HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON

PAINETUT ASIAKIRJAT

1921.

HELSINKI 1923.

HELSINGISSÄ
SANOMALEHTI- JA KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO
1923.

SISÄLLYS:

N:o 1. Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1920 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

„ 2. Esitys voimassa olevan poliisijärjestyksen erinäisten säännösten muuttamisesta.

„ 3. Selvitys kysymykseen rajoitushintain käytäntöön ottamisesta sähkövoiman kulutuksessa.

„ 4. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.

„ 5. Esitys Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan asettamisesta.

„ 6. Esitys kunnan sairaalain laajentamista koskevasta asiasta.

„ 7. Rahatoimikamarin lausunto Helsingin lastensuojelutoiminnan keskitystä koskevasta komitean mietinnöstä.

„ 8. Lausunto Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksestä sekä satamatoimikunnan ehdottamasta satamain ensimmäisen rakennusjakson ohjelmasta.

„ 9. Rahatoimikamarin esitys kaupungin viranpitäjäin kalliinajanlisäysten korottamisesta.

„ 10. Rahatoimikamarin esitys alaikäisten lainrikkojain huoltamisesta tutkinta-aikana.

„ 11. Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta.

„ 12. Esitys palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille.

„ 13. Valmisteluvaliokunnan uudesti laatimat ehdotukset Helsingin rahatoimikamarin ohje- ja johtosäännöksi.

„ 14. Kunnallisen teurastamon rakennustoimikunnan esitys tehtävänsä peruuttamisesta sekä kertomus toiminnastaan.

„ 15. Valiokunnan mietintö jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.

„ 16. Lausunto teknillisten laitosten poistomääräin varaamista koskevasta asiasta.

„ 17. Komitean mietintö n:o 2 kaupungin satamahallinnon keskittämisasiasta.

N:o 18. Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

„ 19. Mietintö suunnitelmineen tuberkulosin vastustamiseksi Helsingissä.

„ 20. Rahatoimikamarin ehdotus ammattioppilaitosten keskuslautakunnan perustamisesta.

„ 21. Mietintö laivaveistämöalueen vuokrakauden pitentämiskysymyksestä.

„ 22. Komitean mietintö hätäapukomitean toimintaa koskevasta asiasta.

„ 23. Esitys osakkeiden merkitsemisestä Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön hankkeissa olevassa uudessa osakeannissa.

„ 24. Komitean mietintö kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin palkkauksen muutosperusteita koskevasta asiasta.

„ 25. Rahatoimikamarin lausunto jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.

„ 26. Esitys kunnallisten ammattientarkastajain virkatehtäviä koskevain määräysten muuttamisesta.

„ 27. Rahatoimikamarin esitys palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille.

„ 28. Esitys kaupungin maatilahallinnon järjestämisestä.

„ 29. Lausunto n:o 2 jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.

„ 30. (Poistuu).

„ 31. Komitean mietintö ehdotuksineen Helsingin kaupungin liikenneohjesäännöksi.

„ 32. Valiokunnan mietintö kaupungin tilastokonttorin julkaisujen kustannusten huojistamisesta.

„ 33. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1920 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.

„ 34. Esitys omakotirakennusten paikaksi osoitetun alueen laajentamisesta.

„ 35. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1922 vuoden meno- ja tulosääntöä.

„ 35. Helsingin kaupungin 1922 vuoden meno- ja tulosääntöehdotus.

„ 36. Esitys äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden kuljetuksen järjestämisestä sekä tällaisten henkilöiden vastaanottolaitoksen perustamisesta.

„ 37. Valiokunnan mietintö kaupungin halkokonttorin toiminnan supistamisesta.

N:o 38. Komitean lausunto kunnallisen räätäliammattikoulun perustamista Helsinkiin koskevasta asiasta.

„ 39. Esitys Leppäsuon alueen palauttamisesta kaupungin haltuun.

„ 40. Komitean mietintö alaikäisten lainrikkojain tutkinta-aikaisesta hoidosta.

„ 41. Esitys lastensuojelulautakunnan järjestämisestä.

„ 42. Esitys Helsingin kaupungin viranpitäjäin palkanjärjestelystä.

„ 43. Budjettivaliokunnan mietintö kaupungin 1922 vuoden meno- ja tulosäännöstä.

„ 44. Juovutusjuoma-asiain valmisteluvaliokunnan ehdotus erinäisten ravintola- ja kahvilaliikkeen harjoittamista koskevien hakemusten johdosta.

„ 45. Helsingin kaupungin 1922 vuoden meno- ja tulosääntö, Kaupunginvaltuuston vahvistama joulukuun 30 päivänä 1921.

AAKKOSELLINEN ASIALUETTELO 1921.

N:o

Alaikäiset lainrikkojat, ks. Lainrikkojat.
Alaikäiset, palkatun ammattityön järjestäminen niille, ks. Ammattityö.
Ammattientarkastajat, virkatehtäviä koskevain määräysten muuttaminen 26
Ammattioppilaitosten keskuslautakunta 20
Ammattityö, palkattu, sen järjestäminen alaikäisille 12, 27

Budjetti, 1922 vuoden, asiakirjoja 35
„ „ „ ehdotus 35
„ „ „ budjettivaliokunnan mietintö 43
„ „ „ vahvistettu 45

Halkokonttorin toiminnan supistaminen 37
Hätäapukomitean toiminta 22

Jäänsärkijälaivan hankkiminen 15, 25, 29

Kahvila- ja ravintolaliike 44
Kalliinajanlisäysten korottaminen 9
Keskuslautakunta, ammattioppilaitosten 20
„ työväenopetuslaitosten 5, 20
Kuljetus, äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden sekä tällaisten henkilöiden vastaanottolaitos 36

Lainrikkojat, alaikäiset, niiden tutkinta-aikainen hoito 10, 40
Laivaveistämöalueen vuokraaminen 21
Lastensuojelulautakunnan järjestäminen 41
Lastensuojelutoiminnan keskitys 7
Leppäsuon alue, palauttaminen kaupungin haltuun 39
Liikenneohjesääntö, kaupungin 31

Maatilahallinto, kaupungin 28
Meno- ja tulosääntö, ks. Budjetti.

Omakotirakennukset, niiden paikaksi osoitetun alueen laajentaminen 34

Osakkeiden merkitseminen, Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön uudessa osakeannissa 23

Palkanjärjestely, Helsingin kaupungin viranpitäjäin 42
Palkkaus, kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin, muutosperusteet 24
Poliisijärjestys, erinäisten säännösten muuttaminen 2

Rahatoimikamarin ohje- ja johtosäännöt 13
Ratkaisemattomain asiain luettelo 1
Ravintola- ja kahvilaliike 44
Räätäliammattikoulun perustaminen 38

Sairaalat, kunnan, niiden laajentaminen 6
Satamahallinnon keskittäminen 17
Satamaolot, niiden järjestäminen ja satamain ensimmäisen rakennusjakson ohjelma 8
Satamat, ensimmäinen rakennusjakso y. m. 8
Sähkövoima, rajoitushinnat sen kulutuksessa 3

Teknilliset laitokset, poistomääräin varaaminen 16
Terveyden- ja sairaanhoito, äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden kuljetus ja tällaisten henkilöiden vastaanottolaitos 36
Teurastamo, kunnallinen, rakennustoimikunnan tehtävän peruuttaminen ja kertomus toiminnasta 14
Tilastokonttorin julkaisut, kustannukset 32
Tilintarkastus, kaupungin 1919 vuoden tilien 4
„ kaupungin 1920 vuoden tilien 33
Tilintarkastuskertomus vuodelta 1919, sen johdosta annettu lausunto 18
Tuberkulosi, suunnitelma sen vastustamiseksi 19
Työntekijät ja viranpitäjät, kunnan, heidän palkkauksensa muutosperusteet 24
Työväenopetuslaitosten keskuslautakunta 5

Vastaanottolaitos, äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden 36
Viranpitäjät ja työntekijät, kunnan, heidän palkkauksensa muutosperusteet 24
Voimaosakeyhtiö, Eteläsuomen, osakkeiden merkitseminen uudessa osakeannissa 23
Vuokrakausi, laivaveistämöalueen 21

Yleishyödylliset yritykset ja laitokset, niiden avustaminen 11

Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1920 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

Asian järjestys-numero.	Milloin asia saapui.	Asian laatu.	Minkä varassa asia on.
		Edellisiltä vuosilta päättämättä olevia.	
1)	1911. Huhtik. 25.	Rahatoimikamarin esitys uuden kaupungintalon ja poliisitalon rakennuttamisesta sekä Senaatintorin tasoittamisesta *(Pain. asiakirj. n:o 51 v. 1911).*	Sittenkuin aikaisemmin oli ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin asiassa, päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 10 päivänä 1913 kaupungintalokysymystä edelleen valmistelemaan asettaa erityisen komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, J. Castrén, N. L. Eskola, H. Lindberg ja O. Tarjanne sekä todellinen valtioneuvos A. Gripenberg ja kaupungininsinööri G. Idström. Tämä komitea antoi seuraavan joulukuun 10 päivänä mietinnön n:o 1 *(Pain. asiakirj. n:o 94 v. 1913),* joka Kaupunginvaltuuston kokouksessa saman kuukauden 16 päivänä hyväksyttiin muutoin, paitsi mikäli koski mietinnön ensimmäistä pontta. Huhtikuun 7 päivänä 1914 antoi komitea mietinnön n:o 2 *(Pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1914),* joka pantiin saman kuukauden 28 päivänä pöydälle seuraavaan syksyyn. Joulukuun 29 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa asia pantiin toistaiseksi pöydälle. Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja asian valmistelu päätettiin antaa tehtäväksi uudelle seitsenjäseniselle komitealle, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valittiin pankinjohtaja A. Norrmén, vtt Haarala,

			Tarjanne, fil. tri J. Ailio, prof. J. Castrén, hra H. A. Haahti ja vt Hugo Lindberg. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asioita n:oja 2 ja 22.)
	1911.		
2)	Marrask.17.	Suomen Uimaliiton esitys kunnallisen uimahallin rakennusasiassa.	Marraskuun 28 päivänä 1911 asia lähetettiin terveydenhoitolautakuntaan, jolta seuraavan joulukuun 29 päivänä saapui vastaus, minkä jälkeen asia samana päivänä lähetettiin kaupungin yleisten töiden hallitukseen. Marraskuun 20 päivänä 1918 antoi hallitus lausuntonsa rahatoimikamarille, joka seuraavan joulukuun 5 päivänä antoi Kaupunginvaltuustolle lausunnon *(Pain. asiakirj. n:o 18 vuod. 1919)*, minkä jälkeen valmisteluvaliokunta syyskuun 23 päivänä 1919 palautti asian rahatoimikamariin. On asian n:o 21 yhteydessä.
	1912.		
3)	Huhtik. 18.	Helsingin Kauppiaitten Yhdistyksen anomus kaupungin satamaolojen parantamisesta.	Huhtik. 18 päivänä 1912 valmisteluvaliokunta lähetti asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen, joka maaliskuun 27 päivänä 1917 antoi vastauksen *(Pain. asiakirj. n:o 39 vuodelta 1917)*. Seuraavan kesäkuun 19 päivänä lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka kirjelmässä marraskuun 5 päivältä 1917 on antanut lausunnon asiasta *(Pain. asiakirj. n:o 72 vuodelta 1917)*. Toukokuun 7 päivänä 1918 asetettiin kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan valmistelemaan erikoistoimikunta, jonka jäseniksi valittiin herrat L. Krogius, K. A. Paloheimo ja J. Stjernvall sekä kauppias Juho Kuosmanen, kauppaneuvos J. Tallberg ja pankinjohtaja G. Estlander. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9.) Huhtikuun 17 päivänä 1920 antoi komitea mietintönsä n:o 1 *(Pain. asiakirj. n:o 15 vuod. 1920)* ja n:o 2 *(Pain. asiakirj. n:o 17 vuod. 1920)*. Seuraavan kesäkuun 1 päivänä asia pantiin pöydälle ja lähetettiin saman kuukauden 15 päivänä rahatoimikamariin.
4)	Syysk. 6.	Pankinjohtaja August Lundqvistin ja kirjanpitäjä Uno Wes-	Syysk. 6 päivänä 1912 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

		terholmin kirjelmä ynnä Helsingin Uimahallia varten lahjoitettu rahamäärä.	Asia on lopullisesti käsittelemättä odotellessa kunnan uimahallia koskevan asian loppuun käsittelyä (Ks. asiaa n:o 2).
5)	1913. Tammik. 16.	Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen Kivelän sairaalan säännöiksi.	Sittenkuin asia oli tammikuun 28 päivänä 1913 lähetetty rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 8 päivänä antoi siitä lausunnon *(Pain. asiakirj. n:o 37 vuodelta 1913)*, lähetti valmisteluvaliokunta sen viimeksi mainittuna päivänä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämistä varten asetettuun kokomiteaan, joka seuraavan kesäkuun 4 päivänä antoi lausuntonsa *(Pain. asiakirj. n:o 60 vuodelta 1913)*, minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 10 päivänä lähetettiin rahatoimikamariin ja terveydenhoitolautakuntaan, jotka ovat antaneet lausuntonsa. Komitean annettua uuden mietinnön asiasta *(Pain. asiakirj. n:o 11 vuodelta 1916)*, päätti Kaupunginvaltuusto helmikuun 29 päivänä 1916 antaa kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi laatia ehdotuksen kaupungin kaikkien sairaalain säännöiksi. Toukokuussa 1918 teki ylihallitus esityksen kaupungin sairaalain ohjesäännön uudistamisesta ja sääntöjen hyväksymisestä niille *(Pain. asiakirj. n:o 66 vuodelta 1918)*. Asia pantiin pöydälle toukokuun 7 päivänä, minkä jälken Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä lähetti sen komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat Tollet ja Idman sekä varatuomari John Uggla, joka komitea seuraavan joulukuun 16 päivänä antoi mietinnön *(Pain. asiakirj. n:o 3 vuodelta 1919)*. Sittenkuin asia oli helmikuun 25 päivänä 1919 pantu pöydälle, sai kaupungin sairaalaylihallitus maaliskuun 11 päivänä toimekseen viimeksi mainitussa kokouksessa tehtyjen muutosten sekä keskustelussa esitettyjen näkökohtain johdolla antaa ehdotuksen säännösten lopulliseksi sanamuodoksi, jonka Valtuusto tarkastaisi toisessa käsittelyssä. Muut komitean mietinnössä tehdyt ehdo-

			tukset pantiin tätä odotellessa pöydälle. Marraskuun 13 päivänä ylihallitus antoi uuden lausunnon, jonka valmisteluvaliokunta erinäisten siinä ehdotettujen muutosten johdosta helmikuun 3 päivänä 1920 lähetti johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä käsittelemään asetettuun Kaupunginvaltuustoon valiokuntaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 16).
6)	1913. Toukok. 8.	Rahatoimikamarin kirjelmä ehdotuksineen viidennentoista kaupunginosan asemakaavaksi *(Pain. asiakirj. n:o 51 vuodelta 1913.)*	Toukokuun 28 päivänä 1913 asia palautettiin rahatoimikamariin, joka on kaupungin yleisten töiden hallitukselta vaatinut ja saanutkin selvityksen asiaan. Helmikuun 27 päivänä 1917 kehoitettiin rahatoimikamaria jouduttamaan selvityksen antamista. Asian lopullinen käsittely kamarissa on viivästynyt, sen johdosta että on heränny kysymys Lapinlahden alueen vaihtamisesta erääseen Meilansin alueen osaan, joka kysymys on jätetty Kaupunginvaltuuston periaatteellisesti ratkaistavaksi. Toukokuun 7 päivänä 1918 Kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyi mainitun vaihdon ja päätti kehoittaa rahatoimikamaria jatkamaan keskusteluja asiasta valtion kanssa. Maaliskuun 11 päivänä 1919 Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyi rahatoimikamarin esityksen *(Pain. asiakirj. n:o 5 vuodelta 1919)* Lapinniemen käyttöoikeuden hankkimisesta kaupungille sekä teki valtioneuvostolle alistuksen asiassa.
7)	Elok. 14.	Rahatoimikamarin esitys erään Pakaan alueen osan järjestämisestä tehdas- ja varastopaikoiksi *(Pain. asiakirj. n:o 73 vuodelta 1913).*	Lokakuun 14 päivänä 1913 asia lähetettiin erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi valittiin herrat C. Enckell, N. L. Eskola ja Ferd. von Wright ja joka maaliskuun 14 päivänä 1914 antoi mietinnön *(Pain. asiakirj. n:o 12 vuodelta 1914).* Viimeksi mainitun kuukauden 24 päivänä asia palautettiin valiokuntaan, jonka tuli hankkia rahatoimikamarin lausunto asiasta koko laajuudessaan, minkä jälkeen valiokunta seuraavan lokakuun 29 päi-

vänä antoi mietinnön n:o 2 *(Pain. asiakirj. n:o 72 vuodelta 1914)*. Marraskuun 17 päivänä pidetyssä kokouksessa käskettiin rahatoimikamarin, sittenkuin kaupungin yleisten töiden hallitus oli teknilliseltä ja taloudelliselta kennalta valmistellut kysymystä Hietaniemen alueen järjestämisestä teollisuus- ja varastopaikoiksi sekä laatinut sitä varten järjestelysuunnitelman, tästä antaa lausunto, minkä ohessa päätettiin, että kysymys, missä järjestyksessä edellä mainittujen molempain paikkain järjestämistyöt on teetettävä, sekä tämän johdosta tarpeellisten määrärahain myöntäminen ynnä kysymys, miten puheenalaisiin ryhmiin kuuluvia tontteja on luovutettava, sai jäädä siksi, kunnes edellä mainittu selvitys oli rahatoimikamarilta saatu. Kaupungin teknillisten laitosten ja yleisten töiden hallitusten sittemmin annettua niiltä pyydetyn selvityksen, antoi rahatoimikamari syyskuun 11 päivänä 1916 asiasta selvityksen *(Pain. asiakirj. n:o 41 vuodelta 1916)*, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto seuraavan lokakuun 24 päivänä asetti komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, R. Elving, K. A. Paloheimo, C. Enckell, L. Krogius, J. Castrén, H. Lindberg ja I. Lindfors ja joka sai tehtäväkseen ottaa koko laajuudessaan tutkittavaksi kysymykset uusien maa-alueiden hankkimisesta kaupungille sekä teollisuustonttien ja varastopaikkain osoittamisesta.

Huhtikuun 24 ja toukokuun 8 päivänä 1917 pidetyissä kokouksissa käsiteltiin maanhankintakysymys lopullisesti, jota vastoin komitean tehtävä, mikäli teollisuustonttien ja varastopaikkain luovutusta koskee, on keskeneräinen. Marraskuun 13 päivänä 1917 valittiin komitean lisäjäseniksi herrat G. Bengelsdorff ja J. Stjernvall.

Lokakuun 8 päivänä 1918 pidetyssä Valtuuston kokouksessa valmisteluvaliokunta ehdotti teollisuuden tilantarvetta

			koskevan kysymyksen annettavaksi satamatoimikunnan valmisteltavaksi. Kaupunginvaltuusto ei hyväksynyt tätä ehdotusta, vaan kehoitti valiokuntaa antamaan uuden lausunnon. Helmikuun 11 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta esitti, että edellä mainitun, lokakuun 24 päivänä 1916 asetetun komitean tehtävä peruutettaisiin ja kysymvs teollisuustonttien osoittamisesta annettaisiin kiireellisenä käsiteltäväksi kaupungin satamaoloja järjestämään toukokuun 7 päivänä 1918 asetetulle toimikunnalle, johon lisäksi valittaisiin herrat J. Castrén, V. Tanner, I. Lindfors ja H. Lindberg, minkä ehdotuksen Valtuusto hyväksyi (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9.
8)	1913. Syysk. 29.	Rahatoimikamarin esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä täkäläisen talvilaivakuluun vakauttamiseksi *(Pain. asiakirj. n:o 81 vuodelta 1913).*	Marraskuun 11 päivänä 1913 asia pantiin pöydälle johonkin seuraavan vuoden alkupuoliskolla pidettävään kokoukseen. Helmikuun 3 päivänä 1914 päätettiin asettaa komitea, jonka jäseniksi saman kuukauden 24 päivänä valittiin tod. valtioneuvos A. Ramsay, herrat A. E. Alfthan, V. Ek, A. Hjelt ja Lars Krogius. Komitean tehtyä esityksen, että se saisi vapautuksen toimestaan ja lykätä työnsä siksi, kunnes säännölliset olot jälleen ovat palautuneet, päätti Kaupunginvaltuusto marraskuun 4 päivänä valtuuttaa komitean lykkäämään työnsä toistaiseksi, jota vastoin sen tehtävää ei lakkautettu. Sittenkuin rahatoimikamari syyskuun 18 päivänä 1915 oli ilmoittanut senaatin hyljänneen kamarin anomuksen että Helsingin kaupungille hankittavaa jäänmurtajalaivaa koskevan kysymyksen selvittämiseksi Helsingistä Porkkalaan ja sieltä Rönnskärin y. m. saarien itäpuolitse ulapalle vievä väylä luotsilaitoksen toimesta trallattaisiin tai myös Helsingin kaupunki oikeutettaisiin mainittuun toimenpiteeseen ryhtymään, päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan saman kuukauden 21 päivänä kehoittaa rahatoimikamaria ottamaan puheena olevan asian

			uudelleen käsiteltäväksi säännöllisten olojen jälleen palauduttua (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 3). On asian n:o 11 yhteydessä.
9)	1913. Marrask.11.	Kaupungin terveyden- ja sairaan-	hoidon uudestijärjestämistä varten asetetun komitean ehdotuksesta *(Pain. asiakirj. n:o 84 vuodelta 1313)* annettiin terveydenhoitolautakunnan toimeksi ottaa pohdittavaksi kysymys kunnallisen poliklinikan perustamisesta sekä tehdä seikkaperäinen ehdotus laitoksen järjestämiseksi ja laatia sen kustannuslaskelma. Asia on ollut valmisteltavana terveydenhoitolautakunnan asettamassa komiteassa, mutta sitä ei ole katsottu voitavan loppuun käsitellä ennen säännöllisten olojen palautumista. Asia on osittain päiväjärjestyksessä olevan tuberkulosin vastustamiskysymyksen yhteydessä. Kesällä 1919 oli eräällä terveydenhoitolautakunnan jäsenellä tehtävänä tutkia Skandinavian kunnallisia poliklinikkoja. Kaupunginvaltuuston kokouksessa helmikuun 11 päivänä 1920 terveydenhoitolautakunta valtuutettiin antamaan tuberkulosin vastustamistoimenpiteitä koskevan kysymyksen valmistelu tri C. Tennbergille.
10)	Marrask.25.	Poikain valmistavan ammattikoulun johtokunnan esitys n. s. yksinkertaisempaa tyyppiä olevan ammattikoulun perustamisesta.	Marraskuun 25 päivänä 1913 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka tammikuun 15 päivänä 1914 antoi vastauksen, minkä jälkeen kaupunginvaltuusto viimeksi mainitun kuukauden 20 päivänä asetti komitean, johon valittiin herrat A. Listo, J. Reuter ja V. von Wright. Komitean annettua seuraavan lokakuun 9 päivänä mietinnön *(Pain. asiakirj. n:o 63 vuodelta 1914)* lähetti valmisteluvaliokunta asian saman kuukauden 29 päivänä rahatoimikamariin sekä taideteollisuuskeskuskoulun ja kansakoulujen jatko-opetuksen uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan. Viimeksi mainittu komitea antoi lausunnon helmikuun

			11 päivänä 1915 *(Pain. asiakirj. n:o 9 vuodelta 1915).* Rahatoimikamarin ilmoituksen mukaan lienevät erinäiset asiaan kuuluvat kirjat kapinan aikana hukkuneet. Valmisteluvaliokunta on uudessa lähetteessä joulukuun 30 päivältä 1919 kehoittanut rahatoimikamaria ottamaan asian uudestaan käsiteltäväksi. Rahatoimikamarin lausunnon saavuttua maaliskuun 17 päivänä 1920 lähetettiin asia seuraavan huhtikuun 6 päivänä uudistusehdotuksia ammattiopetuksen alalla tekemään asetettuun komiteaan (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 24).
11)	1914. Helmik. 24.	Herra Ivar Lindforsin y. m. esitysehdotus kaupungin kulkulaitosten parantamismahdollisuuksia koskevasta asiasta.	Sittenkuin helmikuun 24 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa oli annettu valmisteluvaliokunnan tehtäväksi ehdottaa, miten asia olisi käsiteltävä, lähetettiin se seuraavan maaliskuun 24 päivänä mainitun valiokunnan ehdotuksesta talviliikennekomiteaan. Helmikuun 29 päivänä 1916 päätti Kaupunginvaltuusto lähettää asian erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 14 päivänä valittiin herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors ja A. Soini sekä kauppias J. Tallberg. Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja päätettiin asettaa uusi viisijäseninen komitea, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valittiin vtt Paloheimo, Voionmaa, Tanner ja Ramsay sekä johtaja I. Lindfors. (Ks. asioita n:oja 6 ja 23 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa). On asian n:o 8 yhteydessä.
12)	Huhtik. 2.	Rahatoimikamarin esitys suunnitellun uuden keskuspoliisitalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta *(Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1914).*	Kaupunginvaltuusto käsitteli asian kesäkuun 9 päivänä 1914, päättäen m. m. sekä antaa rahatoimikamarin tehtäväksi laatia esityksen narinkan rihkamamyymäläin rakennuttamisesta toiseen paikkaan että myös kaupunginarkkitehdillä teettää uuden poliisitalon ohjelman, piirustukset ja kustan-

			nusarvion. Asiaa käsittelee nykyään rahatoimikamarin asettama komitea.
13)	1914. Huhtik. 7.	Herra Viktor v. Wrightin esitysehdotus taideteollisuuskeskuskoulun uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.	Huhtikuun 26 päivänä 1914 lähetettiin asia komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat V. von Wright, A. Frey, arkkitehdit A. Lindgren ja E. A. Törnvall sekä professori E. Nordström. Komitean annettua maaliskuun 9 päivänä 1917 mietinnön käsityöläiskouluopetuksen uudestijärjestämisestä *(Pain. asiakirj. n:o 5 vuodelta 1917)* pantiin asia pöydälle seuraavan toukokuun 8 päivänä. Marraskuun 13 päivänä täydennettiin komiteaa valitsemalla siihen opettaja O. Lappalainen sekä opettajattaret M. Blomqvist ja A. Lindström. Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin asia pöydälle kunnes kaupunginvaltuutettujen uusinfavaali oli toimitettu. Komitea, jolla myös on ollut tehtävänä lausunnon antaminen kansakoulun jatko-opetuksen uudestijärjestämisestä, antoi mietintönsä helmikuussa 1919 *(Pain. asiakirj. n:o 2 vuodelta 1919)*. Komitean ehdotus esiteltiin Kaupungin-valtuustolle marraskuun 12 päivänä s. v. ja lähetettiin kaupungin kansakoulujohtokuntiin. Tammikuun 18 päivänä saapui vastaus ruotsink. kansak. johtokunnalta. Seuraavan helmikuun 18 päivänä Kaupungin-valtuusto päätti peruuttaa aikaisemman komitean tehtävän ja asettaa uuden komitean laatimaan ehdotuksia niiksi ammattiopetusalan uudistuksiksi, mitkä nykyoloissa voitiin toteuttaa, ja maaliskuun 8 päivänä valittiin tämän komitean jäseniksi rehtori E. Meinander, vt A. E. Leino, arkkitehti Y. Sadeniemi, vt V. Långholm ja rva E. Ivalo. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 24). Suomenk. kansak. johtokunnan vastaus saapui marraskuun 16 päivänä. On asian n:o 22 yhteydessä.

	1914.		
14)	Kesäk. 6.	Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston konsistorin esitys korttelissa n:o 44 Vuohi olevia sairaalatontteja koskevasta asiasta.	Kesäkuun 6 päivänä 1914 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on vaatinut lausuntoa kaupungin yleisten töiden hallitukselta. Hallituksen annettua lausunnon on asia jätetty lepäämään odotellessa, että kysymys erinäisten yliopiston laitosten muuttamisesta Meilansiin tulee alustavasti ratkaistuksi.
	1915.		
15)	Huhtik. 22.	Rahatoimikamarin esitys suunnitellun työväenopistotalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta *(Pain. asiakirj. n:o 23 vuodelta 1915)*.	Toukokuun 11 päivänä 1915 päätti Kaupunginvaltuusto jättää asian valmisteltavaksi valiokunnalle, johon valittiin herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg. (Ks. aaiaa n:o 4 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa).
16)	Heinäk. 22.	Rahatoimikamarin mietintö n:o 1 kaupungin viemäriolojen järjestämisestä *(Pain. asiakirj. n:o 41 vuodelta 1915)*.	Syyskuun 21 päivänä 1915 lähetettiin asia komiteaan, johon kuuluvat herrat Aschan ja Lindfors, kaksi terveydenhoitolautakunnan ja kaksi kaupungin yleisten töiden hallituksen edustajaa sekä maisteri G. K. Bergman. (Ks. asiaa n:o 5 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa).
17)	Syysk. 16.	Rahatoimikamarin esitys aatekilpailun toimeenpanemisesta n. s. laivaveistämöalueen järjestämiseksi *(Pain. asiakirj. n:o 49 vuodelta 1915)*.	Marraskuun 2 päivänä 1915 jätettiin asia toistaiseksi ja esiteltäisiin uudestaan sodan päätyttyä. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitti Kaupunginvaltuusto rahatoimikamaria antamaan olevien olojen vaatiman uuden lausunnon.
	1916.		
18)	Tammik. 24.	Erinäisten Hermannissa asuvain henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä kaupungin ja kuritushuonealueen välisestä tilusvaihdosta.	Tammikuun 24 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitettiin rahatoimikamaria antamaan Kaupunginvaltuustolle ehdotus asiasta. Rahatoimikamari on kehoittanut rakennuskonttoria valitsemaan sopivat henkilöt vankeinhoitohallituksen valtuutettujen kera laatimaan puheenalaista tilusvaihtoa koskevaa lopullista ehdotusta.
19)	Huhtik. 14.	Suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys paikan va-	Huhtikuun 17 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

		raamisesta Sturekadun varrelta suomalaisille kansakouluille.	Vastauksen saavuttua toukokuun 27 päivänä 1919 palautti valmisteluvaliokunta asian seuraavan lokakuun 3 päivänä kansakoulujohtokuntaan, joka saman kuukauden 30 päivänä antoi lausunnon. Asia on muiden kansakoulukysymysten keralla palautettu rahatoimikamariin käsiteltäväksi toistensa yhteydessä.
	1916.		
20)	Kesäk. 13.	Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys että kaupungin toimesta laadittaisiin Oulunkylän huvilayhdyskunnan rakennuskaava.	Kesäkuun 13 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on lähettänyt asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen. Kaupungin yleisten töiden hallitus on pyytänyt kaupunginasemakaavaosaston ehdotusta puheena olevaksi asemakaavaksi. Sen laatiminen on viivästynyt, sen johdosta että tasapunnitustyö Oulunkylässä sota-aikana kohtasi vaikeuksia, että Oulunkylän halki kulkevat pääliikenneväylät vielä ovat määräämättä sekä että osaston työvoimat ovat viime vuosina olleet sangen niukat. Hallitus on antanut lausunnon rahatoimikamarille.
	1917.		
21)	Helmik. 20.	Kansan Näyttämön anomus korttelissa n:o 297 Pitkänsillanrannan varrella olevain tonttien n:ojen 3 ja 5 luovuttamisesta.	Helmikuun 20 päivänä 1917 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka sen lähetti kaupungin yleisten töiden hallitukseen. Tammikuun 30 päivänä 1919 antoi rahatoimikamari lausunnon *(Pain. asiakirj. n:o 7 vuodelta 1919)*, minkä jälkeen valmisteluvaliokunta seuraavan maaliskuun 29 päivänä palautti asian rahatoimikamariin. Kamarin vastauksen saavuttua kesäkuun 14 päivänä palautti valmisteluvaliokunta sen syyskuun 23 päivänä uudelleen kamariin. On asian n:o 2 yhteydessä.
22)	Huhtik. 19.	Suomen Taideteollisuusyhdistyksen esitys taideteollisuuskeskuskoulun ajanmukaisesta uudestijärjestämisestä ja laajentamisesta.	Toukokuun 8 päivänä 1917 pantiin asia pöydälle käsiteltäväksi käsityöläiskouluopetuksen uudistamiskysymyksen yhteydessä. Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin

			asia pöydälle, kunnes kaupunginvaltuutettujen uusintavaali oli toimitettu. On asian n:o 13 yhteydessä.
23)	1917. Kesäk. 19.	J. Rannikon anomus korttelissa n:o 388 Porvoonkadun varrella sijaitsevan tontin n:o 55 rakennusajan pitentämisestä.	Kesäkuun 19 päivänä 1917 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka taas on sen lähettänyt komiteaan. Asiaa valmistellaan kolmisenkymmenen samanlaatuisen asian keralla rahatoimikamarissa. Kesäkuun 15 päivänä 1920 kehoitettiin rahatoimikamaria jouduttamaan kamarissa paraikaa valmisteltavina olevain tämänlaatuisten asiain käsittelyä.
24)	Lokak. 20.	Rakennusmestari O. Lundin anomus korttelissa n:o 408 Freesekadun varrella olevan tontin n:o 3 rakennusajan pitentämisestä.	Lokakuun 20 päivänä 1917 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on asettanut komitean tähän kuuluvia asioita valmistelemaan. On kamarin esittelyn varassa.
25)	Marrask. 13.	Käsiteltäessä kysymystä	suojelusmääräysten antamisesta, mikäli koskee alaikäisten ansiotyötä kaduilla ja avonaisilla paikoilla, annettiin kasvatuslautakunnan toimeksi yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa ottaa harkittavaksi kysymys palkatun ammattityön järjestämisestä kunnan toimesta alaikäisille heille sopivana työaikana ja heille sopivissa työoloissa sekä aikanansa Kaupunginvaltuustolle tehdä asianhaarain mukainen esitys. Asia esiteltiin lautakunnalle ensi kerran marraskuun 26 päivänä 1917, mutta ei silloin aiheuttanut välitöntä toimenpidettä. Käsiteltiin uudestaan marraskuun 21 päivänä 1918 yhteisesti sosialilautakunnan kanssa, jolloin asetettiin työvaliokunta, johon valittiin ent. kuvernööri Ivar Gordie, professori M. Ruuth ja neiti Ingrid Poppius kasvatuslautakunnasta sekä jäsenet von Wright ja Sederholm sosialilautakunnasta. Kasvatuslautakunnan kokouksessa maaliskuun 26 päivänä 1919 valittiin kuvernööri Gordien sijaan valiokuntaan neiti Miina Sillanpää. Valiokunta saanee mietintönsä valmiiksi ensi keväänä.

26)	1918. Tammik. 10.	Kansanlastentarhain johtokunnan esitys omien huoneistojen hankkimisesta kansanlastentarhoille.	Tammikuun 10 päivänä 1918 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan elokuun 15 päivänä antoi lausuntonsa, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto syyskuun 10 päivänä asetti valiokunnan pohtimaan kysymystä kansanlastentarhojen vastaisesta asemasta, valiten komitean jäseniksi professori O. Aschanin, pankinjohtaja A. Freyn, kansakoulunopettaja S. Ojanteen, tohtori H. Lavoniuksen ja neiti Therese Wuorenheimon. Kaupunginvaltuusto päätti lokakuun 28 päivänä 1919 kehoittaa komiteaa jouduttamaan työtään. Komiteasta ovat herrat Frey ja Aschan eronneet, ja on heidän sijaansa valittu ylihoitajatar E. Åström ja kansakoulunopettajatar L. Salovaara. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 12). (Vrt. asiaa n:o 36).
27)	Kesäk. 4.	Valmisteluvaliokunnan esitys toimenpiteistä johtaja A. Grönbergin lahjoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi eli muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneille vapaussankareille.	Kesäkuun 4 päivänä 1918 asetettiin komitea, johon valittiin johtaja A. Grönberg sekä herrat O. Tarjanne ja J. J. Sederholm. Huhtikuun 16 päivänä 1920 komitea antoi mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1920)* ja toukokuun 5 päivänä asia pantiin pöydälle. Kaupunginvaltuuston viimeksi mainitun kuukauden 19 päivänä päätet yä asettaa komitean hanketta toteuttamaan valittiin seuraavan kesäkuun 1 päivänä komitean jäseniksi ylijohtaja O. Tarjanne, yliarkkitehti Hugo Lindberg, johtaja A. Grönberg, lääketieteenlisensiaatti Eino Suolahti sekä lääketieteentohtori, vphra Fabian Langenskiöld. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 28).
28)	Syysk. 10.	Herra Häggmanin esitysehdotus valiokunnan asettamisesta pohtimaan kysymystä kaupungin satamahallinnon keskittämisestä sekä ryhtymisestä mainitun esitysehdo-	Syyskuun 10 päivänä 1918 sai valmisteluvaliokunta toimekseen ehdottaa, miten asiaa olisi valmisteltava, ja lähetettiin asia mainitun valiokunnan ehdotuksesta seuraavan lokakuun 8 päivänä valiokuntaan, johon valittiin herrat Häggman,

		tuksen ehkä aiheuttamiin toimenpiteisiin.	Estlander ja Niklander ynnä kauppaneuvos Victor Ek ja merikapteeni J. A. Rosqvist. Marraskuun 10 päivänä 1919 komitea antoi mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 40 vuodelta 1919)*, minkä jälkeen asia seuraavan joulukuun 15 päivänä lähetettiin rahatoimikamariin, joka marraskuun 19 päivänä 1920 antoi vastauksen *(Pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1920)*. Joulukuun 15 päivänä asia pantin pöydälle maaliskuussa 1921 pidettävään Kaupunginvaltuuston ensimmäiseen kokoukseen.
	1918.		
29)	Lokak. 16.	Osakeyhtiö Arla Aktiebolagin anomus korttelissa n:o 339 Helsinginkadun varrellà sijaitsevan tontin n:o 20 rakennusajan pitentämisestä.	Lokakuun 16 päivänä 1918 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin. On rahatoimikamarin esittelyn varassa.
30)	Marrask.26.	Annettiin rahatoimikamarin toi-	meksi, neuvoteltuaan asianomaisten virastojen kanssa, antaa lausunto, miten tarvikkeita olisi hankittava kaupungin eri virastoille. Marraskuun 10 päivänä 1920 Kaupunginvaltuusto kehoitti rahatoimikamaria asettamaan kamarin, kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitusten sekä köyhäinhoitohallituksen ja sairaalaylihallituksen edustajista kokoonpannun komitean kaikinpuolisesti valmistelemaan kysymystä kunnallisen ostelukonttorin perustamisesta. On asian n:o 63 yhteydessä.
31)	Jouluk. 7.	Eräiden Helsingin kansalaisten esitys varojen myöntämisestä muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneille suojeluskuntalaisille.	Joulukuun 17 päivänä 1918 lykättiin asia Vanhan kirkon puistikossa olevien sotilashautojen koristamista pohtivaan komiteaan. (Ks. selontekoa komiteain ja valiokuntain toiminnasta, asiaa n:o 11).
	1919.		
32)	Tammik. 3.	Maistraatin esitys suunnitellun eläinlääkärikoulun rakentamisesta.	Tammikuun 7 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli siitä hankkia kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto. Koulun tonttipaikan määrääminen on sen varassa, mitkä tontit on annettava Vikin virkatalon vastikkeeksi.

33)	1919. — —	Rahatoimikamarin esitys komitean asettamisesta laatimaan uutta satamajärjestystä, satamataksaa sekä satamakapteenin ja satamakonttorin muiden virkailijain johtosääntöä.	Helmikuun 11 päivänä 1919 lähetettiin asia kaupungin satamahallinnon keskityskysymystä valmistelevaan komiteaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 13).
34)	— —	Rahatoimikamarin esitys korttelin n:o 534 jakamisesta kolmeen tonttiin ja näiden tonttien vuokraamisesta.	Helmikuun 11 päivänä 1919 lähetti valmisteluvaliokunta asian lisättyyn satamatoimikuntaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9).
35)	— —	Maistraatin kirjelmä huomautuksineen siitä johtuneista haitoista, että kaupunkikunnat ovat laiminlyöneet ajoissa varata järjestelmällisesti kuntoon pantuja alueita teollisuus- y. m: tarkoituksiin.	Helmikuun 12 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian Kaupunginvaltuuston saman kuukauden 11 päivänä lisäämään satamatoimikuntaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9).
36)	Maalisk. 17.	Kansanlastentarhain johtokunnan esitys uuden komitean asettamisesta laitosten huoneistokysymystä järjestämään.	Maaliskuun 18 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 24 päivänä, minkä jälkeen mainittu valiokunta saman kuukauden 26 päivänä lähetti asian kansanlastentarhain vastaista asemaa koskevaa kysymystä varten asetettuun komiteaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 12; vrt. myös asiaa n:o 26 tässä luettelossa).
37)	Maalisk.	Erinäisten henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta toteuttamaan suunniteltua „Kuninkaankatua“.	Maaliskuun 21 päivänä 1919 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 11 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto toukokuun 6 päivänä päätti asettaa komitean, johon s. k. 20 päivänä valittiin prof. O. Tarjanne, fil.tri J. Ailio, yliarkkitehti H. Lindberg ja lääkintöneuvos A. Tollet. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 17).
38)	Maalisk. 26.	Valtuutetun G. v. Wendtin esitysehdotus kaupunginhallinnon uudesti järjestämisestä nykyaikaisten ja yhdenmukaisten periaatteiden pohjalla.	Maaliskuun 26 päivänä 1919 lähetettiin asia valmisteluvaliokuntaan ja seuraavan toukokuun 6 päivänä rahatoimikamariin, joka on jättänyt asian lepäämään kamarin uudesti järjestämistä odotellessa.

39)	1919. Maalisk. 29.	Kasvatuslautakunnan esitys komitean asettamisesta valmistelemaan kysymystä lastensuojelutoiminnan keskittämisestä.	Toukokuun 20 päivänä 1919 Kaupunginvaltuusto päätti asettaa komitean valmistelemaan tätä asiaa ja antoi kasvatuslautakunnan toimeksi kehoittaa niitä kunnan viranomaisia ja lautakuntia sekä yksityisiä yhdistyksiä, joiden toiminta tarkoittaa lasten ja nuorison menestystä, valitsemaan edustajia komiteaan. Toukokuun 12 päivänä 1920 komitea antoi mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1920)* ja saman kuukauden 26 päivänä V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli kuulla niitä johto- ja lautakuntia, joita mietintö koski, sekä palkkalautakuntaa. Syyskuun 14 päivänä asia pantiin pöydälle.
40)	Huhtik. 1.	Perustuslaillisen Työväenyhdistyksen anomus kortt. n:o 411 sijaitsevan Hietaniemenkadun tontin n:o 6 rakennusajan pitentämisestä.	Huhtikuun 1 päivänä 1919 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
41)	— —	Rahatoimikamarin esitys Fredriksperin sotaväenampumaradan kuuluvan vuokra-alueen takaisin hankkimisesta *(Pain. asiakirj. n:o 49 vuodelta 1919)*.	Huhtikuun 15 päivänä 1919 palautettiin asia rahatoimikamariin. Valtion kanssa oltaneen keskusteluissa. On asian n:o 43 yhteydessä.
42)	Huhtik. 22.	V. V:n ehdotus valiokunnan asettamisesta tutkimaan m. m. palkkain ja virkain järjestelystä sekä kaupungin kassaja tililaitoksen uudistuksesta johtuvia johto- ja lautakuntain ohje- ja johtosääntöihin ehdotettuja muutoksia.	Toukokuun 6 päivänä 1919 valittiin valiokunnan jäseniksi varatuomari A. Söderholm, johtaja P. Raittinen, filtri S. Ivalo, kamreeri J. Laherma ja pankinjohtaja C. A. Öhman. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 16). Marraskuun 1 päivänä 1919 valiokunta antoi asiasta mietinnön n:o 1 *(Pain. asiakirj. n:o 47 vuodelta 1919)*. Joulukuun 15 ja 18 päivänä pidetyissä kokouksissa asiaa käsiteltyään Kaupunginvaltuusto lähetti sen viimeksi mainittuna päivänä rahatoimikamariin lausunnon saamiseksi ponsista 12 ja 15. Tammikuun 13 päivänä 1920 saapui rahatoimikamarin vastaus, joka esiteltiin saman kuukauden 27 päivänä. Kesäkuun 1

			päivänä valittiin professori. K. Moring valiokunnan jäseneksi pankinjohtaja C. A. Öhmanin sijaan. Joulukuun 17 päivänä komitea antoi mietintönsä n:o 2 *(Pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1920).*
	1919.		
43)	Huhtik. 26.	Sotaministeriön esitys eräiden ampumarata-alueen osain vuokrasopimuksen uudistamisesta tai ehdollisesti toisen alueen osoittamisesta tarkoitukseen.	Huhtikuun 26 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin. Kamarin asettama komitea on antanut lausunnon, josta sotaministeriön lausuntoa odotetaan. On asian n:o 41 yhteydessä.
44)	Toukok. 20.	Käsiteltäessä kysymystä ylimääräisen raha-asiain esittelijän asettamisesta rahatoimikamariin	annettiin virkaan valitun johtaja K. A. Wideniuksen toimeksi laatia Valtuustolle ehdotus kaupungin taloushallinnon uudistamiseksi siihen suuntaan, että sen tuloja voitaisiin tuntuvasti lisätä ja sen menoja mikäli mahdollista supistaa.
45)	Toukok. 25.	Frans Fredrik Janssonin anomus Viipurinkadun tontin n:o 18 rakennusajan pitentämisestä.	Toukokuun 25 päivänä 1919 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
46)	— —	Rahatoimikamarin esitys kaupungin satamakonttorin lipun hyväksymisestä.	Kesäkuun 7 päivänä 1919 lähetti valmisteluvaliokunta asian satamakonttoriin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 27 päivänä, minkä jälkeen mainittu valiokunta seuraavan elokuun 15 päivänä lähetti asian rahatoimikamariin, joka samana päivänä pyysi kaupungin museon intendentin lausuntoa. Kesäkuun 15 päivänä 1920 kehoitettiin rahatoimikamaria jouduttamaan pyydetyn lausunnon saamista kaupungin museon intendentiltä.
47)	Kesäk. 19.	Erinäisten henkilöjen tekemä esitys konserttihuoneiston aikaansaamisesta.	Kesäkuun 19 päivänä 1919 V. V. lähetti asian musiikkilautakuntaan, joka saman kuukauden 21 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen V. V. vastamainitun kuukauden 26 päivänä lähetti asian rahatoimikamariin. On valtion kanssa jatkuvain neuvottelujen varassa.

48)	1919. Syysk. 9.	Valtuutettujen Salovaaran y. m. esitysehdotus toimenpiteisiin ryhtymisestä satamatyöläislakon sovittamiseksi.	Syyskuun 9 päivänä 1919 asia lähetettiin valmisteluvaliokuntaan ja saman kuukauden 23 päivänä sosialilautakuntaan, joka seuraavan lokakuun 2 päivänä antoi lausunnon. Lokakuun 28 päivänä Kaupunginvaltuusto päätti jättää lakon sovittelutoimenpiteet raukeamaan, jota vastoin asian käsittelyn yhteydessä syntynyt kysymys satamatöiden kunnallistuttamisesta jätettiin toistaiseksi sosialilautakunnan lupaamaa selvitystä odotellessa.
49)	Syysk. 9.	Valtuutettujen Tannerin y. m. esitysehdotus 8-tunnin työajan käytäntöön ottamisesta.	Syyskuun 9 päivänä 1919 asia lähetettiin valmisteluvaliokuntaan ja saman kuukauden 23 päivänä rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto. Rahatoimikamarin vastauksen saavuttua tammikuun 16 päivänä 1920 päätti Kaupunginvaltuusto seuraavan helmikuun 11 päivänä 8 tunnin työpäivän otettavaksi käytäntöön kaikissa kaupungin töissä, paitsi sairaaloissa, ja kehoitti sairaalaylihallitusta Kaupunginvaltuustolle antamaan täydellisen selvityksen niistä kustannuksista, joita 8 tunnin työpäivän noudattaminen kaupungin sairaaloissa aiheuttaisi, siinä tapauksessa että tämän työajan käytäntöön ottaminen sairaaloissakin kävisi välttämättömäksi.
50)	Syysk. 17.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete nimikkeen ehdottamisesta korttelien n:ojen 503, 510 ja 517 rakennusmääräyksille ja lausunnon antamisesta mainittujen määräysten ehdotusta vastaan tehtyjen muistutusten johdosta.	Syyskuun 17 päivänä 1919 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan marraskuun 10 päivänä antoi lausunnon.
51)	Syysk. 17.	Kaupungin kirjastohallituksen esitys että heti ryhdyttäisiin rakentamaan ajanmukaista taloa keskuskirjastolle tai vanhaa kirjastotaloa laajentamaan.	Syyskuun 19 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta palautti asian kirjastohallitukseen. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 8). Kesäkuun 1 päivänä 1920 Kaupunginvaltuusto m. m. päätti, että Rikhardin-

			kadun kirjastotalossa on toimitettava muutos- ja lisärakennustöitä pääasiallisesti sitä varten laadittujen piirustusten mukaisesti; että kaupungin yleisten töiden hallituksen tuli rahatoimikamarin välityksellä Kaupunginvaltuustolle antaa puheenalaisten rakennustöiden lopulliset piirustukset ja kustannusarvio sekä että kysymys näiden rakennustöiden aloittamisesta oli otettava harkittavaksi 1921 vuoden budjetin järjestelyn yhteydessä.
	1919.		
52)	Marrask.12.	Rahatoimikamarin esitys kaupungin painatustöitä koskevasta asiasta.	Tammikuun 27 päivänä 1920 sai Kaupunginvaltuuston kanslia toimekseen V. V:lle antaa tarkemman ehdotuksen kaupungin painatustöiden järjestämiseksi ja notaari Puuskaa kehoitettiin antamaan lausunto konttoritarvikkeiden hankkimisesta kaupungin laitoksille.
53)	Marrask.22.	Vaivaishoitohallituksen kirjelmä ehdotuksineen vaivaishoidon kassaviraston johtosäännöksi.	Lähetetty Kaupunginvaltuuston johtosääntökomiteaan.
54)	Marrask.24.	A.B. Nya Varvet yhtiön anomus saada tehdä pitempiaikainen vuokrasopimus tähän asti vuokraamistaan Mustikkamaan alueista ynnä rahatoimikamarin lausunto.	Joulukuun 15 päivänä 1919 pantiin asia pöydälle.
55)	Lokak. 25.	Ruots. kansak. johtokunnan esitys kansakoulujen lukukausimaksujen poistamisesta.	Lokakuun 25 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan marraskuun 24 päivänä antoi lausunnon. Tammikuun 19 päivänä 1920 V. V. palautti asian rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 27 päivänä antoi vastauksen, minkä jälkeen V. V. seuraavan maaliskuun 4 päivänä lähetti asian kansakoulujohtokuntiin, joiden lausunto saapui maaliskuun 20 päivänä.
56)	Lokak. 30.	Suomenkiel. kansakoulujen johtokunnan esitys uuden kansakoulutalon teettämisestä Aleksanterinkadun tontille n:o 1.	Lokakuun 30 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin. Marraskuun 23 päivänä 1920 saapui vastaus *(Pain. asiakirj. n:o 34 vuodelta 1920)*. Joulukuun 8 päivänä asia lähe-

			tettiin kaupungin yleisten töiden hallitukseen.
57)	1919. Marrask. 26.	Annettiin kaupungin sairaala-	ylihallituksen toimeksi laatia ehdotus kaupungin sairaalain yleisissä saleissa olevain sairassijain lisäämiseksi sekä ohjeiksi, joiden mukaan vapautusta sairasmaksuista olisi myönnettävä samoin kuin toispaikkaisten henkilöjen maksujen korottamiseksi, eritoten yksityishuoneissa.
58)	Marrask. 31.	O. Y. Rakennusmestarien talo, Byggmästarenas gård A. B:n anomus korttelissa n:o 446 sijaitsevan Töölänkadun tontin n:o 11 rakennusajan pitentämisestä.	Marraskuun 1 päivänä 1919 lähetti V. V. asian rahatoimikamariin.
59)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	päätti Kaupunginvaltuusto antaa rahatoimikamarin toimeksi Valtuustolle laatia selvityksen, eikö kaupungin tuloja voitaisi lisätä.

Vuonna 1920 saapuneita.

Maistraatti.

60)	Helmik. 19.	Maistraatin kirjelmä ynnä jäljennös sisäministeriön kirjelmästä, joka koskee vallitsevan asunnonpuutteen johdosta kaupunkien rakennusjärjestyksiin tehtyjen muutosten ja lisäysten vahvistamista.	Helmikuun 21 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
61)	Helmik. 19.	Maistraatin kirjelmä ynnä poliisimestarin esitys erinäisten voimassa olevan poliisijärjestyksen muutosten vahvistamisesta.	Helmikuun 20 päivänä 1920 V. V. lähetti asian sosialilautakuntaan, jonka lausunto saapui joulukuun 11 päivänä.
62)	Maalisk. 15.	Maistraatin kirjelmä ehdotuksineen Malmin—Tapaninkylän yhdyskunnan järjestyssäännöksi.	Maaliskuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.

63)	Toukok. 19.	Maistraatin kirjelmä ynnä kertomus kaupungin 1918 vuoden tilien tarkastuksesta sekä kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hallinnosta *(Pain. asiakirj. n:o 21 vuodelta 1920)*.	Kesäkuun 15 päivänä 1920 asia lähetettiin budjettivaliokuntaan. Marraskuun 10 päivänä kehoitettiin rahatoimikamaria asettamaan kamarin, kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitusten sekä köyhäinhoitohallituksen ja sairaalaylihallituksen edustajista kokoonpantu komitea kaikinpuolisesti valmistelemaan kysymystä kunnallisen ostelukonttorin perustamisesta. On asian n:o 30 yhteydessä.
64)	Elok. 10.	Maistraatin kirjelmä ehdotuksineen pika-ajuritaksan korottamiseksi.	Elokuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 14 päivänä. Seuraavan syyskuun 14 päivänä asia käsiteltiin loppuun muutoin, mutta lähetettiin katuliikenteen järjestelykomiteaan lausunnon saamiseksi aluejaoitukseen ehkä tarpeellisista muutoksista.
65)	Elok. 26.	Maistraatin kirjelmä vuokra-autojen taksan korottamista tai poistamista koskevasta asiasta.	Syyskuun 6 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
66)	Syysk. 3.	Maistraatin kirjelmä O.Y. Nahkakeskustalon hakemuksen johdosta, joka koski rakennusjärjestyksen muuttamista siihen suuntaan, että tämän kaupungin korttelissa n:o 70 sijaitsevan Vladimirinkadun tontin n:o 11 erään alueen saisi yhdistää Fredrikinkadun tonttiin n:o 3.	Syyskuun 4 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon seuraavan marraskuun 5 päivänä. Joulukuun 28 päivänä saapui maistraatilta kirjelmä asiasta.
67)	Syysk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete Munkkiniemen huvilayhdyskunnan IX kaupunginosan rakennuskaavan vahvistamisesta.	Syyskuun 21 päivänä 1920 lähetti V. V. asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui seuraavan marraskuun 3 päivänä.
68)	Lokak. 6.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete rakennusmestari J. N. Syvähuoon hakemuksen johdosta saada lupa korttelissa n:o 424 sijaitse-	Lokakuun 6 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 14 päivänä.

		vain Museokadun tonttien n:ojen 30 ja 32 yhteenrakentamiseen.	
69)	Lokak. 9.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete lisämäärärahan myöntämisestä poliisilaitokselle voimavaunujen sekä moottori- ja pelastusveneiden kunnossapitoon.	Lokakuun 13 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 23 päivänä.
70)	Lokak. 27.	Maistraatin kirjelmä ynnä yleistä palosääntöä koskeva komitean mietintö.	Lokakuun 27 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palotoimikuntaan.
71)	Marrask. 9.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran päätös majoituslautakunnan toimihenkilöjen palkkioiden vahvistamisesta 1919 vuoden jälkipuoliskolta.	
72)	Marrask.20.	Maistraatin kirjelmä ehdotuksineen henkikirjoitusta koskeviksi asetuksiksi.	Marraskuun 20 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
73)	Marrask.22.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete eräiden kustannusten suorittamisesta tykistöpihan ja sapöörikasarmin puhtaanapidosta tammi—maaliskuulla 1920.	Marraskuun 22 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
74)	Marrask.20.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön ilmoitus määrärahan myöntämisestä ratsuhevosten ostoon poliisilaitokselle.	Marraskuun 24 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
75)	Jouluk. 1.	Maistraatin kirjelmä sopivamman ja tilavamman huoneiston hankkimisesta kaupunginvoudeille.	Joulukuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
76)	Jouluk. 1.	Maistraatin kirjelmä esityksineen lisäyksen myöntämisestä rakennustarkastuskonttorin tämänvuotisiin tarverahoihin.	Joulukuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 13 päivänä.

77)	Jouluk. 1.	Maistraatin kirjelmä ynnä poliisimestarin esitys Helsingin kaupungin autoliikenteen järjestyssääntöjen 6 §:n muuttamisesta.	Joulukuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 13 päivänä.
78)	Jouluk. 2.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete muistutusten johdosta, joita oli tehty Kaupunginvaltuuston tekemän, erinäisten voimassa olevan rakennusjärjestyksen muutosten vahvistamista tarkoittavan anomuksen johdosta.	Joulukuun 2 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli kuulla kaupungin yleisten töiden hallituksen mieltä.
79)	Jouluk. 11.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete talonomistaja J. V. Wåhrdströmin hakemuksen johdosta, joka koski korttelissa n:o 112 sijaitsevan Albertinkadun tontin n:o 6 rakennuspiirustusten vahvistamista.	Joulukuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 23 päivänä.
80)	— —	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete mooseksenuskoisen Venäjän kansalaisen, liikeapulaisen Pinkus Kerschin kansalaisuushakemuksen johdosta.	Marraskuun 24 päivänä 1920 asia palautettiin tuollaisia kysymyksiä valmistelevaan valiokuntaan.
81)	Jouluk. 14.	Maistraatin kirjelmä rakennustarkastuskonttorin insinöörinviran täyttämistä kohdanneiden vaikeuksien johdosta.	Joulukuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
82)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön ilmoitus II kaupunginosan korttelien n:ojen 95 a ja 95 b kaupunginasemakaavan muutoksen vahvistamisesta.	
83)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön ilmoitus XIII kaupunginosan korttelissa n:o 424 sijaitsevan Fjälldalinkadun tontin n:o 7 sisäisten	

		rakennusrajain muutoksen vahvistamisesta.	
84)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön ilmoitus VI kaupunginosan korttelissa n:o 226 sijaitsevan Armfelttien tontin n:o 8 rakennusrajain muutoksen vahvistamisesta.	
85)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön ilmoitus VI kaupunginosan korttelissa n:o 219 sijaitsevain Ehrensvärdtien tonttien n:ojen 31 ja 33 kaupunginasemakaavanmuutoksen vahvistamisesta.	
86)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä hissitarkastaja O. V. Fagerholmin esitys hissinkatsastustaksan vahvistamisesta.	Joulukuun 21 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
87)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä kehoituksineen valita kaksi luottamusmiestä helmikuussa toimitettavaan asevelvollistarkastukseen.	
88)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ilmoituksineen että Kaupunginvaltuuston päätös lainan ottamisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan avustamiseksi oli vahvistettu.	
89)	Jouluk. 21.	Maistraatin esitys puolen palkan osoittamisesta maksettavaksi eronneelle toiselle kaupunginviskaalille T. Springertille tammik. 1 ja marrask. 22 päivän väliseltä ajalta.	
90)	Jouluk. 21.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran ilmoitus määrärahan myöntämisestä poliisilaitoksen puhelinten ja antropometrisen toimiston voimassapitoon.	

91)	Jouluk. 31.	Maistraatin kirjelmä ynnä sisäministeriön kirje rahatoimikamarin ohje- ja johtosääntöä koskevasta asiasta.	
92)	Jouluk. 31.	Maistraatin kirjelmä ynnä kirkollis- ja opetusasiainministeriön kirje hautauspaikan laittamisesta Nikkilän mielisairaalan alueelle.	
		Rahatoimikamari.	
93)	Huhtik. 20.	Rahatoimikamarin esitys rajakkaisten alueiden liittämisestä pääkaupunkiin.	Toukokuun 19 päivänä 1920 päätettiin asiaa valmistelemaan asettaa jaosto, jonka jäseniksi seuraavan kesäkuun 1 päivänä valittiin professori K. Moring, pormestari T. Malinen, filosofianmaisteri Y. Harvia, toimittaja R. Itkonen ja työnvälitysneuvoja T. Uski.
94)	Marrask.11.	Rahatoimikamarin esitys Vanhan Seurahuoneen huoneistojen käyttämisestä kaupunginhallinnon tarpeisiin.	Marraskuun 24 päivänä 1920 asia lähetettiin budjettivaliokuntaan, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto seuraavan joulukuun 30 päivänä kehoitti rahatoimikamaria ottamaan asian yksityiskohtaisesti käsiteltäväksi ja Valtuustolle tekemään siitä esityksen.
95)	Marrask.19.	Rahatoimikamarin esitys v. t. kaupunginarkkitehdin R. Eklundin oikeuttamisesta saamaan vakinaiseen virkaansa kuuluvan ikäkorotuksen siltä ajalta, jona hän hoiti kaupunginarkkitehdin virkaa.	
96)	Marrask. 8.	Rahatoimikamarin esitys kaupunginkassanhoitajan viran jälleen täyttämisestä.	Marraskuun 24 päivänä 1920 asia pantiin pöydälle.
97)	Jouluk. 1.	Rahatoimikamarin esitys Töölön ent. numeroimattoman korttelin asuntopalstan (n. s. Häggin alueen) osittamisesta kahdeksi eri vuokrapalstaksi.	

98)	Jouluk. 9.	Rahatoimikamarin esitys tonttien maksamattoman kauppahinnan osan koron nostamisesta.	
99)	Jouluk. 14.	Rahatoimikamarin esitys XIII kaupunginosan kortt. n:o 425 sisäisten rakennusrajain muuttamisesta.	
100)	Jouluk. 14.	Rahatoimikamarin kirjelmä ynnä vanhemman kaupunginkirjurin Paul J. Björkin anomus hänelle 21/4 1920 myönnetyn matkastipendin siirtämisestä ensi vuoteen.	
101)	Jouluk. 13.	Rahatoimikamarin esitys Helsingin-, Itä ja Länsi Brahesekä Porvoonkadun välisen alueen ynnä XII kaupunginosan kortt. n:ojen 350, 351 ja 363 kaupunginasemakaavan muuttamisesta.	
102)	Jouluk. 13.	Rahatoimikamarin esitys erään Alppipaviljongin viereisen alueen vuokraamisesta.	
103)	Jouluk. 11.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä, sen johdosta että tullikamarin postipakettiosaston, tullikamarin käyttämäin tavarasuojain sekä Fredrikinkadun talossa n:o 34 olevan Anniskeluosakeyhtiön huoneiston vuokria oli korotettu.	
104)	Jouluk. 11.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä Sailors Homen huoneiston vuokrankorotuksen johdosta.	
105)	Jouluk. 11.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä sen johdosta että valtionrautateiden käyttämän, satama-	

		rataa pitkin saapuneen kappaletavaran säilytyssuojan vuokraa oli korotettu.	
106)	Jouluk. 11.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä kaupungin alemmille käsityöläiskouluille.	
107)	Jouluk. 15.	Rahatoimikamarin esitys erinäisten lisämäärärahain myöntämisestä maist. K. Gustavsonin ehdotuksen johdosta.	
108)	Jouluk. 15.	Rahatoimikamarin esitys Bölen esikaupungissa sijaitsevan Esterkadun viereisen alueen n:o 4 varaamisesta „Emma Mäkisen koti“ nimiselle säätiölle.	
109)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin esitys kaupungin teknillisten laitosten hallituksen sihteerin I. Savoniuksen ikäkorotuksen saantia koskevan hakemuksen johdosta.	Joulukuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian budjettivaliokuntaan.
110)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin kirjelmä ynnä kaupungineläinlääkärin, tri W. Ehrströmin matkakertomus.	
111)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin esitys maisteri R. Palmgrenin valitsemisesta Korkeasaaren ja Seurasaaren intendentiksi.	Joulukuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian budjettivaliokuntaan.
112)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin esitys terveydellisten tutkimusten laboratoorin taksan korottamisesta.	
113)	Jouluk. 20.	Rahatoimikamarin esitys kamarin valtuuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin kaupungin pakkolunastusoikeuden säilyttämiseksi Brunakärrin ja Nyåkerin tiluslohkoihin y. m.	

114)	Jouluk. 20.	Rahatoimikamarin esitys ynnä Taideteollisuusyhdistyksen anomus määrärahan osoittamisesta taideteollisuuskeskuskoulun opettajain ja muiden toimihenkilöjen kalliinajanlisäyksiksi.	Joulukuun 14 päivänä 1920 Taideteollisuusyhdistykseltä saapui kalliinajanlisäysten määrää koskeva kirjelmä.
115)	Jouluk. 21.	Rahatoimikamarin esitys eläkkeen maksamisesta työmies J. E. Kansaselle.	
116)	Jouluk. 21.	Rahatoimikamarin esitys erinäisten rahatoimikonttorin virkain hoidattamisesta huhtikuun 1 päivään 1921 asti.	
117)	Jouluk. 21.	Rahatoimikamarin esitys korvauksen saamisesta Vapaussodan suorituskomitealta kaupungin kustantaman saksalaisen sotaväen majoituksesta.	
118)	Jouluk. 21.	Rahatoimikamarin esitys korotetun palkkion myöntämisestä maisteri Georg Brotherukselle kamarin pöytäkirjan pidosta.	
119)	Jouluk. 21.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä kunnallisia työväenasuntoja varten.	
120)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys korvauksen maksamisesta Eteläsuomen Voimaosakeyhtiölle sen johdosta, että yhtiön saamiselle A.B. Hertonäs Gods yhtiöltä oli korko väärin laskettu.	
121)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä tilastokonttorin painatuskustannuksiin.	
122)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys korttelissa n:o 412 b olevan tontin n:o 10 myymisestä huuto-	

		kaupatta Helsingin Vapaaehtoiselle Palokunnalle.	
123)	Jouluk. 23.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä teknillisille laitoksille vuodelta 1920.	
124)	Jouluk. 29.	Rahatoimikamarin esitys lisämäärärahan myöntämisestä ent. Seurahuoneen korjauksiin.	
125)	Jouluk. 29.	Rahatoimikamarin esitys että hyväksyttäisiin kamarin toimenpide ottaa 3 miljoonan markan tilapäinen vekselilaina vuodenvaihteessa olevain kaupungin suurten menojen suoritukseen.	
126)	Jouluk. 29.	Rahatoimikamarin esitys hra U. Töttermanin oikeuttamisesta nostamaan hänelle myönnetyn Pauligin stipendin jäljellä oleva osa, vaikkei hänen ulkomaanmatkansa ollut kestänyt täyttä vuotta.	
127)	Jouluk. 27.	Rahatoimikamarin esitys määrärahan myöntämisestä Sailors Homen omistaman Linnankadun talon n:o 3 vuokraan.	
128)	Jouluk. 18.	Rahatoimikamarin esitys luvan saamisesta Busholman ja Utterin välisen salmen sulkemiseen.	
129)	— —	Rahatoimikamarin esitys erään alueen vuokraamisesta Aktiebolaget Alppaviljongen yhtiölle.	

Terveydenhoitolautakunta.

130)	Toukok. 15.	Terveydenhoitolautakunnan esitys erinäisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä lihan tukkukaupan edistämiseksi.	Toukokuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
131)	Syysk. 17.	Terveydenhoitolautakunnan esitys ensimmäisen kaupunginlääkärin, terveydenhoidontarkastajan ja asuntotarkastajan pohjapalkkain korottamisesta.	Syyskuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
132)	Syysk. 23.	Terveydenhoitolautakunnan esitys kunnan ammattientarkastuksen, terveyspoliisin ja asuntotarkastuksen viranpitäjäin pohjapalkkain korottamisesta.	Syyskuun 23 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
133)	Syysk. 24.	Terveydenhoitolautakunnan esitys palkankorotuksen myöntämisestä kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoorin laboraattorille, vahtimestarille ja näytteidenottajalle, lihantarkastusaseman kassanhoitajalle sekä maitonäytteiden ottajalle A. Luodolle.	Syyskuun 24 päivänä 1920 V. V, lähetti asian palkkalautakuntaan.
134)	Jouluk. 1.	Terveydenhoitolautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä kulkutautien vastustamiseksi ja maksamattomain laskujen suoritukseen.	Joulukuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 13 päivänä antoi lausunnon.
135)	Jouluk. 4.	Terveydenhoitolautakunnan esitys määrärahan myöntämisestä viransijaisen palkkaamiseksi eläinlääkäri O. Lindströmin virkavapauden aikana.	Joulukuun 4 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 14 päivänä.
136)	Jouluk. 16.	Terveydenhoitolautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä Bölen poliklinikalle.	

Köyhäinhoitohallitus.

137)	Huhtik. 16.	Köyhäinhoitohallituksen kirjelmä uusine ehdotuksineen köyhäinhoidon kassaviraston johtosäännöksi ja muutoksiksi köyhäinhoidon virkailijain tähänastisiin johtosääntöihin.	Huhtikuun 16 päivänä 1920 V. V. lähetti asian johtosääntövaliokuntaan.
138)	Lokak. 8.	Köyhäinhoitohallituksen esitys erinäisten hallituksen toimihenkilöjen palkkain järjestämisestä.	Lokakuun 13 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
139)	Lokak. 20.	Köyhäinhoitohallituksen esitys köyhäinhoidon palveluksessa olevain diakonissain palkkain korottamisesta.	Lokakuun 20 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
140)	Jouluk. 24.	Köyhäinhoitohallituksen esitys lisäyksen myöntämisestä suoranaisten köyhäinapujen määrärahaan.	

Kansakoulujohtokunnat.

141)	Kesäk. 9.	Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys sairasavun myöntämisestä neiti M. Nordensvanille.	Joulukuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon saman kuukauden 31 päivänä.
142)	Lokak. 15.	Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys näiden kansakoulujen kansliahenkilökunnan palkkain korottamisesta.	Lokakuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
143)	Jouluk. 7.	Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys pitennetyn sairasloman myöntämisestä neiti A. Grönroosille.	Joulukuun 7 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon saman kuukauden 31 päivänä.
144)	Jouluk. 7.	Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys tuntiopettajatarten palkkain vahvistamisesta.	Joulukuun 7 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.

145)	Jouluk. 7.	Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan anomus saada tuntiopettajain palkkaustililtä siirtää eräs rahamäärä palkkausten tilille.	Joulukuun 7 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 15 päivänä.
		Kaupungin teknillisten laitosten hallitus.	
146)	Marrask. 29.	Kaupungin teknillisten laitosten hallituksen kirjelmä mietintöineen rajoitushintain käytäntöön ottamisesta suurempia sähkövirtamääriä kulutettaessa.	
		Kaupungin yleisten töiden hallitus.	
147)	Jouluk. 2.	Kaupungin yleisten töiden hallituksen esitys Kapunginvaltuuston marraskuun 24 päivänä 1920 tekemän, työntekijäin palkkaoloja käsittelevän lautakunnan asettamista koskevan päätöksen johdosta.	
		Kasvatuslautakunta.	
148)	Huhtik. 15.	Kasvatuslautakunnan esitys viiden kanslia-apulaisensa asettamisesta vakinaiselle palkkasäännölle ja ikäkorotuksen myöntämisestä 5 vuoden palveluksesta neiti Carin Nyströmille.	Huhtikuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka joulukuun 23 päivänä antoi lausunnon.
149)	Lokak. 9.	Kasvatuslautakunnan esitys kaupungin kasvatuslaitosten opettajain ja opettajatarten palkkain parantamisesta.	Lokakuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
		Kaupungin sairaalaylihallitus.	
150)	Jouluk. 30.	Sairaalaylihallituksen esitys Nikkilän sairaalan paviljonkien n:ojen 4 ja 8 laajentamisesta	Maaliskuun 30 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka lokakuun 13 päivänä antoi lausunnon, minkä jäl-

		sekä vähäisten muutosten tekemisestä talousrakennukseen.	keen asia seuraavan marraskuun 27 päivänä palautettiin sairaalaylihallitukseen, joka antoi lausunnon joulukuun 15 päivänä.
151)	Huhtik. 1.	Sairaalaylihallituksen esitys sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten.	Huhtikuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan toukokuun 28 päivänä antoi lausunnon *(Pain. asiakirj. n:o 16 vuodelta 1920)*, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto kesäkuun 15 päivänä jätti asian siksi, kunnes koululle voitiin osoittaa sopiva huoneisto.
152)	Lokak. 21.	Sairaalaylihallituksen esitys maksuttoman sairaalahoidon antamisesta kaupungin sairaalain viranpitäjille y. m.	Lokakuun 16 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka seuraavan marraskuun 12 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 24 päivänä palautettiin sairaalaylihallitukseen.
153)	Jouluk. 21.	Sairaalaylihallituksen esitys kulkutautisairaalan ylilääkärin Max Björksténin virkavapauden pitentämisestä.	
		Sosialilautakunta.	
154)	Jouluk. 11.	Sosialilautakunnan esitys 5 miljoonan markan osoittamisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahastoon.	Joulukuun 11 päivänä 1020 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 27 päivänä antoi lausunnon.
155)	Jouluk. 11.	Sosialilautakunnan esitys yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahaston sääntöjen 2 §:n 2 momentin muuttamisesta.	Joulukuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 27 päivänä.
		Muut johto- ja lautakunnat.	
156)	Maalisk. 22.	Helsingin kaupungin halkokonttorin esitys lisäluoton saamisesta.	Maaliskuun 22 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 12 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto viimeksi mainitun kuukauden 21 päivänä

			myönsi halkotoimikunnalle 5 miljoonan markan lisäluoton, jota vastoin kysymys suuremman luoton myöntämisestä jätettiin siksi, kunnes valiokunta, joka oli asetettu valmistelemaan kysymystä, voiko ja millä keinoin kaupunki kunnallisasetuksen puitteissa harjoittaa halonhankintaa, oli antanut ehdotuksensa.
157)	Toukok. 21.	Suomen Kaupunkiliiton esitys ehdotuksineen Kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen säännöiksi sekä kaupungin palveluksessa olevain työntekijäin vakuuttamisesta hankkeissa olevassa yhtiössä.	Toukokuun 21 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan heinäkuun 5 päivänä antoi lausunnon *(Pain. asiakirj. n:o 36 vuodelta 1920)*, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto joulukuun 15 päivänä päätti asettaa viisijäsenisen komitean, jonka jäsenet valittaisiin 1921 alussa.
158)	Toukok. 25.	Työväenopiston yhteisen johtokunnan esitys talon rakennuttamisesta työväenopistolle.	Toukokuun 25 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
159)	Syysk. 29.	Tyttöjen ammattikoulun johtokunnan esitys mainitun koulun opettajatarten palkanparannusanomuksen johdosta.	Syyskuun 29 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka oli hankittava palkkalautakunnan lausunto.
160)	Syysk. 30.	Satamakonttorin esitys vanhempain ja nuorempain vahtimestarien sekä tarkastus- ja satamakonstaapelien palkkaetujen parantamisesta.	Syyskuun 30 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
161)	Marrask. 10.	Hätäapukomitean anomus saada vapautus velvollisuudesta maksaa perheenelatusapua yksityisten töihin siirtyneille työntekijöille.	Lokakuun 19 päivänä 1910 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
162)	Jouluk. 2.	Helsingin kaupunginmuseon anomus lisäyksen saamisesta lämmitys- ja valaistusmäärärahaansa.	Joulukuun 2 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 13 päivänä antoi lausunnon.
163)	Jouluk. 2.	Tyttöjen ammattikoulun johtokunnan esitys että Kaupunginvaltuusto muiden rakennushankkeittensa yhteydessä	Joulukuun 2 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka on pyytänyt kaupungin yleisten töiden hallituksen lausuntoa.

		ottaisi huomioon tarpeellisuuden saada tyttöjen ammattikoululle sopiva huoneisto.	
164)	Jouluk. 4.	Revisionikonttorin esitys ylimäär. apulaisen palkkaamisesta reviisori Toiviaisen eduskuntatyön johdosta.	Joulukuun 4 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka saman kuukauden 7 päivänä antoi lausunnon.
165)	Jouluk. 4.	Revisionikonttorin esitys virkamiestensä virkamatkain päivärahan määräämisestä sekä johtosääntönsä 10 §:n muuttamisesta.	Joulukuun 4 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
166)	Jouluk. 10.	Raittiuslautakunnan ilmoitus herrain J. E. Leivon ja Otto Paanasen valitsemisesta raittiudenvalvojiksi.	
167)	Jouluk. 13.	Valmistavan poika-ammattikoulun johtokunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä johtokunnon jäsenten palkkioiksi sekä puhtaanapitomäärärahaan.	Joulukuun 13 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 21 päivänä.
168)	Jouluk. 16.	Kunnan työnvälitystoimiston esitys luvan saamisesta erään rahamäärän siirtämiseen tililtä 3. VIII. 2. tilille 3. VII. 3 ynnä rahatoimikamarin lausunto.	
169)	Jouluk. 21.	Raittiuslautakunnan ilmoitus sorvari Toivo V. Sohlmanin valitsemisesta raittiudenvalvojaksi.	
170)	Jouluk. 24.	Kaupungin kirjastojohtokunnan ilmoitus jäsentensä palkkiomäärärahan ylittämisestä.	
171)	Jouluk. 31.	Palkkalautakunnan esitys valmistavan poika-ammattikoulun tuntiopettajille maksettavasta palkkiosta.	

172)	Jouluk. 31.	Palkkalautakunnan esitys luvan saamisesta menosääntöön kaupungin viranpitäjäin kalliinajanlisäyksiä varten merkityn määrärahan ylittämiseen.	
		Yhteinen raastuvanoikeus.	
173)	Marrask.29.	Yhteisen raastuvaoikeuden esitys palkkion myöntämisestä kaitsija J. A. Malmgrenille siltä ajalta, minkä hän oli hoitanut kaupunginpalvelija A. W. Nybergin tehtäviä.	Marraskuun 29 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 13 päivänä.
174)	Jouluk. 23.	Yhteisen raastuvanoikeuden esitys palkanlisäyksen myöntämisestä oikeuden 3 ja 4 osaston kaupunginpalvelijoille A. E. Sandströmille, A. A. Nybergille, T. W. Björkille ja K. F. Winqvistille.	
		Valtionviranomaiset.	
175)	Lokak. 25.	Maaherran lähete ynnä kirkollis- ja opetusasiainministeriön esitys tonttipaikan luovuttamisesta Helsingin suomalaiselle tyttölyseolle.	Lokakuun 25 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
176)	Marrask.30.	Korkeimman hallinto-oikeuden päätös valitukseen, jonka Kaupunginvaltuusto oli tehnyt Sedmigradskyn pientenlastenkoulun ja Marian turvakodin johtokunnan jäsenten vaalia koskevasta lääninhallituksen päätöksestä.	
177)	Marrask.30.	Korkeimman hallinto-oikeuden päätös valituksiin, joita Kaupunginvnltuusto ja erinäiset täkäläiset leipäkauppiaat olivat tehneet terveydenhoitojärjestyksen II luvun 7 §:n	

		muuttamista koskevan maaherran päätöksen johdosta.	
178)	Jouluk. 20.	Uudenmaan läänin maaherran päätös valitukseen, jonka Helsingin vähittäiskauppiaiden yhdistys oli tehnyt Kaupunginvaltuuston päätöksen johdosta muuttaa terveydenhoitojärjestyksessä olevia voin ja rasva-aineiden kauppaa koskevia määräyksiä.	
		Kaupunginvaltuustossa tehtyjä ehdotuksia.	
179)	Toukok. 19.	Rahatoimikamarille annettiin toimeksi	Valtuustolle ehdottaa, millä rahamäärällä kaupunki ottaisi osaa varain keräykseen Suomen itsenäisyystaistelua kuvaavan muistomerkin kustantamiseksi.
180)	Toukok. 19.	Halkotoimikunta sai tehtäväkseen	Kaupunginvaltuustolle antaa lausunnon, miten halkotoimikunnan ja halkokonttorin meno- ja tulosääntö olisi laadittava, sekä antaa ehdotuksen niiden johtosäännöksi.
181)	Kesäk. 15.	Tässä kokouksessa asetetulle puhtaanapitohallitukselle	annettiin toimeksi harkita, olisiko suotavaa ja mahdollista, että kaupunki saisi puhtaanapidon yksioikeudekseen, sekä ehdottaa tästä johtuvia toimenpiteitä ja valmistella kysymystä yleisen puhtaanapitosäännön antamisesta.
182)	Kesäk. 15.	Sosialilautakunta sai toimekseen	asettaa seitsenjäsenisen komitean antamaan mietintöä siitä, mitä keittiölle ja taloudenhoidolle tarpeellisia käytännöllisiä laitteita olisi teetettävä osin kunnan omiin ja osin sen avustamiin talorakennuksiin.
183)	Elok. 31.	Rahatoimikamari sai toimekseen	antaa Valtuustolle selvityksen sen ehdotuksen taloudellisesta kantavuudesta ja rahataloudellisista seurauksista että teknillisten laitosten poistomäärät varattaisiin eri rahastoon.

184)	Syysk. 28.	Rahatoimikamari sai tehtäväkseen	antaa ehdotukset kauppahallien sekä tori- ja muun ulkosalla harjoitettavan kaupan ohjesäännöiksi ynnä tori- ja hallikauppavalvojan johtosäännöksi.
185)	Syysk. 28.	Kaupungin yleisten töiden hallitus	sai toimekseen ehdottaa sopivaa paikkaa Töölön kaupunginosan vastaiselle torikaupalle.
186)	Jouluk. 8.	Sosialilautakanta sai terveydenhoitolautakunnan tekemän ehdotuksen johdosta toimekseen	valmistella kysymystä ammattientarkastajain virkatehtävien muuttamisesta.
187)	Lokak. 13.	Vtn von Frenckellin ehdotuksesta	päätettiin asettaa komitea tarkastamaan hätäapukomitean toimintaa ja V. V. sai toimekseen ehdottaa komitean kokoonpanon, minkä jälkeen Valtuusto seuraavan marraskuun 10 päivänä komitean jäseniksi valitsi insinööri Harald Herlinin ja sähkötyöntekijä O. Oksasen.
188)	Jouluk. 23.	Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahastosta apurahoja jakamaan asetetun valiokunnan ilmoitus työnsä suorittamisesta.	
189)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	Kaupunginvaltuusto päätti panna myöhemmin pidettävään kokoukseen pöydälle ehdotuksen sen päätöksensä kumoamisesta, että kaupungin töissä maksettujen palkkain tuli vastata yksityisten töissä maksettuja palkkoja.
190)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	Kaupunginvaltuusto päätti kehoittaa kaupungin yleisten töiden hallitusta antamaan ohjelman sen 2,500,000 markan suuruisen määrärahan käyttämiseksi, joka oli 13 P. L., Yleiset työt, kohdalla asetettu Kaupunginvaltuuston käytettäväksi, ennenkuin tätä määräraha sai käyttää.
191)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	Kaupunginvaltuusto päätti kehoittaa rahatoimikamaria aikanansa antamaan esityksen tilapäislainan ottamisesta, jos se osoittautui tarpeelliseksi.

192)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	päätettiin asettaa kolmijäseninen komitea hankitsemaan, missä määrin tilastokonttorin julkaisuja kävi kustannusten huojistamiseksi supistaminen.
193)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	päätettiin tilastokonttorin esitys viiden ylimääräisen apulaisen asettamisesta vakinaiselle palkkasäännölle lähettää tilastokonttorin julkaisujen supistamiskysymystä valmistelevaan komiteaan.
194)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	Kaupunginvaltuusto päätti asettaa kolmijäsenisen komitean valmistelemaan kysymystä, missä määrin halkokonttorin toimintaa kävisi supistaminen.

Yksityisten henkilöjen ja yhdistysten tekemät hakemukset ja ehdotukset.

195)	Tammik. 7.	Käsityö- ja tehdasyhdistyksen esitys oppilaiden, eritoten vaatetustyöntekijäin, kasvattamista koskevasta asiasta.	Tammikuun 9 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia sosialilautakunnan lausunto. Joulukuun 1 päivänä rahatoimikamari antoi lausuntonsa. On asian n:o 198 yhteydessä.
196)	Tammik. 23.	Helsingin Hiihtoklubin tarjous Alppilan hiihtomäen luovuttamisesta kaupungille.	Tammikuun 23 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
197)	Toukok. 15.	Työväenopiston suomenkielisen osaston oppilayhdistyksen esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä työväenopiston rakentamiseksi Hakaniementorin seutuun.	Toukokuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian työväenopiston yhteiseen johtokuntaan, jonka lausunto saapui saman kuukauden 25 päivänä. Viimeksi mainittuna päivänä V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
198)	Toukok. 20.	Suomen Vaatturityönantajain Liiton esitys vaatturityöntekijäin ammattikoulun perustamisesta.	Toukokuun 27 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon joulukuun 1 päivänä. On asian n:o 195 yhteydessä.
199)	Heinäk. 2.	Suomen Tehdas- ja Sekatyöväenliiton Helsinginosaston n:o 169 anomus erotettujen työläisten takaisin ottamisesta kaupungin töihin sekä työntekijäin palkanmaksupäivän muuttamisesta.	Heinäkuun 5 päivänä 1920 V. V. lähetti asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen, joka antoi lausunnon joulukuun 1 päivänä.

200)	Elok. 23.	Suomen Kuljetustyöntekijäinliiton r. y. n:o 17 esitys katoksen ja ruokailuhuoneen rakennuttamisesta satamatyöläisille Sörnäsin satamaan.	Elokuun 23 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon joulukuun 4 päivänä.
201)	Elok. 27.	Helsingin Uimarien esitys Humallahden uimalaitoksen laajentamisesta tai korjauttamisesta.	Elokuun 27 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka on vaatinut kaupungin yleisten töiden hallituksen lausuntoa.
202)	Syysk. 14.	Suomen Valtamerentakaisen O. Y:n anomus saada etuoikeutettuna vuokrata erinäiset tontit Santaholman satama-aluetta järjestettäessä.	Syyskuun 14 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahstoimikamariin.
203)	Lokak. 13.	Aktiebolaget Bollplan yhtiön anomus saada vuokrata eräs Töölön alue.	Lokakuun 16 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
204)	Syysk.	Mietintö ehdotuksineen yhdenmukaisiksi likennetaksoiksi.	Lokakuun 16 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
205)	Lokak. 23.	Lihantarkastusaseman nuoremman tarkastuseläinlääkärin O. Fraserin palkankorotusanomus.	Lokakuun 23 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan.
206)	Marrask. 5.	Neiti Lisa Hagmanin esitys korttelin n:o 442 tonttien n:ojen 12 ja 14 luovuttamisesta maksutta tai huokein ehdoin hakijan johtaman, „Yksityisluokat“ nimisen koulun talon paikaksi.	Mnrraskuun 5 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
207)	Marrask.15.	Asessori O. Häggmanin ilmoitus yhdenmukaisten liikennetaksain ehdotuksessa olevista virheistä.	Marraskuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
208)	Marrask.17.	Työmies David Nestor Kuuselan anomus kalliinajanlisäyksen myöntämisestä hänelle kaupungin työssä kohdanneesta ruumiinvammasta maksettuun korvaukseen.	Marraskuun 17 päivänä 1920 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, jonka lausunto saapui seuraavan joulukuun 4 päivänä.

209)	Jouluk. 7.	Kunnallistyöntekijäin anomus toimenpiteisiin ryhtymisestä työnpuutteen poistamiseksi.	Joulukuun 7 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jolta saapui lausunto saman kuukauden 27 päivänä.
210)	Jouluk. 7.	Opettajatar Hildur Kempen anomus vuotuisen elatusavan saamisesta.	Joulukuun 9 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
211)	Jouluk. 11.	Helsingin Vähittäiskauppiasyhdistyksen esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä elintarvetoimikunnan myymäläin lakkauttamiseksi ja niiden tehtävän antamisesta kaupungin siirtomaatavarakauppiaille.	Joulukuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian elintarvetoimikuntaan, joka antoi lausunnon saman kuukauden 21 päivänä.
212)	Jouluk. 13.	Helsingin Työväenyhdistyksen r. y. anomus saada yksinoikeus Turholman tai jonkin muun kaupungin läheisyydessä olevan saaren käyttöön y. m.	Joulukuun 13 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin.
213)	Jouluk. 17.	Valtuutetun G. Estlanderin anomus saada vapautus kaupungin satamahallinnon keskityskysymystä valmistelevan valiokunnan jäsenyydestä.	
214)	Jouluk. 29.	Muinaistieteellisen toimikunnan esitys määrärahan myöntämisestä tarpeellisten vartijain palkkaamiseksi Seurasaaren ulkoilmamuseoon sekä erinäisiä sikäläisiä rakennustöitä varten ynnä rahatoimikamarin lausunto.	
215)	Jouluk. 30.	Helsingin kuntakokouksen tarjous Vantaanjoen poikki Boxbackan ja Oulunkylän välille tehdyn sillan luovuttamisesta Helsingin kaupungille.	
216)	Jouluk. 27.	Yhteissuomalaisen koulukokouksen toimikunnan anomus aineellisesta avustuksesta kesällä 1921 pidettävälle koulukokoukselle.	

Selonteko Kaupunginvaltuuston asettamain tilapäisvaliokuntain ja -komiteain toiminnasta vuonna 1920.

1920 vuoden alussa oli 20 Kaupunginvaltuuston asettamaa tilapäisvaliokuntaa ja -komiteaa, jotka eivät olleet lopettaneet toimintaansa. Vuoden varrella tuli lisää 12 uutta valiokuntaa ja komiteaa. Näiden luku mainittuna vuonna oli siis kaikkiaan 32.

Vuoteen 1921 jäljellä olevat valiokunnat ja komiteat (n:ot 1—20) olivat seuraavat:

1) Käsityö- ja teollisuustalon tonttikysymystä käsittelemään toukokuun 28 päivänä 1913 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat W. F. Heimbürger, O. Tarjanne, E. W. Walldén, V. von Wright ja A. H. Soini.

Sittenkuin asia oli maailmansodan puhjettua käsityö- ja tehdasyhdistyksen pyynnöstä jätetty lepäämään säännöllisten olojen palautumista odotellessa, teki mainittu yhdistys kesäkuun 16 päivänä 1917 Kaupunginvaltuustolle uudistetun esityksen asiasta. Asian oltua lähetettynä eri viranomaisille lausunnon saamiseksi ratkaisi Valtuusto sen lopullisesti lokakuun 27 päivänä 1920.

2) Uuden kaupungintalon rakennuskysymystä käsittelemään kesäkuun 10 päivänä 1913 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Norrmén, Jalmar Castrén, N. L. Eskola, Hugo Lindberg, O. Tarjanne, Alexis Gripenberg ja G. Idström.

Komitean esitettyä mietinnössään n:o 2 suunnitelman ja ohjelman kaupungintalokysymyksen ratkaisemiseksi pani Kaupunginvaltuusto joulukuun 29 päivänä 1914 asian toistaiseksi pöydälle. V. V:n ehdotuksesta Valtuusto helmiknun 18 päivänä 1920 peruutti komitean tehtävän ja päätti antaa kaupungintalokysymyksen uuden seitsenjäsenisen komitean edelleen valmisteltavaksi (ks. alempana n:o 22).

3) Helsingin talviliikennekysymystä järjestämään helmikuun 24 päivänä 1914 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Ramsay, A. E. Alfthan, V. Ek, Aug. Hjelt ja Lars Krogius,

Oleviin oloihin katsoen Kaupunginvaltuusto marraskuun 4 päivänä 1914 valtuutti komitean lykkäämään työnsä toistaiseksi. V. V:n ehdotuksesta päätti Valtuusto helmikuun 18 päivänä 1920 peruttaa komitean tehtävän ja asettaa uuden viisijäsenisen valiokunnan selvittämään kysymystä kaupungin kulkulaitosten parantamisesta, huomioon ottamalla myöskin talvimeriliikenteen (ks. alempana n:o 23).

4) Suunnitellun työväenopistotalon tonttikysymystä käsittelemään toukokuun 11 päivänä 1915 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg.

Valiokunta ei kokoontunut vuonna 1920. Rakennuskonttorin huonerakennuusosaston valiokunnan pyynnöstä laatimat työväenopistotalon luonnospiirustukset lähetti rahatoimikamari helmikuun 28 päivänä 1919 työväenopiston yhteiseen johtokuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan helmikuun 15 päivänä. Rahatoimikamari palautti asian lokakuun 31 päivänä s. v. mainittuun johtokuntaan, jolta saapui uusi lausunto kamariin toukokuun 15 päivänä 1920. Muuhun toimenpiteeseen asiassa ei kamari vuoden varrella kuitenkaan ryhtynyt.

5) Kaupungin viemäriolojen järjestämistä varten Kaupunginvaltuuston syyskuun 21 päivänä 1915 tekemän päätöksen johdosta asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, I. Lindfors, J. Castrén, G. Idström, vapaaherra O. von Hellens, B. Geitlin ja K. G. Bergman. Joulukuun 7 päivänä 1917 vapautettiin herra Castrén mainitun komitean jäsenyydestä. Sihteeri: insinööri J. W. Andersin.

Komitea on vuonna 1920 suorittanut loppuun meri- ja viemärivesitutkimuksensa sekä jatkanut vedenpuhdistusmenettelyjä koskevia tutkimuksiaan. Sen mietintö valmistunee vuonna 1921.

6) Kaupungin kulkulaitosten parantamista sekä sen satama-alueen ja kulkuyhteyksien laajentamiskysymystä valmistelemaan maaliskuun 14 päivänä 1916 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors, A. Soini ja J. Tallberg.

V. V:n ehdotuksesta peruutti Kaupunginvaltuusto komitean tehtävän helmikuun 18 päivänä 1920 ja päätti asettaa uuden viisijäsenisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä kaupungin kulkulaitosten parantamisesta (ks. alempana n:o 23).

7) Kaupungin palojärjestystä uudistamaan kesäkuun 12 päivänä 1917 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Lundqvist, C. A. Öhman, A. von Knorring, G. Wasenius ja O. Kulmala.

Komitea antoi helmikuun 2 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 2)*, jonka Kaupunginvaltuusto seuraavan maaliskuun 31 päivänä lähetti palotoimikuntaan. Tämän annettua lausunnon kesäkuun 22 päivänä lähetti V. V. asian elokuun 27 päivänä edelleen Valtuuston johtosääntövaliokuntaan, jonka annettua lausunnon syyskuun 22 päivänä Kaupunginvaltuusto ratkaisi asian lopullisesti seuraavan lokakuun 13 päivänä.

8) Kaupungin pääkirjaston tonttikysymystä valmistelemaan marraskuun 13 päivänä 1917 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat V. T. Rosenqvist, A. Wallensköld, H. Lindberg, O. Mantere ja R. Sievers.

Komitea antoi maaliskuun 2 päivänä 1920 toisen mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 8)*, jossa käsiteltiin kysymyksiä tonttipaikan osoittamisesta vastaiselle pääkirjastolle ja Rikhardinkadun nykyisen kirjastotalon laajentamisesta. Kaupungin yleisten töiden hallituksen ja rahatoimikamarin seuraavan huhtikuun 19 ja 30 päivänä annettua lausuntonsa käsitteli Kaupunginvaltuusto asian seuraavan kesäkuun 1 päivänä.

9) Kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan toukokuun 7 päivänä 1918 pohtimaan asetettu toimikunta, johon kuuluvat herrat L. Krogius, K. A. Paloheimo, J. Stjernvall, J. Kuosmanen, Julius Tallberg ja G. Estlander. Helmikuun 11 päivänä 1919 valitsi Kaupunginvaltuusto toimikunnan lisäjäseniksi herrat J. Castrénin, V. Tannerin, I. Lindforsin ja H. Lindbergin, minkä ohessa toimikunta sai tehtäväkseen valmistella kysymystä teollisuustonttien ja varastopaikkain osoittamisesta. Sihteeri: varatuomari J. Uggla.

Toimikunta antoi huhtikuun 17 päivänä kaksi mietintöä *(Pain. asiakirj. n:ot 15 ja 17)* kaupungin satamaolojen järjestämisestä ja kaupungin satamain ensimmäisestä rakennusjaksosta ynnä ehdotuksen ennestään oleviin satamalaitoksiin tarpeellisista parannuksista. Näin on toimikunnan työ pääasiassa suoritettu, mutta sen tehtävää ei kuitenkaan toistaiseksi ole peruutettu. Lisäksi on toimikunta antanut lausuntoja erinäisille viranomaisille, m. m. rahatoimikamarille tammikuun 12 päivänä eräiden satamissa vallitsevain epäkohtain poistamisesta ja tammikuun 17 päivänä Santa- ja Busholman väliaikaisista katoksista ja konelaitteista, Kaupunginvaltuustolle helmikuun 17 päivänä Humallahden huvilan vuokrakauden pitentämisestä, helmikuun 27 päivänä Pakaan rakennuskaavasta, maaliskuun 1 päivänä Sörnäsin niemekkeen vuokra-alueista ja maaliskuun 10 päivänä erinäisten Pakaan alueiden vuokranpitennyksestä sekä kaupungin yleisten töiden hallitukselle toukokuun 5 päivänä Merholman vastaisesta järjestämisestä

10) Johtaja Artur Grönbergin kaatuneitten vapaussankarien muistomerkin pystyttämiseksi lahjoittaman rahaston tarkoituksen toteuttamista varten kesäkuun 4 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Grönberg, O. Tarjanne ja J. J. Sederholm.

Komitea antoi huhtikuun 16 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 14)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli lopullisesti toukokuun 19 päivänä.

11) Vanhankirkon puistikon sotilashautojen monumenttaalista kaunistamista valmisteleva komitea, joka asetettiin kesäkuun 11 päivänä 1918 ja johon kuuluvat herrat A. Norrmén, Felix Nylund, O. Tarjanne, E. Sjöström ja B. Brunila. Joulukuun 17 päivänä 1918 lähetettiin komiteaan myös erinäisten helsinkiläisten kansalaisten tekemä esitys muistomerkin pystyttämisestä kaatuneille ja murhatuille suojeluskuntalaisille.

Komitean tehtävä Vanhan kirkon puistikon sotilashautain muistomerkkiin nähden suoritettiin loppuun lokakuussa 1920. Liisanpuistikkoon pystytettäväksi suunniteltu kaatuneiden ja murhattujen suojeluskuntalaisten muistomerkki valmistunee keväällä 1921.

12) Kansanlastentarhain vastaista asemaa harkitsemaan syyskuun 10 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, A. Frey, S. Ojanne, H. Lavonius ja neiti Therese Wuorenheimo. Komitean jäsenyydestä vapauttamainsa herrain Aschanin ja Freyn sijaan Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä 1919 valitsi sen jäseniksi neiti E. Åströmin ja rouva L. Salovaaran. Maaliskuun 26 päivänä 1919 lähetti V. V. komiteaan lisäksi kansanlastentarhain johtokunnan tekemän esityksen näiden laitosten huoneistokysymyksen järjestämisestä.

Komitea on ryhtynyt alustaviin toimenpiteisiin.

13) Kaupungin satamahallinnon keskittämistä valmistelemaan lokakuun 8 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Häggman, G. Estlander, A. Niklander, Victor Ek ja J. A. Rosqvist. Komitean jäsenyydestä vapauttamansa herra Häggmanin sijaan valitsi Kaupunginvaltuusto tammikuun 28 päivänä 1919 herra E. von Frenckellin. Kaupunginvaltuuston helmikuun 11 päivänä 1919 tekemän päätöksen johdosta lähetettiin komiteaan edelleen satamakonttorin esittämä kysymys uuden satamajärjestyksen, uuden satamataksan sekä satamakapteenin ja satamakonttorin muiden toimihenkilöjen johtosäännön laatimisesta.

Marraskuun 10 päivänä 1919 annettuaan ensimmäisen mietintönsä ehdotuksineen satamahallinnon keskittämiseksi ei komitea odotellessaan mietinnön lopullista käsittelyä ole kokoontunut.

14) Ryttylän tilan käyttökysymystä valmistelemaan marraskuun 26 päivänä 1918 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. M. Lassenius, V. T. Rosenqvist ja M. Ruuth. Sihteeri: varatuomari W. Sahlstein.

Komitea antoi tammikuun 21 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 5)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli seuraavan helmikuun 11 päivänä.

15) Toukokuun 6 päivänä 1919 Korkeasaaren ja Seurasaaren laitosten vastaista hoitoa koskevaa kysymystä valmistelemaan asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Björkenheim, J. Ailio, K. M. Levander ja K. E. Kivirikko sekä neiti L. Eronen. Sihteeri: filosofianmaisteri R. Palmgren.

Komitea antoi helmikuun 2 päivänä 1920 mietinnön *(Pain. asiakirj. n:o 29, liite)*, jonka ynnä rahatoimikamarin siitä antaman lausunnon Kapunginvaltuusto käsitteli lokakuun 13 päivänä s. v.

16) Eräitä johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä valmistelemaan toukokuun 6 päivänä 1919 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Söderholm, P. Raittinen, S. Ivalo, J. Laherma ja C. A. Öhman. Valiokunnan jäsenyydestä

vapautetun hra Öhmanin sijaan Kaupunginvaltuusto kesäkuun 1 päivänä 1920 valitsi jäseneksi hra K. A. Moringin.

Kaupunginvaltuuston kokouksessaan toukokuun 5 päivänä 1920 lähetettyä valiokuntaan rahatoimikamarin laatiman ehdotuksen uuden puhtaanapitohallituksen johtosäännöksi antoi valiokunta seuraavan kesäkuun 5 päivänä siitä lausunnon ynnä oman ehdotuksensa mainitun hallituksen ohjesäännöksi *(Pain. asiakirj. n:o 24)*. V. V:lta elokuun 27 päivänä saamansa tehtävän mukaisesti valiokunta edelleen syyskuun 22 päivänä antoi lausunnon (esityslista 13/10, asia n:o 27) kaupungin palojärjestyksen uudistusta toimittamaan asetetun komitean laatimasta mietinnösta sekä V. V:n lokakuun 18 päivänä antaman tehtävän johdosta lausunnon puhtaanapitohallituksen laatimasta puhtaanapitolaitoksen johtosääntöehdotuksesta (esityslista 24/11, asia n:o 37). Edelleen antoi valiokunta joulukuun 17 päivänä mietintönsä n:o 2 eräiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen uudistamisesta *(Pain. asiakirj. n:o 28)*, mutta sitä Kaupunginvaltuusto ei käsitellyt vuoden varrella.

17) Lentokirjasessa „Pro Helsingfors" suunniteltua „Kuninkaankatua" toteuttamaan toukokuun 20 päivänä 1919 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, J. Ailio, H. Lindberg, A. Tollet ja I. Lindfors.

Komitea ei ole kokoontunut vuoden varrella.

18) Asunnonpuutteen poistamiskysymystä pohtimaan syyskuun 23 päivänä 1919 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat I. Lindfors, S. Hellsten, E. Böök, G. Nummelin, K. Lindahl ja Y. Similä.

Komitea antoi mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 13)* huhtikuun 1 päivänä 1920. Rahatoimikamarin annettua siitä lausunnon toukokuun 26 päivänä käsitteli Kaupunginvaltuusto asian seuraavan kesäkuun 15 päivänä.

19) Marraskuun 26 päivänä 1919 asetettu komitea, jonka on käsiteltävä eräiden osakeyhtiöiden kunnallistuttamista, joissa Helsingin kaupungilla on osake-enemmistö. Komiteaan kuuluvat herrat A. Söderholm, O. Tarjanne, G. Estlander, J. Ailio ja P. Raittinen.

Komitea antoi helmikuun 17 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 7)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli seuraavan maaliskuun 31 päivänä.

20) Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahaston 1919 vuoden korkovaroista apurahoja jakamaan marraskuun 26 päivänä 1919 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Noponen ja K. Th. Boström, neidit B. Tabelle ja M. Lindberg sekä rouva M. Kanervo.

Valiokunta antoi tammikuun 12 päivänä 1920 mietintönsä, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli saman kuukauden 27 päivänä.

Vuonna 1920 asetettiin seuraavat valiokunnat ja komiteat (n:ot 21—32):

21) Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamista koskevaa kysymystä valmistelemaan tammikuun 27 päivänä 1920 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. T. Rosenqvist, J. Virtanen, V. Mikkola ja G. Norrmén sekä rouva H. Gebhard.

Valiokunta antoi toukokuun 7 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 20)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli seuraavan kesäkuun 1 päivänä.

22) Kaupungintalokysymystä edelleen valmistelemaan maaliskuun 8 päivänä 1920 (edellä n:o 2 kohdalla mainitun komitean sijaan) asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Norrmén, B. Haarala, O. Tarjanne, J. Ailio, J. Castrén, H. A. Haahti ja H. Lindberg.

Komitea on ryhtynyt eräisiin valmistelutoimiin.

23) Valiokunta, jonka on selvitettävä kysymys kaupungin kulkulaitosten paranta-

misesta huomioon ottamalla talvilaivaliikennekin. Valiokunta asetettiin maaliskuun 8 päivänä 1920 (edellä n:ojen 3 ja 6 kohdalla mainittujen komiteain sijaan) ja siihen kuuluvat herrat I. Lindfors, K. A. Paloheimo, V. Voionmaa, V. Tanner ja H. Ramsay.

Valiokunnan työt jatkuvat.

24) Ammattiopetuksen alalla uudistusehdotuksia tekemään maaliskuun 8 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat Y. Sadeniemi, E. Leino, E. Meinander ja V. Långholm sekä rouva E. Ivalo. Seuraavan huhtikuun 6 päivänä komitea sai edelleen Kaupunginvaltuustolta toimekseen valmistella kysymystä n. s. yksinkertaisempaa tyyppiä olevan ammattikoulun perustamisesta.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

25) Kunnallisen halonhankinnan järjestämiskysymystä valmistelemaan maaliskuun 31 päivänä 1920 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat G. Norrmén, G. Idström, J. Laherma, S. Hellsten ja A. Niklander.

Valiokunta antoi toukokuun 11 päivänä 1920 mietintönsä *(Pain. asiakirj. n:o 19)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli saman kuukauden 19 päivänä.

26) Rahatoimikamarin vuodeksi 1920 laatimaa rahatalouslaskelmaa tarkastamaan toukokuun 5 päivänä 1920 asetettu toimikunta, johon kuuluvat herrat A. Frey, O. Tarjanne, A. Söderholm, J. W. Keto ja V. Salovaara.

Kesäkuun 7 päivänä 1920 Kaupunginvaltuustolle tekemänsä ehdotuksen mukaisesti (esityslista 15/6, asia n:o 37) toimikunta saman kuukauden 15 päivänä valtuutettiin tekemään sopimus enintään 30 miljoonan markan määräisen lainan ottamisesta eräin ehdoin kaupungille. Toimikunnan suoritettua tämän tehtävän allekirjoitettiin lainasopimus seuraavan elokuun 4 päivänä.

27) Kysymystä rajakkaisten alueiden liittämisestä Helsingin kaupunkiin kesäkuun 1 päivänä 1920 valmistelemaan asetettu komitea, johon kuuluvat herrat K. A. Moring, T. Malinen, Y. Harvia, R. Itkonen ja T. Uski. Sihteeri: pormestari T. Malinen.

Syyskuun 28 päivänä lähetti Kaupunginvaltuusto komiteaan niinikään lainvalmistelukunnan ehdotuksen kunnallisjaoitusta koskevan lainsäädännön muutoksiksi. Komitea antoi viimeksi mainitusta asiasta lausunnon marraskuun 11 päivänä ja on ryhtynyt valmistelutoimiin pääkysymyksessä.

28) Kaupunginvaltuuston päätöstä vapausmuistomerkin pystyttämisestä Helsinkiin toteuttamaan kesäkuun 1 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, H. Lindberg, A. Grönberg, E. Suolahti ja F. Langenskiöld.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

29) Helsingissä toimitettavaa asunto- ja väenlaskua valmistelemaan kesäkuun 15 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Groundstroem, O. Autere ja F. Heinonen sekä neidit L. Eronen ja B. Tabelle.

Komitea suoritti tehtävänsä saman vuoden lokakuun kuluessa.

30) Helsingin ja ympäristön asunto- ja väenlaskua toimittamaan lokakuun 27 päivänä 1920 tehdyn päätöksen mukaisesti asetettu keskuskomitea, johon kuuluvat herrat H. Dalström, O. Groundstroem, O. Autere, F. Heinonen ja Y. Heikel, neidit L. Eronen ja B. Tabelle sekä 6 ympäristön kunnallis- tai yhteiskuntavaltuutettujen valitsemaa jäsentä. Keskuskanslian johtajatar: neiti D. Neovius; sihteeri: filosofianmaisteri O. Bruun.

Keskuskomitea suoritti pääasiallisen työnsä vuoden varrella; tiliä myönnetyistä määrärahoista ei kuitenkaan vielä ole annettu, mutta saapunee se lähiaikoina.

31) Hätäapukomitean toimintaa tarkastamaan marraskuun 10 päivänä 1920 tehdyn päätöksen mukaisesti asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Roos, H. Herlin, O. Oksanen, A. Björkenheim ja A. Malmi.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

32) Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahaston 1920 vuoden korkovaroista apurahoja jakamaan marraskuun 10 päivänä 1920 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Noponen ja K. Th. Boström, neidit B. Tabelle ja M. Lindberg sekä rouva H. Seppälä.

Valiokunta antoi mietintönsä seuraavan joulukuun 21 päivänä, mutta sitä ei esitelty Kaupunginvaltuustolle vuoden varrella.

Edellä luetelluista valiokunnista ja komiteoista lakkasivat vuoden varrella n:ot 1—3, 6—8, 10, 14, 15, 18—21, 25, 26, 29 ja 32. Muut eli n:ot 4, 5, 9, 11—13, 16, 17, 22—24, 27, 28, 30 ja 31 ovat jäljellä vuoteen 1921.

Valiokunnat ja komiteat antoivat vuonna 1920, paitsi moniaita lausuntoja y. m., 14 mietintöä.

Kokouksia pidettiin vuoden varrella noin 100.

Helsingin Kaupunginvaltuuston kanslia, joulukuun 31 päivänä 1920.

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys voimassa olevan poliisijärjestyksen erinäisten säännösten muuttamisesta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Sosialilautakunta.

Helsingissä, joulukuun 6 p:nä 1920.

N:o 60.

Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kaupunginvaltuusmiesten valmisteluvaliokunnan sosialilautakunnalta pyytämäksi lausunnoksi asiasta, joka koskee poliisimestarin esitystä poliisijärjestyksen erinäisten säännösten muuttamisesta, Sosialilautakunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Keskuudestaan valitsemansa valiokunnan antaman mietinnön perusteella hyväksyy lautakunta poliisimestarin esityksen muissa, paitsi allamainituissa kohdissa, ja perustelee lautakunta muutoksia seuraavasti.

Lautakunta ehdottaa poliisimestarin esityksen 112 §:n a kohdan muutettavaksi siten, että ensi luokan ravintolat, kahvilat ja ruokalat suljettaisiin kello 12 yöllä, ja b kohdan siten, että toisen luokan ravintolat, kahvilat ja ruokalat suljettaisiin kello 11 illalla, sekä että puoleen tuntiin välittömästi ennen mainittuja sulkemisaikoja ei uusia vieraita enää saisi ottaa vastaan. Lautakunta katsoo, että puoli tuntia on kyllin pitkä aika ravinnon y. m. virvokkeiden nauttimiseen. Tällöin ei tulisi turhaan istutuksi eikä kulutetuksi kallista aikaa. Ehdottaessaan ensi luokan ravintolat, kahvilat ja ruokalat suljettaviksi kello 12 ja toisen luokan kello 11 illalla perustelee lautakunta tätä aikaisempaa sulkemisaikaa sillä, että se on sekä terveydellisesti että taloudellisesti parempi niin ravintolain, kahvilain ja ruokalain henkilökunnalle kuin suurelle yleisöllekin.

Sen puolesta puhuu sitä paitsi moni muukin seikka. Sen sijaan että nämä ravintolat, kahvilat ja ruokalat aikaisemmin olivat vielä kello 12 yöllä täpösen täynnä, harvenevat niissä istujain rivit nykyään sangen huomattavasti jo kello 11 jälkeen illalla. Paitsi kieltolain voimaan astumisesta johtunee tämä tuntuvasti siitä, että nykyisin kaikki liike- ja toimielämä loppuu aikaisemmin kuin ennen. Tuntuu siis meidän köyhissä oloissamme turhalta ylellisyydeltä, että muutamien yöistujain takia ravintoloissa, kahviloissa ja ruokaloissa pidetään yllä loistavaa valaistusta ja palkataan kallista henkilökuntaa myöhäisempinä yön hetkinä. Vähäksi ei ole arvioitava myöskään sitä seikkaa, että aikaistuttamalla ravintolaelämää saadaan supistetuksi niiden

henkilökuntien raskasta yötyötä. Tarpeelliseksi katsottava ravintolain, kahvilain ja ruokalain myöhäisempi käyttömahdollisuus tulee lautakunnan mielestä sopivasti järjestetyksi sillä, että poliisimestarille annetaan oikeus juhlia y. m. tilaisuuksia varten myöntää pitempi aukioloaika. Lisäksi voidaan perusteluina mainita sekin seikka, että ulkomaillakin yhä enemmän astuu voimaan aikaisempi sulkemisaika.

Lautakunta katsoo välttämättömäksi, että niiden elinten lisäksi, joista poliisimestari esityksessään mainitsee, että maistraatin on niitä kuultava luokittelun toimittaessaan, olisi otettava myöskin raittiuslautakunta.

116 §:ssä mainittujen, poliisimestarin ehdottamien hotellien ja matkustajakotien kanssa tahtoisi lautakunta, mikäli se voimassa olevan lain mukaan on mahdollista, rinnastettaviksi myöskin n. s. klubit, perustellen ehdotustaan sillä, että lautakunta katsoo olevan tarpeellista jollain tavoin säännöstellä n. s. klubielämää siksi, kunnes näille mahdollisesti saadaan erityiset järjestyssäännöt.

Poliisimestarin ehdotuksen 125 §:n viimeisessä kohdassa on sanamuoto: „saatettakoon ensimmäiseen luokkaan kuuluva ravintola, kahvila ja ruokala alentaa". Tämä on lautakunnan mielestä kuitenkin liian lievästi sanottu, minkä vuoksi lautakunta ehdottaa „saatettakoon alentaa" sanojen sijasta muotoa „on alennettava". Lautakunnan mielestä on tarpeellista tehostaa ankarammin säännösten rikkomuksista johtuvien rangaistusten toimeenpanoa, velvoittamalla asianomaiset elimet täten, ilman mitään tulkintamahdollisuuksia, saattamaan rikkomuksen tehneet ravintolat, kahvilat ja ruokalat todellakin rangaistuksesta osalliseksi.

Kaiken ylläolevan perusteella sosialilautakunta kunnioittaen kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että kysymystä järjestettäessä otettaisiin huomioon seuraavat poliisimestarin ehdotukseen tehdyt muutokset ja lisäykset:

112 §.

(1 kohta ennallaan).

a) ensi luokan: *kello 12 yöllä* ja

b) toisen luokan: *kello 11 illalla.*

Puolta tuntia ennen mainittuja sulkemisaikoja ei ravintoloihin ja ruokaloihin saa laskea uusia vieraita.

(Seuraava kohta ennallaan).

Viimeinen kohta: Nykyään olevien ja vastaisuudessa perustettavien ravintolain, kahvilain ja ruokalain jakamisen eri luokkiin toimittaa maistraatti poliisia, terveydenhoito- ja *raittiuslautakuntaa* kuultuaan.

116 §.

Mitä 109 ja 112—115 §:ssä on ravintoloista, kahviloista ja ruokaloista säädetty, koskee sopivilta kohdin myöskin hotelleja ja matkustajakoteja *sekä n. s. klubeja, mikäli ne lain mukaan ovat säännösteltävissä.*

125 §.

(1 ja 2 kohta ennallaan).

Viimeinen kohta: Jos ravintolan, kahvilan ja ruokalan omistaja ei ota tämän poliisijärjestyksen X luvun pykäläin säännösten nojalla tuomitusta varotuksesta tahi sakkorangaistuksesta ojentuakseen, vaan saattaa itsensä toistamiseen syypääksi mainittujen säännösten rikkomiseen, *on* ensimmäiseen luokkaan kuuluva ravintola, kahvila ja ruokala *alennettava* toiseen luokkaan kuuluvaksi sekä toiseen luokkaan kuuluvat sanotunlaiset liikkeet *suljettava* joko määräajaksi tahi ainiaaksi.

Sosialilautakunnan puolesta:

V. v. Wright.

Aarre E. Idman.
v. t.

Liite I.

HELSINGIN
MAISTRAATTI.

Helsingissä,
7 p. helmik. 1920.

N:o 133.

Kaupunginvaltuustolle.

Tämän oheisessa, maistraatille lähetetyssä kirjelmässä on kaupungin poliisimestari tehnyt esityksen voimassa olevan poliisijärjestyksen erinäisten säännösten muuttamisesta.

Maistraatti, joka pääasiassa voi yhtyä tehtyihin muistutuksiin ja niiden perusteluihin, pyytää tämän mukana valtuuston harkittavaksi lähettää poliisimestarin kirjelmän.

Mitä tulee esityksen erityiskohtaisiin ehdotuksiin, on maistraatti kuitenkin katsonut, että toisen luokan kahvilain ja ruuantarjoilujen voitaisiin sallia olla avoinna kello yhteentoista illalla, mutta ettei uusia vieraita saisi niihin laskea kello kymmenen jälkeen. Tuntuu nimittäin kohtuuttomalta kieltää näissä kahviloissa ja ruokapaikoissa kävijöitä pääsemästä niihin jo kello yhdeksän jälkeen, kun useat huvit, kuten teatterit, konsertit ja biografinäytännöt, päättyvät myöhemmin, joten ruoka-aterian tai virvokkeiden saaminen kävisi heille mahdottomaksi.

Maistraatti siis esittää, että kaupunginvaltuusto puolestaan hyväksyisi seuraavat muutetut määräykset 30 päivänä lokakuuta 1908 annettuun poliisijärjestykseen siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen:

että XI luku kokonaan poistetaan; sekä

että 109, 112, 113, 114, 116 ja 125 §, huomioon ottamalla yllämainittu muutos, saisivat poliisimestarin ehdottaman sanamuodon.

Maistraatin puolesta:

J. von Haartman.

Alfr. Tuominen.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN
POLIISIMESTARI.

Helsingissä,
27 p:nä tammikuuta 1920.

N:o 10,025.

Helsingin kaupungin Maistraatille.

Helsingin kaupunkia varten vahvistetun poliisijärjestyksen 117 §:n mukaan olivat kaikki ravintolat, joille oli myönnetty anniskeluoikeus, jaetut eri luokkiin, jotka erosivat toisistansa anniskelun lakkauttamis- ja anniskelupaikan sulkemisaikaan nähden. Ne ravintolat, hotellit, konditoriat, kahvilat ja ruokapaikat, joilla ei ollut anniskeluoikeutta, olivat rinnastetut ensi luokan ravintolain kanssa. Kieltolain astuttua voimaan on ravintolain jako eri luokkiin kadottanut kaiken merkityksensä, joten kaikki yllälueteltut liikkeet ovat nykyään samassa asemassa

kuin ensi luokan ravintolat ennen kieltolakia. Ne saavat siis olla auki tarjoilua ja uusien vieraiden vastaanottoa varten kello kahteentoista yöllä, mutta kello yksi yöllä ovat ne suljettavat. Tunnettu tosiasia on, että varsinkin kahvilaliikkeet, joiden lukumäärä ennen sotaa oli hyvin pieni, ovat viime aikoina tuntuvasti lisääntyneet. Täytyy myöntää, että järjestys näissä lukemattomissa kahviloissa samoin kuin useassa ravintolassakin on tätä nykyä hyvin huono. Etenkin kahviloihin kerääntyy iltasin kaikenlaisia epäilyttäviä henkilöitä, jotka harjoittavat siellä muun muassa väkijuomain myyntiä, jopa kommunistista kiihoitustakin. Ravintoloissa ja kahviloissa nautitaan melkein julkisesti väkijuomia, joka seikka käy selville siitä, että iltasin ravintolain ja kahvilain sulkemisajan lähestyessä ilmaantuu kaduille humalaisia, räyhääviä henkilöitä, jotka ovat viettäneet iltansa sanotuissa paikoissa. Kokemus on osoittanut, että poliisi on voimaton yksin saamaan korjauksia puheena oleviin epäkohtiin. Kieltolaissa on tosin kielletty väkijuomain nauttiminen yleisissä ravintoloissa, mutta jos ravintolavieraat tästä huolimatta rikkovat kieltoa, ei heitä voida saada tästä edesvastaukseen, ellei heiltä sattumalta tavata vähintään 50 gr. väkijuomaa. Ravintolan ja kahvilan omistaja voidaan tosin määrätä sulkemaan liikkeensä määräajaksi, jos ravintolassa tai kahvilassa heidän tietensä on nautittu väkijuomia ilman että he ovat todistettavasti koettaneet sitä estää. Täytyy kuitenkin suoraan sanoa, että tämä kohta kieltolaissa on kuollut kirjain, sillä poliisin on mahdoton hankkia todisteita siinä määrässä, että ravintola tai kahvila sanotun lainkohdan nojalla voitaisiin sulkea. On siis ajateltava muita keinoja järjestyksen aikaansaamiseksi ravintoloihin ja kahviloihin.

Syyskuun 27 päivänä 1919 elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n mukaan luetaan muun muassa ravintolan- ja kahvilanpito n. s. säännösteltyihin elinkeinoihin kuuluvaksi. Tästä seuraa siis, että kunnan viranomaiset ovat oikeutettuja heidän toimialaansa kuuluvissa rajoissa antamaan järjestyssääntöjä, joiden puitteissa ravintola- ja kahvilaliikettä saadaan harjoittaa. Helsingin kaupungin terveydenhoitojärjestyksen IV luvussa on tosin määräyksiä ravintola- ja kahvilaliikkeiden huoneistoista ja niiden puhtaanapidosta, mutta mikään ei estä ottamasta kaupungin poliisijärjestykseen määräyksiä ravintolain ja kahvilain jakamisesta eri luokkiin, niiden sulkemisajasta ja järjestyksen pidosta niissä. Olen ajatellut, että ravintolat, kahvilat ja ruokalat jaettaisiin kahteen luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvien liikkeiden sulkemisaika olisi kello 1 yöllä ja toiseen luokkaan kuuluvien kello 10 illalla. Yhtä tuntia ennen nyt mainittuja sulkemisaikoja ei ravintoloihin, kahviloihin eikä ruokalóihin saisi laskea uusia vieraita. Jos mainituissa paikoissa aiottaisiin pitää yleisiä tai yksityisiä juhlia, olisi poliisimestarilla oikeus harkintansa mukaan pitentää aukioloaikaa. Nykyään olemassa olevien ja vastedes perustettavien ravintolain, kahvilain ja ruokalain jaon eri luokkiin toimittaisi maistraatti hankittuansa ensin poliisin ja terveydenhoitolautakunnan lausunnon asiasta. Perusteena tälle jaolle

olisi tietenkin se seikka, miten mainittuja liikkeitä järjestykseen nähden on tähän saakka hoidettu, missä osissa kaupunkia ne sijaitsevat ja mitenkä suuria kustannuksia asianomaiset omistajat ovat niihin uhranneet. Ravintoloissa, kahviloissa ja ruokaloissa ei saisi ilman poliisin lupaa toimeenpanna huveja eikä kokouksia, ja tulisi sanottujen liikkeiden omistajain pitää tarkkaa huolta siitä, että ravintoloissa, kahviloissa ja ruokaloissa ei nautita väkijuomia, että humalaisten henkilöiden ei sallita tulla niihin ja että mainituissa paikoissa vallitsee yleensä kaikin puolin mallikelpoinen järjestys. Jos puheena olevien liikkeiden omistajat, jotka ovat saaneet joko varotuksen tai sakkorangaistuksen ylempänä mainittujen määräysten rikkomisesta, toistamiseen saattavat itsensä syypäiksi samoihin rikkoumuksiin, olisi ensi luokkaan kuuluvat liikkeet alennettava toiseen luokkaan kuuluviksi ja viimeksi mainitut suljettava määräajaksi tai ainiaaksi.

Siihen nähden mitä edellä olen esiintuonut, pyydän ehdottaa poliisijärjestykseen tehtäväksi seuraavat muutokset:

„X luku.

Ravintoloista, kahviloista ja matkustajakodeista.

109 §.

(1 mom. ennallaan)

Älköön sekään, joka harjoittaa ravintola-, *kahvila- ja ruokala*liikettä ilman pätevää syytä kieltäytykö yleisölle tarjoamasta ruokaa ja juomia, joita häneltä on saatavana.

112 §.

Ravintoloissa, kahviloissa ja ruokaloissa on tarjoilu, joka saa alkaa kello 6 aamulla, lakkautettava ja sanotut liikkeet suljettava:

a) ensi luokan: kello yksi yöllä, ja

b) toisen luokan: kello kymmenen illalla.

Yhtä tuntia ennen mainittuja sulkemisaikoja ei ravintoloihin, kahviloihin eikä ruokaloihin saa laskea uusia vieraita.

Jos yleistä tahi yksityistä juhlaa varten halutaan tarjoiluajan pitennystä, on siihen saatava poliisin lupa; *kuitenkin on tätä koskeva anomus annettava poliisimestarille ennen kello kahta sinä päivänä, jona juhla on aiottu pitää.*

Nykyään olevien ja vastaisuudessa perustettavien ravintolain, kahvilain ja ruokalain jakamisen eri luokkiin toimittaa maistraatti poliisia ja terveydenhoitolautakuntaa kuultuaan.

113 §.

Jokaisessa ravintolassa, *kahvilassa ja ruokalassa* on vieraille pyynnöstä näytettävä painettu tahi kirjoitettu lista ruuan ja juomien hinnoista.

Ravintolassa, kahvilassa ja ruokalassa ei saa ilman poliisin lupaa toimeenpanna huveja eikä kokouksia, ja tulee sanottujen liikkeiden omistajain sekä heidän palvelijakuntansa pitää huolta siitä, että mainituissa paikoissa vallitsee mallikelpoinen järjestys.

114 §.

Kuuttatoista vuotta nuorempia tyttöjä ja viittätoista vuotta nuorempia poikia älköön ilman erityistä poliisin lupaa käytettäkö palvelijoina ravintoloissa, *kahviloissa eikä ruokaloissa.*

116 §.

Mitä 109 ja 112—115 §:ssä on ravintoloista, *kahviloista ja ruokaloista* säädetty koskee sopivilta kohdin myöskin hotelleja ja matkustajakoteja.

XIII luku.

Yleiset säännökset.

§ 125.

(1 ja 2 momentti ennallaan.)

Jos ravintolan, kahvilan ja ruokalan omistaja ei ota hänelle tämän poliisijärjestyksen X luvun pykälien säännösten nojalla tuomitusta varoituksesta tai sakkorangaistuksesta ojentuakseen, vaan saattaa itsensä toistamiseen syypääksi mainittujen säännösten rikkomiseen, saatettakoon ensimmäiseen luokkaan kuuluva ravintola, kahvila ja ruokala alentaa toiseen luokkaan kuuluvaksi sekä toiseen luokkaan kuuluvat sanotunlaiset liikkeet sulkea joko määräajaksi tai ainiaaksi.

Kuten jo olen huomauttanut, ovat useat poliisijärjestyksen pykälät kieltolain voimaan tultua kadottaneet merkityksensä, minkätähden ne tarpeettomina olisivat poliisijärjestyksestä poistettavat. Tämän vuoksi pyydän ehdottaa, *että XI luku,* jossa on määräyksiä väki- ja mallasjuomien anniskelusta, *kokonaan poistettaisiin poliisijärjestyksestä.*

I. Helenius.

W. Wirtanen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Selvitys** kysymykseen rajoitushintain käytäntöön ottamisesta sähkövoiman kulutuksessa.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Helsingissä, marrask. 20 p:nä 1920.

N:o 16.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Marraskuun 26 päivänä 1919 käsitellessään ehdotusta sähkövirran ja kaasun hinnan korottamisesta päätti kaupunginvaltuusto samalla antaa hallituksen toimeksi m. m. tarkemmin tutkia, mitä mahdollisuuksia on olemassa rajoitushintain käytäntöön saattamiseen suurempien sähkövoimamääräin kulutuksessa, minkä johdosta hallitus kehoitti sähkölaitoksen toimitusjohtajaa, insinööri A. Marsiota, aikanansa antamaan selvityksen asiasta.

Saatuaan tilaisuuden ulkomaanmatkallaan tarkemmin tutustua vastaaviin Skandinavian oloihin on insinööri Marsio nyttemmin hallitukselle antanut mietinnön asiasta, jonka hallitus kunnioittaen lähettää kaupunginvaltuustolle sekä omasta puolestaan ilmoittaa yhtyvänsä siinä esitettyihin näkökohtiin.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

Werner Hult.

I. Savonius.

Liite.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.

Käsitellessään yleisten sähkövirtataksojen korotusta viime vuoden marraskuun 26 päivänä antoi kaupunginvaltuusto hallituksen tehtäväksi m. m. harkita kysymystä, olisiko Helsingissä syytä sovelluttaa sähkövirran hintojen suhteen

saman tapaista rajoitushintajärjestelmää, jota viime vuosien aikana on Skandinavian maissa sovellettu ja jossa on ollut periaatteena että virran kulutusta on polttoaineen säästämiseksi koetettu eri hintamääräyksillä rajoittaa vain kaikkein välttämättömimpään. Asian selvittelyä varten koetin ulkomaanmatkallani erikoisesti tutustua näihin kysymyksiin ja teen sentähden aluksi, samalla kuin selostan itse tariffeja, selkoa niistä seikoista, jotka ovat tämäntapaisen säännöstelyn aiheuttaneet.

Kuten tunnettua, oli polttoaineen, mutta varsinkin kivihiilen saanti sotavuosina Skandinavian maihin erittäin vaikeata, koska kotimaista polttoainetta ei ollut läheskään riittävästi ja ulkomaisen kivihiilen saanti hiiliä tuottavista maista tunnetuista syistä oli kovin vaikeata. Tämän takia saivat laitokset, sellaiset kuin Skandivavian rautatiet ja lämpövoimalaitokset, kamppailla monien vaikeuksien kanssa voidakseen ylläpitää toimintaansa. Mitä polttoainetta kuluttaviin laitoksiin näissä maissa tulee, kävi tilanne sellaiseksi, että oli pakollisesti ryhdyttävä rajoittamaan ja säännöstelemään m. m. kaasu- ja sähkölaitosten tuotteiden kulutusta. Puuttuivatpa näitten maitten hallituksetkin asiaan antaen erinäisiä asetuksia ja määräyksiä sekä kaasun että sähkön samoin kuin yleensä polttoaineen kulutuksen suhteen. Niinpä esim. Tanskassa määrättiin, että huvipaikkojen tuli olla määrättyinä päivinä suljettuina, että eräitä huoneistoja saatiin lämmittää vain rajoitetuin määrin, että kaasun kulutuksen tuli vähentyä 2/3 siitä mitä se oli vastaavana aikana vuonna 1913 ja että sähkön kulutus eräissä huoneistoissa sai olla vain 1/3 siitä mitä se oli v. 1913. Sen lisäksi oli sähkön kulutusta muutenkin koetettava rajoittaa. Niinpä kiellettiin kaikenlainen reklaamivalaistus y. m.

Paitsi suoranaista kieltoa koettivat sähkölaitokset saada kulutuksen vähentymistä aikaan eräillä hintamääräyksilläkin. Siten on esim. Tukholmassa edelleen voimassa sellainen tariffi, että valaistusvirrasta maksetaan 75 äyriä kwh:lta. Kuitenkin saa jokainen kuluttaja yhteensä 120 kwh vuodessa 50 äyrin hintaan, jaettuna eri kuukausien osalle seuraavasti:

tammik.	14 kwh	heinäk.	4 kwh
helmik.	12 „	elok.	6 „
maalisk.	11 „	syysk.	7 „
huhtik.	7 „	lokak.	14 „
toukok.	5 „	marrask.	16 „
kesäk.	4 „	jouluk.	20 „

Moottorivirrasta taas maksetaan 40 äyriä kwh:lta, mutta saa tätäkin virtaa vuosineljänneksessä 250 kwh 24 äyrin hintaan kwh:lta. Sitä paitsi on siellä voimassa myöskin erinäisiä suoranaisia rajoitusmääräyksiä.

Kööpenhaminassa olivat tariffit asteettain kehittyneet niin, että viime kesänä olivat voimassa seuraavat määräykset:

valaistusvirtaa saatiin 20 kwh 1—2 huoneen huoneistoihin
25 „ 3—4 „ „
30 „ 5 huoneen ja sitä suurempiin huoneistoihin 55 äyrin hintaan kwh:lta. Jos kulutus ylittää nämä määrät, maksetaan ylitetystä virrasta kaksinkertaiseen kwh-määrään saakka Kr. 1: — kwh:lta. Jos kulutus menee tämänkin yli, maksetaan siitä 3 kr. kwh:lta. Kahvilain, ravintolain j. m. s. kulutus saa olla vain 1/3 vuoden 1913 kulutuksesta, ja saadaan tästä kulutuksesta 1/3 55 äyrin, loput 1 kr. hintaan kwh:lta. Koulut, sairaalat ja sentapaiset kuluttajat maksavat siitä, mikä vastaa 1/3 vuoden 1916 kulutusmäärästä, 55 äyriä, lopusta 1 kr. kwh:lta. Muusta kuin valovirrasta maksetaan 45 äyriä kwh:lta.

Mitä nyt tämän tapaisiin tariffeihin tulee, ovat ne tietenkin poikkeuksellisen ajan ilmiöitä, koska ne periaatteet, joitten mukaan taksat ovat määrätyt, ovat aivan päinvastaiset niille näkökohdille, jotka olivat vallalla normaalina aikana. Ennen pidettiin nim. luonnollisena, että sellaiset kuluttajat, jotka kuluttivat virtaa paljon, t. s., jotka hyödyttivät sähkölaitosta enemmän kuin muut, saivat jonkunlaisen alennuksen virranhinnan suhteen. Onkin luonnollista, jos terveitä liikeperiaatteita seurataan, että sellainen kuluttaja, josta laitos hyötyy enemmän kuin jostain toisesta, saa jonkunlaisen, vaikka pienenkin hyvityksen, myöskin laitoksen puolelta. Pitäisi myöskin olla selvää, jos jonkinlaista oikeudenmukaisuutta tariffien suhteen koetetaan noudattaa eikä pidetä sähköenergiaa sellaisena tuotteena, jonka käytäntöä sähkölaitos voi pitää verotuksen alaisena, että jokainen kuluttaja maksaa ainakin niin paljon kulutuksestaan, että tuottajan omat kustannukset tulevat korvatuiksi. Valitettavasti ei tämmöistä oikeudenmukaisuutta yleensä ole helppo noudattaa, vaan ovat yleiset tariffit yleensä sellaisia, että esim. sähkölaitoksissa pienkuluttajat hyötyvät suurkuluttajain kustannuksella, s. o. sähkölaitokset harjoittavat pienempiin kuluttajiin nähden suurkuluttajain kustannuksella suoranaista hyväntekeväisyyttä. Kuinka laajaa tämä hyväntekeväisyys todellisuudessa voi olla, mainitsen tässä erään huvittavan esimerkin, jonka Tukholman sähkölaitoksen yli-insinööri Aug. Decker kertoi, keskustellessani hänen kanssaan tariffikysymyksistä. Joku aika sitten vaativat Tukholman pienkuluttajat äänekkäästi, että heidän tuli saada virtaa tuntuvasti halvemmalla kuin suurkuluttajat. Sähkölaitoksessa suoritettiin asian johdosta laajoja selvittelytöitä, jotka osoittivat, että 50 % koko kuluttajamäärästä tuotti tuloja vain 5 % koko tulomäärästä; 75 %:lta oli luku noussut 10 %. Siis loput 25 % kuluttajista tuottivat 90 % kaikista tuloista. Sähkölaitoksen puolelta huomautettiin myöskin, että vaikka ensinmainitut 50 tai 75 % kuluttajista lakkaisivat virtaa käyttämästä, olisi siitä vain se seuraus, että sähkölaitoksen kannattavaisuus melkoisesti paranisi, koska silloin voitaisiin vastaavin määrin supistaa yleisiä kustan-

nuksia, kuten mittarien hoito- ja kunnossapito-, mittarinlukemis-, laskutus-, rahastus- y. m. kustannuksia, jotka tietenkin ovat melkein jokaista mittaria kohden yhtä suuret ja virrankulutuksesta riippumattomat.

Vaikka kysymystä ei olekaan Helsingin sähkölaitoksella yhtä perinpohjaisesti selvitelty, voidaan kuitenkin asian luonteeseen nähden väittää, että suhteet ovat jotenkin samat täällä. Vertailun vuoksi mainitsen, että esim. vain mittarien hoito ja lukeminen, laskutus- ja rahastuskustannukset v. 1919 Helsingin sähkölaitoksella olivat noin 23 markkaa mittaria kohti vuodessa. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että jokaisen kuluttajan tulisi kuluttaa huomattava määrä kilowattitunteja, ennenkuin sähkölaitos saisi tältä omat kustannuksensa korvatuiksi sillä pienellä voitolla, mikä virrasta keskimäärin saadaan.

Olen näistä asioista puhunut näin laveasti siinä toivossa, että erilaisten kuluttajain edullisuus kannattavaisuusnäkökohtien mukaan selvenisi. Asiaa ei kuitenkaan ole yksinomaan kannattavaisuusperiaatteen mukaan arvosteltava, vaan on tehtävä selväksi myös se, ovatko olosuhteet meillä nykyään sellaiset, että sähkölaitokselle käy välttämättömäksi säännöstellä kulutusta Skandinavian maitten tapaan.

Ensi sijassa on tässä polttoainekysymys määräävänä. Tämän suhteen ei tähän saakka meillä voi puhua mistään varsinaisesta pulasta, sillä kotimaista polttoainetta on saatu riittävästi tähän saakka, vaikka hinnat ovatkin sellaiset, että sähkölaitoksen polttoainekustannukset kehitettyä kilowattituntia kohden ovat noin 22 kertaa korkeammat kuin rauhan aikana. Jos pulaa on ollut, on se johtunut kuljetusvaikeuksista, vaan ei varsinaisesta polttoaineen puutteesta. Tulevaisuuden minä omasta puolestani olen taipuvainen näkemään synkempänä sen takia, että kulutus kasvaa, mutta tuotanto vähenee ja vanhat varastot ovat lopussa, emmekä me rahamme huonon arvon takia kykene hankkimaan ulkomaista polttoainetta.

Mitä taas kaupungin oman vesivoiman käyttöön tulee, on se asia lähimpään tulevaisuuteen nähden vielä hämärän peitossa. Myöskään neuvottelut vieraan vesivoiman saamiseksi suuremmin määrin kuin nykyään eivät valitettavasti johtaneet niin suotuisaan tulokseen kuin toivottavaa olisi nykyisenä aikana, jolloin yleisen edun kannalta täytyisi tarkemmin kuin muulloin kaikkia taloudellisia arvoja käyttää hyödyllisimmällä tavalla.

Toisena kysymyksenä tulee sähkölaitoksen laajennus kyseeseen. On nimittäin otettava huomioon, että kulutuksen lisääntyessä käy välttämättömäksi laitosta laajentaa. Ei voitane kieltää, että tarpeellisten varain saaminen nykyään on ylen vaikeata. Laajennuksia ei kuitenkaan saa jättää suorittamatta, sillä sen johdosta laitoksen käyttövarmuus käy vaaranalaiseksi. Se voi myöskin lopulta johtaa ylivoimaisiin vaikeuksiin sekä pääoman hankinnassa että laajennusten aiheuttamain korko- ja kuoletusmenojen äkillisessä kasvamisessa, joitten viimeksi mainittujen vaikutus nykyisillä hinnoilla tästä lähtien käy vuosi vuodelta tuntuvammaksi.

Kaikki nämä seikat silmäin edessä tuntuisi kovin houkuttelevalta ja oikeutetultakin toimeenpanna jonkinlainen säännöstely virran kulutuksen suhteen. Vaikeus on vain siinä, että säännöstely olisi saatava mahdollisimman tarkoituksen mukaiseksi, sillä tällä asialla on vaaransakin.

Jos nykyisten olojen perusteella voidaan säännöstelyä pitää oikeutettuna, tulisi säännöstelyn mielestäni — ainakin niin kauan kuin sähkölaitos kykenee tyydyttävästi virrankysynnän täyttämään — yksinomaan olla hinnalla järjestettynä, eikä olisi ryhdyttävä suoranaisilla kielloilla rajoittamaan, koska siitä ei, kuten kokemus v. 1916 osoitti, ole mitään hyötyä, ellei tällaisen kiellon noudattamista kyetä tehokkaasti valvomaan. Sitä ei myöskään saisi tehdä liian epäoikeudenmukaiseksi suurille kuluttalille, koska nämä pahimmassa tapauksessa voivat pitää edullisempana hankkia virtansa sähkölaitoksesta riippumatta. Ei mielestäni myöskään ole syytä asettaa voimavirralle mitään erikoismääräyksiä, paitsi mahdollisesti eläväin kuvain teattereille, koska se vaikeuttaisi ehkäisevästi pienempään teollisuuteen, asettaa tämän epäedullisempaan asemaan kuin ne, joilla on erikoissopimukset, joitten suhteen ei voida vastaavia rajoituksia tehdä. Sitä paitsi ei voimavirran kulutuksen suhteen voida sanoa olevan tarpeetonta kulutusta, kuten nykyään usein on valaistusvirran suhteen. Olen monasti huomauttanut siitä seikasta, että huolimatta kalliista ajasta on valovirran kulutus kuluttajaa kohden monasti huomattavasti viime vuosina kasvanut, joka kaikesta näennäisestä hinnan kalleuden valittamisesta huolimatta todistaa, ettei monikaan pidä asianaan käyttää virtaa säästäen.

Asian ydin on kuitenkin nyt siinä, minkälaisilla tariffeilla kulutusta on koetettava supistaa. Olen edellä selostanut niitä tariffeja, jotka Tukholmassa ja Kööpenhaminassa ovat käytännössä. Näitten tariffien suhteen tiedustelin Tukholmassa ins. Deckerin mielipidettä, ja hän mainitsi, että hänen mielestään on väärin ja epäjohdonmukaista siellä käytännössä olevalla tavalla säännöstellä virran hintoja, koska sen kautta pieniin kuluttajiin juurtuu vallan vääriä käsityksiä ja katsantokantoja, joista näitä on vaikea saada luopumaan, varsinkin silloin kuin rajoittamiseen ei enää ole aihetta (kuten nyttemmin Tukholmassa, joka suurimmalta osaltaan tulee toimeen omalla vesivoimalaitoksellaan). Ins. Decker huomautti, että tariffien toimeenpano siellä ei ollut kyllin harkittua ja että hän omasta puolestaan ei suinkaan kehoittaisi seuraamaan Tukholman esimerkkiä tässä suhteessa. Hän oli sitä mieltä, että tariffien suhteen ei ole syytä tehdä pieneen kulutukseen nähden poikkeusta, vaan suositteli samoja periaatteita sovellutettavaksi kaikkiin kuluttajiin, s. o., jos kulutusta tahdotaan rajoittaa, olisi hinta oleva kaikesta kulutuksesta sama.

Kööpenhaminan sähkölaitoksella oltiin sitä mieltä, että siellä voimassa olevat hintarajoitukset kyllä olivat paikallaan, mutta siellä onkin edelleen vaikeuksia polttoaineen saamisessa.

Omasta puolestani yhtyisin insinööri Deckerin mielipiteeseen, sitä suuremmalla syyllä, koska tällä hetkellä ei ole mitään välttämättömän pakottavaa syytä virran säännöstelyyn. Sitä paitsi ei minusta, sähkölaitoksen kustannuksien kannalta katsoen ja ottamalla huomioon sähkölaitoksen tariffien huokeus nykyään muuhun hintatasoon nähden, ole syytä suosia pienkulutusta huokeamman hinnan avulla, vaan pitäisin minä puolestani suotavana, että valaistusvirran tariffi olisi kauttaaltaan niin korkea, että yleinen säästeliäämpi käyttö siten saataisiin aikaan.

Jos kuitenkin edellä esitetyistä seikoista huolimatta hintarajoitus määrätään käytäntöön otettavaksi, ehdottaisin, että se silloin sovellutettaisiin vain valovirtaan ja mieluimmin vain sellaisiin kuluttajiin, jotka käyttävät virtaa suuressa määrin reklaamitarkoituksiin ja sen tapaiseen ylellisyyskulutukseen, ja että silloin seurattaisiin sen tapaista säännöstelyä, joka Tukholmassa on ollut käytännössä, koska sellaisen toimeenpano on sähkölaitokselle tuntuvasti yksinkertaisempi ja koska suurempaa oikeudenmukaisuutta tuskin saataisiin toisellakaan tavalla.

Helsingissä, syyskuun 29 päivänä 1920.

A. Marsio.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Asiakirjoja,** jotka koskevat Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
MAISTRAATTI.

Helsingissä,
jouluk. 1 p:nä 1920.

N:o 657.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Maistraatilla on kunnia Kaupunginvaltuustolle lähettää kaupungin 1919 vuoden tilintarkastajain antama tilintarkastuskertomus siihen kuuluvine asiakirjoineen.

Maistraatin puolesta:

J. von Haartman.

Alfr. Tuominen.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 1919.

Vahvistetun ohjesäännön mukaan olisi 1919 vuoden tilien tarkastuksen pitänyt alkaa maaliskuussa ja päättyä viimeistään 15 p:nä toukokuuta 1920. Kaupungin tilinpäätöksen myöhästymisen vuoksi kutsuttiin kuitenkin allekirjoittaneet vuositilintarkastajat tarkastustaan alkamaan vasta kuluvan vuoden syksyllä, ja saatettiin varsinainen tilintarkastus panna käyntiin vasta marraskuun alusta, jolloin revisionikonttorin edellä käypä tarkastus oli päättynyt ja revisionikonttorin tarkastuspäiväkirjat sekä sittemmin konttorin tarkastuskertomus voitiin ottaa vuositilintarkastajien työn pohjaksi.

Paitsi allekirjoittaneita on tilintarkastuksessa ollut mukana myöskin vuorineuvos W. A. Sohlberg, joka kuitenkin ulkomaanmatkan tähden on ollut estynyt ottamasta osaa tilintarkastajien viimeisiin istuntoihin ja lopullisen tarkastuskertomuksen laadintaan.

Vuositilintarkastajat ovat mielihyvällä nähneet, että kaupungin revisionikonttori nyt on lopullisesti saatu täyteen kuntoon, niin että kaupungin eri tilivelvollisten virastojen ja laitosten, lukuun ottamatta rahatoimikonttorin, tilien säännöllinen, pitkin vuotta tapahtuva tarkastus on vihdoinkin käynnissä. Tutustuttuamme revisionikonttorin vuosikertomukseen ja muihin asiapapereihin katsomme olevan syytä erikoisesti painostaa sitä, kuinka toivottavaa olisi, että kaupungin kaikki viranomaiset antaisivat revisionikonttorin kunnan etua tarkoittavalle työlle kaikkea mahdollista tukea ja kannatusta.

Vuoden 1919 tilinpäätös on, kuten edellisestä käy selville, myöhästynyt noin puoli vuotta määräajastaan. Siihen on luonnollisesti syytä epäsäännöllisissä oloissakin, mutta samalla se myöskin osoittaa, ettei kaupungin tilinpitovirastoja vielä puheena olevana vuonna oltu kyetty saamaan säännölliseen kuntoon.

Harkitessaan niitä näkökohtia, joita kaupunginreviisori kertomuksessaan vuodelta 1919 tässä esittää, vuositilintarkastajat ovat katsoneet erikoista huomiota ansaitsevan kysymyksen siitä, onko kaupungin tilinpitovelvollisten virkailijain kirjanpitotaito katsottava riittäväksi. Jos, niinkuin kaupunginreviisorin kertomus tekee todennäköiseksi, kaupungin palveluksessa olevia henkilöitä valittaessa ei kirjanpitotaitoon ja liike- sekä konttorialalla tarvittavaan koulutukseen ole kiinnitetty riittävästi huomiota, olisi tässä niin pian kuin mahdollista saatava parannusta aikaan. Vuositilintarkastajat siksi ehdottavat, *että kaupunginvaltuusto antaisi rahatoimikamarin tehtäväksi tutkia, keiltä kaupungin viranomaisilta olisi vaadittava kirjanpitotaitoa, ja sen jälkeen antaa valtuustolle esityksen asian vaatimien muutosten tekemisestä kysymykseen tuleviin johto- ja ohjesääntöihin.*

Yleinen huomautus, jota tilintarkastajat eivät voi olla tekemättä tutustuttuaan kaupungin eri tilinpitovelvollisten laitosten ja lautakuntien toimintaan, on, *että yksi ja yhtenäinen johto näyttää niiltä puuttuvan.* Eri virastot ja laitokset toimivat nähtävästi liiaksi vähän toisistaan välittäen, ja siitä seuraa, että tilityksissä ja menettelytavoissa on epätasaisuutta ja että toisinaan ei riittävästi pidetä silmällä kokonaisuuden etua. Vuositilintarkastajat haluavat tässä kohden viitata seuraaviin kohtiin:

Sellainen epäkohta, mistä kaupunginreviisorikin huomauttaa, että halkokonttori ilmoittaa velkansa kaupunginkassaan 31/12 1919 noin 2 miljoonaa markkaa suuremmaksi kuin mainittu velka on rahatoimikonttorin lopullisen tilinpäätöksen mukaan ollut — mikä johtuu siitä, että toisessa paikassa joukko

suorituksia on päivätty vuodelle 1920, kun toinen ne on lukenut vuoteen 1919 kuuluviksi, — ei saisi tulla kysymykseen.

Pankkien käyttämisessä eivät kaupungin eri laitokset näytä noudattavan mitään yhteistä ohjelmaa. Vuositilintarkastajien mielestä olisi kuitenkin määrätysti otettava käytännöksi, että kaupungin varat mikäli mahdollista sijoitetaan eri pankkeihin samassa suhteessa, kuin nämä kaupungille antavat luottoa ja avustavat kaupunkia sen raha-asioissa. Vain asettamalla tässä palvelukset ja vastapalvelukset samaan suhteeseen, voidaan puolueellinen ja mielivaltainen pankkien käyttäminen saada poistetuksi. Tätä varten olisi *kaikille niille laitoksille, joilla on oma kassansa, nimenomaan määrättävä, mitä pankkia ne ovat velvolliset käyttämään.*

Erittäin kuvaavana esimerkkinä siitä, kuinka kaupungin viranomaisilta voi puuttua käsitystä kaupungin eri toimielimien yhteistoiminnan välttämättömyydestä — mistä sitten seurasi tuntuvaa rahallista vahinkoa kaupungille — tilintarkastajat haluavat viitata kaupunginreviisorinkin käsittelemään kunnalliskodin ja Nickbyn mielisairaalan soppajuurikauppaan. Huolimatta siitä, että kaupungin elintarvelautakunnalla oli samaa tavaraa perin suuret varastot, kunnalliskodin johtaja, samoin kuin sitten myöskin Nickbyn mielisairaala, tilasi mainitut soppajuuret yksityiskauppiaalta myötävaikuttaen siten siihen, että elintarvelautakunnan varastot jäivät myymättä ja että kunnalle, parempien elintarveolojen maahan tultua ja soppajuurien menekin siten tyrehdyttyä, tuli tappiota ehkäpä 100,000 mk.

Ne perustelut, joilla kauppaa on puolustettu ja joita kumma kyllä sekä köyhäinhoitohallitus että kaupungin sairaalaylihallitus ovat antamissaan lausunnoissa pitäneet riittävinä, ovat tilintarkastajien mielestä olleet varsin heikot. Ottaakseen selkoa siitä, olivatko yksityiseltä ostetut soppajuuret todella parempia kuin kaupungin myymälöiden tarjoamat, kuten ostaja väittää, ovat tilintarkastajat antaneet Helsingin kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoorin toimittaa kemiallisen tutkimuksen kummankin soppajuurilajin laadusta. Kuten tähän tilintarkastuskertomukseen liitetystä tutkimustodistuksesta *(Liite II)*, näkyy, ovat molemmat lajit ainakin nyt täysin samanarvoisia. Mitä taas tulee siihen hintaan, Smk 13: 75 kilolta, mikä kyseessä olevista soppajuurista maksettiin, väittää tosin ostaja, että hänen yksityiseltä saamansa soppajuuret olivat 25 penniä kilolta huokeampia kuin se hinta, millä, puhelimitse tiedusteltaessa, elintarvetoimisto niitä ilmoitti myyvänsä. Tilintarkastajien mielestä ei kuitenkaan ole ollenkaan selvitetty, mikä olisi elintarvetoimiston tukkuhinta ollut, jos siltä olisi ostettu näitä elintarpeita vaununlastittain, kuten tässä tehtiin, ja varsinkin, jos olisi ilmoitettu, että tavarat tarvitaan kaupungin omia laitoksia varten. Siinä suhteessa viittaamme tähän tilintarkastuskertomukseen liitettyyn elintarvetoimiston todistukseen *(Liite III)*.

Vuositilintarkastajat ovat tahtoneet perinpohjaisemmin mainita tästä

tapauksesta, koska samanlaista kokonaisuuden edusta välittämätöntä ja kaupungille vahingollista menettelyä helposti voi monella muullakin alalla ilmetä. Muistutukseen näiden ostojen toimittajalle on katsottu olevan sitä enemmän aihetta, kun sama henkilö nykyisin on tullut kaupungin yleisten töiden ostoja varastopäälliköksi, ja kun nyt, jolloin kaupungille paraikaa suunnitellaan, paitsi tätä virkaa, varsinaisen ostokonttorin perustamista, olisi erittäin tärkeätä, että ostojen toimittamisessa oikeat periaatteet pääsisivät käytäntöön, m. m. se, että ainakin kaikki suuremmat ostot tapahtuisivat vasta, kun on saatu riittävä määrä kirjallisia myyntitarjouksia. Jonkun konttoristin tekemiin puhelintiedusteluihin ei tällaisissa asioissa saisi mitään perustaa, kuten tässä tehtiin.

Jo useina edellisinä vuosina ovat vuositilintarkastajat painostaneet kaupunginreviisorin vaatimusta, että mitään määrärahojen ylittämistä, ilman että kysymyksessä olevaa tarvetta varten on saatu lisämääräraha, ei saisi tapahtua. Sellaista epäjärjestystä on kuitenkin edelleenkin tilivuonna suvaittu, kuten kaupunginreviisorin kertomuksessa olevasta määrärahain ylitysten luettelosta näkyy.

Tilintarkastajat haluavat tässä kuitenkin kiinnittää huomiota tämän asian erääseen puoleen, mikä kaupunginreviisorin kertomuksessa on jäänyt verrattain sivuun. Eräissä kaupungin laitoksissa näyttää olevan vallalla se käsitys että, jos vuotta varten annettu määräraha ei riitä, se voidaan huoletta ylittää, kunhan vaan vuoden lopussa — tai usein vasta seuraavan vuoden alussa — muistetaan pyytää valtuuston hyväksyminen kysymyksessä olevalle menoerälle. On selvää, että jos tällainen käsitys saa juurtua, kaupungin eri laitoksilla ei ole mitään aihetta huolellisesti laatia seuraavan vuoden menoarvioita, koska ne silloin tietävät että, jos varat eivät riitä, niitä aina saadaan lisää.

Esimerkkinä tällaisesta määrärahan käyttäjästä mainittakoon kaupungin tilastokonttori. Vuoden määräraha konttorin painatustöitä varten ynnä edellisen vuoden siirto teki Smk 118,367: 42. Vuoden todelliset menot taas olivat Smk 275,033: 47, ja menoja yli määrärahan siis Smk 156,666: 05. Tälle määrärahan ylitykselle sai konttori kaupunginvaltuuston suostumuksen vasta tammikuussa tänä vuonna. Jo kuukausia aikaisemmin olisi tilastokonttori kuitenkin voinut tietää, että määräraha ei ollenkaan riitä tarkoitukseensa, olisipa ollut varsin helppoa jo vuoden menoarviota laatiessakin se nähdä. Paitsi vuoden kuluessa muuttuvaa kirjapainotariffia vaikuttaa näet painatuskustannusten määrään aivan ratkaisevasti se, kuinka monta julkaisua valmistetaan ja kuinka laajoina ne julkaistaan. Mitään tällaista ennakkolaskua ei tilastokonttori näytä katsoneen tarpeelliseksi.

Siihen nähden, että painatustyöt vuosi vuodelta ovat käyneet yhä kalliimmiksi, olisi kuitenkin mitä tärkeintä jo edeltäpäin punnita, mitä voitaisiin

tehdä painatuskustannusten alentamiseksi. Onko äskettäin toimeensa astuneelta kaupungin painatustöiden valvojalta tässä suhteessa jotakin odotettavissa, on vuositilintarkastajille tuntematonta. Joka tapauksessa tämä asia olisi otettava harkittavaksi silloin, kuin tilastokonttorin menoarviota laaditaan. Kaupungin vastaperustettavalle ostokonttorille sopinee myös tärkeäksi tehtäväksi paperin hankkiminen kaupungin monenlaisia laajoja painatustöitä varten.

Kaupungin teknillisten laitosten tilejä, niiden hallituksen pöytäkirjoja ja vastaavia revisionikonttorin tarkastuspäiväkirjoja sekä kertomusta läpikäydessämme olemme todenneet, että vuoden kuluessa on monissa tapauksissa huomattavissa melkoisen suurta mielivaltaisuutta ja annettujen valtuuksien rajojen yli menemistä.

Niin voimme merkitä, että teknillisten laitosten hallitus sähkölaitoksen silloisen toimitusjohtajan, insinööri H. J. Pehrmanin esityksestä 15 p:nä tammikuuta päätti hyväksyä Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget-yhtiön Vesteråsista Ruotsista sähkölaitosta varten hankkiman virranmuuntajan, vaatimatta hankintasopimuksessa myöhästymisestä määrättyä korvausta tältä yhtiöltä. Hankintasopimus 8 p:ltä tammikuuta 1917 määräsi hyvitykseksi jokaiselta täydeltä myöhästymisviikolta ½ % koneen koko hinnasta, 120,650 Ruotsin kruunusta, mikäli tehtaalla ei ollut ylivoimaisia esteitä. Kun kone myöhästyi enemmän kuin vuoden, olisi maksettava korvaus täten ollut yli 30,000 Kr., siis silloisen kurssin mukaan ainakin 66,000 mk., mikäli oikeus ei olisi katsonut ylivoimaisia esteitä olleen, joista kuitenkaan ei hallituksen tätä asiaa koskevissa pöytäkirjoissa mitään mainita. Korvauksen vaatimiseen olisi sähkölaitoksella ollut sitä enemmän syytä, kun myöhästymisaikana kruunujen kurssi muuttui niin suuresti, että kone tämän kautta tuli vähintään 30,000 mk. kalliimmaksi kuin mitä se olisi sopimuksen mukaisessa ajassa toimitettuna tullut. Miksi ruotsalaiselle yhtiölle tämä vapautus sitoumuksestaan annettiin, ei käy asiapapereista selville. — Sama toimitusjohtaja, jonka ehdotuksesta yllämainittu kymmeniin tuhansiin markkoihin nouseva lahjoitus tehtiin 15 päivänä tammikuuta, sanoutui 26 päivänä helmikuuta irti toimestaan sähkölaitoksessa siirtyäkseen heti saman Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolagetin Suomessa toimivan tytäryhtiön toimitusjohtajaksi, mikä tytäryhtiö juuri oli kyseessä olevan koneen sähkölaitokselle toimittanut. — Tässä asiassa ovat tilintarkastajat, paitsi yllä olevaa, vielä huomanneet sen asiallisesti väärän menettelyn, että koneen hinta maksettiin täydelleen, myöhästymisestä huolimatta, jo paljon ennen kuin teknillisten laitosten hallitus edes oli päättänyt, että mitään korvausta myöhästymisajalta ei peritä. — Jätämme kaupunginvaltuuston päätettäväksi, *olisiko sähkölaitoksen entiseltä toimitusjohtajalta vaadittava korvausta siitä vahingosta, minkä hän täten kaupungille on tuottanut.*

Sähkölaitoksessa on ilman kaupunginvaltuuston lupaa myönnetty vapaa

sähkövalaistus joukolle sellaisia henkilöitä, joille sitä menoarviossa ei ole edellytetty annettavaksi, mikä voi vastaisuudessa aiheuttaa, että vastaavissa asemissa kaupungin muissa laitoksissa palvelevat henkilöt alkavat vaatia samoja oikeuksia, jota paitsi se on vastoin kaupunginvaltuuston nimenomaista päätöstä. Siihen nähden että tätä on jo useina edellisinä vuosina tapahtunut, ehdotamme, *että kaupunginvaltuusto antaisi teknillisten laitosten hallitukselle tehtäväksi huolehtia tämän epäkohdan poistamisesta ja ilmoittaa valtuustolle, kun korjaus on saatu aikaan.*

Samaten on sähkölaitoksessa, varsinkin vuoden lopulla, varoja erinäisten ylitettyjen määrärahojen peittämiseksi otettu toisista määrärahoista, jotka vielä eivät olleet loppuun kulutetut, *mitä menettelyä pidämme vääränä ja harhaanjohtavana.*

Mitä *kaasulaitokseen* tulee, olemme erikoisesti kiinnittäneet huomiotamme siihen, että sekä teknillisten laitosten hallitus että laitoksen v. t. johtaja, insinööri K. Lappe, ovat puolustamattomalla tavalla menneet yli valtuuksiensa. Näyttää siltä kuin olisi hallitus asettanut laitoksen v. t. johtajan persoonalliseen erikoisasemaan, mikä menettelytapa ei ollenkaan sovi yhteen sen puolueettomuuden kanssa, mikä hallituksen velvollisuuksiin kuuluu.

Sopimuksella 16 p:ltä tammikuuta 1919 otettiin siten v. t. johtaja kaasulaitoksen palvelukseen kahden vuoden ajaksi 1919 vuoden alusta lukien, ja oli sopimuksen mukaan hänelle tuleva pohjapalkkaa 16,000 mk vuodessa, 500 mk. matkarahoja ja 2,000 mk. *vuokra-apurahaa,* sen lisäksi *vapaa kaasu* valaistus- ja keittotarpeisiin. Jo 5 päivänä helmikuuta on hallitus kuitenkin päättänyt v. t. johtajalle kaasulaitoksen kustannuksella sisustaa asuinhuoneiston kaasulaitoksen konttorihuoneistoon. Siitä aiheutuneet kustannukset, kirjojen mukaan Smk. 19,470: 93, on viety uudelle tilille, jonka nimeksi pantiin „Konttorin muutostili Y". Huoneistossa on v. t. johtaja sitten asunut *vuokravapaasti.* V. t. johtaja on antanut johtaa sinne sähkövalon, minkä työn kustannuksilla, Smk. 1,860: 15, Y-tiliä on rasitettu. Sähköjohto on yhdistetty kaasulaitoksen konttorin mittariin, joten v. t. johtaja siis on myöskin nauttinut *vapaata sähkövaloa.* „Konttorin muutostili" sisältää sitä paitsi suuren joukon muita eriä, joita on pidettävä v. t. johtajan yksityisinä menoina, jopa niin pitkälle, että siellä on maksuja hänen perunamaansa muokkauksesta, tomaattikepeistä j. n. e. Sitä paitsi näyttää v. t. johtaja käyttävän taloudessaan erinäisiä kaasulaitoksen näyttelyesineistä lainaamiaan tavaroita.

Kun edellä olevaan vielä tulee lisäksi, että myöskin vuonna 1920 on sattunut koko joukko tapahtumia, jotka, joskaan emme ole olleet tilaisuudessa niihin riittävän perinpohjaisesti tutustumaan, näyttävät vaativan tarkkaa selvitystä, katsomme velvollisuudeksemme esittää, *että kaupunginvaltuusto määräisi heti ryhdyttäväksi tarpeellisiin toimenpiteisiin yllä kosketeltujen väärinkäytösten poistamiseksi.*

Kaupunginreviisorin kertomuksessa esitetään, kuinka erään kaasulaitoksen hiilienostosta syntyneen vekselin kautta kaupungille syntyi lähes puoleen miljoonaan markkaan nouseva kurssivahinko. Sen johdosta vuositilintarkastajat alistavat kaupunginvaltuuston harkittavaksi, *eikö tällaisten tappioiden välttämiseksi olisi kaupungin kannalta varovaisinta, että kaupungin laitokset eivät ollenkaan saisi käyttää ulkomaisia vekseleitä.*

Yllä olevia, vuositilintarkastajien mielestä varsin raskaita muistutuksia lukuun ottamatta, on kaupungin suuria teknillisiä laitoksia hoidettu teknillisesti hyvin ja asiantuntemuksella.

Kaupungin rahasäännön ulkopuolella toimineitten sota-ajan laitosten tileihin ovat vuositilintarkastajat myöskin tutustuneet ja voivat niihin nähden kaikessa pääasiassa yhtyä kaupunginreviisorin kertomuksessa annettuun lausuntoon.

Kuten kaupunginreviisorin lausunnosta näkyy, on kunnallisverojen kanto vuonna 1919 onnistunut sangen huonosti. Vuositilintarkastajille on ilmoitettu, että asian auttamiseksi kaupungin veronkantoviranomaisille on suunniteltu annettavaksi tuntuvasti tilapäistä lisävoimaa. Koska jokainen vitkastelu tässä asiassa tulee kaupungille perin kalliiksi, *olisi kuitenkin erittäin tärkeätä, ettei tässä kohden tyydyttäisi vain väliaikaiseen järjestelyyn, vaan että verojen kannon uudestaan järjestäminen lopulliseen ja pysyvään kuntoon samanaikaisesti pannaan käyntiin ja viivyttelemättä ajetaan perille asti.*

Kaupungin taloudelle erittäin tärkeänä pidämme sitä kaupunginreviisorin kertomuksessa tehtyä esitystä, että ennen herätetty, mutta lepäämään jätetty suunnitelma ehdotuksen laatimisesta toimenpiteiksi kaupungin tulojen kohottamiseksi ja mikäli mahdollista menojen pienentämiseksi uudelleen otettaisiin esille. Kuta suuremmaksi kaupungin menoarvio vuosittain nousee, sitä tärkeämmäksi tämä kysymys tietenkin tulee. Ehdotamme siksi, *että kaupunginvaltuusto päättäisi ensi tilassa asettaa sopivat henkilöt tällaista tulevaisuuden ohjelmaa laatimaan.*

Kaupungin todellisen raha-aseman selville saamiseksi on rahatoimikamari antanut uudestaan arvioida kaiken kaupungille kuuluvan omaisuuden. Korottamalla rakennusten arvoja 50—100 % ja tonttien arvoa 100—300 % sekä muun omaisuuden arvoa samassa suhteessa on kaupungin varojen bruttomäärä saatu nousemaan Smk:sta 289,202,698: 81 vuoden alussa Smk:aan 490,265,755: 14 vuoden lopussa eli tasaluvuin 200 miljoonaa markkaa. Kun varoista vähennetään kaupungilla vastaavina aikoina olleet velat, huomataan, että kaupungilla oli tämän mukaan varoja yli velkojen 1/1 1919 Smk. 83,905,364: 82 ja 31/12 1919 Smk. 232,047,933: 26. Varojen lisäystä osoittaa vuosi siten Smk. 148,142,568: 44.

Mikäli olemme voineet arvostella, ovat toimitetut arvonkorotukset suurin piirtein nähtyinä paikallaan, ja vastaa kaupungin kiinteä ja irtain omai-

suus epäilemättä nyt korottamalla saatua yhteissummaa. Mielestämme olisi kuitenkin otettava harkittavaksi, eikö, samalla kuin kaupungin omaisuusarvoja on korotettu nykyhetken hintoja vastaaviksi, olisi kaupungin nettoomaisuuden laskelmassa myöskin kaupungin lainojen arvo muutettava nykyisiä kurssioloja vastaaviksi. Se osa kaupungin obligatiolainoista, jonka korot tai pääoma ovat määrätyt maksettaviksi myös ulkomaan rahassa, vastaa nimittäin melkoista suurempaa velkaa, kuin lainojen määrä Suomen rahassa lausuttuna osoittaa. Tästä syystä olisi paikallaan kaupungin varoja ja velkoja osoittavaan laskelmaan ottaa sopiva erä „ulkomaan valuutassa maksettavien kaupungin lainojen kurssitappioiden varalta". Siten vältettäisiin kaupungin omaisuuden kaunistaminen suuremmaksi kuin se todella on.

Niitä revisionikonttorin lausuntoja, joihin emme ylempänä ole erikoisesti kajonneet, olemme pääasiassa kannattaneet.

Toteamme, että revisionikonttori on toimittanut lukuisan joukon odottamattomia kassantarkastuksia kaupungin virastoissa ja laitoksissa sekä asianomaisten etuantivarain haltijain luona.

Tilivuoden varrella lunastetut, kaupungin eri lainoihin kuuluvat obligatiot ja korkoliput on revisionikonttori laskenut ja kaupunginreviisorin läsnäollessa pannut kääröihin, jotka on suljettu hänen sinetillään ja varustettu sisällyksen merkinnällä sekä sitten pantu rahatoimikonttorin holviin.

Kaupungin tiliasemassa luetellut obligatiot, osakkeet ja velkakirjat sekä lahjoitusrahastoihin kuuluvat vastaavat arvopaperit ja rahatoimikonttorin kassan per 8/11 1920 olemme yhteisesti tarkastaneet, mitään muistutuksen syytä löytämättä.

Samoin olemme yhteisesti läpikäyneet kaupungin vuokrasopimukset.

Kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta pannaan kaupungin revisionikonttorin antama säädetty kertomus tämän oheen.

Kaupungin 1919 vuoden tilinpäätös on, mikäli olemme voineet havaita oikea, ja ehdotamme *rahatiomikamarille sekä kaupungin muille hallinnollisille hallituksille ja lautakunnille* — mikäli yllä olevassa ei ole muuta ehdotettu — *annettavaksi vastuunvapauden toiminnastaan ja tilityksistään vuodelta 1919.*

Helsingissä, 27 p:nä marraskuuta 1920.

Aarne Kuusi.

Bruno Holmström. **Edv. Wegelius.**
E. Stude. **Ä. B. Liljeroth.**
Edvin Sederholm. **Walter Leino.**
Eino Jalava. **E. Rissanen.**
Oskar Ekman. **Nic. von Weymarn.**

Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1919.

Sittenkuin keisarillisen senaatin toukokuun 17 päivänä 1876 antaman päätöksen mukaisesti Helsingin kaupungin vesijohdon lunastamiseksi otetun 5 %:n lainan kirjanpito ja hoito vuonna 1919 on Helsingin kaupungin revisionikonttorissa tarkastettu, pyytää revisionikonttori täten antaa seuraavan tarkastuskertomuksen.

Marraskuun 1 päivänä 1919 arvottiin obligatioita yhteensä 62,100 markan määrä, nimittäin:

Litt. A. Smk 1,000: — N:rot 4, 11, 14, 27, 38, 52, 53, 57, 65, 106, 109, 167, 237, 276, 296, 302, 339, 367, 423, 433, 494 = 21 kpl.

Litt. B. Smk 500: — N:rot 13, 33, 49, 51, 62, 83, 136, 147, 158, 194, 200, 253, 271, 304, 318, 327, 385, 429, 452, 469, 485, 490, 505, 530, 562, 607, 647, 670, 680, 706, 752, 758, 770, 792, 828, 851, 887, 889, 905, 911, 964, 1006, 1017, 1027, 1,068, 1,074, 1085, 1,130, 1,145, 1,153, 1,161, 1,181, 1,228, 1,283, 1,289, 1,301, 1,312, 1,329, 1,356, 1,360, 1,364, 1,367, 1,485 = 63 kpl.

Litt. C. Smk 200: — N:rot 8, 27, 72, 77, 90, 91, 95, 120, 142, 145, 163, 181, 230, 258, 270, 349, 363, 367, 385, 447, 463, 490, 514, 554, 585, 630, 640, 643, 653, 666, 686, 706, 770, 774, 846, 897, 1,014, 1,045, 1,074, 1,089, 1,093, 1,121, 1,162, 1,183, 1,196, 1,210, 1,237, 1,247 = 48 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevista obligatioista oli joulukuun viimeisenä 1918		Smk 580,677: 50
Vuonna 1919 lunastettiin:		
Arvottuja obligatioita määrältään	Smk 51,072: 75	
sekä erääntyneiden obligatioiden korkolippuja	„ 977: 50	„ 52,050: 25
Vastuusumma joulukuun viimeisenä 1919		Smk 528,627: 25
Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamattomia obligatioita	Smk 23,804: 75	
Siitä vähennettyä lunastetut korkoliput.....	„ 977: 50	Smk 22,827: 25
on jälellä kuolettamatta		Smk 505,800: —

Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimeisenä 1918 yhteensä	Smk 1,935: —		
Vuonna 1919 lunastettavaksi erääntyneitä korkolippuja	„ 26,770: —	Smk	28,705: —
Vuoden varrella lunastettiin korkolippuja ..	„ 27,557: 50		
Siitä vähennettyä erääntyneiden obligatioiden korkoliput	„ 977: 50	„	26,580: —
on jäljellä lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja		Smk	2,125: —

Kaikki lainaan kuuluvat, vuoden varrella lunastetut obligatiot ja korkoliput luettiin revisionikonttorissa sekä pantiin allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetillä ja sisällyksen merkinnällä varustetussa kääreessä säilyyn rahatoimikonttorin holviin.

Helsingin kaupungin revisionikonttori, kesäkuun 5 päivänä 1920.

Gunnar Winter.

B. A. Hellmer.

Liite I.

Revisionikonttorin kertomus vuodelta 1919.

Nimikkeen „*Yleisiä huomautuksia*" kohdalla revisionikonttori aluksi toistaa jo edellisissä vuosikertomuksissa esittämänsä huomautuksen, ettei sillä m. m. huoneiston ahtauden ja sopimattoman sijoituksen johdosta ole ollut riittävästi tilaisuutta saada rahatoimikamarin kirjoja y. m. käsiteltäväkseen. Edelleen huomautetaan kertomuksessa, ettei liiaksi takapajulle jääneessä kaupungin hallinnossa ole vuoden varrella ollut minkäänlaisia mainittavampia uudistuksia tai parannuksia huomattavana; päin vastoin on sekin tärkeä aloite, joka tarkoitti toimenpiteitä kaupungin tulojen lisäämiseksi ja sen menojen vähentämiseksi, jäänyt toistaiseksi sillensä, mutta olisi tärkeytensä vuoksi otettava uudelleen käsiteltäväksi. Todeten että rahatoimikonttorin työtuloksissa on melkoista nousua ollut huomattavana ja että kaupungin keskushallintoelimen, rahatoimikamarin, uudistus näyttää kohdakkoin olevan toteutumassa revisionikonttori kassa- ja tililaitosuudistuksen toimeenpanosta mainitsee, ettei sitä varten tarpeellisia valmistelutöitä ehditty vuonna 1919 riittävässä määrässä suorittaa. Heikkouksia ja puutteellisuuksia asialliselta kannalta katsoen mainitsee revisionikonttori ilmenevän valmistelevain elinten työtulok-

sissa; päätöksissä on vääriä osoituksia määrärahoihin, väärin laskettuja summia y. m. s., mitkä aiheuttavat m. m. epävarmuutta ja epäselvyyttä hallinnossa. Hallinnon puutteellisuuksista mainitsee konttori erikoisesti nykyiset sekavat kunnalliset palkkaolot, jotka osaltaan ovat saaneet aikaan useiden kokeneiden ja kelvollisten viranpitäjäin eroamisen kaupungin palveluksesta, konttorin mielestä „varmaankin suureksi vahingoksi muutenkin horjuvan hallinnon pystyssä pysyttämiselle useilla aloilla". Edelleen on kunnan hallinnossa jo kauan ollut olemassa puutteellisuus, joka on esiintynyt sitä selvemmin, mitä enemmän vaatimukset kunnallisen toiminnan laajenemisen johdosta ovat lisääntyneet. Tämä puutteellisuus on viranpitäjäin jokseenkin yleinen taitamattomuus ja perehtyneisyyden puute tilitysalalla. Tämän johdosta revisionikonttorin mielestä näyttää välttämättömältä, että kaikkiin kaupungin ohje- ja muihin sääntöihin niihin kunnallisiin toimiin nähden, joiden hoitaminen vaatii tilinpitoalan tuntemusta, pannaan vastaavat pätevyysvaatimukset.

Kertomuksessa esitetään sitten seuraavat

„Yksityiskohtaiset huomautukset ja erinäiset merkinnät. *)

Niiden melkein lukemattomien vientien ja kirjausten joukossa virastojen ja laitosten kirjanpitokirja-, tilitys- ja todistepaljoudessa on tarkastuksessa havaittu hyvinkin monta, kumminkin enimmäkseen pienempää laskuvirhettä samoinkuin vääriä tililleviejä, kuittausvaillinaisuuksia y. m. puutteellisuuksia, jotka virastot osittain itse jälestäpäin ovat korjanneet, osittain revisionin kehoituksesta, mutta on useita semmoisia tapauksia sattunut, joissa revisioni on osotettuaan puutteellisuudet taikka virheet, kehoittanut asianomaisia ottamaan tehdyt muistutukset vastaisuudessa varteensa. Missä suoranaisia virhelaskuja on esiintynyt laskujen yksikköhinnan y. m. mukaan kaupungin vahingoksi, on tilittäjiä, joiden velvollisuutena on ollut tarkastaa erät ennen suoritusta, revisionin puolelta vaadittu suorittamaan kaupunginkassaan huomautetut summat, joka myöskin on tapahtunut. Virheellisyydet eivät todellakaan verrattuna valtavaan ainesmäärään ole ylimalkaan olleet lukuisia, mutta ovat ne kuitenkin joskus osottaneet suoranaisia laiminlyöntejä tilittäjän edellämainittuun tarkastusvelvollisuuteen nähden.

Revisionikonttori on niinkuin ennenkin laatinut suuresta osasta tilityksissä havaittuja puutteellisuuksia ja virheellisyyksiä tarkastusselostuksia, jotka on esitetty herrojen vuositilintarkastajien nähtäviksi ja harkittaviksi. Kaikista vastaavista muistutuksista on tieto annettu aisianomaisille virastoille ja toimihenkilöille. Niinikään on pantu esille hallitusten ja lautakuntien kertomukset v:lta 1919. Mainituista kertomuksista julkaistaan erikoispainoksina ainoastaan rahatoimikonttorin ja teknillisten laitosten. Muiden sisältyvät tilastollisen konttorin toimesta ulosannettavaan kunnalliskertomukseen. Vuodelta 1919 on kumminkin painettu köyhäinhoidon ja kaupunginkirjaston kertomukset erikseen.

*) Suomennos revisionikonttorin.

Kun kunnalliskertomus kyseessäolevalle vuodelle ei vielä ole ilmestynyt, on revisionikonttori hankkinut tilastollisesta konttorista konekirjoitetut alkuperäiskappaleet.

Myös joitakin taloudellisessa suhteessa epäonnistuneita toimenpiteitä etenkin elintarpeiden ostossa on tavattu, kumminkin ylimalkaan vähemmän merkittäviä. Että semmoista on voinut tapahtua vallitsevan, etenkin vuoden alkupuolella perinjuurisen elintarvepulan aikana, on kumminkin ymmärrettävää. Ruokatarpeita täytyi hankkia kaupungin tuhansiin nousevalle hoidokkien ja apua tarvitsevien joukolle sekä toimihenkilöille köyhäinhoidon, sairashoidon y. m. laitoksissa. Erääseen tapaukseen on revisionikonttori kiinnittänyt erikoista huomiotaan, nimittäin erääseen kunnalliskodin ja Nickbyn mielisairaalan soppajuuriostoon. Kun lähemmät tosiseikat aiheutuvine muistutusmemoriaaleineen ja vastauksineen käyvät esiin tarkastuspäiväkirjaan sisältyvistä asiakirjoista, näyttää tapauksen esille ottaminen tässä voivan tapahtua mahdollisimman lyhyesti. Yksityiseltä hankkijalta ostettiin tammikuussa 1919 kaikkiaan 12,000 kg kuivattuja soppajuuria hintaan mk 13: 75 pr kg, vaikka on näyttänyt ikäänkuin samanlaisia juuria olisi voinut saada elintarvelautakunnalta, jolla samaan aikaan oli hyvin suuri varasto niitä, huokeammalla, tiedon mukaan melkein mihin hintaan hyvänsä. Yksityishankkijan tarjous koski vähintään edellä ilmaistua määrää. Syntyneissä asiakirjoissa ja todistuksissa ilmenee erilaisia tietoja, jonka johdosta revisionikonttori, vieläkin vähemmän pitemmän ajan päästä jälkeenpäin, on voinut saada täyttä selvyyttä hankintatapahtumasta, hintanoteerauksista ja eri tarjousten laadusta y. m. Kumminkin näyttää se virhe tehdyn, ettei kunnalliskodista, yksinomaan puhelimitse elintarvelautakunnan konttorille tehdyissä hintakyselyissä mainittu, että oli kysymyksessä suuremmanpuoleinen hankinta; ei näytä myöskään elintarvelautakunnan puolelta tapahtuneen mitään itsessään niin luonnollista, kuin tarjouksen tekoa tähän tavaraan nähden, jota elintarvelautakunnalla oli niin viljalti. Myöskin Nickbyn mielisairaala näyttää kovin kepeästi päättäneen hyväksyä kunnalliskodin ehdottaman yhteistoiminnan tämän ilmeisesti liian suuren oston tekemisessä. Joitakin epäsäännöllisyyksiä tai ilmeisiä laiminlyöntejä ei revisionikonttori ole voinut havaita tässä hankintakysymyksessä, siihen määrään että korvausvaatimusta olisi voitu tehdä, ottamalla samalla huomioon, ettei köyhäinhoitohallitus enempää kuin sairaalaylihallituskaan, jossain määrin ihmeellistä kylläkin, revisionikonttorin kehoituksesta toimittamissaan tutkimuksissa ole havainneet toimihenkilöitään syyllisiksi.

Tapahtumasta näyttää kumminkin eittämättä käyvän esiin niinkuin eräistä muista tapauksista kunnallishallinnossa, että johto ja tarpeellinen määrätietoinen yhteistyö kunnallisten taloudellisten laitosten välillä puuttuu.

Samassa yhteydessä on revisionikonttori tilaisuudessa vuositilintarkastajille ilmoittamaan, että heidän aikaisemmin koskettelemansa kysymys ostokonttorin perustamisesta yhteiseksi kaupungin monille ja erilaisille virastoille ja laitoksille elintarpeiden, työainesten, konttoritarpeiden y. m. kulutustarvikkeiden tarvetta varten on edistynyt niin, että rahatoimikamaria on kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan 10 p:ltä marraskuuta, jolloin v. 1918 tilintarkastuskertomus siinä tehtyihin muistutuksiin nähden lopullisesti käsiteltiin, kehoitettu asettamaan mainittua tarkoitusta varten komitea, jossa kaupungin

yleisten töiden hallitus ja teknilliset laitokset sekä köyhäinhoitohallitus ja kaupungin sairaaloiden ylihallitus olisivat edustettuina.

Kun kallis aika v. 1919 vastoin rahasäännön laatimisaikana tehtyjä otaksumia ei ainoastaan jatkunut vaan vieläpä suuressa määrässä kiristyi, jäivät mainitun vuoden taloussääntöön otetut määrärahat yleensä aivan riittämättömiksi. Tämän johdosta on suuri joukko virastoja ja etenkin taloudelliset laitokset olleet hyvinkin tuntuvien lisämäärärahojen tarpeessa ja on semmoisia kaupunginvaltuusto myöntänyt. Paitsi teknillisille laitoksille tarvittavia lisiä, joilla on rasitettu näiden laitosten vuosivoittoja, on kaupunginvaltuuston käyttövaroista lisämäärärahoja myönnetty kaikkiaan Smk 9,947,265: 40, josta säästöinä jäi käyttämättä Smk. 819,237: 08. Ylimääräisiä määrärahoja erilaisiin tarkoituksiin on kaupunginvaltuusto vuoden kuluessa myöntänyt Smk. 5,635,220: 47, josta käyttämättä jäi Smk. 112,547: 33, mutta on toisaalta muutamia näitä määrärahoja ylitetty kaikkiaan Smk. 159,148: 53. Kaupunginvaltuuston käyttövaroja käytettiin niinmuodoin todellisuudessa Smk. 14,809,849: 99. Vuosimäärärahaa kaupunginvaltuuston käyttövaroille Smk. 1,500,000: — ylitettiin siis ei vähemmällä kuin Smk:lla 13,309,849: 99. — Kun nojautumista näihin käyttövaroihin voi pitää jonkinlaisena mittarina vuoden taloustapahtumille suhteessa arvioituun ja vahvistettuun taloussääntöön, on nämä luvut tässä esitetty. Nyttemmin on kaupunginvaltuusto päätöksellään omaksunut menetelmän käyttövarojensa ylittämisen estämiseksi.

Kaupunginvaltuuston myöntämien lisämäärärahojen lisäksi on määrärahaylityksiä tapahtunut, osaksi asianomaisella luvalla, mutta osaksi myöskin ilman lupaa.

Ilman siihen saatua myönnytystä on seuraavien virastojen määrärahoja ylitetty allamainituilla summilla tasaisissa sataluvuissa otettuna:

	Määräraha + eräissä tapauksissa myönnetty ylitys.	Ilman hankittua lupaa ylitetty.
Määräraha maksettavia korkoja, provisioneja y. m. varten	600,000: —	1,956,000: —
Ulosottolaitoksen vuokra	5,100: —	5,000: —
Rahatoimikamarin tarverahat ja käyttövarat kaikkiaan	115,000: —	4,900: —
Poliisilaitoksen halot	70,000: —	96,000: —
Kauppahallit	129,000: —	9,300: —
Kunnallinen pesulaitos, valaistus ja lämpö	4,000: —	900: —
Lisämääräraha siirtolapuutarhan laittamiseksi Grejukseen	22,000: —	5,400: —
Kalustoa kaupungin eri taloihin	30,000: —	3,700: —
Makasiinivuokraan tullikamarin tarpeeksi	1,600: —	200: —
Kaupungin talojen, vapaakaivojen, juottoaltaiden samoinkuin kauppatorin suihkukaivon vedenkulutus sekä normaalikellon käyttö yhteensä	27,100: —	29,000: —
Ulosottolaitoksen siivous	600: —	1,290: —
Verotusvalmistelun tarverahat	17,000: —	12,800: —

Tuberkuloosipoliklinikka Marian sairaalassa ja dispansääri	45,000: —	2,300: —
Suomalaiset kansakoulut, puhtaanapito	64,300: —	22,900: —
Kaasuvalaistus kaduilla	799,500: —	92,000: —
Kustannukset kunnallisen asetuskokoelman julkaisemisesta	6,500: —	1,100: —

Näistä määrärahoista on kaupungin rahatoimilaitoksen ollut suoranaisesti käytettävänä tai suoranaisesti valvottavana kymmenen ensimäistä. Revisionikonttorin tutkistellessa mainittuja seikkoja on näyttänyt ilmenevän, että rahatoimikonttori muutamissa tapauksissa on tehnyt ilmoituksen määrärahan riittämättömyydestä ilman, että asianomaista toimenpidettä sen jälkeen on seurannut. Myöskin muut tapaukset näistä ylittämisistä johtuvat ylimalkaan asianomaisten virastojen ja laitosten laiminlyönnistä. Osittain näyttää niinkuin ei olisi pidetty kirjaa niistä laskuista, joita on hyväksytty maksettaviksi, mikä itsestään johtuva velvollisuus nyttemmin uudessa tililaitosohjesäännössä on erityisesti säädetty (40 §) osittain huomaamattomuudesta. On kumminkin vielä eräs syy sattuneisiin ilmoittamattomiin määrärahaylityksiin. On osottautunut, että kaupungin tuottavat laitokset ovat niin myöhään saaneet velotuksensa ja laskunsa luovuttamistaan tavaroista, suorittamistaan töistä tai muista tuotteistaan, valmistetuiksi ja jaetuiksi, että velotetut laitokset joskus säädettyyn kirjanpäätökseenkään eivät ole voineet huomata näitä menoja, saatikka sitten olleet tilaisuudessa hankkimaan tarpeellista lisämäärärahaa tai myönnytystä ylitykseen. Tavalla tai toisella tuottavien kaupungin laitosten pitää niin toimia, että velotetut virastot hyvissä ajoin s. t. s. viimeistään ja välittömästi vuoden vaihteen jälkeen saisivat laskunsa merkitäkseen kirjoihinsa asianmukaisen suorituksen tai laitosten välisen tilityksen.

Voidakseen seurata vuosimäärärahojen käyttöä on toki kaikkien virastojen ja laitosten pidettävä kirjaa tilauksista, jolloin vuoden jälellä olevien tarpeiden määrä likimääräisesti tulee huomatuksi, erittäinkin lisämäärärahan hankkimista varten (Kassa- ja tililaitosohjesääntö 4 §). Tämän kautta poistuisi se epäkohta, joka tähän saakka on vallinnut, että seuraavan vuoden valtuusmiehet ovat tulleet antamaan myönnytyksiä virastoille edellisen vuoden määrärahojen ylittämiseen.

Enempiä numerotietoja- tai yhdistelmiä kirjanpitokirjoista, edellisien vuosien revisionikonttorin vuosikertomusten tapaan, ei näytä olevan syytä tällä kertaa konttorin puolelta esittää, kun rahatoimikonttorin kertomus kaupungin tileistä ja kirjanpäätöksestä kyseessäolevalle vuodelle 1919 ajoissa on ollut käytettävänä vaikeampitajuisten, ainakin ehkä ei-ammattimiehille, tilikirjojen lisäksi. Tästä rahatoimikonttorin kylläkin arvokkaasta julkaisusta, kertomuksesta, käy myöskin numerollisesti esiin tarpeelliset tosiasiat ja selvitykset vuoden taloudellisista tapahtumista, lukuunottamatta kumminkaan niitä lautakuntia ja laitoksia, jotka eivät sisälly vahvistettuun taloussääntöön.

Teknillisiin laitoksiin nähden, joilla yksin kaupungin keskeistä virastoa rahatoimikonttoria lukuunottamatta aina tähän vuoteen 1920 on ollut itsenäinen kassa- ja tililaitos ja jotka jo vakiintuneina ja hyvin järjestettyinä laitoksina ovat ylimalkaan toimineet täysin tyydyttävästi, on tässä kertomuksessa ainoastaan seuraavat muistutukset tehtävänä:

Teknillisten laitosten ylihallituksen käytettäväksi taloussäännössä otettu määräraha arvaamattomiin tarpeisiin on suurimmaksi osaksi käytetty niiden määrien peittämiseen, joilla useita taloussäännön määrärahoja on ylitetty. Kun semmoisen menettelyn kautta todelliset kustannukset taloussäännössä huomattuihin tarkoituksiin eivät näiltä osiltaan käy esiin ja ottamalla huomioon, että ennenkin voimassaollut ja nyttemmin tililaitos-ohjesäännön erityisesti määrämä sääntö (4 §), ettei määrärahaa saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston myöntämää lisämäärärahaa, täytyy edellämainittua menetelmää pitää vääränä.

Myöskin teknilliset laitokset näyttävät olleen pakotettuja ylittämään muutamia määrärahojaan, joka ylittäminen on kumminkin tapahtunut asianomaisesti hankitulla luvalla nimittäin niiltä osilta, joissa hallituksen käyttövaroja edellä huomautetun mukaisesti ei ole otettu käytäntöön pienempiä ylityksiä varten. Kumminkin on revisioni huomannut tapauksia, joissa kaupunginvaltuusto asianomaisten laitosten hakemuksesta on myöntänyt lisämäärärahoja erinäisiin suurempiin kalliinajanlisäyksiin virkamiehille, mutta on vesijohto- ja sähkölaitokset siitä huolimatta rasittaneet näillä menoilla vuosivoittoa.

Edelleen näyttää käyvän esiin, että huolimatta kaupunginvaltuuston, revisionin aikaisempien muistutusten johdosta ja rahatoimikamarinkin käsiteltyä asiaa, erityisistä päätöksistä, ettei luontaisia etuja, niinkuin vapaata sähköä ja kaasua voi kuulua virkailijoille muuten kuin ottamalla ne asianomaisesti vahvistettuun taloussääntöön taikka kaupunginvaltuuston vuoden kuluessa tekemästä päätöksestä, teknillisten laitosten hallitus näyttää yli sen myöntäneen vapaan sähkövalaistuksen erinäisille laitoksen toimihenkilöille. Revisionikonttorilla on kumminkin vasta äskettäin ollut tilaisuus ottaa esille tämä kysymys ilmenneine lähiaiheisine tapauksineen teknillisissä laitoksissa ja ovat niinmuodoin nämä asiat, jotka pääasiassa näyttävät koskevan v. 1920 hallintoa, vielä riittämättömässä määrässä selvitettyjä vielä vähemmin loppuunkäsiteltyjä revisionikonttorissa. Asian näin ollen, vaikkakin vuositilintarkastajat nyt käynnissäolevan työn aikana on nimenomaan käsitellyt näitä kysymyksiä, ei revisionikonttorin ole tässä v. 1919 kertomuksessa näistä enempää lausuttavaa.

Revisionikonttori on havainnut, että sittenkuin erinäiset erikoismäärärahat vahvistetussa taloussäännössä olivat loppuunkäytetyt, sähkölaitoksella vuoden loppupuolella semmoisia kustannuksia, jotka kuuluivat näille määrärahoille, on viety muille vielä loppuunkuluttamattomille määrärahoille. Useita semmoisia tapauksia m. m. on toimeenpaneva reviisori osottanut tarkastusselostuksessaan. Joskaan nämä viennit eivät ole koskeneet huomattavampia summia, niin on semmoinen menettely kumminkin väärä eikä senvuoksi saa tulla kysymykseen.

Edelleen on havaittu sähkölaitoksen kirjanpäätöksen tarkastuksessa, että korko laitoksen pääomavelasta kaupunginkassaan on laskettu 6 % mukaan kaupunginvaltuuston vahvistaman 5 % asemasta, jonka kautta sähkölaitosta on velotettu ja kaupunginkassaa hyvitetty Smk:lla 59,792: 52 liikaa. Tämä virhe pitänee oikaista seuraavan vuoden tileissä.

Joksenkin valaisevana esimerkkinä siitä, kuinka suuressa määrässä ulkomaiset kurssinousut ovat vaikuttaneet tehdyissä hankinnoissa, mainittakoon eräs hiilihankinta Englannista kaasulaitokselle. Kaupunki antoi syyskuun 24 p. 1919 3 kk. tunnusteen £ 6,709 laskemalla kurssiksi 60 mk pr £. Tunnusteen lunastuksessa joulukuun 24 p:nä tuli kaasulaitoksen maksaa 128 mk pr £, joten Smk 445,800: — hintaerotus muodostui s. t. s. kurssitappio tuli suurempi hankintasopimuksen teon aikana laskettua hintaa. Olisi ollut paikallaan, jos kaasulaitos silloin kuin ulkolainen kurssi selvästi oli nopeassa nousussa, olisi heti lunastanut tunnusteen. Kun kaupunki eräissä tapauksissa on käyttänyt semmoista menetelmää, olisi tämmöinen liikemiesmäinen valmius ja vaarinotto ollut paikallaan etenkin kaupungin liikelaitoksessa.

Kaupungin tuloihin nähden on revisioni erityisesti kiinnittänyt huomionsa kunnallisverojen jäämien suureen Smk 5,116,450: 39 summaan. Tästä summasta oli huomattavin osa v. 1917 kertymättömiä maksuja. Että näin suuri osa koko mainitun vuoden maksuunpannuista veroista, joiden varsinainen kanto tunnettujen olosuhteiden johdosta suoritettiin vasta keväällä 1919, on riippunut siitä, että asianomaiset suoritukset kaupunginkassaan siten paljon myöhästyneessä kannossa ovat sujuneet huonosti sekä että heikko järjestely ja siihen yhtynyt heikko työkykyisyys niinhyvin rahatoimi- kuin ulosottolaitoksessakin ei ole voinut suorittaa perimisiä sillä teholla, joka olisi ollut tarpeen tässä mutkistuneessa tehtävässä.

Revisionikonttori voi tämän yhteydessä ilmoittaa, että valmistaviin toimenpiteisiin työvoimien lisäämiseksi myöskin kaupungin ulosottolaitoksessa nyttemmin on ryhdytty.

Tilit ja tapahtumat taloussäännön ulkopuolella.

Niiden suurien vuosivaihteessa 1919—1920 varoina siirtyvien summien joukossa huomataan edelleen kolmessa eri erässä „kustannuksia ja sairashoitokustannuksia maailman- ja vapaussodan johdosta“ yhteensä n. Smk. 4,800,000: —. Sittenkuin haupungin asianomaiset hallintoviranomaiset kumminkin v. 1919 ovat ottaneet käsille tämän kysymyksen sekä asianmukainen esitys niistä on valtionviranomaisten käsiteltävänä, lienee kohdakkoinkin odotettavissa lopulliset toimenpiteet mainittujen, kylliksi kauvan epävarmoina siirtyneiden erien poistamiseksi kaupungin kirjoista. Yhtä itsepintaisesti ja nyttemmin perustelemattomasti näyttävät aikoinaan poliisi- ja järjestyksenpitotarkoituksiin käytetyt varat, kaikkiaan Smk. 2,400,000: — siirtyvän varoina kaupungin taloudessa, mutta lähenee tämäkin asia asianomaista loppukäsittelyään, erittäinkin mikä koskee valtion osanottoa mainittuihin menoihin. Tässä yhteydessä on huomattava, että kaupunki toistaiseksi on pidättänyt taloussäännössä osotetut „käteisavustus poliisilaitoksen ylläpitoon“ neljältä viimeiseltä vuodelta.

Pulakauden virastot ja laitokset.

Näitä laitoksia oli v. 1919 Elintarvelautakunta, Kansanravintohallitus, Halkokomissioni ja Hätäapukomitea.

Elintarvelautakunnan tilityksiin ja toimintaan nähden katsoo revisionikonttori voivan käsityksenään lausua, että sen erittäinkin vielä kyseessäolevana vuonna laajaa ja vaikeahoitoista liikettä on hoidettu asiantuntemuksella ja huolella. Liiketoiminnan laajuus näyttäytyy jo vuoden huomattavassa kassavaihdossakin, joka nousi Smk. 227 miljoonaan. Elintarvelautakunnan velka kaupunginkassaan oli vuoden vaihteessa pyöreänä summana Smk. 1,680,000: —, mutta vastaa tätä velkaa ja muita satunnaisia velkoja hyvinkin lautakunnan varat, joina on suurimmaksi osaksi hyvin kohtuullisesti arvioidut elintarpeet. Siten osotti kirjanpäätös vuodelle nettovoittoa Smk. 2,259,890: 16, joka summa bruttomyynnistä Smk. 80,442,654: 16 tekee 2,8 %. Tämä tulos on pidettävä sangen hyvin punnitulta, ei tarpeettoman korkeaksi, joka varmaan olisi ollut kohtuutonta kunnallisessa liikkeessä kaupungin asukkaille välttämättömillä elintarpeilla, ei myöskään, varovasti kyllä, liian alhaiseksi.

Tarkastettaessa kansanravintohallituksen juoksevia tilityksiä ja hallintoa kirjanpitoaikajaksona 1/6 1918—10/3 1920, jona viimeksimerkittynä ajankohtana tämä kunnallinen pulakausitoiminta lakkasi, ei joitain huomattavampia virheellisyyksiä ole tavattu. 12/11 1919 päätti kaupunginvaltuusto, että tämän hallituksen toiminta olisi asteettain supistettava, että se sopivana ajankohtana voisi lakata. Jo 27/1 1920 päätti kaupunginvaltuusto sen ja sen alakomiteain lakkauttamisesta, jolloin ent. seurahuonetalossa toimiva keskuskeittiöliike luovutettaisiin elintarvelautakunnalle. Kansanravintohallituksen luovuttamain viljelyspalstain ja uusien sellaisten vuokralle annon valvonta oli jätettävä rahatoimikamarille, kun taas sosiaalilautakunnan tehtäväksi jäisi antaa ohjeita keittiökasviviljelyksessä. Kansanravintohallituksen toiminnan lopetussuoritus ja lopputilitys sen omaisuuden osittaisine rahaksimuuttoineen ja sen yhteydessä tapahtuvine kulujen suorituksineen, joita kansanravitsemistoiminta oli aiheuttanut kunnalle kuuluvat v. 1920 tilityksiin ja hallintoon. Muistutettakoon tässä vaan, että kansanravintohallituksen velka kaupunginkassaan teki vuosivaihteessa 1919—1920 Smk. 1,473,214: 92.

Myöskin halkokomissionin tilit ja hallinnon v. 1919 on revisionikonttori tarkastanut. Aihe niihin muistutuksiin, joita konttori aikaisemmin on katsonut asiakseen tehdä, on kosketellun vuoden kuluessa ylimalkaan poistunut. Tämä kunnallinen liike on sittemmin näyttänyt koko hyvin vakiintuneelta niinhyvin järjestelyynsä kuin myöskin sen käsittämään hallintoon ja liiketoimintaan nähden. Halkokonttorin kassakreditiivitililtä kaupunginkassassa otettujen varojen siirtosumma joulukuussa 1919 oli halkokonttorin kirjanpidon mukaan Smk. 14,957,523: 48, mutta kaupungin kirjanpidossa Smk. 12,942,384: 18. Eroitus, jonkunverran yli 2 milj. markkaa johtui siitä, että rahatoimikonttori oli myöhästyneessä kirjanpäätöksessään tälle vuodelle 1919 kirjannut joukon halkokonttorin erinäisille muille virastoille ja laitoksille v. 1920 alussa asetettuja melkoisiin määriin

nousevia laskuja, jotka kumminkin koskivat v. 1919 hankintoja, samalla kun halkokonttorin vastaavat velotukset on huomattu sen kirjanpidossa vasta v. 1920. Välttämätöntä olisi, että asianmukainen aika ja senmukainen yhtäpitäväisyys virastojen ja laitosten välillä tulisi huomioonotetuksi. Myöskin tämmöiset eroavaisuudet osottavat heikkoutta kunnallisessa hallintojärjestelmässä ja tarpeellisen yhteistyön puutetta virastojen välillä, mistä aikaisemmin tässä kertomuksessa on jo ollut puhe.

Tämän kunnallisen halkokonttorin myyntihintaa ei näytä voidun pitää tarpeeksi alhaalla, mutta lienee sen hinnoittelu kumminkin vaikuttanut ehkäisevästi yksityisten halkoliikkeiden mahdollisesti esiintyneeseen voitonhimoon. Joka tapauksessa sisältyy kaupungin laajaan halkoliikkeeseen ei vähäinen vaara kunnan kassalle, etenkin huomioonottaen mahdollisesti sattuvan suuremman konjunktuurimuutoksen, jommoista ei ole voitu edellyttää.

Vuoden tulos halkoliikkeestä osottaa Smk. 619,038: 94 kirjattua voittoa.

Hätäapukomitea. Vaikkakin tämä laitos on tehnyt kirjanpäätöksen, joka käsittää sen toiminnan koko v. 1919 kuluessa, on rahatoimikonttori kaupungin kirjanpidossa merkinnyt vuoteen 1920 tilittämättä siirtyvänä ennakkomaksuna Smk. 2,265,532: 88, jonka summan pääasiassa muodostivat kaupunginvaltuuston v. 1919 kuluessa myöntämät määrärahat eli kaikkiaan Smk. 2,200,000: — hätäaputöiden tarpeeksi. Tämä huomattava seikka johtuu siitä, että myöskin tämän pulakausilaitoksen toiminta on ollut kaupungin varsinaisen hallinnon ulkopuolella. Kumminkin on kuluvan v. 1920 kuluessa osittain revisionikonttorin myötävaikutuksella järjestetty ja aikavaiheisiin yhtyvä yhtenäisyys tilityksiin nähden saavutettu hätäapukomitean ja rahatoimikonttorin välillä. Niinikään on revisionikonttori huolimatta siitä, että kaupungin kirjanpidossa puuttuu tämä hätäapukomitean liiketoiminta v. 1919 tarkastanut kaikki sen kirjat ja tilitykset sekä hallinnon. Niinkuin tarkastusselostuksesta käy esiin, on erinäisiä puutteellisuuksia vielä kyseessäolevana vuotenakin ilmennyt niinhyvin sekä järjestelmäin että tilitysten suoritukseen nähden hätäapukomitean ja siihen kuuluvien järjestöjen ja työyritysten toiminnassa. Edellytykset järjestelyyn ja kaikkien näiden hätäaputöiden ylläpitoon ovat olleet vaikeanpuoleiset, jonka vuoksi ei revisioni, joka on havainnut, että tähän kuuluvat komiteat ja järjestöt, niinkuin työväenjärjestöjen työttömyyskomitea, Helsingin kaupunkilähetys, naisjärjestöjen hätäapukomitea y. m. ilmeisesti ovat koettaneet parastaan, katsoo enempien muistutusten teon kuin mitä revisionikonttori on tehnyt tähän aikoinaan huomattavaan tarkoitukseen tehtyjen suurten rahallisten kaikkiaan Smk. 2,700,000: — nousevien uhrausten käyttöön nähden tilityskautena $^{1}/_{10}$ 1918—$^{31}/_{12}$ 1919, ainakin konttorin puolelta katso olevan tarpeenvaatima.

Kaupungin kirjanpäätöksen on revisionikonttori havainnut oikeaksi. Verrattuna vahvistettuun meno- ja tulosääntöön sekä huomioonottamatta niitä melkoisia kustannuksia, joista nyt siirtyvät erät varmaankin suurimmaksi osaksi tulevat rasittamaan kaupungin taloussääntöä ja jotka sisältyvät vuosirahasäännön ulkopuolella oleviin tileihin

näyttää v. 1919 taloudellinen tulos vajausta Smk 19,350,888: 37. Kun tästä vähennetään erotus v. 1919 taloussäännössä edelliseltä vuodelta lasketun vajauksen Smk. 13,500,000: — ja samalta ajalta syntyneen todellisen vajauksen Smk. 13,027,348: 90 välillä, niin saadaan vuodelle 1920 siirtyväksi vajaukseksi Smk. 18,878,237: 27, mikä kaupungin tulosäännössä v:lle 1920 on laskettu Smk:si 29,500,000: —.

Samanmukaisesti aikaisempien vuosien menettelyn kanssa on revisionikonttori laskenut kaikki kaupungin obligationilainoihin kuuluvat, v. 1919 lunastetut obligationit ja kupongit sekä jättänyt ne allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetöimässä, sisällysluetteloilla varustamissa kääreissä säilytettäviksi rahatoimikonttorin holvissa, samalla kun asianomainen kertomus v:lta 1919 kaupungin vesijohtolainan v:lta 1876 hallinnosta liitetään tähän kertomukseen.

Myöskin lahjoitusrahastojen tilit ja hallinto on tarkastettu. Mitä tulee näiden tilityksessä käytettyyn kirjanpitojärjestelmään, jonka jossain määrin puutteellisesta laadusta yleiskatsauksen saantiin nähden aikaisemmin on huomautettu, ei siinä vuoden kuluessa ole muutoksia tapahtunut. On kylläkin tapahtunut eräitä parannuksia vientien toteennuttamisessa. Muut pienemmät revisionikonttorin muistutukset selvinnevät tarkastuspäiväkirjasta.

Revisionikonttori on kyseessäolevana tilivuonna 1919 ohjesäännön mukaisesti toimittanut kassainventtauksia kaupungin niinhyvin vakinaisissa kuin myöskin pulakausivirastoissa ja laitoksissa, ja oli näiden inventtauksien lukumäärä kaikkiaan 119. Niiden kulusta on inventtaustilaisuuksissa pidetty pöytäkirjat, jotka on jätetty herrojen vuositilintarkastajain nähtäviksi."

Liite II.

Tutkimustodistus N:o 904—05.

Kaksi Helsingin kaupungin Revisionikonttorin tutkittavaksi lähettämää soppajuurinäytettä, jotka oli merkitty: N:o 1, „Nickby prov“ ja N:o 2, „Helsingfors stads Livsmedelskommission, Handelsavdelning“, sisältävät:

	N:o 1	N:o 2
Vettä	15.0 %	14.8 %
Tuhkaa	7.5 „	7.3 „
Proteinia	11.4 „	11.4 „

Molemmat näytteet olivat siis kokoumukseltaan samoin kuin näöltään, hajultaan ja maultaankin aivan yhtäläisiä. Keittäessäkin ne pysyivät samanlaisina. Näytteet ovat siis samanarvoisia.

Helsingissä, marraskuun 20 päivänä 1920.

Helsingin kaupungin laboratoori
terveydellisiä tutkimuksia varten:

K. K. Järvinen.

Liite III.

Herra Kamreeri Edv. Wegeliukselle,

Täällä.

Kuivattujen soppajuurien johdosta.

Täten saamme edelleen vahvistaa Teille tänä päivänä antamamme ilmoituksen että Elintarvetoimikunta tammikuussa 1919 myymälöissään piti kaupan kuivattuja soppajuuria 12 markan hinnasta kilon, saamatta kuitenkaan tähän hintaan ostajia;

että Helsingin Kunnalliskodille kerran mainittuun aikaan tiedustelun johdosta ilmoitettiin tämä meidän vähittäismyyntihintamme; sekä

ettei Kunnalliskoti mainitussa tilaisuudessa ilmoittautunut puheenalaisen tavaran ostajaksi, vielä vähemmän mainitsi määrää, josta olisi saattanut luulla jonkin suuremman tavaramäärän oston olevan kysymyksessä.

Lopuksi pyydämme mainita, että vuonna 1918 möimme sairaaloilie, lastenkodeille y. m. mainittua tavaraa 9 markasta kilon, lukien kokonaiselta laatikolliselta bruttnetto.

Helsingissä, marraskuun 20 päivänä 1920.

Kunnioittaen
Helsingin kaupungin Elintarvetoimikunta:

Ossian Granlund.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys *Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan asettamisesta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
SOSIALILAUTAKUNTA

Helsingissä,
jouluk. 16 p:nä 1920.

N:o 66.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kysymys Helsingin kaupungin kaikkien työväenopetuksesta huolehtivien laitosten hallinnon keskittämisestä yhteisen keskuselimen alaiseksi oli vuosina 1916—1917 laajan käsittelyn alaisena kaupunginvaltuustossa *(Pain. asiak. N:ot 3 ja 5 v:lta 1917).* Kaupunginvaltuusto tyytyi silloin ainoastaan asettamaan kaksi tarkastajaa näiden laitosten toimintaa valvomaan. Samalla määrättiin nämä virkailijat sosialilautakunnan alaisiksi.

Asiaa tällä tavalla järjestettäessä ei sosialilautakunnalle myönnetty minkäänlaisia valtuuksia ratkaisevasti päättää puheena olevien laitosten asioista. Kuten jo asiaa järjestettäessä saattoi olettaa, on kokemus nyttemmin osoittanut tällaisen järjestelyn epätarkoituksenmukaiseksi, lautakunnan suhde näihin tarkastajiin kun tämän johdosta on jäänyt aivan irralliseksi. Vuoden 1917 järjestelyssä jätettiin myöskin tarkastajain valtuudet varsin mitättömiksi. Olojen pysyessä nykyisellä kannallaan ei tarkastajilla ole mahdollisuuksia vaikuttaa edes jo toimivien laitosten työn järjestämiseen sellaiseksi, että se tyydyttävästi vastaisi niitäkään vaatimuksia, mitä eri opetuslaitosten opetusta nauttivat oppilaat nykyään täydellä syyllä ovat oikeutetut vaatimaan, puhumattakaan siitä, että tarkastajat tarpeellisella arvovallalla voisivat vaikuttaa ajan vaatimien uusien opetuslaitosten muotojen aikaansaamiseksi. Näihin haittoihin sekä siihen tosiasiaan viitaten, että kaupungilla on ja yhä runsaammin tulee olemaan niin suuria rahallisia uhrauksia työväenopetuslaitoksista, että jo nämä velvoittavat tehokkaampaan valvontaan kunnan puolelta, sekä edelleen, koska ne uudet, sittemmin maaliskuun 2 päivänä 1920 vahvistetut, ammatillisia kouluja koskevat asetukset, mitkä silloin olivat valtioneuvoston vahvistettavina, vahvistuksen saatuaan tulisivat aiheuttamaan tämänkin kunnan ammatillisten oppilaitosten järjestelyssä huomattavia muutoksia, katsoi allekirjoittanut sosialilautakunnan puheenjohtaja von Wright tarpeelliseksi

joulukuun 27 päivänä 1918 lautakunnalle osoittamassaan kirjelmässä alistaa lautakunnan harkittavaksi, eikö olisi syytä lautakunnan taholta valtuustolle esittää, että sosialilautakuntaan saataisiin asettaa erityinen työväenopetuslaitosten jaosto sille määrättyine erikoistehtävineen ja -valtuuksineen.

Tehtyä ehdotusta tarkemmin pohtimaan ja sen johdosta perusteltua esitystä antamaan valitsi sosialilautakunta jäsenensä von Wrightin, ylitarkastaja Onni Hallsténin ja professori J. J. Sederholmin.

Valiokunta, jonka työhön myöskin otti osaa työväenopetuslaitosten tarkastaja, insinööri A. Breitholtz, laati ehdotuksensa tehdyn esityksen pohjalla ehdottaen, että sosialilautakunta jaettaisiin kahteen jaostoon, työväenopetuslaitosten jaostoon ja asuntokysymysten jaostoon, joihin kumpaiseenkin kuuluisi puheenjohtajana lautakunnan puheenjohtaja ja jäseninä kolme lautakunnan jäsentä. Opetuslaitosten jaoston esittelijänä ja kirjelmien laatijana toimisi työväenopetuslaitosten miestarkastaja. Jaosto olisi alaistensa opetuslaitosten keskusjohtokuntana sille kuuluvine, tarkemmin määriteltyine tehtävineen.

Kun tämä ehdotus toukokuun 7 päivänä 1920 oli sosialilautakunnan tarkastettavana, ei lautakunta kuitenkaan katsonut voivansa sitä puoltaa, ensi sijassa sen vuoksi että sen mielestä sosialilautakunnan tehtävät ovat kokonaan kouluasioista syrjässä ja sen tarkoitusperä on toinen, kuin minkä se saisi, jos ehdotettu työväenopetuslaitosten jaosto asetettaisiin. Siihen suureen merkitykseen katsoen, mikä työväenopetuslaitoksilla on ja tästedes yhä suuremmassa määrässä tulee olemaan, katsoi lautakunta puolestaan välttämättömäksi, että näiden laitosten yhteistä hoitoa ja johtoa varten perustettaisiin erityinen keskuselin. Tämän mukaisesti antoi sosialilautakunta edellä mainitulle valiokunnalle, johon lisäjäseneksi valittiin herra Matti Paasivuori, tehtäväksi laatia valtuustolle annettavan ehdotuksen erityisen työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan perustamisesta.

Valiokunta, jonka työhön professori Sederholm ei kuitenkaan enää ole voinut ottaa osaa, antoi sittemmin asiasta sen suuntaisen ehdotuksen, kuin alempana on esitetty, ja on sosialilautakunta puolestaan kokouksessaan joulukuun 16 päivänä 1920 tämän ehdotuksen hyväksynyt, päättäen valtuustolle ehdottaa, että valtuusto asettaisi erityisen, kaikkien työväenopetuslaitosten toimintaa valvovan ja johtavan keskuslautakunnan.

Ne moninaiset pakottavat asianhaarat, jotka vuonna 1916 antoivat aiheen kaupunginvaltuustolle ehdottaa erityisen keskuslautakunnan asettamista kaupungin kannattamien ja ylläpitämien työväenopetuslaitosten asioiden keskitettyä hoitoa ja valvontaa varten ja jonka ehdotuksen tuloksena oli, kuten jo edellä mainittiin, kahden tarkastajanviran perustaminen näitten laitosten valvontaa varten, eivät tähän mennessä ole vähentyneet, vaan päin vastoin huomattavasti lisääntyneet. Yhä selvemmäksi ja vakiintuneemmaksi

on käynyt tietoisuus siitä, että teollisuuden ja käsityön palveluksessa toimivien työntekijäin ammattitaidon kohottaminen on välttämätön edellytys, jotta kansamme pysyisi aineellisesti sortumatta kansojenvälisessä taloudellisessa kilpailussa ja jotta teollisuus ja käsityö voisi maassamme menestyksellisesti kehittyä. Erityisissä oppilaitoksissa annettava ammattiopetus käy myöskin päivä päivältä sitä tarpeellisemmaksi, kuta enemmän yksityiset työnantajat ovat olojen pakosta luopuneet opettamistehtävistään. Tähän astisia työväen ja käsityöläisten opetuslaitoksia on entisestään kehitettävä ja laajennettava. Jo mainitut, maaliskuun 2 päivänä 1920 vahvistetut, ammatillisia kouluja koskevat uudet asetukset suorastaan velvoittavat kaupunkiamme osin uudelleen muodostelemaan nämä opetuslaitokset. Erinäiset uudet, nykyajan vaatimuksia vastaavat opetusmuodot, jommoisista on kaupunginvaltuustollekin ehdotuksia annettu jo useita vuosia sitten ja jotka koskevat muun muassa poikien ammattikoulun metallityöosaston yksinkertaistuttamista, räätäliammattikoulun ja yksinkertaistutetun ammattikoulun perustamista, ovat jo pitemmän aikaa odottaneet ratkaisuaan. Keskeneräisinä ja käsittelyn alaisina ovat niinikään käsityöläiskoulujen uudelleen järjestely sekä kysymys käytännöllisen opetuspuolen järjestämisestä kansakoulujen jatkoluokilla. Edellinen kysymys onkin ollut aikaisemmin esillä kaupunginvaltuustossa, jälkimmäinen eräässä kaupunginvaltuuston valiokunnassa. Eduskunnassa äskettäin hyväksytty oppivelvollisuuslaki antaa edelleen kunnille melkoisesti lisätyötä, m. m. määriteltäessä kansakoulujen jatkoluokkien ja tähän asti kansakoulun jatko-opetusta vastanneitten, ammatteihin valmistavien koulujen vastaista keskinäistä suhdetta. Samoin tämä laki ynnä edellä mainitut, ammatillisia kouluja koskevat asetukset aiheuttavat oleellisia muutoksia käsityöläiskoulujemme nykyiseen järjestelyyn. Huomaamatta ei myöskään ole jätettävä, että käsityöläiskoulujen uudestaan järjestäminen on kiireellinen, sillä mainitut uudet asetukset määräävät näitten koulujen muutosten toimeenpanon suoritettavaksi viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain vahvistamisesta.

Koko tämä suuri, lähiaikoina toteutettava ohjelma työväenopetusolojen uudestaan järjestämiseksi on jo semmoisenaan siksi laaja, että sen valmistaminen yksistään pakottaa asettamaan asiantuntevasti kokoonpannun erikoiselimen, jolla on paremmat edellytykset työn onnistumiseen ja laajemmat valtuudet, kuin mitä nykyisen järjestelmän vallitessa on sosialilautakunnalla tai sen alaisiksi määrätyillä tarkastajilla.

Vähäiseksi ei myöskään ole arvioitava tämmöisen elimen merkitystä niiden jo nyt huomattavien rahavarojen käytön valvomisessa, joita kuntamme on pakotettu uhraamaan työväenopetuslaitostensa kannattamiseksi. Näitten varojen asianmukaista käyttöä on tähän asti tuskin tarpeellisella ankaruudella valvottu. Kunnan yhä kasvavaa osuutta puheena olevien opetuslaitosten kannattamisessa valaistakseen liittää sosialilautakunta tähän eräitä

numerotietoja lukuvuosilta 1910—1920, ilmoittaen samalla vastaavien lukuvuosien opettaja- ja oppilasmäärät ynnä työväenopetuslaitosten valtioavut.

Tilasto:

Puheena olevina vuosina ovat siten kunnan menot ja valtion avustukset opetuslaitosten ylläpitämiseksi nousseet seuraaviin määriin:

Vuosi.	Kunnan avustus.	Valtion avustus.	Avustukset yhteensä.
1910—11	148,296: —	69,546: —	217,842: —
1911—12	153,060: —	70,199: —	223,259: —
1912—13	154,022: —	70,234: —	224,256: —
1913—14	156,065: —	73,930: —	229,995: —
1914—15	157,697: —	80,233: —	237,930: —
1915—16	181,255: —	90,579: —	271,804: —
1916—17	202,862: —	89,666: —	292,528: —
1917—18	234,398: —	90,131: —	324,529: —
1918—19	254,701: —	114,039: —	368,740: —
1919—20	360,614: —	178,517: —	539,131: —

Perustellakseen ehdotustaan erikoisen työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan asettamisesta pyytää sosialilautakunta tämän yhteydessä vielä viitata siihen, että kokemus eräissä muissakin maissa on osoittanut tämänlaatuisen järjestelyn tarpeelliseksi. Niinpä asetti Tukholman kaupunki vuonna 1917 „Stockholms stads yrkesskolenämnd“ nimisen erikoiselimen huolehtimaan kaupungin ylläpitämistä ammatillisista oppilaitoksista.

Uudelleen viitaten pääasiassa niihin näkökohtiin, joiden perusteella allekirjoittanut von Wright jo vuonnn 1916 valtuustolle tekemässään ehdotuksessa *(Valt. pain. asiak. N:o 3 v:lta 1917)* piti välttämättömänä erityisen työväenopetuslaitoksia valvovan keskuselimen asettamisen ja toivoen edellä esitetyllä voineensa vakuuttaa, että tällaisen elimen tarve siitä lähtien on käynyt yhä selvemmäksi, on lautakunta pääasiassa voinut suunnitella tälle keskuselimelle samat tehtävät ja valtuudet, mitkä mainitussa, valtuustolle aikaisemmin annetussa esityksessä oli sille ehdotettu.

Kun tällaisen keskuslautakunnan tehtävänä ja tarkoituksena on käsitellä ja valvoa sellaisia työväenopetusta koskevia kysymyksiä, joilla on merkitystä kaikille tällaisesta opetuksesta huolehtiville laitoksille yhteisesti, on luonnollista, että tämän elimen asettaminen ei sinänsä saata tarpeettomiksi nykyisten, tällä alalla toimivien koulujen ja opetuslaitosten omia erikoisjohtokuntia. Näillä olisi edelleenkin oleva kyllin työtä juoksevien asiainsa ja kunkin laitoksen sisäisen elämän valvomisessa.

Keskuslautakunnan monista tehtävistä, joita kaikkia ei edes ole voitu ottaa tämän oheiseen, lautakunnan laatimaan ohjesääntöehdotukseen, mainit-

takoon esim. välttämättä toimeensaatava uudistus taideteollisuusyhdistyksen keskuskoulun iltakurssien ja nykyisten alempien käsityöläiskoulujen keskinäisessä suhteessa. Nykyään on kummallakin näistä oppilaitoksista kutakuinkin samanlainen opetusohjelma ja opetuslaatukin, sillä huomattava osa käsityöläiskoulujen oppilaista on kansakoulun käyneitä, jollaisille yksinomaan taideteollisuusyhdistyksen keskuskoulun ylempää käsityöläiskoulua vastaavat iltakurssit oikeastaan ovat tarkoitetut. Keskuslautakunnan tehtävänä olisi näin ollen järjestää taideteollisuuskoulun iltakurssien ja käsityöläiskoulujen väliset suhteet ja valvoa, että viimeksi mainittuja tarpeen mukaan järjestetään kaupungin eri kulmille. Keskuslautakunnan olisi sitä paitsi koetettava järjestää selvä raja työväenopistojen ja muiden iltakursseina toimivien koulujen opetusohjelmien välille, jotta tässä kohden nykyään vallitsevat haitat saataisiin poistetuiksi.

Keskuslautakunnan tulo- ja menoarvio on ajateltu seuraavaksi: Jos keskuslautakunta pitää noin 10 kokousta vuodessa, joista kustakin puheenjohtaja saa 50 ja jäsenet 30 markkaa kukin, on koko palkkiomäärä vuodessa $(1 \times 50 + 4 \times 30) \times 10 = 1{,}700$ markkaa. Sihteerille, jona työväenopetuslaitosten tarkastaja voisi toimia, on ajateltu lisäpalkkiota lisääntyvästä työstä 1,000 markkaa vuodessa. Näin ollen olisi koko määräraha vuodessa 2,700 markkaa, ja olisi se kuluvana vuonna ehkä sopivin osoittaa kaupunginvaltuuston käyttövaroista. — Ohjesääntö ehdotetaan tulevaksi voimaan syyskuun 1 päivänä 1921, joten vuosi 1921 ei olisi aivan kokonainen eikä sitä varten ehkä tarvittaisi koko määrärahaa, vaikka toisaalta ehkä saattaa alustavia kokouksia olla vuoden lopulla tavallista enemmän. Määräraha kirjallisuuden hankkimiseksi on vuosittain jo myönnetty työväenopetuslaitosten tarkastajille, joten sitä ei nyt tarvitse myöntää keskuslautakunnalle. Kokoushuoneistonaan saattaisi keskuslautakunta käyttää sosialilautakunnan huoneistoa.

Kirjelmän mukana seuraa ehdotetun keskuslautakunnan ohjesääntöehdotus. Sen jälkeen kuin tämä ehdotus on hyväksytty, olisi kaupunginvaltuuston annettava keskuslautakunnalle valtuudet ensi töikseen muuttaa työväenoppilaitosten johtokuntien ja työväenopetuslaitosten tarkastajien johtosäännöt, mikäli ne ovat ristiriidassa keskuslautakunnan ohjesäännön kanssa ja mikäli ne tarvitsevat täydennystä muuttuneen järjestelmän johdosta. Erikoisesti olisi tällöin huomattava, että työväenopetuslaitosten tarkastajat olisi siirrettävä keskuslautakunnan alaisiksi.

Kaiken edellä olevan perusteella sosialilautakunta kaupunginvaltuustolle kunnioittaen esittää, että kaupunginvaltuusto

1) päättäisi asettaa kaikkien kunnan avustusta nauttivien työväenopetuslaitosten toimintaa kunnan puolesta ylimpänä valvomaan erityisen työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan;

2) hyväksyisi keskuslautakunnan ohjesäännön ja hakisi sille vahvistuksen;

3) myöntäisi keskuslautakunnalle käyttövaroistaan 1921 vuoden loppuosaa varten 1,500 markan määrärahan sen lisäksi, mitä on myönnetty työväenopetuslaitosten tarkastajia varten; sekä

4) antaisi keskuslautakunnan toimeksi tarkistaa ja muuttaa työväenopetuslaitosten johtokuntien ja työväenopetuslaitosten tarkastajien nykyiset ohjesäännöt semmoisiksi kuin keskuslautakunnan ohjesääntö vaatii.

Sosialilautakunnan puolesta:

V. v. Wright.

Arne E. Boman.
v. t.

Liite.

Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin kaikkien kunnan avustusta nauttivien työväenopetuslaitosten ylin kunnallinen johto ja hallinto on toimena työväenopetuslaitosten keskuslautakunnalla, sen alaisten tarkastajien avustamana.

2 §.

Työväenopetuslaitosten lähimmästä hoidosta ja valvonnasta huolehtii kullekin laitokselle sitä koskevan asetuksen tai sille vahvistetun erikoisjohtosäännön perusteella valittu oma erityinen johtokuntansa.

3 §.

Keskuslautakuntaan kuuluu 5 kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä, joita valittaessa on mikäli mahdollista silmällä pidettävä, että yksi jäsen tulee edustamaan rahatoimikamaria, yksi työväenopetuslaitosten opettajakuntaa ja yksi kaupungin kansakoulujen jatkoluokkien opettajakuntaa.

Lautakunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Lautakunnan sihteerinä ja esittelijänä toimii työväenopetuslaitosten miespuolinen tarkastaja.

Lautakunnalla on oikeus kutsua tarpeen vaatiessa avukseen asiantuntijoita.

4 §.

Keskuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta, milloin asiat niin vaativat.

Lautakunta on päätösvaltainen vähintään 3 jäsenen ollessa saapuvilla. Kokouksissa on tehtävä pöytäkirja.

5 §.

Keskuslautakunnan tehtävänä on:

1) tarkastajiensa avulla pitää silmällä ja valvoa kaupungilta avustusta nauttivien työväenopetuslaitosten toimintaa ja huolehtia siitä, että näitä koskevia asetuksia ja erikoismääräyksiä tarkoin noudatetaan;

2) valvoa alaistensa tarkastajien toimintaa;

3) vuosittain tarkastaa ja lausuntonsa kera rahatoimikamariin ennen lokakuun 1 päivää lähettää työväenopetuslaitosten seuraavan vuoden tulo- ja menoarviot ja muut näiden taloutta koskevat esitykset;

4) käsitellä ja tehdä kaupunginvaltuustolle esityksiä työväenopetuslaitoksille tarpeellisten uusien rakennusten rakentamisesta tai jo käytännössä olevien korjauksista ja kunnossapidosta samoinkuin omalta osaltaan seurata näiden töiden tarkoituksenmukaista suoritusta;

5) vuosittain ennen lokakuun loppua antaa kaupunginvaltuustolle kertomus omasta ja työväenopetuslaitosten toiminnasta ynnä tarkastajien antama selonteko tarkastustuloksista;

6) lähettää kaupunginvaltuustolle lausuntonsa kera laitosten johtajien valitsemista tai erottamista koskevat asiakirjat;

7) nimittää asianomaisen laitoksen johtokunnan esityksestä toimeensa ne opettajat, joiden virka oikeuttaa kunnan eläkkeen saantiin;

8) omasta aloitteestaan tai alaistensa opetuslaitosten johtokuntien tai muiden työväenopetusasioista huolehtivien viranomaisten esityksestä käsitellä työväenopetusta edistäviä kysymyksiä ja toimenpiteitä, tässä mielessä valppaasti seuraten tähän kuuluvien asioiden kehitystä koti- ja ulkomaalla, sekä tarpeen tullen tehdä kaupunginvaltuustolle näistä esityksiä;

9) valvoa, että työväenopetuslaitosten johtokunnat toimeenpanevat valtion, kaupunginvaltuuston tai lautakunnan itsensä laitoksille antamat määräykset;

10) antaa asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille vaaditut tiedot ja lausunnot.

6 §.

Lähemmät määräykset tässä mainittujen tarkastajien toiminnasta, työväenopetuslaitosten johtokunnista ja niiden tehtävistä on erityisesti annettu.

7 §.

Keskuslautakunnan puheenjohtaja tai hänen sijassaan toimiva varapuheenjohtaja samoin kuin lautakunnan jäsenetkin saavat palkkiota kultakin kokoukselta kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän. Tarkastajat ja sihteerit saavat vakinaisen palkkansa vuosirahasäännön mukaan.

8 §.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan syyskuun 1 päivänä 1921.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Esitys** kunnan sairaalain laajentamista koskevasta asiasta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
SAIRAALAYLIHALLITUS.

Helsingissä,
jouluk. 10 p:nä 1920.

N:o 164.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Huhtikuun 9 päivänä 1920 asetti Helsingin kaupungin sairaalaylihallitus komitean valmistelemaan kysymystä kunnan sairaalain laajentamisesta. Komitea, joka on nyttemmin suorittanut tehtävänsä, on ylihallitukselle antanut mietinnön ehdotuksineen. Ylihallitus, joka on kaikilta kohdin hyväksynyt ehdotuksen, pyytää, oheen pannen mietinnön, kunnioittaen esittää:

että Kaupunginvaltuusto periaatteessa päättäisi mahdollisimman pian rakennettavaksi isonlaisen kunnallisen sairaalan, jossa olisi 600 sairassijaa sekä mahdollisuutta vastaiseen laajentamiseen;

että Kaupunginvaltuusto tämän sairaalan paikaksi varaisi mietinnön oheisessa kartassa osoitetun, Fredriksperin aseman ja Läntisen viertotien välisen alueen;

että Kaupunginvaltuusto lähettäisi kaksi henkilöä Skandinaviaan ja Saksaan siellä tutustumaan nykyaikaisiin sairaalalaitoksiin;

että Kaupunginvaltuusto antaisi kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi yksissä neuvoin kolmannessa kohdassa mainittujen henkilöjen kanssa laatia ehdotetun sairaalan piirustukset kustannusarvioineen esillä olevassa mietinnössä esitetyn ohjelman mukaan sekä lähettää sen Valtuustolle;

että Kaupunginvaltuusto myöntäisi piirustusten laadintaa varten tarpeellisen määrärahan; sekä

että Kaupunginvaltuusto päättäisi ruokalarakennuksen teetettäväksi Kivelän sairaalaa varten.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite.

Komitean mietintö *Helsingin kaupungin sairaalain laajentamiskysymyksestä.*

Johdanto. Allekirjoittaneet, jotka olivat Helsingin kaupungin sairaalaylihalllitukselta saaneet toimekseen valmistella kysymystä kunnan sairaalain laajentamisesta kokonaisuudessaan, pyytävät ylihallituksen tutkittavaksi esittää seuraavan mietinnön ehdotuksineen.

Jo monet ajat on kaupungin sairaaloilla ollut voitettavana vaikeuksia, sen johdosta että käytettävissä olevat sairassijat eivät ole riittäneet tarpeeseen. Ammattimiesten esitykset tämän hankaluuden poistamiseksi on usein sivuutettu ja ovat vasta pitkän viivytyksen jälkeen vieneet tulokseen. Säästäväisyyssyistä on tarvittavain sairassijain luku arvioitu mahdollisimman vähäiseksi ja sairaalain laajennusehdotuksista on tavallisesti tingitty. Tästä on ollut seurauksena, että toimeenpannut laajennukset ja uutisrakennukset ovat vastanneet ainoastaan tilapäistarvetta; saadut sairassijat ovat heti täyttyneet ja kohdakkoin on sairaaloissa jälleen vallinnut entinen tungos ja sijain puute. Pakottavimman sairassijatarpeen tyydyttämiseksi, varsinkin kulkutautien liikkuessa, on kaupungin kerran toisensa jälkeen ollut pakko laittaa väliaikaisia sairaaloita tuonne tänne milloin missäkin määrin sopimattomiin huoneistoihin.

Historiikki. Ennenkuin komitea tarkemmin perustellakseen edellä esittämiään väitteitä käy tekemään selkoa Helsingin kunnallisen sairaanhoitolaitoksen kehityksestä, lienee syytä mainita sairaalahoidossa vuosien varrella huomattavana olleista muutoksista ja kehityksestä. Aikaisemmin pidettiin oleskelua sairaalassa välttä-

mättömänä pahana, jota oli mikäli mahdollista rajoitettava; potilaita oli, missä suinkin kävi päinsä, hoidettava kotonaan. Näin ollen ainoastaan vaikeimmat tapaukset, etusijassa kirurgiset ja kulkutautiset, hoidettiin sairaaloissa, ja muihin tapauksiin nähden tulivat kysymykseen ainoastaan vähävaraiset, joiden hoito kotonaan kävi asumusolojen johdosta mahdottomaksi. Nyttemmin eivät sairaalat ole ainoastaan köyhäin olinpaikkoja; nykyään pyrkii kaikkiin yhteiskuntakerroksiin kuuluvia potilaita sairaaloihin, missä he tietävät saavansa asiantuntevaa hoitoa ja voivat rauhassa ja levossa noudattaa kaikkia lääkärin määräyksiä. Valaiseva esimerkki sairaalain muuttuneesta asemasta yleisessä tietoisuudessa ovat lapsenpäästölaitokset; sen sijaan että aikaisemmin useimmat synnyttäjät päästettiin kotonaan, pyrkii nyttemmin suuri enemmistö lapsenpäästölaitoksiin. Tähän tulee lisäksi, että parantumistaan parantuneet, usein varsin mutkalliset tutkimusmenetelmät, sairaiden tarkkailu taudin selville saamiseksi, nykyaikaisten erikoisten hoitomenetelmäin noudattaminen, ravintohoito ja eristysmenettely y. m. s. välttämättä vaativat sairaalahoitoa. Tästä on seurauksena, että kasvamistaan kasvava prosenttimäärä potilaita pyrkii sairaaloihin; nämä on sentähden varustettava niin, että ne voivat vastaanottaa lisääntymistään lisääntyvän potilasmäärän.

Marian sairaala.

Ensimmäinen ehdotus omassa talossa sijaitsevan kunnallisen sairaalan aikaansaamiseksi tehtiin vuonna 1860, mutta asia sai levätä vuoteen 1866, jolloin perustettiin väliaikainen kuumesairaala kulkutauteihin (etusijassa lavantautiin) sairastuneita henkilöitä varten ja 10—12 sairassijaa käsittävä. Kun tämä sairaala kuitenkin osoittautui liian ahtaaksi, niin että miltei alinomaa täytyi pitää voimassa ylimääräisiä sairaaloita (yhteen aikaan kulkutautivuosina 1866—68 kokonaista 11 yhtaikaa), päätti[1]) kaupunginvaltuusto joulukuun 18 päivänä 1878 periaatteessa rakennettavaksi kunnallisen sairaalan, jolle edellisenä vuonna oli varattu[2]) se alue, missä Marian sairaala nykyään sijaitsee. Asiaa valmistelemaan asetettu valiokunta oli laatinut kolme vaihtopuolista ehdotusta sairaalarakennukseksi, jossa oli tilaa 50—72 potilaalle, joita ehdotuksia kaupunginvaltuusto kuitenkin piti liian suurisuuntaisina ja kalliina. Vasta vuonna 1881 kuitenkin annettiin uusi ehdotus, ja asian kolme vuotta kierreltyä eri kunnallisten viranomaisten kesken vuonna 1884 vihdoin ryhdyttiin rakentamaan uutta sairaalaa, joka vuonna 1886 voitiin luovuttaa käytettäväksi ja jossa silloin oli 38 sairassijaa, mutta johon tarpeen vaatiessa voitiin ottaa jopa 50 potilasta.

Jo vuonna 1888 uusi kunnallissairaala kuitenkin osoittautui liian ahtaaksi, niin että kaupungin täytyi vuokrata ylimääräisiä sairaalahuoneistoja. Kaupunginlääkäri teki silloin ehdotuksen sairaalan laajentamisesta, mutta vasta vuonna 1890 katsoi terveydenhoitolautakunta olevan syytä tehdä kaupunginvaltuustolle esityksen[3]) kunnallissairaalan laajentamisesta sekä kulkutautisairaalan perustamisesta. Saamansa tehtävän johdosta lautakunta sittemmin antoi valtuustolle seikkaperäisen ehdotuksen[4]) piirustuksineen ja kustannusarvioineen edellä mainittuja laajenmuksia varten. Tämän ehdotuksen mukaan rakennettaisiin kunnallissairaalan tontille kolme puupaviljonkia, joissa kussakin olisi 15 sairassijaa kulkutautisille, tarkkailupaviljonki puusta 4 potilaalle, viisi tai, siinä tapauksessa että ennestään oleva kunnallissairaala purettaisiin, kuusi kivipaviljonkia muita kuin tarttuvia

[1]) Kvston pain. asiakirj. n:ot 17 ja 19 vuodelta 1878. — [2]) S:n n:o 43 vuodelta 1876 ja n:o 5 vuodelta 1877. — [3]) S:n n:o 20 vuodelta 1890; 1890 vuod. kunnalliskert. siv. 22. — [4]) Kvston pain. asiakirj. n:o 23 vuodelta 1892; 1891 vuod. kunnalliskert. siv. 19.

tauteja sairastaville potilaille ja käsittäen kukin 40—44 vuodetta, hallinto- ja talousrakennus kivestä sekä desinfioimismajala, ruumis- ja ruumiinavaushuone sekä ulkohuonerakennus puusta. Asiaa kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä[1]) ehdotusta kuitenkin supistettiin niin, että kunnallissairaalan tontille rakennettaisiin ehdotetut kolme kulkutautipaviljonkia, yksi kivipaviljonki, jossa olisi 44 sijaa muita kuin tarttuvia tauteja sairastaville potilaille, ruumis- ja ruumiinavaushuone, desinfioimismajala, lisärakennus ennestään olevaan sairaalaan ja talousrakennus[2]) ynnä ulkohuoneet. Vuonna 1894 olivat rakennustyöt suoritetut, lukuun ottamatta talousrakennusta ruokaloineen, pesulaitoksineen y. m., joka valmistui vasta vuonna 1898. Ensinmainittuna vuonna sai sairaala nimekseen Marian sairaala[3]).

Tarkkailupaviljongin, joka oli otettu edellä kerrottuun terveydenhoitolautakunnan uutisrakennusehdotukseen, mutta jonka rakennuttamisen kaupunginvaltuusto sittemmin epäsi, päätti[4]) valtuusto lautakunnan uudistetun esityksen johdosta vuonna 1895 hyväksyä rakennettavaksi.

Jo ensimmäisenä vuonna sen jälkeen kuin sairaalarakennukset oli otettu käytäntöön, osoittautui, ettei sairaala voinut tyydyttää sisätautisten sairassijatarvetta, minkä ohessa kirurgisten tapausten sairassijatarve osoittautui yhä pakottavammaksi. Tämän johdosta terveydenhoitolautakunta vuonna 1897 ehdotti[5]) Marian sairaalan tontille teetettäväksi uutisrakennuksen, jossa olisi 50 sijaa sekä sisätautien että kirurgisia tapauksia varten. Asian oltua useat kerrat[6]) käsiteltävänä kaupunginvaltuusto vihdoin päätti[7]) rakennettavaksi uuden paviljongin, jossa olisi tilaa 60 potilaalle, 30 sisätautien ja niinikään 30 kirurgisten tapausten varalle. Uusi paviljonki otettiin käytäntöön vuonna 1902.

Vastamainittu toimenpide ei kuitenkaan kyennyt mainittavasti poistamaan alituista tilanpuutetta. Uudella kirurgisella osastolla oli liikasijoitus jo seuraavana vuonna tuntuva, sillä keskimääräinen päivittäinen potilasluku oli 31.9. Tällä osastolla kärsi sairaanhoito siitäkin, että puuttui erikoista eristysosastoa tartuntatapausten varalle, että lasten ja aikuisten, tartunnan saaneiden ja n. s. puhtaiden potilaiden, täytyi oleskella samoissa sairassaleissa. Tilanpuute saatiin jossain määrin poistetuksi siten, että vuonna 1906 väliaikainen, 20 sijaa käsittävä tuberkulosisairaala perustettiin Greijukseen[8]) sekä vuonna 1907 väliaikainen, 50 sijaa käsittävä sisätautisairaala Humalistoon.[9]) Tämän johdosta voitiin Marian sairaalassa 10 sijaa siirtää sisätautien osastolta kirurgiselle osastolle. Marian sairaalan johtokunta oli kuitenkin jo vuonna 1906 tehnyt terveydenhoitolautakunnalle esityksen toimenpiteisiin ryhtymisestä sairaalan laajentamiseksi. Lautakunnan ensin jätettyä asian lepäämään odotellessaan kaupunginvaltuuston päätöstä uuden kulkutautisairaalan rakentamista koskevassa asiassa (tästä edempänä), joten Marian sairaalan tontilla olevat kulkutautipaviljongit ehkä voitaisiin käyttää tilanpuutteen poistamiseksi, lautakunta kuitenkin sairaalan johtokunnan uudistettua esityk-

---

[1]) 1892 vuod. kunnalliskert. siv. 20 ja kvston pain. asiakirj. n:o 23 s. v. — [2]) Kvston pain. asiakirj. n:ot 37 ja 42 vuod 1896. — [3]) Historiikki Marian sairaalan ensimmäisessä toimintakertomuksesta vuodelta 1895 ja kulkutautisairaalan ensimmäinen toimintakertomus vuodelta 1914. — [4]) 1895 vuod. kunnalliskert. siv. 28. — [5]) Kvston pain asiakirj. n:o 34 vuod. 1897. — [6]) 1897 vuod. kunnalliskert. siv. 37; 1898 vuod. s:n siv. 37; 1899 vuod. s:n siv. 27; kvston pain. asiakirj. n:o 22 vuod. 1898 ja n:o 45 vuod. 1899. — [7]) 1900 vuod. kunnalliskert. siv 27. — [8]) 1803 vuod. s:n siv. 36; kvston pain. asiakirj. n:o 22 s. v.; 1906 vuod. kunnalliskert. siv. 68. — [9]) 1907 vuod. kunnalliskert. siv. 128.

sensä päätti vuonna 1907 tehdä kaupunginvaltuustolle esityksen[1]) uuden, 120 sijaa käsittävän sairaspaviljongin rakennuttamisesta sisätauteja varten sekä hallintorakennuksen teettämisestä, johon m. m. sisätautien ja kirurginen poliklinikka sekä tuberkulootisten poliklinikka voitaisiin sijoittaa; sisätautiskirurginen paviljonki luovutettaisiin rakennusyrityksen toteutetuksi tultua kokonaisuudessaan kirurgiseen hoiton käytettäväksi. Kaupunginvaltuusto teki vielä samana vuonna päätöksensä terveydenhoitolautakunnan ehdotuksen mukaisesti, ja uusi sairaalarakennus otettiin käytäntöön vuonna 1909. Sisätautien osastolla oli nyt käytettävänä 214, kirurgisella osastolla 60 ja kulkutautiosastolla 50 sairassijaa. Greijuksen väliaikainen sairaala lakkautettiin ja Humaliston väliaikainen sairaala järjestettiin tuberkulootisten varasairaalaksi. Uuden kulkutautisairaalan tultua käytäntöön järjestettiin[2]) vuonna 1914 väliaikainen lastenosasto yhteen kulkutautiosaston paviljongeista.

Tämäkään Marian sairaalan laajennus ei kuitenkaan voinut saada oloihin pysyväistä parannusta aikaan. Että sairaalan sisätautien osasto ylipäätään voi suoriutua, johtui yksinomaan siitä, että pitkällisiä tapauksia, toisinaan äkillisiäkin, oli vuosien varrella yhä laajemmassa mitassa voitu lähettää Kivelän sairaalaan, jonka sisätautisten osastoja oli vuosi vuodelta laajennettu. Sitä vastoin oli kirurgisella osastolla voitettavana yhä suurempia vaikeuksia. Jo vuonna 1910 oli päivittäinen keskimääräinen potilasluku 59,6, vuonna 1911 taas 63.4. Vuonna 1917 tehtyä ehdotusta kolmannen kerroksen rakentamisesta kirurgiseen paviljonkiin ei pidetty täysin tydyttävänä, minkätähden kaupungin sairaalaylihallitus mainittuna vuonna teki kaupunginvaltuustolle esityksen[3]) yhden entisen kulkutautiosaston paviljongin järjestämisestä kirurgisten tapausten eristysosastoksi, joten sairassijain luku lisääntyi 22:lla. Tämä väliaikainen toimenpide ei kuitenkaan ole mainittavasti voinut poistaa tilanpuutetta. Pitkällisiä vammoja potevat henkilöt saavat kauan odottaa sairaalaan pääsyä ja välitöntä sairaalahoitoa kaipaaville äkillisillekin tapauksille voidaan ainoastaan vaivoin hankkia tilaa, etusijassa poistamalla yhä varhaisemmassa terveytymisvaiheessa olevia potilaita.

Kivelän sairaala.

Kaupungin vanhaan vaivaistaloon oli jo varhain järjestetty eri osastoja sairaille ja vanhuuttaan heikoille hoidokeille sekä lisäksi Helsingistä kotoisin oleville mielisairaille. Nämä sairaanhoitoa kaipaavain hoidokkien osastot täyttyivät vuosien varrella pitkällisiä tauteja potevilla, joista suurin osa ei ollut varsinaisia vaivaishoitolaisia, vaan semmoisia sairaalahoidon tarpeessa olevia pitkällistä tautia potevia, joita tilanpuutteessa ei voitu ottaa Marian sairaalaan. Puheenalaisten osastojen käytettävinä olevat huoneistot olivat kuitenkin monelta kohden epätarkoituksenmukaisia, syystä että useimmat niistä eivät alkuaan olleet aiotut sairaalaksi.

Toukokuun 23 päivänä 1905 kaupunginvaltuusto periaatteesssa päätti[4]) työ- ja vaivaistalon muutettavaksi pois silloiselta alueeltaan sekä sikäläiset rakennukset luovutettaviksi sairaanhoidon tarpeisiin ja antoi terveydenhoitolautakunnan tehtäväksi laatia tarkemman ehdotuksen vaivaistalon poismuuton johdosta joutilaiksi tulevain rakennusten käyttämiseksi vastamainittuun tarkoitukseen. Asian oltua edelleen käsiteltävänä[5]) uuden työ- ja vaivaistalon sekä kunnallisen mielisairaalan

[1]) 1907 vuod. s:n siv 72; kvston pain. asiakirj. n:o 30 s. v. — [2]) 1914 vuod. kunnalliskert. siv. 28. — [3]) 1917 vuod. s:n siv. 108. — [4]) 1905 vuod. s:n siv. 48 ja seur.; kvston pain asiakirj. n:ot 6 ja 17 s. v. — [5]) 1908 vuod. kunnalliskert. siv. 55 ja seur.; 1909 vuod. s:n siv. 32 ja seur.; kvston pain. asiakirj. n:o 24 vuod. 1909.

rakennuskysymysten yhteydessä lautakunta antoi[1]) syyskuun 5:ntenä 1912 päivätyn mietinnön asiasta. Siinä lautakunta m. m. mainitsi, että sairaala-alueella oli käytettävänä erinäisiä rakennuksia, jotka voitiin sovittaa sairaanhoitotarkoituksiin ja joissa laskettiin olevan 315 sijaa mielisairaille ja 279 sijaa muille sairaille, jota paitsi Greijuksen lisäsairaalassa oli 36 sijaa, joten käytettäväksi tulisi kaikkiaan 630 sairassijaa. Sitäpaitsi oli rakennusryhmässä konttori- ja talousrakennus, erinäisiä ulkohuoneita, pesutupa ja pienehkö rakennus, johon laitettaisiin asunnot lääkärille ja yhdelle sairaanhoitajattarelle. Vaivaistalon pois muuttaessa kuitenkin jätettäisiin puheenalaisiin huoneistoihin noin 500 henkeä, sekä mielisairaita että ruumiillisesti sairaita, ja niiden hoidon ottaisi huolekseen vastaperustettu sairaala, joten uusia sairassijoja voitiin saada ainoastaan vähäinen määrä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi[2]) terveydenhoitolautakunnan ehdotuksen ja sairaala aloitti toimintansa lokakuun 1 päivänä 1912 Kivelän sairaalana.

Käytettävinä olevat huoneistot olivat tosin tilavia, mutta eivät ensinkään sairaanhoitoon, varsinkaan mielisairaiden hoitoon sopivia. Sairaanhoito onkin kärsinyt erittäin suurta haittaa siitä, ettei rakennuksia sairaanhoitotarkoituksiin luovutettaessa toimeenpantu minkäänlaisia muutos- eikä lisärakennustöitä, joita niiden käyttäminen uuteen tarkoitukseensa olisi vaatinut. Niinpä on laitos edelleen vailla tarkoituksenmukaista ruokalaa sekä sopivia henkilökunnan asuntoja.

Mielisairaiden lukumäärä Helsingissä oli nopeasti kasvamaan päin ja heidän tarvitsemainsa sairassijain puutetta ilmeni piankin. Jo joulukuussa 1912 täytyi entisen työlaitoksen yläkerros sisustaa mielisairaiden hoitolaksi[2]), mutta vasta sittenkuin vuonna 1914 Nikkilän uusi mielisairaala oli otettu käytäntöön ja noin 300 mielisairasta voitiin siirtää sinne, saavutettiin vihdoin huojennusta sairaalan tukaliin oloihin. Aikomus oli, että Kivelän sairaalassa mainitusta ajankohdasta lähtien olisi ainoastaan vastaanotto- ja tarkkailulaitos. Nikkilään siirron johdosta vapautuneet sairassijat käytettiin muiden sairaiden hoitoon; m. m. perustettiin[3]) vuonna 1918 erityinen tuberkuloosisosasto. Perinpohjaiset korjaukset ja uudestijärjestelyt ovat kuitenkin viime vuosina osoittautuneet välttämättömiksi, osin jotta mikäli mahdollista voitaisiin tyydyttää lisääntynyttä sairassijain tarvetta, osin saada asuntoja sairaalahenkilökunnalle.

Kulkutautisairaala.

Vuoteen 1894 asti oli kaupunki vailla erityistä kulkutautisairaiden hoitolaa, mutta mainittuna vuonna voitiin tätä tarkoitusta varten kunnallissairaalan tontille rakennetut kolme kulkutautipaviljonkia, joissa oli noin 50 sairassijaa, ottaa käytäntöön (ks. edellä)[4]). Vuonna 1897 tuli lisäksi tarkkailupaviljonki. Kaikki nämä rakennukset olivat kuitenkin puutteellisia ja liian riittämättömiä ja olot Marian sairaalan kulkutautiosastolla kävivät piankin sietämättömiksi. Kun eri tauteja sairastavia potilaita ei voinut hoitaa samassa huoneessa, täytyi yleisiin saleihin sijoittaa pieniä lapsia, kasvuikäisiä poikia ja tyttöjä sekä naisia. Vuonna 1903 otti terveydenhoitolautakunta pohdittavaksi kysymyksen uuden kulkutautisairaalan aikaansaamisesta sekä esitti[5]) kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

1) että asetettaisiin komitea laatimaan seikkaperäistä ehdotusta noin 130 sairassijaa käsittävän kulkutautisairaalan rakentamiseksi;

2) että tähän tarkoitukseen varattaisiin Fredriksperin aseman läheisyydessä sijaitsevan Malmin huvila-alueen n:o 43 itäosa;

---

[1]) 1912 vuod. kunnalliskert. siv. 40 ja seur.; kvston pain. asiakirj. n:o 56 s. v. — [2]) 1912 vuod. kunnalliskert. siv. 42. — [3]) 1917 vuod. s:n siv. 110. — [4]) Kvston pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1890 ja n:o 23 vuod. 1892; 1890 vuod. kunnalliskert. siv. 22. — [5]) Kvston pain. asiakirj. n:o 40 vuod. 1903.

3) että ensi vuonna korjautettaisiin ja laajennettaisiin Marian sairaalan tontilla olevia kulkutautipaviljonkeja.

Komitea asetettiin[1]) ja ehdotettu lisärakennus teetettiin vuonna 1904 sekä aikaansai huomattavan parannuksen sairaalan oloihin.

Vuosina 1906—11 kulkutautitapausten luku lisääntyi siinä määrin, että Marian sairaalan kulkutautipaviljongit eivät liikasijoituksesta huolimatta voineet vastaanottaa läheskään kaikkia sairaita, minkätähden täytyi pitää voimassa erinäisiä varasairaaloita. Ensin ostettiin 20 sairassijaa käsittävä Döckerin parakki, joka sijoitettiin Marian sairaalan tontille kulkutautipaviljonkien väliin. Vuonna 1907 sisustettiin Arkadiateatteri 30 sijaa käsittäväksi kulkutautisairaalaksi, joka kuitenkin suljettiin oltuaan muutaman kuukauden toimessa. Vuonna 1908 voitiin entiseen Hesperian ulkoravintolaan sisustettu[2]) väliaikainen sairaala ottaa käytäntöön ja sitä täytyi sitten pitää avoinna joka vuosi milloin minkin verran aikaa. Vuosina 1910 ja 1911 täytyi n. s. koleraparakit sisustaa[3]) väliaikaisiksi kulkutautisairaaloiksi ja samoin väliaikaisesti Marian sairaalan n. s. vanha osasto, jonka potilaat siirrettiin diakonissalaitokseen. Vaikkakaan kaikki nämä väliaikaiset sairaalat eivät olleet avoinna koko vuotta, koitui niistä joka tapauksessa kaupungille sangen tuntuvia kustannuksia, puhumattakaan kaikista niistä moninaisista haitoista, joita näistä järjestelyistä täytyi johtua.

Edellä mainittu kulkutautisairaalan rakennuskysymystä vuonna 1903 valmistelemaan asetettu komitea antoi mietintönsä[4]) toukokuun 17 päivänä 1905. Siinä ehdottomasti hyljättiin vaivaishoitohallituksen tekemä ehdotus uuden sairaalan sijoittamisesta vaivaistalon alueelle Kivelään, ja Marian sairaalan tontilla katsottiin olevan liian vähän tilaa, mutta komitea ehdotti vastaisen kulkutautisairaalan paikaksi luovutettavaksi Malmin huvilatiluksen n:o 43 sekä ulkomaiden uudempia kulkutautisairaaloita tutkimaan lähetettäväksi lääkärin ja arkkitehdin. Nämä ehdotukset kaupunginvaltuusto hyväksyi[5]) toukokuun 23 päivänä 1905.

Matkaltaan palattuaan nämä henkilöt antoivat ehdotuksen, joka ei kuitenkaan saavuttanut terveydenhoitolautakunnan eikä kaupunginvaltuuston hyväksymistä[6]). Uusi ehdotus[7]) annettiin kaupunginvaltuustolle toukokuun 29 päivänä 1908 ja siinä oli sairassijain lukumäärä ehdotettu 195:ksi alkuperäisen ehdotuksen 130 ja edellä mainitun, kaupunginvaltuuston hylkäämän ehdotuksen 152 sairasvuoteen sijasta. Kaupunginvaltuusto ei hyväksynyt tätäkään ehdotusta, vaan lähetti asian uuteen komiteaan, joka antoi lokakuun 19 päivänä 1909 lausunnon[8]) ehdotuksineen eräiksi aikaisemman suunnitelman muutoksiksi, pääasiallisesti kustannusten huojistamiseksi. Helmikuun 8 päivänä 1910 lisätty kaupunginvaltuusto teki lopullisen päätöksen[9]) kulkutautisairaalan rakennuttamisesta Malmin tilukselle n:o 43; samana vuonna ryhdyttiin alustaviin rakennustöihin ja helmikuun 21 päivänä 1911 kaupunginvaltuusto lopullisesti vahvisti[10]) piirustukset kustannusarvioineen.

Tammikuun 11 päivänä 1914 sairaala oli valmis käytettäväksi ja käsitti silloin tarkkailupaviljongin 10 potilaalle, tulirokkopaviljongin 54 potilaalle, vara-

---

[1]) 1903 vuod. kunnalliskert. siv. 36. — [2]) 1907 vuod. s:n siv. 76. — [3]) 1910 vuod. s:n siv. 39 ja 1911 vuod. s:n siv. 133. — [4]) Kvston pain. asiakirj. n:o 17 vuodelta 1905. — [5]) 1905 vuod. kunnalliskert. siv. 59. — [6]) 1907 vuod. s:n siv. 74—76. — [7]) Kvston pain. asiakirj. n:o 26 vuodelta 1908. — [8]) S:n n:ot 38 ja 52 vuodelta 1909; 1909 vuod. kunnalliskert. siv. 43. — [9]) 1910 vuod. kunnalliskert. siv. 46 ja seur. — [10]) 1911 vuod. s:n siv. 62 ja kvston pain. asiakirj. n:o 3 s. v.

paviljongin 52 potilaalle, tuhkarokkopaviljongin 31 potilaalle, kurkkumätäpaviljongin 28 potilaalle, eristyspaviljongin 8 potilaalle, isorokkopaviljongin 12 potilaalle, siis kaikkiaan 195 sairassijaa sekä sitä paitsi hallintorakennuksen, keittiörakennuksen, pesu- ja kattilahuoneen, autosuojan ja rengin asunnon y. m., ruumishuoneen sekä ylilääkärin asunnon.

Uusi kulkutautisairaala noin 200 sairassijoineen vastaa edelleen niitä vaatimuksia, joita sitä suunnitellessa sille asetettiin, mutta sieltä puuttuu erityisiä huoneistoja lavantautiin, punatautiin y. m. tauteihin sairastuneiden henkilöjen hoitoa varten, jota paitsi tarkkailusijain luku on riittämätön. Tämän johdosta on kaupungin tuollaisten sairassijain tarpeen ilmetessä täytynyt käyttää Leppäsuon n. s. koleraparakkeja ja Hesperian n. s. varasairaalaa.

Nikkilän mielisairaala.

Työ- ja vaivaistalossa oli vuodesta 1894 lähtien pidetty voimassa mielisairaiden hoitolaa, mutta tämä sairaala oli pieni ja monelta kohden puutteellinen. Terveydenhoitolautakunnalle antamassaan kirjelmässä[1]) marraskuun 4 päivältä 1907 työ- ja vaivaistalon lääkäri huomautti, että vuosi vuodelta kasvava, hoidon tarpeessa olevain mielisairaiden lukumäärä aivan lähimmässä tulevaisuudessa vaati tuntuvasti lisäämään hoitosijain lukua, sekä ehdotti, että maaseudulle rakennettaisiin maanviljelyssiirtolojen yhteyteen mielisairaala, jonka läheisyyteen mielisairaita voitaisiin antaa elätteelle, jossa tapauksessa Kivelän vanhaa mielisairaalaa voitaisiin käyttää äkillisten sairaustapausten vastaanottolaitoksena. Tämän esityksen sekä saamansa tehtävän johdosta terveydenhoitolautakunta sen matkakertomuksen johdolla, jonka nykyaikaisia Skandinavian mielisairaaloita tutkimaan lähetetyt henkilöt olivat antaneet, teki huhtikuun 2 päivänä 1908 kaupunginvaltuustolle esityksen[2]) Helsingin mielisairaanhoidon järjestämisestä, ehdottaen, että maaseudulle rakennettaisiin mielisairaala, johon voitaisiin sijoittaa 240—300 mielisairasta kumpaakin sukupuolta ja että asiaa valmistelemaan asetettaisiin komitea.

Kaupunginvaltuuston toukokuun 12 päivänä 1908 asetettua ehdotetun komitean antoi tämä mietinnön[3]) ynnä mielisairaalan luonnospiirustukset kustannusarvioineen. Uuden sairaalan paikaksi ehdotti komitea erästä Sipoon pitäjän Nickbyn kylän aluetta. Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti[4]) sen lähettää rahatoimikamariin, joka sittemmin antamassaan lausunnossa[5]) vastusti ehdotusta mielisairaalan rakentamisesta maaseudulle, mutta puolsi lunastettavaksi kaupungille Lapinlahden mielisairaiden keskuslaitosta. Komitea antoi sittemmin uuden mietinnön[6]), jossa rahatoimikamarin ehdotusta arvosteltiin sekä lausuttiin, että kysymys mielisairaiden hoidon järjestämisestä olisi väliaikaisiin toimenpiteisiin ryhtymättä ratkaistava komitean aikaisemmin laatiman ehdotuksen mukaisesti. Helmikuun 15 päivänä 1910 lisätty kaupunginvaltuusto päätti[7]) kunnallisen mielisairaalan rakennettavaksi Nikkilään.

Syksyllä 1914 voi sairaala vastaanottaa ensimmäiset potilaat. Tarkoitus oli että laitoksessa, paitsi hallinto- ja talousrakennuksia, ulkohuoneita y. m., olisi 4 mielisairaiden miesten ja yhtä monta mielisairaiden naisten paviljonkia, jotka käsittäisivät kaikkiaan 300 sairassijaa, mutta mielisairaiden luvun suuri lisääntyminen on pakottanut kaupungin vähitellen sairaalassa varaamaan sijaa noin 420 potilaalle, joiden lisäksi sairaala on viereiselle maaseudulle sijoittanut elätteelle noin 70 mielisairasta. Tästä huolimatta vallitsee nykyään suuri mielisairassijain

---

[1]) 1908 vuod. kunnalliskert. siv. 55. — [2]) Kvston pain. asiakirj. n:o 15 vuodelta 1908. — [3]) S:n n:o 24 vuodelta 1909. — [4]) 1909 vuod. kunnalliskert. siv. 35. — [5]) Kvston pain. asiakirj. n:o 33 vuod. 1909. — [6]) S:n n:o 46 vuod. 1909. — [7]) 1910 vuod. kunnalliskert. siv. 46.

puute, ja kaupungin sairaalaylihallitus, jonka mielestä tämä puute olisi hetimiten poistettava, on maaliskuun 19 päivänä kuluvaa vuotta tehnyt kaupunginvaltuustolle esityksen 190 uuden sairassijan järjestämisestä.

Tuberkulosisairaala.

Maaliskuun 28 päivänä 1912 saapui kaupunginvaltuustolle terveydenhoitolautakunnalta mietintö[1]) toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä tuberkuloottisten tautien vastustamiseksi Helsingissä. Tämän mietinnön mukaan oli kaupungin käytettävänä enintään 100 keuhkotautisten hoitosijaa, joka määrä ei läheskään riittänyt tyydyttämään tarvetta, niinkuin kävi selville m. m. siitä, että tuberkulosipoliklinikan oli monituisia kertoja ollut pakko potilaittensa hoitoa varten vuokrata pienempiä huoneistoja kaupungista. Mietintö päättyi erinäisiin ponsiin, joissa m. m. vaadittiin rakennuttamaan kaikkiaan 200 sairassijaa käsittävä tuberkulosisairaala.

Kaupunginvaltuuston annettua erityisen komitean toimeksi[2]) tarkemmin valmistella asiaa antoi tämä toukokuun 20:ntena 1915 päivätyn mietinnön[3]) asiasta. Vastaisen sairaalan paikaksi oli komitea ajatellut erästä aluetta Tuusulan pitäjän Vävarsin sotilasvirkatalon maalla. Mietinnön oheisten luonnospiirustusten mukaan käsittäisi laitos nelikerroksisen päärakennuksen, jossa oli 170 sairassijaa sekä lääkärien ja hoitajatarten huoneet, makuuhallit, ruokasalit, kanslia y. m. sekä 5 huonetta käsittävä lastenosasto 30 lapselle ja 2 yksityistä huonetta ynnä hoitajatarten huoneet, makuuhallit, ruokasalit, keittiö, kylpyhuone y. m., paitsi tarpeellisia ulkohuoneita ja palvelijaston asuntoja. Asian oltua edelleen valmisteltavana[4]) kaupunginvaltuusto päätti senaatille tehdä esityksen, että Tuusulan pitäjän Vävarsin sotilasvirkatalon maalta luovutettaisiin alue tuberkulosia sairastavain henkilöjen sairaalan paikaksi sekä muutoin sillä ehdolla, että kaupunki saisi maksutta käyttää aluetta niin kauan kuin siellä pidetään voimassa kunnallista sairaanhoitolaitosta. Huhtikuun 18 päivänä 1916 senaatti eräin ehdoin myöntyi[5]) edellä mainittuun kaupunginvaltuston esitykseen. Olevien olojen johdosta ei vielä ole ryhdytty toimenpiteisiin *rakennusyrityksen* toteuttamiseksi, vaan on kaupungin sairaalaylihallitus saanut tehtäväkseen toimittaa laadittujen piirustusten asiantuntevan tarkastuksen.

Nykyisen järjestelmän arvostelu.

Edellä oleva historiallinen esitys lienee osoittanut, että kaupungin sairaaloissa on vallinnut yhtämittaista tilanpuutetta. Se seikka ettei tästä ole koitunut suurempia haittoja, johtuu pääasiallisesti siitä hyödystä, mikä kaupungilla on ollut yliopiston klinikoista (yleisestä sairaalasta). Näiden laitosten merkitys on ollut sitä suurempi, kun kaupunki on kokonaan vailla naistautien ja lapsenpäästöjen sekä silmä- ja korvatautien hoitoa varten tarpeellisia erikoissairaaloita. Vastaisuudessa ei kaupunki kuitenkaan voi odottaa yliopiston klinikkain olevan samassa määrin kuin tähän asti kaupungin asukkaiden käytettävinä. Näiden klinikkain on nimittäin tyydytettävä kolmea eri tarkoitusta, joita silmällä pitäen potilaita niihin on otettava. Ensinnäkin ovat ne Uudenmaan läänin lääninsairaalana; siihen täytyy läänin väestön kokonaisuudessaan turvautua saadakseen sairaalahoitoa sikäli kuin sitä ei ole saatavissa harvalukuisissa kunnansairaaloissa — ainoastaan Loviisassa on valtion voimassa pitämä yleinen sairaala. Toiseksi on klinikkain tarkoituksena antaa opetusta maamme vastaisille lääkäreille. Potilaita niihin otettaessa täytyy sentähden panna huomiota siihen, että lääketieteenkandidaatit saavat mahdollisimman monipuolisen ja täydellisen opetuksen.

[1]) Kvston pain. asiakirj. n:o 27. — [2]) 1912 vuod. kunnalliskert. siv. 44 ja seur; 1913 vuod. s:n siv. 50 ja 51. — [3]) Kvston pain. asiakirj. n:o 37 vuod. 1915. — [4]) S:n n:o 63 vuod. 1915. — [5]) 1916 vuod. kunnalliskert. siv. 8.

Käytännölliselle lääkärille opettavia tapauksia ja harvinaisempia tauteja sairastavia henkilöjä on sentähden klinikkoihin otettava, kun tilaisuutta siihen tarjoutuu. Sitä vastoin ei sairassaleja saa täyttää aivan tavallisia tauteja sairastavilla henkilöillä, vaikka semmoisiakin potilaita vastaanotetaan, sikäli kuin niitä tarvitaan opetusta varten. Kolmanneksi on näihin klinikkoihin vastaanotettava koko maasta semmoisia vaikeaa tautia potevia, jotka maaseudun lääkärit neuvovat pääkaupungin klinikkoihin. Jo nykyään ovat yliopistoklinikat tavallisesti täpösen täynnä, ja varmana saa pitää, ettei kaupunki vastedes voi käyttää niitä nyväkseen siinäkään määrin kuin tähän asti.

Helsingissä on tosin eräitä yksityissairaaloita, joita kaupungin asukkaat tarpeen tullen voivat käyttää. Lukuun ottamatta Diakonissalaitoksen sairaalaa[1]) nämä kuitenkin ylipäätään ovat pieniä ja tavallisesti aiottuja paremmassa taloudellisessa asemassa oleville, jotka voivat suorittaa semmoiset maksut, että sairaalat kannattavat, jota paitsi niitä myös käyttävät kaupungin ulkopuolella asuvat henkilöt. Mainittavampaa hyötyä ei kaupungilla siis nykyään ole tähän ryhmään kuuluvista sairaaloista, vaikka niissä kaikkiaan onkin melko suuri luku sairassijoja.

Kaupungin käytettävänä on nykyään seuraava määrä sairassijoja:

Marian sairaala, sisätautien osasto	[2])214
» » kirurginen »	82
» » lastenosasto	40
Kivelän sairaala, sisätautien osasto	264
» » mielisairaiden osasto	160
» » tuberkulosiosasto	134
Kulkutautisairaala	200
Nikkilän mielisairaala	420
Humaliston keuhkotuberkulootissairaala	50
Yhteensä	1,564

Tähän tulee lisäksi varasairaalain (Leppäsuon koleraparakkien sekä Hesperian sairaalan) 131 sairassijaa, joten koko määrä on 1,695.

Olot ovat kuitenkin tuntuvasti huonommat kuin mitä nämä numeroluvut osoittavat. Suuri osa niistä huoneistoista, joihin puheenalaiset sairassijat ovat sijoitettuina, vastaavat ainoastaan vähässä määrin vaatimuksia, joita nykyaikana asetetaan sairaalalle. Marian sairaalan alueella sijaitsevat, puusta rakennetut entiset kulkutautipaviljongit, joita nykyään käyttää osin sairaalan kirurginen ja osin sen lastenosasto, ovat rappeutuneita ja epätarkoituksenmukaisesti sisustettuja. Niiden seinät eivät enää voi estää pakkasta eikä tuulta tunkeutumasta läpi. Kivelän sairaala on, niinkuin jo mainittiin, vailla m. m. sopivaa keittiölaitosta, mielisairaiden kylpyosastoa, potilaiden vastaanotto- ja tutkimushuonetta, laboratoorihuonetta y. m. sairaalalle aivan välttämättömiä laitteita. Useat tämän sairaalan puurakennuksista ovat rappeutuneita ja olisi julistettava kokonaan kelvottomiksi. Erääseen kaksikerroksiseen rakennukseen, jonka alakerros on kivestä ja yläkerros puusta, on mielisairaita sijoitettu yläkerrokseen, mikä tulenvaaran kannalta kat-

[1]) Myöskin prof. O. Engströmin naistautien klinikka, joka vuonna 1918 lakkautti toimintansa, oli erittäin tärkeä kaupungin vähävaraiselle väestölle. — [2]) Tähän on luettu keuhkotuberkulosia sairastaville naisille varatut 40 sijaa.

soen on erittäin sopimatonta. Molemmissa mielisairaita varten luovutetuissa Kivelän rakennuksissa on avonaiset kaakeliuunit, joista on suurta vaaraa potilaille. Humaliston sairaala, joka on sijoitettuna kahteen alkuaan asuinhuoneistoiksi tarkoitettuun rakennukseen, on aivan sopimaton tarkoitukseensa, ja samaa täytyy sanoa molemmista varasairaaloista.

Vaikka siis kaupunki on ottanut sairaanhoitotarkoituksiin käytettäväksi aivan sopimattomia huoneistoja, on tilanpuute kuitenkin suuri kaikissa sairaaloissa. Tästä on tuloksena, että potilaiden ottoa täytyy rajoittaa, toisin sanoin, että sairaita, jotka ovat sairaalahoidon tarpeessa, täytyy kieltäytyä vastaanottamasta, taikka myös saavat henkilöt, joiden hoito ei ole kiireellinen, monet ajat odottaa sairaalaan pääsyä. Jotta jossain määrin voitaisiin hankkia tilaa sairaalaan pyrkiville potilaille, täytyy monin paikoin potilaita poistaa sairaaloista varhaisessa toipumisvaiheessa, ennenkuin he vielä ovat täysin voimistuneet.

Sairassijain tarve.

Komitea on seuraavassa yrittävä arvioida, minkä verran sairassijoja tarvitaan erilaatuisia tauteja varten. Tässä otetaan lähtökohdaksi nykyään esiintyvä tarve, minkä ohessa osoitetaan, missä määrin nykyään käytettävinä olevat sairassijat tyydyttävät tätä tarvetta.

Sisätautien (lukuun ottamatta keuhkotuberkulosia) hoitoa varten on kaupungilla nykyään käytettävänä Marian sairaalassa 174 ja Kivelän sairaalassa 264 sairassijaa eli kaikkiaan 438 sijaa.

Sisätauteja varten tarvittavat sairassijat.

Kivelän sairaalan sisätautien osastolle otetuista potilaista on kuitenkin suuri osa semmoisia pitkällistä tautia sairastavia, jotka eivät ole tavallisen sairaanhoidon tarpeessa, mutta jotka toiselta puolen ikänsä ja raihnaisuutensa vuoksi eivät voi tulla omin avuin toimeen. Näitä potilaita ei voida sairaalasta poistaa, syystä ettei heillä ole ketään, joka ottaisi heidät hoitoonsa. Tähän ryhmään kuuluvia sairaita varten olisi aikaansaatava *sairaskoti*, n. s. Siechenhaus. Ulkomailla ovat nämä laitokset osoittautuneet muiden sairaanhoitolaitosten välttämättömäksi täydennykseksi. Taloudelliselta kannalta katsoen on tuollainen sairaskoti tavallista sairaalaa edullisempi, sillä sinne otettuja potilaita voidaan hoitaa tuntuvasti yksinkertaisemmin laittein ja vaatimattomammalla ruualla kuin todellisia sairaalapotilaita. Näiden eri ryhmiin kuuluvain potilaiden sijoittaminen samaan sairaalaan ja erilaisen ruuan laittaminen heille on sekä hankalaa että taloudellisesti epäedullista. Sairaskotia voi vihdoin niinikään käyttää eräiden varsinaisista sairaaloista poistettujen toipilaiden olinpaikkana, jotka katsotaan vielä jonkin aikaa olevan pysytettävä alituisen silmälläpidon alaisina.

Helsingin kunnallisten sairaalain laajennusohjelmaa laadittaessa on sentähden otettava huomioon sairaskodin tarve. Semmoiseen laitokseen sopivia potilaita on Kivelän sairaalassa nykyään satakunta, ja kun tilanpuutteen johdosta joukko tähän ryhmään kuuluvia henkilöjä on kunnalliskodissa, missä heitä ei voi sopivasti hoitaa, voinee tämänlaatuisia sairaita varten katsoa tarvittavan 160 sijaa. Muiden sisätautisten potilaiden sijaluku näyttää nykyään kutakuinkin riittävältä, ja tarvitaan näitä varten 350 sijaa.

Keuhkotuberkulootisten sijatarve.

Keuhkotuberkulootisten hoitoa varten on kaupungilla nykyään käytettävänään 40 sairassijaa Marian sairaalassa (naisille), 50 sairassijaa Humaliston sairaalassa (miehille) ja 134 sairassijaa Kivelän sairaalassa eli kaikkiaan 224 sairassijaa. Humaliston sairaala täytyy kuitenkin kohdakkoin kokonaan lakkauttaa, eivätkä Kivelän sairaalan tuberkoloosipaviljongit sovellu parantolahoitoon. Komitea on sentähden arvellut, että Kivelän sairaalan tuberkulosiosasto osittain luovutettaisiin sairaskodiksi ja tuberkulootisille niin laajassa mitassa kuin mahdollista varat-

taisiin tilaa kaupunginvaltuuston rakennettavaksi päättämässä uudessa tuberkulosisairaalassa[1]). Kun kuitenkin aina on potilaita, joita ei sopivasti voi kuljettaa pitempiä matkoja, ja lisäksi voitaisiin havaita suotavaksi, että potilaita tarkkailtaisiin jossakin kaupungin sairaalassa ennen heidän lähettämistään tuberkulosisairaalaan, on komitea sitä mieltä, että Kivelän sairaalassa olisi edelleen pysytettävä 40 sairassijaa naisille, mikä määrä vastaisi Marian sairaalan nykyistä tuberkulosiosastoa, sekä likimain saman suuruinen osasto miehille. Uuden tuberkulosisairaalan ehdotuksessa arvioidaan siellä tarvittavain sairassijain luku 200:ksi. Siitä lähtien on viisi vuotta kulunut, ja uusi laskelma varmaan osoittaisi sijoja nykyään tarvittavan tuntuvasti enemmän. Kun kuitenkin kaupungin sairaalaylihallitus on antanut erään komitean toimeksi selvittää kysymyksen tuberkulosipotilaiden sairassijatarpeesta ja terveydenhoitolautakunta paraikaa käsittelee tuberkulosin vastustamiskysymystä, ei komitealla mielestään ole aihetta tässä käydä yksityiskohtaisempaan selvittelyyn.

Kirurgisten tapausten sairassijatarve.

Kirurgisia tapauksia varten nykyään käytettävinä olevia sijoja on 82, niistä 22 eräässä Marian sairaalan entisessä kulkutautipaviljongissa. Kirurgisen sairaalahoidon nopeasti lisääntyneen tarpeen johdosta ei kuitenkaan tämä sijamäärä läheskään riitä. Missä määrin Helsingistä kotoisin olevain potilaiden lukumäärä Marian sairaalan ja yleisen sairaalan kirurgisilla osastoilla on viime vuosina lisääntynyt, näkyy seuraavasta taulusta:

Ajanjakso	Helsingistä kotoisia olevia potilaita keskimäärin vuodessa			% henkikirjoitetusta keskiväkiluvusta
	Marian sairaalan kirurgisella osastolla	Yleisen sairaalan kirurgisella osastolla	Kaikkiaan	
1900—04	[2]) 171	423	594	7.0
1905—09	534	451	985	9.3
1910—14	1,109	300	1,409	11.7
1915—19	1,457	526	1,983	12.4

Taulusta näkyy, että jokaisesta 1,000 kaupungin asukkaasta 13 tarvitsee kirurgista sairaalahoitoa. Viime vuosina on Marian sairaalassa vallinnut tilanpuute pakottanut lääkärejä poistamaan potilaat yhä varhaisemmassa toipilastilassa. Tämä käy selville m. m. siitä, että mainitussa sairaalassa potilaiden hoitoaika vuonna 1913 oli keskimäärin 29.1 päivää, vuonna 1909 23.7 päivää, vuonna 1914 16.1 päivää ja vuonna 1919 18.4 päivää. Vertailun vuoksi mainittakoon, että sairaanhoitopäiväin keskimäärä potilasta kohti Helsingin yleisen sairaalan kirurgisella osastolla vuonna 1917 oli 25.6 sekä Göteporin (1918) ja Malmön (1919) kunnansairaalain kirurgisilla osastoilla 25.7 ja 23.2 päivää. Tästä käynee selville, että Marian sairaalan kirurgisen osaston potilaita on tilanpuutteen johdosta viime vuosina täytynyt poistaa liian varhaisessa vaiheessa. Säännöllisissä oloissa täytyy sairaanhoitopäiväin keskimäärä potilasta kohti laskea 24:ksi. Kullakin sijalla voitaisiin siinä tapauksessa vuosittain hoitaa 365/24 = 15.2 potilasta. Kun ei kuitenkaan uutta potilasta aina oteta heti entisen poistuttua, koska eräitä sairassijoja toi-

[1]) Ks siv. 9. — [2]) Osasto avattiin syksyllä 1902.

sinaan täytyy pitää tyhjinä desinfioinnin ja korjauksen vuoksi eikä potilastulva ole tasainen kaikkina vuodenaikoina, lienee tämä keskimäärä vähennettävä 14:än; Göteporissa ja Malmössä olivat vastaavat luvut vuonna 1918 12.9 ja 14.3. Kun edellisellä sivulla olevasta taulusta näkyy, että 1,000 asukkaasta 13 vuoden varrella tarvitsee kirurgista sairaalahoitoa, tarvittaisiin nykyoloissa 13/14=0.93 sairassijaa kutakin 1,000 asukasta kohti eli kaikkiaan 163 sairassijaa.

Vaikka edellytetäänkin yleisen sairaalan kirurgisella osastolla vastedeskin voitavan tarjota tilaa yhtä monelle pääkaupunkilaiselle kuin tähänkin asti eli noin 425:lle [1]), tietäisi tämä, että keskimäärin 30 sairassijaa mainitussa sairaalassa käytetään puheenalaisten potilaiden hyväksi. Kaupungilla tulee siis nykyoloissa olla käytettävänään 130 sairassijaa kirurgisia tapauksia varten.

Korva- ja silmätauteja varten tarvittavat sairassijat.

Kirurgisia tapauksia varten tarpeellisten sairassijain lisäämistä koskevan kysymyksen yhteydessä lienee otettava käsiteltäväksi kysymys korva- ja silmätautien hoitosijain tarpeellisuudesta. Vaikka näitä tauteja nyttemmin pidetään erikoisaloina, joita hoitavat nimenomaan niitä varten valmistuneet lääkärit ja ne vaativat aivan erikoisia teknillisiä laitteita, lienee sopivaa, että tällaisia tapauksia varten varatut sairassijat ovat kirurgisten osastojen läheisessä yhteydessä, koska siten vältetään erityisten leikkaushuoneiden, poliklinikkain y. m. tarve. Näiden tautien hoitoa varten tarvittavain sairassijain määrä on, niin kauan kuin kokemusta asiasta puuttuu, ainoastaan likimäärin arvioitavissa. Ulkomaiden kaupungeista saadun tilaston johdolla kuitenkin voinee sanoa, että aluksi tarvitaan kumpaistakin osastoa varten 10 sairassijaa eli yhteensä 20 sijaa.

Lastentautien hoitosijat.

Marian sairaalan väliaikaisella lastenosastolla on nykyään käytettävänä 40 sairassijaa. Kun kuitenkin tälle osastolle luovutetut huoneistot ovat, niinkuin jo edellä huomautettiin, sopimattomat, ei tätä sijamäärää ole voitu kokonaan käyttää. Tarkkailu- ja eristysosaston puutteessa täytyy nimittäin kieltäytyä vastaanottamasta potilaita, joiden varotaan sairastavan tarttuvaa tautia, mihin tulee lisäksi, että varokeinoista huolimatta jotakin tuollaista tautia toisinaan on ilmestynyt osastolla, minkä johdosta potilaiden vastaanotto täytyy rajoittaa, kunnes tartunnan vaara on poistunut ja desinfiointi toimitettu. Tällä osastolla esiintynyt tilanpuute johtuu sentähden osittain näistä seikoista. Yleisen sairaalan lastenosastosta ei ole mainittavaa hyötyä kunnalliselle sairaanhoidolle, kun sen käytettävänä on ainoastaan 35 sairassijaa, joista osa on varattu kulkutauteihin sairastuneille lapsille. Kaupungin nykyinen sairassijatarve on ainoastaan likimäärin arvioitavissa, sillä niiden parannettujen laitteiden avulla, joita uuteen sairaalaan voidaan järjestää, tulisivat hoitosijat nykyistä paremmin käytetyiksi. Huomattava on, että kirurgiset lastentaudit olisi hoidettava eri osastolla kaupungin vastaisessa kirurgisessa sairaalassa ja tarttuvat taudit samoin kuin tähänkin asti kulkutautisairaalassa. Näin ollen voinee lasten sairassijatarpeen Helsingissä nykyään arvioida 60:ksi. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Malmössä on 65 kunnan ja 40 yksityistä sairassijaa lastentauteja varten.

Kulkutautien hoitosijat.

Kaupungin uusi, vuonna 1914 avattu kulkutautisairaala tyydyttää 200 sairassijoineen ylipäätään tarpeen. On kuitenkin osoittautunut, että epäilyttäväin tapausten tarkkailusijoja on liian vähän. Potilaat, joiden epäillään sairastavan tulirokkoa, kurkkumätää tai muuta tarttuvaa tautia, mutta joiden tautia ei ole varmasti todettu, täytyy nimittäin eristää ja asettaa tarkkailun alaisiksi, jotta heidät, kohta kuin tauti on todettu, voidaan sijoittaa asianomaiseen paviljonkiin

[1]) Keskimäärä vuosina 1900—19.

taikka, ellei tarttuvaa tautia ole todettu, sairaalasta poistaa. Jotta tämä kävisi päinsä suotavassa laajuudessa, olisi tätä tarkoitusta varten laitettava lisäksi joitakin sairashuoneita. Edelleen puuttuu sairaalasta paviljonki, jossa hoidettaisiin lavantautia, punatautia y. m. ajoittain kulkutauteina esiintyviä tauteja sairastavia potilaita; eritoten on lavantautitapausten lukumäärä viime vuosina pakottanut osin pitämään voimassa varasairaalaa tähän tautiin sairastuneita henkilöjä varten, osin ottamaan heidät kulkutautisairaalaan joitakin muita tauteja varten varattuun paviljonkiin. Lavantautipotilaiden hoitaminen muiden potilaiden yhteydessä sisätauteja varten varatuissa sairaaloissa ei tartunnanvaaran vuoksi enää saa tulla kysymykseen. Kulkutautisairaalaan on sentähden lavantautipotilaita varten rakennettava erikoinen paviljonki, jossa on noin 40 sairassijaa.

Mielisairaiden hoitosijat.

Mielisairaiden hoitoa varten on kaupungilla uudessa Nikkilän mielisairaalassa kaikkiaan 420 sekä Kivelän sairaalassa 160 sairassijaa. Olisi kuitenkin suotava, että muuan Kivelän sairaalan rakennus, jossa on 59 sairassijaa, tyhjennettäisiin, koska se, niinkuin edellä mainittiin, ei ole täysin sopiva mielisairaiden hoitolaksi, ja toiseen tähän tarkoitukseen käytettyyn mainitun sairaalan rakennukseen täytyy laittaa kylpyosastot ja keskuslämmitysjohto, joten sairassijain luku vähenisi 101:stä 93:en. Niinkuin jo mainittiin, on kaupungin sairaalaylihallitus kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen Nikkilän mielisairaalan laajentamisesta 196 sairassijalla.

Sijoja naistauteja ja lapsenpäästöjä varten.

Naistautien hoitosijoihin nähden on kaupunki pääasiallisesti riippuvainen yliopistoklinikoista. Jo vuonna 1913 professori G. Heinricius yleisen sairaalan (= yliopistoklinikkain) johtokunnalle osoittamassaan kirjelmässä huomautti, että sairaalan naistautien osastoa liian suuressa määrässä käyttivät Helsingin kaupungista kotoisin olevat potilaat (vuonna 1912 oli näitä noin 60 % koko potilasluvusta), minkätähden useita pahoin sairastuneita maaseutulaisia täytyi kieltäytyä vastaanottamasta. Kun edelleen useimmat helsinkiläistapaukset olivat keskenmenoja, joutui opetus tästä kärsimään. Lääkintöhallitus kehoittikin vuonna 1916 kaupunkia ryhtymään järjestämään omia sairassijoja naistauteja varten, vaikkei tästä kehoituksesta toistaiseksi ole ollut tarkoitettua tulosta. Tosin naistautien osastoa viime vuonna laajennettiin sijoittamalla se entiseen venäläiseen sotilassairaalaan, mutta toiselta puolen lakkautti samaan aikaan kaupunkilaisten sangen yleisesti käyttämä professori O. Engströmin naistautien klinikka kaupungille tärkeän toimintansa. Mikäli komitealla on tiedossaan, on tungos tällä osastolla nykyään yhtä suuri kuin ennenkin. Tämän tilanpuutteen johdosta eivät lukuisat helsinkiläiset ole voineet päästä sairaalaan, mikä näkyy siitä, että Marian sairaalan kirurgisen osaston on viime vuosina täytynyt vastaanottaa lukuisia keskenmenotapauksia, mistä sairaalalle on koitunut suurta hankaluutta. Nyttemmin on osoittautunut välttämättömäksi Marian sairaalan sisätautien osaston yleisestä salista luovuttaa 15 sijaa niitä naispotilaita varten, jotka yliopistoklinikoissa vallitsevan tilanpuutteen johdosta pyrkivät Marian sairaalaan. Näyttää sentähden siltä, kuin olisi kaupungin välttämätöntä ensi tilassa järjestää kunnallinen sairaala n. s. naistautien hoitoa varten.

Puheenalainen sairaala olisi sopiva perustaa kunnallisen lapsenpäästölaitoksen yhteyteen. Kaupungilla ei nimittäin ole omaa lapsenpäästölaitostakaan, jota vastoin kaupunki on pitemmän aikaa avustanut tohtorien O. A. Boijen ja W. Parviaisen lapsenpäästölaitosta 10 sairassijan kustantamiseksi vähävaraisille. Puheenalainen apuraha on 1920 vuoden menosäännön mukaan 33,350 markkaa.

Kaupungin lapsensynnyttäjät ovat pääasiassa pyrkineet yleisen sairaalan lapsenpäästöosastolle (lapsenpäästölaitokseen); varakkailla potilailla on sen ohessa

ollut käytettävänä yksityisiä laitoksia (tri O. A. Boijen sairaala sekä Eiran, Ensin ja Mehiläisen lapsenpäästöosastot). Tungos lapsenpäästölaitoksessa on nyttemmin kuitenkin erinomaisen suuri, ja syytä on peljätä, että Helsingistä kotoisin olevia lapsensynnyttäjiä kohdakkoin ei voida tähän laitokseen ottaa. Kun kaupunkia näin ollen täytyy pitää velvollisena katsomaan, että hoitosijoja on tarjona ei ainoastaan varattomille lapsensynnyttäjille, vaan sillekin suurelle äitien ryhmälle, joka tosin voi suorittaa kohtuullisen maksun, mutta ei kykene kustantamaan hoitoaan yksityisissä sairaaloissa, on kunnallisen lapsenpäästölaitoksen perustaminen eittämätön välttämättömyys.

Puheenalaiseen ryhmään kuuluvain potilaiden tarvitsemain hoitosijain määrä on ainoastaan likimäärin laskettavissa. Gööteporissa on lapsenpäästölaitoksella 96 sijaa käytettävänään. Kun Helsinki kuitenkin on edullisemmassa asemassa sikäli, että yleisen sairaalan naistautien ja lapsenpäästöosastot vastedeskin voivat tarjota tilaa joillekuille kaupunkilaisille, saanee naistauteja ja lapsenpäästöjä varten nykyään arvioida tarvittavan 60 sijaa. Tässä komitea edellyttää, ettei yksityisiä lapsenpäästölaitoksia vastedes tarvitse avustaa.

Venerisiä tauteja sairastavain hoitosijat.

Toukokuun 28 päivänä 1894 veneristen tautien vastustamisesta annettu asetus sekä samana päivänä annettu julistus tarkempine määräyksineen veneristen tautien vastustamistoimenpiteistä säätävät, että venerisiä tauteja sairastavia, jotka voivat levittää tartuntaa, on hoidettava yleisessä sairaalassa ja että lääkintöhallituksen tulee tarpeen mukaan ryhtyä toimiin semmoisten sairaalain perustamiseksi. On siis valtion asia hankkia sairaalahoitoa kaikille sen tarpeessa oleville venerisille sairaille, kun taas kunnallisten viranomaisten tehtävänä on valvoa, ettei tartunta leviä.[1]) Näin ollen ei komitealla mielestään ole ollut syytä tämän yhteydessä kajota kysymykseen venerisiä tauteja sairastavien henkilöjen sairaalasijain tarpeesta.

Varasairaalat.

Varasairaaloina on kaupungilla nykyään käytettävänään Leppäsuon n. s. koleraparakit sekä väliaikaiseksi sairaalaksi sisustettu Hesperian kaksikerroksinen puurakennus. Koleraparakkeja on kolme; kivirakennuksessa on tilaa 35 potilaalle ja molemmissa puurakennuksissa, toisessa 10 ja toisessa 58 potilaalle. Hesperian rakennuksessa on 28 sairassijaa.

Niinkuin komitea on edellä maininnut, on kaupungin viime vuosina alinomaa ollut pakko käyttää näitä varasairaaloita tilapäisten kulkutautien esiintyessä osin isoonrokkoon, lavantautiin, pilkkukuumeeseen y. m. s. tarttuviin tauteihin sairastuneiden ja osin viime influenssakulkutaudin aikana viimeksi mainittuun tautiin sairastuneiden potilaiden hoitoa varten, osin tuberkulootisten varasairaaloina ja osin vihdoin tarkkailuosastona. Satunnaisten sairassijain tarvetta täytyy sentähden pitää kutakuinkin pysyväisenä.

Varasairaaloiksi luovutetut huoneistot ovat enimmäkseen niin puuttellisia, että ne olisi pikimmiten julistettava kelvottomiksi. N. s. koleraparakit sijaitsevat sitä paitsi alueella, joka tarvitaan Arkadiakadun aukaisua varten. Kaupungin sairaalat ovat tarkoitetut tyydyttämään säännöllistä sairassijatarvetta; satunnainen sairassijatarve täytyy sentähden, varsinkin kulkutautien liikkuessa, tyydyttää varasairassijoilla, ja voi tällaisten sairassijain tarpeen saavutetun kokemuksen perusteella arvioida vähintään 150:ksi.

Poliklinikat.

Marian sairaalan yhteydessä toimii nykyään kaksi kunnallista poliklinikkaa, toinen sisätauteja ja toinen kirurgisia tapauksia varten, minkä ohessa samaan

[1]) Kvston pain. asiakirj. n:o 26 vuodelta 1919.

sairaalaan on sijoitettu terveydenhoitolautakunnan alainen n. s. tuberkulootisten huoltola. Sitä paitsi pitää kaupunki voimassa venerisiä tauteja sairastavain miesten poliklinikkaa. 1920 vuoden menosäännön mukaan avustaa kaupunki seuraavia yksityisiä poliklinikkoja vieressä mainituilla rahamäärillä:

Kallion lastenpoliklinikkaa	Smk	10,800: —
Eiran sairaalan silmäpoliklinikkaa	»	[1]) 6,700: —
Kallion »	»	16,500: —
Korva-, nenä- ja kurkkutautien poliklinikkaa	»	9,000: —
Kansakoululasten poliklinikkaa	»	30,000: —
Yhteensä	Smk	73,000: —

Terveydenhoitolautakunta on jonkin aikaa takaperin asettanut komitean selvittämään kaupungin poliklinikkoja ja niiden vastaista kehitystä koskevaa kysymystä. Tämän johdosta ei komitea ole tahtonut ottaa pohdittavaksi poliklinikkoja koskevaa kysymystä; sama on laita kysymyksen tapaturmaisesti vahingoittuneiden vastaanottolaitoksen perustamisesta.

Sairaanhoitajataroppilaskoulu.

Maaliskuun 18 päivänä 1920 tekemässään esityksessä on kaupungin sairaalaylihallitus ehdottanut Marian sairaalaan yhdistettyä sairaanhoitajataroppilaskoulua laajennettavaksi niin, että siinä olisi tilaa 50 oppilaalle[2]). Kun ei kuitenkaan huoneisto, johon ylihallitus oli ehdottanut oppilaskoulun sijoitettavaksi, ollut käytettävänä, päätti kaupunginvaltuusto kesäkuun 15 päivänä 1920 jättää asian toistaiseksi lepäämään.

Komitea, joka täydellisesti yhtyy kaupungin sairaalaylihallituksen käsitykseen laajennetun sairaanhoitajataroppilaskoulun suuresta tarpeellisuudesta, on sitä mieltä, että sen uuden sairaalan yhteyteen, jota komitea tuonnempana ehdottaa rakennettavaksi, olisi teetettävä eri rakennus oppilaskoululle, ollen siinä varattava tilaa niin paljon, että kouluun vastedes voitaisiin ottaa 80—100 oppilasta; niin kauan kuin koulu ei toimi näin laajana, voitaisiin rakennusta käyttää sairaanhoitajatarten ja muun sairaalahenkilökunnan asuntoina.

Vastaisten sairassijain tarve.

Edellä olevan esityksen mukaan on sairassijain tarve nykyään seuraava:

Sijoja sisätauteja varten	350
» kirurgisia tapauksia varten	130
» silmä- ja korvatauteja varten	20
» lastentauteja varten	60
» kulkutauteja varten	250
» mielisairaita varten	709
» näistauteja ja lapsenpäästöjä varten	60
» sairaskodissa	160
» varasairaalassa	150
Yhteensä[3])	1,889

Tämä määrä vastaa noin 11 sairassijaa 1,000 asukasta kohti.

[1]) Tähän tulee lisäksi 3,000 markkaa varattomain potilaiden päivämaksujen suoritukseksi. — [2]) Kvston pain. asiakirj. n:o 16 vuodelta 1920. — [3]) Edellä lausutun johdosta ei tässä ole otettu lukuun tuberkulootisten sairassijoja, joita nykyään tarvittaisiin 224. Tämä on otettava huomioon vertaillessa sivulla 10 olevaan tauluun.

Kunnallisten sairaalain vastaista laajennusta suunniteltaessa ei kuitenkaan ole yksinomaisena ohjeena pidettävä nykyistä tarvetta, vaan on vastainenkin tarve otettava huomioon. Sairaalain laajentamiseen kuluu joka tapauksessa moniaita vuosia, ja jos siinä pidetään silmällä ainoastaan työn alkaessa esiintynyttä tarvetta, on seuraus tietenkin se, että töiden valmistuessa tilanpuutetta jälleen ilmenee. Ei voi joka vuosi laajentaa sairaalaa joillakin harvalukuisilla, vuoden varrella lisääntynyttä tarvetta vastaavilla sijoilla. Nyt toimeenpantavassa laajennuksessa täytyy niinikään ensin yksi sairaala asettaa työn alaiseksi ja uutisrakennustyöt sovittaa niin, että ne tyydyttävät arvioidun tarpeen joitakin vuosia, joina toista sairaalaa laajennetaan. Komitea on ajatellut ehdottamansa uutis- ja lisärakennustyöt jaettaviksi kymmenelle vuodelle, minkä johdosta nämä työt on suunniteltava niin suuressa mittakaavassa, että niiden valmistuessa silloin, kymmenen vuoden kuluttua, olemassa oleva tarve on tyydytetty. On sentähden laskettava, kuinka suuri sairassijatarve on kymmenen vuoden kuluttua.

Kaupungin väkiluvun voi nykyään arvioida noin 175,000 hengeksi. Missä määrin tämä väkiluku on lähiaikoina lisääntyvä, on erittäin vaikea laskea, kun viimeksi kuluneilta, tavallisuudesta poikkeavilta vuosilta saatuja numerolukuja ei sinänsä voi panna laskelmain pohjaksi.

Kirkonkirjoissa olevan väkiluvun lisäännys näkyy seuraavasta taulusta:

Vuonna	Syntyneisyys-ylijäämä	Kaupunkiin muuton ylijäämä	Väenlisäys kaikkiaan
1911	1,654	5,196	6,850
1912	1,306	5,717	7,023
1913	1,109	4,883	5,992
1914	1,225	2,144	3,369
1915	882	5,187	6,069
1916	838	6,127	6,965
1917	556	3,677	4,233
1918	—1,979	— 55	—2,034
1919	— 891	4,303	3,412

Kaupunkiin muutto riippuu viimeiseltä asuntojen saannista. Jos kuitenkin oletetaan asuntotuotannon muutaman vuoden kuluttua olevan täydessä käynnissä, saanee kaupungin väkiluvun vuonna 1930 olettaa noin 250,000 hengeksi.

Tämä laskelma on todellisuudessa erittäin varovainen; professori Eliel Saarisen teoksessaan »Haga—Munkkiniemi» Helsingin kaupungin luultavasta väenlisäyksestä 1910 vuoden jälkeisten lähimpäin 50 vuoden kuluessa esittämäin laskelmain mukaan olisi kaupungin väkiluku vuonna 1930 suotuisimmassa tapauksessa 312,000, varovaisimman laskelman mukaan taas 276,500 henkeä. Sitä paitsi ei tässä ole otettu lukuun sitä kaupungin väkiluvun lisäännystä, mikä voi syntyä viereisen maaseudun ja esikaupunkiyhdyskuntain kaupunkiin yhdistämisen johdosta. Jos edelleen oletetaan 11 sairassijaa 1,000 asukasta kohti riittävän vielä kymmenenkin vuoden kuluttua, mikä niinikään on alhainen arvio, koska siinä ei ole otettu huomioon, että kaupungin väestö yhä laajemmassa mitassa turvautuu sairaaloihin, havaitsee, että kaupungilla tuohon aikaan täytyy olla käytettävänään noin 2,750 sairassijaa voidakseen tyydyttää silloisen tarpeen, siis 861 sairassijaa yli nykyisen tarpeen, semmoisena kuin se on edellä laskettu. Edellä esitetyistä syistä ei tässä

ole otettu lukuun tuberkulootisten sairassijoja. Jos erilaatuisten tautien sairassijatarpeen suhde edellytetään samaksi kuin nykyäänkin, tarvittaisiin eri tautiryhmiä varten seuraava määrä sairassijoja:

Sisätauteja varten	510
Kirurgisia tapauksia varten	191
Korva- ja silmätauteja varten	30
Lastentauteja varten	88
Kulkutauteja varten	363
Mielisairaita varten	1,027
Naistauteja ja lapsenpäästöjä varten	88
Sairaskodissa	235
Varasairaalassa	218
Yhteensä	2,750

Tämä huomattava sairassijain luku on aluksi omansa herättämään kummastusta, mutta on siitä huolimatta vähin sijamäärä, mikä kaupungilla tuohon aikaan täytyy olla käytettävänä. Tähän tulokseen johtaneet laskelmat on laadittu sangen varovasti, sillä väenlisäys on laskettu verraten alhaiseksi ja sairassijain lukumäärä kutakin asukasta kohti samaksi kymmenen vuoden kuluttua kuin nykyäänkin, vaikka numerotiedot esim. Marian sairaalan kirurgiselta osastolta (ks. edellä) näyttävät osoittavan, että väestön vaatimukset sairaalahoitoon nähden nopeasti kasvavat. Missä määrin näin on laita ja kuinka etusijassa kunnan sairaalat saavat tämän kokea, näkyy seuraavasta, eri sairaalain sairaanhoitopäiväin lukua osoittavasta taulusta:

Vuonna	Valtion sairaalat		Kunnan sairaalat		Yksityiset sairaalat		Yhteensä
	Luku	%	Luku	%	Luku	%	
1903	242,016	51.5	135,543	28.9	92,251	19.6	469,810
1913	306,595	37.4	360,707	44.0	152,460	18.6	819,762
1916	330,491	36.3	425,664	46.8	153,871	16.9	910,026
1919	.	.	494,545	.	.	.	.

Komitea on halunnut lähemmältä valaista, minkälaisiksi olot Skandinavian suuremmissa kaupungeissa ovat luontuneet, ja Kunnallisen keskustoimiston välityksellä saanut liitteessä I esitetyt tiedot. Niistä näkyy, että kutakin 1,000 asukasta kohti tuli seuraava määrä kaupungin voimassa pitämiä sairassijoja, tuberkulootisten hoitosijoja lukuun ottamatta:

Tukholmassa	9	Kristianiassa	10
Göteborissa	12	Kööpenhaminassa	8
Malmössä	10		

Näitä numerolukuja arvostellessa on huomattava, että Tukholmassa, Kristianiassa ja Kööpenhaminassa on yliopistoklinikkoja, joita asianomaisten kaupunkien asukkaat näyttävät käyttävän laajemmassa mitassa kuin Helsingin asukkaat

käyttävät vastaavia laitoksia; niinpä ilmoitetaan 40 % Kristianian Rikshospitalin ja 50 % Kööpenhaminan klinikkain potilaista olevan pääkaupunkilaisia. Kristianian kunnansairaaloissa erittäinkin ilmoitetaan vallitsevan tilanpuutetta.

Vastamainitut numeroluvut osoittavat, että edellä luetelluissa Skandinavian kaupungeissa kunnan kustantamain sairassijain lukumäärä on suhteellisesti vähempi kuin edellä laskettu Helsingin sairassijain tarve. Jos kuitenkin lähemmältä tarkastelee liitteessä I esitettyjä numerolukuja, huomaa tämän olennaisesti johtuvan siitä, että puheenalaiset kaupungit pitävät voimassa verraten vähempää määrää mielisairaiden hoitosijoja kuin Helsingin on laskettu tarvitsevan. Tämä asianlaita johtuu siitä, että Skandinavian maissa huolenpito puheenalaisesta sairaiden ryhmästä on huomattavalta osalta valtion velvollisuutena. Ruotsissa esimerkiksi hoidetaan suurin osa mielisairaita valtion laitoksissa, jota vastoin kaupungeilla pääasiassa on ainoastaan vastaanottolaitoksia. On selvä, että Helsingin kaupunkikunnan näin ollen täytyy itsensä katsoa, että sen mielisairaat saavat tarpeellisen sairaalahoidon, ja kun puheenalaisiin ryhmiin kuuluvat sairaat tavallisesti oleskelevat pitemmän aikaa sairaaloissa, tarvitaan heitä varten verraten suurempi määrä sairassijoja kuin muita potilaita varten.

Missä määrin taas Saksan kaupungit voivat tarjota sairassijoja asukkailleen, näkyy seuraavista numeroluvuista:

	Sairassijoja 1,000 asukasta kohti.
Köln	10
Stuttgart	10
Potsdam	10
Kassel	9
Breslau	8
Aachen	9
Koblenz	14

Edellä esitettyihin sairassijamääriin ei yleensä ole luettu mielisairaiden, tuberkulootisten, silmätautisten, synnyttäjäin eikä varakkaiden potilaiden hoitosijoja. Jos laskelma Helsinkiin nähden toimitetaan samalla tavalla, saadaan ainoastaan 4.3 sairassijaa 1,000 asukasta kohti.

Vanhain sairaalain käyttö.

Niinkuin komitea jo edellä on huomauttanut, täytyy Humaliston tuberkulosisairaalaa, Hesperian n. s. varasairaala ja n. s. koleraparakit, jotka kaikki ovat sairaaloiksi sopimattomia, tuomita kokonaan kelvottomiksi. Kun sairaaloihin vastedes täytyy järjestää asuntoja lisääntyneelle hoitohenkilökunnalle ja palvelijastolle, on komitea ottanut tämänkin seikan huomioon. Marian ja Kivelän sairaaloissa voitaneen mainittuja asuntoja laittaa sairaanhoitotarkoituksiin kelvottomiin rakennuksiin. Kulkutautisairaalan henkilökunnalle taas voitaneen sisustaa asuntoja siihen uuteen sairaalaryhmään, jonka rakennuttamisesta sairaalan läheisyyteen komitea on edempänä tekevä ehdotuksen. Jäljellä olevat, sairaanhoitotarkoituksiin sopivat huoneistot voitaisiin käyttää seuraavasti:

Marian sairaalassa voidaan toistaiseksi pysyttää nykyinen naisten tuberkulosiosasto (40 sairassijaa). Sairaalan kivipaviljongissa olevat kaikkiaan 174+60 =234 sairassijaa luovutettaisiin sisätautisille potilaille. Yhdessä entisessä kulkutautipaviljongissa pidettäisiin 20 sijaa vastaisen tarpeen varalle.

Kivelän sairaalassa pysytettäisiin n. s. mielisairaalarakennus, perinpohjaiset korjaus- ja muutosrakennustyöt tehtyä, joiden tarpeellisuudesta on edellä huomautettu, mielisairaiden hoitolana, jossa olisi 93 sairassijaa. Yhtä tuberkulosipaviljonkia, jossa on noin 40 sairassijaa (miehille) käytettäisiin edelleen nykyiseen tarkoitukseensa. Jäljellä olevat huoneistot luovutettaisiin osin sairaskodiksi (160 sairassijaa), osin varasijoiksi, joita tänne sopii 130. Kivelän sairaalassa olisi siis käytettävänä kaikkiaan 423 sairassijaa. Tämän lisäksi on komitean mielestä mitä pikimmiten Kivelän sairaala-alueelle teetettävä niin tilava ruokalarakennus, että siellä voidaan laittaa ruoka sairaalan kaikille potilaille.

Kulkutautisairaalassa olisi niinkuin ennenkin 200 sairassijaa ja Nikkilän mielisairaalassa edellä mainitun lisärakennuksen valmistuttua 420+196=616 sairassijaa.

Uusien sairaalain tarve ja sen tyydyttäminen.

Eri tarkoituksiin siten käytettävänä olevain sairassijain lukumäärä sekä lisäksi hankittavain sairassijain määrä, jotta voitaisiin tyydyttää sekä nykyinen tarve että se tarve, minkä voi edellyttää syntyväksi niiden kymmenen vuoden kuluessa, mitkä komitea on katsonut tarvittavan kaupungin sairaalaolojen saattamiseksi täysin nykyaikaiselle kannalle, käy selville seuraavasta taulusta:

Sijoja	Käytettävänä olevia sairassijoja	Lisäksi tarvittavat sairassijat, jotta voitaisiin tyydyttää		Koko sairassijatarve
		nykyinen tarve	lähimpinä 10 vuonna syntyvä tarve	
Sisätauteja varten	234	116	160	510
Kirurgisia tapauksia varten	—	130	61	191
Silmä- ja korvatauteja varten	—	20	10	30
Lastentauteja varten	—	60	28	88
Kulkutauteja varten	200	50	113	363
Mielisairaita varten	709	—	318	1,027
Naistauteja ja lapsenpäästöjä varten	—	60	28	88
Sairaskodissa	160	—	75	235
Varasairaalasssa	150	—	68	218
Yhteensä	[1]) 1,453	436	861	2,750

Tietenkin on sairassijat kulkutautisille ja mielisairaille hankittava laajentamalla kaupungin nykyisiä näitä tarkoituksia varten olevia erikoissairaaloita. Muut tarvittavat sairassijat järjestettäisiin uuteen suureen keskussairaalaan, jossa olisi kirurginen, sisätautien ja lastenosasto sekä osastot naistauteja ja lapsenpäästöjä ynnä silmä- ja korvatauteja varten. Näiden osastojen nykyinen sijatarve on 386 ja kymmenen vuoden kuluttua lisäksi 430 eli kaikkiaan 816.

Uuden keskussairaalan sijoitus.

Kysymys, mihin tämä sairaala on rakennettava, on komiteassa ollut perinpohjaisesti harkittavana. On ilman muuta selvä, ettei Marian sairaalan tontti tässä voi tulla kysymykseen asemansakaan johdosta, se kun sijaitsee ja on vastedes

[1]) Tähän tulee lisäksi 80 keuhkotuberkulootisten hoitosijaa.

sijaitseva aivan kaupungin satamalaitosten vierellä ja satamaradan ympäröimänä, jota paitsi siinä on jäljellä vähän tilaa käytettävänä.

Komitea on ottanut harkittavaksi, eikö Kivelän sairaalan aluetta, laajennettuna Kammiokadun, Topeliuskadun ja Pohjois Hesperiakadun rajoittamalla alueella, voitaisi käyttää puheenalaiseen tarkoitukseen. Vastamainitulla tavalla laajennettu alue käsittäisi kaikkiaan 80,500 neliömetriä. Sen laajuiselle sairaalaryhmälle, jota komitea on suunnitellut, on tämä alue aivan liian pieni, jos otetaan huomioon, että tarpeellista tilaa on varattava vastaisiin laajennuksiin. Komitean mielestä on nimittäin vastedes tarvittavia uusia sairassijoja, paitsi tuberkulootisten, mielisairaiden ja kulkutautisten, hankittava laajentamalla ehdotettua uutta sairaalaa, sillä taloudelliselta kannalta on aina edullista keskittää sairaalat mahdollisimman paljon. Puheenalainen alue on lisäksi siinä määrin epätasaista, että suurenlaisen sairaalaryhmän rakentaminen, jota vastedes voitaisiin laajentaa sikäli kuin sairassijain lisätarvetta ilmenee, tuntuvasti vaikeutuisi ja kävisi kalliimmaksi, varsinkin kun sen suunnittelussa täytyy ottaa huomioon alueella ennestään olevat rakennukset. Jos vihdoin satamatoimikunnan yksimielinen ehdotus, että Taivallahden alue toistaiseksi varattaisiin, jotta kaupunginviranomaisilla olisi vastedes tilaisuus rakentaa vapaasatama Taivallahteen, saavuttaa kaupunginvaltuuston hyväksymisen, täytyy niinikään ottaa huomioon, että Kivelän sairaala-alue vastedes kenties käy niin kallisarvoiseksi, että se mieluimmin olisi varattava muhun tarkoitukseen. Näistä syistä on siis kokonaan luovuttava ajattelemasta uuden sairaalan sijoittamista Kivelän alueelle.

Komitea on sentähden etsinyt toista aluetta, johon uusi keskussairaala voitaisiin rakentaa. Rautatien itäpuolisilta seuduilta Pakaassa ja Gumtähdessä ei komitean ole onnistunut löytää tarkoitukseen sopivaa paikkaa. Ainoa kaupungin piirissä oleva alue, joka täysin soveltuu suurenlaisen sairaalan paikaksi, on komitean mielestä Fredriksperin aseman ja Läntisen viertotien välinen alue siten rajoitettuna kuin tämän oheinen, kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatima kartta osoittaa. Tämä alue on pinta-alaltaan noin 23 ha ja täyttää sairaalatonttina sangen suuret vaatimukset; se on nimittäin enimmältä osalta jotenkin tasaista, pohjoista kohti hiukan kohoavaa vuoritasankoa, jonka reunoilla kasvaa metsää. Kulkulaitokset ovat varsin hyvät, sillä raitioteiden päätekohta Töölössä n. s. viidenpennin tullin luona sijaitsee aivan sairaala-alueen läheisyydessä. Kun tontti lännessä ei ulotu viertotielle asti, ei tämän tien vilkas liikenne vaikuttaisi häiritsevästi. Savua ja tomua aikaansaavia teollisuuslaitoksia ei ole läheisyydessä eikä tarvinne peljätä niitä vastedeskään sinne perustettavan. Terveydelliseltä kannalta täyttää alue suuria vaatimuksia. Etuna vihdoin mainittakoon, että sairaala sijaitsisi kulkutautisairaalan välittömässä läheisyydessä. Paikkaa vastaan muistutettaneen, että se sijaitsee kaupungin ulkolaidassa, mutta tähän voi huomauttaa, että sikäli kuin kaupunki laajenee pohjoiseen, käy sairaalan asema yhä keskeisemmäksi; missään tapauksessa ei sen kokoisia tontteja, joista tässä on puhe, ole saatavissa kaupungin keskiosista.

Saattaa aluksi näyttää siltä, kuin olisi komitean ehdottama alue ylen suuri tarkoitukseensa. Ettei näin kuitenkaan ole laita, käy selville seuraavasta. Tunnustetut auktoriteetit (ks. esim. Weylin tunnettua Handbuch der Hygiene) arvioivat vähintään 150 m² kutakin sairassijaa kohti, ellei ole pakko tyytyä edeltäpäin rajoitettuun alueeseen. Eräissä valtioissa on vähimmäksi alaksi määrätty 100 m² sairassijaa kohti.

Vertailun vuoksi esitettäköön tässä numerotietoja eräistä Saksan uudemmista sairaaloista.

Sairaalan nimi	Rakennus-vuosi	Sairaala-tontin laajuus m²	Sijain luku	Pinta-ala sairassijaa kohti m²
Rudolf Virchow-Krankenhaus, Berlin	1899—1906	257,000	2,000	128
Krankenhaus Hamburg-Bornbeck	1910—14	190,562	1,750	109
Städtiches Krankenhaus München-Schabing	1904—09	178,000	1,300	137
Städtisches Krankenhaus Essen a. d. R.	1906—09	138,101	820	168
Städtisches Krankenhaus Mannheim	1918	172,020	1,300	132
Kreiskrankenhaus, Lichterfeld	1898—1906	74,291	410	181
Städtisches Krankenhaus, Kassel	1893—94	68,685	555	123
Kreiskrankenhaus, Köpenick	1912—13	33,000	230	154
Städtiches Krankenhaus, Kottbus	1912—14	45,000	450	100
Kreiskrankenhans, Brits	1894	44,982	279	161
Städtiches Krankenhaus, Köln-Lindenburg	1908	123,407	1,210	102
Knappschafts-krankenhaus, Rudahammer	1908—10	45,725	310	148
Krankenhaus, Bergedorff	1910—12	10,000	60	167

Kun tässä ehdotettu alue käsittää 230,000 m², riittäisi se, jos lasketaan 150 m² kutakin sairassijaa kohti, 1,533 sairassijalle, ja, jos lasketaan ainoastaan 100 m² sairassijaa kohti, 2,300 sairassijalle. Kun edellä olevasta esityksestä on käynyt selville, että kaupunki jo kymmenen vuoden kuluttua tarvitsee noin 800 uutta sairassijaa (paitsi keuhkotuberkulootisten, mielisairaiden ja kulkutautisten hoitoa varten) ja tilaa tietenkin täytyy varata laajennuksille, käsitettäneen ilman muuta, ettei ehdotettua alaa voi pitää liian suurena. On nimittäin laskettavissa, että kaupunki semmoisia tapauksia varten, joita keskussairaalassa hoidettaisiin, kahdenkymmenen vuoden kuluttua tarvitsee noin 1,800 ja kolmenkymmenen vuoden kuluttua noin 2,900 sairassijaa, edellyttäen väenlisäyksen jatkuvan kutakuinkin tähänastiseen tapaan ja sairassijatarpeen 1,000 asukasta kohti pysyvän nykyisellään, olematta tässä otettu huomioon sitä seikkaa, että mainitun ajan kuluttua eräät vanhemmat sairaalat ovat käyneet kelvottomiksi ja että tarve ehkä vaatii rakentamaan uudenlaatuisia laitoksia. On sentähden oletettavissa, että ehdotettu sairaala-alue riittää ensintulevina 25 vuotena tarvittaviin laajennuksiin.

Uuden sairaalan rakennus-ohjelma.

Komitea on ajatellut uuden keskussairaalan rakennettavaksi pääasiallisesti seuraavasti. Sittenkuin sairaalan paikka on valittu, laaditaan vähitellen laajennettavan sairaalan asemapiirros ja piirustukset, niin että siihen voidaan saada sijaa 1,500—2,000 potilaalle. Aluksi teetettäisiin hallintorakennus, ruokala, pesulaitos, konehuone sekä sairaanhoitajataroppilaskoulun huoneistot, kirurgisen ja sisätautiosaston sairaalarakennukset ynnä poliklinikka. Kirurgisella osastolla olisi noin 300 sairassijaa ja siinä varattaisiin tilaa silmä- ja korvatautien hoidolle sekä väliaikaisesti myös naistaudeille ja lapsenpäästöille. Kun kaikkien näiden tautien on laskettu kymmenen vuoden kuluttua tarvitsevan 191+30+88=309 sijaa, riittäisi osasto näihin tarkoituksiin kymmenvuotiskauden loppuun, jolloin naistauteja ja lapsenpäästöjä varten on rakennettava eri osasto. Sisätautien osastolla olisi niinikään noin 300 sairassijaa, ja siihen sijoitettaisiin väliaikaisesti sekä lasten-

tautiosasto että lavantaudin, punataudin y. m. tarttuvain mahatautien hoitosijat, joten paviljongin rakennuttaminen kulkutautisairaalan yhteyteen näitä jälkimmäisiä tauteja varten voidaan siirtää jonkin ajan päähän. Kun kuitenkin Marian sairaalassa olevain lisäksi on sisätauteja varten laskettu kymmenen vuoden kuluttua tarvittavan 276 sijaa, ei tämä väliaikainen käyttö voi kestää kauaa, vaan on jo lähimmän kymmenvuotiskauden kuluessa rakennettava uusi kulkutautipaviljonki sekä uusi lastensairaala, jossa paitsi edellä laskettuja 88 sijaa (ks. siv. 20) on joitakuita lisäsijoja lähivuosien tarpeisiin eli noin 100 sairassijaa.

Mitä mielisairaiden hoitoon tulee, täytyy kaupungin olla valmis ensi kymmenvuotiskauden kuluessa hankkimaan sairassijoja noin 300 potilaalle, mikä tietenkin on tehtävä etusijassa laajentamalla Nikkilän mielisairaalaa. Niinikään täytyy kaupungin olla valmis rakentamaan kulkutautisairaalaan lisäksi yksi lavantautipaviljonki ja paviljonkeja sen lisääntyneen potilasluvun varalle, jonka väenlisäyksen johdosta voi edellyttää pyrkivän tähän sairaalaan, minkä ohessa tarkkailusijain lukua on lisättävä. Vastaisuus saa osoittaa, mihin aikaan näihin rakennustöihin on ryhdyttävä. **Muut uutisrakennukset.**

Sitä vastoin on komitean ehdottamat Kivelän sairaalan muutosrakennustyöt heti teetettävä ja uusi ruokalarakennus pikimmiten aikaansaatava. Tämän työn voi nimittäin viivyttelemättä aloittaa, jota vastoin uusiin sairaaloihin nähden tarvitaan jokin aika piirustusten laatimista ja tarkastusta y. m. varten. Kohta kuin edelleen komitean kelvottomiksi katsomat eräiden sairaalain rakennukset voidaan tyhjentää, on tämä tehtävä ja niihin laitettava asuinhuoneistoja.

Komitea siis ehdottaa:

1) että Kivelän sairaalan alueelle viivyttelemättä teetetään ruokalarakennus;
2) että Kivelän mielisairaala pannaan tarkoituksenmukaiseen kuntoon;
3) että laaditaan noin 600 sairassijaa käsittävän keskussairaalan piirustukset ja että tämän sairaalan rakennustyöt aloitetaan mahdollisimman pian.

Sittenkuin nämä rakennustyöt on suoritettu, olisi tarpeen mukaan:

4) kulkutautisairaalaan rakennettava lisäksi 50 sairassijaa käsittävä lavantautipaviljonki ja edelleen noin 100 sairassijaa käsittävä paviljonki;
5) Nikkilän mielisairaalaa laajennettava noin 300 sijalla; sekä
6) uutta keskussairaalaa laajennettava noin 100 sairassijaa käsittävällä lastenosastolla.

Edellä olevassa ei ole ensinkään otettu huomioon mahdollisesti lisääntynyttä sairaskotipotilaiden eikä varasijain tarvetta, koska semmoisia sijoja vastedes helposti voidaan järjestää eikä kaupunki missään tapauksessa voi ensin tulevan vuosikymmenen kuluessa käydä teettämään suurempia rakennustöitä kuin tässä on ehdotettu.

Kymmenenvuotiskauden päättyessä olisi kaupungin käytettävänä alempana mainitut sairaalat vieressä mainituin sairassijamäärin:

Sijoja	Marian sairaala	Kivelän sairaala	Kulkutautisairaala	Nikkilän mielisairaala	Uusi keskussairaala	Yhteensä
Sisätauteja varten	234	—	—	—	300	534
Keuhkotuberkulosia varten	40	40	—	—	—	80
Kirurgisia tap. varten	—	—	—	—	185	185
Silmä- ja korvataut. varten	—	—	—	—	30	30
Lastentauteja varten	—	—	—	—	100	100
Kulkutauteja varten	—	—	350	—	—	350
Mielisairaita varten	—	93	—	900	—	993
Naistaut. ja lapsenpäästöjä varten	—	—	—	—	85	85
Sairaskodissa	—	160	—	—	—	160
Varasairaalassa	20	130	—	—	—	150
Yhteensä	294	423	350	900	700	2,667

Näiden lisäksi tulee uusi tuberkulosisairaala.

Tässä ja sivulla 20 olevassa taulussa esiintyväin summain välinen ero johtuu pääasiassa siitä että, niinkuin vastikään mainittiin, jälkimmäisessä taulussa ei ole otettu huomioon sairaskoti- eikä varasijain tarvetta, jota vastoin siinä on otettu lukuun kaupungin vanhemmissa sairaaloissa olevat keuhkotuberkulootisten hoitosijat.

Asiantunteva apu sairaalaehdotusten laadinnassa.

Ehdotettujen kahden uuden sairaalan rakentaminen vaatii huolellista valmistelua. Kun sairaaloita on aikomus asteettain laajentaa, on eri rakennukset niin suunniteltava, ettei tämä kohtaa vaikeuksia. Jotta sairaalain laitteet täyttäisivät nykyaikaisen sairaanhoidon uudenaikaiselle sairaalalle asettamat vaatimukset ja terveydenhoidon vaatimukset tulisivat kaikin puolin tyydytetyiksi, samalla kuin mahdollisimman suurta säästäväisyyttä ja järkiperäistä taloudenhoitoa noudatetaan, on aivan välttämätöntä huolellisesti tutkia eri rakennuksia, niiden aseman keskinäistä suhdetta ja sisustamista. Kun mainittavaa kokemusta sen laajuisten sairaalain suunnittelusta ja rakennuttamisesta, joista tässä on kysymys, ei liene olemassa kotimaassa eikä tässä esikuvaksi sopivia uusia ja nykyaikaisia sairaaloita ole, olisi varmaan kaupungille eduksi, jos niille henkilöille, joille rakennusyritysten suunnittelu ja johto uskotaan, valmistettaisiin tilaisuus ulkomailla (Skandinaviassa ja Saksassa) perehtyä sikäläisiin sairaalalaitoksiin. Komitea on sentähden sitä mieltä, että kahdelle kaupungin sairaalaylihallituksen valitsemalle henkilölle olisi tätä varten myönnettävä matka-apuraha, minkä ohessa ylihallitukselle olisi suotava tilaisuus laadittujen piirustusten tarkastuksessa käyttää apunaan asiantuntijoitakin, jotta saataisiin lisätakeita siitä, että uudet sairaalat tulevat niin tarkoituksenmukaiset kuin mahdollista.

Komitean ehdotus.

Edellä esitetyn johdosta komitea ehdottaa, että kaupungin sairaalaylihallitus tekisi kaupunginvaltuustolle esityksen:

1) että kaupunginvaltuusto periaatteessa päättäisi mahdollisimman pian rakennettavaksi isonlaisen sairaalan, jossa olisi 600 sairassijaa ja mahdollisuutta vastaiseen laajentamiseen;

2) että kaupunginvaltuusto tämän sairaalan paikaksi varaisi mietinnön oheisessa kartassa osoitetun, Fredriksperin aseman ja Läntisen viertotien välisen alueen;

3) että kaupunginvaltuusto lähettäisi kaksi henkilöä Skandinaviaan ja Saksaan siellä tutustumaan nykyaikaisiin sairaalalaitoksiin;

4) että kaupunginvaltuusto antaisi kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi yksissä neuvoin kolmannessa kohdassa mainittujen henkilöjen kanssa laatia ehdotetun sairaalan piirustukset kustannusarvioineen esillä olevassa mietinnössä esitetyn ohjelman mukaan sekä lähettää sen valtuustolle;

5) että kaupunginvaltuusto myöntäisi piirustusten laadintaa varten tarpeellisen määrärahan; sekä

6) että kaupunginvaltuusto päättäisi ruokalarakennuksen teetettäväksi Kivelän sairaalaa varten.

Helsingissä, joulukuun 20 päivänä 1920.

E. Sandelin.

Eino Suolahti. **G. Palander.** **Ernst Ehrnrooth.**

Otto Bruun.

Liite I.

Sairassijain lukumäärä eräissä suuremmissa Skandinavian kaupungeissa.

Kaupunki ja sairaalat.	Sisätautien hoitosijoja.	Lastentautien hoitosijoja.	Kulkutautien hoitosijoja.	Kirurgisten tapausten hoitosijoja.	Korvatautien hoitosijoja.	Silmätautien hoitosijoja.	Ortopedisten tapausten hoitosijoja.	Naistautien hoitosijoja.	Lapsenpäästösijoja.	Veneristen tautien hoitosijoja.	Mielisairaiden hoitosijoja.	Ihotautien hoitosijoja.	Toipilaskotisijoja.	Tarkemmin erittelemätt. sijoja.	Yhteensä.
Tukholma.															
Yliopistoklinikat	100	184	—	70	—	15	—	15	75	—	255	—	—	—	714
Kunnansairaalat.....	1,245	—	560	395	24	24	—	60	111	390	864	—	—	—	3,673
Yksityissairaalat	167	287	—	174	—	35	—	27	99	67	—	—	—	734	1,610
	1,532	471	560	639	24	74	—	102	285	457	1,119	—	—	734	5,997
Göötepori.															
Yliopistoklinikat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kunnansairaalat.....	797	132	305	347	32	16	—	11	85	123	545	18	—	—	2,411
Yksityissairaalat	21	—	—	49	10	24	—	40	24	—	19	—	—	10	197
	818	132	305	396	42	40	—	51	109	123	564	18	—	10	2,608
Malmö.															
Yliopistoklinikat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kunnansairaalat.....	111	65	210	158	16	20	46	—	31	45	196	—	—	198	1,096
Yksityissairaalat	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	50
	111	105	210	158	16	20	46	—	31	45	196	—	—	208	1,146
Kristiania.															
Yliopistoklinikat	166	40	20	120	30	80	—	32	90	30	—	50	—	12	670
Kunnansairaalat.....	580	[1] 221	422	276	—	—	—	—	30	90	720	[2] 358	—	—	2,697
Yksityissairaalat	85	—	—	361	—	—	—	—	11	—	93	—	—	40	590
	831	[1] 261	442	757	30	80	—	32	131	120	813	[2] 408	—	52	3,957
Kööpenhamina.															
Yliopistoklinikat	242	62	—	242	17	20	—	34	149	84	—	—	—	—	850
Kunnansairaalat.....	988	177	519	678	16	16	—	—	—	373	1,695	—	80	—	4,542
Yksityissairaalat	[3] 610	65	—	50	—	22	90	—	45	52	21	—	—	179	1,134
	1,840	304	519	970	33	58	90	34	194	509	1,716	—	80	179	6,526

[1]) Niistä 125 kesäsijoja. — [2]) Lukuun otettuina sairaskotipotilaatkin. — [3]) Lukuun otettuina kirurgiset tapauksetkin.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Rahatoimikamarin lausunto** Helsingin lastensuojelutoiminnan keskitystä koskevasta komitean mietinnöstä.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helmik. 24 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 262.

Lähetekirjelmällä viime vuoden toukokuun 26 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta anonut, että rahatoimikamari, kuultuaan niitä hallituksia ja lautakuntia, joita komitean mietintö lastensuojelutoiminnan keskittämisestä (Kvston pain. asiakirj. N:o 27 vuodelta 1920) koskee, sekä palkkalautakuntaa menosäännön suhteen, antaisi Kaupunginvaltuustolle sanotusta mietinnöstä lausuntonsa. Tämän johdosta on rahatoimikamari pyytänyt kasvatuslautakunnalta, vaivaishoitohallitukselta, suomenkielisten ja ruotsinkielisten kansakoulujen sekä kansanlastentarhain johtokunnilta kuin myöskin terveydenhoitolautakunnalta asianmukaiset lausunnot, joista viime mainittu saapui kamarin kansliaan vasta viime tammikuun 8 päivänä.

Mitä ensinnäkin ehdotetun keskityksen suunnitteluun tulee, täytynee komitean ehdotusta yleensä pitää teoreettisesti perusteltuna. Komitean laatima mietintö sisältänee pääkohdissaan oikeaan osuneen suunnitelman, jonka mukaisesti lastensuojelutoiminta vastaisuudessa on järjestettävä.

Eräässä kohdassa täytynee kuitenkin teoreettisestikin asettua vastustamaan ehdotusta. Se koskee kansanlastentarhain kytkemistä lastensuojelutoiminnan yhteyteen. Lastentarhatyö on puhtaasti kasvatuksellista työtä, jota ei suoriteta suinkaan yksinomaan eikä pääasiallisesti suojelu-, vaan puhtaasti pedagoogisessa tarkoituksessa, se on alkuaste varsinaiselle kansanopetukselle. Senvuoksi ei lastentarhatoimintaa saisi yhdistää lastensuojeluun. Valtio on esim. kouluhallituksessa asettanut lastentarhat kansanopetusosaston, eikä suinkaan lastensuojeluosaston alaisiksi. Tosin voisi ajatella, että suojelutoiminnan alalla tarvitaan myös lastentarhoja samoinkuin kansakoulujakin, joita edustavat kasvatuslaitokset. Käytännössä kaupunki kuitenkin tuskin voinee ryhtyä perustamaan kahden hallinnon alaisia lastentarhoja, joiden

kuitenkin opetuksen suhteen täytyisi olla saman tarkastusviranomaisen alaisina, niinkuin kasvatuslaitostenkin opetuspuoli kuuluu kansakoulutarkastajain tarkastusalaan. Toinen seikka, joka voi antaa aihetta teoreettiseen huomautukseen, on ehdotettu lastensuojelujohtokunta, jonka muodostaisivat hallituksessa toimivain osastojen johtajat. Tällainen virkailijayhtymä hallintoviranomaisena on vieras kaupungin kunnallishallinnolle. Tähän asti ovat osastojohtajat kaikissa lautakunnissa ja hallituksissa toimineet yksinomaan esittelijöinä. Vaikkakaan nykyistä menettelytapaa ei saata pitää täysin tarkoituksenmukaisena, luulisi kamari, että näin suurta poikkeamista yksinomaan yhdellä hallintoalalla ei voi pitää onnistuneena. Jos tämän ehdotetun lastensuojelujohtokunnan eliminoi pois, jää lastensuojeluhallitukseen vain 7-jäseninen Kaupunginvaltuuston valitsema lastensuojelulautakunta, joka pääasiallisesti vastaisi nykyistä kasvatuslautakuntaa. Sen lisäksi olisi rahatoimikamarin mielestä terveydenhoitolautakunnan esittämillä syillä vastustettava erityisen terveydenhoito-osaston perustamista. Sen sijaan olisi joko terveydenhoitolautakunnan ehdottama lääkäri asetettava lastensuojelulautakunnan johtajan apulaiseksi tai mieluummin sijoitettava kyllin suurin palkoin kansliaosastolle kaikkien osastojen käytettäväksi ja pitämään yllä yhteyttä lastensuojelun ja terveydenhoitolautakunnan kanssa. Siis siten muovailtuna, että lastentarhaosasto ja terveydenhoitoosasto jäisivät pois samoin kuin erityinen johtajain muodostama lastensuojelujohtokuntakin, katsoo rahatoimikamari komitean ehdotuksen voitavan laskea perustaksi vastaista lastensuojelutoimintaa Helsingissä järjestettäessä.

Harkitsemista ansaitsee kuitenkin, olisiko komitean ehdottamaa keskittämisajatusta ryhdyttävä heti toteuttamaan vai olisiko asian lopullinen ratkaisu jätettävä siksi, kunnes tekeillä olevat ehdotukset sekä yleiseksi lastensuojelulaiksi että uudeksi köyhäinhoitoasetukseksi valmistuvat ja saavat asianmukaisen vahvistuksen. Vasta näitten voimaan astuttua on asiain uudelle järjestelylle saatu oikea pohja, ja siten voisi pääkaupungin lastensuojelutyön uusi järjestely heti rakentua tälle yleislainsäädännölliselle perustalle.

Samoin olisi aihetta kiinnittää huomio siihen, olisiko tähän uuteen järjestelyyn päästävä komitean ehdotuksen mukaan suoraa päätä kerta kaikkiaan, vai eikö samaan päämäärään olisi pyrittävä vähitellen, aste asteelta siten, että ensiksikin Kaupunginvaltuuston maaliskuun 26 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaisesti kasvatuslautakunnan yhteyteen väliaikaisesti perustettu, koulunkäyntinsä keskeyttäneistä ja joutolapsista huolehtiva osasto, jonka toiminta on osoittautunut tuloksia tuottavaksi ja jonka työvelvollisuuta voitaisiin melkoisesti lisätä, järjestettäisiin heti vakinaiselle kannalle ja sittemmin, sikäli kuin välttämätön tarve vaatii ja voitettavissa olevat vaikeudet myöten antavat, siirrettäisiin vaivaishoitohallituksen lastenosasto ja perustettaisiin yleinen kansliaosasto sekä mahdollisesti oma kassa- tai ainakin

tilivirasto nykyisen kasvatuslautakunnan yhteyteen, joka siten vähitellen ja äkkinäisiä mullistuksia välttäen voitaisiin käytännöstä saatujen kokemusten opastamana järjestää sekä kokoonpanoltaan ja nimeltään että työskentelytapaansa ja asioiden käsittelyyn nähden komitean suunnitelman mukaiseksi lastensuojeluhallitukseksi. Tätä tietä kulkien päästäisiin samoihin lopputuloksiin, vältettäisiin kenties monta erehdystä ja säästettäisiin varmaan hyvinkin suuria kustannuksia, joita viisiosastoisen lastensuojeluhallituksen yhtäkkinen perustaminen todellisuudessa aiheuttaa, vaikkakin asian tämän puolen esille tuleminen on mietinnössä erilaisilla selittelyillä sivuutettu. Tuskin tarvitsee huomauttaa, että ylempänä esitetty, uusien lastensuojelu- ja köyhäinhoitolakien odottamista puoltava näkökohta tukee viimeksi mainittujen perusteiden huomioon ottamista.

Edellä esitettyä menettelytapaa puoltavat vielä lisäksi käytännölliset seikat, jotka asettavat sangen tuntuvia vaikeuksia uuden suunnitelman toteuttamiselle heti kaikessa laajudessaan. Ensinnäkin on kaupungin ollut mahdoton tähänkään asti tyydyttää kasvatuslautakunnan kohtuullisiakaan huoneistotarpeita. Vielä vähemmän on ajateltavissa huoneiston saantimahdollisuuksia yhä uusia osastoja varten.

Lisäksi on kasvatuslautakunnan ja sen mukaisesti myöskin uuden lastensuojeluhallituksen työssä paljon sellaista, joka on riippuvainen vastaavien olojen yleisestä kehityksestä. Niinpä on esim. pääsy Perttulaan, raajarikkoisten kouluihin ja koteihin sekä aistivialliskouluihin sangen rajoitettu. Monet niihin pääsyvuoroaan odottavat eivät ole tähänkään asti kärsineet siitä, ettei nykyinen kasvatuslautakunta olisi heidän puolestaan anomuksia ja maksusitoumuksia niihin lähettänyt, vaan yksinomaan siitä, ettei entisissä ole riittävästi tilaa eikä uusia sellaisia laitoksia ole maahan tarpeen mukaan perustettu. Uusi lastensuojeluhallitus erikoisine tätä varten perustettuine osastoineen ja osastopäällikköineen ei voisi saada lähiaikoina käytännössä entistä enemmän aikaan, ellei kaupunki samalla ryhtyisi omalla kustannuksellaan ruumiillisesti ja henkisesti vajamittaisten hoitolaitoksia rakentamaan, johon sen varat nykyisissä oloissa tuskin riittävät ja joita ei voitaisi saada käden käänteessä edes valmiiksi.

Lopuksi on huomautettava kenties tärkeimmästä seikasta, joka puoltaa ehdotuksen asteettaista toteuttamista. Se on kaupungin rahallinen asema. Tosin on jo Helsingin kunnallishallinnossa totuttu tuskatta nielemään sellaiset vähäpätöisyydet kuin mitä 100,000 markan lisäys kasvatuslautakunnan palkkasääntöön tietäisi, vaikka tässä on myös otettava huomioon kalliinajanlisäykset, jotka nykyään nousevat 156,000 markkaan. Nykyisten perusteiden mukaan tämä summa ilman perheenelatusapua kohoaisi 466,625 markkaan, joten koko lastensuojeluhallituksen menosääntö nousisi 701,725 markkaan nykyisten 279,590 markan sijasta. Tämän lisäksi tulee, että komitea on

mietintöä laatiessaan kiinnittänyt ajatuksensa etupäässä näihin asti hajanaisen lastensuojelutoiminnan keskittämiseen, tietenkin olettaen, että tarpeelliset lastenhoitokodit ja muut uudet viraston edellyttämät toimintamahdollisuudet ovat myöhemmin hankittavat. Mutta ennenkuin suunnitelman toimeenpanemisesta kaikessa laajuudessaan yhtäkkiä päätetään, ovat myöskin edellä kosketellut käytännölliset vaikeudet ja kyseessä olevasta uudistuksesta nykyisenä ajankohtana aiheutuvat kustannukset ensin etukäteen tarkoin harkittavat.

Näin ollen katsoo rahatoimikamari myös rahalliselta kannalta sopimattomaksi nykyisenä aikana kokonaisuudessaan toimeenpanna kysymyksessä olevaa uudistusta kaikessa laajuudessaan. Toistaiseksi olisi perustettava vakinaiselle kannalle ainoastaan joutolasten huolto-osasto, joka sopivimmin voisi alkaa toimintansa vakinaisesti toimivana osastona ensi elokuun 1 päivästä, koska silloin laitoksen nykyisen johtajan virkavuosi kansakoulunopettajana voisi paraiten päättyä. Tämän osaston perustaminen ei tuottaisi lisäyksiä kaupungin menoihin, jos palkkaukset hyväksytään sen mukaan kuin kasvatuslautakunta kirjelmässään N:o 237 viime vuoden syyskuun 27 päivältä on Kaupunginvaltuustolle ehdottanut, sillä allamainitut erät ovat huomioon otetut yhteismäärärahassa 10 P. L:n III. 3. kohdalla. Näin ollen tulisivat sanotun osaston vuotuiset menot olemaan

1 joutolasten huoltaja	5,500: —	
korotus 10 vuoden palveluksesta	1,100: —	6,600: —
2 naisapulaista à 2,400: —		4,800: —
	Yhteensä Smk	11,400: —

Rahatoimikamari on edellyttänyt, että opettaja Seth Ojanne, joka on kaupungin palveluksessa toiminut osin kansakoulunopettajana, osin kasvatuslautakunnan palveluksessa, yhteensä 18 vuotta, oikeutettaisiin laskemaan palkankorotusta varten hyväkseen uudessa virassaan jo kunnan palveluksessa palvelemansa aika, koska hänen pohjapalkkansa tulisi pysymään samana, minkä hän kansakoulunopettajana saisi.

Kun rahatoimikamari ei katso voivansa esittää komitean ehdotusta yksityiskohdissaan hyväksyttäväksi, vaan ainoastaan yleisenä ohjelmana vastaisuutta varten, ei kamari ole myöskään tahtonut kajota ehdotettuun lastensuojeluhallituksen ohjesääntöön. Rahatoimikamari pyytää kuitenkin yhtyä terveydenhoitolautakunnan lausuntoon, „että esillä oleva ohjesääntöehdotus tuntuu varsin sekavalta“, ja kaipaisi, kuten sekä vaivaishoitohallitus että kansakoulujen johtokunnat ovat huomauttaneet, selventäviä määräyksiä, niin että nykyään voimassa olevat asetukset kansakoulujohtokunnista ovat huomioon otettavat. Vielä puuttuu ohjesääntöehdotuksen 12 §:stä selvä mää-

räys siitä, että kasvatuslaitokset ovat siveellisesti vajamittaisten lasten osaston alaisia. Nyt ei missään koko ohjesäännössä puhuta kasvatuslaitoksista.

Samoin puuttuu ohjesäännöstä tarkempi selonteko itse lastensuojeluhallituksen tehtävistä. Niinikään jää epäselväksi, millä tavoin hallituksen tililaitos on järjestettävä. Taloudenhoitaja on, ihmeellistä kyllä, alistettu kansliaosaston alaiseksi. Kaupungin muitten hallitusten tiliosastot ovat suoraan hallitusten alaiset itsenäisine kamreereineen. Yleensä tuntuu siltä kuin komitea ei olisi tuntenut niitä perusteita, joitten mukaan kaupungin lautakuntain ohjesäännöt ovat valmistettavat.

Sen nojalla mitä rahatoimikamari on edellä esittänyt, pyytää kamari kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

että komitean mietintö lastensuojelutoiminnan keskittämisestä asetetaan vastaisen lastensuojelutoiminnan kehityksen pohjaksi, kuitenkin siten muutettuna, että kansanlastentarhat erotetaan ehdotetusta lastensuojelutoiminnasta;

että suunnitelma toteutetaan asteettain ja että kasvatuslautakunnan on, sopivan ajan tullen, esitettävä Kaupunginvaltuustolle uusi ehdotus, huomioon ottamalla soveltuvissa kohdissa asianomaisten lautakuntain esittämät ja ylempänä mainitut, rahatoimikamarin tekemät huomautukset; sekä

että joutolasten huolto-osasto asetetaan ensi elokuun 1 päivästä vakinaiselle kannalle ja osastolle hyväksytään ylempänä mainittu menosääntö.

Lopuksi pyytää rahatoimikamari ilmoittaa anoneensa palkkalautakunnan lausuntoa sekä komitean mietinnöstä, mikäli koskee mietintöä seuraavaa Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen menosääntöä, että rahatoimikamarin lausunnossa ehdotetun joutolasten osaston palkkasääntöä, ja on kamari pyytänyt palkkalautakuntaa toimittamaan lausuntonsa asiasta suoraan Valtuustolle.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite.

Lausuntoja lastensuojelutoiminnan keskittämistä koskevasta ehdotuksesta.

Kasvatuslautakunta.

Kasvatuslautakunnan mielestä on komitean ehdottama suunnitelma yleensä tarkoitustaan vastaava, vaikkakaan ei ehdotetun lastensuojeluhallituksen jakautuminen eri osastoihin lienee siinä määrin, kuin komitean mietinnössä on ehdotettu, toistaiseksi välttämätön eikä nykyoloissa mahdollinenkaan. On epäilemättä kuitenkin oleva vain ajan kysymys, milloin kukin ehdotetuista osastoista on osoittautuva tarpeelliseksi. Lautakunnan mielestä saattaisi tosin olla epäilyksen alaista, onko juuri nykyinen ajankohta sopiva puheenalaisen uudistuksen toimeenpanoon, koska paraikaa on valmisteltavana uusi lastensuojelulaki sekä muutoksia köyhäinhoitoasetukseen, joiden uudistusten tarkoituksena on luoda yleinen lainsäädännöllinen pohja koko maamme lastensuojelutoiminnan uudelle järjestelylle. Koska kuitenkin on luultavaa, että vastamainittujen yleisten lakien voimaan tulemista saadaan kenties vielä kauankin odottaa ja lastensuojelutoiminnan järjestäminen ajanmukaiselle kannalle on kiireellistä laatua, olisi lautakunnan mielestä ajateltava komitean ehdottaman suunnitelman toteuttamista mainituista lakiehdotuksista riippumatta, sillä yhdenmukaisuuden kannalta tarpeellisiksi havaitut muutokset voidaan myöhemminkin toimeenpanna. Katsoen nykyisiin tukaliin atloudellisiin oloihin ja yleiseen huoneistopulaan käynee kuitenkin ylen vaikeaksi heti toteuttaa komitean ehdotusta kaikessa laajuudessaan. Lautakunnan mielestä sentähden sopisi menetellä niin, että komitean suunnitelma sinänsä hyväksyttäisiin ohjelmaksi, jota 1921 vuoden alusta käytäisiin vähitellen toteuttamaan rajoittumalla aluksi lautakunnan nykyisiin työvoimiin ja tehtäviin. Olisi sentähden aluksi valittava ehdotettu lastensuojelulautakunta lisäjäsenineen ja perustettava lastensuojeluhallituksen ohjesäännössä edellytetyistä osastoista ainoastaan jo nykyään toiminnassa olevat kaksi, nimittäin turvattomain lasten ja siveellisesti vajamittaisten lasten osastot, toistaiseksi nekin vain niine virkailijoineen, jotka nykyään ovat kasvatuslautakunnassa. Lähitulevaisuudessa sitten köyhäinhoitohallituksen lastenhoito-osasto siirrettäisiin lastensuojeluhallituksen yhteyteen sekä perustettaisiin yleinen kansliaosasto rekisteri- ja tiedonantotoimistoineen. Kansanlastentarha- ja päiväkotiosaston sekä terveydenhoito-osaston perustamisesta voitaisiin päättää myöhemmin. Vastoin komitean ehdotusta voisivat köyhäinhoitohallitus ja kasvatuslautakunta toistaiseksi käyttää nykyistä yhteistä kassa- ja tilivirastoa, vaikka vastedes lastensuojeluhallituksen toiminnan kehityttyä täyteen laajuuteensa käyneekin välttämättömäksi asettaa tähän hallitukseen erikoinen taloudenhoitaja, jonka palkkakin olisi tietysti silloin määrättävä.

Lastensuojeluhallituksen ohjesääntöehdotuksen I luvun 1 §:n 1 momentissa sanotaan: „Lastensuojeluhallituksen tehtävänä on pitää huolta *tässä kunnassa asuvain*, sen tarpeessa olevain alaikäisten asianmukaisesta ruumiillisesta ja siveellisestä suojelusta ja hoidosta -- — —“. Tästä ei lautakunnan mielestä käy

täysin selville, tulisiko lastensuojeluhallituksen valvoa myöskin esim. kaupungin lähitienoon huvila-alueilla asuvia, tähän kuntaan kuuluvia lapsia. Kun näitä lapsia on nykyään verraten paljon, ei niitäkään olisi jätettävä asianmukaista huoltoa vaille, ollen tässä huomio kiinnitettävä lähinnä pikkulapsiin. Lautakunta sentähden ehdottaa puheenalaisen kohdan selvennettäväksi esim. seuraavaksi: „Lastensuojeluhallituksen tehtävänä on huolehtia tässä kunnassa asuvain ja siihen kuuluvain, huollon tarpeessa olevain alaikäisten asianmukaisesta ruumiillisesta ja siveellisestä suojelusta ja hoidosta — — —".

Useimmat n. s. kasvattilapsista ovat tähän asti olleet ja tulevat edelleenkin olemaan vanhempainsa sijoittamia, jotka tavallisesti itse pitävät huolen lastensa hoitomaksuista. Kasvatuslautakunnan aviottomain lasten osasto on ohjesääntönsä mukaisesti valvonut tällaistenkin lasten hoitoa, mikäli niistä on tietoa saatu. Kun ei tietenkään lienee tarkoitus, että tätä valvontaa pitäisi entisestään vähentää, mikäli se mainitun ohjesäännön mukaan on oikeutettua, olisi väärinkäsityksen välttämiseksi I luvun 8 §:n 4 momentissa sanain „valvoa lastensuojeluhallituksen yksityiskoteihin sijoittamain lasten hoitoa" sijaan pantava sanat „valvoa yksityiskoteihin sijoitettujen lasten hoitoa".

Siveellisesti vajamittaisten lasten osaston tarkastajan suomenkielisenä nimityksenä olisi lautakunnan mielestä „joutolasten huoltaja" luontevampi ja hänen varsinaista toimintaansa kuvaavampi, jota paitsi sitä nimitystä käyttäen olisi helpompi välttää käsitteiden sekaannusta, kun samassa virastossa ollaan tekemisissä lastenhoidontarkastajan, vieläpä kansakouluntarkastajainkin kanssa.

Perustelunsa nojalla kasvatuslautakunta ehdottaa:

1) että komitean laatima suunnitelma Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen muodostamiseksi hyväksyttäisiin ohjelmaksi pääkaupungin lastensuojelutyön järjestämistä varten ja että sitä ryhdyttäisiin ensi tilassa toteuttamaan asteettain seuraavaan tapaan:

a) ehdotettu lastensuojeluhallitus alkaa toimintansa tammikuun 1 päivästä 1921, jolloin nykyinen kasvatuslautakunta sellaisenaan lakkautetaan;

b) kaikki nykyisen kasvatuslautakunnan palveluksessa olevat virkailijat määrätään hoitamaan vastaavia lastensuojeluhallitukseen kuuluvia virkoja, kunnes nämä ovat avonaisiksi julistetut ja asianmukaisella tavalla täytetyt;

c) kasvatuslautakunnan nykyinen ammattiholhooja-sihteeri määrätään oman toimensa ohessa toistaiseksi hoitamaan lastensuojeluhallituksen toimitusjohtajan virkaa;

d) lastensuojeluhallitus saa tehtäväkseen, mikäli mahdollista, laajentaa toimintaansa sille vahvistetun ohjesäännön mukaisesti sekä siinä tarkoituksessa tehdä esityksiä siitä, milloin ja missä laajuudessa ohjesäännön mukaiset uudet osastot ja virat on perustettava, samoin kuin siitäkin, milloin köyhäinhoitohallituksen lastenosasto on siirrettävä lastensuojeluhallituksen yhteyteen;

e) uusi lastensuojelulautakunta oikeutetaan käyttämään aluksi nykyiselle kasvatuslautakunnalle vahvistettavaa vuosirahasääntöä samoin kuin köyhäinhoitohallituksen vuosirahasäännössä kaupunkiin ja maaseudulle hoidettaviksi annettuja lapsia varten sekä lastenkotien ylläpitämiseksi merkittyjä määrärahoja, sittenkuin köyhäinhoitohallituksen lastenosasto on siirretty lastensuojeluhallituksen yhteyteen, ja kasvatuslautakunnan ammattiholhooja-sihteeri oikeutetaan nauttimaan ensi vuoden alusta alkaen lastensuojeluhallituksen toimitusjohtajalle määrättyä pohjapalkkaa, josta aiheutuva erotus, 2,000 markkaa, lisätään kasvatuslautakunnan ensi vuoden menoarvioon;

f) lastensuojelushallituksen ohjesäännön määräys hallituksen omasta tilivirastosta jätetään toistaiseksi avonaiseksi ja erikoinen taloudenhoitaja otetaan vasta sitten, kuin hallitus kokonaisuudessaan on järjestäytynyt ja ryhtynyt toimeen, johon asti köyhäinhoitohallituksen kamreeri hoitaa myöskin lastensuojeluhallituksen kassa- ja tililaitosta;

2) ensi vuodeksi valitaan lastensuojeluhallituksen ohjesäännön mukainen lastensuojelulautakunta.

Vaivaishoitohallitus.

Vaivaishoitohallituskin pitää puheenalaista keskittämistä hyödyllisenä ja sentähden toivottavana sekä yhtyy pääasiassa komitean ehdotukseen, esittäen kuitenkin eräitä näkökohtia, joita olisi asiaa ratkaistaessa huomioon otettava. Niinpä yhtyy vaivaishoitohallitus kasvatuslautakuntaan siinä, ettei ehdotettu ajankohta ole sopiva uudistuksen toimeenpanolle, eikä hallituksen mielestä olisi tarkoituksenmukaistakaan toimeenpanna täydellistä uudistusta yhtaikaa, vaan osastottain, sikäli kuin kokemus osoittaa sopivaksi. Kasvatuslautakuntaan hallitus niinikään yhtyy siinä, että uudistus kuitenkin olisi toimeenpantava odottamatta vastaisen lastensuojelulain ja uuden vaivaishoitolain voimaan tuloa.

Itse ohjesääntöön on vaivaishoitohallitus pitänyt suotavina seuraavia muutoksia:

1 §. Kun lastensuojeluhallitus olisi velvoitettava vaivaishoitohallitukselle ilmoittamaan niiden lasten hoidon päättymisestä, joiden kustannuksista vaivaishoitohallitus velkoo korvausta hoitovelvolliselta, olisi 1 §:än lisättävä seuraava kolmas momentti:

„Samanlainen ilmoitus on tehtävä silloin, kuin lasten, joista vaivaishoitohallitus hakee korvauksen hoitovelvolliselta, hoito lastensuojeluhallituksessa päättyy.“

2 §. Kun olisi toivottava, että tässä pykälässä olisi määräys vaivaishoitohallituksen edustamisesta lastensuojelulautakunnassa, ehdotetaan pykälä seuraavaksi:

„Lastensuojeluhallitukseen kuuluu seitsenjäseninen, kaupunginvaltuuston valitsema lastensuojelulautakunta, niiden joukossa yksi jäsen vaivaishoitohallituksen ehdottama, sekä sen alainen lastensuojelujohtokunta, jonka muodostavat johtaja ja hallituksessa toimivien osastojen johtajat.“

8 §:n 4 momentissa olisi sanan „kunnallisia“ sijaan pantava sanat „lastensuojeluhallituksen alaisia“, koska on pysytettävä vastaanottokoti niitä vaivais-

hoitohallituksen huostaansa ottamia lapsia varten, jotka ovat lyhyen ajan hoidettavina, ja tämä koti tietenkin on vaivaishoitohallituksen valvonnan alainen.

11 §:n alku ehdotetaan seuraavaksi: „Turvattomien lasten osaston velvollisuutena on, *1 §:n mukaisesti*, hoivata ja valvoa orpoja j. n. e."

14 §. Ruotsinkielisessä tekstissä olisi painovirheestä johtuneen sanan „hälsovården" sijaan pantava sana „hälsovådor".

22 § olisi poistettava, koska nykyinen laajennettu vaivaishoidon kassa- ja tilivirasto voi huolehtia lastensuojeluhallituksenkin tileistä.

Mitä tulee Helsingin kaupungin lokakuun 30 päivänä 1914 vahvistetun vaivaishoito-ohjesäännön 2, 6 ja 7 §:än ehdotettuihin muutoksiin, olisi niihin nähden hallituksen mielestä otettava huomioon seuraavaa:

2 §. Koska vaivaishoitohallituksen tulee yleisen vaivaishoitoasetuksen mukaan kiinnittää erikoista huomiota lasten hoitoon, olisi tämän pykälän nykyinen 3 mom. pysytettävä päättyvänä sanoihin „ja siinä erittäinkin panna huomiota alaikäisten hoidon tarpeeseen."

Koska vaivaishoitohallituksen nykyinen lastenhoito-osasto olisi edelleen pysytettävä, vaikkakin suppeammassa muodossa, olisi tarpeellista tehdä eräitä muutoksia lastenhoidontarkastajan johtosääntöön. Niiden lasten valvonta, joiden vanhemmat saavat kotiavustusta, ei nimittäin tähän asti näy olleen täysin tyydyttävä. Kun lastenhoidontarkastajan tehtävät ehdotetun uudistuksen johdosta tuntuvasti vähenisivät ja täten ilmenisi sopiva tilaisuus mainitun puutteellisuuden poistamiseen, olisi tämän toimihenkilön tehtäväksi annettava myöskin vastamainittujen lasten hoidon ja kasvatuksen tarkastus. Vaivaishoitohallituksen ja lastensuojeluhallituksen välinen yhteistoiminta niinikään tulisi kokonaan käymään lastenhoidontarkastajan välityksellä. Tämän johdosta olisi mainitun virkamiehen johtosääntöön tehtävä seuraavat muutokset ja lisäykset:

1 § olisi muutettava seuraavaksi: „Lastenhoidontarkastajan tehtävänä on valvoa köyhäinhoidon huostassa olevien lasten hoitoa ja kasvatusta niin kauan kuin he ovat köyhäinhoitohallituksen huolenpidon alaisina, olivatpa nämä sijoitettuina kunnan sitä varten perustamaan vastaanottokotiin tai annetut yksityishenkilöjen tai yhdistysten hoitoon.

Lastenhoidontarkastusta johtaa lastenhoidontarkastaja, jonka yleiset virkatehtävät mainitaan Helsingin kaupungin lokakuun 30 päivänä 1914 vahvistetun vaivaishoito-ohjesäännön 27 §:ssä. Sen ohessa tulee hänen tarkastaa niiden lasten hoitoa, ylläpitoa ja kasvatusta, joiden vanhemmat tai edusmiehet nauttivat köyhäinhoidolta jatkuvaa avustusta kodeissaan."

Pykälän 3 ja 4 momentti poistettaisiin ja uudeksi 3 momentiksi pantaisiin seuraava säännös:

„Lastenhoidontarkastaja välittää kaiken huostaan otettuja lapsia koskevan kirjeenvaihdon."

2, 3, 4 ja 5 § poistettaisiin.

6 § olisi muutettava seuraavaksi: „Niiden lasten hoidon tarkastuksen, jotka köyhäinhoitohallitus on sijoittanut yksityisiin koteihin, sekä niiden, jotka nauttivat avustusta kotonaan, tulee tapahtua niin usein, kuin se näyttää tarpeen vaatimalta, jolloin tarkkaa huomiota on kiinnitettävä, paitsi kodin terveydelliseen puoleen, lapsen hoitoon, koulunkäyntiin ja yleensä kasvatukseen".

7 ja 8 § poistettaisiin.

9 §:n 1 mom. olisi muutettava seuraavaksi: „Kun tarkastustilaisuudessa tai muutoin olojen havaitaan sitä vaativan, on lastenhoidontarkastajan viipymättä

toimitettava elätteelle annettu lapsi pois kasvattikodista sekä sen vastaiseen hoitoon nähden ryhdyttävä niihin toimenpiteisiin, mitkä kussakin eri tapauksessa havaitaan parhaiksi."

Vastamainitun pykälän 3 ja 4 momentin sijaan pantaisiin seuraava säännös: „Jos lapsen, jota hoidetaan omassa, vaivaishoitohallituksen avustamassa kodissaan, hoitoon nähden ilmenee syytä muistutukseen, on lastenhoidontarkastajan viipymättä aikaansaatava korjaus sekä, missä se ei onnistu, viipymättä ilmoitettava köyhäinhoitohallitukselle niitä toimenpiteitä varten, mitkä olosuhteista voivat aiheutua."

10 § poistettaisiin.

11 §:stä poistettaisiin alkusanat, joten pykälän sanamuoto muuttuisi seuraavaksi: „Tilapäisesti hoidettaviksi voidaan antaa lapsia Helsingin kaupungissa etusijassa — — — selonteon kultakin kerralta."

12 ja 13 § pysyisivät ennallaan.

14 § poistettaisiin.

15 § muuttuisi seuraavaksi: „Valvoakseen köyhäinhoitohallituksen vastaanottokodin toimintaa on lastenhoidontarkastajan usein käytävä siellä ja otettava tarkoin selkoa hoidokkien hoidosta ja vaalinnasta sekä katsottava, että ruoka on ravitsevaa ja riittävää samoin kuin että kalusto ja muut tavarat hyvin pidetään kunnossa.

Jos hän silloin havaitsee olevan syytä muistutukseen, on hänen siitä tehtävä ilmoitus suljetun vaivaishoidon lautakunnalle".

16 § pysyisi ennallaan.

17 §:stä poistettaisiin b) kohta sekä c) kohdasta 1 ja 4 mom.

18 § poistettaisiin.

19 § pysyisi ennallaan.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta. Tarkastajakokous.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta on siltä pyydettynä lausuntona lähettänyt jäljennöksen tarkastajakokouksessa asian käsittelyssä tehdystä pöytäkirjasta ja omasta puolestaan ainoastaan ilmoittanut yhtyvänsä siihen.

Kun komitea on luopunut tekemästä ehdotusta kaiken kasvatustoiminnan keskittämisestä saman hallinnon alaiseksi, on tarkastajakokous katsonut tarpeelliseksi kajota pääasiassa ainoastaan niihin mietinnön kohtiin, jotka koskevat kansakoulutoiminnasta voimassa olevia asetuksia. Näitä ovat ensinnäkin lastensuojeluhallituksen ohjesääntöehdotuksen 4 §. Kun voimassa olevan kansakouluasetuksen 14 § edellyttää kansakoulutarkastajan voivan ottaa osaa kansakoulujohtokunnan keskusteluihin ja koska tarkastajalle on tarpeellista tietää, milloin lastensuojelulautakunta toimii kansakoulujohtokuntana, olisi puheenalainen pykälä tarkastajakokouksen mielestä laadittava seuraavaksi:

„Lastensuojelulautakunta toimii myöskin suojeluskasvatuslaitoksiin perustettujen kansakoulujen johtokuntana. Sentähden on

1) lautakunta asetettava kansakoulusta säädetyllä tavalla,

2) varattava asianomaiselle tarkastajalle tilaisuus ottaa osaa lautakunnan keskusteluihin,

3) muussakin kohden noudatettava mitä voimassa olevat asetukset kansakoulutoimesta määräävät."

Tämän johdosta olisi myöskin ehdotuksen 7 § muutettava niin, että lastensuojelulautakunta on päätösvaltainen vähintään kolmella jäsenellä.

Kun ohjesäännön 13 §:ssä ehdotetaan lastentarhat lastensuojeluhallinnon alaisiksi, on tämä vastoin kouluhallituksesta elokuun 2 päivänä 1918 annetun

asetuksen 3 §:n säännöstä, jonka mukaan lastentarhat kuuluvat kansanopetuksen alaan. Kun näin ollen ehdotus edellyttää useita muutoksia voimassa olevaan kansakouluasetukseen ja kun yleinen, koko maan käsittävä lastensuojelulaki paraikaa on tekeillä, on tarkastajakokous sitä mieltä, että komitean ehdotuksen toimeenpano olisi lykättävä toistaiseksi, varsinkin kun on mahdotonta panna sitä täytäntöön tammikuun 1 päivästä 1921, niinkuin komitea ehdottaa, ja kun käytännölliset seikat tällä kertaa panevat esteitä sen toteuttamiselle. Sen sijaan tarkastajakokous pitää suotavana, että nykyistä kasvatuslautakuntaa kehitettäisiin asteettain siihen suuntaan, kuin komitean mietintö tähtää.

Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on niinikään tarkastajakokouksen lausunnon hankittuaan katsonut voivansa hyväksyä komitean mietinnössä esitetyn pääajatuksen, mutta kuitenkin halunnut saada muutoksia eräisiin kohtiin. Niinpä on ehdotettu lastensuojeluhallitus johtokunnan mielestä liian laajaksi suunniteltu, minkätähden lastensuojelujohtokunta olisi poistettava ja sille ehdotetut tehtävät annettava hallituksen johtajalle ja osastonjohtajille, jotka kokoontuisivat samaan tapaan kuin kansakoulujen tarkastajat. Näin menetellen myös suuri osa ohjesääntöä voitaisiin siirtää työjärjestykseen. Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta.

Opetuspuoli on johtokunnan mielestä liiaksi sivuutettu. Kansakoulutarkastajat olisi ehdottomasti aina kutsuttava kokouksiin opetusasioita käsiteltäessä ja muutoinkin tulisi heidän olla oikeutettuja olemaan niissä saapuvilla. Samoissa tilaisuuksissa tulisi kansakoulunopettajistonkin edustajia olla läsnä.

Ohjesäännön 4 §:n sanamuoto on epäselvä, sillä aloittava „kun“ sana aiheuttaa epätietoisuutta.

Ohjesäännön 2 ja 4 § ovat keskenään ristiriitaiset. Kansakouluasetuksen mukaan tulee opettajistonkin valita edustaja kansakoulujohtokuntaan, mutta sitä ei ole edellytetty 2 §:ssä. 7 §:n mukaan on lastensuojelulautakunta päätösvaltainen vähintään 4 jäsenellä, mutta voimassa olevan asetuksen mukaan on kansakoulujohtokunta päätösvaltainen 3 jäsenellä.

Vastoin tarkastajakokouksen mieltä on johtokunnan enemmistö sitä käsitystä, että kansanlastentarhat olisi komitean ehdotuksen mukaisesti asetettava lastensuojelulautakunnan alaisiksi, mutta siinä tapauksessa on lastentarhoja koskevaa asetusta muutettava.

Lopuksi on johtokunnan mielestä tarpeellista panna ohjesääntöön määräys, että lastensuojelulautakunnan huostaan otettujen lasten tulee saada hoitoa ja ohjausta äidinkielellään.

Johtokunta lausuu aluksi, että yhteiskunnallinen lastenhoito menestyäkseen epäilemättä vaatii järjestämään tarpeellisen yhteistoiminnan tällä alalla toimivain kunnallisten ja yksityisten laitosten kesken, mutta mitä enemmän johtokunta on saanut tilaisuutta tähän asiaan perehtyä, sitä enemmän on siinä lujittunut vakaumus, ettei tämä yhteistoiminta ole, mikäli kansanlastentarhoja koskee, aikaansaatavissa yhdistämällä nämä muihin, varsinaista lastensuojelutyötä edustaviin lastenhoitotoiminnan haaroihin. Vuonna 1914 tehty ehdotus lastentarhain asettamisesta kasvatuslautakunnan alaisiksi ei olisi saattanut asiaa onnelliseen ratkaisuun, minkätähden se saikin raueta. Kansanlastentarhain johtokunta.

Myöskään nyt esillä oleva keskitysehdotus ei näytä johtokunnasta tyydyttävältä. Keskitysajatusta ei ole siinä voitu toteuttaa saattamatta vaaraan lastentarhain menestyksellistä työtä. Pääsyynä tähän näyttää johtokunnasta olevan, että lastentarhain työ on olennaisesti kasvatusopillista laatua, jota vastoin muut ehdotuksen mukaan lastensuojelulautakunnan alaisiksi asetettavat laitokset toimivat

varsinaisen lastensuojelun alalla. Tämä syvään käypä ero jo sinänsä estää näitä erilaatuisia laitoksia yhdistämästä toisiinsa niin läheisesti kuin ehdotus tarkoittaa.

Lastentarhain opettajattarilta ja tietystikin siltä henkilöltä, jonka on ohjattava ja valvottava heidän toimintaansa, vaaditaan ammattisivistystä ja pätevyyden näytteitä. Tämä seikka on ohjesääntöehdotuksessa sivuutettu mikäli puheenalaisen osaston johtajaa koskee. Kansanlastentarhoja koskevat asiat esittelisi hallituksen eikä osaston johtaja. Johtokunnan mielestä ei tällainen järjestely ole asialle eduksi. On kieltämättä mitä tärkeintä, että henkilö, joka hoitaa lastentarhatyön johtoa ja on siihen erikoisesti valmistunut, toimittaa näiden useinkin erittäin arkaluontoisten asiain esittelyn, joihin hallituksen johtaja moninaisten muiden tehtäväinsä johdosta tuskin voi riittävästi perehtyä.

Edelleen ei johtokunnan mielestä ole tarkoituksenmukaista asettaa eri-ikäisiä lapsia yhteisen johdon alaisiksi, niinkuin ehdotuksessa tarkoitetaan. Niinikään käynee erittäin vaikeaksi keskittää yhden henkilön, taloudenhoitajan, käsiin eri laitosten taloudenhoitoa, sillä näistä jo lastentarhat edustavat lukuisia eri talouksia. Lasten luetteloiminen yleisellä kansliaosastolla ei poista luettelon pitämisen tarpeellisuutta eri lastentarhoissa, joten työ lisääntyy kaksinkertaiseksi.

Loppuarvostelunaan johtokunta lausuu, ettei se tosin aikaisemmin ole periaatteessa asettunut vastustavalle kannalle mitä tulee ehdotukseen kunnan lastenhoitotyön, lastentarhatoiminnankin, keskittämisestä, mutta on nyttemmin tutustuttuaan siihen tapaan, miten kunnallinen lastentarhatoiminta on esillä olevassa ehdotuksessa sovitettu suunniteltuun keskushallintoon, havainnut tuollaisen läheisen yhdistämisen kohtaavan vaikeuksia sekä saanut varman vakaumuksen siitä, että ehdotettu uudistus vaikuttaisi haitallisesti lastentarhatyöhön, minkätähden johtokunta katsoo velvollisuudekseen ehdottaa, että Helsingin kaupungin avustamat lastentarhat pysytettäisiin edelleen johtokuntansa alaisina, mutta että tämä johtokunta velvoitettaisiin muita mainitunlaatuisia laitoksia varten asetettavalle keskuselimelle antamaan kaikki ne lastentarhatoimintaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen asianmukaisen yhteistoiminnan aikaansaamiseksi lastentarhain ja varsinaisella lastensuojelualalla toimivain laitosten kesken.

Lastentarhaopettajatarten lausunto.

Johtokunnan lausunnon oheen oli pantu lastentarhain opettajatarkokouksen lausunto, johon johtokunta pääasiassa yhtyy. Mainitut opettajattaret olivat yhteisessä kokouksessaan pohtineet puheena olevaa asiaa sekä siinä yhtyneet lausumaan, että ehdotuksentekijät eivät ole heidän mielestään kiinnittäneet riittävää huomiota seuraaviin seikkoihin:

että lastentarhat, jotka vuosikymmenien aikana ovat toimineet ja toimivat erikoisten kasvatuksellisten periaatteiden mukaan ja joitten opettajavoimat ovat varta vasten tähän työhön valmistuneet, ovat kasvatusopillisia laitoksia, jotka oleellisesti eroavat niistä sekä verraten vakinaisista että tilapäisistä lastensuojelulaitoksista, jotka ehdotuksen mukaan kuuluisivat samaan osastoon;

että lastentarhat jo monen vuoden aikana kaupunginvaltuuston asettaman johtokunnan ja tarkastajain alaisina ovat olleet järjestettyinä tavalla, joka on ollut erityisesti omansa edistämään lastentarhain periaatteiden ja tarkoitusten toteuttamista.

Lastentarhain siirtäminen tästä koetusta, tarkoitustaan vastaavasta asemasta vieraitten vaikutusten alaisiksi ei kokouksen vakaumuksen mukaan olisi omansa edistämään lastentarhain menestystä. Ainoastaan syvästi huolestuneina kokouksen osanottajat sentähden voivat ajatella puheenalaisen ehdotuksen toteuttamismahdollisuutta ja pyytävät johtokuntaa toimimaan siihen suuntaan, ettei ehdotus kaupunginvaltuuston puolelta lastentarhoihin nähden aiheuttaisi toimenpidettä.

Huomauttaen että kysymys lastensuojelutoiminnan keskittämisestä monessa kohden koskettaa kaupungin yleistä terveydenhoitoa lautakunta aluksi valittaa, ettei sille ollut suotu tilaisuutta ottaa osaa komitean ehdotuksen laadintaan. Mietinnössä ei sentähden ole viittaustakaan siihen, miten terveydenhoitolautakunnan ja lastensuojeluhallituksen välinen yhteistoiminta olisi järjestettävä. Käymättä ehdotusta yksityiskohtaisesti arvostelemaan lautakunta kuitenkin huomauttaa, että ehdotuksen mukaan kaupunginvaltuuston asetettava lastensuojelulautakunta varmaan jäisi melko paljon syrjään laitoksen varsinaisesta toiminnasta, kun ei lastensuojelujohtokunnan johtajakaan olisi lautakunnan itseoikeutettu jäsen. Terveydenhoitolautakunta sentähden ehdottaa, että vastamainittu johtaja olisi lastensuojelulautakunnan itseoikeutettu jäsen ja että kaupunginvaltuuston valittavista kuudesta muusta jäsenestä yksi valittaisiin terveydenhoitolautakunnan jäsenistä. Lastensuojelulautakunnan olisi kokoonnuttava ainakin kerran kuukaudessa saadakseen tiedokseen osastonjohtajain kuukausiraportit. Terveydenhoitolautakunta.

Komitea ehdottaa lastensuojeluhallitukseen perustettavaksi erityisen terveydenhoito-osaston omine kanslioineen. Terveydenhoitolautakunnan mielestä olisi kuitenkin parempi asettaa johtokuntaan lääkäri apulaisjohtajaksi, koska suuri osa johtajan käsiteltävistä asioista aivan varmaan koskee terveydellisiä oloja, minkätähden olisi tärkeää, että hänellä aina olisi tilaisuus neuvotella kokeneen lääkärin kanssa. Lääkäri taas saisi siten määräävämmän ja keskeisemmän aseman sekä voisi myös paremmin tarkata lastensuojeluhallituksen koko työtä ja järjestöä. Konttoritehtävänsä hän voisi teettää yleisellä kansliaosastolla. Johtajan virkaloman aikana olisi lääkäri itseoikeutettu hoitamaan johtajan tehtäviä. Muutoin lääkäri valvoisi terveydenhoitoa hallituksen alaisissa laitoksissa, mutta olisi hänen toimintansa tietenkin pysytettävä hallituksen toimialan puitteissa eikä ulotettava yleisen terveydenhoidon alaan, vaikka hän tietenkin olisi esteetön, sikäli kuin hänen toimintansa vaatii, hankkimaan tilastotietoja kuolleisuudesta, tautisuudesta y. m. Hänen tulisi myös tehdä terveydenhoitolautakunnalle ilmoitus huomatessaan epäkohtia, joilla saattaa olla merkitystä alaikäisten yleisen terveydentilan arvostelemisen kannalta. 14 § olisi sentähden poistettava tai kokonaan laadittava uudestaan. Olisi kenties hyödyksi, jos lääkäri (apulaisjohtaja) tai turvattomain lasten osaston lääkäri hoitaisi kaupungin avustamaa lasten poliklinikkaa.

Kokonaisuudessaan tuntuu esillä oleva ohjesääntöehdotus lautakunnan mielestä varsin sekavalta. Sitä tarkastaessaan on lautakunta pitänyt tarpeellisena ehdottaa seuraavat muutokset:

2 §:än olisi pantava määräys, että yksi lastensuojelulautakunnan jäsen olisi valittava terveydenhoitolautakunnan jäsenistä.

6 §:ssä olisi määrättävä, että lautakunnan tulee kokoontua vähintään kerran kuukaudessa.

9 §:stä olisi poistettava määräys erityisen terveydenhoito-osaston perustamisesta, mistä johtuisi 14 §:n poistaminen. Sen sijaan olisi ohjesääntöön pantava edellä mainitun suuntainen säännös lääkärin asettamisesta lastensuojelujohtokuntaan apulaisjohtajaksi.

Lopuksi lautakunta ehdottaa, että 11 §:än sanan „prostituoitujen“ sijaan pantaisiin sopivampi ja ajanmukaisempi sanamnoto, esim. „epäsiveellistä elämää viettävien naisten“ tai jokin sen tapainen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Lausunto** Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksestä sekä satamatoimikunnan ehdottamasta satamain ensimmäisen rakennusjakson ohjelmasta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Huhtik. 28 p:nä 1921.

Lähetteessä kesäkuun 15 päivältä 1920 saatuaan kehoituksen antaa lausunnon Kaupunginvaltuuston toukokuun 7 päivänä 1918 asettaman satamatoimikunnan mietinnöistä n:oista 1 ja 2 (Kvston pain. asiakirj. n:ot 15 ja 17 vuodelta 1920), joissa toimikunta lausuu mielensä kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksestä ja esittää satamain ensimmäisen rakennusjakson ohjelman, on rahatoimikamarilla mainitun tehtävän täyttämiseksi kunnia lausua seuraavaa:

Kun rahatoimikamarista näytti tärkeältä saada tietää, miten kaupungin omat ammattiviranomaiset suhtautuvat satamatoimikunnan esityksen perustuksena oleviin, majuri H. G. Torulfin laatimiin satamasuunnitelmiin, lähetti kamari asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen, joka helmikuun 15 päivänä kuluvaa vuotta antoi lausuntonsa. Hallitus viittaa tässä liitteenä 1 seuraavaan lausuntoon, jonka on antanut hallituksen tarkoitusta varten asettama, kaupungininsinööri G. Lindqvistin, rakennuskonttorin satamarakennusosaston päällikön S. Randelinin ja kaupunginasema-arkkitehti B. Brunilan muodostama valiokunta, ja yhtyy pääasiassa valiokunnan lausuntoihin, paitsi mikäli koskee valiokunnan esitystä, että kysymys vapaasataman sijoittamisesta heti ratkaistaisiin, jommoista ratkaisua hallitus ei pidä nykyoloissa tarpeellisena ja johon seikkaan rahatoimikamari seuraavassa palaa.

Näin hankitusta selvityksestä näkyy, että kaupungin vakinaiset ammattiviranomaiset eräiltä kohdin, ainakin yleisiin periaatteisiin nähden, täydellisesti hyväksyvät majuri Torulfin ehdotukset, mutta toisista ovat eroavaa mieltä, ja huomattava on, että eräisiin viimeksi mainittuihin yksityiskohtiin nähden satamatoimikunnassakin on esiintynyt eriäviä käsityksiä. Ensimmäinen erimielisyyttä herättänyt kohta koskee *meriliikenteen vastaista kehitystä* ja sen yhteydessä olevaa *laituritilan tarvetta*. Sen sijaan että herra Torulf satamatoimikunnan vastaansanomatta edellyttää satamaliikenteen kasvavan siinä määrin, että 50 vuoden

kuluessa tarvittaisiin rantasiltaa 9,000—10,000 metriä suurmeriliikennettä ja 6,000—7,000 metriä pienempää meriliikennettä varten, saa hallituksen valiokunta tulokseksi, että noin 3,600 metriä syvänveden rantasiltaa riittäisi tyydyttämään tarvetta lähes vuoteen 2000 asti. Tämä silmään pistävä eroavaisuus johtuu osin siitä, että valiokunta erottaa tuonnin kokonaismäärästä eräiden tavarain tuonnin, jota varten täytyy järjestää erityisiä, yleisestä satamasta erillään sijaitsevia varastopaikkoja, sekä niinikään viennistä puutavarat, jotka tarvitsevat oman vientisatamansa, osin siitä, että valiokunta on arvioinut liikenteen lisääntyvän hitaammin, mutta sen sijaan edellyttänyt liikennekyvyn, ilmaistuna tonnein rantasillan pituusmetriä kohti vuodessa, kasvavan jonkin verran enemmän kuin majuri Torulf on edellyttänyt uudenaikaisten konelaitteiden käytäntöön tulon sekä sen johdosta, että suurmerisatama olisi liikenteelle avoinna 11 kuukautta vuodessa. Tämä eroavaisuus osoittaa tämänlaatuisten laskelmain vaikeudet, ja on kaupungin yleisten töiden hallituskin huomauttanut, että on mahdoton nykyolojen pohjalla saada selvää käsitystä vastaisen meriliikenteen laajuudesta. Myöntäen olevan vaikea esittää paikkansa pitäviä laskelmia rahatoimikamari katsoo rohkenevansa lausua, että hallituksen valiokunta on satamaliikenteen kehitykseen nähden lähtenyt oikeampain edellytysten pohjalta kuin herra Torulf, jonka laskelmia näyttää olevan pidettävä liian herkkätoiveisina. Kamarin mielestä sentähden valiokunnan esittämät suhdeluvut paremmin vastaavat todellista tarvetta. Tämän käsityksen puolesta puhuu sekin seikka, että Helsingissä samoin kuin jokaisessa suuremmassa merisatamassa varsin luultavasti edelleen tulee toimitettavaksi kuormausta ulkosatamassa, jommoisen menettelyn johdosta voidaan tulla toimeen pienemmällä syvän veden rantasiltatilalla.

Jos myönnetään majuri Torulfin vastaista rantasiltatarvetta koskevat oletukset liioitelluiksi, on tästä lähimpänä seurauksena että aika, jolloin kaupunki saattaa tarvita niin laajoja satamalaitoksia, kuin herra Torulfin laatimat suunnitelmat osoittavat, siirtyy epämääräiseen tulevaisuuteen. Herra Torulfin oman lausunnon mukaan kuitenkin olisi turhaa ja tarpeetonta nyt yrittää arvata, miten kehitys vuodesta 1970 lähtien on jatkuva, jota vastoin hallituksen valiokunta, erään toisen asiantuntijan käsitykseen nojaten, rajoittaa ajan, joksi satamasuunnitelma on laadittava, lähimpiin 20—30 vuoteen. Valiokunta tekee tästä sen johtopäätöksen, että siinä pääsatamassa, joka valiokunnan samoin kuin herra Torulfin ja satamatoimikunnankin mielestä on sijoitettava kaupungin länsiosassa oleviin vesialueisiin, voidaan nähtävissä olevain aikain tarpeisiin varata riittävästi tilaa rakentamalla valmiiksi Santa- ja Busholman satamalaitokset, joihin satamatoimikuntakin oli ajatellut satamatyöt olevan aluksi keskitettävä, ja että sentähden olisi väärin varata maa- ja vesialueita epätietoisessa ja kaukaisessa vastaisuudessa ehkä toteutettavan Taivallahden satamalaitoksen tarpeisiin.

Ehdotus *lopullisen vapaasataman sijoittamisesta Taivallahteen* on, niinkuin mietinnössä n:o 1 huomautetaan, kohdannut vastustusta sekä kaupungin ammatti-

viranomaisten taholta että satamatoimikunnassakin. Siihen selvitykseen, mikä mainitun mietinnön sivuilla 12—17 annetaan tämän suunnitelman eduista ja hankaluuksista, on hallituksen valiokunta liittänyt eräitä lausuntoja tämän suunnitelman epätarkoituksenmukaisuuden osoittamiseksi. Ettei ole aivan helppo muodostaa itselleen käsitystä tästä asiasta, käy ilmi siitä odottavasta kannasta, jolle kaupungin yleisten töiden hallitus asettuu. Niinkuin edellä mainittiin, on kysymys vapaasataman lopullisesta paikasta hallituksen mielestä toistaiseksi jätettävä avoimeksi, mistä näyttää olevan tehtävä se johtopäätös, että tarkoitukseen ehdotetut alueet olisi varattava. Rahatoimikamari, jonka vähemmistö on puoltanut hallituksen valiokunnan esittämää käsitystä, voi puolestaan myöntää, ettei nykyään näy olevan olemassa pakottavaa syytä heti tehdä päätöstä tässä asiassa, koska rakennustoimintaa, jonka johdosta oli toivottava, että varattavaksi aiottua tonttimaata voitaisiin vapaasti käyttää, lähiaikoina tuskin on odotettavana. Siihen nähden että varattava alue, niinkuin mietinnöstä n:o 1, kuv. IX näkyy, käsittäisi varsin suuren osan vielä käyttämätöntä, rakennustonteiksi aiottua XIII—XV kaupunginosan maata, näyttää kuitenkin suotavalta, että asian lopullista ratkaisua mikäli mahdollista joudutetaan, ja on kamari sitä mieltä, että satamatoimikunnan vähemmistön siinä kohden ehdottamaa 5 vuoden määräaikaa pitää voida tuntuvasti lyhentää, ehkäpä vain puoleentoista vuoteen. Mikäli kamari on saanut tietää, lienee se valtion toimikunta, joka paraikaa suunnittelee Helsingin ja Fredriksperin ratapihaolojen järjestämista ja jonka työn odotetaan valmistuvan ensi syksynä, tullut siihen johtopäätökseen, että Taivallahdesta Fredriksperiin suunnitellun rautatieraiteen liikennöiminen kohtaisi vakavia vaikeuksia radan suuren nousun johdosta, minkätähden toimikunta työssään edellyttää satamaradan pysytettävän nykyisellä kohdallaan. On sentähden luultava, että vuoden kuluessa voidaan esittää semmoinen selvitys, ettei enää vallitse epätietoisuutta esillä olevan asian oikeasta ratkaisutavasta. Näin ollen kamari on yhtynyt puoltamaan satamatoimikunnan ehdotusta että Taivallahden satamaa ja suunniteltua Hietalahden sataman—Taivallahden—Fredriksperin rautatieraidetta varten varataan tarpeellinen alue, kuitenkin niin, että kaupungin yleisten töiden hallitus saa toimekseen mahdollisimman pian ja viimeistään 1922 vuoden kuluessa antaa tarpeellisen selvityksen, jotta lopullisesti voidaan ratkaista kysymys vapaasataman sijoittamisesta Taivallahteen.

Siltä varalta että mainittu kysymys ratkaistaisiin, niinkuin nykyään näyttää luultavalta, kielteiseen suuntaan ja satamaliike keskitettäisiin laajemmaksi rakennettuun Länsisatamaan, käy välttämättömäksi vastedes parantaa *tämän sataman ja valtion rautatieverkon välistä raideyhteyttä*, ja näyttää perustellulta, niinkuin hallituksen valiokunta ehdottaa, ryhtyä toimiin mainitun valiokunnan majuri Torulfin esittämän ajatuksen mukaisesti tekemän ehdotuksen toteuttamiseksi, joka tarkoittaa satamaradan suoristamista ja levittämistä Ruoholahdenrannan ja Ruoholahdenkadun kulmauksesta lähtien Arkadia- ja Etelä Rautatiekadun

risteykseen asti, johon ehdotukseen hallitus on yhtynyt ja jonka rahatoimikamarikin on katsonut ansaitsevan huomiota. Varsin luultavasti on nykyinen satamarata, osittain laajennettuna kaksois- tai kolmoisraiteiseksi, kykenevä monet ajat täysin riittävästi tyydyttämään liikennettä, minkätähden toimenpiteet voidaan rajoittaa siihen, että vähitellen lunastetaan vastaista laajennusta varten tarpeelliset tontit niillä olevine rakennuksineen.

Mietinnön n:o 1 siv. 17 olevassa ponnessa satamatoimikunta puoltaa Hietalahden sataman rakentamista suunnitelman B II mukaisesti. Toimikunnan vähemmistö on puoltanut suunnitelmaa B I. Hallituksen valiokunta ei lausu mieltään tästä asiasta, mutta esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi Hietalahteen rakennettavaksi satama-altaan, jommoista ehdotusta ei ole suunnitelmassa B II, mutta sekä suunnitelmassa B I että kumpaisessakin vaihtopuolisessa ehdotuksessa A. Tämä laitos, joka valiokunnan mietinnön mukaan korvaisi Taivallahden vapaasataman, näyttää olevan teetettävä siihen katsomatta, miten vapaasatamakysymys ratkaistaan, koska siten aikaansaataisiin tyydyttävällä tavalla se yhteys Merholmaan, minkä kaupunki on kauppaneuvos J. Tallbergin kanssa tekemässään välipuheessa sitoutunut kohdakkoin järjestämään. Huomattava on, että satamatoimikuntakin on myöhemmässä mietinnössään puoltanut tähän satama-altaaseen kuuluvain rantasiltain rakennuttamista. Mitä muutoin eri suunnitelmain väliseen valintaan tulee, näyttää niiden suureen yhtäläisyyteen katsoen, minkä johdosta ne voi käsittää eri kehitysvaiheiden esikuviksi, jotenkin tarpeettomalta Kaupunginvaltuuston päätöksellä määrätä jokin niistä noudatettavaksi sataman suunnittelussa. Hallituksen valiokunnan lausuman käsityksen mukaisesti, että herra Torulfin ehdotusten on katsottava osoittavan ainoastaan satamain kehityksen suuntaviivat, näyttää riittävältä hyväksyä puheenalaiset suunnitelmat ainoastaan yleismalleiksi, joita kaupungin suunnittelevien insinöörien on, kunnes Kaupunginvaltuusto muuta päättää, noudatettava laatiessaan niitä luonnoksia ja yksityiskohtaisia ehdotuksia, jotka on pantava rakennustyön perustukseksi ja sitä ennen alistettava Valtuuston tutkittaviksi.

Vaikkakin, siihen nähden mitä edellä on lausuttu vastaisesta laituritilan tarpeesta, voipi näyttää turhalta nyt suunnitella muiden suurmerisatamain kuin jo tekeillä olevan rakentamista, ei rahatoimikamari ole havainnut olevan aihetta vastustaa satamatoimikunnan ehdotusta valmistelutoimiin ryhtymisestä *Degerön alueen ja Santahaminan hankkimiseksi kaupungille.* Hallituksen valiokunta on tätä ehdotusta puoltanut perusteluja esittämättä, tarkoittaen turvata kaupungin satamatarpeita senkin kaukaisen tulevaisuuden varalle, jolloin Santa- ja Busholman suurmerisatama käy riittämättömäksi. Rahatoimikamari puolestaan, samoin kuin satamatoimikuntakin, on sitä mieltä, että mainittujen, kaupungin itäisen vesialueen vierellä ja sen luonnollisen laajenemisalueen piirissä sijaitsevain saarten omistusoikeus voi monesta syystä olla kaupungille tärkeä. Lopulliseen

käyttötapaan katsomatta ja asianmukaisesti huomioon ottamalla sekin, että tämän maanhankinnan toteuttaminen ehkä siirtyy kaukaiseen tulevaisuuteen, näyttää sentähden perustellulta, että, niinkuin satamatoimikunta ehdottaa, jo nyt käydään selvittämään mainitun hankinnan mahdollisuuksia sekä suotuisain tilaisuuksien ilmaantuessa ja kun kaupungin raha-asiat sallivat, aloitetaan mainitun suuntaiset neuvottelut. Toinen kysymys, jota nyt ei ole tarpeellista ottaa pohdittavaksi, on, onko sopivaa sinne sijoittaa suurmerisatamaa. Kamari haluaa ainoastaan huomauttaa että nykyään suunnitellun suurmerisataman vastainen laajentaminen länteen Drumsön itäosan käsittäväksi, joka saari varmaan, vaikka mahdollisuus sen hankkimiseen kaupungille nykyhetkellä on rauennut, ennemmin tai myöhemmin tulee liitettäväksi kaupunkimuodostukseen, näyttää tarjoavan puheena olevan kysymyksen läheisimmän ja ehkä edullisimman ratkaisun.

Mitä tulee satamatoimikunnan ehdotuksiin *satama-alueiden* kuntoon panettamisesta *keskikokoista merenkulkua varten*, *venesatamain* järjestämisestä, *Blekholmain ja Mustikkamaan* käytöstä sekä teollisuussatamain rakentamisesta *Hertonäsin- ja Vanhankaupunginlahteen*, ei rahatoimikamarilla ole niiden johdosta mitään huomauttamista, sillä ainoa kohta, jossa kaupungin viranomaiset ovat asettuneet eroavalle kannalle, nimittäin Mustikkamaan käyttö, on ollut erikseen käsiteltävänä.

Myöskin satamatoimikunnan lausuntoihin *rautatieyhteyksistä*, mikäli koskee selvityksen hankkimista kysymyksiin rautatielinjan rakentamisesta sopivalta emäradan kohdalta Vikin alueiden halki Hertonäsiin sekä rautatien rakentamisesta Sörnäsin niemekkeeltä Gumtähden alueen halki Fredriksperiin, Vanhankaupunginlahden länsirantaa pitkin Vikiin sekä Siltavuorenlahden poikki Katajanokalle, on rahatoimikamari yhtynyt. Satamatoimikunnan ehdotus tilan varaamisesta kolmelle viimeksi mainitulle linjalle sitä vastoin näyttää olevan jätettävä mainitun selvityksen antamain tulosten varaan. Niinkuin kamari on aikaisemmin maininnut, on kamari koettanut jouduttaa alustavia töitä, joiden varassa Oulunkylän—Hertonäsin rautatierakennuksen aloittaminen on. Kun nyttemmin kaikki rakennusluvan saamiseksi tarpeelliset tiedot on hankittu, on kamari kaupungin puolesta valtioneuvostolle tehnyt lupahakemuksen.

Edellä esitetyn mukaisesti pyytää rahatoimikamari *satamatoimikunnan laatimaan kaupungin satama-alueiden ynnä niihin kuuluvain merenkulkulaitosten kuntoonpano-ohjelmaan* ehdottaa seuraavat muutokset ja täydennykset:

Sivulla 17 olevaan puoltavaan lausuntoon rahatoimikamari voi yhtyä, jos lause muutetaan seuraavaksi: *että Hietalahden sataman suunnittelun pohjaksi toistaiseksi ja kunnes Kaupunginvaltuusto muuta päättää pannaan majuri Torulfin suunnitelma; sekä*

tähän puoltosanaan lisätään lause: *samoin kuin että kaupungin yleisten töiden hallitusta kehoitetaan mahdollisimman pian ja viimeistään ennen 1922 vuoden loppua*

hankkimaan mahdollisimman tarkka selvitys kaikista niistä seikoista, jotka vaikuttavat ehdotukseen lopullisen vapaasataman sijoittamisesta Taivallahteen.

Mikäli koskee Hietalahden sataman ja valtionrautateiden järjestelyratapihan välisen rautatieyhteyden aikaansaamista päättänee Kaupunginvaltuusto *antaa rahatoimikamarin tehtäväksi ryhtyä, niin pian kuin kaupungin raha-asiat sallivat, keskusteluihin niiden tonttien lunastamisesta, joita Ruoholahdenrannan ja Ruoholahdenkadun kulmauksen ja Arkadia- ja Etelä Rautatiekadun risteyksen välisen satamaradan vastainen uudestisijoitus koskee.*

Satamatoimikunnan ehdotus Mustikkamaan vastaisesta käytöstä (siv. 19) raukeaa Kaupunginvaltuuston lokakuun 13 päivänä 1920 tekemän päätöksen johdosta, jonka mukaan mainittu saari on luovutettava kansanpuistoksi.

Niinkuin edellä on mainittu, on kamarin vähemmistö ollut eroavaa mieltä vastaisen vapaasataman sijoituksesta. Mainittu vähemmistö, herrat Idström, Makkonen ja Björkenheim, pitää niitä perusteluja, joilla eräät ammattimiehet ovat vastustaneet vapaasatamaan sijoittamista Taivallahteen, niin painavina, että on aivan tarpeetonta sieltä varata satamalle ja sen yhteyteen suunnitelluille raidelaitteille tarpeellista tilaa siksikään lyhyeksi ajaksi, jota kamari on pitänyt tarpeellisena lisäselvityksen saamiseksi asiaan. Semmoinen varaus vaikeuttaisi suuressa määrin sitä suunnittelutyötä, jota kaupungin rakennuskonttorin nyt, kun tilaisuutta siihen tarjoutuu rakennustoiminnan väliakaisen keskeytyksen johdosta, tulisi suorittaa vastaisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Vähemmistö sentähden ehdottaa, että satamatoimikunnan mietinnön n:o 1 sivulla 17 olevan puoltavan ehdotuksen loppuosa kokonaan hyljättäisiin.

Satamatoimikunnan niinikään käsittelemässä kysymyksessä *teollisuustonttien ja varastopaikkain järjestämisestä kaupungin omistamalle alueelle* on rahatoimikamari yhtynyt toimikunnan esittämiin ponsiin (mietintö n:o 1, siv. 29 ja 30). Niinkuin satamatoimikuntakin huomauttaa, on tätä kysymystä käsitelty ainoastaan yleispiirtein ja jätetty asianomaisten kaupungin viranomaisten asiaksi toteuttaa esitettyä suunnitelmaa sikäli kuin kaupungin varat sallivat. Tämän mukaisesti lienee majuri Torulfin ehdotusta teollisuusalueiden järjestämisestä Vikin tiluksille ja teollisuussataman rakennuttamisesta Vanhankaupungin lahteen (kuv. VIII) samoin kuin Hertonäsin satamaehdotusta vielä vähemmän kuin hänen suurmerisatamaehdotuksiaan määrättävä kaupungin omien teknikkojen ohjeeksi lopullisten suunnitelmain laadinnassa, vaan lienee ne ainoastaan käsitettävä satamatoimikunnan lausunnon valaisemiseksi, mikäli koskee mahdollisuutta ratkaista teollisuuden tonttitarpeen tyydyttämistä koskevaa kysymystä ehdotettuun suuntaan.

Myöskin satamatoimikunnan mietinnössä n:o 2 esitettyyn *Helsingin kaupungin ensimmäisen rakennusjakson ohjelmaan*, jota vastaan kaupungin yleisten töiden hallituksella ei ole ollut mitään muistuttamista, on rahatoimikamari yhtynyt. Mitä tulee satamakysymyksen rahallista puolta valmistelemaan asetettavan jaoston kokoonpanoon, pyytää kamari huomauttaa, että tässä jaostossa välttämättä myös pitäisi olla edustettuna sen kaupungin viranomaisen, jolla on oleva huolena satamatöiden suoritus, nimittäin kaupungin yleisten töiden hallituksen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Liite I.

Kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Rahatoimikamarin lähetteessä kesäkuun 18 päivältä 1920, vaadittua hallituksen lausuntoa satamatoimikunnan mietinnöistä N:oista 1 ja 2, jotka koskevat Helsingin satamaolojen järjestämistä (Kvston pain. asiakirj. N:ot 15 ja 17 vuodelta 1920), sekä hallituksen asetettua asiaa valmistelemaan valiokunnan, johon valittiin allekirjoittaneet kaupungininsinööri Lindqvist, satamarakennusosaston päällikkö Randelin ja kaupunginasekaava-arkkitehti Brunila, pyytää valiokunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Puheena olevasta majuri Torulfin ehdotuksesta, johon satamatoimikunta miltei kaikilta kohdin yhtyy, on, niinkuin toimikunnan lausunnossakin mainitaan, aikaisemmin väitelty sanomalehdissä, ja lausunnossa esitetään nekin muistutukset, joita m. m. allekirjoittaneiden kaupungininsinöörin ja kaupunginasemakaava-arkkitehdin taholta on mainittua ehdotusta vastaan tehty. Samaten on puheenalainen ehdotus yleisesti katsoen joutunut muissa teknikkopiireissä ja Kaupunginvaltuustossakin varsin ankaran arvostelun alaiseksi niin niihin perusteihin nähden, joille majuri Torulf rakentaa ehdottamainsa suunnattoman laajain satamalaitosten tarpeellisuuden, kuin sen vähäisen huomion vuoksi, jota hän kiinnittää kaupungin kehitykseen asutus- ja terveydellisten olojen kannalta.

Allekirjoittaneiden ja satamatoimikunnan mielipiteiden välinen eroavaisuus ilmenee pääasiassa vastaisen vapaasataman asemaan ja laajuuteen kohdistuvana, kun taas ehdotusta Eteläsataman nykyisten laitosten jatkuvaksi rakentamiseksi sekä Sörnäsiin, Vanhankaupunginlahdelle ja Hertonäsiin ehdotettuja laitoksia voi osin sinänsä ja osin eräin muutoksin pitää tyydyttävinä. Tässä ei meiltä ole jäänyt huomaamatta, että majuri Torulfin ehdotuksia on pikemmin katsottava satamain kehityksen pääasiallisia suuntaviivoja osoittaviksi luonnoksiksi kuin lopullisiksi ehdotuksiksi, jotka kävisi välittömästi paneminen rakennustöiden pohjaksi. Puutteista mainittakoon, ettei polttoöljysatama ole saanut sijaa ehdotuksissa enempää kuin nykyaikainen kalasatamakaan.

Satamatoimikunta viittaa majuri Torulfin lausuntoon että laajaperäisen satamaliikenteen kaupalliset ja taloudelliset edellytykset ovat Helsingissä suuremmat kuin missään muussa Suomen satamassa, varsinkin siihen nähden, että kaupungin maantieteellinen asema ja kauppayhteydet myös tarjoavat hyviä edellytyksiä Venäjälle suuntautuvalle kauttakulkuliikenteelle ja talvisatamalle. Edellä kerrottu lausunto tuntuu allekirjoittaneesta Lindqvististä sangen herkkätoivoiselta eikä sanottavasti näytä tosioloihin perustuvalta eikä todennäköiseltä. On kyllä totta, että sodan aikaansaaman tilanteen johdosta Venäjän avustamiseksi tarkoitettujen tavarain äkillinen liikenneaalto yltäänsä täytti Helsingin satamat vuosina 1918 ja 1919, mistä m. m. oli seurauksena silloin kohonnut yleinen huuto, että kaupungin satamaoloja oli parannettava. Mutta tämä liikenneaalto jäi varsin lyhytaikaiseksi, sillä näiden vuosien tuontia tarkastellessa huomaa sen olleen melko paljon pienemmän sitä määrää, mikä sen olisi säännöllisissä oloissa pitänyt olla. Selvä on myös, että Venäjän jälleen päästyä tasapainoon sinne menevä liikenne on suuntautuva välittömästi Venäjän satamiin eikä Suomen kautta. Ja vaikka kauttakulkuliikennettä Venäjälle Suomen kautta poikkeustapauksessa

syntyisikin, on tämän liikenteen välittäjänä kesäiseen aikaan oleva Viipuri, joka sijaitsee lähellä Venäjää ja jolla on vanhat kauppayhteydet sen kanssa, sekä talvisaikaan Hanko. Venäjälle suuntautuvan kauttakulkuliikenteen saa sentähden kokonaan poistaa laskuista täkäläisten satamain laajentamista suunniteltaessa. Kotimaankaan keskussatamana ei pääkaupunki ole voinut saada osakseen kotimaisten kauppapiirien kannatusta, ja tunnettua on, että valtion kulkulaitoskomitea on antanut epäävän lausunnon ehdotuksesta että keskussatama rakennettaisiin tänne, viitaten muiden satamakaupunkien taholta kesäisin ja Hangon taholta talvisin odotettavana olevaan kilpailuun.

Epäilemätöntä tosin on, että Helsinki on joka tapauksessa saavuttava melko suuren satamaliikenteen varsinkin lujan asemansa vuoksi pääkaupunkina ja tästä johtuvan kaupallisen keskityksen takia sekä syystä että sillä talviliikenteeseen nähden on suotuisampi asema kuin Suomenlahden itäosan satamilla, mutta allekirjoittaneiden mielestä sekä tilasto että todennäköisyys osoittavat paljon hitaampaa liikenteen kasvamista kuin satamatoimikunta edellyttää. Jos vapaasatama tulee rakennettavaksi, — joka kysymys useista syistä vielä lienee otettava uudelleen pohdittavaksi, — on se meidän käsityksemme mukaan oleva melko paljon vaatimattomampi majuri Torulfin suunnittelemia „maailmansatamia".

Vastaisen vapaasataman paikkaan nähden on satamatoimikunnan enemmistö puoltanut vaihtopuolta B eli sataman sijoittamista Taivallahden ja Hietaniemen alueille. Tätä paikkaa vastaan tehdyt muistutukset mainitaan toimikunnan mietinnössä. Mutta vieläkin useampia muistutuksia voi tehdä. Niinpä täytynee olettaa, että Drumsön ja sitä ympäröivien saarien asutus on vaativa rakennettavaksi kiinteän sillan kaupunkiin, niinkuin jo on käynyt Brändössä. Tuollainen silta saattaisi, vaikka sen kulkuaukko olisikin mahdollisimman suuri, kuitenkin mahdottomaksi vapaasataman sijoituksen Taivallahteen. Majuri Torulfkin toteaa tämän (Mietintö N:o 1, siv. 14*), mutta katsoo riippulautan voivan välittää Drumsön liikennettä tuottamatta sanottavaa haittaa satamaliikenteelle. Mutta riippulautta tuskin tyydyttänee asutuksen vaatimuksia (verrattakoon Brändön lauttaa), ja varmaankin se aivan tuollaisen jättiläissataman suulla sijaitsevana tuntuvasti vaikeuttaisi satamaliikennettä. Hankausta asutuksen ja vapaasataman etujen välillä siis tässäkin joka tapauksessa syntyisi.

Jos taas katsellaan kysymystä todellisten mahdollisuuksien näkökulmasta, on otettava huomioon seuraavat seikat.

Majuri Torulfin ehdotuksen mukaan tulisi ensiksi rakennettavaksi Busholmaan väliaikainen vapaasatama, joka käsittäisi jo valmiina olevan Laivarannan osan siihen kuuluvine tavaravajoineen ja -suojineen. Paraikaa rakenteilla olevien rantasiltain valmistuttua tämä väliaikainen vapaasatama jo käsittäisi 600 m syvän veden rantasiltaa raidelaitteineen ynnä tavarakatoksineen ja -suojineen sekä 165 m raiteetonta laituria matalamman veden partaalla. Majuri Torulfin laskelman mukaan tavaravaihdon ollessa 200 tonnia kutakin rantasiltametriä kohti vuodessa Itämoren- ja rannikkoliikenteessä sekä 400 tonnia avomeriliikenteessä nosturilaitteilla varustetuilla syvän veden laitureilla on tämän vapaasataman *ynnä* kaikkien kaupungin muissa satamissa olevain rantasiltain koko tavaravaihto 1,229,000 tonnia vuodessa. Tässä on edellytetty nosturilaitteet hankittavan myöskin Eteläsataman Makasiininrantaan ja Katajanokanrantaan. Tätä noin 1,200,000 tonnin vuotuista tavaravaihtoa majuri Torulf pitää luultavana vuonna 1930. Mainittuun vuoteen mennessä täytyisi siis Taivallahden vapaasatamassa olla rantasiltoja valmiina niin paljon, että vapaasataman voisi sijoittaa

sinne. Mutta kun satamalaitosta ei voi sinne rakentaa tarpeen mukaan, vaan täytyy yhtaikaa toteuttaa suuri osa satamasuunnitelmaa (kulkuväylä- ja syvennys- sekä raidetyöt), kävisi välttämättömäksi lähimpinä kymmenenä vuonna käyttää satamarakennuksiin satoja miljoonia, ennenkuin rantasillan pätkääkään siellä voitaisiin käyttää. Tämmöisen tulevaisuussuunnitelman toteuttamiseen voi kuitenkin ryhtyä ainoastaan kaupunki, jolla on valtava satamaliikenne ja niin suuret satamatulot, että liikenteen säännöllinen kasvu ainakin todennäköisesti takaa kuoletuskustannusten suorituksen. Helsinki ei kuitenkaan voi kyetä sellaiseen rahalliseen yritykseen, ennenkuin täkäläinen vapaasatamaliikenne on tuntuvasti ylittänyt sen määrän, minkä väliaikainen vapaasatama sallii. Siihen asti on pakko rakentaa vapaasatama nykyiselle paikalleen tai ainakin väliaikaisen sataman yhteyteen. Taivallahden suunnitelman toteuttaminen siis edelleen lykkääntyy määräämättömään aikaan.

Paitsi kaikkea mitä satamateknikan, kaupunginasemakaavan ja terveydellisten seikkain kannalta katsoen aikaisemmin on esitetty, pitäisi vastamainittujen rahataloudellisten mahdottomuuksien riittää Taivallahden suunnitelman tuomitsemiseen.

Allekirjoittaneiden tuonnempana esittämäin laskelmain mukaan riittäisi vapaasatama tarpeisiin vuoteen 1946 asti. Tämä seikka muuttaa asiaa sikäli, että olisi ajateltavissa Taivallahden ehdotuksen toteuttaminen tuohon ajankohtaan mennessä, jos täytyisi uhrata ne kymmeniin miljooniin nousevat korkomenot, mitkä yritys siinä tapauksessa vaatisi. Mutta parempi ja täysin tyydyttävä kysymyksen ratkaisu on olemassa ja esitetään edempänä.

Satamatoimikunnassa on ehdotettu, että Taivallahden suunnitelma jätettäisiin lepäämään viideksi vuodeksi ja otettaisiin sitten vasta ratkaistavaksi. Allekirjoittaneet ovat täysin vakuuttuneita siitä, ettei silloin enää kukaan tuota suunnitelmaa puolusta. Mutta kun kaupungin elinetujen vuoksi on varsin tärkeää saattaa asia pikaiseen ratkaisuun, haluamme lisäksi esittää käsityksemme avomeriliikenteen kehityksestä ja sen vaatimista satamarakennuksista.

Helsingin Kauppayhdistyksen julkaisemasta tuonti- ja vientitilastosta saadaan vuosilta 1902—1913 ja 1919 seuraavat taulut, joissa kaikkien tavaralajien määrät on muunnettu 1,000 kilon tonneiksi:

Taulu I. Tuonti.

Vuosi.	Kokonaistuonti ulkomailta, tonnia.	Siitä:					Syvän veden laiturin yli tuotuja tavaroita, tonnia.
		kivihiiliä, tonnia.	polttoöljyä, tonnia.	jauhamatonta viljaa, tonnia.	tiiliä, tonnia.	rautateitse Venäjältä, tonnia.	
1902	225,385	57,589	9,776	12,321	10,925	7,362	127,538
1903	255,444	84,962	9,454	13,515	11,347	(7,300)	128,866
1904	248,779	76,404	7,572	8,753	8,235	(7,000)	140,815
1905	265,408	82,385	9,284	8,528	14,957	7,574	142,680
1906	287,266	88,655	7,094	13,264	9,618	9,737	158,898
1907	444,766	147,673	8,582	10,470	62,210	13,566	202,275
1908	420,771	193,760	8,751	11,928	12,072	10,583	183,677
1909	447,598	199,334	10,463	12,790	7,531	12,128	205,352
1910	419,847	153,200	10,275	8,373	10,339	12,140	225,520
1911	505,585	211,668	13,279	8,125	14,388	14,273	243,852
1912	513,127	215,488	12,014	9,502	16,223	13,604	246,296
1913	558,141	231,142	9,488	12,789	7,673	17,701	279,348
—	—	—	—	—	—	—	—
1919	318,226	23,171	39,490	24,730	7,065	—	223,770

Taulu II. Vienti.

Vuosi	Kokonaisvienti ulkomaille, tonnia	Siitä:		Syvän veden laiturin yli vietyjä tavaroita, tonnia
		puutavaraa, sahattua ja pyöreätä, tonnia	rautateitse Venäjälle, tonnia	
1902	74,168	55,885	3,214	15,069
1903	102,746	88,606	(3,300)	10,840
1904	102,828	85,799	(3,400)	13,629
1905	89,016	72,266	3,559	13,191
1906	98,411	80,761	3,244	14,406
1907	102,429	84,164	2,593	15,672
1908	73,869	59,954	3,482	10,793
1909	105,361	86,750	3,541	15,070
1910	130,907	100,179	4,296	26,432
1911	115,293	82,958	4,388	27,947
1912	121,465	86,014	4,653	30,798
1913	162,741	108,293	6,296	48,154
—	—	—	—	—
1919	80,978	20,371	—	60,607

Taulu III. Koko tavaravaihto syvän veden laiturin yli.

Vuosi	Yhteensä tuotu ja viety syvän veden laiturin yli, tonnia
1902	142,607
1903	139,706
1904	154,444
1905	155,871
1906	173,304
1907	217,947
1908	194,470
1909	220,602
1910	251,952
1911	271,799
1912	277,094
1913	327,502
1919	284,377

Kun tarvittavan rantasiltapituuden määräämiseksi käydään arvioimaan satamaliikenteen kasvamista, voidaan kokonaistuonnista heti erottaa *kivihiilentuonti*, joka keskittyy erinäisiin määrättyihin varastopaikkoihin, joissa nykyaikaisten purkauslaitteiden avulla on helppo panna hiiliä varastoon. Edelleen voidaan erottaa *petrolintuonti*, joka niinikään saa määrätyn satamapaikkansa eikä vaikuta syvän rantasillan pituuteen. *Jauhamattoman viljan tuonti* samaten vaikuttaa tähän seikkaan sangen vähän, syystä että sitä varten varmasti tulee rakennettavaksi vilja-aittoja, ennenkuin uusia rantasiltoja käydään laajassa mitassa teettämään. Puheenalaiseen ryhmään on edelleen luettava *tiilet*, joita pääasiallisesti tuodaan pienehköillä purjealuksilla ja sentähden voidaan kuljettaa matalamman veden rantasiltaan. Lopuksi on kokonaistuonnista luettava pois rautateitse Venäjältä tulleiden tavarain tonniluku, joka tullitilastossa on yhdistetty

meritse tuotujen tavarain määrään. Jäännös osoittaa syvän veden laiturin yli tuotujen tavarain määrän ja on otettava huomioon tarvittavaa rantasiltapituutta laskettaessa.

Kokonaisviennistä taas erotetaan sahatut ja pyöreät *puutavarat,* joiden lastauspaikka on Sörnäsissä, mihin rakennettaneen uusi rantasilta, ja samoin rautateitse Venäjälle lähetetyt tavarat. Jäännös on otettava lukuun tarvittavaa rantasiltapituutta määrättäessä.

Taulun II mukaan oli tuonti ja vienti vuonna 1913 yhteensä 327,502 tonnia ja tätä varten oli rantasiltoja käytettävinä:

Eteläsatamassa	1,172 m
Hietalahden satamassa.....	115 „
Yhteensä	1,287 m.

Jos liikenteen lasketaan jatkuneen 8 kuukautta, on tuona aikana kutakin rantasillan pituusmetriä kohti tullut noin 255 tonnia [1]).

Tämä luku sovellettuna koko vuoteen osoittaa sataman liikennekyvyksi 384 tonnia kutakin rantasillan pituusmetriä kohti tuotua ja vietyä tavaraa vuonna 1913.

Vastaisen varalle saa liikennekyvyn laskea melko paljon suuremmaksi. Göteporissa oli vastaava luku vuonna 1903 hiukan alle 400 tonnin, vaikka siellä jo silloin oli joitakin sähkönostureita. Hampurin vapaasatamassa — Hampurin—Amerikan linjan rantasillat pois luettuina — oli vastaava luku noin 560 tonnia. Huomioon ottaen sen kehityksen, minkä koneelliset purkaus- ja kuormauslaitteet sekä rautatiekuljetus satama-alueella siitä lähtien on saavuttanut ja kun täytyy edellyttää tuollaisten laitteiden tulevan meilläkin laajimmassa mitassa käytäntöön, pitää voida laskea liikennekyvyn ainakin 25 % suuremmaksi eli noin 700 tonniksi tuotua ja vietyä tavaraa kutakin rantasillan pituusmetriä kohti 12 kuukauden aikana. Helsingissä olisi siis 8 kuukautena liikennekyky noin 466 tonnia ja talviliikenteen käytäntöön tultua, jossa tapauksessa purjehduskausi jatkuisi 10 kuukautta, 583 tonnia, tarvitsematta peljätä satamassa syntyvän ahdinkoa (majuri Torulf laskee hänkin 500 tonnia keskimääräksi pitemmän ajan kuluessa).

Taulun III mukainen syvän rantasillan yli Helsingissä kulkeva tavaravaihto on liitteessä III graafisesti esitetty. Tavaravaihdon lisäys vuodesta 1902 vuoteen 1910 muodostaa loivan käyrän, joka vuodesta 1910 lähtien jatkuu suorana viivana. Sotavuosilta 1914—18 saatuja arvoja ei ole poikkeuksellisina otettu lukuun, mutta 1919 vuoden tavaravaihto on jälleen otettu huomioon. Jos lähdetään vuodesta 1919, jonka tonniluku vastamainitun lisäysviivan mukaan on 284,377, saadaan 1930 vuoden arvoksi 520,000 ja 1940 vuoden arvoksi 735,000 tonnia. Majuri Torulfin lisäyskäyrän [2]) mukaisesti ja samasta tosioloisesta lu-

---

[1]) Viipurissa oli vastaava keskimäärä 407 tonnia vuonna 1913. Ero on siis varsin huomattava, mutta selitettävissä, koska Helsingin rantasillat usein ovat pitkät ajat tyhjinä, jota vastoin Viipurissa vallitsee yhtämittainen tungos alusten seistessä kahdessa rivissä koko purjehduskauden veden jäätymiseen asti.

[2]) Ulkomaista tavaravaihtoa osoittavan majuri Torulfin taulun mukaan oli kokonaistonniluku vuonna 1920 825,000 tonnia, josta määrästä hän laskee avomeriliikenteen osalle 75 % eli 618,750 tonnia. Vuonna 1930 ovat vastaavat luvut 1,150,000 ja 862,500 tonnia, joten lisäys olisi 10 vuoden kuluessa 243,750 tonnia valiokunnan edellyttämän vastaavan lisäyksen ollessa 215,000 tonnia.

vusta lähtien on tonniluku vain hiukan suurempi eli 550,000 tonnia vuonna 1930 ja 794,000 tonnia vuonna 1940. Edellyttäen kaupungin vuonna 1920 valmiille ja tekeillä oleville rantasilloille hankittavan ajanmukaiset konelaitteet, sikäli kuin on mahdollista, voidaan välittää seuraava tavaraliikenteen määrä:

Eteläsatamassa on, niinkuin edellä mainittiin, käytettävänä 1,172 m rantasiltaa, josta 878 m voi varustaa ajanmukaisilla purkaus- ja kuormauslaitteilla. Tässä tapauksessa lasketaan liikennekyky alempien lukujen pohjalla, koska rautatiekulkuyhteys on hankala, eli:

294 m à 255 tonnia = 74,970 tonnia.
878 „ à 466 „ = 409,140 „

Länsirannassa on rantasiltoja Hietalahden altaassa 115 m ja Busholman Laivarannassa 600 m, ja kun tässä tapauksessa lasketaan korkeammin luvuin ja edellyttäen talviliikennettä, joten liikennekausi on 10 kuukautta, saadaan:

115 m à 320 tonnia = 36,800 tonnia.
600 „ à 583 „ = 349,800 „

eli kaikkiaan 870,718 tonnia vuodessa, joka määrä graafisen taulun mukaan vastaa tavaravaihtoa vuonna 1946. Tässä ei ole otettu lukuun kivihiilien tuontia, joka saa eri varastopaikkansa, ei myöskään jauhamatonta viljaa, petrolia, tiiliä eikä puutavaroita, vaan ainoastaan *varsinainen vapaasatamaliikenne.*

Edellä esitetty tutkimus täysin selvästi osoittaa, että Helsingin kaupunki avomeriliikenteeseen nähden tulee toimeen monet ajat ainoastaan parantamalla nykyisiä satamalaitoksiaan, kuitenkin edellyttäen kivihiilille y. m. tavaralajeille rakennettavan uusia rantasiltoja. Edelleen osoittaa tutkimus, ettei Taivallahteen ehdotettua vapaasatamaa tarvita nykyisin nähtävissä olevan ajan kuluessa. Koska kuitenkin satamasuunnitelma yleensä on laadittava *„pääasiallisesti yksinomaan niiden taloudellisten edellytysten ja sen kehityksen varalle, mikä on katsottava suhteelliseksi lähimpiin 20—30 vuoteen“*, on aivan väärin varata puheenalaiset Taivallahden maa- ja vesialueet epävarman ja kaukaisen tulevaisuuden mahdollisiin tarpeisiin.

Jo yksinomaan Länsisatamassa olevassa Ruoholahden altaassa on rakennuskonttorin laatiman alustavan ehdotuksen mukaan, sittenkuin raiteet, nosturit sekä tavarakatokset ja -suojat on saatu täyteen kuntoon, oleva käytettävänä 1,720 m rantasiltaa, mikä vastaa 1,102,500 tonnin tavaravaihtoa, edellyttäen 641 tonnia kutakin rantasillan pituusmetriä kohti ja purjehduskauden jatkuvan 11 kuukautta. Tämä vaihto ynnä nykyistä rantasiltapituutta kohti laskettu 870,718 tonnin määrä eli yhteensä noin 2 miljoonaa tonnia vastaa kehitystä vuoden 2,000 vaiheille asti majuri Torulfinkin laskeman avomeriliikenteen lisäyksen mukaan. Ja silloin on vielä tilaa 2,160 pituusmetrille rantasiltaa Länsisatamassa, vaikka noudatetaankin vain majuri Torulfin suppeamman ehdotuksen B mittoja. Ennenkuin nämä rantasillat ovat käyneet tarpeellisiksi, on Helsingin kaupunki kulkenut hyvän matkan ensi vuosisataa, ja satamasuunnitelman laatiminen tuota aikaa varten on nykyhetkellä yhtä hyödytön kuin mahdotonkin. Ja laajentamismahdollisuuksia on vielä silloinkin olemassa, niinkuin allekirjoittaneet ovat asiasta aikaisemmin kiisteltäessä osoittaneet viittaamalla Helsingin itäpuoliseen vesialueeseen, sen „Itäsatamaan“, Hertonäs ja Degerö—Santahamina siihen luettuina.

Taivallahden suunnitelmaan nähden on vielä huomautettava että, sittenkuin kysymys rautatieaseman vastaisesta sijoituksesta on ratkennut siihen, että asema pysytetään nykyisellä paikallaan, ei tulo valtionrautateiden järjestelyratapihalle Fredriksperin tietä ole edullinen, vaan on tuloyhteyden järjestäminen pitkin nykyistä satamarataa rateteknikan ja liikenteen kannalta oikea ratkaisu.

Edellä esittämillään syillä allekirjoittajat ehdottavat, että hallitus ehdottaisi kokonaan hyljättäväksi satamatoimikunnan ponnen (Miet. N:o 1, siv. 17):

> että suunnitelman B mukaista Taivallahden alueen vapaasatamaa (kuv. IV) varten tarpeellinen maa- ja vesialue toistaiseksi varattaisiin sekä että tilaa niinikään varattaisiin Hietalahden satamasta pohjoiseen Taivallahden alueen halki Fredriksperissä olevalle valtionrautateiden järjestelyratapihalle rakennettavaa vastaista yhdysrataa varten (kuv. X);

ja että Kaupunginvaltuusto sen sijaan päättäisi:

> että Länsisatamassa oleva Ruoholahden allas rakennetaan avomeriliikenteen satamaksi taikka vapaasatamaksi, kulloinkin olojen vaatimusten mukaan.

Täysin tyydyttävä raideyhteys Länsisataman laitosten ja valtionrautateiden järjestelyratapihan kesken on aluksi aikaansaatavissa nykyistä satamarataa pitkin rakentamalla se tavarapihan ja sataman väliseltä osalta kaksois- sekä Marian sairaalan kohdalta kolmoisraiteiseksi. Nämä raiteet voi laskea haittaamatta sairaalan rakennuksia, paitsi erästä paviljonkia, jonka yksi nurkka olisi pylväällä tuettava, jotta saataisiin raide johdetuksi sen alatse. Sataman laajennuksen edistyttyä pitemmälle ja rautatieliikenteen johdosta kuitenkin täytyy yhteyttä tavara-aseman kanssa parantaa. Tämä toimeenpannaan noudattamalla majuri Torulfin ehdottamaa tuloraiteen vaihtopuolista suuntaa, ehdotusta A, jossa satamarata on suoristettu Ruoholahdenrannan ja Ruoholahdenkadun kulmauksesta Arkadia- ja Etelä Rautatiekadun risteykseen ja 6 raidetta käsittävä järjestelyratapiha sijoitettu tälle alueelle. Marian sairaala vapautuu siten rautatien haitallisesta naapuruudesta ja voi siis toistaiseksi jäädä nykyiselle paikalleen. Tällä kohdalla olevain, kaupungille kuulumattomain maan ja rakennusten lunastamisesta koituvat kustannukset käyvät selville liitteestä II.

Edellä lausutun perusteella allekirjoittaneet esittävät, että hallitus ehdottaisi Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

> että, jotta kävisi mahdolliseksi vastedes siirtää Länsisataman tuloraiteet toiseen paikkaan, Ruoholahdenrannan ja Ruoholahdenkadun kulmauksen sekä Arkadia- ja Etelä Rautatiekadun risteyksen väliset, kaupungille kuulumattomat, tämän oheisessa luettelossa (liite II) ja erittäin laaditussa asemakartassa osoitetut tontit mahdollisimman pian lunastettaisiin kaupungin käytettäviksi.

Degerön—Santahaminan satamarakennukseen nähden allekirjoittaneet yhtyvät satamatoimikunnan ehdotukseen:

että Kaupunginvaltuusto kehoittaisi rahatoimikamaria hankkimaan selvityksen mitä mahdollisuuksia kaupungilla on saada haltuunsa Degerön alue ja Santahamina sekä ehdollisesti ryhtymään keskusteluihin asianomaisten maanomistajain ja valtion kanssa mainitussa tarkoituksessa.

Laituritilaa laskettaessa ei edellä ole otettu lukuun kivihiilien, petrolin, jauhamattoman viljan eikä tiilien tuontia eikä myöskään puutavarain vientiä.

Kivihiilien tuonti jakautuu useiden varastopaikkain kesken. Niinpä tulee kuluvana vuonna Länsisatamaan rakennettavaksi rantasiltoja Utteriin kivihiilivarastoja varten. Edelleen sijoitetaan varastoja niinkuin ennenkin kaasulaitoksen läheisyyteen, Pohjois Blekholmaan sekä Katajanokalla sijaitseviin yksityisten ja sotalaivaston hallussa oleviin paikkoihin. Tarpeen mukaan tulee edelleen rakennettavaksi satamalaituri Sörnäsistä Sumppariin ja Nihtiin, joilla saarilla niinikään on kivihiilivarastopaikkoja. Epätietoisuutta kivihiilivarastojen sijoittamisesta ei ole, ja voi paikkoja niitä varten, niinkuin näkyy, helposti järjestää tarpeen mukaan.

Petrolin tuonti keskittyy lähimpinä 15 vuotena niinkuin tähänkin asti Sörnäsin niemekkeelle. Sittenkuin Hertonäsin rata ja satama on rakennettu, muutetaan petrolivarastot sinne.

Jauhamattoman viljan tuonti on varsin luultavasti täällä samoin kuin muissakin suurissa satamissa keskittyvä silos-suojiin. Nämä olisi silloin mieluimmin sijoitettava myllylaitosten vierelle viljan jauhatuksen helpottamiseksi. Kun jauhoista kannetaan korkeampi tulli kuin jauhamattomasta viljasta, ei ole sopivaa sijoittaa myllyjä vapaasatamaan, sillä sieltä käsin ei ehkä harjoitettaisi jauhojen vientiä. Vilja-aittoja ja myllyjä voisi siis ajatella sijoitettaviksi Hakaniemenrantaan, Sörnäsiin tai Hertonäsiin. Santaholman etelälaidassa Länsisatamassa on toistaiseksi yksityisen hallussa oleva tehdastontti, jota aikaisemmissa satamaehdotuksissa on suunniteltu myllyn paikaksi. Jauhojen tuonti Helsinkiin on tähän asti aina ollut melko paljon suurempi jauhamattoman viljan tuontia. Oletettavissa kuitenkin on, että tämä suhde muuttuu päinvastaiseksi, sittenkuin myllyjä on tänne perustettu. Tässä tapauksessa vapaasatamaan laskettu rantasiltapituus vastaavassa määrässä vähenee.

Tiilien tuonti jaaloilla Ruotsista ja Virosta käy niinkuin ennenkin kaupungin eri satamissa sijaitseviin matalan veden rantasiltoihin. Tarpeen vaatiessa rakennetaan Pohjoissatama satamatoimikunnan ehdotuksen mukaisesti.

Puutavarain vienti keskittyy tähänastiseen tapaan Sörnäsiin. Jos voisi edellyttää tämän viennin mainittavasti lisääntyvän, olisi kuormaus järjestettävä kokonaan toisin, niinkuin on tehty maamme muissa puutavarain vientisatamissa, eli niin, että laivat ovat ankkuroituina ja toimittavat kuormauksen molemmilla sivuillaan olevista proomuista. Kun ei kuitenkaan voi edellyttää Helsingin puutavarain viennin mainittavasti lisääntyvän, lienee kuormaus toimitettava rantasillalta entiseen tapaan.

Edellä mainituista syistä eivät allekirjoittajat ole pitäneet tarpeellisena käydä yksityiskohtaisesti tarkastelemaan majuri Torulfin ehdotuksia, minkätähden myös on sivuutettu kysymys laiturialueitten hankkimisesta mainittujen ehdotus-

ten toteuttamiseksi. Emme myöskään katso tarpeelliseksi vielä tehdä ehdotusta Länsisatamaa varten niiltä kohdin, joissa haluaisimme poiketa majuri Torulfin ehdotuksesta, vaan on aikomuksemme tehdä niitä sikäli kuin tarpeet vaativat ja varat sallivat ehdotuksia toteuttaa.

Mietinnössä N:o 2 on satamatoimikunta laatinut ohjelman Helsingin satamain lähintä rakennusjaksoa varten. Tätä ohjelmaa vastaan ei yleisesti katsoen ole mitään muistuttamista, vaan voi siinä esitetyt suuntaviivat täysin hyväksyä. Rakentamisjärjestys ja yksityiskohtain suoritus annettaneen satamatoimikunnan ehdotuksen mukaisesti rakennuskonttorin esitettäväksi ja toimeenpantavaksi.

Helsingissä, tammikuun 3 päivänä 1921.

Gunnar Lindqvist. **S. Randelin.**

Briger Brunila.

Liite II.

Kaupungille kuulumattomien rakennusten ja tonttien lunastuskustannukset.

Ruoholahden ja Arkadiakadun välisen satamarataosan oikaisua ja laajennusta varten tarvittavalla alueella.

Kortteli N:o	Rakennukset	Tontit	Yhteensä
215	300,400	3,680,000	3,980,400: —
217	3,178,375	4,032,000	7,210,375: —
155	5,675,300	3,802,000	9,477,900: —
166	1,438,450	1,569,000	3,007,450: —
168	3,906,850	1,036,500	4,943,350: —
		Yhteensä	28,619,475: —

Tulot uudelleen käytettävissä olevista rakennuksista sekä uusista tonteista samalla rataosalla.

Kortteli N:o	Rakennukset	Tontit	Yhteensä
155	2,205,000	1,210,000	3,415,000: —
166	—	960,000	960,000: —
nyk. satamarata	—	3,360,000	3,360,000: —
		Yhteensä	7,735,000: —

Helsingissä, tammikuun 3 päivänä 1921.

Helsingin kaupungin Rakennuskonttori.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Liite
Bilaga } *III.*

Ulkomaan tavaranvaihto sauvän laiturin yli Helsingissä

(Exclusive kivihiiltä, polttoöljyä, jauhomaltaita viljaa, tiiliä ja puutavaraa)

Utrikes varuomsättningen över djupkaj i Helsingfors

(exclusive stenkol, petroleum, amalen spannmål tegel och trävaror)

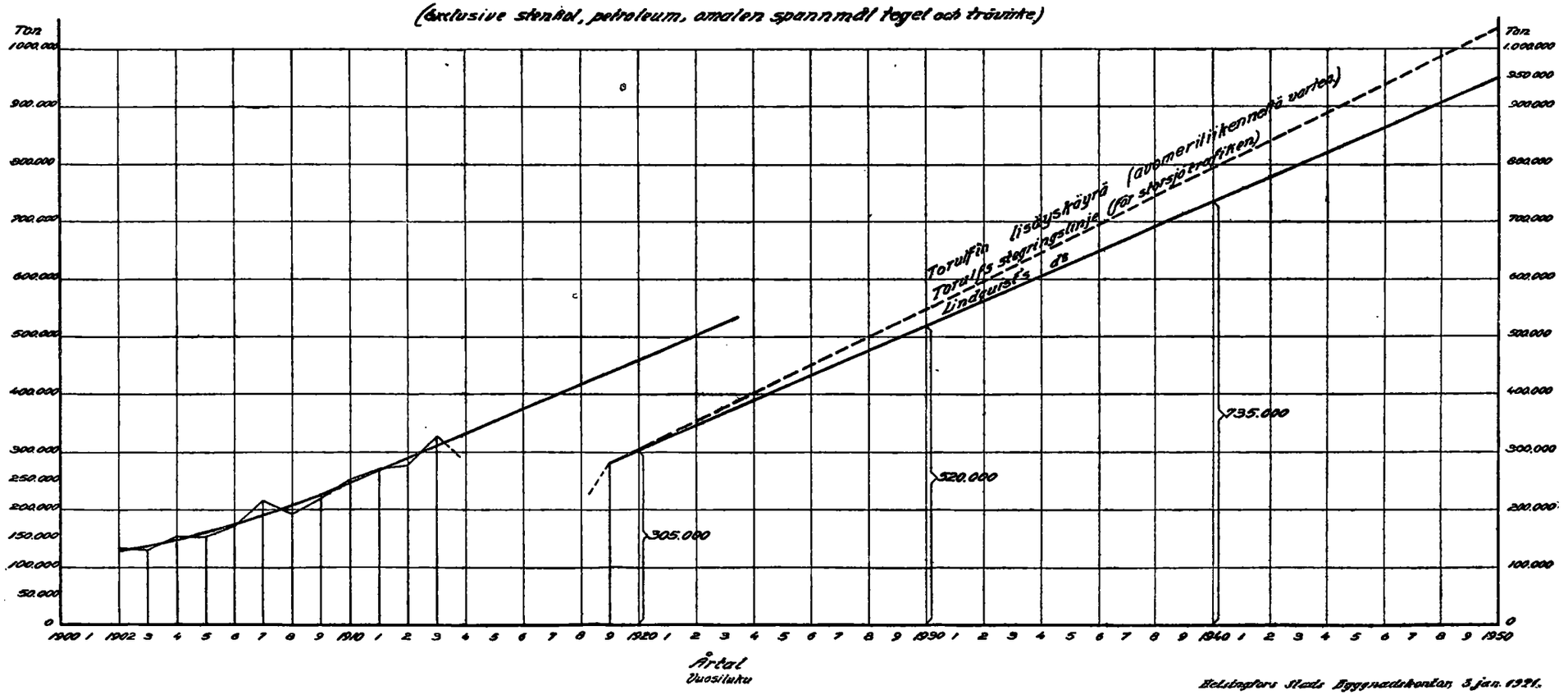

Helsingfors Stads Byggnadskontor 5 jan. 1921.

Rahatoimikamarin esitys kaupungin viranpitäjäin kalliinajanlisäysten korottamisesta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Helsingissä,
maalisk. 14 p:nä 1921.

N:o 356.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta on lähetteessä kuluvan maaliskuun 5 päivältä pyytänyt rahatoimikamaria palkkalautakuntaa kuultuaan antamaan lausunnon Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen Kaupunginvaltuustolle tekemästä anomuksesta että kunnan viranpitäjäin prosentittaista kalliinajanlisäystä maaliskuun 1 päivästä lukien annettaisiin 200 % nykyisten 125 %:n sijasta, jossa tapauksessa vakinainen kalliinajanlisäys palautuisi 650 markasta aikaisempaan 400 markan määrään, kuitenkin niin, ettei näiden muutosten johdosta kokonaispalkka missään tapauksessa saa olla tuohon aikaan voimassa olevain palkkausperusteiden mukaan maksettavaa palkkaa vähempi.

Niinkuin tämän oheisesta palkkalautakunnan kirjelmästä käy selville, pitää lautakunta hakijan esittämiä vaatimuksia täysin oikeutettuina, minkätähden lautakunta puoltaa myöntymistä hakemukseen ja ehdottaa, että korotettuja kalliinajanlisäyksiä maksettaisiin, kunnes toisin määrätään tai tekeillä oleva uusi palkkasääntö tulee voimaan. Kun sivutoimien hoitajille maksettu kalliinajanlisäys on herättänyt oikeutettua tyytymättömyyttä, ehdottaa lautakunta tämänkin kalliinajanlisäyksen korottamista, niin että se olisi 160 % pohjapalkasta nykyisten 100 %:n sijasta.

Asiaa käsitellessään on rahatoimikamari voinut pääasiassa yhtyä palkkalautakunnan ehdotukseen. Vaikka kallis aika yleisen käsityksen mukaan on helpottumaan päin, ei tähän asti mainittavaa helpotusta ole ollut havaittavissa. Lisäksi on huomattava, että virkamiehet kuluvana vuonna joutuvat tavattoman raskaan verotaakan alaisiksi sekä että vuokrain kohoamista aivan varmasti on odotettavana. Siitä lähtien kuin kalliinajanlisäyksiä viimeksi kesäkuussa 1920 järjesteltiin, ovat elantokustannukset epäilemättä varsin tuntuvasti kohonneet. Kun vakinaisen kalliinajanlisäyksen korottamista rahatoimikamarin mielestä ei voi pitää oikeudenmukaisena, on kamari yhtynyt palkkalautakunnan ehdotukseen. Kamari on kuitenkin sitä mieltä, että 6 kohtaa lautakunnan ehdottamissa kaupun-

gin viranpitäjäin kalliinajanlisäyksiä koskevissa määräyksissä ei voi muodolliselta kannalta hyväksyä, koska budjettimäärärahaa ei voi ylittää, ennenkuin se on kulutettu. Siitä syystä olisi myöskin korotettujen kalliinajanlisäysten voimassaoloaika rajoitettava. Kun sitä paitsi hankkeissa olevaa pohjapalkkain järjestelyä olisi joudutettava, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että nyt suunniteltu kalliinajanlisäysten korotus olisi päätettävä jatkuvaksi kuusi kuukautta. Koska kalliinajanlisäyksiä varten budjettiin merkitty määräraha hyvin riittää mainitun ajan loppuun, vaikka ehdotettu lisäys siitä suoritetaankin, osoittanee Kaupunginvaltuusto kaikkiaan enintään 3,060,000 markkaa maksettavaksi tililtä 19. V. 2 sekä oikeuttanee tekniliset laitokset voittovaroistaan käyttämään korotettuihin kalliinajanlisäyksiin enintään 510,000 markkaa.

Edellä esitetyn johdosta rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa,

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi palkkalautakunnan ehdotuksen Helsingin kaupungin viranpitäjäin kalliinajanlisäyksiä koskeviksi määräyksiksi seuraavin muutoksin:

I. Ensimmäinen kohta muutetaan seuraavaksi:

1) Kaupungin menosääntöön merkityn, päätoimena olevan viranpitäjällä, kuitenkin lukuun ottamatta viranpitäjää, joka on välikirjan nojalla määräajaksi ottanut viran hoitaakseen, on oikeus maaliskuun 1 päivästä 1921 lukien syyskuun 1 päivään 1921 saada kalliinajanlisäystä, jota maksetaan osin vakinainen määrä, osin prosenttiittainen lisäys, osin myös perheenelatusapumaksuna sillä tavoin kuin alempana sanotaan j. n. e. palkkalautakunnan ehdotuksen mukaisesti.

II. 6) ja 7) kohta poistetaan ja sen sijaan Kaupunginvaltuusto oikeuttanee palkkalautakunnan maksamaan korotetut kalliinajanlisäykset, enintään 3,060,000 markkaa, tililtä 19. V. 2, sekä

osoittanee enintään 510,000 markkaa teknillisten laitosten voittovaroista samaan tarkoitukseen näiden laitosten viranpitäjille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
PALKKALAUTAKUNTA.

Helsingissä,
maalisk. 11 p:nä 1921.

N:o 39.

Rahatoimikamarille.

Lähetteessä kuluvan maaliskuun 7 päivältä on rahatoimikamari pyytänyt palkkalautakunnan lausuntoa Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen Kaupunginvaltuustolle tekemän anomuksen johdosta että kunnan viranpitäjäin prosentittaista kalliinajanlisäystä kuluvan maaliskuun 1 päivästä lukien annettaisiin 200 % nykyisten 125 %:n sijasta, jossa tapauksessa vakinainen kalliinajanlisäys palautuisi 650 markasta aikaisempaan 400 markan määrään, kuitenkin niin, ettei näiden muutosten johdosta kokonaispalkka missään tapauksessa saa olla tuohon aikaan voimassa olevain palkkausperusteiden mukaan maksettavaa palkkaa vähempi.

Tämän johdosta palkkalautakunta pyytää lausua seuraavaa:

Kun hakijain esittämät palkkaetujen parannusvaatimukset näyttävät palkkalautakunnasta täysin oikeutetuilta eikä näitä vaatimuksia suinkaan voida tyydyttää ainoastaan edelleen maksamalla Kaupunginvaltuuston viime joulukuun 15 päivänä myöntämää vakinaisen kalliinajanlisäyksen korotusta, katsoo palkkalautakunta olevan puoltaminen myönnyttäväksi anomukseen prosentittaisen kalliinajanlisäyksen korottamisesta 200 %:in pohjapalkasta maksettavaksi kuluvan maaliskuun 1 päivästä toistaiseksi ja kunnes muuta määrätään tai tekeillä oleva uusi palkkasääntö tulee voimaan. Siihen nähden kuitenkin, etteivät elantokustannukset ainakaan vielä ole huojistuneet, on palkkalautakunta hakijain kanssa yhtä mieltä siitäkin, ettei viranpitäjäin tähänastisten palkkaetujen vähentäminen vielä voi tulla kysymykseen, vaan olisi viranpitäjät sentähden edelleenkin oikeutettava ylimääräisenä kalliinajanlisäyksenä kantamaan se määrä, minkä korotettu prosentittainen kalliinajanlisäys ehkä on vähempi joulu—helmikuulta vakinaiseen kalliinajanlisäykseen maksettua 250 markan kuukausittaista lisäystä.

Viimeksi myönnetystä vakinaisen kalliinajanlisäyksen korotuksesta oli lisämenoja 440,000 markkaa kuukaudessa. Tämä menoerä olisi siis edelleenkin olemassa, jota paitsi ehdotetun uuden korotuksen maksamiseen tarvitaan lisää 155,000 markkaa kuukaudessa. Näistä määristä tulee 65,000 ja 20,000 markkaa kaupungin teknillisten laitosten sekä ylijäämä, kaikkiaan 510,000 markkaa, kaupungin muiden laitosten osalle.

Kun oikeutettua tyytymättömyyttä niinikään on kuulunut sivutoimien hoitajille maksetun kalliinajanlisäyksen johdosta, pyytää palkkalautakunta samalla ehdottaa, että tämä kalliinajanlisäys korotettaisiin 100 %:sta 160 %:in pohjapalkan määrästä.

Edellä esitettyyn nähden palkkalautakunta pyytää Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi ehdottaa seuraavat muutetut:

Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia kalliinajanlisäyksiä koskevat määräykset.

1) Kaupungin menosääntöön merkityn, päätoimena olevan viran pitäjällä, kuitenkin lukuun ottamatta viranpitäjää, joka on välikirjan nojalla määräajaksi ottanut viran hoitaakseen, on oikeus maaliskuun 1 päivästä 1921 lukien toistaiseksi saada *kalliinajanlisäystä*, jota maksetaan osin *vakinainen määrä*, osin *prosentittainen lisäys*, osin myös *perheenelatusapumaksuna* sillä tavoin kuin alempana sanotaan.

a) *Vakinainen määrä*, saman suuruinen kaikille, on 400 markkaa kuukaudessa, kuitenkin niin että, jos palkkaan sisältyy luontoisetujakin, palkkalautakunnan asia on määrätä, minkä verran vakinaisesta määrästä on niiden osalta vähennettävä.

b) *Prosentittainen lisäys* luetaan 200 prosentiksi virasta kaupungin menosääntöön numerolleen merkityn käteisen alkupalkan ynnä määrävuosien palveluksesta saadun ikäkorotuken määrästä.

c) *Perheenelatusapumaksua* annetaan siinä tapauksessa, että viranpitäjällä, paitsi itseään, on elätettävänä useampia kuin yksi henki, ja luetaan kunkin lisäksi olevan hengen osalle 120 markkaa kuukaudessa. Elatusvelvollisuuden laajuuteen nähden sovelletaan yleisen lain säännöksiä, kuitenkin siten, että elatusvelvollisuus lapsiin nähden lakkaa vasta näiden täytettyä 18 vuotta ja että palkkalautakunnalla on oikeus hellittävissä tapauksissa harkinnan mukaan myöntää elatusapumaksua muunkin viranpitäjälle läheisen henkilön osalta.

2) Virka, jota on pidettävä sivutoimena, tuottaa oikeuden ainoastaan prosentittaiseen kalliinajanlisäykseen, lukien 160 prosenttia 1 kohdan b) momentissa mainitusta palkasta, ollen kuitenkin palkkalautakunta oikeutettu virasta, jota ei voi pitää varsinaisena päätoimena, mutta joka kuitenkin tuntuvassa määrässä vaatii osakseen hoitajansa työvoiman, harkinnan mukaan antamaan, paitsi sivutoimesta tulevaa prosentittaista lisäystä, myöskin osan kalliinajanlisäyksen vakinaisesta määrästä.

3) Yhteismäärärahoista palkatuille viranpitäjille määrää kalliinajanlisäyksen palkkalautakunta asianomaisen viranomaisen esityksestä, ollen lautakunnan siinä katsottava, että semmoiselle viranpitäjälle tuleva palkka ja kalliinajanlisäys yhteensä ovat kohtuullisessa suhteessa kaupungin menosääntöön merkityistä viroista maksettaviin palkkaetuihin.

4) Viranpitäjä, joka on ollut kaupungin palveluksessa helmikuun 28 päivänä 1921 ja siten saanut vakinaista kalliinajanlisäystä 650 markan mukaan kuukaudessa lukien, oikeutetaan samassa toimessa ylimääräisenä kallinajanlisäyksenä kantamaan se määrä, minkä nyt myönnetty prosentittaisen kalliinajanlisäyksen korotus ehkä on vähempi 250 markkaa kuukaudessa.

5) Viranpitäjät, joille palkkalautakunta on sen käytettäväksi ylimääräisten kalliinajanlisäysten myöntämiseen annetuista määrärahoista osoittanut tuollaisen ylimääräisen lisäyksen, eivät kuitenkaan saa näiden perusteiden mukaista korotettua kalliinajanlisäystä, siinä tapauksessa että parannetut palkkaedut tai ylimääräiset kalliinajanlisäykset nousevat samaan taikka suurempaan määrään kuin heille tulisi nyt päätetyn korotuksen johdosta, jota vastoin, jos ne ovat korotettuja kalliinajanlisäysmääriä vähemmät, viranpitäjä saa sen määrän, millä uudet kalliinajanlisäykset ylittävät parannetut palkkaedut tai ylimääräisen kalliinajanlisäyksen. Jos tämän säännön soveltaminen tuottaisi ilmeistä vääryyttä joillekin viranpitäjille, tulee palkkalautakunnan säännöstä poikkeamalla oikaista asia.

6) Palkkalautakunta oikeutetaan näiden korotettujen kalliinajanlisäysten maksamiseksi enintään 510,000 markalla kuukaudessa ylittämään kuluvan vuoden menosääntöön 19. V. 2 kohdalle kaupungin virka- ja palvelusmiesten kalliinajanlisäyksiä varten merkitty määräraha.

7) Kaupungin teknilliset laitokset oikeutetaan voittovaroistaan samaan tarkoitukseen käyttämään enintään 85,000 markkaa kuukaudessa.

Palkkalautakunnan puolesta:

Ilmari Killinen.

Einar von Bonsdorff.

Liite II.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen kokouksessaan kuluvan helmikuun 15 päivänä annettua johtokuntansa toimeksi tehdä Kaupunginvaltuustolle esityksen kunnan viranpitäjäin kalliinajanlisäysten järjestämisestä sillä tavoin, kuin alempana esitetään, on yhdistyksen johtokunnalla kunnia esiintuoda seuraavaa.

Kirjelmässä lokakuun 30 päivältä 1920 Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen johtokunta, huomauttaen elantokustannusten kohoamisesta sekä siitä johtuneesta viranpitäjäin taloudellisen ahdinkotilan lisääntymisestä ja kalliinajanlisäysten riittämättömyydestä, anoi Kaupunginvaltuustolta *prosenttitaisen* kalliinajanlisäyksen korottamista 125:stä 200 %:in, kunnes odotettavana oleva pohjapalkkain järjestely oli toimeenpantu. Asiaa Kaupunginvaltuuston kokouksessa viime joulukuun 15 päivänä lopullisesti käsiteltäessä Valtuuston enemmistö (28 ääntä 20 vastaan) hyväksyi johtokunnan esityksen siten muutettuna, että puheenalainen lisäys korotettaisiin 175:in 200 %:n sijasta. Tämä enemmistön mielipide ei kuitenkaan voinut tulla Kaupunginvaltuuston päätökseksi, koska sitä varten olisi tarvittu $^2/_3$ äänestenenemmistö, kun nimittäin sekä budjettimääräraha että Kaupunginvaltuuston käyttövarat oli vuoden lopulla jo kulutettu. Vähemmistön ehdotus, jonka mukaan *vakinainen* kalliinajanlisäys olisi korotettava 400:sta 650 markkaan kuukaudessa, sitä vastoin sai puolelleen määräenemmistön, kun osa edellä mainittua enemmistöä puolsi tätäkin ehdotusta estääkseen sen mahdollisuuden ettei viranpitäjille myönnettäisi kalliinajanlisäysten korotusta ensinkään, ja tuli viimeksi mainittu ehdotus siten Kaupunginvaltuuston päätökseksi. Tämä korotus oli pohjapalkkain järjestelyn toimeenpanoa odotellessa oleva voimassa ensi maaliskuun 1 päivään asti.

Tämä päätös, jolla sama korotus, viran laatuun katsomatta, myönnettiin kaikille viranpitäjille, on yhdistyksestä näyttänyt olevan omansa kääntämään silloisen kunnallisen kalliinajanlisäysjärjestelmän tuntuvassa määrässä väärään

suuntaan. Paitsi että kaikki kalliinajanlisäykset olivat mitkä missäkin määrin riittämättömiä, oli olennaisin ja kunnalle-työnantajalle vaarallisin puute siinä, että parempipalkkaiset viranpitäjät oli, suhteellisesti katsoen, niin silmäänpistävästi asetettu lapsipuolen asemaan. Helsingin elantokustannusten vertausluvun ollessa lähes 1,000 verrattuna 1914 vuoden alkupuoliskon elantokustannuksiin (toisin sanoin, näiden kustannusten kohottua lähes 900 %) saivat eräät apulaiset ja palvelusmiehet kalliinajanlisäystä 850—1,100 % tai enemmän 1914 vuoden aikaisista palkkaeduistaan, jota vastoin ylempäin ja ylimpäin viranpitäjäin vastaavat prosenttiluvut eivät olleet enempää kuin noin 250—300 %. Kun palkat eivät ole voineet kohota samassa suhteessa kuin vertausluku, mikä olisi suotavinta, täytyy tosin pitää oikeutettuna, että kalliinajanlisäyksiä annetaan jonkin verran suuremmat prosenttimäärät niille, joiden pohjapalkat ovat alemmat, kuin niille, joilla on suuremmat pohjapalkat, mutta ero oli kuitenkin jo ennen joulukuun 1 päivää epäilemättä liian jyrkkä; toisille korvattiin vuodesta 1914 lähtien tapahtuneesta rahan arvon alenemisesta $^{7}/_{8}$, jopa aleneminen kokonaankin, toisille ei puoltakaan, eipä eräille kolmannestakaan.

Tämmöinen järjestely ei voi olla herättämättä oikeutettua tyytymättömyyttä vääryyttä kärsineissä ja on, ellei oikaisua toimeenpanna, asettava kunnan aivan nurjaan suhteeseen niihin virkamiehiinsä nähden, joiden on hoidettava vastuunalaisemmat ja erikoista älyllistä ja ammatillista kehitystä vaativat toimet. Ei voi olla kunnalle eduksi, että sen palveluksessa olevissa vallitsee alakuloisuus, katkeruus ja pyrkimys ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa poistua toimesta, johon liittyvän työtehtäväin merkitystä työnantaja ei tunnusta. Jos palkkakysymystä katsotaan sitä suuntaa silmällä pitäen, johon kunnan hallinto on käyvä, jos ajan pitkään saa jatkua palkkausjärjestelmä, joka ei ota huomioon vastuullisempain virkatoimien hoitajain oikeutettuja vaatimuksia, on epäilemättä havaittava olevan kunnan tärkeimpiin etuihin soveltumatonta, ettei ajoissa poisteta huutavia epäkohtia, ennenkuin kunnan hallinnossa on päässyt valtaan rappeutuminen ja sekasorto, sen johdosta että vaativampia ja vaativimpia kunnallisia virkatehtäviä on hoidettu ilman pätevyyttä ja todellista asiantuntemusta. Tällainen tulevaisuudenkuva ei ole mielikuvituksen tuote, vaan esiintyy aivan luonnollisena sen silmissä, joka tietää, minkälaiseen taloudelliseen ahdinkotilaan kunnan nykyinen palkkausjärjestelmä yhä tuntuvammassa määrässä asettaa tärkeämpäin kunnallisten virkain pitäjät. Kunnan virkamiesten prosentittaisen kalliinajanlisäyksen korotus on nykyhetkellä ehdoton välttämättömyys, ja tähän vaatimukseen pitää Kaupunginvaltuuston voida myöntyä sitä suuremmalla syyllä, kun se on sangen kohtuullinen. Jo siinä aikaisemmassa anomuksessa, johon tämän kirjelmän alussa viitattiin, huomautettiin syillä, joita ei tässä tarvitse toistaa, että vaatimuksessa prosentittaisen kalliinajanlisäyksen korottamisesta 125:stä 200 %:in ei ole tinkimisen varaa, eikä olojen myöhempikään kehitys osoita mitään, mikä voisi perustella esitetyn vaatimuksen vähentämistä. Viime kuukausina havaittavana ollut eräiden hintain vähäpätöinen huojistuminen on ollut ainoastaan osittainen ja sen tasoittavat toisaalla esiintyneet kohoamiset, puhumattakaan yhä rasittavammaksi käyneestä verotaakasta, jota paitsi mahdollisuus että huoneenvuokrat ensi vuokrakauden alusta tuntuvasti kohoavat asettaa miltei kaikki vastuullisempain virkain pitäjät asemaan, joka ei ole kaukana aivan epätoivoisesta ja monessa tapauksessa epäilemättä muodostuukin semmoiseksi täysin määrin.

Edellä esittämillään syillä Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen johtokunta kunnioittaen anoo,

että kunnan viranpitäjäin prosentittaista kalliinajanlisäystä ensi maaliskuun 1 päivästä lukien, jolloin viimeksi päätetty korotus lakkaa voimassa olemasta, annettaisiin 200 % nykyisten 125 %:n sijasta, jossa tapauksessa vakinainen kalliinajanlisäys palautuisi 650 markasta aikaisempaan 400 markan määrään, kuitenkin niin, ettei näiden muutosten johdosta kokonaispalkka missään tapauksessa saa olla nykyään voimassa olevain palkkausperusteiden mukaan maksettavaa palkkaa vähempi.

Helsingissä, helmikuun 27 päivänä 1921.

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen Johtokunnan puolesta:

Harald Dalström.

Frans Rosendahl.

Helsingissä, Sanomal-. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Rahatoimikamarin esitys alaikäisten lainrikkojain huoltamisesta tutkinta-aikana.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Kesäk. 2 p:nä 1921.

N:o 831.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetteessä viime huhtikuun 22 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta vaatinut rahatoimikamarin lausuntoa kouluhallituksen lastensuojeluosaston kirjelmässä tammikuun 19 päivältä kuluvaa vuotta tehdystä, alaikäisten lainrikkojain huoltamista tutkinta-aikana koskevasta esityksestä, jonka kirjelmän mukana seurasi kasvatuslautakunnan viime helmikuun 28 päivänä asiasta antama lausunto, josta rahatoimikamarin lausuntoa niinikään pyydettiin.

Ennen asian ottamista kamarissa käsiteltäväksi hankittiin siitä poliisilaitoksen lausunto, jossa esitetään se käsitys, että puheenalaisten alaikäisten lainrikkojain huoltaminen olisi annettava kasvatuslautakunnan toimeksi, joten kustannukset huojistuisivat ja tarpeellinen joutuisuus saavutettaisiin. Valtion avustusvelvollisuuden pitää poliisilaitos luonnollisena, mutta ei katso voivansa arvioida, minkä verran kustannuksia kaupungille koituisi suunnitellusta vastaanottokodista.

Rahatoimikamarilla ei ole mielestään aihetta käydä seikkaperäisesti pohtimaan asiaa, joka kamarin mielestä on selvitetty kasvatuslautakunnan esityksessä, johon kamarin enemmistö on pääasiassa voinut yhtyä. Kouluhallituksen ensimmäiseen kysymykseen, katsooko kaupunki voivansa velvoittaa kasvatuslautakuntansa järjestämään hoitoa niille 15 vuotta nuoremmille lapsille, joita syytetään rikoksesta tällä paikkakunnalla ja jotka on tutkinta-aikana säilytettävä, ei kamarinkaan mielestä voi vastata muuta kuin epäävästi, sillä tämä tehtävä on lautakunnan jo nykyään laajan toiminnan ulkopuolella ja tuollainen tilapäinen huoltaminen on lähinnä poliisilaitoksen asia, elleivät valtion viranomaiset ryhdy muihin toimenpiteisiin. Kun tässä on kysymyksessä tärkeä inhimillisyysasia, näyttää valtion velvollisuus eittämättömältä; ammattimiesvalvonnan alainen ja tarpeellisella hoitohenkilökunnalla varustettu valtion vastaanottolaitos täyttää tehtävänsä aivan toisin tavoin kuin mikään väliaikainen kunnallinen laitos. Sitä vastoin kamari ei ole voinut yhtyä kasvatuslautakunnan ehdotukseen, että kaupunki ottaisi tässä tapauksessa kustannuksiin osaa samassa suhteessa kuin poliisilaitoksen kustannuksiin ($^2/_7$ ja $^5/_7$ menoista), koska kaikesta päättäen kaupungin menot nousisivat melko suuriin määriin, kustannuksiin kun ei lueta huoneistoa, valoa y. m.

Oikeimmalta näyttää, että kaupunki ilmoittaa suostuvansa täysin korvaamaan valtion kustannukset Helsingin kaupungin osalle tulevasta alaikäisten rikoksentekijäin hoidosta laskun mukaan päivää ja henkilöä kohti. Tällainen järjestely on luonnollinen siitäkin syystä, että kaikkia toimenpiteitä täytyy pitää väliaikaisina, kunnes saadaan aikaan asianmukainen lastensuojelulaki, jossa tämänlaatuiset seikat lopullisesti järjestetään. Kamari on siis täysin tunnustanut kaupungin kustannusvelvollisuuden tässä kohden, mutta ollut sitä mieltä, että ainakin toistaiseksi täytyy katsoa olevan valtion asia ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Kamarissa on jäsen, herra Heinonen, ollut eroavalla kannalla, pitäen asiaa kiireellisenä, minkätähden, jos mieli jotakin tehdä tässä tärkeässä kysymyksessä, se on tehtävä kunnan toimesta; näiden alaikäisten rikoksentekijäin vastaiseen hoitoon ei varmaankaan kieltäydytä myöntämästä tarpeellista valtioapua ja toispaikkaisten lainrikkojain aiheuttamat menot perittäisiin samalla tavalla kuin köyhäinhoidonkin kustannukset.

Kamari ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto kouluhallitukselle annettavassa vastauskirjelmässä lausuisi:

että poliisi- ja oikeusviranomaisten käsiteltäviksi joutuneiden, 15 vuotta nuorempain lainrikkojain huoltamista ei miltään näkökannalta katsoen voi panna Helsingin kaupungin kasvatuslautakunnan velvollisuudeksi, vaan

että tuollaisia eri paikkakunnilta kotoisin olevia lapsia varten olisi valtion toimesta ensi tilassa perustettava vastaanotto- ja säilytyskoti, jonka kustannuksiin Helsingin kaupunki ottaa osaa siten, että Helsingin kaupungista kotoisin olevain hoidokkien puolesta maksetaan korvaus kultakin päivältä ja yksilöltä.

Rahatoimikamarin puolesta:,

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KASVATUSLAUTAKUNTA.

Helsingissä,
helmik. 28 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 38.

Lähetepäätöksellä kuluvan helmikuun 10 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta pyytänyt kasvatuslautakunnan lausuntoa kouluhallituksen lastensuojeluosaston Kaupunginvaltuustolle lähettämän kirjelmän johdosta, koskeva kasvatuslautakunnan velvoittamista huolehtimaan tutkinta-aikana niistä viittätoista vuotta nuoremmista lapsista, jotka joutuvat paikkakunnalla tehdyistä rikoksista syytteenalaisiksi. Asiakirjat palauttaen kasvatuslautakunta kysymyksen johdosta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Viitaten aikaisemmin sekä poliisimestarille että maaherralle lähettämiinsä kirjelmiin, joiden samansuuntainen sisällys on kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämissä perusteluissa lyhyesti mainittu, on kasvatuslautakunta edelleenkin sitä mieltä, että rikoksista syytettävien n. s. »poliisipoikien» säilyttäminen kasvatuslautakunnan vastaanottokodissa on ollut mitä suurin epäkohta, jonka edelleen jatkumista ei voi lautakunnan puolelta hyväksyä. Toistaen ennen lausumansa ajatuksen myöskin siihen nähden, että rikoksista syytettäviksi joutuneet 15 vuotta nuoremmat lapset, ollessaan poliisi- ja oikeusviranomaisten käsiteltävinä, olisivat asiainsa tutkinta-aikana kokonaan eristettävät täysi-ikäisistä rikollisista, yhtyy kasvatuslautakunta kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämään ajatukseen siinäkin suhteessa, ettei poliisiviranomaisilla voi ajatella olevan tarpeellisia edellytyksiä tällaisten lasten asianmukaiseen käsittelyyn, vaan vaaditaan niitä varten perustettavan kodin johdolta kasvatusopillisia edellytyksiä. Niinikään on, kuten kouluhallituksen lastensuojeluosasto huomauttaa, valitettava, ettei maassamme ole olemassa ajanmukaista lastensuojelulakia eikä siitä syystä myöskään sellaisia viranomaisia, jotka olisivat velvolliset lain nojalla pitämään kyseessä olevista lapsista huolen. Koska toisaalta taas on epätietoista, milloin tekeillä oleva, koko maan käsittävä lastensuojelulaki valmistuu ja astuu voimaan, olisi siis puheenalainen epäkohta myöskin kasvatuslautakunnan mielestä, vaikkapa vain väliaikaisilla toimenpiteillä, mitä kiireimmin korjattava. Mutta että tämä asia

olisi ensi kädessä kasvatuslautakunnan ja pääasiallisesti kaupungin kustannuksella järjestettävä, niinkuin kouluhallituksen lastensuojeluosaston kirjelmässä esitetään, siihen nähden on kasvatuslautakunta ollut alusta alkaen tätä kysymystä pohdittaessa eri mieltä. Jättäen kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämät perustelut muissa kohdissaan valmisteluvaliokunnan ja arvoisain kaupunginvaltuutettujen arvosteltaviksi, pyytää kasvatuslautakunta käsityksensä tueksi viitata vain esim. seuraaviin seikkoihin.

Kouluhallituksen lastensuojeluosaston kirjelmästä ei ensiksikään käy vähimmässäkään määrässä selville, miten paljon kyseessä olevia alaikäisiä lainrikkojia on viime vuosina pääkaupungissa esiintynyt ja miten monella niistä on täällä kotipaikkaoikeus. Ei myöskään raastuvanoikeuden yleinen syyttäjä, jonka puoleen kasvatuslautakunta on asiassa kääntynyt, ole sanonut voivansa tätä kysymystä selvittävää tilastoa antaa. Etsivän osaston päällikön, varatuomari Hugo Sundqvistin, lausunnon mukaan on puheena olevain lasten lukumäärä viime aikoina huomattavasti vähentynyt, mikä ilahduttava seikka saanee osittain selityksensä siitä entistä suuremmasta huolenpidosta, mitä suojelukasvatuksen tarpeessa oleviin lapsiin on viime aikoina yhteiskunnan eri tahoilla kiinnitetty. Poliisilaitoksen pidätyskirjasta poimitusta luettelosta näkyy, että vuonna 1919 — kun siinä uudelleen toistuvat samat nimet jätetään huomioon ottamatta — oli poliisi pidättänyt yhteensä 72 ja vuonna 1920 ainoastaan 19 15 vuotta nuorempaa lasta, joista kuitenkin ainoastaan muutamat ovat joutuneet oikeuden käsiteltäviksi, kun sen sijaan useimmat on voitu päästää poliisikuulustelun jälkeen heti kotiinsa.

Aikaisempina vuosina kohosi niinikään kasvatuslautakunnan vastaanottokotiin säilytettäviksi lähetettyjen n. s. »poliisipoikien» luku melkoisiin määriin: v. 1917 oli niitä yhteensä 18 ja v. 1918 — punakapinan aiheuttamain poikkeuksellisten olojen vaikutuksesta — kokonaista 42. Johtuen varmaankin poliisilaitokselle asiasta tehdystä huomautuksesta, on niiden lukumäärä kahtena viimeisenä vuonna supistunut 3:en, ellemme ota mukaan 5 sellaista lasta, joita on aikaisemmin tehdyistä hairahduksista syytetty oikeudessa vasta sen jälkeen, kuin he jo ovat tulleet otetuiksi kasvatuslautakunnan huostaan. Näistä on luonnollisesti jokaisella ollut kotipaikkaoikeus Helsingissä.

Vaikka ei siis asiasta olekaan saatavissa tämän yksityiskohtaisempaa tilastoa ilman vaikeasti toimeenpantavia raastuvanoikeuden pöytäkirjatutkimuksia, näyttää kaikesta päättäen siltä, että pääkaupungissa joka tapauksessa tulee aina olemaan melkoinen joukko sekä omalta paikkakunnalta kotoisin olevia että maaseuduilta tänne vaeltavia, poliisikuulustelun ja oikeuden käsittelyn alaiseksi joutuvia alaikäisiä lainrikkojia, jotka kaipaavat asiainsa tutkinta-aikana heille soveliasta sekä tarkoituksenmukaista huoltoa, jota ei kasvatuslautakunnan käsityksen mukaan voitane järjestää muuten, kuin että pääkaupunkiin niiden säilyttämiseksi perustetaan jatkuvasti ylläpidettävä erikoinen vastaanotto- ja huoltokoti, johon poliisiviranomaiset tarpeen vaatiessa voivat sijoittaa kyseessä olevia lapsia niiden kotipaikkaoikeudesta riippumatta.

Koska kyseenalainen vastaanotto- ja huoltokoti kuitenkin tulisi saamaan hoitoonsa koko maan eri osista pääkaupunkiin vaeltavia eikä ainoastaan Helsingistä kotoisin olevia seikkailuhaluisia kulkureita, olisi sen järjestäminen ja hoitaminen jo siitäkin syystä Helsingin kaupungin kasvatuslautakunnalle sekä kohtuuton että ylivoimainen tehtävä, joka tulisi melkoisessa määrässä häiritsemään sitä varsinaista kasvatustoimintaa, jota varten tämä lautakunta on alkuaan asetettu ja johon sen käytettävissä olevat voimat tarkoin tarvitaan. Toiselta puolen tulisi tällainen »poliisipoikain» huoltokoti jokapäiväisessä käytännössä olemaan välittömässä tekemisessä nimenomaan poliisilaitoksen kanssa, jonka yhteyteen se siltä kannalta katsoen luonnollisimmin kuuluu. Mutta jos sen johto ja silmälläpito tahdottaisiin pitää lastensuojeluviranomaisten käsissä, niinkuin kasvatuslautakuntakin katsoo toivottavaksi, kuuluu se luonnollisesti koko maan tarvetta tarkoittavana laitoksena lähinnä kouluhallituksen lastensuojeluosastolle aivan samalla tavalla kuin nekin yleiset kasvatuslaitokset, joihin syyllisimmät tämän kodin hoidokeista tulevat oikeudessa tuomittaviksi ja joita tämä laitos tulisi niin ollen soveliaasti palvelemaan jonkinmoisena vastaan- ja vaarinottokotina. Nämä näkökohdat huomioon ottaen ei kasvatuslautakunta saata tulla muuhun käsitykseen, kuin että tällaisen kodin perustaminen ja ylläpitäminen asian oman luonnon mukaan, puutteellisista lainmääräyksistä huolimatta, kuuluu joko poliisilaitokselle tai valtion viranomaisille — lähinnä kouluhallituksen lastensuojeluosastolle. Tätä käsitystä vastaan ei sovi pätevästi perustella sitäkään oletusta että, jos kouluhallitus järjestäisi valtion yleisillä varoilla pääkaupunkiin puheena olevan vastaanotto- ja huoltokodin, niin vaatisivat muut kaupungit ehkä samanlaista etua. Sillä maaseutukaupunkien rauhallisemmissa oloissa tuskin suurempaa erikoisen tällaisen vastaanottokodin tarvetta lienee oletettavissa, kun sitä vastoin edellä huomautettujen asianhaarojen johdosta pääkaupungissa sellainen on erikoisen tarpeen vaatima. Ja lisäksi, kuten jo aikaisemmin on huomautettu, joka tapauksessa pääkaupungissa hoitoon otettava rikollinen nuorisomaailma edustaa aivan toisessa määrin kuin muualla *koko* maan rikollista nuorisopiiriä, ja ovat sen tarpeet sen mukaisesti yleisillä varoilla ja valtion viranomaisten toimesta tyydytettävät.

Mitä sitten tulee kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämään toiseen kysymykseen: mitä yleisistä varoista kunnalle myönnettävää avustusta Valtuusto pitäisi kyseessä olevaa tarkoitusta varten tarpeellisena, sisältää edellä esitetty jo pääasiallisen vastauksen kasvatuslautakunnan puolelta. Puheenalainen huoltokoti, joka siis tulisi valtion ja kunnan yhteisesti kustantaa, olisi järjestettävä valtion viranomaisten, parhaiten kouluhallituksen lastensuojeluosaston toimenpiteestä ja toimiva sen valvonnan alaisena. Miten kustannukset olisivat lopullisesti valtion ja kunnan välillä jaettavat, ei ole helppo oikeudenmukaisesti arvioida tässä huoltokodissa hoidettavien lasten eri aikoina ehkä hyvinkin suuresti vaihteleviin kotipaikkaoikeuksiin nähden, mutta olisi siinä kohden ehkä yksinkertaisinta sovel-

luttaa suunnilleen samaa suhdetta, jota poliisilaitoksenkin ylläpitokustannuksiin nähden valtion ja kunnan välillä noudatetaan. Paitsi poliisilaitokseen katsoen, johon tämäntapainen huoltokoti on lähinnä verrattavissa, voitaneen tällaista kustannusten jakoa pitää oikeudenmukaisena siihenkin nähden, että Helsingin kaupunki on jo vuosikymmeniä uhrannut melkoisia summia rikollisuuden ja pahatapaisuuden ehkäisemiseksi alaikäisten keskuudessa ja hyväksynyt kuluvanakin vuonna tähän tarkoitukseen käytettäväksi, paitsi 516,000 markkaan nousevia kalliinajanlisiä, yli 1,700,000 markan, kun sitä vastoin useimmissa niissä kaupungeissa, joista kouluhallituksen lastensuojeluosasto on liittänyt kirjelmäänsä luettelon, ei liene tiettävästi vielä näihin asti uhrattu asian hyväksi parhaissakaan tapauksissa sanottavasti mitään, joskin niissä tosin on nimellisesti kasvatuslautakuntia olemassa.

Edellä esitetyn perusteella pyytää siis kasvatuslautakunta mielipiteenään lausua,

ettei poliisi- ja oikeusviranomaisten käsiteltäviksi joutuneiden 15 vuotta nuorempien lainrikkojien huoltamista milläänäkökannalta katsoen voida sälyttää Helsingin kaupungin kasvatuslautakunnalle, vaan

että tällaisia eri paikkakunnilta kotoisin olevia lapsia varten olisi valtion ja kunnan yhteisellä kustannuksella joko poliisilaitoksen tai mieluimmin kouluhallituksen lastensuojeluosaston toimenpiteestä ja valvonnan alaisena perustettava pääkaupunkiin sopiva vastaanotto- ja huoltokoti, jonka aiheuttamat menot jaettaisiin valtion ja kunnan kesken saman laskuperusteen mukaan, jota poliisilaitoksenkin ylläpitämiseen nähden noudatetaan.

Kasvatuslautakunnan puolesta:

Martti Ruuth.

R. Liukkonen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Viime budjetinjärjestelyssä merkittyään kaupungin 1921 menosääntöön 700,000 markan määrärahan yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustamiseksi (19 P. L. IV. 1) asetti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 26 päivänä kuluvaa vuotta allekirjoittaneista kokoonpannun erikoisvaliokunnan valmistelemaan kysymystä mainitun määrärahan jakamisesta, ja valtuutettiin valiokunta sen ohessa määräämään, minkä ajan kuluessa hakemukset oli tehtävä sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain annettava tarpeelliset lausunnot näistä.

Valiokunta perustautui viime tammikuun 31 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Norrménin. Valiokunnan sittemmin sanomalehdissä julkaistuilla kuulutuksilla kehoitettua halullisia hakijoita viimeistään seuraavan helmikuun 28 päivänä antamaan Kaupunginvaltuustolle osoitetut, avustuksen saantia puheenalaisesta määrärahasta tarkoittavat hakemuksensa sekä sitä paitsi, hakemusten myöhästymisen estämiseksi, viikkoa ennen hakuajan umpeen menemistä toimitettua kullekin yhdistykselle tai laitokselle, joka oli edellisenä vuonna saanut apurahaa, kappaleen mainittua kuulutusta ja edelleen sanomalehtiuutisissa huomautettua, ettei valiokunta voinut mainitun määräpäivän jälkeen annettuja hakemuksia ottaa huomioon, saapui määräajan kuluessa 41 hakemusta (n:ot 1—13, 15—29 ja 31—43 sivuilla 16—19 olevassa luettelossa), joissa anottiin apurahaa kaikkiaan 49 eri tarkoitukseen. Valiokunta lähetti hakemukset heti lausunnon saamiseksi niihin kunnan johto- ja lautakuntiin, joiden katsottiin voivan suurimmalla asiantuntemuksella arvostella asianomaisten yritysten ja laitosten toiminnan hyödyllisyyttä, ja kehoitettiin näitä johto- ja lautakuntia samalla ennen viime maaliskuun loppua antamaan lausuntonsa. Nämä saapuivatkin, paria poikkeusta lukuun ottamatta, tuon määräajan kuluessa.

Paitsi edellä mainittuja on valiokunta lisäksi käsitellyt kaksi hakemusta (n:ot 14 ja 30 mainitussa luettelossa), jotka Kaupunginvaltuuston viime maaliskuun 9 ja viime huhtikuun 27 päivänä tekemäin päätösten johdosta on sille lähe-

tetty ja joista kunnan ammattiviranomaiset olivat sitä ennen antaneet lausuntonsa.

Kaikki asiassa syntyneet kirjat tarkastettuaan on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava yksimielinen mietintönsä ehdotuksineen.

Niinkuin sivuilla 16—19 olevan hakemusten taulukatsauksen ensimmäisestä numerosarekkeesta näkyy, on apurahoja haettu kaikkiaan kokonaista 1,503,276 markkaa, jota paitsi yhdessä hakemuksessa (n:o 41) ei ole määrää mainittu; käytettävänä oleva määräraha sitä vastoin on ainoastaan 700,000 markkaa. Luonnollinen asia sentähden on, että täytyy osin moniaat hakemukset kokonaan evätä, osin anottuja avustusmääriä tuntuvasti vähentää, jottei määrärahaa ylitettäisi. Valiokunnan on siitä syystä, samoin kuin vastaavan valiokunnan useana edellisenä vuonna, täytynyt asettua epäävälle tai kovasti tinkivälle kannalle semmoisiinkin hakemuksiin nähden, joiden tarkoitus on valiokunnasta näyttänyt ansaitsevan avustusta. Tässä on valiokunta katsonut olevan noudattaminen sitä periaatetta, että avustusta on etusijassa myönnettävä niille yrityksille ja laitoksille, jotka jo ovat toimessa ja joiden olemassaolo odotetun avustuksen saamatta jäämisen johdosta voi joutua vaaranalaiseksi, ja näistä etusijassa niille, joita kunta on aikaisemmin avustanut, jota vastoin suunniteltuja uusia yrityksiä ja laitoksia tavallisesti ei ole katsottu voitavan ottaa huomioon. Haettuja määriä pakosta vähentäessään valiokunta niinikään on koettanut mahdollisimman vähän tinkiä lastenhoitotarkoituksiin anotuista avustuksista.

Kun valiokunnan ehdotus käytettävänä olevain varain jakamiseksi tietenkin pääasiassa perustuu asianomaisten johto- ja lautakuntain antamiin lausuntoihin, julkaisee valiokunta seuraavassa otteita näistä lausunnoista, ollen hakemukset numeroidut siinä järjestyksessä, jossa ne ovat edellä mainitussa katsauksessa. Tämän yhteydessä valiokunta lyhyesti perustelee ehdotuksiaan niissä tapauksissa, joissa se on puoltanut myönnettäväksi vähempää avustusta, kuin on annettu edellisenä vuonna, taikka kun muutoin on katsottu syytä olevan.

N:ot 1—4.

Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on näistä hakemuksista lausunut seuraavaa:

Johtokunta pitää kaikkia hakemuksia suuressa määrin huomiota ja sentähden myöskin kannatusta ansaitsevina.

Helsingfors lärar- och lärarinneförening nimisen yhdistyksen toiminta kaupungin vähävaraisten lasten hyväksi on sitä laatua, että sitä olisi mitä laajimmassa

mitassa kannatettava. Yhdistyksen hakemuksessa esitetyistä syistä johtokunta on sitä mieltä, että anotusta 90,000 markan määrästä ei olisi tingittävä.

Anomansa apurahan on *Helsingin kuuromykkäyhdistys* saanut 25 vuonna ja se on sitä paitsi niin pieni, että siitä tuskin olisi sopiva tinkiä, minkätähden anottu 1,000 markan määrä olisi myönnettävä.

Helsingfors svenska folkhögskola opistolla on takanaan pitkä, hedelmällinen työkausi, ja kun tämä opisto sen lisäksi pyrkii antamaan yksiöllisesti herättävää opetusta ja sitä sentähden voi pitää erikoislaatuisena renkaana Helsingin kaupungin kansanvalistustoiminnassa, olisi anottu 4,500 markan apuraha johtokunnan mielestä myönnettävä.

Ungdomsförbundet Fylgia anoo tänä vuonna entisestään tuntuvasti korotettua apurahaa, mutta kun liitto harjoittaa monipuolista toimintaa, tulisi anottu 8,000 markan määrä johtokunnan mielestä myös hyödyllisesti käytetyksi.

N:o 5.

Tästä anomuksesta on suomenkielisten kansakoulujen johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

Johtokunta ilmoittaa kaikin puolin lämpimästi kannattavansa *Helsingin opettajaliiton kesävirkistystoimikunnan* anomusta saada 200,000 markkaa, jolla rahamäärällä se järjestäisi ja ylläpitäisi Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen köyhille ja sairaaloisille oppilaille kesäsiirtoloita kesällä 1921. Johtokunnan mielestä ei anotussa summassa ole ensinkään vähentämisen varaa, vaan päin vastoin katsoo johtokunta, että määrärahan tulisi olla, jos mahdollista, suurempi, jotta kesävirkistystoimintaa voitaisiin laajentaa sekä oppilaitten oleskeluaikaan että osanottajien lukumäärään nähden, sillä kaupungin suomenkielisissä kansakouluissa on paljon runsaammin välttämättömän kesävirkistyksen tarpeessa olevia oppilaita, kuin mitä siirtoloihin on voitu sijoittaa, ja kuusiviikkoinen oleskeluaikakin, joka oppilaille enimmäkseen on tähän tarkoitukseen saatettu varata, on epäilemättä aivan liian lyhyt.

N:ot 6—13 ja 15—20.

Näistä hakemuksista on kasvatuslautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Yleisenä periaatteena apurahain jakamisessa olisi lautakunnan mielestä noudatettava, että niitä etusijassa myönnetään yhdistyksille, jotka puheenalaisista varoista avustusta nauttimalla jo aikaisemmin ovat useita vuosia harjoittaneet yleishyödyllistä toimintaa ja siinä saavuttaneet käytännöllistä kokemusta työnsä tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä. Edelleen olisi avustuksia jaettaessa huomiota pantava siihenkin, missä määrin yhdistykset ovat osoittaneet kykenevänsä itse hankkimaan tarpeellisia varoja. Tämän periaatteen mukaisesti on lautakun-

nalla mielestään syytä puoltaa avustuksia annettavaksi eräille uusille yrityksille, vaikkakin siitä ehkä olisi seurauksena eräiden vanhempain yritysten apurahain väheneminen.

Mitä yleensä tulee avustusmääriin, lienee syytä, sikäli kuin ei ole kysymys toiminnan laajentamisesta, pysyttää ne kutakuinkin samoina kuin viime vuonna, koska hintaolot eivät ole siitä lähtien mainittavasti muuttuneet. Ei muutoin ole helppo yksityiskohtaisesti tutkia laadittujen laskelmain paikkansa pitävyyttä. Puutarhatöitä varten lienee tarpeellista myöntää jonkin verran korotettuja määrärahoja, erittäinkin syystä että useana vuonna laihdutetut puutarhamaat kaipaavat tehokasta lannoitusta ja perinpohjaista muokkausta voidakseen antaa tähänastista paremman sadon ja siten paremmin palkita pienten työntekijäin vaivannäön, joten heissä myös saataisiin herätetyksi kasvatusopilliselta kannalta toivottava työilo. Tämä seikka olisi puheenalaisten apurahain jaossa otettava sitä suuremmassa määrässä huomioon, kun rahatoimikamari poisti lautakunnan budjettiehdotuksesta siihen puheenalaista tarkoitusta varten merkityn erityisen, 7,000 markan määrärahan sillä syyllä, että olisi sopivampi antaa asianomaisten yhdistysten itsensä pitää huolta puutarhamaittensa lannoittamisesta ja kyntämisestä, minkätähden niille olisi annettava vastaavassa määrässä korotettua avustusta.

Edellä esitettyjen näkökohtain mukaisesti kasvatuslautakunta lausuu alempana mainituista hakemuksista seuraavaa:

A. Aikaisemmin avustettujen yhdistysten apurahananomukset.

Arbetets vänner (emäyhdistys) sekä sen Sörnäsin osasto ovat anoneet yhteensä 5,000 markkaa kesätyöskentelyn järjestämiseksi vähävaraisille lapsille. Antaen täyden tunnustuksen näiden yhdistysten aikaisemmalle toiminnalle ei lautakunta kuitenkaan käytettävänä olevain varojen niukkuuteen nähden katso voivansa puoltaa kaikkiaan enempää kuin 4,000 markkaa eli samaa määrää, mikä myönnettiin viime vuonna.

Helsingin suomenkielinen nuorten naisten kristillinen yhdistys on tyttötyötupansa voimassa pitämiseksi ja laajentamiseksi sekä käytännöllisen talousopetuksen järjestämiseksi siinä ynnä työnvälitystoimiston aikaansaamiseksi sen yhteyteen anonut kaikkiaan 30,000 markkaa. Yhdistyksen laajennettu työsuunnitelma sekä sen aikaisempi toiminta ovat lautakunnan mielestä erittäin huomiota ansaitsevia, minkätähden lautakunta ehdottaa että, ellei anottua määrää kokonaisuudessaan voida myöntää, ainakin 25,000 markkaa osoitettaisiin puheenalaisen yhdistyksen toiminnan tukemiseksi.

Föreningen för barnens och ungdomens väl on laskenut tarvitsevansa lastensuojelukeskuksen toimiston henkilökunnan palkkaukseen kuukausittain 3,300 markkaa ja tämän menon suoritukseen kuluvana vuonna anonut joko koko tarvittavaa 39,600 markan määrää tai ainakin 50 % siitä eli siis 1,650 markkaa kuukaudessa eli kaikkiaan 19,800 markkaa koko vuodelta. Viitaten mainitun yhdistyksen kunnallisen avustus- ja kasvatustoiminnan ohessa harjoittamaan, päämäärästään tietoiseen ja hyvin johdettuun yksityiseen lastensuojelutyöhön, jota yhdistyksen vuosikertomus todistaa, kasvatuslautakunta katsoo voivansa ehdottaa yhdistykselle myönnettäväksi 19,800 markkaa eli 4,800 markkaa enemmän kuin sille viime vuoden alkupuoliskoa varten myönnettiin.

Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys, joka viime vuonna toimettomain poikain veistolaitoksen voimassapitoon sekä puutarhatyön järjestämiseksi

nuorille katuammattilaisille anoi 34,700 markkaa, anoo nyt samoihin tarkoituksiin 38,200 markkaa. Kun yhdistyksen anomuksen oheiset tulo- ja menolaskelmat, jotka päättyvät 78,000 markkaan, josta määrästä poikain valmistamain töiden on edellytetty tuottavan 28,000 markkaa eli likimmittäin oppilaille maksettavain palkkain määrän, näyttävät asianmukaisesti laadituilta, puoltaa lautakunta yhdistykselle tällä kertaa 33,000 markkaa, johon määrään myös on luettu 3,000 markkaa kyntö- ja lannoitustöitä varten.

Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta sai viime vuonna puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi kaiken kesää kaupungissa oleskeleville lapsille 9,000 markkaa ja anoo nyt samaan tarkoitukseen 11,200 markkaa. Siihen nähden että mainitun toimikunnan puheenjohtaja, kansakoulunopettajatar Laura Hagan, joka on aikaisemmin useana vuonna järjestänyt samanlaisia lasten puutarhatöitä ja niitä varten tavallisesti saanut 2,000 markan apurahan, on kuluvana vuonna lakkauttanut tämän toimintansa, ja kun hänen edellisinä kesinä työskennellyttämänsä lapset lähinnä pyrkinevät opettajaliiton puutarhaan, on kasvatuslautakunnan mielestä kohtuullista, että edellä mainitun toimikunnan anoma 11,200 markan määrä sinänsä myönnetään.

Helsingforskretsen av Finlands svenska folkskollärarförening on samantapaisten puutarhatyöskentelyjen järjestämiseksi kahdella puutarha-alueella anonut yhteensä 16,500 markkaa. Vertaillessa tätä määrää edellisessä anomuksessa mainittuun näyttää se suhteellisesti liian suurelta, mutta kun töitä tässä tapauksessa järjestettäisiin kahdessa eri paikassa, mikä seikka vaatii asettamaan verraten useampia toimihenkilöjä, ja kun molemmat puutarhamaat kaipaavat lannoitusta ja perinpohjaista muokkausta sekä yhdistyksen viimekesäinen toiminta sitä paitsi tuotti sille velkaa 1,378: 26 markkaa, olisi ehkä syytä myöntää anottu rahamäärä kokonaisuudessaan.

Töölön koulupuutarhan toimikunnan, joka aikaisemmin on verraten vähäisestä apurahastaan huolimatta järjestänyt suurta menestystä saavuttaneita työskentelyjä lukuisalle lapsijoukolle, tulisi kasvatuslautakunnan mielestä tälläkin kertaa saada anomansa 6,000 markan apuraha.

Valkonauha-yhdistys sai viime vuonna kahden lastensuojelukotinsa voimassapitoon apurahaa kaikkiaan 30,000 markkaa ja anoo nyt samaan tarkoitukseen 45,000 markkaa. Tunnustaen yhdistyksen yhteiskunnan huono-osaisimpain lasten hyväksi suorittaman työn suuren merkityksen kasvatuslautakunta ehdottaa sille myönnettäväksi saman määrän kuin viime vuonnakin eli 35,000 markkaa.

Lasten työkotiyhdistys, joka viime vuonna käytettävinä olevista varoista sai kaupungin eri osissa voimassa pitämiänsä kansakouluikäisten lasten kolmea työkotia varten kaikkiaan 78,000 markkaa ja jonka sittemmin täytyi anoa 75,000 markan lisäystä, anoo nyt laskelmainsa perustuksella mainittuun tarkoitukseen 265,076 markkaa. Siihen erittäin suureen merkitykseen katsoen, mikä näillä työtuvilla on suojelukasvatustyössä pääkaupungin vähävaraisten yhteiskuntakerrosten lukuisain alaikäisten jäsenten keskuudessa ja kun kunnalla itsellään ei vielä ole vastaavia laitoksia, pitää lautakunta oikeana puoltaa yhdistykselle 175,000 markan määrärahaa. Anotun määrän supistaminen johtuu siitä, että nykyään saanee odottaa elintarpeiden hinnan huojistuvan, millä seikalla näiden laitosten budjetissa on sangen suuri merkitys. Lautakunnan mielestä on syytä tämän yhteydessä myös huomauttaa, että se on Kaupunginvaltuustolta saamansa tehtävän mukaisesti yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa laatinut mietinnön palkatun ammattityön järjestämisestä kunnan toimesta alaikäisille, joka mie-

tintö kohdakkoin annetaan Valtuuston tutkittavaksi, sekä että lautakunta on siinä huomauttanut olevan tarpeellista laittaa työkoteja alaikäisille, toivoen Valtuustolta saavansa lähemmät valtuudet asiassa. Siltäkin varalta ettei Kaupunginvaltuusto tämän vuoden kuluessa ehtisi käsitellä edellä mainittua esitystä eikä siitä johtuvia toimenpiteitä voitaisi toteuttaa, on lautakunnan mielestä niihin suuriin määriin nähden, joilla kaupunki ottaa osaa yhdistyksen laitosten voimassapitoon, joka tapauksessa tarpeellista ottaa tutkittavaksi kysymys, eikö läheisempää yhteistyötä yhdistyksen kanssa voitaisi saada aikaan, vai olisiko ehkä syytä perustaa vastaavia kunnallisia työkoteja, ja on lautakunta aikanansa laativa ehdotuksen tästä asiasta.

Helsingin rouvasväenyhdistys on lastenkotinsa voimassapitoon anonut 15,000 markkaa. Lautakunta puoltaa myönnettäväksi saman määrän kuin viime vuonnakin eli 12,000 markkaa.

B. Uusien yritysten apurahananomukset.

Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys anoo 35,000 markan apurahaa voidakseen ylläpitää päiväkotia tarpeellisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa oleville koululapsille. Kasvatuslautakunta on jo pitemmän aikaa ollut lujasti vakuuttunut tällaisen laitoksen tarpeellisuudesta, jonka työsuunnitelma ynnä tulo- ja menolaskelmat on pantu puheenalaisen anomuksen oheen, ja on nyttemmin havainnut tarpeelliseksi, siinä tapauksessa ettei mikään yksityinen armeliaisuusyhdistys ole halukas tekemään semmoisen yrityksen aloitetta, itse ryhtyä siihen. Kun N. M. K. Y. nyttemmin on lautakunnan kehoituksesta ottanut hankkeen toteuttaakseen, sillä edellytyksellä että sosialihallitus korvaa puolet päiväkodin kustannuksista, ja kun sitä paitsi jo on erittäin sopivalla paikalla sijaitseva huoneisto tähän tarkoitukseen varattu, on kasvatuslautakunnan mielestä miltei aivan välttämätöntä, että tälle kodille anottu 35,000 markan apuraha sinänsä myönnetään.

Neiti *Tilly Soldan* on Grankullassa sijaitsevan lastenkotinsa ja lastenhoitoopistonsa voimassapitoon anonut 25,000 markkaa sekä Tikkurilassa olevalle lastenkodilleen 30,000 markkaa eli yhteensä 55,000 markkaa. Kun kasvatuslautakunnan aviottomain lasten osaston toiminta on työn jatkuessa ja lisääntyessä vaikeutumistaan vaikeutunut, syystä ettei yleisesti vallitsevan asunnonpuutteen johdosta ole onnistuttu mainitulle osastolle aikaansaamaan omaa lastenkotia, johon ainakin enimmin hoidon tarpeessa olevat pikkulapset voitaisiin ottaa, ja kun puheenalaiset neiti Soldanin laitokset, joista asiantuntijat ovat antaneet mitä parhaimman arvostelun ja joiden voimassapitoon hän on suurella alttiudella kerännyt huomattavia rahamääriä yksityisiltä, ovat omansa poistamaan lautakunnan toiminnalle tarpeellisen pikkulastenkodin pahimman puutteen, on lautakunnan mielestä olemassa täysi syy varata neiti Soldanin lastenkotien avustamiseksi ainakin 50,000 markkaa.

N. s. *koulumatkailutoimiston* perustamiseksi ja voimassa pitämiseksi ovat prof. J. E. Rosberg, fil. maist. Bertel Nyberg, rouva Alli Wessberg ja kontrollööri H. Hagman anoneet täksi vuodeksi 39,000 markkaa[1]). Niin hyödyllinen kuin tuol-

[1]) Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnalle osoitetussa kirjelmässä kuluvan toukokuun 3 päivältä ovat hakijat muuttaneet hakemustaan siten, että he väliaikaisen koulumatkatoimiston voimassapitoon anovat 27,000 markkaa maaliskuun 1 päivästä vuoden loppuun taikka myös 18,900 markkaa kesäkuun 1 päivästä vuoden loppuun.

lainen toimisto saattaakin olla, ei kasvatuslautakunta kuitenkaan nykyisinä tiukkoina raha-aikoina katso voivansa puoltaa puheenalaisista kunnan varoista määrärahaa tähän tarkoitukseen, ellei edellä esitettyjä apurahantarpeita, joita lautakunta pitää yhteiskunnalle verrattomasti tärkeämpinä kuin viimeksi mainittua, ole voitu täysin tyydyttää.

Lopuksi kasvatuslautakunta rahatoimikamarin aikaisemmin lausumaa toivomusta noudattaen huomauttaa, että kaikkien niiden yleishyödyllisten yritysten ja laitosten, joiden ehkä on kunnan myöntämillä varoilla hankittava ravintoa, olisi mahdollisimman laajassa mitassa käytettävä elintarvetoimikunnan keskuskeittolaa, joka myy ravitsevaa ruokaa huokeaan hintaan.

Mitä anomuksiin n:oihin 6—12 tulee, ei valiokunta, vaikka kasvatuslautakunta kaikissa näissä tapauksissa on puoltanut korotettuja apurahoja, käytettävänä olevan määrärahan niukkuuden johdosta ole katsonut voivansa ehdottaa viimevuotisesta korotettuja määriä. Se seikka että valiokunta on ehdotuksessaan vähentänyt Valkonauha-yhdistyksen lastensuojelukodin apurahan (n:o 13) 30,000:sta 15,000 markkaan, johtuu siitä, että mainittu yhdistys samaan tarkoitukseen hiljattain sai Malmin lahjoitusrahaston korkovaroista 20,000 markkaa. Tämän yhteydessä on niinikään huomattava, että valiokunta on puoltanut samalle yhdistykselle annettavaksi 10,000 markkaa hakemuksessa n:o 14 mainittuun tarkoitukseen. Lasten työkodeille anottuun apurahaan nähden (hakemus n:o 15), joka on niitä tarkoituksia, joita valiokunta on etusijassa halunnut avustaa, on mainittava, että avustusmäärän ehdotettua vähäistä korotusta (78,000:stä 80,000 markkaan) perustelee se seikka, että Lasten työkotiyhdistys viime maaliskuun 9 päivänä Kaupunginvaltuustolta sai 30,000 markan ylimääräisen määrärahan. Edelleen on n:ojen 17—19 kohdalla mainittuihin tarkoituksiin, vaikka ne ovatkin uusia, merkitty apurahoja, pääasiallisesti syystä että kasvatuslautakunta on erittäin hartaasti puoltanut näitä hakemuksia; avustusmääriä on kuitenkin vähennetty, niin että ne ovat tuntuvasti pienemmät lautakunnan puoltamia määriä.

N:o 14.

Tästä Valkonauha-yhdistyksen tekemästä hakemuksesta, joka tarkoittaa 15,000 markan myöntämistä yhdistyksen turvattomain poikain kasvatuskodin voimassapitoon ensi kesänä, on, kasvatuslautakunnan katsottua köyhäinhoitohallituksen sopivimmaksi antamaan siitä lausuntoa, viimeksi mainittu hallitus lausunut seuraavaa:

Valkonauhan anomuksen johdosta köyhäinhoitohallitus pyytää ilmoittaa, että sen mielestä ja sen tuntemuksen mukaan, mikä hallituksella on Valkonauhan toiminnasta lastenhoitoalalla, olisi erittäin valitettava, jos yhdistyksen täytyisi varain puutteessa sulkea puheenalainen poikakoti. Kodin taloutta on hoidettu erittäin säästäväisesti ja huolellisesti, niinkuin näkyy tilien osoittamasta päivä-

kustannuksesta kutakin lasta kohti. Tämä kustannus on nimittäin tuntuvasti vähempi köyhäinhoitohallituksen omain lastenkotien päiväkustannusta, vaikka näissäkin noudatetaan kaikkea mahdollista säästäväisyyttä. Poikakotiin vuonna 1920 otetuista 23 lapsesta sai Valkonauha köyhäinhoidolta avustusta 11 lapselle, kullekin 5 markkaa päivässä, joten lisäkustannus näistä lapsista oli kustakin 2 markkaa 62 penniä päivässä. Kun yhdistys ei saanut minkäänlaista tai ainoastaan vähäisen korvauksen jäljellä olevista 12 lapsesta, käsittää helposti, että taloudellisia vaikeuksia täytyi syntyä. Kuluvan vuoden alusta on köyhäinhoitohallitus kuitenkin korottanut kaikkien armeliaisuusyhdistysten hoitoon annettujen lasten puolesta maksettavan apurahan 7 markkaan lasta kohti päivässä, mikä määrä siten köyhäinhoitohallituksen hoidokkeihin nähden likimmittäin vastaa Valkonauhan ilmoittamia päiväkustannuksia.

Kun Valkonauha-yhdistyksen nyt, ellei pyydettyä ylimääräistä apurahaa anneta, ehdottomasti täytyy sulkea koti, ei köyhäinhoitohallitus voi muuta kuin mitä hartaimmin puoltaa yhdistyksen anomusta. Köyhäinhoitohallituksen kantaan tässä asiassa eivät vaikuta ainoastaan yhdistyksen mainitsemat, kodin sulkemisesta koituvat surulliset seuraukset, vaan sekin seikka, että köyhäinhoitohallituksen siinä tapauksessa olisi pakko ottaa huostaansa ei ainoastaan sen nyt avustamia poikia, vaan myös melko suuri osa muista, jotka ovat asianmukaisen hoidon tarpeessa. Näiden sijoitus keskellä talvea ei ainoastaan kohtaisi erittäin suuria vaikeuksia köyhäinhoitohallituksen lastenkodissa vallitsevaan tilanpuutteeseen nähden, vaan kävisi myös paljon kalliimmaksi, kuin jos heitä hoidetaan nykyisessä kodissa.

Näistä syistä köyhäinhoitohallitus pitää suotavana ei ainoastaan että Valkonauha-yhdistyksen anomukseen myönnytään, vaan myös että yhdistykselle vastaisen varalle myönnetään niin suuri määräraha, että se vastedes voi pitää mainittua poikakotia voimassa.

N:ot 21—25.

Terveydenhoitolautakunta on näistä hakemuksista lausunut seuraavaa:

Maitopisara-yhdistys, joka vuonna 1920 sai kaupungilta 25,000 markkaa (anomastaan ja terveydenhoitolautakunnan puoltamasta 40,000 markan määrästä), on, voidakseen jatkaa toimintaansa tähänastisessa laajuudessa ja kun sillä nykyään on sangen vähän toiveita vapaaehtoisten avustusten saamisesta, kuluvaksi vuodeksi anonut 80,000 markkaa. Katsoen yhdistyksen erittäin kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen lautakunta puoltaa sille myönnettäväksi sen anomaa määrärahaa, minkä ohessa lautakunta huomauttaa, että mainitun yhdistyksen tulisi sen erinomaisen tärkeän toiminnan johdosta, jota se harjoittaa lukuisain lasten hyväksi kaupungissa, tulla etusijassa kysymykseen apurahoiksi osoitettua määrää jaettaessa.

Risatautisten lasten parantolayhdistys on anonut, että sille, joka vuonna 1920 sai kaupungilta 8,500 markan apurahan (anomastaan ja lautakunnan puoltamasta 10,000 markasta), täksi vuodeksi myönnettäisiin 10,000 markkaa, ja on yhdistys sitoutunut, siinä tapauksessa että tähän anomukseen myönnytään, ensi kesänä samoin kuin aikaisemminkin vähintään 3 ½ kuukauden ajaksi parantolastaan luovuttamaan sijoja kaupungin köyhäinhoidon sinne ehdottamille 8 lapselle. Kun tällaisten sairaanhoitosijain tarve on suuri ja kallista aikaa edelleen jatkuu, puol-

taa terveydenhoitolautakunta kaikilta kohdin puheenalaista anomusta sekä pyytää samalla lausua, että tämä yhdistys olisi lähinnä Maitopisara-yhdistyksen jälkeen otettava huomioon apurahoja myönnettäessä.

Lastenhoidon edistämisyhdistys, joka vuonna 1920 sai kaupungilta 43,000 markkaa (anomainsa 70,000 markan sijasta), on täksi vuodeksi anonut 60,000 markkaa. Tähän anomukseen nähden terveydenhoitolautakunnalla on kunnia huomauttaa, että lautakunta pitää yhdistyksen toimintaa, eritoten mitä sen voimassa pitämiin lastenmajaloihin ja lastenseimiin tulee, kannatusta ansaitsevana, minkätähden lautakunta puoltaa yhdistykselle annettavaksi avustusta, mutta kun lautakunta ei katso varmasti voivansa arvioida tarvittavan avustuksen määrää, pyytää lautakunta jättää Kaupunginvaltuuston harkittavaksi, minkä verran sitä olisi kohtuudella annettava.

Äidinhuolto lapselle niminen yhdistys, joka vuonna 1920 sai kaupungilta 28,000 markkaa (anomastaan 75,000 markan määrästä), on täksi vuodeksi anonut 60,000 markan apurahaa, huomauttaen, että varsinkin sen Sörnäsissä voimassa pitämä »Lastenlinna» tarvitsisi lisävaroja voidakseen jatkaa siunauksellista toimintaansa. Lautakunta katsoo olevan puoltaminen tälle yhdistykselle kohtuullista määrärahaa, mutta esittää samalla että, koska on ollut puhetta, että valtio ottaisi huostaansa vastamainitun laitoksen, yhdistykselle myönnettävä määräraha olisi sopivin maksaa neljännesvuosittain.

Helsingin sairaskotiyhdistys, joka ei ole aikaisemmin saanut kaupungilta apurahaa, on anonut 30,000 markkaa kodin sotavuosina aivan häiriintyneen talouden tukemiseksi. Terveydenhoitolautakunta pitää mainitun yhdistyksen tarkoitusta kannatusta ansaitsevana, mutta on sen ohessa sitä mieltä, että yhdistyksen tuloja voitaisiin tuntuvasti lisätä sopivasti korottamalla sairaanhoitomaksuja. Jos mainittuja maksuja korotetaan ainoastaan 3 markalla päivässä, saadaan tulot varmasti riittävässä määrässä lisääntymään, minkätähden ja kun jaettavaksi osoitettu rahamäärä on rajoitettu, lautakunta kunnioittaen ehdottaa, että tälle yhdistykselle myönnettäisiin apuraha ainoastaan siinä tapauksessa, että on ylijäämää käytettävänä, sittenkuin aivan välttämättömät apurahat on annettu.

Samoin kuin terveydenhoitolautakunnan on valiokunnankin mielestä sopivinta, että Äidinhuolto lapselle nimisen yhdistyksen (n:o 24) apuraha osoitetaan maksettavaksi neljännesvuosierin, ollen apuraha heti lakkautettava, jos valtio ottaa »Lastenlinnan» huostaansa.

N:ot 26—29 ja 31.

Näistä hakemuksista on s o s i a l i l a u t a k u n t a antanut seuraavan lausunnon:

Sosialilautakunta ehdottaa, että seuraaville yhdistyksille myönnetään kuluvaksi vuodeksi avustusta kaupungin varoista, nimittäin:

a) *Valkonauha-yhdistykselle* sama määrä kuin viime vuonna eli 4,000 markkaa;

b) *Martha-yhdistyksen Helsingin osastolle* ruuanlaittokoulua varten, joka viime vuonna on saanut 2,000 markkaa, 4,000 markkaa, jota vastoin lautakunta, siihen nähden että yhdistyksen aikoma hanke mallityöläiskotia varten ei ole tarpeeksi yksityiskohdittain suunniteltu ja perusteltu eikä lautakunnan mielestä tällaista hanketta voida edes 10,000 markalla panna toimeen, ei katso tällä kertaa

voivansa puoltaa yhdistyksen anomusta mikäli koskee avustuksen saantia viimeksi mainittua tarkoitusta varten; ja

c) *Helsingin kotitaloustyöntekijäin yhdistykselle*, joka viime vuonna on saanut 6,000 markkaa, lautakunnassa tapahtuneen äänestyksen jälkeen anottua määrää eli 10,000 markkaa.

Sitä vastoin lautakunta, koska *Suomen vankeusyhdistyksen* taloudellinen asema on jotakuinkin vakavalla pohjalla ja yhdistys sitäpaitsi saa tuntuvaa avustusta valtiolta, katsoo, ettei ole aihetta suostua yhdistyksen anomukseen.

Kun niinikään *Helsingin vuokralaisyhdistyksen* tarkoituksena on ajaa lähinnä vuokralaisten omia yksityisiä tarkoitusperiä eikä sen toiminta ainakaan toistaiseksi ulotu suuremmassa määrässä sellaiselle alalle, että se toimisi todella hädänalaisten hyväksi, ja koska sitäpaitsi kaupungin varoilla ylläpidettävien huoneenvuokralautakuntien ja niitten kanslian sekä asunnonvälityksen tehtävä on auttaa vuokralaisia, silti ajamatta näitten yksityisetuja, ei lautakunta katso voivansa puoltaa vuokralaisyhdistyksenkään anomusta.

Vaikka sosialilautakunta on ehdottanut evättäväksi Suomen vankeusyhdistyksen hakemuksen (n:o 29), on kuitenkin, siihen nähden että yhdistys on suojelumajaloilleen vuodesta 1888 lähtien vuoteen 1919 nauttinut kaupungin budjettiin merkittyä määrärahaa, joka viimeksi (vuosina 1913—19) oli 2,400 markkaa, valiokunnasta näyttänyt kohtuuttomalta olla yhdistyksen anomusta kokonaan huomioon ottamatta, minkätähden valiokunta on tätä tarkoitusta varten ehdotukseensa merkinnyt 3,000 markkaa eli siis entisestään hiukan korotetun määrän.

N:o 30.

K ö y h ä i n h o i t o h a l l i t u s on tästä hakemuksesta lausunut seuraavaa:

Oheen pannen *Suomen vankeusyhdistyksen* anomuksen viime joulukuun 30 päivältä köyhäinhoitohallitus esittää, että mainitulle yhdistykselle myönnettäisiin 2,400 markan määräraha kuluvan vuoden menosäännön 19. P. L. IV. 1 kohdalta, Määrärahoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Puheenalainen hakemus, joka, niinkuin näkyy, tehtiin jo viime vuonna, tarkoittaa vuonna 1920 saamatta jääneen apurahan korvaamista. Kun kuitenkin syynä siihen, että yhdistys silloin jäi vaille aikaisemmin nauttimaansa apurahaa, oli yhdistyksen laiminlyönti asianmukaisesti valvoa etujaan ja kun nyt jaettavana oleva yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmääräraha tarkoittaa niiden toiminnan tukemista kuluvana vuonna, ei valiokunta puolestaan ole voinut puoltaa myöntymistä yhdistyksen anomukseen.

N:ot 32—36.

Näistä anomuksista on k a n s a n l a s t e n t a r h a i n j o h t o k u n t a lausunut seuraavaa:

Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys anoo 37,500 markkaa voimassa pitääkseen ensi kesänä kolmea kesässiirtolaa, kutakin 20 lapselle, kuuden viikon aikana sekä yhtä monta seuraavain kuuden viikon aikana, joten Helsingin kaupungin avustamissa lastentarhoissa talvella käyneistä lapsista 120 saisi oleskella kuusi viikkoa maalla. Lasten matkain kustantamiseen yhdistys anoo lisäksi 20,000 markkaa. Anomuksen oheinen kustannusarvio ei suinkaan näytä johtokunnasta liian runsaalta. Lisämenoja, varsinkin palkoista ja vuokrista johtuvia, perustelevat olevat hintaolot täysin määrin. Tähän katsoen ja kun nämä kesäsiirtolat ovat, niinkuin jo monivuotinen kokemus on osoittanut, erittäin tärkeä osa lastenhoitotyötä, ne kun tarjoovat etusijassa lastentarhain heikommille hoidokeille tarpeellista tilaisuutta terveyttävään maalla oleskeluun, johtokunta mitä hartaimmin puoltaa anottuja määrärahoja myönnettäväksi sinänsä.

Fredriksperin lastenseimen johtokunta anoo 9,000 markkaa toimintansa jatkamiseen kuluvana vuonna. Viime vuonna tämä lastenseimi sai saman suuruisen apurahan. Kun laitoksen toimintaa, joka, niinkuin näkyy anomuksen oheisesta selonteosta, on erittäin kannatusta ansaitseva, voidaan pääasiassa jatkaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kaupungilta saadaan apurahaa, katsoo johtokunta olevan puoltaminen anottua määrää sinänsä.

Rouva *Nora Krogerus* anoo 8,000 markan apurahaa Kalliossa I. Viertotien 4:ssä olevalle ruotsinkieliselle työtuvalle. Lasten ruokinta on vuonna 1919 kustannettu yksityisestä rahastosta saaduilla lahjavaroilla, joten kuluvaan vuoteen on syntynyt säästöä 3,872: 97 markkaa. Kun samanlaista avustusta ei ole varmasti odotettavana tänä vuonna, katsoo johtokunta voivansa 1920 vuoden määrärahassa syntyneestä säästöstä huolimatta puoltaa anottua määrää.

Föreningen för barnens och ungdomens väl niminen yhdistys anoo 13,500 markkaa eli samaa määrää, mikä myönnettiin vuonna 1920, lasten leikkien ja työskentelyjen järjestämiseksi ja valvomiseksi kolmella kaupungin leikkikentällä kesä—elokuulla kuluvaa vuotta. Tätäkin anomusta katsoo johtokunta olevan puoltaminen, koska kokemus on osoittanut tällaisten työskentelyjen vaikuttavan edullisesti lapsiin, jotka muutoin usein toimettomina kiertelevät kaupungilla haitaksi kehitykselleen.

Kun kaikki edellä luetellut laitokset ja yhdistykset, kukin alallaan, toimivat saman tarkoituksen, kasvavan polven hyväksi, ja kaikki monivuotisella toiminnallaan, jota johtokunnalla on ollut tilaisuus valvoa, ovat osoittaneet työskentelevänsä oikealla tavalla, on johtokunnan vaikea asettaa mitään niistä toistensa edelle, ellei sen järjestyksen, jossa anomukset tässä on esitetty, katsottaisi sisältävän sen suuntaista viittausta. Johtokunta rohkenee lausua toivomuksen, että on osoittautuva mahdolliseksi kaikille hakijoille myöntää heidän anomansa määräraha.

Mitä tulee Föreningen för barnens och ungdomens väl nimisen yhdistyksen tekemään anomukseen avustuksen saamisesta lasten leikkien järjestämiseen ja valvomiseen leikkikentillä (n:o 36), pyytää valiokunta huomauttaa, ettei mainittu yhdistys ole aikaisemmin tähän tarkoitukseen saanut avustusta yleishyödyllisten yritysten ja laitosten kannatusmäärärahasta, mutta kyllä viime vuonna 13,500 markkaa Kaupunginvaltuuston käyttövaroista. Kun viimeksi mainituista varoista myönnettyä apurahaa ylipäätään täytyy pitää verraten tilapäisenä, ei valiokunta puolestaan, kansanlastentarhain johtokunnan puoltavasta lausunnosta huoli-

matta, ole katsonut tässä tapauksessa olevan ehdotettava 5,000 markkaa suurempaa avustusmäärää.

N:ot 37—41.

Köyhäinhoitohallituksen näistä anomuksista antama lausunto on seuraavaa sisällystä:

Tehtyjä anomuksia arvostellessa näyttää olevan tärkeä ottaa huomioon, osin missä määrin puheenalaiset laitokset välittömästi palvelevat kunnan etuja, osin anotun avustuksen määrä.

Helsingin Mariayhdistys anoo 10,000 markkaa iäkkäiden palvelijatarten kodin voimassapitoon. Kodissa on nykyään 15 hoidokkia, niistä 6 varatonta, joiden puolesta köyhäinhoitohallitus suorittaa 100 markkaa kuukaudessa, ja muilta yhdistys saa 40 markkaa kuukaudessa. Aikomus on nyt laajentaa kotia, niin että siinä olisi tilaa 25 hoidokille.

Tämä koti siis aivan välittömästi ajaa köyhäinhoidon asiaa, koska siellä hoidetuista iäkkäistä naisista kodin sulkemisen johdosta aivan varmaan useimmat joutuisivat köyhäinhoidon rasitukseksi. Kun kunnalliskoti nykyään tuskin voi tarjota tilaa uusille hoidokeille, täytyy tyytyväisyydellä tervehtiä jokaista yritystä hankkia koti vanhoille kodittomille henkilöille. Hallitus sentähden puoltaa tätä anomusta, ollen kuitenkin pantava myöntymisen ehdoksi, että yhdistys siinä tapauksessa hoitaa vähintään 25 iäkästä palvelijatarta.

Kaupunkilähetys anoo seuraavia avustusmääriä:

Korson poikakodille	8,000: —
Kilon tyttökodille	10,000: —
Fredriksperin päiväkodille	4,000: —
Kesäsiirtoloille	6,000: —
Veisto- ja ompelukokouksia sekä lasten puutarhatyötä varten	3,000: —
Lasten- ja nuorisokirjastoille	1,500: —
Naisten työlaitokselle	20,000: —
Kotitöiden jakamiseksi	15,000: —

Mitä Korson poikakodin apurahaan tulee, on kaupunkilähetys perustellut anomustaan viime vuoden tilinpäätöksen osoittamalla vajauksella, joka kaupunkilähetyksen on täytynyt täyttää omista varoistaan. Siitä päättäen että vastaava vajaus, sen johdosta että köyhäinhoitohallitus on tammikuun 1 päivästä 1921 lukien korottanut kaupunkilähetyksen lastenkodissa olevain turvattiensa hoitomaksuja, on kuluvana vuonna arvattu koko joukon pienemmäksi ja on anottua määrää vähempi, näyttää siltä kuin olisi aikomus tällä keinoin täyttää edellisenä vuonna syntynyt vajaus. Periaatteellisista syistä ei tuollaista menettelyä kuitenkaan liene hyväksyttävä, vaan on puheena oleva määräraha käytettävä sinä aikana syntyneiden menojen suoritukseen, joksi se on myönnetty. Tässä tapauksessa tulee lisäksi, että kaupunkilähetyksen samaa tarkoittava anomus viime vuonna evättiin ja että siihen myöntyminen nyt tietäisi aikaisemman päätöksen kiertämistä. Mitä tämänvuotisiin kustannuksiin tulee, on kaupunkilähetyksen omalle osalle laskettu tulevan ainoastaan murto-osa menoista, joten anomusta määrärahan myöntämisestä täksi vuodeksi ei siis voi pitää hellittäväin asianhaa-

rain perustelemana. Niinkuin kaupunkilähetyksen laskelmista näkyy, jää jo ilman tätä määrärahaakin 3/4 kustannuksia kunnan suoritettaviksi.

Kilon tyttökodille anottu apuraha on sitä vastoin paremmin puolustettavissa, osin sillä että kodista tänä vuonna koituu kaupunkilähetykselle lisäkustannuksia, osin sillä ettei kunnalla itsellään ole vastaavaa laitosta ja että kunnallisten elinten senvuoksi täytyy turvautua tähän kotiin. Hallitus sentähden puoltaa myöntymistä anomukseen, ja olisi apurahaa annettava ainakin sama määrä kuin viime vuonna.

Fredriksperin päiväkodille anotaan 4,000 markkaa. Viime vuonna ei köyhäinhoitohallitus puoltanut kaupunkilähetyksen samaan tarkoitukseen anomaa 8,000 markan apurahaa, osin koska katsottiin sopivammaksi kannattaa yritystä siten, että köyhäinhoitohallitus, jos tarpeelliseksi osottautui, suoritti päivämaksut, kun hallituksella oli käytettävänään siihen tarkoitukseen tarpeelliset varat. Kun ei kaupunkilähetyksen voi katsoa tällä kertaa esittäneen anomuksensa tueksi pätevämpiä syitä kuin viime vuonnakaan, ei hallitus voi sitä puoltaa.

Kesäsiirtoloille, veisto- ja ompelukokouksia ynnä lasten puutarhatyötä sekä lasten- ja nuorisokirjastoja varten anottuja apurahoja puolletaan samoilla syillä kuin aikaisemminkin.

Betanian työlaitokselle anotaan 20,000 markkaa. Vaikka siellä työskentelevät naiset tavallisesti eivät voi tulla toimeen saamallaan palkalla, vaan sen lisäksi tarvitsevat köyhäinapua, voipi kuitenkin olla kohtuullista, että kunta ainakin osittain avustaa laitoksen voimassapitoa. Köyhäinhoitohallitus sentähden puoltaa myöntymistä tähän anomukseen sillä ehdolla, että kaupunkilähetys, niinkuin aikomus on ollut, pitää laitosta voimassa 6 kuukauden aikana ja että siellä annetaan työtä ainakin 40 naiselle.

Määrärahaa hädänalaisten avustamiseksi kotityöllä voi nykyisen työnpuutteen vallitessa hyvin puoltaa.

Pelastusarmeija anoo 75,000 markkaa kahdelle Albergassa olevalle lastenkodille, kaupungissa olevalle lastenseimelle, kesäsiirtoloille ja Mustikkamaan siirtolalle. Lastenkotien ja lastenseimen budjetti on pantu anomuksen oheen, mutta ei sitä vastoin kesässiirtolain budjettia. Kun kuitenkin saanee pitää ilmeisenä, että kunta, siinäkin tapauksessa että apuraha myönnetään, suorittaisi ainoastaan osan näiden kustannuksista ja kun Pelastusarmeijan yhteiskunnalliset laitokset täyttävät todellista tarvetta ja sentähden ansaitsevat kannatusta, puoltaa hallitus myöntymistä anomukseen.

Helsingin sokeainyhdistys anoo 5,000 markkaa työnvälityksen järjestämiseksi sokeille. Tarkoitus täytyy myöntää erittäin kannatusta ansaitsevaksi, mutta kun aikomus näyttää olevan välittää työtä Helsingissä ja sen ympäristössä asuville sokeille kotipaikkaoikeuteen katsomatta ja muissa kunnissa on laskettu olevan sokeita enemmän kuin täällä, näyttää oikeammalta, että avustusta antaisi valtio ennemmin kuin kunta. Tähän tulee lisäksi, ettei voi katsoa yhdistyksen vielä ratkaisseen asian käytännöllistä puolta. Mainita sopii, ettei erästä toistakaan kannatusta ansaitsevaa hanketta, johon yhdistys viime vuonna anoi ja sai apurahaa, ole voitu toteuttaa. Edellä esitetyistä syistä hallitus ei katso voivansa puoltaa myöntymistä tähän anomukseen.

Vanhain ystävät niminen yhdistys anoo »kohtuullista apurahaa» »Vanhain kodin» voimassapitoon. Epäilemättömänä täytyy pitää, että tällä kodilla samoin kuin muillakin sentapaisilla laitoksilla on kalliin ajan johdosta ollut suuria vaikeuksia voitettavana, mutta vaikka esim. parantumattomain sairaiden kodin, sokeainkodin

y. m. laitosten hoidokit ovat eräissä tapauksissa saaneet köyhäinapua, on Vanhain kotia tähän asti pidetty voimassa ainoastaan yksityisillä varoilla. Kun kuitenkin ainakin osa kodin hoidokeista on varattomia tai ainakin vähävaraisia vanhoja helsinkiläisiä, näyttää kohtuulliselta, että kunta avustaa kodin voimassapitoa.

Vaikkei Helsingin sokeainyhdistyksen hakemus (n:o 40) ole saanut köyhäinhoitohallitukselta puoltosanaa, on valiokunta kuitenkin sen erittäin kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen nähden ehdottanut yhdistykselle vähäistä avustusta, 4,000 markkaa. Sitä vastoin valiokunta ei ole voinut puoltaa Vanhain ystäväin anomusta (n:o 41), etusijassa syystä että Helsingin anniskeluosakeyhtiö hiljattain on antanut tälle samoin kuin (n:o 25 kohdalla mainitulle) Helsingin sairaskotiyhdistykselleki, johon edellinen on monelta kohdin verrattavissa, melko runsaan apurahan.

N:o 42.

Kunnan työnvälitystoimiston johtokunta on tästä hakemuksesta lausunut seuraavaa:

Erityisen nuorison työnvälitysosaston perustamista kunnallisen työnvälitystoimiston yhteyteen on jo pitemmän aikaa suunniteltu, mutta sen järjestäminen toimiston nykyiseen huoneistoon on tilanahtauden takia tullut lykätyksi siksi, kuin huoneiston laajentaminen voidaan toteuttaa. Johtokunnan esityksestä teki myöskin Kaupunginvaltuusto viime syyskuun 14 päivänä asiasta seuraavan päätöksen:

että kunnan työnvälitystoimistoon perustetaan erityinen nuoriso-osasto, mutta että tämän päätöksen toimeenpano on jääpä siksi, kunnes toimistoon voidaan järjestää tähän tarkoitukseen tarpeellinen huoneisto, konttori- ja odotushuone, ja että asian ratkaisua joudutetaan;

että osastolle asetetaan tarpeellisen erikoispätevyyden omaava johtaja;

että osasto kuuluu toimistoon vakinaisena osastona ilman eri johtokuntaa, ollen neuvontatoiminta huolena johtajalla, jonka tulee kokonaan autautua tehtäväänsä;

että johtokunta saa toimekseen aikanansa laatia puheenalaisen osaston johtosäännön;

että osastolle vahvistetaan menosääntö työnvälitystoimiston menosäännön yhteydessä, noudatettavaksi sen vuoden alusta, jolloin osasto voi alkaa toimintansa; sekä

että, kunnes puheenalainen osasto työnvälitystoimistoon perustetaan, N. M. K. Y:lle sen nuorison työnvälitystoimiston avustamiseksi myönnetään vuotuista kannatusapua, kuluvalta vuodelta 5,000 markkaa.

Nuorten miesten kristillisen yhdistyken toimisto »Mars» on hoitanut verrattain hyvällä menestyksellä nuorison työnvälitystä, ollen yhteistoiminnassa työnvälitystoimiston kanssa, ja on tämä välitys nyttemmin miltei kokonaan siirtynyt sinne.

Siihen nähden että johtokunnan ehdotuksesta Kaupunginvaltuusto jo on päättänyt nuorison työnvälityksen järjestettäväksi toistaiseksi mainitun yhdistyksen hoidettavaksi ja päätöksessä edellytetään tämän toiminnan jatkamisen tapahtuvan kaupungin avustuksella, ja kun nuorison välitysosastoa ei vielä tämän vuoden kuluessa voida toimiston huoneistoon sijoittaa, puoltaa johtokunta anotun avustuksen myöntämistä yleishyödyllisten yhdistysten ja laitosten avustamiseen varatusta määrärahasta.

Mitä anotun apurahan määrään tulee, ovat johtokunnan mielestä anomukseen liitettyyn kustannusarvioon otetut erät varsin kohtuulliset. Johtokunta kuitenkin pitää asianaan mainita, että kustannukset viime vuoden välitysten määrään nähden käyvät suhteellisesti kalliiksi. Niinpä tulisi avustus kustakin välityksestä, jos otetaan verrattavaksi anottu summa ja viime vuoden välitysten luku, tekemään 33 mk 81 penniä, kun taas työnvälitystoimiston välitykset viime vuotena tulivat maksamaan 14 mk 43 penniä, huoneiston vuokraa tässä kuitenkaan lukuun ottamatta. Mutta toiselta puolen on huomattava, että työnvälitystoimiston yhteyteen aiotun erityisen nuorison työnvälitysosaston kustannukset tulevat epäilemättä N. M. K. Y:n anomaa määrää huomattavasti suuremmiksi. Liikkeen laajuudesta tulee sitten tietenkin riippumaan, minkä verran tämän osaston kukin välitys tulee maksamaan.

Nämä näkökohdat esitettyään johtokunta kunnioittaen puoltaa N. M. K. Y:n anoman apurahan myöntämistä yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustamiseen varatusta määrärahasta.

Käytettävänä olevan määrärahan niukkuuteen nähden ei valiokunta, tämän hakemuksen tunnustusta ansaitsevasta tarkoituksesta huolimatta, ole katsonut voivansa puoltaa myöntymistä siihen.

N:o 43.

Poliisimestari on tästä anomuksesta lausunut seuraavaa:

Eläinsuojeluskonttorin minulle osoittamassaan kirjelmässä kuluvan maaliskuun 7 päivältä, oheen panemalla Suomen eläinsuojelusyhdistyksen toimintakertomuksen vuodelta 1920, tarkemmin selvitettyä taloudellisen asemansa, on minulla kunnia puoltaa myöntymistä yhdistyksen anomukseen siihen kannatusta ansaitsevaan toimintaan nähden, jota mainittu konttori tässä kaupungissa harjoittaa, jota vastoin jätän valiokunnan harkittavaksi, käykö anotusta määrästä tinkiminen.

Tämä hakemus, jonka inhimilliselle tarkoitukselle valiokunta muutoin antaa kaiken tunnustuksen, kuuluu valiokunnan mielestä niihin, jotka voivat vaatia osakseen huomiota ainoastaan sillä edellytyksellä, että täysin riittävä avustus samalla voidaan myöntää yrityksille ja laitoksille, joilla on tärkeämpi yleishyödyllinen merkitys. Kun tätä edellytystä ei nyt ole olemassa, ei valiokunta puolestaan ole katsonut hakemusta olevan otettava huomioon.

Yleishyödyllisille yrityksille ja laitoksille vuonna 1921 anotut apurahat.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1920 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
1	**Helsingfors svenska folkskolors lärar- och lärarinneförening:** a) köyhäin ja kivulloisten oppilaiden kesäsiirtoloille	65,000: —	32,000: —	65,000: —	45,000: —
	b) tuberkulootisten ja risatautisten oppilaiden virkistyskodille	25,000: —	10,000: —	25,000: —	12,000: —
2	**Helsingfors svenska folkhögskola** opiston toimikunta koulun voimassapitoon	4,500: —	1,500: —	4,500: —	3,000: —
3	**Helsingin kuuromykkäyhdistys** kansanvalistustyölleen kuuromykkäin keskuudessa	1,000: —	1,000: —	1,000: —	1,000: —
4	Kamratförbundet **Fylgia** oppikursseilleen	8,000: —	3,000: —	8,000: —	3,000: —
5	**Helsingin opettajaliiton kesävirkistystoimikunta** köyhäin ja sairaaloisten oppilaiden kesäsiirtoloille	200,000: —	118,000: —	200,000: —	135,000: —
6	**Arbetets vänner:** a) emäyhdistys lasten kesätyöskentelyä varten.....	2,500: —	1,500: —	4,000: —	3,000: —
	b) Sörnäsin haaraosasto samaa tarkoitusta varten	2,500: —	1,500: —		
7	**Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys** tyttöjen työtuvan voimassapitoon ja laajentamiseen y. m.	30,000: —	10,000: —	Vähint. 25,000: —	10,000: —
8	**Föreningen för barnens och ungdomens väl** lastensuojeluksen toimiston voimassapitoon	[1]) 39,600: —	15,000: —	19,800: —	15,000: —
9	**Nuorten miesten kristillinen yhdistys** veistolaitoksen voimassapitämiseksi toimettomille pojille sekä puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi katuammattilaisille	38,200: —	23,000: —	33,000: —	23,000: —
10	**Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta** puutarhatöiden järjestämiseksi lapsille..	11,200: —	9,000: —	11,200: —	9,000: —
11	**Finlands allmänna svenska folkskollärar- och -lärarinneförening,** Helsingin piiri, puutarhatöiden järjestämiseksi lapsille..	16,500: —	7,000: —	16,500: —	7,000: —

[1]) Vaihtoehtoisesti ainoastaan 19,800 markkaa.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1920 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
12	**Töölön koulupuutarhan** toimikunta lasten kesätyöskentelyä varten	6,000: —	3,000: —	6,000: —	3,000: —
13	**Valkonauha**-yhdistys kahden lastensuojelukotinsa voimassapitoon	45,000: —	30,000: —	35,000: —	15,000: —
14	**Valkonauha**-yhdistys poikakotinsa voimassapitoon kesään 1921 asti	15,000: —	—	15,000: —	10,000: —
15	**Lasten työkotiyhdistys** työkotien voimassapitoon	265,076: —	78,000: —	175,000: —	80,000: —
16	**Helsingin rouvasväenyhdistys** lastenkotinsa voimassapitoon	15,000: —	12,000: —	12,000: —	12,000: —
17	**Nuorten miesten kristillinen yhdistys** hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevain koululasten päiväkodin voimassapitoon..	35,000: —	Uusi.	35,000: —	10,000: —
18	Neiti **Tilly Soldan** Grankullan lastenhoitoopiston voimassapitoon	25,000: —	Uusi.	Vähint. 50,000: —	10,000: —
19	Neiti **Tilly Soldan** Tikkurilan lastenkodin voimassapitoon	30,000: —	Uusi.		12,000: —
20	Professori **J. E. Rosberg**, filosofianmaisteri **B. Nyberg** y. m. koulumatkailutoimiston voimassapitoon	[1]) 39,000: —	Uusi.	—	—
21	**Risatautisten lasten parantolayhdistys** Högsandin parantolan voimassapitoon ..	10,000: —	8,500: —	10,000: —	9,000: —
22	**Maitopisara**-yhdistys maidon ostoon lapsille ja äideille	80,000: —	25,000: —	80,000: —	40,000: —
23	**Lastenhoidon edistämisyhdistys** toimintansa hyväksi	60,000: —	43,000: —	Puolletaan; määrä Kvston harkinnan varassa.	48,000: —
24	**Äidinhuolto lapselle** yhdistys Lastenlinnan voimassapitoon	60,000: —	28,000: —	Puolletaan kohtuull. määrää neljännesvuosierin.	36,000: — neljännesvuosierin.
25	**Helsingin sairaskodin** toimikunta sairaskodin voimassapitoon	30,000: —	Uusi.	Puolletaan vain, jos on ylijäämää.	—
26	**Valkonauha**-yhdistys Espoossa olevan tyttöjen vastaanottokodin ja kaupunkiin palveluspaikkaa etsimään saapuneiden maalaistyttöjen kodin voimassapitoon	15,000: —	4,000: —	4,000: —	4,000: —

[1]) Hakijat ovat sittemmin anoneet 27,000, vaihtoehtoisesti 18,900 markkaa (ks. alaviittaa sivulla 6).

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1920 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
27	**Martta-yhdistyksen Helsinginosasto:**				
	a) ruuanlaittokoulunsa voimassapitoon	5,000: —	2,000: —	4,000: —	2,000: —
	b) mallityöläiskodin järjestämiseen ja voimassapitoon	10,000: —	Uusi.	—	—
28	**Helsingin kotitaloustyöntekijäin yhdistys** palvelijatarkotinsa voimassapitoon	10,000: —	6,000: —	10,000: —	8,000: —
29	**Suomen vankeusyhdistys** toimintansa hyväksi	25,000: —	[1]) —	—	3,000: —
30	**Suomen vankeusyhdistys** vuonna 1920 saamatta jääneen apurahan korvaukseksi	2,400: —	[1]) —	2,400: —	—
31	**Helsingin vuokralaisyhdistys** toimintansa hyväksi	12,000: —	—	—	—
32	**Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys** kolmen [2]) lasten kesäsiirtolan voimassapitoon	37,500: —	15,000: —	37,500: —	
33	**Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys** lastentarhaoppilaiden matkakulujen sekä kesäsiirtoloihin lähetettävän kaluston rahdin kustantamiseksi	20,000: —	—	20,000: —	26,000: —
34	**Fredriksperin lastenseimen** toimikunta lastenseimensä voimassapitoon	9,000: —	9,000: —	9,000: —	9,000: —
35	Rouva **Nora Krogerus** kansakouluoppilaiden työtuvan voimassapitoon	8,000: —	5,000: —	8,000: —	5,000: —
36	**Föreningen för barnens och ungdomens väl** lasten leikkien järjestämiseksi ja valvomiseksi kaupungin leikkikentillä	13,500: —	[3]) 13,500: —	13,500: —	5,000: —
37	**Helsingin Mariayhdistys** iäkkäiden palvelijatarten kodin voimassapitoon	10,000: —	5,000: —	10,000: —	8,000: —
38	**Helsingin kaupunkilähetys:**				
	a) Korson poikakodin voimassapitoon	8,000: —		—	
	b) tyttöjen vastaanottokodin voimassapitoon	10,000: —		4,000: —	
	c) Fredriksperin päivälastenkodin voimassapitoon	4,000: —		—	
	d) kesäsiirtolain voimassapitoon	6,000: —		6,000: —	
	e) veisto- ja ompelukokousten sekä puutarhatyön järjestämiseksi katulapsille	3,000: —	20,000: —	3,000: —	25,000: —

[1]) Vuosina 1913—19 sai yhdistys kaupungin budjetista vuosittain 2,400 markkaa suojelumajalainsa voimassapitoon. — [2]) Yhdistys on aikaisemmin pitänyt voimassa ainoastaan kahta kesäsiirtolaa. — [3]) Kaupunginvaltuuston käyttövaroista.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1920 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
	f) nuoriso- ja lastenkirjastoille	1,500: —		1,500: —	
	g) Betanian työlaitoksen voimassapitoon	20,000: —		20,000: —	
	h) hädänalaisten avustamiseksi kotityöllä	15,000: —		15,000: —	
39	**Pelastusarmeija** kahden lastenkotinsa, lastenseimensä ja kesäsiirtolainsa voimassapitoon	75,000: —	50,000: —	75,000: —	50,000: —
40	**Helsingin sokeainyhdistys** työnvälitystoimintaansa varten	5,000: —	Uusi.	—	4,000: —
41	**Vanhain ystäväin yhdistys** „Vanhain kodin“ voimassapitoon	Kohtuull. määrä.	Uusi.	Puolletaan.	—
42	**Nuorten miesten kristillinen yhdistys** nuorison työnvälitystoimiston voimassapitoon	14,300: —	Uusi.	14,300: —	—
43	**Suomen eläinsuojelusyhdistys** eläinsuojelustoimistonsa voimassapitoon	5,000: —	Uusi.	Ansaitsee avustusta.	—
	Yhteensä Smk	[1]) 1,503,276: —			700,000: —

[1]) Sitä paitsi hakemus 41 (ks. edellä).

Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmääräraha on, niinkuin tunnettu, tarkoitettu korvaamaan kaupungin ennen saamaa Helsingin Anniskeluyhtiön voittovarain osuutta. Tämän johdosta ovat ne hakijat, joille viime vuosina on annettu avustusta mainitusta määrärahasta, varain asianmukaiseen käyttöön nähden olleet sen valvonnan alaiset, mikä säädetään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä. Valiokunta pitää samanlaista valvontaa nyt myönnettäviin apurahoihin nähden luonnollisena ja tarpeellisena.

Mitä muihin avustusten nauttimisehtoihin tulee, on valiokunta puolestaan yleensä katsonut siinä kohden aikaisemmin säädetyt ehdot olevan pysytettävä voimassa.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että valiokunnan edellä olevassa taulukatsauksessa esittämät ehdotukset yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta hyväksytään;

2) että kaikki hakijat, joille mainitusta määrärahasta avustusta annetaan, varain asianmukaiseen käyttöön nähden alistetaan semmoisen valvonnan alaiseksi, mikä säädetään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä, niin että hakijat n:ot 1—4 mainitussa kohden ovat ruotsinkielisten kansakoulujen ja n:o 5 suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan, n:ot 6—19 kasvatuslautakunnan, n:ot 21—24 terveydenhoitolautakunnan, n:ot 26—29 sosialilautakunnan, n:ot 32—36 kansanlastentarhain johtokunnan ja n:ot 37—40 köyhäinhoitohallituksen alaiset;

3) että lisäehdoiksi puheenalaisten avustusten nauttimiseen nähden määrätään alempana mainittujen apurahansaajain noudatettavaksi:

a) Risatautisten lasten parantolayhdistyksen (hakijan n:o 21), että yhdistyksen tulee ensi kesänä vähintään 3½ kuukauden ajaksi maksutta luovuttaa vähintään seitsemän sijaa Högsandin parantolasta köyhäinhoitohallituksen sinne ehdottamille lapsille; sekä

b) kaikkien hakijain, jotka vastaavaa korvausta saamatta myöntävät tarvitseville henkilöille apua, että niiden, samalla kuin niiden on sopivissa tapauksissa tehtävä ero täällä kotipaikkaoikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevien henkilöjen välillä, tulee jokaisessa eri tapauksessa köyhäinhoitohallituksen rekisteritoimistosta hankkia tarkka tieto avunanojan oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tai toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi, niin myös avustusten myöntämisen ja käytön valvontaan nähden alistua niihin määräyksiin, joita köyhäinhoitohallitus tai asianomainen lautakunta katsonee tarpeelliseksi antaa; samoin kuin

4) että asianomaisille johto- ja lautakunnille annetaan Kaupunginvaltuuston edellä kerrotuista päätöksistä tieto niiden asiana oleviin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Helsingissä, toukokuun 17 päivänä 1921.

Gustaf Norrmén.

Väinö Mikkola. **Hedvig Gebhard.**

J. K. Lehtonen. **Einar Meinander.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston toukokuun 8 päivänä 1917 alaikäisten kaduilla ja avonaisilla paikoilla tapahtuvaa ansiotyötä koskevien suojelusmääräysten ehdotuksia laatimaan asettaman komitean esityksestä päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 13 päivänä 1917 antaa kasvatuslautakunnalle toimeksi yhdessä sosialilautakunnan kanssa ottaa tutkiakseen kysymyksen palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille kunnan välityksellä niille sopivana aikana ja niille soveltuvissa työolosuhteissa. Tämän johdosta ovat kasvatuslautakunta ja sosialilautakunta antaneet erään työvaliokunnan toimeksi laatia ehdotuksen toimenpiteiksi tässä kohden. Jäseniksi valiokuntaan valitsi kasvatuslautakunta: professori Martti Ruuthin, neiti Ingrid Poppiuksen ja neiti Miina Sillanpään, sekä sosialilautakunta: kunnallisneuvos V. v. Wrightin ja professori J. J. Sederholmin. Työvaliokunta, jonka puheenjohtajana toimi kunnallisneuvos v. Wright, otti sihteeriksi pormestari Torsten Malisen, ja hänen erottuansa helmikuussa 1920 maisteri Bertel Nybergin. Professori Sederholm on ulkomailla oleskelunsa vuoksi voinut ottaa osaa vain kahteen valiokunnan kokoukseen eikä ollenkaan niihin lautakuntain yhteisiin istuntoihin, joissa valiokunnan mietintöehdotusta on tarkastettu. Mainitun työvaliokunnan laatiman luonnoksen pohjalla ja siihen pääasiallisesti yhtyen ovat kasvatus- ja sosialilautakunta yksissä neuvoin valmistaneet lopullisen mietinnön, joka täten Kaupunginvaltuustolle kunnioittavimmin esitetään. Mietintöön liittyy:

a) selvitys alaikäisten katukaupasta ulkomailla ja sen vastustamistoimenpiteistä (Liite 1);

b) selonteko maaliskuussa 1920 puheenalaista asiaa varten laaditusta tilastosta Helsingin kaupungin *ylempien* kansakoulujen ja jatkoluokkien oppilaiden harjoittamasta ansiotyönteosta (Liite 2 a) sekä selvitys oppilaiden siten ansaitsemista tuloista (Liite 2 b);

c) selvitys kahden nuorisoa varten tarkoitetun työpajan perustamisen aiheuttamista kustannuksista (Liite 3 a) sekä ehdotus näiden tulo- ja menoarvioksi (Liite 3 b);

d) ehdotus Helsingin kaupungin nuorisotyöpajain johtosäännöksi (Liite 4).

Niitä yhteiskunnallisia oloja, jotka ovat aikaansaaneet välttämättömyyden kunnan puolelta etsiä ratkaisua alaikäisten katukauppaa ja muuta ansiotyötä koskevalle kysymykselle, on monasti valaistu eri näkökannoilta lausunnoissa, joita puheena olevista asioista aikaisemmin on Kaupunginvaltuustolle annettu, minkä vuoksi lautakuntien mielestä on tarpeetonta niihin tässä laajemmalti kajota. Yksimielinen käsitys lasten katuansiotyön turmiollisuudesta on kaikissa näissä selvästi tullut näkyviin. Näistä lausunnoista lautakunnat kuitenkin tämän yhteydessä haluavat asian valaisemiseksi esittää seuraavaa: Kaupunginvaltuustolle osoitetussa esityksessä lokakuun 15 päivältä 1915, jonka oli allekirjoittanut 121 kansalaista (Pain. asiakirj. N:o 47 v. 1917) osoitettiin esimerkiksi, mitenkä katukauppaa harjoittavat lapset vähitellen sortuvat alemmalle siveelliselle tasolle, mitenkä heidän siveellinen vastustuskykynsä heikkenee ja he varsin usein joutuvat järjestysvallan kanssa tekemisiin rikostensa vuoksi. Ja edellämainittu, Kaupunginvaltuuston toukokuun 8 päivänä 1917 asettama komitea lausuu mietinnössään (edellä main. pain. asiak.) m. m. »Että katuelämä nuorison siveelliselle kehitykselle on vahingollista, näyttää komiteasta aivan selvältä. Alaikäiset tulevat houkutelluiksi epärehellisyyteen ja mieltyvät ulkoelämään, he vieraantuvat säännöllisyydestä ja vakavasta työstä, koulun kasvattava vaikutus vähenee ja ammattikasvatus laiminlyödään.»

Mutta kun näiden tosiseikkojen nojalla edellä mainitussa kansalaisten esityksessä vaaditaan toimenpiteitä, »etteivät 15 vuotta nuoremmat lapset saisi harjoittaa elinkeinoa kadulla», niin on viimeksi mainittu komitea, vaikkakin se periaatteessa kannattaa lasten katuammatin kieltoa, asettunut periaatteen käytännölliseen sovellutukseen nähden jonkin verran toiselle kannalle. »Ottaen huomioon katuelämän vahingollisen vaikutuksen nuorison sekä älylliseen että ruumiilliseen ja siveelliseen kehitykseen», lausutaan mietinnössä, »olisi komitean mielestä periaatteelliselta näkökannalta lähtien oikeampaa kokonaan kieltää alaikäisiltä elinkeinon harjoittaminen kadulla, ja tämä on yhteiskunnan asetettava päämääräkseen, jos kerran nuoren polven tulee voida kehittyä terveiksi ja elämänkelpoisiksi kansalaisiksi. Kuitenkin on supistettaessa vapaata ammatinharjoitusta pakko toimia jossain määrin varovasti ja kiinnittää tarpeellista huomiota siihen, että nuorten hankkima avustus perheen talouteen voi määrätyissä tapauksissa olla aivan välttämätön, erikoisesti työttömyyden, sairauden y. m. aikana», ja komitea lisää: »välttämättömänä edellytyksenä sellaisen kiellon aikaansaamiseksi, joka estää nuoria henkilöitä ympäri kaupunkia kuljeskellen harjoittamasta elinkeinoa, on se, että *kieltoon liittyy laajalle ulottuvia uudistuksia koulu- ja ammattiopetuksen alalla*».

Edellämainitun komitean esittämään käsitykseen täydellisesti yhtyen ovat lautakunnat sitä mieltä, että 15—16 vuotta nuoremmilta lapsilta olisi kokonaan kiellettävä katukaupan harjoittaminen. Mutta tämä kielto voidaan, niinkuin mainittu komitea huomauttaa, panna täytäntöön vasta silloin, kuin se epäilemätön tulojen tarve, jonka ilmenemismuotona on lasten varhainen ansiotyö, on sopivin keinoin tyydytetty ja samalla kertaa mahdollisuus vaihtaa katuammatin järkevään ammattikasvatukseen on taattu. Nämä kaksi välttämätöntä seikkaa, tulojen tarve ja ammattikasvatus, voivat lautakuntien mielipiteen mukaan tulla oikeaan suhteeseen yksinomaan siten, että pian otetaan käytäntöön *pakollinen jatko- ja ammattiopetus*, siten järjestettynä, että varattomille oppilaille, antamalla heille tarpeellista avustusta, varataan tilaisuus kokonaan antautua tietopuolisen ja käytännöllisen kehityksen alaiseksi, heidän samanaikaisesti tarvitsematta huoleh-

tia toimeentulostaan. *Lautakunnat lausuvat sen vuoksi toivomuksenaan, että kunta mahdollisimman pian ryhtyy järjestämään ammattikouluja maaliskuun 2 päivänä 1920 annetussa asetuksessa vahvistetun kehyksen puitteissa.*

Samalla kuin lautakunnat ovat katsoneet velvollisuudekseen periaatteessa lausua tämän, haluavat ne erityisesti korostaa, että siihen mennessä kuin tämä ammattikoulujärjestelmä toteutetaan, ovat *tilapäiset toimenpiteet* katukaupan estämiseksi ja samalla katuammatin harjoittamisesta riippuvien lasten ja perheiden olemassaolon helpottamiseksi välttämättömät. Näitä näkökohtia silmällä pitäen on kasvatuslautakunta yhdessä sosialilautakunnan kanssa käynyt valmistamaan tässä esitettyä ehdotusta.

Katukaupan yhteydessä olevien seikkojen valaisemiseksi ovat lautakunnat ensiksi teettäneet edellä mainitun selvityksen katukaupasta ulkomailla, toiseksi samoin myös jo mainitun tilastotutkimuksen Helsingin kansakouluoppilaiden koulun ulkopuolella suorittamasta ansiotyöstä.

Ensinmainitusta käy selville, että katukaupan järjestäminen täydellisesti, kieltämällä pojilta 15—16, tytöiltä 18 ikävuoteen tai vielä myöhemmäksi ansiotyönteon harjoittaminen kadulla ainoastaan harvalukuisissa maissa ja yksityisillä paikkakunnilla on voitu toteuttaa. Yleisesti käytetty keino sen vastustamiseksi sitä vastoin on lisätty yhteiskunnallinen huolenpito, jonka tarkoituksena on poistaa katuansion tarve. Tähän suuntaan käy arvostelu niinikään eräässä tri Michael Haimischin toisessa itävaltalaisessa lastensuojelukongressissa Salzburgissa v. 1913 esittämässä ehdotuksessa »lasten työn järjestämiseksi taloudelliselta näkökannalta». Vaikkakin täysin tietoisina lasten työn eroavaisuuksista sekä laatuun että laajuuteen nähden Itävallassa ja meillä pyytävät lautakunnat ehdotuksen ponsista, tueksi omaksumalleen kannalle, kuitenkin esittää seuraavaa: »Taloudellisista, mutta erittäinkin yhteiskunnallisista syistä voidaan ansiotyön harjoittamisen täydellinen kielto toteuttaa vain yksityisillä lastentyön aloilla, jota vastoin yhteiskunnan kaikissa muissa tapauksissa täytyy tyytyä pelkkiin rajoituksiin. Joka tapauksessa edellyttää kielto, että ahtaimmissa oloissa eläville perheille myönnetään huomattavasti suurempi avustus köyhäinhoidon taholta, niin etteivät lapset välttämättömästi ole pakotetut ansiotyöhön.»

Lautakunnat ovat sitä mieltä, että meilläkin laajennettu yhteiskunnallinen toiminta lasten hyväksi on ainoa todella tehokas katukaupan poistamiskeino. Mutta niin kauan kuin lasten keskuudessa vallitsee välttämätön tulojen tarve eikä sitä sopivammalla tavalla voida tyydyttää, ovat lautakunnat katsoneet, että palkattua ammattityötä muodossa tai toisessa olisi lapsille järjestettävä.

Että monen lapsen osaksi jo varhaisessa iässä tulee sellainen ansiotyön pakko, osoittanee selvästi lautakuntien toimeenpanema kansakoululasten ansiotoimintaa koskeva tutkimus. Niinpä on siitä käynyt selville, että kodin ulkopuolella ansiotyössä olevien 1,012 kansakoululapsen vuositulot, lasten itsensä antamien tietojen mukaan, voidaan arvioida noin 1,300,000 markaksi eli keskimäärin 1,284 markaksi lasta ja vuotta eli 107 markaksi lasta ja kuukautta kohti (kengänpuhdistajien työn on silloin laskettu kestävän, kuten vuonna 1920, toukokuun 1 päivästä lokakuun 1 päivään, muiden vuoden umpeen). Kun tähän tulee lisäksi, että syksyllä 1920 esimerkiksi *sanomalehtien myyjistä* 36 % sekä *kengänpuhdistajista* jopa 62 % kuului perheisiin, joissa oli 4—6 lasta alle 15 vuoden, huomaa, että ylimää-

räinen ansio on taloudellinen tekijä, jolla on melkoinen merkitys sekä lapsille että kodeille. Vieläpä 38,3 % edellisistä ja 37,7 % jälkimäisistä lapsista oli vailla isää tai äitiä taikka molempia.

Katukaupasta saadut tulot tietenkin vaihtelevat eri ammateissa, mutta voivat joskus kohota varsin huomattaviin eriin. Niinpä ilmoitti 8 kengänpuhdistajaa kesällä 1919 ansainneensa yli 300 mk:an kuukaudessa. Sittemmin ovat ansiotulot edelleen huomattavasti kohonneet. Kesällä 1920 oli 24 kengänpuhdistajalla kuukausituloja 401—600, 10 kengänpuhdistajalla 601—800, 1 kengänpuhdistajalla 801—900 mk ja 1 kengänpuhdistajalla yli 900 mk:an.

Mitä eri ammateissa työskennelleiden kansakoululasten lukumäärään tulee, osoitti tutkimus, että maaliskuussa 1920 Helsingin ylempien kansakoulujen ja jatkoluokkien 7,154 oppilaasta 555 eli 7,8 % teki palkkatyötä kotonaan ja 1,012 lasta eli 14,1 % harjoitti elinkeinoa kodin ulkopuolella. Viimeksi mainituista oli vakinaisessa toimessa 605 eli 8,4 %, kun taas katukauppaa harjoitti 171 eli 2,4 % sekä tilapäistä ansiotyötä 236 eli 3,3 %.

Verratessa näitä tietoja teollisuushallituksen vuonna 1907 tekemään ja 1908 julkaisemaan tilastoon kansakoululasten ansiotyöstä Helsingissä, joka tilasto koski myöskin alempien kansakoulujen oppilaita eli yhteensä 8,234 lasta, käy ilmi, että *vakinaisessa* toimessa olevien koululasten (absoluuttinen) lukumäärän lisääntyessä (vuonna 1907 389 lasta 8,234:stä, vuonna 1920 605 lasta 7,154:stä) on *katukauppaa* harjoittavien koululasten lukumäärä huomattavasti vähentynyt (1907 441, 1920 171). Vaikkakin lautakuntien mielestä se edullisempi asema, jossa ruumiillisen työn tekijät nykyään elävät, lienee pääasiallisempana syynä tähän, on kuitenkin mahdollista, että nekin toimenpiteet, joihin on ryhdytty katukaupan ehkäisemiseksi, ovat siihen osittain vaikuttaneet. Ansiotyötä tekevien koululasten kokonaisluku niinikään on oleellisesti vähentynyt. Jos 1907 vuoden oppilasmäärästä luetaan pois alemman kansakoulun oppilaat, 3,257 lasta, joihin tulojen tarve ei sanottavassa määrässä vaikuta, kohosi elinkeinoa harjoittavien lasten lukumäärä vuonna 1907 19,5 prosenttiin, kun taas vastaava prosenttiluku vuonna 1920 oli 14,1 %. Jos oletetaan vuonna 1920 elinkeinoa harjoittaneiden oppilaiden olleen 12 vuotta vanhempia — voimassa oleva poliisijärjestys edellyttää tätä kaikkilla edellä mainituilla elinkeinoaloilla, lukuun ottamatta tilapäistyötä — niin oli kodin ja koulun ulkopuolella elinkeinoa harjoittavien kansakoululasten lukumäärä viimeksi mainittuna vuonna kokonaista 31,2 % mainitusta ikäluokasta, toisin sanoin *lähes joka kolmas 12 vuotta vanhempi kansakoululapsi harjoittaa elinkeinoa, useimmat heistä kadulla.*

On ilmeistä että, jos ansiontarve jo kansakoululasten keskuudessa on huomattavan suuri, on vielä suuremmassa määrin näin laita kansakoulun käyneiden lasten keskuudessa. Kun oppivelvollisuuslaki ei vielä ole tullut voimaan eikä siis vielä mikään pakota nuorisoa ottamaan osaa jatko- tai ammattiopiskeluun eikä sitä liioin tarpeellisessa määrässä ole saatavissakaan, niin ei ole mitään, mikä estää nuorukaisia päätettyään koulunkäyntinsä antautumasta niille ansioelämän aloille, jotka ovat heille avoinna. Mutta senkin jälkeen, kuin oppivelvollisuuslaki lokakuun 1 p:nä 1926 on tullut voimaan, saattavat lapset päivisin harjoittaa katuammattejaan, jos nimittäin mainitun lain sanamuotoa (oppivelvollisuuslain § 8) tulkitaan siten, että »päiväkouluilla» tarkoitetaan yhdenpäivän-opetusta viikon

kuutena päivänä annettavan viisituntisen opetuksen asemesta. Ja kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista lokakuun 24 päivänä 1919 annetun lain tultua voimaan ei 12½—14 vuoden ikäinen koulunkäyntinsä päättänyt poika juuri muulla keinoin voi elättää itseään kuin kadun epäsäännöllisillä ammateilla. Tässä kohden ovat poikkeusasemassa vain ne harvalukuiset 13 vuotta vanhemmat lapset, jotka työstä teollisuus- ja eräissä muissa ammateissa elokuun 18 päivänä 1917 annetun asetuksen mukaan holhoojansa anomuksesta ammattientarkastajan ja lääkärin puoltavan lausunnon nojalla ovat saaneet paikan työpajassa tai tehtaassa. Alhaisen laskelman mukaan menetti lokakuun 24 päivänä 1919 annetun lain johdosta, jota muutetussa muodossaan ei muutettu mainittuja ammatteja varten säädettyyn alimpaan ikärajaan nähden, Helsingissä tuhatkunta 14 vuotta nuorempaa lasta toimensa. Tähän ansiotyöstä riippuvien kansakoulun käyneiden lasten määrään tulevat lisäksi alaikäiset *katukaupustelijat*, joita 1920 oli 78 sanomalehtimyyjää ja 24 kengänpuhdistajaa sekä n. 400 sanomalehtienjakajaa eli yhteensä n. 500 alaikäistä.

12 ½—14 vuoden ikäisiä kansakoulun käyneitä palkkatyön tarpeessa olevia lapsia voi siis arvioida olevan kaikkiaan n. 1,500. Näistä käy noin puolet toimettomina ja kolmannes elättää itseään sanomalehtien jakelulla ja myynnillä tai muulla katuelinkeinolla.

Sen lapsiryhmän, jonka hyväksi kiireimmin tarvitaan toimenpiteitä kunnan puolelta, muodostavat ne n. 100 koulunkäynyttä lasta, jotka harjoittavat varsinaista katukaupustelua, nimittäin sanomalehtimyyjät, kengänkiillottajat ja rihkamakaupustelijat. Kun nyt kunnan puolesta on astuttava ensimmäinen askel palkatun ammattityön hankkimiseksi nuorille, ovat lautakunnat katsoneet, että huomio on ensi sijassa kohdistettava tämän ryhmän työ- ja ansiotarpeen tyydyttämiseen.

Koska työpajamainen nuorisotyö on jo pitemmän aikaa ollut käytännössä sekä ulkomailla että oman maamme kasvatuslaitoksissa — myöskin jossain muodossa palkkiotyönä — tuottaen hyviä tuloksia, ovat lautakunnat pitäneet tätä palkkatyön muotoa sopivimpana ansiotyön tarpeen tyydyttämiseen katukaupustelua harjoittavien lasten keskuudessa. Lautakunnat ovat ajatelleet sellaisia tilapäisiä *nuorison työpajoja*, joissa taloudellisten näkökohtien ohessa kiinnitettäisiin erityistä huomiota kasvatuksellisiin näkökohtiin. Ehdotuksensa lautakunnat esittävät vakuuttuneina siitä, ettei teollisuusyrityksiä koskevia suojeluasetuksia voi soveltaa mainitun laatuisiin, nuorison kasvatusta ja ammatillista kehittämistä erikoisesti tarkoittaviin nuorisotyöpajoihin.

Lautakuntien tässä ensi vuoden alusta perustettavaksi ehdottamien tilapäisten nuorisotyöpajojen tehtävänä olisi koota työttömät nuoret lapset työhön, joka, samalla kuin se laskisi perustuksen määrätylle ammattiopetukselle, tuottaisi ainakin osan niistä tuloista, joita lapset muussa tapauksessa etsisivät kadulta. Tämän oheisesta johtosääntöehdotuksesta sekä kahden sellaisen työpajan perustamiskustannuksia koskevasta selvityksestä samoin kuin tulo- ja menoarvioehdotuksesta käy ilmi, miten lautakunnat ovat ajatelleet niiden toiminnan ja rahallisen puolen järjestettäväksi.

Nimitys »nuorisotyöpajat» vastannee tarkoitustaan, vaikkakin nämä laitokset on tarkoitettu enemmäksi kuin pelkiksi työpaikoiksi sekä etupäässä 12½—14 vuoden iässä oleville ikäluokille. Nuorisotyöpajat ovat tavallaan päivälaitoksia,

joissa työ ja opetus käyvät yhtä rinnan. Näitä työhuoneita ei voi pitää ammattikouluina, koska pedagogisen tehtävän ohessa on samoin voimakkaasti korostettu niiden taloudellista tarkoitusta. Työpajojen pitäisi ainakin myöhemmin voida käydä itsensä kannattaviksi. Kun niiden päätarkoitus kuitenkin on pedagoginen, on tuntunut sopivimmalta asettaa ne kasvatuslautakunnan ylimmän silmälläpidon alaisiksi. Työpajojen lähin johto olisi uskottava Kaupunginvaltuuston vuosittain valitsemalle johtokunnalle, johon kuuluisi viisi varsinaista ja kaksi varajäsentä. Millaisiksi lautakunnat ovat ajatelleet kasvatuslautakunnan, johtokunnan ja työpajojen toimihenkilöiden tehtävät, selvinnee tämän oheisesta sääntöehdotuksesta.

Lautakunnat ovat sitä mieltä, että aluksi olisi perustettava kaksi nuorisotyöpajaa, toinen 50 poikaa ja toinen 30 tyttöä varten. Mainittu lasten lukumäärä ei ole suuri verrattuna niiden alaikäisten lukumäärään, jotka ovat ansiotyöstä riippuvia, mutta kun työpajat edustavat tähän saakka koettelematonta muotoa, on toistaiseksi vain kaksi koepajaa ajateltu perustettavaksi. Kun työn kysyntä tyttöjen keskuudessa on huomattavasti pienempi kuin poikien keskuudessa, koska edellisten työvoimia suuremmassa määrin otetaan kodin piirissä käytäntöön, on edellisiä varten tarkoitettu työpaja ajateltu jälkimäisten työpajaa pienemmäksi. Sitäpaitsi ei siinä erittäin sopivassa huoneistossa, jonka kaupunkilähetys on tarjonnut tyttöjen työhuoneeksi, ole tilaa useammalle työntekijälle, ja lienee vallitsevan huonepulan vuoksi tähänkin seikkaan kiinnitettävä huomiota. Pojat työskentelisivät kahdessa vuorossa, 25 oppilasta kummassakin. Siten voitaisiin koko oppilasmäärää varten käyttää samaa huoneistoa ja samoja työkaluja. Sekä poikain että tyttöjen työaika olisi 6 tuntia päivässä. Poikatyöpajassa valmistettaisiin pääasiallisesti — osaksi käyttämällä konevoimaa, osaksi käsin — leluja ja yksinkertaisia huonekaluja, tyttöjen työpajassa yksinkertaisempia työvaatteita, nukkeja ja tekokukkia. Kuitenkin pitäisi molempien työhuoneiden yhteisellä johtajalla olla valta, jos katsoo syytä olevan, ottaa työpajoissa valmistettavaksi muitakin sellaisia lasten harrastuksen ja kyvyn mukaisia esineitä, jotka ovat sopusoinnussa työn sekä taloudellisen että pedagogisen tarkoituksen kanssa.

On tietenkin hyvin tärkeää, että nuorisotyöpajojen johtajaksi saadaan sopiva henkilö. Johtajalla tulee olla pedagogista kykyä — sillä tässä on monessa tapauksessa oleva ohjattavana vaikeasti johdettavia poikia ja tyttöjä — sekä sitä paitsi liikemies- ja teknillistä kykyä ynnä taipumusta taiteellisesti luovaan työhön. Jotta nuorisotyöpajojen tuotteet saisivat menekkiä, tulee niiden ainakin taiteelliselta tyyliltään olla mahdollisimman arvokkaita — näin sitä enemmän, kun työskentelevät kädet ovat heikot ja kokemattomat ja aivan varmasti jättävät lapsellisen leimansa moniin tuotteisiin. Mutta ammattiopettajiinkin nähden on asetettava melko suuria vaatimuksia. Ammattiopettajiksi on ajateltu työnjohtajia, jotka omaavat hyvän tietopuolisen ja ammattisivistyksen sekä kyvyn opettaa ja johtaa oppilaita. Nimitys »ammattiopettaja» niin ollen lienee paikallaan.

Palkat ovat työnsuoritusvaatimuksiin nähden niin runsaat, kuin työpajojen tuloja menoarvio suinkin on sallinut. Sitä paitsi asettavat laitokset, joiden toiminnan on ajateltu jatkuvan vuoden umpeen, sekä taloudelliselta että pedagogiselta kannalta erikoisia vaatimuksia opettajille, eritoten johtajalle, joten on välttämätöntä, että he voivat omistaa kaiken aikansa tälle työlle, tarvitsematta muualta hankkia sivutuloja. Sentähden tulee johtajan palkan olla jonkin verran suurempi vastaavasta toimesta ammattikouluissa maksettua palkkaa ja samoin ammattiopettajien palkkojen ammattikoulujen opettajahenkilökunnan palkkaehtoja jonkin verran paremmat.

Poikatyöpajaan tarvitaan vähintään kaksi opettajaa, mutta lienee toisaalta tätä määrää pidettävä riittävänä, kun otetaan huomioon, että 4 tuntina kummankin oppilasryhmän vuorolla molemmat opettajat olisivat yht'aikaa läsnä. Näiden työ nimittäin kestäisi, tehdyn suunnitelman mukaan, vaihtopuolisesti klo 7—10 ja 11—4 tai 10—3 ja 4—7. Tyttöjen eri ammattienhaarat — ompelu ja kukkien valmistus — edellyttävät samoin kahta ammattitaitoista opettajaa. Jälkimmäistä tehtävää varten lienee helposti saatavissa taitavia ulkomaalaisia ammattimiehiä, jollei niitä nykyään olisi omassa maassa tarjona.

Tulo- ja menoarviota laatiessaan ovat lautakunnat edellyttäneet nykyoloissa 200 mk:n keskimääräistä kuukausipalkkaa oppilasta kohti. On nimittäin näyttänyt välttämättömältä määrätä se jonkin verran suuremmaksi sitä tulojen keskimäärää, minkä — maaliskuussa 1920 laaditun tilaston mukaan 107 mk. kuukaudessa — katuammattilaiset ansaitsevat. 200 markan erää ei toiselta puolen voi pitää liian suurena, kun on huomattu tulojen katukaupasta viime kuukausina huomattavasti lisääntyneen ja kun edelleen huomiota kiinnitetään siihen, että palkkojen tarkoituksena on tyydyttää nuorten ammatinharjoittajien tulojen tarve, jotta siten voitaisiin saada heidät työn vuoksi jättämään kadun. Sitä paitsi on näyttänyt toivottavalta, että erityisesti ansioituneille oppilaille voitaisiin jakaa palkintoja, minkä vuoksi kustannuslaskelmiin on merkitty 5,000 markan menoerä poikia varten ja 3,000 markan menoerä tyttöjä varten nimikkeen »poistoa lahjapalkkiorahaston» kohdalle. Kaikkien edellämainittujen seikkojen johdosta nousevat poikatyöpajan käyttökustannukset 288,350 mk:aan tyttöjen työpajan käyttökustannusten noustessa 180,650 mk:aan. Työpajojen toiminnasta saatavat tulot kuitenkin korvaavat huomattavan osan näistä kulungeista.

Valmistettavien esineiden valinnassa on ilmennyt erinäisiä vaikeuksia, kun on täytynyt ottaa huomioon sekä pedagogiset että taloudelliset näkökohdat ja sen lisäksi, ettei lasten iän vuoksi voida ottaa tehtäväksi raskaampia töitä työpajoissa. Kuitenkin pitäisi ehdotetuilla esineillä olla useita edellytyksiä molemmilta kannoilta katsoen. *Lelujen valmistus* on erittäin monipuolista ja tarjoaa tilaisuuden harjaantua sekä puu- ja metalli- että kutoma- ja nahkatöihin. Sitä paitsi on ajateltu *papier mache'sta* tehtäväksi leluja, minkä vuoksi perustamiskustannuksia laskiessa on otettu huomioon tähänkin työhön tarvittavia työkaluja. Vähentyneen tuonnin vuoksi on eritoten metallisten lelujen kysyntä ainakin nykyään suuri, ja saanee edellyttää näiden tavarain saavan hyvän menekin. Yksinkertaisempien, *huonekaluteollisuuteen* kuuluvien tuotteiden teettäminen edistyneemmillä oppilailla lienee aivan luonnostaan perusteltua. Myöskin *tekokukkien* valmistuksella on omat sekä esteettis-pedagogiset että taloudelliset etunsa. Ne ovat helpot valmistaa ja ovat ehkä omansa kehittämään väri- ja kauneusaistia. Sitä paitsi on niiden valmistus halpaa ja kysyntä huomattava. *Nukeillakin* lienee edellytyksiä saada menekkiä. Yksinkertaisten *työvaatteiden* valmistus tarjoaa nuorille työntekijättärille tilaisuuden oppia yhtä erittäin tärkeätä ompeluhaaraa. Tarvittaessa voitaisiin myös, kuten sanottu, ottaa valmistettavaksi muita tarkotuiksenmukaisia esineitä.

Työainesten summaan — laskettuna 20 % mukaan poikain työpajan ja 15 % mukaan tyttöjen työpajan kuluista — ei sisälly työvaatteisiin tarvittavien kankaiden ostohintaa, mikä seikka myös on otettu huomioon bruttotuloja laskiessa.

Erittäin tärkeä on tietenkin toiminnan *kannattavaisuuskysymys*. Tarkkaa laskelmaa on vaikea tehdä, koska nuorten työsuorituksia ei edeltäpäin voi arvioida. Lisäksi vaihtelevat valuuttaolot, jota paitsi mahdottomuus varmasti arvioida

kysyntää ja menekkiä saattavat laskelmat epävakaviksi. Lautakuntien on ollut pakko perustaa laskelmansa asiantuntijain antamiin tietoihin. Tyttöjen työpajalla pitäisi kuitenkin olla suuremmat kannattavaisuuden edellytykset, sillä kukkien valmistus on sangen tuottavaa. Jonkin verran epäedullisemmaksi jäänee muista valmisteista odotettavana oleva tulos.

Tyttöjen työpajan bruttotulot on asiantuntijain tekemien laskelmien mukaan arvioitu seuraavasti:

	Arvioitu tuotantoarvo 10 oppilaalta kussakin työhaarassa		
	työtuntia kohti	työpäivää kohti à 6 tuntia	vuotta kohti (300 päivää)
Kukkien valmistus	28: 33	170: —	51,000: —
Nukkien valmistus	23: 33	140: —	42,000: —
Työvaatteiden valmistus	16: 66	103: —	31,000: —
Työaineiden arvo	—	—	27,000: —
		Yhteensä Smk	151,000: —

Poikain työpajaan nähden on asianlaita toinen jo siitä syystä, että työaines on kalliimpi ja vaatii enemmän työtä. Näin on varsinkin asianlaita mitä tulee huonekalutyöhön. Kuitenkin, jos sopivasti valitaan lelu- ja huonekaluesineet ottamalla huomioon ne tekijät, jotka saattavat mahdolliseksi nopean tuotannon, ja kiinnittämällä tarpeellista huomiota kysynnän suuruuteen, voitaneen tälläkin työalalla odottaa melko tyydyttävää tulosta. Etenkin pitäisi papier mache'sta tehdyillä leluilla, jotka ovat nopeasti ja helposti valmistettavia ja joiden kysyntä on verraten suuri, olla edellytyksiä lisätä tulopuolta. Sama ominaisuus on tinasta tai muista metalleista valetuilla pienemmillä esineillä, joita vähimminkin edistyneet lapset voivat valmistaa ja jotka suuressa määrin herättävät heidän mielenkiintoaan.

Poikain työpajan bruttotulot ovat asiantuntijat arvioineet seuraavasti:

	Arvioitu tuotantoarvo			
	10 oppilaalta	25 oppilaalta kummassakin työhaarassa		
	työpäivää kohti à 6 tuntia	työtuntia kohti	työpäivää kohti à 6 tuntia	vuotta kohti (300 päivää)
Lelujen valmistus	140: —	58: 33	350: —	105,000: —
Huonekalujen valmistus	112: —	46: 66	280: —	84,000: —
Työaineiden arvo	—	—	—	57,000: —
			Yhteensä Smk	246,000: —

Edellä olevasta yleisselvityksestä ja tämän oheisesta yksityiskohtaisesta tulo- ja menoarviosta käynee selville että, jos työ- ja myyntioloissa ei tapahdu odottamattomia yllätyksiä, nuorisotyöpajojen voimassapito vaatii meno- ja tuloarvion suuruuteen sekä työpajojen tärkeyteen verraten vähäpätöisen vuotuisen avustuksen kaupungilta. Ettei sitä kuitenkaan kokonaan voi välttää, näyttää ilmeiseltä seuraavista seikoista:

1. Nuorisotyöpajat eivät ole pelkästään liikeyrityksiä, minkä vuoksi ensi sijassa ei ole kiinnitettävä huomiota tuotantokykyyn.
2. Nuorisotyöpajat palvelevat yhtä suuressa määrin pedagogisia tarkoitusperiä, minkä vuoksi kaikessa työssä pedagogiset näkökohdat on otettava huomioon.

3. Liian yksityiskohtaista työnjakoa on vältettävä. Kullekin oppilaalle on annettava tilaisuus valmistaa työtuotteet, sikäli kuin se on mahdollista kokonaisuuden kannalta katsoen.

4. Työpajain oppilaat ovat nuoria ja ammattiin perehtymättömiä, minkä vuoksi tuotannon ei voi ajatella saavuttavan niin korkeata tasoa, kuin niiden tehtaiden valmisteiden, joissa aikuiset työskentelevät.

5. Lopuksi on oppilaiden vaihtuminen oleva verraten vilkas, koska nuorisotyöpajojen yhtenä tarkoituksena on, niin pian kuin oppilaalle avautuu parempi kehittymismahdollisuus, auttaa häntä käyttämään sitä hyväkseen.

Tehtyjen laskelmien mukaan tarvittaisiin edellämainituilla perusteilla kaupungilta 72,000 mk:an suuruinen vuosimääräraha, joka vastaisi 66 % opettajahenkilökunnan palkkojen kokonaismäärästä.

Perustamiskustannukset, menot huoneiston vuokrasta, työkoneiden ja työkalujen hankinnasta sekä sisustuksesta ja kuntoonpanosta niihin luettuina, nousevat 96,000 mk:aan, minkä määrän Kaupunginvaltuusto niinikään myöntänee mainittuun tarkoitukseen.

Kun työpajojen työ ei aluksi tuottaisi tuloja, vaan päin vastoin vaatisi huomattavia varoja työaineiden ostoon sekä opettajien ja oppilaiden palkkoihin, olisi välttämätöntä, että kaupunki antaisi kasvatuslautakunnalle liikepääomaa etuantina käytettäväksi poikien työpajaa varten 100,000 ja tyttöjen työpajaa varten 50,000 mk. Mainitusta pääomasta suorittaisivat työpajat 8 % korkoa siltä ajalta, jona sitä etuantina käytettäisiin. Viitaten muutoin tämän oheisen yksityiskohtaiseen tulo- ja menoarvioehdotukseen, esitetään tässä yhteenveto siitä:

Tulot:

Bruttotulot työhuoneiden käytöstä	397,000: —
Määräraha kaupungilta	72,000: —
Smk	469,000: —

Menot:

Palkkoja opettajakunnalle	109,500: —
Palkkoja oppilaille	192,000: —
Työaine- ja kuljetuskustannukset	95,800: —
Yleiset menot	71,700: —
Smk	469,000: —

Kun nuorisotyöpajoihin voidaan sijoittaa vain koulunkäyneitä lapsia ja koska lautakunnat ovat käsittäneet tehtävänsä koskevan myöskin katuammattia harjoittavien koululasten ryhmää, ovat lautakunnat ottaneet harkittavakseen edellämainittujen ehdotusten ohessa sellaisiakin toimenpiteitä, joiden avulla ehkä voitaisiin rajoittaa ja korvata koululasten ansiotyötä.

Lautakunnista on näyttänyt luonnolliselta, että missä kotien heikko taloudellinen asema on pakottanut lapset kaduilta etsimään toimeentuloaan, siellä on yhteiskunnan asia auttaa pääasiallisesti kahdella tavalla:

a) perustamalla tarpeellinen määrä työ- tai vapaa-aikakoteja sekä työkouluja;

b) antamalla täysin riittävää varattomuusavustusta lapsille, joille katukauppa on ollut välttämätön elinehto.

Edellinen toimenpide on näkynyt voitavan sopivasti järjestää osaksi tekemällä sopimus Työkotiyhdistyksen kanssa, osaksi ryhtymällä uusiin järjestelyihin tarpeellisen päivähoidon hankkimiseksi lapsille. Mainitun yhdistyksen kanssa olisi tehtävä sopimus, että jo olemassa olevat työkodit, jotka eivät enää nykyisessä muo dossaan näytä täysin täyttävän tarkoitustaan, muodostettaisiin uudelleen sekä laajennettaisiin siihen suuntaan, että 12 vuotta vanhempia poikia varten järjestettäisiin tarkoitustaan vastaavampi valmistava ammattiopetus, kuin mitä niissä nykyään on, kun taas nuorempien lasten ja tyttöjen »työnä» olisivat kodin piiriin kuuluvat toimet. Olisi toivottavaa, että työkodit jaettaisiin poikiin nähden toiselta puolen nuorempain ja toiselta puolen vanhempain poikain työkoteihin. Sellainen järjestely olisi omansa vetämään työkoteihin eli — kuten niitä kenties pitäisi nimittää — vapaa-aikakoteihin paljoa runsaammin kadun poikia, kun mitä niihin nykyään voidaan vastaanottaa, koska poikain harrastus niihin ja niistä saama hyöty siten lisääntyisi. Sitäpaitsi olisi 12 vuotta vanhempien poikain järjestelmällisellä työopetuksella suuri käytännöllinen merkitys. Nämät saisivat itse nauttia työstä koituvat tulot, sen sijaan että niitä tähän saakka on pidetty ruuan korvauksena. Mikään palkka tuskin voisi tulla kysymykseen, mutta kylläkin *ahkeruus- ja taitavuuspalkinnot.* On luonnollista, että sellainen jonkin verran kalliimpi tämänlaatuisten päiväkotien järjestely edellyttää lisättyä avustusta kaupungin puolelta.

Mutta nykyiset työkodit eivät voisi, vaikka niissä kävisi runsaamminkin lapsia, tyydyttää tarvetta, sillä paitsi niitä n. 380 lasta, jotka nykyään käyvät kodeissa, on n. 1,000 katuammattia harjoittavaa lasta päivähoidon tarpeessa. Lähimmässä tulevaisuudessa pitäisi senvuoksi järjestää *uusia päivähoitoloita* osaksi edellämainitun laatuisia, osaksi n. s. *työkouluja* laiskottelevia, kouluvelvollisuutensa laiminlyöneitä oppilaita varten, ja saanee kasvatuslautakunta myöhemmin tilaisuuden antaa ehdotuksen asiasta, koska sen laatiminen ei kuulu nyt kysymyksessä olevaan tehtävään. Työkoulujen perustaminen on sitäkin välttämättömämpi, kun oppivelvollisuuslaki piakkoin on saattava senkaltaiset laitokset välttämättömiksi.

Jos näiden toimenpiteiden lisäksi vielä enimmin hädänalaisessa asemassa oleville lapsille annetaan lisättyä varattomuusavustusta, on lautakuntien vakaumus, että koululasten *katukauppa ei ainoastaan voida rajoittaa, vaan läheisessä tulevaisuudessa kokonaan kieltääkin.* . . . .

. . . .

. . . .

Edellä olevan esityksen perusteella on kasvatuslautakunnalla ja sosialilautakunnalla kunnia ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

perustaa kaksi tilapäistä nuorisotyöpajaa, toisen 50 poikaa, toisen 30 tyttöä varten;

hyväksyä tämän oheiset perustamiskustannus-, vuosirahasääntö- ja ohjesääntöehdotukset;

tarkoitukseen myöntää ja vuoden 1922 vuosirahasääntöön otettavaksi määrätä:

a) 96,000 markkaa perustamiskustannuksiin;

b) 72,000 markkaa palkkausten avustamiseksi vuonna 1922;

c) 150,000 markan etuannin käytettäväksi työpajojen liikepääomana;

valita jäsenet työpajojen johtokuntaan;

antaa kasvatuslautakunnan toimeksi aikanaan julistaa johtajan viran haettavaksi ja huolehtia työpajojen ylimmästä valvonnasta; sekä

määrätä, että nuorisotyöpajat aloittavat toimintansa tammikuun 1 päivänä 1922.

Samalla katsovat lautakunnat edellä esitettyjen seikkain perusteella asiakseen tämän yhteydessä edelleen kunnioittaen anoa:

että Kaupunginvaltuusto sitä paitsi antaisi kasvatuslautakunnan toimeksi laatia ehdotuksen tarpeellisten työ- tai vapaa-aikakotien sekä työkoulujen perustamiseksi sekä yleensä niiksi ehkäisytoimenpiteiksi, joihin kunnan puolelta olisi ryhdyttävä kunnan huolenpidon tarpeessa oleviin lapsiin nähden; sekä

että Kaupunginvaltuusto mahdollisimman pian ryhtyisi perustamaan Helsingin kaupunkiin tarvittavaa määrää ammattikouluja maaliskuun 2 päivänä 1920 annetussa ammattikouluasetuksessa vahvistetun suunnitelman mukaisesti.

Helsingissä maaliskuun 10 päivänä 1921.

Kasvatuslautakunnan puolesta: **Martti Ruuth.**

Sosialilautakunnan puolesta: **V. v. Wright.**

Bertel Nyberg.

Liite I.

Alaikäisten katukaupasta ulkomailla ja sen vastustamistoimenpiteistä.

Katukauppa — myöhään huomion alaiseksi tullut kysymys.

Kysymys alaikäisten katukaupasta liittyy läheisesti kysymykseen lasten ansiotyöstä ylimalkaan. Työnteko tehtaissa ja teollisuuslaitoksissa on verraten aikaisin vetänyt puoleensa lainsäätäjäviranomaisten huomiota, jota vastoin alaikäisten elinkeinon harjoittamisesta kadulla ja yleisillä paikoilla johtuvat vaarat ovat vasta viime vuosikymmeninä tulleet huomion esineeksi.

Syynä siihen, että lapset niin kauan enemmän tai vähemmän häiritsemättä ovat saaneet harjoittaa katukauppaa, on ilmeisesti, että suurissa sivistys- ja teollisuusmaissa lasten työvoiman väärinkäyttö tehtaissa ja teollisuuslaitoksissa

1800-luvun jälkipuoliskolla on saavuttanut sellaisen laajuuden, että katukauppa sen rinnalla on näyttänyt verraten viattomalta pahalta. Kuinka laajalti lastentyötä vielä vuosisadan vaihteessa monin paikoin käytettiin, käy ilmi eräissä maissa tehdyistä koululasten ansiotyötä koskevista virallisista tilastotutkimuksista.

Tilastotietoja koululasten ansiotyöstä, katukauppa siihen luettuna.

Niin on esimerkiksi Wienissä kauppaministeriön Arbeitsstatistisches Amt nimisen viraston lasten työstä *Itävallasta* vuonna 1908 laatima, 418,391 kansa- ja porvarikouluoppilasta koskeva tilasto osoittanut, että 34.8 % eli enemmän kuin kolmannes kaikista Itävallan koululapsista tuohon aikaan harjoitti elinkeinoa koulutyönsä ohessa. Tällöin oli tyttöjen prosenttiluku (33.6) vain vähän pienempi vastaavaa poikien prosenttilukua (35.9). Eri ikäluokkien osuudesta saa seuraavista numeroista käsitystä:

6— 8	vuotisista	teki	17.8 % ansiotyötä
9—10	»	»	35.6 » »
11—12	»	»	49.7 » »
13—14	»	»	52.3 » »

Saksan oloista on olemassa valtiokanslerinviraston vuonna 1898 laatima tilastollinen selvitys. Siitä ilmenee, että mainittuna vuonna oli ansiotyössä 544,283 kouluikäistä lasta, niistä kokonaista 171,739 asiapoikina ja -tyttöinä, kantajina, lähetteinä j. n. e. Missä määrin tässä on harjoitettu väärinkäytöstä, käy selville vähäisestä työpalkasta, joka oli keskimäärin 1 à 1.50 Rmk. viikossa.

Sveitsissä on olemassa vastaava tilastollinen selvitys, jonka mukaan kokonaista 51 % kaikista kouluikäisistä lapsista koulunkäyntinsä ohessa teki ansiotyötä.

Englannissa eivät olot ole olleet paljoa paremmat. Opetusministeriön vuonna 1897 toimeenpanema tutkimus osotti, että Englannissa ja Wales'issa n. 288,000 koululasta toimi palkkatyössä joko teollisuuden alalla tai muualla — niistä noin 35,000 harjoitti katukauppaa. Kaikista näistä lapsista työskenteli 54,000 lasta 30—31 tuntia viikossa, 20,000 lasta 30—40 ja n. 6,000 lasta yli 40 tunnin viikossa — koulutunteja lukuun ottamatta.

Liian aikaisen ansiotyön seurauksia.

On ilmeistä, että tämä tarkastamaton ansiotyö, jota säännöllisesti tekivät 14 vuotta nuoremmat lapset, oli aikaansaava mitä tuhoisimpia seurauksia. Muun muassa on käynyt selville, että vuosina 1906—1910 »pakkokasvatukseen» tuomituista alaikäisistä rikollisista *Saksassa* 50 % oli lapsia, jotka liian nuorina olivat joutuneet suurkaupungin työkoneistoon tai kadun epäilyttäviin ammatteihin. Osoittautui sentähden välttämättömäksi tarmokkailla lainsäädäntötoimenpiteillä rakentaa sulku niille vaaroille, jotka olivat seurauksena tarkastamattomasta lasten työstä. Työsuojeluslakeihin pantiin alaikäisiä koskevia erinäisiä määräyksiä. Mutta kun nämä säännökset säännöllisesti sivuutettiin, ryhdyttiin monin paikoin laatimaan erikoisia, varsin pitkälle meneviä lastenlakeja. Tässä voidaan lyhyesti käsitellä ainoastaan niitä lainsäädäntötoimenpiteitä, jotka tavalla tai toisella kohdistuvat alaikäisten katukauppaan.

Toimenpiteitä katukaupan vastustamiseksi. a) Lainsäädäntötoimia.

Jo Skotlannin 1878 vuoden koululaissa oli kielletty lähettämästä lapsia ansiotarkoituksessa kadulle tai yleiselle paikalle jälkeen klo 9 i. p. ja ennen klo 7 a. p. Ja vuonna 1889 määrättiin Skotlannissa ensi kerran alin ikä katukaupanharjoittamisluvan saamiseksi, nimittäin 10 vuotta. Kolmea vuotta myöhemmin korotettiin ikäraja Skotlannissa 12 vuoteen, ollen kuitenkin sitä nuoremmilla oikeus asianomaisen viranomaisen luvalla häiritsemättä harjoittaa ulkosalla elinkeinoa.

Vuonna 1894 määrättiin *Englannissakin* vastaava ikäraja, kuitenkin niin alhainen kuin 11 vuotta. Mutta kun katukauppaepäkohta erityisesti Liverpoolissa uhkasi muodostua varsin vakavaksi, oikeutettiin mainittu kaupunkikunta itsenäisesti järjestämään puheena olevan ansioalan — jolloin poikien ikäraja tuli 14 ja tyttöjen 16 vuodeksi. Liverpoolissa otettiin silloin käytäntöön *tarkastusjärjestelmä*, joka sittemmin erimuotoisena on levinnyt useimpiin maihin. Tämän uuden järjestelmän edut tulivat pian näkyviin, ja tuloksena oli joukko huomattavia säädöksiä, jotka otettiin 1903 vuoden lastentyölakiin (Employment of children act). Tämän mukaan oikeutetaan paikalliset itsehallintoelimet rajoittamaan tai *kokonaan kieltämään ei ainoastaan katukauppa, vaan ylipäänsä kaiken ansiotyön 16 vuotta nuoremmilta lapsilta.* Suuri osa kaupunkikuntia onkin käyttänyt tätä oikeutta. Niinpä esimerkiksi Lontoossa ei sallita 14 vuotta nuorempien poikien eikä 16 vuotta nuorempien tyttöjen harjoittaa minkäänlaista katukauppaa. — Vielä pitemmälle meni muuan vuosina 1909—1910 työskennellyt departementtikomitea, jonka ehdotus tarkoitti alaikäisten katukaupan täydellistä kieltämistä pojilta aina 17 ja tytöiltä aina 18 ikävuoteen saakka. Samansuuntainen hallituksen ehdotus on myöhemmin annettu alahuoneelle, mutta ei ole tiedossamme, onko se vahvistettu laiksi.

Saksassa on katukauppa Gewerbeordnung'in mukaan kielletty 14 vuotta nuoremmilta lapsilta. 12 vuotta nuoremmilta lapsilta on *kaikkinainen* ansiotyö kielletty, kun taas 12- ja 13-vuotiset lapset saavat työntekoa harjoittaa erikoisin rajoituksin, kuten esim. ei ennen klo 8 a. p. eikä jälkeen klo 8 i. p. eikä missään tapauksessa 3 tuntia enempää päivässä kouluaikana eikä 4 tuntia enempää koululomien aikana. Maaliskuun 30 päivältä 1903 lasten työstä annettu laki (Gesetz betreffend Kinderarbeit in gewerblichen Betrieben), joka käsittää koko valtakunnan, kieltää sitä paitsi katukaupan tai muun ansiotyönteon harjoittamisen ennen koulutuntien alkamista ja varaa sen ohessa mahdollisuuden kieltää tytöiltä aina täysi-ikäisyyteen saakka kaupanteon yleisillä paikoilla, pihoissa ja porraskäytävissä.

Ranskassa on lasten työ säännöstelty »Code du travail et de la prévoyance sociale» nimisellä lailla, jossa m. m. kielletään 16 vuotta nuorempia poikia ja kaikkia sekä sitä nuorempia että vanhempia naisia kaupittelemasta sanomalehtiä kadulla.

Norjassa, jossa lasten työ on vain epätäydellisesti järjestetty syyskuun 18 päivänä 1915 annetulla työväensuojeluslailla, on samoin lausuttu erittäin pitkälle meneviä toivomuksia. Pedagogiselta taholta esitettiin jo 1913 vaatimus että lailla olisi kiellettävä ansiotyö kaikilta kouluvelvollisilta lapsilta. »Dette» on lausuttu, »vil vaere den eneste fuldt effektive foranstaltning til at raade bot paa ondet.» (Soc. meddelelser, 1916, tillegshefte, s. 57).

b) Käytännöllisiä toimenpiteitä.

Pelkät lainsäädännölliset kiellot eivät kuitenkaan riitä korjaamaan epäkohtia, jotka liittyvät itse olemassaolon ehtoihin. Missä taloudellinen hätä ajaa lapsen kadulle, siellä on lainvartija voimaton, ellei hänen käytettävänään ole muita kuin kielteisiä keinoja. Niin kauan se on leivän ja rahan nälkä, joka sanelee lait suurkaupunkien köyhälistökortteleissa.

Senvuoksi on monin paikoin koetettu positiivisillä toimenpiteillä tukea ja auttaa lapsia, jotka kadun useinkin runsaista tulolähteistä ovat pakotetut hankkimaan itselleen elantonsa.

Nämä toimenpiteet voitaneen yleissilmäyksen saamiseksi sopivimmin jakaa seuraavasti:

I. Lapsen sallitaan toistaiseksi tarkastuksen alaisena harjoittaa kauppaa kadulla.

A. Lapsi aineellisen avustuksen tarpeessa.

Tähän ryhmään kuuluvat lapset, joille tuloista, vaikkakin ne olisivat kadulla ansaittuja, jossain kohden voi olla merkitystä. Luvan saanninehtona on yleensä, että

a) lapsi asetetaan erityisten lasten työn tarkastajien alaisiksi (Englanti, Amerikka), jotka henkilökohtaisesti tutustuvat lapsen koti- ja työoloihin sekä seuraavat niitä, auttavat ja neuvovat sitä sekä pitävät huolta siitä, ettei se vahingoitu työstä eikä riko voimassa olevia määräyksiä;

b) kunta antaa lapsille puvun ja muun ammatissa tarvittavan varustuksen, mikäli lapsen omat tulot eivät siihen riitä (Englanti);

c) lapsi korvaa kunnalle viimeksi mainitut kustannukset suuremmin tai pienemmin erin — sikäli kuin se hänelle on mahdollista (Englanti).

B. Lapsi ei ole aineellisen avustuksen tarpeessa.

Tähän ryhmään kuuluvat lapset, jotka eivät tee ansiotyötä suoranaisesta tulojen tarpeesta, mutta osoittavat erikoista taipumusta tämänlaatuiseen ulkoilmaelinkeinoon. Kunta asettaa tavallisesti tässä tapauksessa ehdoksi, että

a) alaikäinen ottaa säännöllisesti osaa jatko-opetukseen (Saksa) ja

b) ilmottautuu työnvälitystoimistoon voidakseen heti, kun tilaisuutta tarjoutuu, siirtyä hänen taipumuksiaan ja harrastustaan vastaavaan ammattiin (Saksa).

II. Lapselta kielletään katukaupan harjoittaminen.

A. Lapsi aineellisen avustuksen tarpeessa.

Tähän ryhmään kuuluvat lapset, joille aikaisen ansiotyön katsotaan olevan ilmeiseksi vahingoksi, mutta jotka kuitenkin tarvitsevat apua toimeentullakseen. Tähän alaikäisten suurimpaan ryhmään nähden järjestetään asia tavallisesti siten, että

a) kunta myöntää lapselle kuukausittain avustusta (joka ei ole köyhäinavun luontoista), sillä ehdolla että lapsi huolellisesti ottaa osaa jatko- ja ammattiopetukseen (Ruotsi,[1]) Saksa), tai että

b) lapsi pannaan erikoisiin tarkoitusta varten järjestettyihin työkouluihin (Englanti, Amerikka), työ- tai vapaa-aikakouluihin (Skandinavia), koulupäiväkoteihin (Ranska, Saksa, Itävalta, Sveitsi) tai muihin päiväkoteihin, joissa heidät ruokitaan joko täydellisesti tai osittaisesti. Sellaisia ovat esimerkiksi englantilais-amerikkalaiset »day-industrial-schools», skandinavialaiset työtuvat, ranskalaiset »classes de garde» ja saksalais- itävaltalaiset »Horte».

[1]) Malmön kunta myönsi marrask. v. 1919 kullekin jatko- tai ammattikoulua käyvälle varattomalle lapselle avustusta 30 à 50 kr. kuukaudessa.

B. Lapsi ei ole aineellisen avustuksen tarpeessa.

Tähän viimeiseen ryhmään kuuluvat lapset, joille ansiotyön katsotaan olevan vahingollista ja jotka eivät ole tulojen eivätkä muun aineellisen avustuksen tarpeessa. Näihin lapsiin nähden pidetään huolta siitä, että lapsi

a) säännöllisesti käy eri jatko- ja ammattikouluissa (Saksa);

b) tulee jonkin lapsi- tai nuorisokerhon jäseneksi; sekä että lapsi

c) tarpeen vaatiessa asetetaan jonkun määrätyn yksityisen henkilön tai jonkin hyväntekeväisyysjärjestön valvonnan ja ohjauksen alaiseksi (useimmat maat).

Day-industrial-schools.

Edellä mainituissa Englannin ja Amerikan päivätyökoluissa annetaan määrätietoista sekä teoreettista että käytännöllistä työopetusta ja ovat ne erikoisesti tarkoitetut sellaisille lapsille, jotka tavataan laiskottelemasta, kerjäämästä, kuljeksimasta tai vastoin määräyksiä harjoittamasta kauppaa kadulla. Yleensä sijoitetaan lapset näihin kouluihin tuomioistuinten toimesta, mutta myös vanhemmilla ja edusmiehillä on oikeus vähäisen maksun suorittamalla saada lapsensa sijoitetuksi näihin hyvämaineisiin koulu- ja ammattikasvatuslaitoksiin. Yleisimmin edustettuina näissä laitoksissa ovat seuraavat ammatit: räätälin, suutarin, puusepän, levy- ja metallityöntekijäin, vasun- sekä harjantekijäin ammatit. Tyttöjä varten on olemassa työkouluja, joissa opetetaan taloustehtäviä, ompelua y. m. työtä.

Työkoulut ovat avoinna klo 8 a. p.—klo 6 i. p. Kun lapset niissä saavat paitsi kouluopetusta myös täydellisen ravinnon, eivät he tarvitse palkkaa ruumiillisesta työstään. Sen sijaan on käytännössä n. s. »conduct-marks»-järjestelmä, palkintojen jakaminen sen mukaan kuin oppilas edistyy käytökseltään ja työsaavutuksiltaan — niin runsaasti, että monella lapsella voi olla koottuna huomattava säästöraha koulusta erotessaan.

Työtuvat.

Skandinavian työtuvat ovat liiaksi tunnetut kaivatakseen tässä lähempää selitystä. Ne ovat varsinkin kotimaissaan Norjassa ja Ruotsissa saavuttaneet suuren suosion ja niitä kannattavat sangen vaikutusvaltaiset piirit. Niiden päätehtävänä on pitää koululapset poissa kaduilta, samalla kun ne tarjoavat lapsille tilaisuuden valvonnan ja opastuksen alaisina lukea läksynsä, tehdä veisto- ja helpompia käsitöitä. Sitä paitsi saa lapsi aterian tai kaksi päivässä. Osa työtuvista pidetään avoinna klo 7 asti illalla. Työtupia on Ruotsissa nykyään toistasataa. Tukholmassa on kokonaista 20 tällaista päiväkotia. Skandinavian ulkopuolella on työtupia arvosteltu varsin eri lailla. Mutta ilmeistä on, että niillä hyvän pedagogisen johdon alaisina voi olla erinomaisen suuri merkitys. Lasten nuoruus kuitenkin edellyttää suurta pedagogista taitoa ja jonkinlaista varovaisuutta »töiden» valinnassa. Tanskassa ovat nämä päivälaitokset yleensä saaneet »vapaa-aikakodin» luonteen. Ranskalaiset »classes de garde» ovat alkuaan olleet mallina Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä varsin yleisille »Horte» nimisille koulukodeille, joiden tehtävänä samoin on antaa niille koululapsille, joiden vanhemmat päivät päästään ovat töissä kodin ulkopuolella, hoitoa ja huolenpitoa. Näissäkin päiväkodeissa teetetään lapsilla helpompia käsitöitä. Mutta tuloja eivät lapset saa niissä enempää kuin aikaisemmin mainituissa laitoksissakaan. Itävallan koulupäiväkodeissa

on otettu käytäntöön vakava kuri, ja pyrkivät ne enemmän kasvattamaan hyviä tapoja ja moitteetonta käytöstä kuin opettamaan työtaitoa.

Ammatti-kasvatus.

Edellämainittuihin positiivisiin toimenpiteisiin kadun vaihtamiseksi kouluun, tyhjäntoimittamisen päiväkotiin ja pedagogisesti johdettuun työntekoon liittyy kehittyneempää nuorisoa koskeva toimenpide, joka ennen muita on pitkä askel kadun, toimettomuuden ja kulkurielämän kysymyksen todella järkevää ratkaisua kohti, nimittäin: *pakollinen ammattikasvatus.* Tässä kohden on *Saksa* ollut tienraivaajana ja opastajana useissa suurkaupungeissa käytäntöön otettuine täydellisine, useimpia työaloja edustavine jatko-, ammatti- ja erikoisalakoulujärjestelmineen. Saksan uusi elokuun 11 päivänä 1919 annettu valtiosääntö määrää, että mainittu koulujärjestelmä on yhtenäisellä perustuksella otettava käytäntöön koko valtakunnassa.

Ruotsissakin on uusi nuorisokoulujärjestelmä kansakoulua seuraavine jatko- ja ammattikouluineen, semmoisina kuin nämä koulut on järjestetty toukokuun 8 päivänä 1918 annetulla lailla, hyvällä tolalla toimettoman nuorison keskuudessa vallitsevien epäkohtien poistamiseksi.

Käänne, minkä yhteiskuntapyrkimykset kadun lasten hyväksi viimeksi kuluneina vuosina on saanut koetettaessa lopullisesti varmistaa heidän kasvatus-, työ- ja olemassaolomahdollisuutensa, oikeuttaa olettamaan, ettei ole kaukana aika, jolloin paitsi muita lapsimaailman epäkohtia myöskin kysymys alaikäisten katukaupasta kuuluu menneisyyteen.

Bertel Nyberg.

Liite II a.

Helsingin kansakouluoppilaiden harjoittama ansiotyö maaliskuussa 1920,

sekä muutamia numeroita teollisuushallituksen tekemästä laajemmasta tilastotutkimuksesta v:lta 1907.

Tutkittujen oppilaiden lukumäärä ja toimi.	V. 1919. Lukumäärä.	%	V. 1907. Lukumäärä.	%
Tutkittuja oppilaita	7,154	—	8,234 (4,977)	—
Niistä 12 vuotta nuorempia	3,906	54.6	5,605	68.1
» » » vanhempia	3,248	45.4	2,629	31.9
Ilman tointa	265	3.7	—	—
Apuna kotona	6,999	97.8	5,387	65.4
Ammattityötä kotona	555	7.8	184	—
Ansiotyötä kodin ulkopuolella	1,012	14.1	970	(19.5)
Vakinaista tointa harjoittavia	*605*	*8.4*	*389*	(*7.8*)
Sanomalehtien jakajina	419	5.8	289	(5.8)
Asiapoikina tai -tyttöinä	87	1.2	71	(1.4)
Muuta vakin. tointa harjoittavia	99	1.4	29	(0.6)
Katukauppaa harjoittavia:	*171*	*2.4*	*441*	(*8.9*)
Sanomalehtien myyjinä	82	1.2	315	(6.3)
Kengänkiilloittajina	81	1.1	—	—
Rihkamakaupustelijoina	8	0.1	55	(1.1)
Tilapäistyötä harjoittavia	*236*	*3.3*	—	—
Kodin ulkopuolella työskenteleviä lapsia % 12 vuotta vanhempain lasten määrästä	1,012	31.2	970	(37.0)

Huom. Hakasien välissä olevat numerot osoittavat sen summan tai prosenttiluvun, mikä on saatu, kun kansakoululasten 1907 vuoden kokonaisluvusta on vähennetty alempien kansakoulujen oppilaiden lukumäärä.

Liite II b.

Helsingin kansakoululasten ansiotyöllä ansaitsemat tulot maaliskuussa 1920. (Vrt. edellistä tilastoa).

Tulot.	Suomalaisissa kansakouluissa käyvien lasten lukumäärä.	Ruotsalaisissa kansakouluissa käyvien lasten lukumäärä.	Yhteensä.
Kuukausitulot *vakinaisesta toimesta:*			
1— 50 mk.	64	23	87
50—100 »	255	158	413
100—150 »	25	9	34

Tulot.	Suomalaisissa kansakouluissa käyvien lasten lukumäärä.	Ruotsalaisissa kansakouluissa käyvien lasten lukumäärä.	Yhteensä.
150—200 mk.	39	2	41
200—250 »	13	—	13
250—300	9	—	9
yli 300 »	6	2	8
(tulojen keskiarvo *Smk. 87: 40*)			
Kuukausitulot *katukaupasta:*			
1— 50 mk.	36	3	39
50—100 »	35	4	39
100—150 »	17	—	17
150—200 »	16	3	19
200—250 »	11	—	11
250—300 »	18	—	18
yli 300 »	7	1	8
(tulojen keskiarvo Smk. 121: 30)			
Päivittäiset tulot *tilapäistyöstä:*			
1— 5 mk.	143	65	208
5—10 »	1	15	16
10—15 »	—	2	2
15—20 »	3	—	3
20—25 »	—	1	1
25—30 »	1	1	2
yli 30 »	—	4	4
(tulojen keskiarvo kuukaudessa *Smk. 126: 50*)			

Tulojen keskiarvo kaikilta ansiotyöaloilta *Smk. 107: —*. Tulojen keskiarvo vuodessa (kenkäinkiilloitus laskettuna jatkuvaksi 6 kuukautta, tilapäistyö yhteensä 250 päivää) *Smk. 1,284: —*. Yhteenlasketut vuositulot noin: *Smk. 1,300,000: —*.

Liite III a.

Helsingin kaupungin nuorisotyöpajojen arvioidut perustamiskustannukset.

A. Poikain työpaja.

Työkoneita:

1 tasohöylä, leveys 55 sm, 2 hv	12,000: —
1 vannesaha N:o 2, 20 mm, 2 hv	9,900: —
1 puusorvi, ½ hv	2,200: —
1 pienempi sirkkelisaha, ½ hv	4,000: —
Siirto	28,100: —

Siirto	28,100: —		
1 levysakset	1,000: —		
1 pikaporakone, 1 hv	3,000: —		
1 decopier-saha	2,000: —		
1 sähkömoottori, 10 hv	10,000: —	44,100: —	
Työkaluja:			
2 höyläpenkkiä (pienempiä) à 275: —	550: —		
2 » (suurempia) à 400: —	800: —		
4 puusepän käsityökalukertaa	4,000: —		
Pienempiä sekalaisia erikoistyökaluja	2,000: —		
Valumuotteja, patoja, stansseja y. m.	3,000: —		
Käsirattaat	700: —	11,050: —	
Sisustus ja kuntoonpano:			
4 työpöytää à 300: —	1,200: —		
3 varastokaappia à 600: —	1,800: —		
1 seinään kiinnitetty työpöytä	500: —		
25 jakkaraa à 40: —	1,000: —		
1 työkalukaappi työnjohtajaa varten	600: —		
2 » poikia varten à 300: —	600: —		
Hyllyjä, parruja, laareja	1,900: —		
Tarveaineita paikalle- ja kuntoonpanotöitä varten	4,400: —		
Paikalleen- ja kuntoonpanotyöt	5,000: —		
Pienempiä sekalaisia menoja	850: —		
Liimankeittolaitteet	2,000: —	19,850: —	75,000: —
B. Tyttöjen työpaja.			
Työkoneet, työkalut ja tarvikkeet.			
3 Singer ompelukonetta N:o 128, K à 1,260: — (karkeampaa ompelua varten)	3,780: —		
2 Singer ompelukonetta N:o 15, K 26 à 1,350: — (hienompaa ompelua varten)	2,700: —		
1 silitysuuni N:o 4, 10:lle luodille	772: —		
10 silitysluotia à 45: —	450: —		
2 silitysrautaa, 10 kilon, à 99: —	198: —		
Käsirattaat	700: —		
Stansseja, saksia, värikuppeja y. m.	6,000: —	14,600: —	
Sisustus ja kalustus.			
6 työpöytää à 300: —	1,800: —		
30 jakkaraa à 40: —	1,200: —		
3 varastokaappia à 500: —	1,500: —		
1 työkalukaappi	300: —		
Hyllyjä ja muuta tarpeellista sisustusta	1,600: —	6,400: —	21,000: —
		Yhteensä Smk.	96,000: —

Liite III b.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin nuorisotyöpajojen meno- ja tuloarvioksi.

Menoja.

A. Kumpaisenkin työpajan osalta menevä palkka.

1 teknillinen ja kasvatuksellinen johtaja, yhteinen kumpaisellekin työpajalle, pohjapalkka	10,000: —		
125 % korotus	12,500: —		
400 mk. kuukaudessa kalliinajanlisäystä	4,800: —	—	27,300: —

B. Poikain työpaja.

Palkat.

2 ammattitaitoista työnjohtajaa, kumpaisenkin pohjap. 8,000: —	16,000: —		
125 % korotus	20,000: —		
400 mk. kuukaudessa kalliinajanlisäystä	9,600: —	45,600: —	
50 pojalle, palkkaa kullekin 2,400: —	120,000: —	120,000: —	

Työaine- ja kuljetuskustannukset:

Työaineet, lasketut 20 %:ksi poikain työpajan menoista	57,000: —		
Kääre ja kuljetus	8,000: —	65,000: —	

Yleisiä menoja:

Vuokra, 2 työpaja- sekä 1 varasto- ja toimistohuoneen	8,000: —		
Polttopuut, valo, koneöljy	7,000: —		
Kanslia-, ilmoitus- ja reklaamikuluja	5,000: —		
Lämmitys ja puhdistus	1,200: —		
Pienempiä sekalaisia menoja	1,900: —	23,100: —	

Korkoja ja poistoja:

Korkoa 100,000 mk:n liikepääomalle 8 %:n mukaan	8,000: —		
Poistoa koneiden ja työkalujen kunnossapidosta ja täydennyksestä	5,000: —		
Poistoa huoneuston ja kaluston kunnossapidosta	3,000: —		
Poistoa lahjapalkkiorahastoon	5,000: —	21,000: —	274,700: —
		Siirto	302,000: —

		Siirto	302,000: —
C. Tyttöjen työpaja.			
Palkat:			
1 ammattitaitoinen työnjohtaja kukkien valmistamista varten, pohjapalkka	8,000: —		
125 % korotus	10,000: —		
400 mk. kuukaudessa kalliinajanlisäystä	4,800: —	22,800: —	
1 ammattitaitoinen opettajatar neulousta varten, pohjapalkka	4,000: —		
125 % korotus	5,000: —		
400 mk. kuukaudessa kalliinajanlisäystä	4,800: —	13,800: —	
30 tytölle palkkaa, kullekin 2,400: —	72,000: —	72,000: —	
Työaine- ja kuljetuskustannukset:			
Työaineet, lasketut 15 %:ksi tyttöjen työpajan menoista	27,000: —		
Kääre ja kuljetus	3,800: —	30,800: —	
Yleisiä menoja:			
Vuokra, 2 työhuoneen, 400: — kuukaudessa (6 tunt. päivässä)	4,800: —		
Polttopuut, 10 syltä à 400: —, valo	4,400: —		
Kanslia-, ilmoitus- ja reklaamikulut	4,000: —		
Lämmitys ja puhdistus	1,200: —		
Pienempiä sekalaisia menoja	1,200: —	15,600: —	
Korkoja ja poistoja:			
Korkoa 50,000 mk:n liikepääomalle 8 % mukaan	4,000: —		
Poistoa koneiden ja työkalujen kunnossapidosta ja täydennyksestä	2,000: —		
Poistoa huoneiston ja kaluston kunnossapidosta	3,000: —		
Poistoa lahjapalkkiorahastoon	3,000: —	12,000: —	167,000: —
		Yhteensä menoja Smk.	469,000: —

Tuloja.

Vuotuinen määräraha kaupungilta (66 % kaikista opettajapalkoista)	72,000: —
Arvioitu bruttotulo poikain työpajassa valmistettujen esineiden myynnistä	246,000: —
Arvioitu bruttotulo tyttöjen työpajassa valmistettujen esineiden myynnistä	151,000: —
Yhteensä tuloja Smk.	469,000: —

Liite IV.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin nuorisotyöpajojen johtosääntö.

Nuorisotyöpajojen tarkoitus ja johto.

1 §.

Helsingin kaupungin nuorisotyöpajojen tarkoituksena on järjestää kaupungissa kotipaikkaoikeutta nauttiville ylemmän kansakoulun käyneille pojille ja tytöille erityisissä työpajoissa palkattua ammattityötä ja ammattiopetusta.

2 §.

Työpajat ovat kasvatuslautakunnan ylivalvonnan ja silmälläpidon alaiset.

Työpajojen lähimmästä valvonnasta pitää huolen johtokunta, johon kuulu viisi Kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä.

Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan.

3 §.

Työpajojen työtä ohjaa johtaja, jonka apuna on tarpeellinen määrä ammattiopettajia.

Kasvatuslautakunnan tehtävät.

4 §.

Kasvatuslautakunnan tulee:

a) johtokunnan tekemän ehdotuksen perustuksella sekä pitäen etusijassa silmällä ehdokkaitten teknillisiä ja kasvatuksellisia edellytyksiä valita ja virkaan vahvistaa työpajojen johtaja sekä, kun siihen on syytä, erottaa hänet;

b) työpajojen menosäännön puitteissa vahvistaa ammattiopettajien lukumäärä sekä työpajoihin otettava suurin oppilasluku;

c) tarkastaa ja Kaupunginvaltuustolle vuosittain lähettää johtokunnan kertomus työpajojen työstä ja taloudellisesta asemasta, niin myös johtokunnan ehdotus seuraavan kalenterivuoden tulo- ja menoarvioksi;

d) valvoa, että työpajojen johtosääntöä ja voimassa olevia määräyksiä tarkoin noudatetaan;

e) muussakin kohden ryhtyä toimenpiteisiin, jotka saattavat edistää työpajojen työtä.

Johtokunnan tehtävät.

5 §.

Johtokunnan tulee:

a) valvoa ja edistää työpajojen toimintaa;

b) hankkia tarpeelliset huoneistot;

c) määrätyn ajan kuluessa laatia ja kasvatuslautakunnalle toimittaa ehdotus työpajojen seuraavan kalenterivuoden tulo- ja menoarvioksi;

d) ottaa ja virkaan vahvistaa ammattiopettajat, niin myös, kun siihen on syytä, erottaa heidät;
e) laatia ja vahvistaa työpajojen järjestyssäännöt sekä vahvistaa oppilassopimusten kaavat;
f) yksissä neuvoin johtajan kanssa päättää työpajojen teknillisestä ja taloudellisesta käytöstä sekä tarkastaa johtajan kuukausittain antamat ilmoitukset työtuotannosta ja taloudesta;
g) vahvistaa ohjeet noudatettaviksi työpajojen mahdollisen nettovoiton jakamisessa oppilaiden kesken;
h) vuosittain kasvatuslautakunnalle antaa kertomus työpajojen työstä ja taloudellisesta tilasta.

Johtajan tehtävät.

6 §.

Johtajan tulee:
a) järjestää ja ohjata työpajojen työtä sekä ottaa osaa opetukseen;
b) päättää oppilaiden ottamisesta työpajoihin koetteelle ja vakituisesti ja heidän päästämisestään niistä sekä pitää oppilaiden nimikirjaa;
c) johtokunnan antamien ohjeiden mukaisesti pitää huoli, että raaka-aineita, työkaluja ja malleja on olemassa, sekä ottaa vastaan tilauksia, tehdä tarjouksia ja järjestää myynti;
d) toimia työpajojen taloudenhoitajana ja näin ollen hoitaa työpajojen tilit sekä yhdessä johtokunnan kanssa vastata työpajojen teknillisestä ja taloudellisesta käytöstä;
e) kuukausittain johtokunnalle lähettää ilmoitus työpajojen tuotannosta ja taloudesta;
f) yhdessä ammattiopettajain kanssa vahvistaa oppilaille koetusajalta maksettavat palkkiot samoin kuin heidän pohjapalkkansa ynnä mahdolliset lahjapalkkiot;
g) koettaa herättää ja kehittää oppilaissa siveellistä kuntoa ja elävää työn harrastusta, samoin kuin edistää hyvää toveruutta ja sen pohjalla sivistävää toverielämää;
h) avustaa oppilaita ammatin tai toimen valinnassa;
i) muussakin kohden omistaa oppilaille ja heidän työlleen kaikkea tarpeellista huolenpitoa.

Ammattiopettajien tehtävät.

7 §.

Ammattiopettajan tulee:
a) avustaa johtajaa oppilaiden hoidossa ja silmälläpidossa;
b) hoitaa ammattiopetusta työpajoissa sekä samalla ottaa osaa työhön;
c) huolellisesti hoitaa ja hallita työpajojen koneita, työkaluja, kalustoa y.m. omaisuutta sekä pitää niiden ja kaiken muun irtaimiston ynnä varaston luetteloa;
d) pitää silmällä, etteivät oppilaat käsittele koneita, joiden käsittely tuottaa heille vaaraa;
e) pitää säännöllisesti kirjaa kunkin yksityisen oppilaan tuotannosta; sekä
f) noudattaa johtajan määräyksiä ja tarkata kaikkea, mikä toiminnan menestymiselle on tarpeellista.

Oppilaat.

8 §.

Työpajaan oppilaaksi otettavan tulee olla ylemmän kansakoulun käynyt. Viisitoista vuotta täyttänyt otetaan vastaan ainoastaan siinä tapauksessa ettei hänen pääsynsä katsota olevan vahingoksi nuorempien oppilaiden työlle ja opetukselle.

9 §.

Pyrittäessä työpajaan on maine- ja lääkäritodistus esitettävä. Tarttuvaa tautia sairastavia lapsia ei vastaanoteta eikä myöskään lapsia, joiden ruumiinrakenne tai henkinen tila ei salli työntekoa työpajassa.

10 §.

Oppilas nauttii korvauksena työstään, osaksi

a) koetusajan palkkiota;

b) pohjapalkkaa, jonka johtaja yhdessä asianomaisen ammattiopettajan kanssa kussakin eri tapauksessa vahvistaa;

c) mahdollista lahjapalkkiota osoitetusta hyvästä työkyvystä sekä hyvästä esiintymisestä.

Työpajojen mahdollinen nettovoitto tulee lyhentämättömänä oppilaille heidän kesken johtokunnan vahvistamien ohjeiden mukaisesti jaettavaksi.

Koeaika älköön olko 30 työpäivää pitempi. Ellei oppilaan sinä aikana huomata omaavan tarpeellisia edellytyksiä kysymyksessä olevaan ammattityöhön, kehoittakoon johtaja yleensä oppilasta kääntymään nuorison työvälitystoimiston puoleen.

Erinäisiä määräyksiä.

11 §.

Johtajan toimi on julistettava kirjallisesti haettavaksi kasvatuslautakunnalta määräajan kuluessa. Ammattiopettajan tointa haetaan samalla tavoin kirjallisesti johtokunnalta.

12 §.

Virkailija nauttii sen palkan tai palkkion ja muun edun, mitkä hänelle kunnan viranpitäjille vahvistettujen säännösten mukaan on tuleva ja mitkä vuoden vahvistettuun menosääntöön on merkitty.

13 §.

Työpajat pidetään avoinna kaiken vuotta ja niissä tehdään osaksi käsi- ja osaksi konetöitä. Työtä tehdään yleensä 6 tuntia päivässä. Pojat ja tytöt työskentelevät eri työpajoissa.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Valmisteluvaliokunnan uudesti laatimat ehdotukset Helsingin rahatoimikamarin ohje- ja johtosäännöksi

Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston lokakuun 13 päivänä 1920 hyväksyttyä Valmisteluvaliokunnan laatiman ehdotuksen Helsingin kaupungin Rahatoimikamarin ohjesäännöksi (Kvston pain. asiakirj. N:o 32 vuodelta 1920) sekä anottua sille Valtioneuvoston vahvistusta päätti Valtioneuvosto seuraavan joulukuun 8 päivänä alempana mainituista syistä evätä puheenalaisen anomuksen. Tämän johdosta sai Valmisteluvaliokunta Kaupunginvaltuuston kokouksessa tammikuun 26 päivänä 1921 toimekseen laatia ehdotuksen niiksi toimenpiteiksi, joita saattoi johtua edellä mainitusta Valtioneuvoston päätöksestä. Tämän tehtävän täyttämiseksi Valmisteluvaliokunta pyytää kunnioittaen esittää seuraavaa:

Asian käsittelyssä Valtioneuvostossa syntyneistä asiakirjoista näkyy, että mainittu Valtioneuvoston epäys oli johtunut siitä, että Kaupunginvaltuusto oli puheenalaista ohjesääntöä käsitellessään myös hyväksynyt Rahatoimikamarille erityisen johtosäännön, jossa oli eräitä sen laatuisia määräyksiä, joiden oikea paikka olisi ollut Valtioneuvoston tutkittavaksi alistetussa ohjesäännössä. Esimerkkeinä semmoisista määräyksistä mainitaan ne johtosäännön säännökset, jotka järjestävät Rahatoimikamarin ja sen jaoston valtaa lopullisesti ratkaista esiintyviä asioita sekä kaupunginjohtajan ja avustavan kaupunginjohtajan työtehtäviä koskevat määräykset. Edelleen pidetään vääränä, että säännökset Rahatoimikamarin toimivallasta Kaupunginvaltuuston toimivaltaan verraten on pantu Kaupunginvaltuuston päätöksen varassa olevaan johtosääntöön, joten Kaupunginvaltuustolla olisi oikeus oman harkintansa mukaan siirtää Rahatoimikamarille päätösvaltansa missä asioissa tahansa. Semmoista järjestelyä pidetään arveluttavana siihen nähden, että Rahatoimikamarin päätöksistä ei saisi valittaa. Edelleen huomautetaan, ettei ohjesäännöstä käy selville, voiko kaupunginjohtajia panna viralta vai ei, ei myöskään heidän palkkiomääriään.

Päätettyä kaupungin taloushallinnon uudesti järjestämistä vastaan tehty päämuistutus koskee siis sitä, että edellä mainitut määräykset on pantu Kaupunginvaltuuston Rahatoimikamarille vahvistamaan johtosääntöön. Näin ollen ja kun Valtioneuvosto ei, mikäli asiakirjoista käy selville, ole periaatteessa tahtonut vastustaa mainittua uudesti järjestämistä, olisi Valmisteluvaliokunnan mielestä ehdotus laadittava uudestaan niin, että edellä mainitut määräykset siirretään

johtosäännöstä ohjesääntöön, minkä jälkeen siten uudesti laadittu ohjesääntö säädetyssä järjestyksessä alistettaisiin Valtioneuvoston tutkittavaksi ja vahvistettavaksi. Siinä mielessä on Valmisteluvaliokunta, huomioon ottaen tehdyt huomautukset, laatinut uudet ehdotukset Rahatoimikamarin ohje- ja johtosäännöksi, jotka ehdotukset tässä esitetään Valtuustolle. Ohjesääntöön on otettu sekä säännökset Rahatoimikamarin jaoston ja Kamarin oikeudesta Kaupunginvaltuustolle alistusta tekemättä ratkaista eräät asiat (5, 6, 7, 11, 12 ja 13 § Valtuuston hyväksymässä johtosäännössä) että myös Rahatoimikamarin virkamiesten asettamista, Kamarin päätösten toimeenpanoa ja asiain toimitusta koskevat määräykset (hyväksytyn johtosäännön 10, 15 ja 18 §). Tällöin on poistettu mainitun johtosäännön 5 §:n 20 momentissa oleva määräys Kaupunginvaltuuston oikeudesta jättää asioita Rahatoimikamarin ratkaistaviksi sekä tehty vähäisiä muodollisia muutoksia, m. m. poistamalla johtosäännön 10 §:ssä (uuden ohjesäännön 14 §) luetellut esimerkit täytäntöönpanotoimista, joihin Rahatoimikamarin kanslia saisi ryhtyä. Kaupunginjohtajan ja avustavan kaupunginjohtajan erotettavaisuudesta sekä heille tulevista palkkioista säädetään nyt laaditun ohjesäännön 18 ja 23 §:ssä. Rahatoimikamarin eri osastoille hyväksytyt johtosäännöt sekä Rahatoimikamarin johtosäännön jäljellä olevat pykälät (1—4, 8, 9, 16 ja 17 §) on yhdistetty yhdeksi ainoaksi »Helsingin kaupungin rahatoimikamarin johtosäännöksi».

Edellä esitetyn johdosta Valmisteluvaliokunnalla on kunnia ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto, pysyen lokakuun 13 päivänä 1920 tekemissään, Rahatoimikamarin asiamiestä ja Kamarin palkkasääntöä koskevissa eri päätöksissään, päättäisi

Valtioneuvostolta anoa vahvistusta tämän oheiselle Helsingin Rahatoimikamarin ohjesääntöehdotukselle;

edellyttäen Valtioneuvoston tähän anomukseen myöntyvän,

1) hyväksyä tämän oheisen ehdotuksen Rahatoimikamarin johtosäännöksi; sekä

2) kehoittaa Rahatoimikamaria ryhtymään edellä kerrotusta päätöksestä johtuviin toimenpiteisiin.

Helsingissä, huhtikuun 22 päivänä 1921.

Alexander Frey.

Artur Tollet. **Arthur Söderholm.**
Ivar Lindfors. **Santeri Ivalo.**
Väinö Mikkola. **Hilda Seppälä.**
Otto Oksanen. **K. L. Lydman.**

Liite I.

Valmistelusvaliokunnan tarkistettu ehdotus:

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarin ohjesääntö.

1 §.

Rahatoimikamarin, jonka yleinen tehtävä on määrätty marraskuun 27 päivänä 1917 annetun kaupunkien kunnallislain 4 §:ssä ja kunnallishallituksesta kaupungissa joulukuun 8 päivänä 1873 annetun asetuksen 51 §:ssä, tulee harjoittaa toimintaansa mainittujen asetusten, tämän ohjesäännön sekä Kaupunginvaltuuston määräysten mukaisesti.

Rahatoimikamaria pitää ylinnä silmällä Maistraatti.

2 §.

Rahatoimikamarissa on kuusi jäsentä ynnä kaupunginjohtaja puheenjohtajana.

Jäsenet valitsee Kaupunginvaltuusto yhdeksi, kaupunginjohtajan kuudeksi vuodeksi. Lisäksi asettaa Kaupunginvaltuusto kuudeksi vuodeksi kaksi avustavaa kaupunginjohtajaa, joista toista sanotaan kanslianjohtajaksi ja toista rahatoimenjohtajaksi ja jotka, siinä järjestyksessä kuin heidät tässä on mainittu, kaupunginjohtajan estyneenä ollessa toimivat hänen sijassaan sekä sen ohessa ovat kaupunginjohtajan sijaisina Rahatoimikamarin puheenjohtajana. Kaupunginjohtaja ja avustavat kaupunginjohtajat valitaan yhdellä vaalilla. Se, joka vaalissa on saanut useimmat äänet, tulee kaupunginjohtajaksi. Huomioon ottamalla muiden valittujen asiantuntemus ja sopivaisuus tulee Kaupunginvaltuuston määrätä, kumpi heistä on oleva kanslianjohtaja ja kumpi rahatoimenjohtaja.

Vaalikelpoisuudesta säädetään edellä mainitun, kunnallishallituksesta kaupungin annetun asetuksen 52 §:ssä. Älköön kuitenkaan ketään vastoin tahtoansa valittako kaupunginjohtajaksi eikä avustavaksi kaupunginjohtajaksi.

Vuodeksi valittu jäsen voi kieltäytyä tehtävästä, jollei hän asu kaupungissa tai sen alueella, jos hän on kolmena viime vuonna toiminut Rahatoimikamarin jäsenenä tai kaupunginvaltuutettuna, jos hän on saavuttanut kuudenkymmenen vuoden iän taikka ilmoittaa muun esteen, jonka Kaupunginvaltuusto hyväksyy. Kaupunginjohtajalla on sen ohessa oikeus kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen tekemisestä luopua toimestaan, jossa tapauksessa uusi kaupunginjohtaja on valittava kuudeksi vuodeksi. Samanlainen kieltäytymisoikeus on kanslianjohtajalla ja rahatoimenjohtajalla.

Jos kaupunginjohtaja, avustava kaupunginjohtaja tai jäsen eroaa hänelle määrätyn toimikauden kuluessa, valitaan viipymättä toinen siksi ajaksi, mikä eronneella olisi ollut jäljellä.

3 §.

Rahatoimikamari kokoontuu säännöllisesti sinä viikonpäivänä, jonka se määrää. Niin usein kuin tarpeelliseksi harkitaan, kokoontuu Rahatoimikamari muunakin aikana.

4 §.

Rahatoimikamarin toimivaltaan kuuluvat asiat käsitellään joko Kamarin jäsenten yleisessä tai Kamarin jaoston kokouksessa.

Rahatoimikamari on päätösvaltainen, kun, paitsi puhetta johtavaa, vähintään neljä jäsentä ottaa osaa päätöksiin. Päätös tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Rahatoimikamarin jäsenestä on soveltuvilta kohdin voimassa mitä tuomarinjäävistä on säädetty.

5 §.

Rahatoimikamarin kokoukset eivät ole julkisia, mutta niissä saavat olla saapuvilla Kaupunginvaltuuston ja Maistraatin puheenjohtaja tai heidän sijaisensa; ja saakoon semmoinen henkilö ottaa osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin. Kokouksissa tulee kanslianjohtajan ja rahatoimenjohtajan olla saapuvilla oikeutettuina ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin. Jos joku kaupungin johto- tai lautakunta on, Rahatoimikamarin kehoituksesta tai muutoin, määrännyt selostajan olemaan saapuvilla Kamariin lähetetyn asian käsittelyssä, saakoon hän myös olla kokouksessa saapuvilla. Tarpeen vaatiessa saakoon Rahatoimikamari kutsua saapuville muita asiantuntijoita sekä järjestää yhteisiä kokouksia ja neuvotteluja lauta-, johto- ja valiokuntain kanssa.

Rahatoimikamarin kokouksissa tehdään pöytäkirja, jota tarkistetaan Kamarin määräämällä tavalla.

6 §.

Kaikki sopimukset ja sitoumukset on kaupungin puolesta Rahatoimikamarin tehtävä, ellei tämä, voimassa olevan määräyksen tai Kaupunginvaltuuston tekemän päätöksen mukaan, ole erityisen lautakunnan tai henkilön asia.

7 §.

Rahatoimikamarin tulee asiamiehensä tai, hänen ollessa estyneenä, muun määräämänsä henkilön kautta kaikissa niissä tapauksissa, joista muuta ei ole säädetty, kaupungin puolesta kantaa ja vastata sekä valvoa sen oikeutta.

8 §.

Rahatoimikamarin velvollisuutena on kaikilla kunnallisen toiminnan aloilla, erittäin asetetuista johto- tai lautakunnista riippumatta, tehdä aloitteita toimenpiteisiin, joita se pitää tarpeen vaatimina, sekä antaa Kaupunginvaltuuston ja Maistraatin tai muun viranomaisen vaatimat lausunnot ja tiedot.

Rahatoimikamari pitää silmällä kaupungin tilastokonttoria.

Rahatoimikamarissa ilmaantunut erimielisyys on, oheen panemalla äänestyspöytäkirjan ote tai muulla tavoin, saatettava Kaupunginvaltuuston tiedoksi. Kaupunginvaltuuston ja Rahatoimikamarin välinen kirjelmäin vaihto on välitön kaikissa niissä tapauksissa, joissa Maistraatin virka-apua Kaupunginvaltuuston päätöksen toimeenpanemiseksi kaupunkien kunnallislain 31 §:n mukaan ei vaadita.

9 §.

1 §:ssä mainitun tehtävänsä ja asiasta annettujen erikoismääräysten mukaisesti kuuluu Rahatoimikamarille toimeenpano ja hallinto kaikissa kaupungin yh-

teisissä asioissa, joita ei ole annettu muun kaupunginviranomaisen hoitoon; ja on siis Rahatoimikamarin velvollisuutena

a) hoitaa kaupungin tarkoituksiin osoitettuja rahavaroja sekä pitää silmällä kaupungille kuuluvaa omaisuutta, niin irtainta kuin kiinteääkin;

b) valvoa ja järjestää kaupungin tulojen kannanta;

c) valvoa kaupungin varoista suoritettavain tarpeellisten maksujen toimittamista;

d) hoitaa kaupungin lahjoitusvaroja; sekä

e) katsoa, että kaupungin oikeus edellä mainituissa kohdin asianmukaisesti otetaan huomioon.

Rahatoimikamarin tulee niinikään Maistraatin silmälläpidon alaisena säädetyssä järjestyksessä valvoa semmoisten valtion verojen ja varain veloitusta, kannantaa ja tilitystä, jotka kaupunki suorittaa tai joiden kannanta erityisten säännösten mukaan on sen asiana.

10 §.

Niitten asiain lisäksi, jotka voimassa olevien asetusten mukaan ovat Rahatoimikamarin ratkaistavia, saakoon Rahatoimikamari Kaupunginvaltuustolle alistusta tekemättä tutkia ja ratkaista asiat, jotka koskevat:

1) järjestetyllä kaupunginalueella, vahvistetun kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevien tonttien vuokralle antoa, kuitenkin noudattamalla sitä varten vahvistettuja vuokraehtoja;

2) vuokraajalle vuokrakirjassa varatun vuokranpitennyksen myöntämistä;

3) kaupungille kuuluvain, kaupunginasemaan otettujen käyttämättömäin tonttien myyntiä Kaupunginvaltuuston kaupungintonttien myyntiin nähden vahvistamain periaatteiden mukaan;

4) hakemuksia, jotka tarkoittavat lupaa saada arvioinnin tapahduttua mutta ilman huutokauppaa, lunastaa kaupunginasemaan otettu vuokrattu rakennustontti;

5) vuokran siirtoa ja vuokraajan oikeuttamista kaupunkia kuulematta toiselle siirtämään vuokraoikeutensa;

6) rakennusten ja muiden laitosten lunastamista ja poistamista uutta kaupunginasemakaavaa tai asianmukaisessa järjestyksessä hyväksyttyä kaupunginaseman ulkopuolisen alueen jaoituskaavaa toimeenpantaessa;

7) kaupungin irtaimen omaisuuden käyttämistä, sikäli kuin sitä ei tarvita aikaisempaan tarkoitukseensa;

8) irtaimen omaisuuden hankintaa ja myyntiä, sikäli kuin se ei ole erikoisviranomaisen asia;

9) huoneistojen vuokraamista kaupungin virastoille ja laitoksille;

10) kaupungille kuuluvan omaisuuden vakuuttamista, kuitenkin niin, että ratkaisuvalta tähän kuuluvissa, periaatteellista laatua olevissa kysymyksissä varataan Kaupunginvaltuustolle;

11) määrärahain myöntämistä vahvistetun menosäännön puitteissa korjaustöihin, vähäisiin lisä- ja muutosrakennustöihin, rakennusten teettämiseksi, satunnaisiin tarpeisiin, aitaamiseen y. m. s.;

12) varain tileistä poistoa ja palautusta;

13) kaupungin kiinnitettyjen saamisten myöhemmäksi siirtämistä;

14) kaupungin työntekijäin tapaturmavakuutusta, kuitenkin siten, että ratkaisuvalta tähän kuuluvissa, periaatteellista laatua olevissa kysymyksissä varataan Kaupunginvaltuustolle;

15) oikeuden myöntämistä, ei kuitenkaan viittä vuotta pitemmäksi ajaksi, raiteiden, johtojen y. m. s. sijoittamiseen kaupungin kaduille ja avonaisille paikoille;

16) lisäyksen myöntämistä Rahatoimikamarin käyttövaroista menosääntöön vakinaisia tarpeita varten merkittyihin määrärahoihin;

17) palkkion myöntämistä menosääntöön tarkoitusta varten merkitystä määrärahasta viranpitäjäin voimassa olevain palvelusehtojen mukaista virkavapautta nauttivan kunnallisen viranpitäjän viransijaiselle;

18) eläkkeen myöntämistä, Palkkalautakunnan mieltä kuultua, kunnalliselle viranpitäjälle ja työntekijälle Kaupunginvaltuuston siinä kohden vahvistamain perusteiden mukaan; sekä

19) kunnallisen viranpitäjän oikeuttamista asumaan kaupungin ulkopuolella.

11 §.

Rahatoimikamarin tulee yleisessä kokouksessa tutkittavaksi ottaa ja käsitellä:

1) asiat, jotka voimassa olevain määräysten mukaan ovat Kaupunginvaltuuston ratkaistavia;

2) Maistraatille tai Maistraattia ylemmille viranomaisille annettavat esitykset ja lausunnot;

3) Rahatoimikamarin alaisten viranpitäjäin asettamista ja virasta erottamista sekä heidän virkavirheitään koskevat asiat;

4) palkkakysymyksiä koskevat asiat;

5) asiat, jotka koskevat poikkeamista kunnallishallinnossa aikaisemmin noudatetusta käytännöstä; sekä

6) asiat, joiden käsittelyssä jaostossa ei voida yksimielisyyteen päästä tai jotka jaosto jättää Rahatoimikamarin ratkaistaviksi.

12 §.

Käsittelemään kysymyksiä, joita edellisen pykälän määräyksen tahi Maistraatin, Kaupunginvaltuuston taikka Rahatoimikamarin määräysten mukaan ei ole käsiteltävä yleisessä kokouksessa, kokoontuu Rahatoimikamarin jaosto.

Rahatoimikamarin jaostoon kuuluu Rahatoimikamarin puheenjohtaja ja kaksi Rahatoimikamarin määräajaksi valitsemaa jäsentä, ja jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki nämä ovat saapuvilla ja päätöksestä yhtä mieltä. Jäsenille valitsee Rahatoimikamari tarpeellisen määrän varamiehiä.

Puheenjohtajan estyneenä ollessa toimii kanslianjohtaja tai rahatoimenjohtaja hänen sijassaan.

Jos jaoston jäsenet ovat päätöksestä yhtä mieltä, olkoon se voimassa Rahatoimikamarin päätöksenä.

13 §.

Rahatoimikamarin tulee siihen kunakin kertana valitsemallaan jäsenellä ottaa osaa kunnallishallituksesta kaupungissa annetun asetuksen 71 ja 72 §:ssä mainittuihin katsastuksiin.

Vähintään kahdesti vuodessa ja muutoin niin usein kuin syytä siihen on tulee Rahatoimikamarin läpikäydä ja tarkastaa kaikki hoidossaan olevat vakuusasiakirjat toimenpiteisiin ryhtymiseksi kaupungin oikeuden ja edun säilyttämiseksi.

14 §.

Rahatoimikamarin päätökset toimeenpanevat sen kanslia ja konttori. Rahatoimikamarin antamain määräysten mukaisesti voidaan vähemmän tärkeät välija täytäntöönpanotoimet jättää Kamarin kanslian tehtäväksi.

Kanslian silmälläpito on kanslianjohtajan velvollisuutena.

Rahatoimikamarin konttoria, joka käsittää kamreeri- ja kassaosaston, pitää silmällä rahatoimenjohtaja.

15 §.

Kaupunginjohtajalla, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, on velvollisuutena johtaa Rahatoimikamarin keskusteluja; valvoa asiain asianmukaista käsittelyä; pitää silmällä Rahatoimikamarin päätösten toimeenpanoa; Maistraatin ja Rahatoimikamarin ylivalvonnan alaisena pitää silmällä toimintaa muilla kunnallisilla hallintoaloilla sekä valvoa ja edistää kaupunginviranomaisten keskinäistä työtä; panna tarkkaa huomiota kaupungin kehitykseen ja tarpeisiin sekä tehdä aloitteita näiden edistämistä tarkoittaviin toimenpiteisiin; samoin kuin olla saapuvilla Kaupunginvaltuuston kokouksissa sitä tarkoitusta varten kuin voimassa olevassa kunnallislaissa säädetään.

Kaupungin kaikki virkamiehet ovat velvolliset vaadittaessa antamaan kaupunginjohtajalle ne tiedot ja ilmoitukset, jotka hän katsoo toiminnalleen tarpeellisiksi.

16 §.

Kanslianjohtajan, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, tulee avustaa kaupunginjohtajaa hänen yleisissä tehtävissään, ja on hänen velvollisuutenaan erittäin johtaa ja valvoa kanslian tehtäviä; Rahatoimikamarin sihteerien kesken jakaa kanslian valmisteltavat asiat; esiteltäviksi valmistella tärkeämmät asiat sekä sihteereille neuvoja ja ohjeita antamalla ottaa osaa muiden asiain valmisteluun; katsoa, että tarkistetut kirjelmät ja lausunnot viivyttelemättä lähetetään ja että muut päätökset asianmukaisesti toimeenpannaan ja saatetaan asianomaisten tiedoksi; sekä muutoin suorittaa Rahatoimikamarin tai kaupunginjohtajan hänelle antamat tehtävät.

17 §.

Rahatoimenjohtajalla, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, on velvollisuutena johtaa ja valvoa Rahatoimikonttorin eri osastojen tehtäviä; saapuneiden tietojen johdolla laatia meno- ja tulosääntöehdotus; Rahatoimikamarin virkamiesten avulla esiteltäviksi valmistella raha-asioita koskevat kysymykset sekä Rahatoimikonttoria ja muuta tililaitosta koskevat asiat; kaupungin menoja ja tuloja osoittavain Rahatoimikonttorin neljännesvuositaulujen perusteella antaa selonteko rahallisen aseman valaisemiseksi tarpeellisine selvityksineen ja tietoineen sekä tehdä toimialaansa kuuluvia esityksiä ja ehdotuksia.

18 §.

Kaupunginjohtajan ja avustavain kaupunginjohtajain virasta erottamisesta olkoon voimassa mitä rikoslaissa virkamiehistä säädetään.

19 §.

Rahatoimikamarin sihteerit, kaupunginkamreerin, kaupunginkassanhoitajan ja asiamiehen valitsee Kaupunginvaltuusto.

Muut alaisensa viranpitäjät ottaa Rahatoimikamari. Tarpeen vaatiessa ottaa Kamari pitemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi ylimääräisiä apulaisia.

20 §.

Rahatoimikamarin päätöksestä ei saa valittaa. Jos joku katsoo päätöksen loukanneen hänen yksityistä oikeuttaan, ajakoon kannetta sitä vastaan laillisessa järjestyksessä.

21 §.

Jos Rahatoimikamarin alainen tai Kamarille tilivelvollinen virkamies tavataan vähäpätöisestä virheestä, antakoon Rahatoimikamari hänelle varotuksen. Jos virhe on törkeämpää laatua ja syyllinen Rahatoimikamarin valitsema virkaansa, ilmoittakoon Kamari asian asianomaiselle syyttäjälle syytteeseen saatettavaksi taikka myös päättäköön syyllisen erotettavaksi virasta määräajaksi tai ainiaaksi. Muussa tapauksessa jätetään asia Kaupunginvaltuustolle, ollen Rahatoimikamarilla kuitenkin valta pidättää syyllinen toistaiseksi virantoimituksesta.

22 §.

Kaikesta siitä tappiosta ja vahingosta, minkä Rahatoimikamari tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella tai ilmeisellä laiminlyönnillä tuottaa kaupungille, vastatkoot ne jäsenet, jotka ovat siinä olleet osallisia.

23 §.

Vuodeksi valitut Rahatoimikamarin jäsenet saavat palkkiota Kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän kultakin kokoukselta.

Kaupunginjohtaja ja avustavat kaupunginjohtajat nauttivat Kaupunginvaltuuston määräämää vuosipalkkaa.

24 §.

Rahatoimikamarista tai sen jaostosta lähtevät kirjelmät on asianomaisen esittelijän varmentamina Kamarin puolesta sen allekirjoitettava, joka asiaa käsiteltäessä on johtanut puhetta. Kirjalliset sopimukset ja välikirjat allekirjoittaa Rahatoimikamarin puheenjohtaja ja varmentaa asiamies. Kansliasta lähtevät, asiain valmistelua koskevat kirjelmät allekirjoittaa kanslianjohtaja tai asianomainen virkamies.

Pöytäkirjan allekirjoittaa se, joka on johtanut puhetta, ynnä notaari.

25 §.

Kaupunginvaltuuston asiana on antaa ne muut määräykset, jotka voivat olla tarpeellisia Rahatoimikamarin ja sen alaisten virkamiesten toimintaan ja tehtäviin nähden.

Liite II.

Valmisteluvaliokunnan tarkistettu ehdotus:

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarin johtosääntö.

I LUKU.

Yleisiä määräyksiä.

1 §.

Kunnan yhteisiä asioita hoitaessaan tulee Rahatoimikamarin noudattaa mitä sekä kunnallishallituksesta kaupungissa voimassa olevat asetukset, Rahatoimikamarin vahvistettu ohjesääntö ja kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntö sisältävät että myös mitä tässä johtosäännössä lisäksi säädetään.

2 §.

Rahatoimikamarin velvollisuutena on hoitaa ja pitää kunnossa hallintonsa alaista kaupungin kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä johtaa ja pitää silmällä kaupungin raha-asioita.

3 §.

Rahatoimikamari on velvollinen pitämään täydellisiä kirjoja kaupungin menoista ja tuloista sekä tarkkoja ja täydellisiä luetteloja sen kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta samoin kuin hoidossaan olevista kaupungin arvopapereista.

4 §.

Rahatoimikamarin tehtävänä on myös järjestää ja ylinnä valvoa kaupungin katujen ja yleisten paikkain valaistusta.

5 §.

Rahatoimikamari kokoontuu, paitsi määrättynä viikonpäivänä, puheenjohtajan kutsusta milloin tarpeelliseksi harkitaan; kokouskutsu on niinikään annettava, kun vähintään kolme Kamarin jäsentä, syyn ilmoittaen, sitä puheenjohtajalta kirjallisesti pyytää.

Rahatoimikamarin jaosto kokoontuu osin jonakin Rahatoimikamarin määräämänä viikonpäivänä, osin aikana, jonka puheenjohtaja määrää tai jaosto tehtäviin nähden on edeltäpäin määrännyt.

6 §.

Selostaja, jonka toinen viranomainen on määrännyt olemaan saapuvilla käsiteltäessä Rahatoimikamariin lähetettyä asiaa, on oikeutettu esittämään asiaan vaikuttavia perusteluja ja näkökohtia sekä vastaamaan hänelle tehtyihin kysymyksiin.

7 §.

Jos virka Rahatoimikamarissa on avonaisena, määrää Rahatoimikamari sen hoitamisesta sekä kuuluttaa ja julistaa viran haettavaksi Rahatoimikamarilta panemansa määräajan kuluessa. Rahatoimikamarin ohjesäännön 19 §:n 1 momentissa mainittuja virkoja täytettäessä on hakukirjat Rahatoimikamarin lausunnon keralla lähetettävä Kaupunginvaltuustolle.

8 §.

Rahatoimikamarin asiana on määrätä kaupunginjohtajan, kanslianjohtajan ja rahatoimenjohtajan sekä virkamiestensä virka-aika, samoin kuin antaa ne tarkemmat määräykset, joita virkamiesten on virkainsa hoidossa noudatettava. Jollakin Rahatoimikamarin osastolla palveleva virkamies on velvollinen tarpeen vaatiessa suorittamaan toiselle osastolle kuuluvia tehtäviä.

II LUKU.

Rahatoimikamarin kansliasta.

9 §.

Sihteereillä, joista yhden tulee omata lainopillinen ja yhden teknillinen sivistys, on velvollisuutena:

1) kaupunginjohtajain määräyksestä valmistella ja Rahatoimikamarille esitellä sen käsiteltäviin kuuluvat asiat sekä antaa kaupunginjohtajain vaatima selvitys eri asioista;

2) laatia Rahatoimikamarin päättämät mietinnöt ja kirjelmät; sekä

3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota Rahatoimikamari tai kaupunginjohtajat heiltä pyytävät.

10 §.

Notaarin velvollisuutena on:

1) kansliassa antaa yleisölle tarpeellisia tietoja;

2) tehdä pöytäkirja Rahatoimikamarin kokouksissa ja Kamarin määräämän ajan kuluessa antaa se tarkistettavaksi;

3) viimeistään viikon kuluessa siitä asianomaisille toimittaa pöytäkirjanotteet;

4) läpikäydä ja tarkastaa Rahatoimikamarin notaarinluettelot sekä katsoa, että otteet niistä viivyttelemättä lähetetään;

5) sihteerin ohjauksen mukaan laatia lähtevät kirjelmät;

6) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginjohtajat tai sihteerit häneltä pyytävät.

11 §.

Reistraattorin velvollisuutena on:

1) vastaanottaa saapuvat asiakirjat ja hoitaa diarit;

2) hoitaa arkistoa;
3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota sihteerit tai notaari häneltä pyytävät.

12 §.

Kanslistien velvollisuutena on:
1) pitää notaarin- ja muita luetteloja, jotka Rahatoimikamari katsoo tarpeellisiksi;
2) toimittaa jäljennökset ja muu puhtaaksikirjoitus;
3) avustaa asiakirjain vertailussa;
4) muutoin antaa sitä virka-apua, jota sihteerit tai notaari heiltä pyytävät.

III LUKU.

Rahatoimikonttorista.

A. Rahatoimikonttorin kamreeriosasto.

13 §.

Kaupunginkamreerin velvollisuutena on kassa- ja tililaitoksen johtosäännön määräyksiä noudattaen:
1) johtaa ja valvoa kamreeriosaston työtä;
2) ellei muuta ole määrätty, laadituttaa kunnallis- ja kruununverojen sekä muiden kassaosaston toimesta kannettavain maksujen veloitus- ja kannantaluettelot;
3) kirjoituttaa ja maksuvelvollisten saatavana pitää mainittujen verojen ja maksujen veloitusliput;
4) laadituttaa ja allekirjoittaa Rahatoimikonttorin toimitettavat suorittamattomain maksujen rästiluettelot sekä ryhtyä toimiin rästien perimiseksi;
5) tileistä poistettaviksi säädetyssä järjestyksessä toimittaa niiden verojen luettelot, joita ei ole voitu periä;
6) allekirjoittaa ja kassaosaston suoritettaviksi antaa maksumääräykset;
7) aikanansa kirjoituttaa kassaosaston maksettavain, kaupungin viranpitäjille tulevain palkkain sekä eläkkeiden, vuokrain y. m. kuittilomakkeet;
8) valvoa kamreeriosaston toimena olevaa kirjanpitoa, toimittaa tilit päätetyiksi kalenterivuosittain, laatia ja painattaa kertomus kaupungin sekä rahatoimen hoidossa olevain lahjoitusrahastojen tilinpäätöksestä ja säädetyn ajan kuluessa Maistraattiin antaa tilikirjat niihin kuuluvine todisteineen;
9) kaupungin tilien perusteella antaa kaikki kaupungin vuotuisen meno- ja tuloarvioehdotuksen laadintaa varten tarpeelliset tiedot ja siihen laatia säästöarviolaskelma;
10) vuoden kolmelta ensimmäiseltä neljännekseltä laatia kaupungin tuloja ja menoja osoittava taulu;
11) kaupunginkassan neljännesvuosi- ja ylimääräistä tarkastusta varten antaa ilmoitus kirjain mukaisesta kassatilasta sekä kassaholvissa säilytettyjen arvopaperien eritelty luettelo;

12) ellei muuta ole määrätty, pitää eri luetteloa kaupungin palovakuutuksista ja osoittaa palovakuutusmaksut maksettaviksi;
13) laatia asetusten mukaisesti annettavat tilit kertyneistä valtion varoista;
14) laatia tili Sivilivirkakunnan leski- ja orpokassalle tulevista, kaupungin virkamiesten suoritettavista eläkemaksuista sekä avonaisten virkain vakanssisäästöstä;
15) kaupunginkassanhoitajan keralla vastaanottaa ja kassaholvissa säilyttää Rahatoimikamarin hallussa ja hoidossa olevat arvopaperit ja velkakirjat seka pitää hallussaan holvin toista avainta;
16) alaisensa virkamiehen estyneenä ollessa määrätä joku muu kamreeriosaston virkamies hoitamaan hänen tehtäviään; sekä
17) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginjohtajat häneltä pyytävät.

14 §.

Apulaiskamreerin velvollisuutena on:
1) kaupunginkamreerin ohjeen mukaan avustaa häntä hänen työssään ja kaupunginkamreerin ollessa estyneenä tai kaupunginkamreerinviran avonaisena suorittaa siihen liittyvät tehtävät;
2) allekirjoittaa ja kassaosaston suoritettaviksi antaa maksumääräykset;
3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginjohtajat häneltä pyytävät.

15 §.

Vanhemman kaupunginkirjurin velvollisuutena on:
1) ottaa osaa kamreeriosaston kirjanpito- ja toimitustöihin sekä pitää niitä silmällä;
2) kaupunginkamreerin ja apulaiskamreerin valvonnan alaisena laatia neljännesvuositiliasemat ja tilinpäätös;
3) hoitaa arkistoa;
4) muutoin suorittaa ne tehtävät, joita kaupunginkamreeri ja apulaiskamreeri hänelle antavat.

16 §.

Nuorempain kaupunginkirjurien velvollisuutena on:
1) kaupunginkamreerin, apulaiskamreerin ja vanhemman kaupunginkirjurin silmälläpidon alaisina hoitaa konttorin kaikkia tilikirjoja;
2) olla apuna tilitodisteiden ja saapuneiden tilitysten tarkastuksessa;
3) muutoin suorittaa ne tehtävät, joita kaupunginkamreeri, apulaiskamreeri ja vanhempi kaupunginkirjuri heille antavat.

17 §.

Ekspeditöörien velvollisuutena on:
1) hoitaa toimitustyö kamreeriosastolla;
2) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginkamreeri, apulaiskamreeri ja vanhempi kaupunginkirjuri heiltä pyytävät.

18 §.

Konttorikirjurien velvollisuutena on:
1) tarkkailukirjaan merkitä kassaan tehdyt maksunsuoritukset;

2) päivittäin konttoriajan päätyttyä antaa kaupunginkamreerille kirjalliset ilmoitukset kunkin päivän kassatuloista; sekä

3) muutoin suorittaa esiintyvät työt kaupunginkamreerin määräyksen ja ohjeen mukaan.

B. Rahatoimikonttorin kassaosasto.

19 §.

Kaupunginkassanhoitajan velvollisuutena on kassa- ja tililaitoksen johtosäännön määräyksiä noudattaen hoitaa kaupungin keskuskassaa.

Hänen asianaan on erittäin:

1) johtaa ja valvoa Rahatoimikonttorin kassaosaston tehtäviä;

2) ellei muuta ole määrätty, avustavain kassanhoitajain keralla vastaanottaa ja kuitata kaupungin ja sen lahjoitusrahastojen tulot sekä ne valtion ja muut varat, joiden kannanta on kaupungin toimitettava;

3) avustavain kassanhoitajain keralla toimittaa ne maksunsuoritukset, jotka sitä varten on asianmukaisesti märätty maksettaviksi;

4) avustavain kassanhoitajain keralla lunastaa erääntyneet obligatiot ja korkoliput sekä muut velkasitoumukset;

5) lukea ja kuitata saapuneet, muissa maksupaikoissa lunastetut, kaupungin obligatiolainoihin kuuluvat obligatiot ja korkoliput sekä todistaa oikeiksi niiden oheiset luettelot;

6) olla saapuvilla kaikissa kassantarkastuksissa ja niitä varten antaa eritelty ilmoitus kassasäästöstä;

7) tarkastaa asiamiesosaston kaupunginkassaan tekemät rahasuoritukset;

8) laatia kannanta-aikain ehdotukset;

9) alaisensa virkamiehen estyneenä ollessa määrätä joku muu kassaosaston virkamies hoitamaan estyneen tehtäviä;

10) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginjohtajat häneltä pyytävät.

20 §.

Ensimmäisen avustavan kassanhoitajan velvollisuutena on:

1) kaupunginkassanhoitajan osoituksen mukaan avustaa häntä ja toista avustavaa kassanhoitajaa heidän tehtävissään;

2) lunastaa kaupunginkassaan asianmukaisesti annetut kassaosoitukset;

3) vastata hoidossaan olevasta kassasta;

4) kaupunginkassanhoitajan ollessa estyneenä tai kaupunginkassanhoitajanviran avonaisena hoitaa sitä.

21 §.

Toisen avustavan kassanhoitajan velvollisuutena on:

1) kaupunginkassanhoitajan osoituksen mukaan avustaa häntä ja ensimmäistä avustavaa kassanhoitajaa heidän tehtävissään;

2) toimittaa kaupungin työntekijäin palkanmaksut kaupunginkassanhoitajalle annettujen ja asianmukaisesti maksettaviksi määrättyjen työlistain mukaan;
3) vastata hoidossaan olevasta kassasta.

22 §.

Konttorikirjurin velvollisuutena on kaupunginkassanhoitajan määräyksen ja osoituksen mukaan suorittaa esiintyvät työt.

IV LUKU.

Rahatoimikamarin asiamiesosasto.

23 §.

Asiamiehen, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, velvollisuutena on:
1) Rahatoimikamarin puheenjohtajan silmälläpidon alaisena johtaa ja valvoa asiamiesosaston tehtäviä;
2) Rahatoimikamarin määräyksestä käyttää sen puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa;
3) laatia väli- ja muiden sopimuskirjain ehdotukset;
4) huoltaa hankittavat tai uudistettavat kiinnitykset;
5) pitää hoidossaan Rahatoimikamarin tekemät välikirjat;
6) Rahatoimikamarin pöytäkirjain perusteella kaupungin kiinteistökirjaan tehdä täydelliset merkinnät;
7) kaupunginkassanhoitajalle leimalla varustettaviksi ja lainhuudatus- tai kiinnityskulujen perimiseksi antaa myytyjen kaupunkitonttien kauppakirjat, vuokrasopimukset sekä maksamattomasta tontinlunastuksesta annetut velkakirjat;
8) hakea kaupungin maksamatta olevat saamiset sekä valvoa ulosottoviranomaisten toimitettavaa niiden perimistä;
9) laatia niiden maksujen poistoluettelot, joita ei ole voitu periä, ja toimittaa ne säädetyssä järjestyksessä poistettaviksi;
10) konkurssi- ja vuosihaasteasioissa valvoa niitä kaupungin ja valtion saamisia, joiden kannanta on kaupungin asia;
11) pitää käsiteltävikseen annettujen asiain diaria sekä valvottaviensa asiain määräaikakirjaa;
12) valvoa, että kaupunki tulee asianmukaisesti edustetuksi ja sen oikeus valvotuksi yhtiökokouksissa ja muissa tilaisuuksissa, joissa kaupungin etu sitä vaatii, ollen velvollinen tuollaisista tapauksista Rahatoimikamarille ilmoittamaan tarpeellista toimenpidettä varten;
13) antaa lausunnot hänelle sitä varten lähetetyistä lainopillisista asioista sekä pyynnöstä avustaa Rahatoimikamarin eri osastoja lainopillisilla neuvoilla ja tiedonannoilla;
14) tarpeen mukaan antaa kaupungin muille laitoksille ja lautakunnille niiden tarvitsemaa oikeusapua;

15) Rahatoimikamarissa esitellä asiat, jotka johtosäännön mukaan voivat vaatia hänen toimenpidettään; sekä

16) antaa sitä virka-apua, jota kaupunginjohtajat häneltä pyytävät.

24 §.

Rahainperijän velvollisuutena on:

1) periä kaupungin maksamattomat, ulosotettaviksi erääntymättömät saamiset;

2) muutoin antaa sitä virka-apua, jota asiamies häneltä pyytää.

25 §.

Konttorikirjurin velvollisuutena on asiamiehen määräyksen ja osoituksen mukaan suorittaa esiintyvät työt.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Kunnallisen teurastamon Rakennustoimikunta

Toukok. 4 p:nä 1921.

Kunnallisen teurastamon rakennustoimikunnan esitys tehtävänsä peruuttamisesta sekä kertomus toiminnastaan.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuustolle lähettämässään kirjelmässä marraskuun 11 päivältä 1919 rakennustoimikunta mainitsemillaan syillä esitti Valtuuston päätettäväksi, että kunnallisen teurastamon rakennustyöt jälleen pantaisiin käyntiin ja että tähän tarkoitukseen osoitettaisiin lisämäärärahaa kirjelmässä mainittu määrä.

Viime vuoden kesäkuun 15 päivänä pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto kuitenkin, esillä olevan asian yhteydessä käsitellessään rahatoimikamarin ehdotusta Helsingin Teurastamo-osakeyhtiön kanssa tehdyn, Taivallahden vanhan teurastamon hallintoa koskevan vuokrasopimuksen pitentämisestä 10 vuodella, päätti, ettei rakennustoimikunnan esitys sillä kertaa aiheuttanut toimenpidettä.

Kun tämän Kaupunginvaltuuston päätöksen rakennustoimikunnan mielestä täytyy katsoa tietävän puheenalaisen rakennustyön lykkäämistä epämääräiseen aikaan, on toimikunta ottanut harkittavaksi, onko sillä näin ollen enää aihetta olla olemassa. Ja toimikunta on yhtynyt Kaupunginvaltuustolle tekemään esitykseen tehtävänsä lakkauttamisesta.

Tämän yhteydessä on toimikunta katsonut olevan alistaminen, eikö olisi sopivinta, että rakennuskonttori ottaisi haltuunsa rakennuspaikalla olevat tarveaineet ja työkalut.

Samalla toimikunta pyytää mainita, että rakennuskonttori jo on rakennustoimikunnan kehoituksesta arvioiduttanut mainitut tarveaineet ja työkalut, päättyen tämän arvio 65,271 markkaan. Kun tämä arvo kuitenkin perustuu yksikköhintoihin, jotka eräissä tapauksissa ovat alemmatkin kuin ennen sotaa vallinneet ja kun lopputilissä puheenalainen arvo toimikunnan mielestä olisi laskettava nykyisten hintain mukaan, on toimikunta arkkitehti Lindahlilla toimituttanut uuden arvioinnin, joka osoittaa 396,173 markkaa ja joka, sekin laskettuna varsin kohtuullisten yksikköhintain pohjalla, on merkitty tämän oheiseen lopputiliin.

Jollei kuitenkaan rakennuskonttori, mikäli toimikunta on kuullut, tarvitsisi

kaikkia tässä puheena olevia tarveaineita ja työkaluja, päättänee Kaupunginvaltuusto antaa konttorin toimeksi myydä ne huutokaupalla tai muulla tavoin, *minkä jälkeen tilitetty loppusumma voitaisiin tarkistaa.*

Edellä lausutun johdosta ja muutoin viitaten tämän oheiseen toimintakertomukseensa rakennustoimikunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

peruuttaa rakennustoimikunnan tehtävän;

antaa rakennuskonttorin toimeksi ottaa haltuunsa rakennusyritykseen hankitut tarveaineet ja työkalut;

siinä tapauksessa ettei rakennuskonttori voisi käyttää kaikkia näitä tarveaineita ja työkaluja, valtuuttaa konttorin myymään ne sopivalla tavalla; sekä

rakennuskonttorin haltuunsa ottamain tai rahaksi muuttamain tarveaineiden tai työkalujen arvolla hyvitettäväksi teurastamorakennuksen tiliä.

Rakennustoimikunnan puolesta:

G. Idström.

K. Rein.

Selonteko Helsingin kaupungin kunnallisen teurastamon rakennustyöstä vuosina 1913—1921.

Kokouksessaan kesäkuun 10 päivänä 1913 Kaupunginvaltuusto päätti kunnallisen teurastamon sitä varten valitulle paikalle Sörnäsin niemekkeelle rakennettavaksi pääasiassa teurastamokomitean (Pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1908 ja n:o 51 vuodelta 1910) laadituttamain piirustusten mukaan ja komitean ehdottamassa laajuudessa sekä sijoitettavaksi rahatoimikamarin lähettämissä karttaluonnoksissa osoitetulla tavalla (Pain. asiakirj. n:o 39 vuodelta 1916). Tämän yhteydessä Kaupunginvaltuusto myönsi tarkoitukseen 2,000,000 markan määrärahan maksettavaksi 1911 vuoden obligatiolainasta. Niinikään asetti Valtuusto rakennustoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin rakennusyrityksen välittömäksi toteuttamiseksi sekä laadituttamaan rakennusyrityksen lopullisia piirustuksia, kustannusarviota ja ohjelmaa, jotka oli alistettava Kaupunginvaltuuston lopullisesti tutkittaviksi ja ratkaistaviksi.

Rakennustoimikunta, johon valittiin kaupungininsinööri G. Idström, insinööri J. Castrén, rakennusmestari N. L. Eskola, lääketieteentohtori, vapaaherra O. von Hellens ja arkkitehti K. Lindahl sekä myöhemmin insinööri Castrénin sijaan johtaja R. W. Huber, ryhtyi heti toimiin rakennusohjelman laatimiseksi sekä teki arkkitehti Lindahlin kanssa sopimuksen yritystä varten tarpeellisten rakennuspiirustusten ja kustannusarvioiden laatimisesta samoin kuin rakennustyön valvomisesta ja johtamisesta.

Täydellisenä käsittäisi teurastamo rakennuksia

etupihan ympärillä:

Hallintorakennuksen.
Palvelijaston rakennuksen.
Konttori- ja ruokalarakennuksen.
Portinvartijatuvan.

karjapihalla:

Ison karjan markkinahallin.
Pikkukarjan ja sikotallin.
Ison karjan tallin.
Rautatievaunujen desinfioimislaitoksen.

teurastuspihalla:

Ison karjan teurastushallin.
Yhdistyshallin.
Suolienpesu- ja lantahuoneen.
Ajohevosten tallin ynnä vajan.
Pikkukarjan ja sikain teurastustallin.
Jäähdytys- ja konehuoneet.
Vuotavarastorakennuksen.

terveysosastolla:

Teurastamon, tallin sekä tutkimus- ja »hylkyliha»-osaston.

Kun kuitenkin yritys katsottiin voitavan sopivimmin toteuttaa rakennuttamalla aluksi vähempi osa rakennuksia, laadittiin ensinnä vastaisen laitoksen etupihaa ympäröiväin neljän rakennuksen piirustukset ja kustannusarviot. Näistä Kaupunginvaltuusto kesäkuun 9 päivänä 1914 hyväksyi hallintorakennuksen, konttori- ja ruokalarakennuksen, palvelijaston rakennuksen sekä portinvartijatuvan piirustukset. Muiden rakennusten piirustusten ja kustannusarvioiden laadin-

taa jatkettiin herkeämättä, ja toimikunta tarkasti ja hyväksyi ne 1914 ja 1915 vuoden kuluessa alistaakseen ne sitten Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi.

Samaan aikaan laadittiin ohjelma keskuslämmitysjohdon laittamiseksi teurastamoon ja sen varustamiseksi lämpimällä vedellä, joka ohjelma oli aikomus panna pohjaksi kilpailevia tarjouksia hankittaessa. Samaten ovat valmiina teurastamorakennusten konelaitteiden sekä laitoksen jäähdytyslaitteiden suunnitelmat, ja oli alustaviin keskusteluihin ryhdytty näidenkin töiden teettämisestä. Ehdotuksen rautatieraiteiden sijoittamiseksi teurastamoalueen itäpuolelle on rakennustoimikunta hyväksynyt, ja nämä työt on rakennuskonttorin toimesta aloitettu, mutta niitä ei ole loppuun suoritettu.

Kesän 1914 alussa aloitettiin perustamis- ja tasoitustyöt rakennusmaalla, ja näitä töitä jatkettiin vielä 1915, vaikka suppeammassa mitassa ja ainoastaan mikäli pidettiin kaupungin edun mukaisena. Keväällä 1915 olivat perustamistyöt edistyneet niin pitkälle, että neljän edellä mainitun rakennuksen kivijalka oli laskettu ja rakennusten muuraamiseen voitiin ryhtyä. Sitä varten oli rakennustoimikunta jo lokakuussa 1914 tehnyt kaupungille edullisia sopimuksia 375,000 tiilen hankinnasta, joka hankinta on suoritettukin, ja hiekkaakin oli hankittu. Mutta eräiden rakennustarpeiden, varsinkin raudan ja sementin, puute ja korkeat hinnat saattoivat kuitenkin rakennustoimikunnan suurten lisäkustannusten välttämiseksi jättämään rakennustyön toistaiseksi sillensä, eritoten kun Kaupunginvaltuustokin oli 1914 vuoden budjettia järjestäessään edellyttänyt teurastamossa ainoastaan alustavia rakennustöitä teetettävän ja muut työt jätettävän toistaiseksi (Pain. asiakirj. n:o 79 vuodelta 1914, siv. 28).

Lopulla vuotta 1915 teetettiin rakennusmaalla suuresti supistetulla työvoimalla ainoastaan semmoisia maa- ja kivitöitä, jotka oli sopiva teettää talvisaikaan rakennustyön jatkamisen turvaamiseksi säännöllisten olojen jälleen palauduttua. Joulukuun 15 päivänä mainittua vuotta rakennustoimikunta kuitenkin päätti seisauttaa työn kokonaan saman kuukauden 17 päivästä sekä irtisanoa rakennustyötä varten asetetun rakennusmestarin tammikuun 1 päivästä 1916.

Rakennusmaalla tähän asti teetetyistä töistä rakennustoimikunta pyytää antaa seuraavia tarkempia tietoja: Alueella sijaitseva kallio on enimmältä osalta louhittu sekä kivet käytetty perustamis- ja täytetöihin. Hiukan enemmän kuin puolet putkijohtoja varten tarpeellisista kanavista, jotka suurelta osalta täytyi teettää mäkiseen maahan, on valmistettu. Paalutustyö on loppuun suoritettu ja kaikkien rakennusten perustamistyöt aloitettu. Paalutukseen on käytetty betonipaaluja. Useimpain rakennusten perusmuurit on rakennettu ja, paitsi etupihan rakennusten, ovat myös ison karjan tallin ja vuotavarastorakennuksen kivijalat täydellisesti sekä ison karjan teurastushallin kivijalka osittain valmiina. Joukko kivijalka- ja lattiakiviä on valmiina varastossa.

Huhtikuun 7 päivänä 1916 (Pain. asiakirj. n:o 42 vuodelta 1916) rakennustoimikunta jälleen antoi Kaupunginvaltuustolle selvityksen kustannuksista, joita rakennusyrityksestä koituisi, jos se tuohon aikaan uudelleen aloitettaisiin ja vahvistetun ohjelman mukaan toteutettaisiin. Mainittu kustannusarvio päättyi 5,865,000 markkaan. Lisäkustannus oli siis olevien olojen johdosta 2,730,000 markkaa. Toimikunnan esityksestä Kaupunginvaltuusto silloin jälleen päätti, että teurastamon rakennustyöt oli pysytettävä keskeytettyinä, kunnes säännölliset olot olivat palautuneet, sekä valtuutti rakennustoimikunnan aikanansa Kaupunginvaltuustolle ehdottamaan niitä toimenpiteitä, joita oli tarpeen teurastusolojen väliaikaiseksi järjestämiseksi lähiaikoina.

Näiden päätösten johdosta ovat teurastamon rakennustyöt olleet seisauksissa säännöllisiä hintoja odotellessa. Samasta syystä rakennustoimikunta lykkäsi ehdotuksen tekemisen töiden jälleen aloittamisesta 1919 vuoden loppuun, jolloin teurastustoiminnan alalla vallitsevat terveydelliset olot vaativat tehokkaita toimenpiteitä kaupungin puolelta. Kirjelmäsä marraskuun 11 päivältä 1919 rakennustoimikunta silloin ehdotti ohjelman osittain toteutettavaksi siten, että ainoastaan aivan välttämättömät rakennukset teetettäisiin. Tämän suppeamman ohjelman toteuttamisesta oli laskettu olevan kustannuksia 17,000,000 markkaa. Tämä esitys ei aiheuttanut toimenpidettä Kaupunginvaltuuston puolelta, joka terveydenhoitolautakuntaa kuultuaan kesäkuun 15 päivänä 1920 pitämässään kokouksessa päätti, että Helsingin Teurastamo-osakeyhtiö sai käyttää Taivallahden vanhaa teurastamoa edelleen 10 vuotta, kesäkuun 1 päivästä 1920 lukien, m. m. sillä ehdolla että yhtiö teetti erinäiset terveydenhoitolautakunnan ehdottamat muutos- ja uutisrakennustyöt, joiden tuli olla valmiit ja lautakunnan hyväksymät viimeistään kesäkuun 1 päivänä 1921, ollen kaupunki oikeutettu ennen edellä mainittujen 10 vuoden päättymistä irtisanomaan tämän sopimuksen ja yhtiö velvollinen luovuttamaan laitoksen hallustaan vuoden kuluttua irtisanomisesta, minkä ohessa laitoksen toimintaa valvoisi terveydenhoitolautakunnan asettama ja sen ohjeiden alainen oikeutettu eläinlääkäri, jonka kuitenkin yhtiö palkkaisi.

Kun tämän päätöksen täytyy katsoa tietävän, että kunnallisen teurastamon rakennustyö on lykkääntynyt ainakin 8 vuoden päähän, päätti rakennustoimikunta kokouksessaan lokakuun 22 päivänä 1920 Kaupunginvaltuustolle esittää, että sen tehtävä lakkaisi ja että aikanaan toimitettava teurastamon rakennustyö annettaisiin kaupungin yleisten töiden hallituksen huoleksi, varsinkin kun kaikki piirustukset jo olivat valmiina ja nyttemmin annetut rakennuskonttorille. Tämän yhteydessä rakennustoimikunta pyysi, että rakennuskonttori ottaisi haltuunsa rakennusmaalla olevat aineet ja työkalut sekä arvioiduttaisi ne, jotta kävisi mahdolliseksi tehdä lopputili rakennusyritykseen osoitetun määrärahan käyttämisestä.

Kaupunginvaltuuston tähän rakennusyritykseen osoittamista varoista, 2,000,000 markasta, on huhtikuun 1 päivään 1921 asti tämän oheisen tilinpäätöksen mukaan käytetty teurastamorakennukseen ynnä rautatieraiteisiin netto 504,208: 46 markkaa, jota paitsi määrärahasta on kustannettu rakennuskonttorin Sörnäsin niemekkeeltä pohjoiseen pitkin Vanhankaupunginlahden länsirantaa teettämä rautatieraide (1,043,000 markkaa) sekä hylkylihalaitos (3,744 markkaa), jotka kustannukset on korvattava vastedes osoitettavasta määrärahasta.

Helsingissä, toukokuun 4 päivänä 1921.

G. Idström.

K. Rein.

Tili Sörnäsin kunnallisen teurastamon rakennuttamiseen osoitetuista varoista.

Debet:

An	1914 vuoden budjettiin merkitty	1,000,000: —
»	Sekalaisia tuloja vuonna 1914	2,591: 95
»	1915 vuoden budjettiin merkitty	1,000,000: —
»	Sekalaisia tuloja vuonna 1915	4,406: 35
»	» » » 1916	54,207: 43
»	» » » 1917	354: 41
»	» » » 1918	1,131: 50
»	» » » 1919	200: —
»	» » » 1920	322: —
»	» » » 1921, 17/5 asti	920: —
»	Paikalla olevain tarveaineiden ja työkalujen arvo	396,173: 20
	Yhteensä Smk	2,460,306: 84

Kredit:

Per	Alustavat työt vuonna 1913	42,092: 15	
»	Kustannuksia vuonna 1914	307,599: 51	
»	» » 1915	237,957: 67	
»	» » 1916	41,992: 11	
»	» » 1917	246,447: 35	
»	» » 1918	150,764: 91	
»	» » 1919	411,763: 19	
»	» » 1920	113,511: 66	
»	» » 1921, 17/5 asti	62,957: 55	1,615,086: 10

Tilierotus.

Sidottuna työkaluihin ja tarveaineisiin	396,173: 20	
Nostamatta kaupunginkassasta	449,047: 54	845,220: 74
	Yhteensä Smk	2,460,306: 84

Bruttokustannukset, 1,615,086: 10 markkaa, jakautuvat seuraavasti:

Teurastamorakennus	509,364: 09
Rautatieraiteet	1,044,927: 49
Sivuraiteet	57,050: 52
Hylkylihalaitos	3,744: —
Yhteensä Smk	1,615,086: 10

eli pois luettua sekalaiset tulot:

Nettokustannuksia	teurastamorakennuksesta	449,088: 44
»	rautatieraiteista	1,043,000: —
»	sivuraiteista	55,120: 02
»	hylkylihalaitoksesta	3,774: —
	Yhteensä Smk	1,550,952: 46

Helsingissä, toukokuun 19 päivänä 1921.

Odert Roos.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Valiokunnan mietintö jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan helmikuun 18 päivänä 1920 valmisteluvaliokuntansa ehdotuksesta peruutettuaan sekä n. s. talviliikennekomitean tehtävän, joka komitea oli asetettu helmikuun 24 päivänä 1914, mutta jonka toiminta oli sittemmin alkaneen maailmansodan johdosta lykätty toistaiseksi, että myös sen komitean tehtävän, joka oli maaliskuun 14 päivänä 1916 asetettu valmistelemaan kysymystä kaupungin kulkulaitosten parantamisesta sekä sen satama-alueen ja yhteyksien laajentamisesta päätti Kaupunginvaltuusto ensiksi mainittuna päivänä asettaa uuden valiokunnan selvittämään kysymystä kaupungin kulkulaitosten parantamisesta huomioon ottamalla talvilaivaliikenteenkin. Tähän valiokuntaan valittiin maaliskuun 8 päivänä 1920 herrat K. A. Paloheimo, V. Voionmaa, I. Lindfors, V. Tanner ja H. Ramsay.

Valiokunta perustautui toukokuun 11 päivänä 1920 ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Lindforsin. Sittemmin on valiokunta aluksi kohdistanut huomionsa talviliikennekysymykseen, ja on seuraavassa esitettävistä syistä valiokunnasta näyttänyt tarpeelliselta jo nyt, ennenkuin valiokunta käy käsittelemään muita kulkulaitoskysymyksiä, Kaupunginvaltuustolle antaa mietintö jäänsärkijälaivan hankkimista kaupungille koskevasta erikoiskysymyksestä.

Kahden asiantuntijan, insinöörien Ernst Fr. Andersinin ja Karl R. Pettersonin, toimittamassa Helsingin säännöllisen talviliikenteen mahdollisuutta koskevassa perinpohjaisessa tutkimuksessa, joka liitteenä seurasi rahatoimikamarin syyskuun 29 päivänä 1913 talviliikennekysymyksestä antamaa esitystä (*Pain. asiakirj. n:o 81 vuodelta 1913*), oli m. m. selvitys niistä väylistä, jotka saattoivat tulla kysymykseen Helsingin talvilaivaliikenteessä ja joista toinen kulki Gråharan ja Äransgrundin sivuitse sekä toinen saariston halki Porkkalaan ja sieltä ulapalle loiston itä- tai länsipuolitse. Vuosina 1898—1910 tehtyjen, jääoloja koske-

vien huomioiden nojalla asiantuntijat silloin huomauttivat, että Gråharan ja Äransgrundin sivuitse kulkevan väylän helmikuussa tavallisesti tukkesi järeä jää, joka useimmiten hajaantui huhtikuussa, mutta toisinaan pysyi paikallaan toukokuun puolellekin, ja että sama seikka haittasi Porkkalan itäistä väylää; sinä aikana vuodesta, jona Gråharan väylää ei voinut käyttää, pitäisi sentähden Porkkalan läntistä väylää, jota ainoastaan silloin tällöin haittasi ahtojää, voida edullisesti käyttää. Jotta kuitenkin tämä kävisi mahdolliseksi, oli, paitsi eräitä vähäpätöisempiä toimenpiteitä, tarpeellista tutkia viimeksi mainittu väylä 23 jalan syvyyteen asti, rakennuttaa uusi johtoloisto Kallbådaniin ja viisi linjaloistoa väylän varrelle eri paikkoihin sekä asettaa Kallbådaniin sumusireeni.

Kaikkiin asiantuntijain vuonna 1913 Porkkalan länsiväylään nähden vaatimiin toimenpiteisiin on nyttemmin ryhdytty valtion toimesta, joten tätä väylää siis nykyään voivat öin ja päivin käyttää jäänsärkijät ja syväkulkuiset kuormahöyrylaivat.

Eräiden Helsingin säännöllisen talvilaivaliikenteen suurimpain esteiden siten poistuttua on tietenkin kysymys jäänsärkijälaivan tarpeellisuudesta kaupungille käynyt polttavammaksi. Parhaiten tämä tarve epäilemättä tulisi tyydytetyksi, jos kaupungille hankittaisiin kaksi jäänsärkijää, toinen särkemään merijäätä ja toinen, pienempi, särkemään satamain jäätä. Ajatuksesta hankkia kaupungille kaksi jäänsärkijälaivaa yhdellä kertaa lienee kuitenkin, nykyisten taloudellisten olojen vallitessa toteutettavaksi liian vaikeana, nykyhetkellä luovuttava ja asia otettava uudelleen harkittavaksi suotuisampain olojen tultua. Tähän nähden on valiokunta, ammattimiehiä kuultuaan, puolestaan yhtynyt siihen, että kaupungin talviliikennettä ainakin toistaiseksi sopivimmin voisi tyydyttää yksi ainoa jäänsärkijälaiva, joka olisi merijäänsärkijätyyppiä, mutta ei kuitenkaan niin suurta kokoa, ettei sitä voisi käyttää kaupungin satamissa.

Ennenkuin valiokunta oli määrännyt kantansa tässä asiassa, saapui sille John Nurminen Osakeyhtiöltä marraskuun 4:ntenä 1920 päivätty kirjelmä, jossa Hansa niminen jäänsärkijänrunko ynnä siihen kuuluvat 4 höyrykattilaa sekä erinäiset tarvikkeet ja apukoneet (ks. tämän oheista liitettä) tarjottiin kaupungille kaikkiaan 2,900,000 markasta. Rautarunko, täkäläisen insinöörin K. Albin Johanssonin suunnittelema ja Böckerin laivaveistämössä Räävelissä vuosina 1916—17 rakennettu, on pääasiassa valmis ja 64.2 metrin pituinen; suurin leveys on 14.2 m ja suurin syväkulkuisuus (täydessä lastissa) 5.9 m. Rungon luujuus on noin 15 % suurempi kuin jäänsärkijäin Sammon ja Tarmon, työ on paraslaatuista ja varusteet uudenaikaiset, ollen laivassa m. m. sivukallistuslaipiot. Rungon voi rakentaa jäänsärkijälaivaksi tarjouksen oheisten piirustusten mukaan, ja olisi sen säännöllinen konevoima noin 3,500—3,600 teh. hevosvoimaa. Valmiina jäänsärkijä, merenkulkuhallituksen laskelmain mukaan, maksaisi noin 11,5 miljoonaa markkaa, jota vastoin samanlaisen uuden laivan rakennuskustannukset nousisivat 26—28 miljoonaan.

Tarjouksen mukana seurasi jäljennöksenä insinöörien O. Tybeckin, Th. Höijerin ja H. Lindforsin kesäkuun 25 päivänä 1920 antama katsastuskirja, jotka henkilöt olivat merenkulkuhallitukselta saaneet toimekseen katsastaa aikaisemmin valtion lunastettavaksi tarjotun rungon. Tämän katsastuskirjan mukaan on alus erittäin sopivaa kokoa jäänsärkijäksi. Muoto niinikään on jäänsärkemiseen erinomaisen edullinen, sillä lastivesilinjan alapuolella muodostavat kupeet sopivan kaltevuuskulman ja peräpuoli on muodostettu puheenalaiseen tarkoitukseen erittäin hyvin sopivaksi. Keulaa ei ole suunniteltu potkurin asettamista silmällä pitäen, mutta sen voi edullisesti laittaa keulapotkurilla varustettavaksi. — Laidoitus on riittävän luja, paikoitellen järeämpi kuin Sammon ja Tarmon, ja työ hyvää. Kaaret ovat U-rautaa ja niiden vastustuskyky on suurempi kuin Sammon ja Tarmon kaarien. Alusta on sitä paitsi lujitettu riittävän järeillä ja kyllin lukuisilla n. s. Web-kaarilla ja pituussuunnassa kulkee kolme järeää levypiittaa keulasta perään. Laivassa on 5 vedenpitävää täysilaipiota ja yksi puolilaipio, kaksoispohja niin pitkälle kuin terävä pohja sallii, sekä edelleen keulapuolella 8 ja peräpuolella 4 n. s. horjuutuslaipiota keikkumisen aikaansaamiseksi. Yläkannen kapit ja kansihuone ovat liian ohuesta levystä, minkätähden ne täytyy uudesti rakennettaessa uusia. Perävannas, peräsin ja peräsimen runko ovat riittävän tukevat. Jäätä särjettäessä tarpeelliset vedenkiertolaitteet ovat paremmat kuin Sammossa ja Tarmossa. Muutoin on tilaisuutta aluksen välikannelle laittaa suojia päällystölle, alipäällystölle ja miehistölle ainakin saman verran kuin molemmissa mainituissa jäänsärkijöissä. — Aluksessa on 4 höyrykattilaa, jotka hampurilainen toiminimi Blom & Voss oli rakentanut jo vuonna 1901, mutta joiden perinpohjaisessa katsastuksessa oli huomattu olevan hyvässä kunnossa ja säädetyllä vesipaineella koeteltuina täysin käyttökelpoisia. Kunkin kattilan työpaine on ilmoitettu 14.25 kiloksi sm^2 eli 200 naulaksi neliötuumaa kohti, kattilain yhteenlaskettu tulipinta on 8,000 neliöjalkaa. Kattilat ovat vailla varusteita, arinoita ja siltoja, mutta kulkuaukonluukut niissä on. Nokikaappia ei ole, mutta savunimijät ja kaksi savupiippua on, ja voitaneen jälkimmäisiä käyttää. Kun edellä mainittu 8,000 neliöjalan laajuinen tulipinta riittää ainoastaan 2,760 tehoavalle hevosvoimalle ja jäänsärkijään täytyy sijoittaa 1,500 teh. hevosvoiman keulakone ja 2,000 teh. hevosvoiman peräkone, tarvitaan lisäksi viides entisten kokoinen kattila, kaikki sillä edellytyksellä että kattiloihin sovitetaan Howdenin vetolaite. — Jos rungon paino, kattiloita lukuun ottamatta, arvataan noin 700 tonniksi ja rakennushinta ainoastaan 10 markaksi (siihen aikaan käypä arvo oli 14—15 markkaa kilolta), olisi rungon käypähinta 7 miljoonaa markkaa, mihin lisäksi tulisi kattilain yhteenlaskettu arvo, miljoona markkaa, olematta kalustoa otettu tässä lukuun. — Katsastusmiesten antaman lausunnon johdosta merenkulkuhallitus osaltaan puolsi jäänsärkijän runkoa ostettavaksi valtiolle, mutta, niinkuin edellä olevasta on käynyt selville, kauppaa ei syntynyt.

Ennenkuin valiokunta otti tehdyn tarjouksen tarkemmin harkittavakseen, halusi se saada tietoa, olisiko ehkä muita, mieluummin valmiita, jäänsärkijälaivoja kaupungille saatavissa. Valiokunnan onnistuikin saada tietää, että kaksi aikaisemmin Arkangelskissa toiminutta jäänsärkijää oli myytävänä erään lontoolaisen liikkeen välityksellä, ja näyttivät näistä hankitut selitykset osoittavan, että pienempi näistä laivoista, Kosma Minin, joka paraikaa oli eräässä Ranskan satamassa, ei olisi sopimaton Helsingin tarpeisiin. Myyntihinta oli kuitenkin niin korkea (175,000 £, nykyisen kurssin mukaan noin 32 miljoonaa markkaa), että tämän jäänsärkijän osto nähtävästi oli kaupungille ylivoimainen, minkätähden valiokunta luopui kaikista sen suuntaisista keskusteluista.

Mitä John Nurminen O. Y:n kanssa olleisiin keskusteluihin tulee, asettui valiokunta aluksi odottavalle kannalle, toivoen saavansa osakeyhtiöltä edullisemman tarjouksen. Osakeyhtiön kirjelmissä maaliskuun 5 ja huhtikuun 7 päivältä kuluvaa vuotta kuitenkin ensin toistettiin aikaisemmin tehty tarjous semmoisin lisäyksin, että lisäksi pääkone (peräkone) oli saatavana 300,000 markasta. Lopuksi, kirjelmässä kuluvan toukokuun 10 päivältä, myyjä ilmoitti suostuvansa huojistamaan hintojaan niin, että itse rungosta siihen kuuluvine, eri luettelon mukaisine osineen (ks. liitettä) maksettaisiin 2,500,000 markkaa ja pääkoneesta 250,000 markkaa, joka tarjous oli yhtiötä sitova ensi heinäkuun 1 päivään; mitä maksuehtoihin tuli, tarvitsi ainoastaan vähäinen osa kauppahintaa suorittaa kauppaa päätettäessä, jota vastoin jäljellä oleva osa asetettaisiin maksettavaksi pitemmän ajan takaa asiasta myöhemmin tehtävän sopimuksen mukaan.

Mitä ensinnä itse rungon nyttemmin huojistettuun hintaan, 2,500,000 markkaan tulee, ei valiokunta ole voinut havaita muuta, kuin että sitä täytyy pitää kaupungille erittäin edullisena. Valiokunta pyytää tässä kohden viitata merenkulkuhallituksen valitsemain katsastusmiesten lausunnosta annettuun selostukseen (sivulla 3) ja omasta puolestaan ainoastaan huomauttaa, ettei runko tulisi kaupungille maksamaan kolmeakaan markkaa kilolta. Tästä kohden ei siis valiokunnan mielestä ehdotetun kaupan päättäminen herätä minkäänlaisia epäilyksiä.

Mitä ostettavaksi tarjottuun pääkoneeseen tulee, näyttää senkin hinta, 250,000 markkaa, siinä tapauksessa että kone on sopiva ja hyvässä kunnossa, verraten alhaiselta ja sentähden kaupungin hyväksyttävältä. Kun ei kuitenkaan asiantuntevien ja jäävittömäin henkilöjen antamaa arvostelua mainitun koneen sopivaisuudesta tarkoitukseen ole olemassa, olisi valiokunnan mielestä sellaisten henkilöjen lausunto rahatoimikamarin toimesta hankittava ennen kaupan päättämistä ja sen ohessa John Nurminen O. Y:ltä hankittava tarjouksen voimassaoloajan pitennys tältä kohden, esim. syyskuun 1 päivään.

Näitä ostohintoja monin verroin suuremmiksi kohoaisivat menot jäänsärkijän valmiiksi rakennuttamisesta, myyjän likimääräisen arvion mukaan 8,750,000 markkaan. Saadakseen tämän jo lähes vuoden vanhan arvion jäävittömästi arvostelluksi pyysi valiokunta Kone- ja Siltarakennusosakeyhtiötä sekä O. Y. Hieta-

lahden laivatokkaa ja konepajaa tarkastamaan myyjän kustannusarvion. Kone- ja Siltarakennusosakeyhtiö arvioi kirjelmässä viime tammikuun 31 päivältä, edellyttäen myyntihinnan pysyvän ennallaan sekä John Nurminen O. Y:n tarjooman peräkoneen ja uuden, noin 1,200 teh. hevosvoimaisen keulakoneen hankittavan, valmiin aluksen hinnan noin 13,070,000 markaksi ja, siinä tapauksessa että hankittiin aivan uusi, noin 3,500,000 markan hintainen peräkone, noin 15,920,000 markaksi. Jos mainituista määristä luetaan pois rungon hinta (silloin 2,900,000 markkaa) ja pääkoneen hinnan huojistus (50,000 markkaa), nousisivat siis kustannukset itse valmiiksi rakentamisesta edellisessä tapauksessa 10,120,000 markan ja jälkimmäisessä, jos nimittäin uusi pääkone hankittaisiin, 13,000,000 markan vaiheille. Osakeyhtiö Hietalahden laivatokka ja konepaja taas ilmoitti kirjelmässä viime helmikuun 14 päivältä likimääräiset kustannukset aluksen rakentamisesta jäänsärkijäksi sekä keula- ja peräkoneineen 11,500,000 markaksi, nähtävästikin edellyttäen peräkoneena käytettävän vanhaa konetta.

Aluksen valmiiksi rakentamisesta on siis eri laskelmain mukaan ja eri edellytyksin arvattu olevan kustannuksia tasaluvuin 8 ¾, 10, 11½ tai 13 miljoonaa markkaa. Nykyisen tukalan rahatilanteen vallitessa ei käyne puoltaminen, että Helsingin kaupunkia lähimpinä aikoina rasitettaisiin puheenalaiseen tarkoitukseen käytettävän suuren menon koko määrällä. Mutta valiokunnasta näyttää, että kaupunki tässä kohden voisi hyvillä syillä odottaa tuntuvaa avustusta valtiolta; Helsingin talviliikenne ei nimittäin suinkaan ole yksinomaan kunnallinen asia. Tähän liikenteeseen liittyvä valtion etu käy selville jo siitä, että toimenpiteisiin Porkkalan läntisen väylän saattamiseksi talvisaikaan käyttökelpoiseksi suurille höyrylaivoille, on, niinkuin jo edellä huomautettiin, ryhdytty valtion toimesta ja sen kustannuksella. Yrityksen saattamiseksi valtiolle edullisemmaksi sekä valtion ja kunnan edun sopivan yhdistelyn aikaansaamiseksi jäänsärkijäasiassa on komitea ajatellut valtion ja kunnan kesken semmoista sopimusta, ettei kaupunki ylläpitäisi uuden jäänsärkijän avulla säännöllistä talviliikettä Helsinkiin kauempaa kuin helmikuun 1 tai 15 päivään kunakin vuonna, josta päivästä lähtien valtio saisi suurimman osan kevättalvea käyttää tätä jäänsärkijää varajäänsärkijänä esim. Hangossa tai Turussa. Tästä koituisi valtiolle melko suuri etu, koska valtio jo, varsinkin jäänsärkijä Väinämöisen menetyksen johdosta, välttämättä tarvitsee varajäänsärkijää ja tämä tarve käy, niin pian kuin maamme vanhinta jäänsärkijää Murtajaa ei enää voi käyttää tarkoitukseensa, mikä kohdakkoin lienee laita, aivan pakottavaksi. Tämän laatuinen välipuhe sentähden epäilemättä tarjoisi oivallisen pohjan valtion kanssa tehtävälle sopimukselle apurahan saamisesta aluksen valmiiksi rakentamiseen. Kun, mitä avustuksen myöntämiseen tulee, näyttää tuskin luultavalta, että keskustelut tästä asiasta valtion kanssa ehdittäisiin suorittaa John Nurminen O. Y:n paneman määräajan kuluessa ja vielä vähemmän ennen Kaupunginvaltuuston kesäkuussa pidettävää myöhempää kokousta, kävisi kuitenkin, katsoen Valtuuston kesälomaan, jonka

johdosta ehkä saatava tarjouksen voimassaoloajan lyhyehkö pitennys käy aivan hyödyttömäksi, välttämättömäksi ostaa jäänsärkijälaivan runko omaamatta täysiä takeita siitä, että toivottu valtioapu saadaan.

Jäänsärkijän käyttökuluista on valiokunta kauppaa koskevain keskustelujen jatkuessa eräällä tämän alan ammattimiehellä laadituttanut laskelman, jota kuitenkin hiilenhintain ylen suuren merkityksen johdosta täytyy pitää aivan likimääräisenä. Valiokunta pyytää tämän yhteydessä ainoastaan mainita, että se puolestaan on tästä laskelmasta saanut sen käsityksen, etteivät kaupungin suoritettavat käyttökustannukset nousisi varsin suuriin määriin, jos jäänsärkijän toiminta järjestetään edellä esitetyn ohjelman mukaan. Tulopuolelle tulisivat toiselta puolen lisäksi liikenne- y. m. maksut vuosittain parilla kuukaudella pitentyneeltä purjehduskaudelta, maksut hinauksesta y. m. Sitä paitsi olisi kohtuullista, että kaupunki oikeutettaisiin jäänsärkijänsä työstä kantamaan valtiolle tulevat n. s. jäämaksut joko kokonaan tai ainakin suurimmaksi osaksi, mistä asiasta hallitukselle olisi aikanansa tehtävä esitys. Myöskin suoranaista valtioapua käyttökustannusten suoritukseen näyttää voivan hyvin perustella. Ajateltavissa vihdoin on, että eräät suuremmat tuontiliikkeet, joille purjehduskauden pitennys tietäisi korkojen ja varastokustannusten vähenemistä, sekä tavarantoimitusliikkeet olisivat halukkaita takaamaan kaupungille jonkin verran tuloja.

Asiaa, mikäli mahdollista, kaikin puolin harkittuaan on valiokunta, vaikkei sen asiasta antama selvitys ajan täpäryyden johdosta ole voinut tulla kaikin puolin täydellinen ja vaikka jonkin verran vahingonvaaraa sekä aluksen valmiiksi rakentamiseen että käytön kannattavaisuuteen nähden on olemassa, tullut siihen käsitykseen, että puheenalaista kauppaa, vastamainittuihin seikkoihin katsomatta, täytyy pitää kaupungille sangen edullisena ja ettei kaupungin sentähden tule päästää käsistään tätä luultavasti varsin ainoanlaatuista tilaisuutta hankkia itselleen jäänsärkijä hyvillä ehdoilla, vaan, mitä laivan runkoon ynnä siihen kuuluvaan luetteloituun kalustoon tulee, hyväksyä John Nurminen O. Y:n tekemä tarjous semmoisena, kuin se nyttemmin on olemassa.

Maksuehtoihin nähden on myyjän kanssa olleissa keskusteluissa edellytetty, että kauppaa päätettäessä käteisellä maksettaisiin ainoastaan 500,000 markkaa, jota vastoin hinnan loppuosa saisi tavallista pankkikorkoa vastaan olla maksamatta ainakin vuoden.

Mitä vihdoin tulee varoihin, joista tarpeelliset rahamäärät olisi maksettava, ei valiokunta, koska esillä oleva asia nähtävästi on joka tapauksessa lähetettävä rahatoimikamariin lausunnon saamiseksi, ole tahtonut siitä tehdä ehdotusta.

Edellä lausutun nojalla on valiokunnalla kunnia esittää, että Kaupunginvaltuusto ennen ensi kesäkuun loppua päättäisi:

2,500,000 markan hinnasta John Nurminen O. Y:ltä ostaa jäänsärkijärungon Hansan tämän mietinnön oheisessa liitteessä mainittuine tarvikkeineen ja apukoneineen;

kehoittaa rahatoimikamaria Kaupunginvaltuustolle antamaan lausunnon mainitun osakeyhtiön tekemästä tarjouksesta myydä kaupungille puheenalaiseen jäänsärkijään kuuluva pääkone; sekä

niinikään antaa rahatoimikamariin tehtäväksi ryhtyä valtion kanssa tarpeellisiin keskusteluihin tässä mietinnössä tarkemmin mainituista seikoista.

Helsingissä, toukokuun 18 päivänä 1921.

Ivar Lindfors.

K. A. Paloheimo. **Henrik Ramsay** [1]).

Väinö Tanner. **Väinö Voionmaa.**

Harald Dalström.

[1]) Ei ollut saapuvilla mietintöä tarkistettaessa.

Liite I.

Hansan höyrykattila- ja koneosain luettelo.

1. 4 höyrykattilaa.
   8 tulisijanluukkua.
2. Pääkone.
   1 peruslaatta ja kampiakseleineen, pumpputankoineen ja ilmapumppusylintereineen.
   4 kehystä.
   4 sylinteriä.
   4 mäntätankoa luistokenkineen ja ristikappalelaakereineen.
   1 pysäyttäjävipu.
   2 luistivarren vipua.
   4 käsiluistin vipua.
   1 lauhduttaja (pronssinen).
   1 lämminvesilaatikko.
   1 haihdutta ja varusteineen (pronssista).
   1 potkurinnapa muttereineen (pronssista).
   3 potkurinsiipeä (pronssista).
   1 päähöyryputken sidepultti (pronss.).
   1 säätöluisti (pronss.)
   1 päähöyryputken liitos (pronss.).
   2 paisuntatiivistysholkkia (pronss.).
   1 säätöventtiili (pronss.)
   1 kansi.
   1 luistiventtiili (pronss.).
   1 koneensäätöventtiili (häränpää), pronss.
   16 takorautaputkea.
   1 päähöyry-käyräputki (pronss.).

1 kaksikäyräinen putki (pronssinen).
1 rautasanka.
2 rautakappaletta teloineen.
1 putkiliitos (pronss.).
1 pyöreä säiliö.
1 rautainen hammasratas.
8 pronssista luistopintaa.
1 ylimäär. kampiakseli.
10 epäkeskotankoa.
4 epäkeskoviputankoa.
12 luistitankoa.
4 mäntää tiivisterenkaineen.
2 luistiventtiiliä.
2 mäntää.
1 painoakseli painorenkaineen.
1 peräakseli suojusmuttereineen.
2 käsiperäsimen telinettä.
1 hammasratas ja hammastanko.
1 ruuviratas (pronss.).
2 rautaista ohjausratasta.
20 aksiometrin tankoa.
1 pronssiteline.
2 aksiometriä (pronss.).
4 laatikollista koneosia, höyrykattilan varusteita y. m., enimmäkseen pronssisia.
1 kupariputki lisäkkeineen.
1 kuparinen käyräputki.
1 n. 1,5 m. pitkä kupariputki.
1 laakeri.
2 laatikkoa, joissa on dynamo ja kollektori.
1 laat., jossa on koneosia, muttereja y. m.
1 valinkappale.
3 isoa pronss. luistiventtiiliä.
1 pääkoneen pilari suunnanvaihtolaakereineen.
2 kannatuslaakeria.
2 käyttövipua.
3 pylvästä.
3 suunnanvaihtoakselia.
1 kaksireikäinen sidetanko.
2 kartiomaista akselia.
1 mäntämutterin avain.
1 tuuletuskoneen keskipakoislaite.
5 putkiliitosta venttiileineen (pronss.).
5 putkiliitosta (pronss.).
1 iso venttiili (pronss.).
1 putki ynnä 3 venttiiliä (pronss.).
4 laat., joissa on koneosia, muttereja y. m., enimmäkseen pronss.
2 savupiippua.
4 savupiipunliitoskappaletta.
2 nokikaappia.

3. Apukoneet.

1 pystönäinen kiertotehokone siihen kytkettyine sentrifuugeineen.
1 ohjauskone.
2 höyryllä käypää tyhjennyspumppua (Duplex).
2 höyrykattilan syöttöpumppua.
1 pystönäinen valaistuskone.
1 ohjauskoneen iso ruuviratas (pronss.).
1 hammasratas akseleineen ohjauslaitetta varten.
1 käsiohjauslaitteen teline.
1 ruuviratas telineineen.
1 pieni luistiventtiili.
1 pronssinen luistiventtiili.
1 pronssiputki lisäkkeineen ja venttiileineen.
1 hiukan kaareva kupariputki.
2 sidepulttia (pronss.).
2 kuparirengasta.
1 hammasratas (pronss.).
2 isoa kaksoiskäyrää (pronss.).
1 kiertopumpun säätöventtiili (pronss.).
2 sidepulttia (pronss.).
1 kiertopumpun sentrifuugi (pronss.).
1 satamapumppu.
1 suunnanmuuttokone.
2 höyryllä käypää tyhjennyspumppua (Simplex).
1 s:n s:n.
1 juomavesisäiliö.
5 hilatihtaalia teloineen.
8 taavettitelinettä.
6 isoa taavettia.
2 pientä s:n.
4 hilatihtaalia.
5 ankkuria (3 tukitonta, 2 liikkuvin tukein).

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Lausunto teknillisten laitosten poistomääräin varaamista koskevasta asiasta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Toukok. 17 p:nä 1921.

N:o 707.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan elokuun 31 päivänä 1920 käsitteli Kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin tekemää esitystä teknillisten laitosten kuoletussuunnitelman muuttamisesta sekä tämän yhteydessä rahaston muodostamisesta mainittujen laitosten uutistöiden kustantamiseksi. Hyväksyen ehdotetun kuoletussuunnitelman noudatettavaksi 1921 vuoden alusta Valtuusto päätti palauttaa kysymyksen jälkimmäisen puolen rahatoimikamariin, jonka tuli antaa selvitys ehdotuksen toteuttamisen taloudellisesta kantavuudesta ja rahataloudellisista seurauksista.

Puheenalainen ehdotus, joka on useita kertoja, vaikkakin jonkin verran eri muodoissa, ollut kaupunginviranomaisten pohdittavana, tarkoittaa teknillisten laitosten kuoletusvarain käyttöä. Jo vuonna 1911 vallitsi hallintoelimissä eroavia käsityksiä tästä asiasta. Jyrkimpänä esiintyi erimielisyys vuonna 1912, jolloin rahatoimikamarin enemmistö samoin kuin teknillisten laitosten hallituskin puolsi sitä periaatetta, että laitosten vahvistetun kuoletussuunnitelmansa mukaan kaupunginkassaan suorittamasta vuotuismaksusta se osa, jolla tämä ylitti kaupungin laitosten lainaosuuksista suorittaman vuotuismaksun, oli varattava laitosten uutislaitteisiin (Kvston pain. asiakirj. n:o 62 vuodelta 1912), jota vastoin valmisteluvaliokunta jyrkästi kieltäytyi hyväksymästä menettelyä, joka rajoittaisi Kaupunginvaltuuston harkinta- ja määräysvaltaa mikäli koski ehdotettujen uutislaitteiden teettämistä ja tähän tarvittavain varain osoittamista (Kvston pain. asiakirj. n:o 72 vuodelta 1912). Kaupunginvaltuusto yhtyi valmisteluvaliokunnan käsitykseen. Perinpohjainen selvitys tähän kuuluvista seikoista annetaan sittemmin herrain Alfred Norrménin ja K. A. Wideniuksen vuonna 1915 laatimassa, kaupungin kassa- ja tililaitoksen uudesti järjestämistä koskevassa mietinnössä (Kvston pain. asiakirj. n:o 42 vuodelta 1915). Tässä mietinnössä ehdotetaan, että teknillisten laitosten poistomäärä on vuosirahasääntöön merkittävä menoksi ja varattava eri rahastoksi Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan käytettäväksi teknillisten laitosten muutos- ja lisärakennusten kustantamiseen. Tämän lausunnon

takana on kuitenkin ainoastaan herra Widenius; herra Norrmén ilmoittaa mietintöön liittyvässä vastalauseessa yhtyvänsä Kaupunginvaltuuston vuonna 1912 tekemään päätökseen. Rahatoimikamarin tätä mietintöä tarkastamaan asettama valiokunta puoltaa mainittua ehdotusta, samaten kamari kokonaisuudessaan (Kvston pain. asiakirj. n:ot 42 ja 50 vuodelta 1917). Valmisteluvaliokunta kuitenkin on sitä mieltä, että tämä kysymys on erotettava kaupungin tililaitoksen johtosääntökysymyksen yhteydestä ja otettava erikseen käsiteltäväksi, sittenkuin sen taloudellinen merkitys ja rahataloudelliset seuraukset on selvitetty (Kvston pain. asiakirj. n:o 43 vuodelta 1918), minkätähden määräystä asiasta ei ole pantava tililaitosjohtosääntöön. Vuonna 1920 teknillisten laitosten johtajat jälleen ottavat asian puheeksi (Kvsto npain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1920, siv. 18*), ja kamari esittää, että kysymys otettaisiin uudelleen harkittavaksi. Valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta Kaupunginvaltuusto, niinkuin alussa mainittiin, palautti asian rahatoimikamariin edelleen selvitettäväksi.

Kamarin hankkimassa lausunnossa teknillisten laitosten johtajat osoittavat, että laitosten uutistöistä oli vuosina 1919 ja 1920 menoja, edellisenä 1,251,336: 65 ja jälkimmäisenä 6,433,000 markkaa poistojen samoina vuosina ollessa 902,125: 84 ja 934,800 markkaa ja siis tuntuvasti pienemmät uutistöiden kustannuksia, mikä johtajain käsityksen mukaan aina oli oleva laita säännöllisten olojen vallitessa. Siinäkään tapauksessa että poistomäärät kokonaisuudessaan käytettäisiin laitosten uutistöiden ja laajennusten kustantamiseen, ei siis rahastoa syntyisi, koska varatut määrät joka vuosi tulisivat kokonaan käytetyiksi. Sitä varmemmin olisi näin oleva laita, jos, niinkuin oikeudenmukaisuus vaati, tähän tarkoitukseen käytettäisiin ainoastaan laitosten poistomääräin ja sen kuoletuksen välinen ero, minkä kaupunki suorittaa laitosten kuoletuslainaosuuksien vuotuismaksuna. Tämän erotuksen olemassaolo johtui siitä, että laitosten uutistyöt tavallisesti kustannettiin noin 50 vuoden kuoletusajaksi otetuilla lainavaroilla, jota vastoin laitteiden arvo suurelta osalta kuoletettiin tuntuvasti lyhyemmän ajan kuluessa, joten poistomääräin aina täytyi ylittää lainaosuuksien kuoletus. Jos ylijäämä käytettiin verotuksen huojistamiseen, tiesi tämä tilapäisen edun hyväksi käyttämistä tulevaisuuden kustannuksella. Väärin oli niinikään yleensä käyttää poistomäärästä suurempaa osaa kuin puheenalainen ylijäämä uutislaitteisiin, koska siten menetellen nykyistä sukupolvea verotettaisiin vastaisten sukupolvien hyväksi. Laitosten johtajat huomauttavat edelleen, että jo nykyään on tuntuvia määriä laitosten voitosta osoitettu näiden laajennuksiin, nimittäin 225,634: 25 markkaa vuonna 1919 ja noin 1,515,000 markkaa vuonna 1920. Jotta kuitenkin voisi arvostella puolletun menettelyn taloudellista kantavuutta, olisi tarpeellista tietää, minkä verran kaupungin obligatiolainain vuotuismaksuista on laitosten lainaosuuksien puolesta suoritettava, ja olisi rahatoimikonttorin annettava tietoja tästä seikasta.

Lienee paikallaan tässä johdattaa mieleen ne perustelut, joita on esitetty puheenalaisen toimenpiteen puolesta ja sitä vastaan. Siinä mielessä mainittakoon,

että herra Widenius (vuonna 1915), huomautettuaan että vakavaraisuuden kannalta on miltei yhdentekevää, tehdäänkö teknillisten laitosten tilipäätöksissä poistoja vai ei, lausuu edelleen: »Arveluttavampi on mielestämme se asia, että tekniliset laitokset suorittavat kaupunginkassaan jokavuotisen ylijäämänsä, joka sitten kokonaisuudessaan käytetään kunnan tarpeisiin, sekä että, kun vähänkään laajempia uutistöitä tehdään, heti turvaudutaan lainavaroihin, joiden suorittaminen lykätään tulevien polvien niskoille. Kunnan talouden kannalta olisi epäilemättä hyödyllisempää ja oikeampaa, jos vuosipoistoja vastaava rahamäärä jokavuotisesta voitosta varattaisiin käytettäväksi silloin, kuin suurempia uutistöitä tulee tehtäväksi. Päätäntövalta näihin täten varattuihin varoihin nähden olisi tietysti yksinomaan kaupunginvaltuustolla, joten ne itse asiassa siis olisivat »vapaasti käytettävinä rahasääntöehdotusta laatiessa», edellyttäen selvästi, että teknillisillä laitoksilla rahasääntöehdotusta laadittaessa olisi semmoisia tarpeita, joihin noita varattuja varoja kävisi käyttäminen.» Toiselta puolen on valmisteluvaliokunnan mielestä mahdotonta, »että Kaupunginvaltuusto voisi tehdä päätöstä, joka kaukaiseen tulevaisuuteen vaikuttavana määräisi varoja automaattisesti varattavaksi johonkin tarkoitukseen, vaikkei niiden tarpeellisuutta ole todettu. On tosin luultavaa, että teknillisiä laitoksia varten täytyy osoittaa tuntuvia uutisrakennusmäärärahoja, mutta nämä on vuotenaan perusteltava ja alistettava Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi. Toisin tavoin tapahtuvaa varaamista yleisesti myöntämällä rahoja tähän tarkoitukseen ei tietenkään käy salliminen. Tätä tietä kulkiessa muutoin voi käydä niin, että laskettua määrärahaa jonakin vuonna ei tarvitse kokonaan käyttää uutisrakennuksiin, mistä seuraisi että, jos ehdotus johdonmukaisesti toteutettaisiin, varoja pidettäisiin uutisrakennusten vararahastossa, jommoinen asianlaita on ristiriidassa kaupungin rahatointa koskevain kunnallisasetuksen selväin määräysten kanssa.» Jälkimmäistä käsitystä vastaan on huomautettu, että sen täytyy katsoa panevan liian suurta huomiota muodollisiin näkökohtiin, koska kunnan varoja todellisuudessa jo varataan rahastoihin eri muodoissa.

Vaikka tämä kysymys on, niinkuin mainittiin, jo kauan ollut pohdittavana, ei sen aineellista merkitystä valaisevia numerotietoja ole esitetty ennenkuin edellä selostetussa teknillisten laitosten päällikköjen antamassa mietinnössä. Mutta siitäkin puuttuu tietoja teknillisten laitosten osalta suoritettavasta obligatiolainain kuoletuksesta, jota paitsi esitetyt numerotiedot koskevat ainoastaan kolmea, osittain vain kahta toimintavuotta. Varmempaa pohjaa sen seikan arvostelemiseksi, miten ehdotettu toimenpide vaikuttaisi kaupungin talouteen, saa tämän oheisesta taulusta (Liite), jossa mainitaan laitosten kuoletusosuudet ja poistomäärät sekä uutistöihin käytetyt määrät kunakin vuonna vuodesta 1913 lähtien, jolloin laitosten vahvistettu kuoletussuunnitelma tuli käytäntöön, nykyaikaan asti. Mainitut kuoletusosuudet ovat ne teoreettiset määrät, joilla teknillisten laitosten olisi tullut ottaa osaa kaupungin obligatio- tai velkakirjalainain suoritukseen, laskettuina suhteellisesti kullekin laitokselle edellisen vuoden kuluessa osoitettujen lainava-

rain määrään ja tasoitettuina täysiksi sataluvuiksi. Muut taulussa olevat ensitiedot ovat laitosten antamia, ja poistomäärätkin on mainittu tasaluvuin.

Näistä numerotiedoista käy selville että, niinkuin edellä jo on huomautettu, poistomäärät yleensä ylittävät kuoletusosuuden. Päinvastaisen asianlaidan esiintyminen vesijohtolaitokseen nähden vuosina 1919 ja 1920 johtuu siitä, että tälle laitokselle oli mainittuina ja edellisinä vuosina osoitettu tuntuvia määrärahoja, joita ei ollut käytetty ja joihin nähden siis tuli kysymykseen ainoastaan kuoletusosuus, mutta ei poistoa; osaltaan tähän asianlaitaan vaikuttaa sekin seikka, että puheenalaisina vuosina tuli lisäksi huomattavia kuoletusosuuksia 1916 vuoden velkakirjalainasta, joka kuoletetaan verraten lyhyen ajan eli 24 vuoden kuluessa. Edelleen huomaa, että poistomäärän ja kuoletusosuuden välinen ero tavallisesti on ollut uutistöihin vuosittain osoitettujen rahamääräin summaa vähempi. Poikkeuksia tästä osoittavat vesijohtolaitokseen nähden vuosi 1916, kaasulaitokseen nähden vuodet 1915—18 ja sähkölaitokseen nähden vuodet 1915 ja 1916. Tämä vahvistaa laitosten päällikköjen väitettä, että *säännöllisinä* vuosina tämä erotus aina tulee kokonaan käytetyksi, joten siis varsinaista rahastoa ei synny. Koko ajanjakson 1913—20 kuluessa, josta suurta osaa täytyy pitää epäsäännöllisenä, on vuotuisten varattaviksi ehdotettujen määräin summa vesijohto- ja sähkölaitoksessa tuntuvasti vähempi uutistöiden kustannusten summaa, kun taas kaasulaitoksessa olisi syntynyt ainoastaan noin 150,000 markan määräinen rahasto.

Käydessään nyt lausumaan mieltään vaadittuun suuntaan käyvän Kaupunginvaltuuston päätöksen taloudellisista seurauksista on rahatoimikamarin käsityksen mukaan ensinnäkin todettava, että tässä on kysymys kaupungin eikä teknillisten laitosten taloudesta. Ehdotetun toimenpiteen vastustamiseksi on tosin esitetty, että mainitut laitokset sen johdosta tulisivat poikkeusasemaan, joka rahataloudellisesta tilanteesta riippumatta turvaisi niiden kehityksen, koska tähän tarkoitukseen koottu rahasto aina olisi käytettävänä. Aloiteasiakirjain ainoastakaan kohdasta ei kuitenkaan käy selville, että ehdotuksentekijät olisivat tarkoittaneet aikaansaada tuollaista poikkeusasemaa, jonka rahatoimikamarin käsityksen mukaan ei tarvitse olla puheenalaisen toimenpiteen seurauksena ja jommoisen ei myöskään ole sallittava syntyä. Täytyy selvästi korostaa että, *vaikka varattuja varoja olisikin olemassa, on rahatoimikamarin ja Kaupunginvaltuuston myöntäessään määrärahoja teknillisten laitosten uutistaitteisiin yksinomaan pidettävä silmällä niiden tarpeellisuutta kaupungin koko talouteen verraten.* Onkin sentähden silminnähtävää, että johtavana ajatuksena ehdotuksia tehdessä on ollut nimenomainen huolenpito kaupungin taloudellisesta asemasta ja se epäedullinen vaikutus, mikä liian runsaalla lainavarain käytöllä olisi tähän asemaan.

On ilman muuta selvä, että pitkän ajan kuluessa kuoletettavain lainavarain käyttäminen semmoisten laitteiden hankkimiseen ja uusimiseen, joiden arvo poistetaan tuntuvasti lyhyemmän ajan kuluessa, johtaa liikalainaukseen, ellei laitosten arvo sillä välin tavalla tai toisella kohoa. Semmoisessa äärimmäisyystapauksessa,

että arvonpoistoaika on ainoastaan viidennes kuoletusajasta, niinkuin teknillisten laitosten konevarusteisiin nähden on suurelta osalta laita, ja että yksinomaan lainavaroja käytetään laitosten uusimiseen, kasvaa lainataakka, edellyttäen eri lainain vuotuisen kuoletuksen olevan samansuuruisen ja pysyväisen sekä uusimisen aina vaativan saman kustannusmäärän kuin alkuperäisenkin laitoksen, jo lainakauden neljän viidenneksen kuluttua laitoksen kolminkertaiseen arvoon ja pysyy sittemmin tässä määrässä kuoletusten yhteenlasketun määrän noustua poistomäärän tasalle. Kun teknilliset laitokset suorittavat korkoa ainoastaan pääomaarvolleen, seuraa tästä, että vastamainitussa tapauksessa kaksi kolmannesta mainittujen laitosten käyttämistä lainavaroista maksettavasta korosta suoritettaisiin verotusvaroista ja rasittaisi kaupungin veroesineitä, joiden sitä paitsi täytyisi puheenalaisen toiminnan lakkauttamisen tai supistumisen johdosta suorittaa myöskin melko suuret vielä maksamatta olevat lainamäärät. Päinvastainen äärimmäisyys eli että laitosten perustamis- ja uusimiskustannukset suoritettaisiin yksinomaan kaupungin vakinaisista tuloista olisi varmaan erittäin edullinen kaupungin taloudelle eikä tällaista menettelyä vastaan, siinä tapauksessa että se olisi yhdistettävissä alhaisiin veroäyrimääriin, olisi mitään muistuttamista. Yleensä kuitenkaan niin laajoja ja kalliita laitoksia, kuin tässä on puheena, tuskin voitaneen rakentaa käyttämättä lainavaroja, joiden avulla kustannukset voidaan jakaa useammalle vuodelle ja vähemmän suotavia vuotuisen verotaakan epätasaisuuksia välttää. Mitä eritoten Helsingin kaupunkiin tulee, on lainavaroja varsin laajassa mitassa käytetty tähän tarkoitukseen, ja esillä olevan asian selvityksen täytyy perustua tähän tosiseikkaan.

Jos esittää kysymyksen, mihin rajaan asti lainavaroja voidaan sallia käyttää teknillisten laitosten uutislaitteisiin, on vastaus lähellä tarjona: kuhunkin eri laitokseen nähden täytyy rajana olla sen pääoma-arvo, määrättynä terveiden periaatteiden pohjalla laaditun kuoletussuunnitelman mukaan. Jos tämä raja on saavutettu, saadaan sen ylittäminen torjutuksi katsomalla että laitosten vuotuisten poistomääräin ja kuoletusosuuksien välinen ero käytetään uutislaitteisiin, siis noudattamalla juuri sitä menettelyä, joka on haluttu saada vahvistetuksi Kaupunginvaltuuston päätöksellä. Toiselta puolen lisääntyy nimittäin pääoma-arvo vuosittain kaikkien uutislaitteiden arvolla ja vähenee poistomäärällä; toiselta puolen lisääntyy lainanotto uutislaitteisiin käytetyllä lainamäärällä ja vähenee kuoletusosuudella. Jotta siis puheenalaiset arvot edelleen pysyisivät saman suuruisina, täytyy uutistöiden kustannusten, lukuun ottamatta lainavaroista suoritettua osaa, olla sama kuin poiston ja kuoletuksen välinen ero.

Teknillisten laitosten käyttämäin lainavarain määrä käy selville seuraavasta taulusta, jossa laitosten pääoma-arvoihin on luettu keskeneräisten laitteiden arvo sekä myönnetyt, mutta nostamatta olevat määrärahat. Lainaosuudet muodostavat kullekin laitokselle eri lainoista osoitettujen määräin summan, joita määriä on

vähennetty samassa suhteessa kuin itse lainat olivat kuolettamalla vähentyneet joulukuun 31 päivään 1920 asti.

	Vesijohtolaitos.	Kaasulaitos.	Sähkölaitos.
Pääoma-arvo $^{31}/_{12}$ 1920	8,520,558: —	4,632,967: 76	9,920,094: 08
Keskeneräisten laitteiden arvo	391,354: 98	210,353: 83	1,530,360: 53
Nostamattomia määrärahoja ..	3,396,095: 34	313,066: 11	1,951,457: 44
Yhteensä	12,308,008: 32	5,156,387: 70	13,401,912: 05
Lainaosuus	12,768,594: 47	6,870,653: 05	12,349,786: 03

1921 vuoden budjetin mukaan muuttuisivat puheena olevat määrät mainittuna vuonna tasaluvuin seuraaviksi:

	Vesijohtolaitos.	Kaasulaitos.	Sähkölaitos.
Yhteenl. pääoma-arvo $^{31}/_{12}$ 1921	13,127,000: —	5,581,400: —	17,623,000: —
Lainavaroja $^{31}/_{12}$ 1921	13,430,000: —	7,805,100: —	14,768,300: —

Teknillisten laitosten osalle saadaan kaikkiaan seuraavat summat:

	$^{31}/_{12}$ 1920.	$^{31}/_{12}$ 1921 budjetin mukaan.
Kokonaispääoma-arvo	30,866,308: 01	36,331,400: —
Lainaosuus	31,989,033: 55	36,003,400: —

Niinkuin tästä näkyy, täyttää vesijohtolaitos likimmittäin edellä mainitun vaatimuksen pääoma-arvon ja lainaosuuden väliseen tasapainoon nähden, jota vastoin kaasulaitos näyttää jonkin verran suurempaa pääoma-arvon vajausta ja sähkölaitos saman arvon ylijäämää. Kaikkien teknillisten laitosten osalta yhteensä kävisivät puheenalaiset arvot tämänvuotisen budjetin mukaan kuluvan vuoden päättyessä likimain tasan. Kun ottaa huomioon, että tässä mainitut pääoma-arvot ovat kirjanpitomääriä eivätkä siis nykyoloissa suinkaan osoita laitosten todellista arvoa,[1]) täytyy asemaa epäilemättä pitää tyydyttävänä.

Myönteiseen suuntaan käyvällä Kaupunginvaltuuston päätöksellä nyt esillä olevassa asiassa voitaisiin siis tämän asiaintilan pysyväisyys vastaisuudessa turvata ja päätös olisi sentähden hyvin perusteltu — teoreettiselta kannalta katsoen. Muuan seuraus tästä, johon ei ole edellä kajottu ja joka viittaa päinvastaiseen suuntaan, näyttää kuitenkin tämän yhteydessä olevan otettava huomioon. Niinkuin edellä osoitettiin, sitoisi päätös poistomääräin varaamisesta aikoina, jolloin rahanniukkuutta vallitsee ja sen johdosta uutistöitä teetetään säästeliäästi, varoja, jotka

[1]) Teknillisten laitosten hallituksen rahan alhaisen arvon johdosta toimittaman arvioinnin mukaan olivat laitosten pääoma-arvot $^{31}/_{12}$ 1919, lukuun ottamatta keskeneräisiä laitoksia ja nostamattomia määrärahoja, seuraavat:

vesijohtolaitoksen	Smk. 14,159,000: —
kaasulaitoksen	» 8,543,948: 37
sähkölaitoksen	» 21,464,000: —

saattaisivat olla hyvinkin tarpeellisia kaupungin taloudellisessa elämässä. Vuonna 1916 olisi puheenalaisia varoja ollut noin 300,000 markkaa, silloisissa oloissa melko suuri määrä. Rahatoimikamarin mielestä olisi sentähden paremmin kaupungin edun mukaista, jos puheenalaisen toimenpiteen tarkoitus saavutettaisiin edellä osoitettua toista tietä. Kamari tarkoittaa tällä periaatteellisen päätöksen tekemistä siitä, *että varoja osoitettaessa teknillisten laitosten uutislaitteisiin tarpeellista huomiota on pantava siihen, että laitosten lainaosuudet eivät saa ylittää niiden pääoma-arvoja.* Semmoinen päätös veisi kamarin käsityksen mukaan välittömämmin ja paljon tehokkaammin kuin määräys laitosten vuotuisten poistomääräin varaamisesta toivottuun tulokseen. Varaamispäätöksen johdosta säästyisi, niinkuin edellä on osoitettu, varoja ainoastaan laitosten kehityksen seisahtuessa taloudellisesti ahtaina aikoina ja silloinkin ainoastaan määriä, joilla myöhemmin, rahansaannin ollessa runsaampi, ei olisi minkäänlaista merkitystä laitosten uutistöiden rahoittamisessa ja jotka niinikään olisivat aivan riittämättömiä palauttamaan yhdenkään laitoksen kerran häiriintynyttä pääoma-arvon ja lainaosuuden välistä tasapainoa. Kaasulaitoksen epäedullisen taloudellisen aseman johdosta kamarin ehdottama päätös todellisuudessa vaatisi lähimpinä aikoina käyttämään verotusvaroja mainitun laitoksen uutistöihin paljon enemmän kuin mitä varaamispäätöksestä johtuisi, jota vastoin tuonnempana, kaikkien laitosten saavutettua toivottavan vakavaraisuuden, ei näiden kahden menettelytavan välillä olisi muuta pääasiallista eroa, kuin että kamarin puoltama antaisi kaupungille vapaammat kädet kertyväin varain käytössä. Jotta aikoina, jolloin rahanniukkuutta vallitsee, laitosten vuotuisia poistomääriä voitaisiin vapaasti käyttää kaupungin juokseviin menoihin sekä saattaa mahdolliseksi lainavarain käyttö laajemmassa mitassa johonkin suurenlaiseen muutos- ja lisärakennukseen, olisi suotuisina raha-aikoina aikaansaatava riittävän laaja liikkumatila laitosten pääoma-arvojen ja lainaosuuksien välille, ja lienee rahatoimikamarin asia pitää tätä seikkaa silmällä laatiessaan ehdotuksia kaupungin meno- ja tulosäännöksi. Toinen keino suurten uutistöiden kustannusten tasoittamiseksi, jota keinoa voitaisiin käyttää, siinä tapauksessa että nämä työt on suunniteltu useita vuosia edeltäpäin, olisi varojen varaaminen näinä vuosina. Semmoiseen varaamiseen, joka eroaisi laitosten poistomääräin yleisestä varaamisesta sikäli, että se päätettäisiin määräajaksi ja erityistä tarkoitusta varten, ei rahatoimikamarin mielestä olisi mitään muistuttamista eikä tämä toimenpide mitenkään olisi vastoin kamarin esillä olevassa asiassa ehdottamaa periaatteellista päätöstä.

Edellä lausutun mukaisesti rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että teknillisten laitosten vuotuisia poistomääriä ei ole varattava; mutta

että teknillisten laitosten osuudet kaupungin kuoletuslainoista on kunkin laitoksen osalta saatettava niiden pääoma-arvoa vähemmiksi sekä sittemmin pysytettävä tällä tasolla.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Liite.

Vesijohtolaitos. *Uutisrakennuksia.*

	Kuoletusosuus.	Poisto.		Erotus.	Voittovaroilla.	Lainavaroilla.	Yhteensä.
1913.....	90,400	155,800	+	65,400	26,084: 06	834,915: 33	860,999: 39
1914.....	96,700	179,500	+	82,800	21,202: 83	592,011: 22	613,214: 05
1915.....	109,300	204,500	+	95,200	38,300: —	71,622: 87	109,922: 87
1916.....	111,400	211,900	+	100,500	12,840: 14	4,986: 30	17,826: 44
1917.....	116,500	206,700	+	90,200	20,124: 37	303,414: 85	323,539: 22
1918.....	122,100	187,600	+	65,500	706: 15	125,449: 70	126,155: 85
1919.....	251,500	205,000	—	46,500	7,692: 03	652,576: 93	660,268: 96
1920.....	258,100	180,800	—	77,300	40,164: 75	1,484,520: 12	1,524,684: 87
	1,156,000	1,531,800	+	375,800	167,114: 33	4,069,497: 32	4,236,611: 65
Kaasulaitos.							
1913.....	42,100	156,100	+	114,000	176,307: 81	—	176,307: 81
1914.....	44,500	165,800	+	121,300	89,076: 55	309,209: 99	398,286: 54
1915.....	49,300	182,300	+	133,000	6,286: 08	—	6,286: 08
1916.....	51,200	246,700	+	195,500	5,442: 90	—	5,442: 90
1917.....	53,700	199,500	+	145,800	9,492: 30	—	9,492: 30
1918.....	56,300	209,300	+	153,000	22,708: 87	—	22,708: 87
1919.....	58,300	233,500	+	175,200	24,486: 46	187,880: 10	212,366: 56
1920.....	61,900	253,800	+	191,900	97,490: 81	150,383: 36	247,874: 17
	417,300	1,647,000	+	1,229,700	431,291: 78	647,573: 45	1,078,765: 23
Sähkölaitos.							
1913.....	51,400	232,700	+	181,300	279,833: 17	930,569: 77	1,210,402: 94
1914.....	58,400	324,300	+	265,900	112,401: 25	969,118: 76	1,081,520: 01
1915.....	68,000	378,300	+	310,300	83,493: 70	107,706: 59	191,200: 29
1916.....	71,300	370,900	+	299,600	216,779: 08	51,911: 35	268,690: 43
1917.....	77,700	390,500	+	312,800	21,626: 56	685,124: 57	706,751: 13
1918.....	80,900	440,400	+	359,500	55,024: 57	310,548: 81	365,573: 38
1919.....	103,700	463,700	+	360,000	193,455: 76	184,945: 37	378,401: 13
1920.....	107,400	609,700	+	502,300	1,345,223: 77	300,975: 51	1,646,199: 28
	618,800	3,210,500	+	2,591,700	2,307,837: 86	3,540,900: 73	5,848,738: 59

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Komitean mietintö n:o 2 kaupungin satamahallinnon keskittämisasiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Käsitellessään kaupungin satamahallinnon keskityskysymystä valmistelemaan asetetun komitean marraskuun 10 päivänä 1919 antamaa mietintöä (*Pain. asiakirj. n:o 40 vuodelta 1919*) sekä rahatoimikamarin y. m. kunnallisten viranomaisten siitä antamia lausuntoja (*Pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1920*) päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan maaliskuun 9 päivänä 1921 palauttaa asian komiteaan, jonka tuli kokouksessa esitettyjen lausuntojen pohjalla Valtuustolle antaa uusi ehdotus asiasta. Tämän johdosta on komitea ottanut asian uudelleen käsiteltäväksi ja pyytää, lisäksi tulleihin asiakirjoihin ja asiasta olleeseen keskusteluun tutustuttuaan, Kaupunginvaltuustolle antaa seuraavan mietinnön eräiltä kohdin muutettuine ehdotuksineen.

Komitean jäsenistössä on sen ensimmäisen mietinnön antamisesta lähtien tapahtunut se muutos, että komitean puheenjohtajan, pankinjohtaja Georg Estlanderin sijaan, joka viime tammikuun 26 päivänä vapautettiin komitean jäsenyydestä, samana päivänä valittiin uudeksi jäseneksi filosofiantohtori Henrik Ramsay, jonka komitea viime maaliskuun 16 päivänä uudelleen toimimaan ryhtyessään niinikään valitsi puheenjohtajakseen. Komitean jäsen, johtaja Alwar Niklander ei ole asian tässä vaiheessa ottanut osaa komitean työhön.

Tärkein niistä kohdista, joihin nähden komitean kannasta eroava käsitys on julkilausuttu, koskee ehdotetun satamahallituksen alaisen satamarakennuskonttorin tarpeellisuutta.

Komitea puolestaan oli ensimmäisessä mietinnössään ehdottanut, että satamarakennuskonttorilla, samalla kuin se ottaisi toimekseen eräät nykyisten satama- ja liikennekonttorin tehtävät, olisi päätehtävänä laatia kaikkien ranta- ja satamasiltain, niillä olevain rautatieraiteiden y. m. laitteiden ja laitosten uutis- ja muutosrakennussuunnitelmat sekä niinikään teettää puheenalaiset uutis- ja muutosrakennustyöt. Rahatoimikamari taas, joka pääasiassa on nojautunut kaupungin yleisten töiden hallituksen asettaman valiokunnan antamaan lausuntoon, on

ollut sitä mieltä, että rakennuskonttorin tulisi satamarakennusosastollaan edelleen hoitaa satamarakennustöiden sekä suunnittelu että teettäminen. Tätä mielipidettä ovat niinikään useat kaupunginvaltuutetut edellä mainitussa Valtuuston kokouksessa kannattaneet.

Tätä asiaa uudestaan harkitessaan ei komitea tosin olè voinut luopua siitä periaatteellisesta käsityksestään, että kaikkien tunnustama satamahallinnon yhtenäisyyden tarve tulisi parhaiten tyydytetyksi yhdistämällä kaikki tähän kuuluvat tehtävät yhden ainoan viranomaisen, ehdotetun satamahallituksen, johtoon, ja komitean täytyy sentähden edelleenkin asettaa semmoinen tässä puheena olevan kunnallisen hallintohaaran järjestysmuoto siksi päämääräksi, jonka saavuttamiseen tässä kohden olisi pyrittävä. Mutta toiselta puolen on myönnettävä, että komitean kantaan tässä asiassa oli sen antaessaan ensimmäisen mietintönsä ehkä liiaksi vaikuttanut se seikka, että tuohon aikaan (syksyllä 1919) katsottiin olevan syytä odottaa Helsingin merenkulkuliikkeen lisääntyvän tuntuvasti enemmän kuin sittemmin todellisuudessa on ollut laita ja että komitea tähän nähden heti halusi saada satamahallinnon kykeneväksi suurempiin tehtäviin kuin mitä välittömästi oli olemassa. Komitea ei sentähden tahdo jyrkästi väittää, että mitään vahinkoa tulisi, vaikkei täydellistä keskitystä nyt heti pantaisikaan toimeen. Jos kerran erityinen, välittömästi Kaupunginvaltuuston alainen satamahallitus, jonka tehtävänä on ylinnä valvoa satamaliikennettä ja satamakannantaa ja jonka johdossa on vastuunalainen satamapäällikkö, nyt saadaan aikaan, mikä — ja erikoisesti satamapäällikön asettaminen — komitean mielestä on pääasia, on sanottavia vaikeuksia kohtaamatta aikanansa, sittenkuin mielipiteet kunnan eduskunnassa ovat näyttäneet yksimielisemmin käyvän siihen suuntaan, tämän hallituksen alaiseksi liitettävissä satamarakennustoimintaakin koskeva satamahallinnon osa. Näin ollen ja etusijassa jottei ehdotettu uudistus raukeaisi yksimielisyyden puutteeseen, pyytää komitea puolestaan, luopumalla aikaisemmin esittämästään mielipiteestä, yhtyä rahatoimikamarin ehdotukseen siinä muodossa, ettei satamahallituksen alaista satamarakennuskonttoria toistaiseksi perustettaisi.

Luonnollinen seuraus tästä on, ettei komitea myöskään enää pidä kiinni ehdotuksestaan että satamahallitukselle perustettaisiin erikoinen tilivirasto, koska tämä, niinkuin ensimmäisessä mietinnössä huomautettiin, etusijassa olisi tarvittu juuri satamarakennuskonttorin tilejä hoitamaan.

Satamahallituksen kokoonpanoon nähden komitea niinikään voi yhtyä rahatoimikamarin ehdotukseen että rakennuskonttorin satamarakennusosaston työpäällikkö olisi hallituksen itseoikeutettu jäsen. Siten uusi satamahallinto ainakin jossain määrin saisi korvauksen taatusta teknillisestä asiantuntemuksesta, minkä se on menettänyt sen johdosta että ehdotus erityisen satamarakennuskonttorin perustamisesta on hyljätty. Kun siten kaksi satamahallituksen jäsentä, nimittäin puheenjohtaja-satamapäällikkö ja edellä mainittu työpäällikkö, olisivat itse-

oikeutettuja, on komitea, siihen nähden että olisi suotava saada Kaupunginvaltuustossa vallitsevat ajatussuunnat muutoin suhteellisesti edustetuiksi hallituksessa, luopunut, vaikka tosin epäröiden, ehdotuksestaan että yhden hallituksen jäsenistä ehdottomasti tulee olla merikapteeni. Komitea pyytää kuitenkin lausua toivomuksen että vaaleissa meneteltäisiin niin, että yksi merikapteeni tulee hallitukseen valituksi. — Jäsenlukuun nähden komitea sitä vastoin pysyy aikaisemmassa ehdotuksessaan, että jäseniä on oleva seitsemän, joka luku näyttää sitä sopivammalta, kun, jos jäsenluku rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti vähennettäisiin viideksi, joista kaksi olisi itseoikeutettua, ainoastaan kolme jäsentä jäisi vaalilla asetettaviksi.

Edellä mainitut, lähinnä rahatoimikamarin muistutusten johdosta komitean alkuperäiseen ehdotukseen tehdyt muutokset on komitea ottanut huomioon laatiessaan tämän mietinnön oheista (liite I) muutettua ehdotusta Helsingin kaupungin satamahallinnon ohjesäännöksi. Tärkeimmät näistä muutoksista on tehty 1—3, 7, 8 ja 10 §:än. Ehdotuksen 3—6 §:än sekä eräiden muiden pykäläin erinäisiin momentteihin on lisäksi tehty eräitä muutoksia, lisäyksiä ja poistoja, pääasiallisesti näiden pykäläin saattamiseksi yhdenmukaisiksi Kaupunginvaltuuston kokouksessaan viime huhtikuun 13 päivänä johtosääntövaliokunnan ehdotuksesta hyväksymäin erinäisten muutettujen ohje- ja johtosääntöjen vastaavain pykäläin kanssa. Niinpä on m. m. 11 §, uuteen 6 §:än sisältyvänä, kokonaan poistettu. Näihin jälkimmäisiin muutoksiin on komitea katsonut olevan sitä enemmän syytä, kun johtosääntövaliokunta, johon rahatoimikamari oli halunnut lähettää ohjesääntöehdotuksen, viime tammikuun 26 päivänä sai Kaupunginvaltuustolta vapautuksen tehtävästään eikä sentähden enää ole olemassa.

Sitä vastoin ei komitea ole voinut kiinnittää huomiota liikennekonttorin toivomukseen, että konttorin nimi joko pysytettäisiin ennallaan tai myös muutettaisiin »liikenne- ja satamakonttoriksi». Nimitys »satamakannantakonttori» näyttää komiteasta paljon sopivammalta ja on epäilemättä, asian ytimeen osuvana, piankin poistava yleisestä tajunnasta konttorin aikaisemman nimen, varsinkin kun sitä konttoria, joka todella on itse liikenteen kanssa tekemisissä, toisin sanoin nykyistä satamakonttoria, komitean ehdotuksen mukaan sanottaisiin satamaliikennekonttoriksi eikä sillä itsellään ole ollut tähän mitään muistuttamista. Ylen suurta merkitystä ei missään tapauksessa näy olevan paneminen muutoksen jälkeisinä lähivuosina ehkä esiintyviin, mutta aina helposti oikaistavissa oleviin erehdyksiin.

Ajankohdaksi, jolloin uusi ohjesääntö olisi tuleva voimaan, komitea ehdottaa tammikuun 1 päivää 1922. Jotta kuitenkin tämä kävisi mahdolliseksi, on välttämätöntä, että siihen mennessä on satamahallituksen ohessa asetettu satamapäällikkökin, minkätähden on tarpeellista, että ensin mainittu, jonka on m. m. julistettava satamapäällikön virka avonaiseksi ja annettava lausunto sen hakijoista, valitaan hyvissä ajoin syksyllä, esimerkiksi syyskuun kuluessa.

Kohta kuin satamahallitus on valittu, näyttää komiteasta sopivimmalta, että

tämä hallitus ammattiviranomaisena ottaa huolekseen komitean tehtävän sen osan, jota komitea ei vielä ole suorittanut, nimittäin uuden satamajärjestyksen, uuden satamataksan sekä satamakapteenin ja satamakonttorin muiden toimihenkilöjen johtosääntöjen laadinnan. Satamahallitus saisi siten tilaisuuden saattaa näissä tärkeissä kysymyksissä mielipiteensä kuuluviin voimakkaammin ja johdonmukaisemmin, kuin jos komitea laatisi nämä ehdotukset ja hallitus niistä ainoastaan antaisi lausunnot.

Komitean ehdottamassa satamahallituksen palkkasäännössä ovat palkkalautakunta ja rahatoimikamari ehdottaneet satamapäällikön pohjapalkan alennettavaksi 30,000:stä 20,000 markkaan. Komitea, joka, niinkuin edellä huomautettiin, on pitänyt kyvykkään satamapäällikön asettamista koko satamahallintoohjelmansa tärkeimpänä kohtana, ei puolestaan voi yhtyä hänen palkkaetujensa niin tuntuvaan vähentämiseen kuin on ehdotettu, koska komitean vakaumus on, että henkilö, jolla on tähän virkaan vaadittavat ominaisuudet (ks. *Pain. asiakirj. n:o 40 vuodelta 1919, siv. 8*), ei suostu vastaanottamaan virkaa niin alhaisesta kuin 20,000 markan pohjapalkasta. Kun ei komitea kuitenkaan tahdo kokonaan vastustaa puheenalaisen palkan supistamisyritystä, on komitea päättänyt ehdottaa sen alennettavaksi 25,000 markkaan. Sihteerin palkka on niinikään katsottu voitavan vähentää 5,000:stä 4,000 markkaan.

Komitean ehdottamiin satamaliikennekonttorin ja satamakannantakonttorin palkkasääntöihin nähden on rahatoimikamari huomauttanut, ettei satamahallinnon keskityksen yhteydessä ylipäätään olisi perustettava uusia virkoja. Tässä on kamari komitean ehdottamiksi uusiksi viroiksi, paitsi satamapäällikön virkaa, jonka perustamista kamari itse on puoltanut, käsittänyt kokonaista viisi virkaa, nimittäin satamaliikennekonttorin ilmoitusosaston johtajan ja apulaisjohtajan sekä yhden kirjuriapulaisen virat ja satamakannantakonttorin yhden vanhemman kirjurin ja yhden nuoremman kassanhoitajan virat, sekä ehdottanut neljä viimeksi mainittua tarpeettomina poistettaviksi palkkasäännöstä. Koko tämä esitys johtuu nähtävästi kuitenkin omituisesta huomaamattomuudesta. Niinkuin komitea on ensimmäisessä mietinnössään (siv. 13) nimenomaan huomauttanut, ovat ilmoitusosaston johtajan ja apulaisjohtajan virat ainoastaan uusia, olojen vaatimia nimityksiä jo vuosikymmeniä olemassa olleille vanhemman ja nuoremman satamavahtimestarin viroille. Samaten eivät satamakannantakonttorin palkkasäännön uusi vanhemman kirjurin ja uusi nuoremman kassanhoitajan virka ole mitään muuta kuin satamakonttorin menosäännössä ennestään olevat satamakonttorinkirjurin ja kassanhoitajan virat, mistä komitea onkin selvin sanoin huomauttanut ensimmäisessä mietinnössään (siv. 13). Ei tietysti voi tulla kysymykseen lakkauttaa yhtäkään näistä aivan välttämättömistä viroista, joista uusin, nimittäin kassanhoitajan virka, perustettiin jo 20 vuotta takaperin. — Siihen nähden ettei satamaviranomaisten huoneistokysymystä voitane moniin aikoihin ratkaista komitean ensimmäisessä mietinnössä osoitettuun suuntaan, on komitea tällä

kertaa merkinnyt kaikki puheenalaiset virat satamaliikennekonttorin palkkasääntöön.

Ainoa uusi edellä mainituista viidestä virasta oli kirjuriapulaisen toimi, jonka komitea otti ehdotukseensa satamakonttorin pyynnöstä. Siitä päättäen ettei vaatimusta sen merkitsemisestä kaupungin menosääntöön liene myöhemmin tehty, voitaneen tämä virka kuitenkin jättää perustamatta. Komiteakaan ei sentähden ole havainnut olevan syytä sitä pysyttää uudessa ehdotuksessaan.

Satamarakennuskonttorin menosääntöehdotuksen neljästä viimeisestä erästä, jotka kaikki ovat aikaisemmin olleet liikennekonttorin menosäännössä, on, koska ehdotus satamarakennuskonttorin perustamisesta on toistaiseksi rauennut, kaksi keskimmäistä merkitty satamakannantakonttorin palkkasääntöön, jota vastoin molemmat muut on poistettu, koska ne eivät koske varsinaisia palkkauksia. Satamaliikennekonttorin menosäännön kolme viimeistä erää taas on rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti merkitty yhteismäärärahaksi.

Muutoin on komitea satamaliikenne- ja satamakannantakonttorin palkkasääntöihin tehnyt eräitä vähäisiä muutoksia kaupungin tämänvuotisen yleisen palkkasäännön mukaisesti. Niinpä on satamakapteenin ja satamakonttorinkirjurin kannantaprosentit luettu mainitussa menosäännössä lasketuin määrin, satamakonstaapeleja on merkitty 16 aikaisempain 15 sijasta ja satamakannantakonttorin palkkasäännöstä poistettu tullikäsittelystä erillään toimitettavaa tavarain punnitusta varten asetetun vaakamestarin vuokra-apuraha, koska se oikeastaan ei kuulu palkkasääntöön.

Komiteassa on ollut keskusteltavana eräitä muitakin puheenalaisten palkkasääntöjen yhteydessä olevia seikkoja, niinkuin esim. mahdollisuus voida satamapäällikön viran perustetuksi tultua lakkauttaa avustavan satamakapteenin virka, satamakapteenin ja satamakonttorinkirjurin palkkaeduissa nykyään vakinaisen palkan ja kannantaprosentin kesken vallitsevan suhteen muuttaminen y. m. Nämä ja näiden tapaiset kysymykset on komitean mielestä kuitenkin sopivin aikanansa ottaa käsiteltäviksi uudessa satamahallituksessa.

Tarkistetut palkkasääntöehdotukset on pantu tämän mietinnön oheen (liitteet II, III ja IV).

Edellä lausutun johdosta ja muutoin viitaten ensimmäisessä mietinnössään olevaan perusteluun komitealla on kunnia ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

vahvistaa tämän oheiset ehdotukset kaupungin satamahallinnon ohjesäännöksi sekä satamahallituksen, satamaliikennekonttorin ja satamakannantakonttorin palkkasäännöiksi oleviksi voimassa tammikuun 1 päivästä 1922;

viimeistään ennen ensi syyskuun loppua valita vaalin nojalla asetettavat satamahallituksen jäsenet;

vapauttaa kaupungin satamahallinnon keskityskysymystä valmistelemaan asetetun komitean toimestaan ja siirtää sen tehtäväin jäljellä olevan osan satamahallitukselle; sekä

valtioneuvostolle tehdä alistuksen voimassa olevan satamajärjestyksen 17 §:n kumoamisesta, mikäli koskee maistraatin velvollisuutta lähinnä pitää silmällä satamapäällystöä ja -palvelijastoa.

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 1921.

Henrik Ramsay.

Victor Ek. **E. von Frenckell.**

J. A. Rosqvist.

Harald Dalström.

Liite I.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin satamahallinnon ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin satamahallintoa johtaa satamahallitus, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen.

2 §.

Satamahallituksen asiana on:

hoitaa satamaliikkeen käyttöä ja katsoa, että liikenteelle luovutettuja satamain osia niihin kuuluvine laitteineen ja laitoksineen tarkoituksenmukaisella tavalla käytetään kaupan ja merenkulun parhaaksi;

pitää silmällä satamahallinnon taloudenhoitoa;

tehdä aloitteita satamarakennus- ja muissa satamalaitosta koskevissa kysymyksissä sekä asianomaisille viranomaisille esityksiä niistä; samoin kuin

antaa selontekoja ja lausuntoja toimialaansa kuuluvista asioista.

Edellä mainituissa kohdin on hallituksen velvollisuutena erittäin:

a) hoitaa satamaliikettä varten olevia kiinteistöjä ja alueita niissä olevine varasto- ja rakennuspaikkoineen, kaupungille kuuluvine rakennuksineen sekä erilaatuisine laitteineen ja laitoksineen;

b) valvoa, että hallituksen hallinnon alaiset vesirakennukset, rantasillat, rantareunustukset, kanavat, rakennukset, alukset, kalusto, työkalut y. m. pidetään asianmukaisessa kunnossa, ja sitä varten hyvissä ajoin osin kaupunginvaltuustolle tehdä ehdotuksia tarpeellisiin uutistöihin ja uusiin hankintoihin ryhtymisestä, osin kaupungin yleisten töiden hallitukselta tai rakennuskonttorin satamarakennusosastolta anoa tarpeellisten korjausten toimittamista;

c) pitää silmällä tullilaitokselle luovutettuja kaupungin rakennuksia, valvoa niiden kunnossapitoa sekä asianhaarain vaatiessa tehdä ehdotuksia vastaavain uutis- tai muutosrakennustöiden teettämisestä ja tarkoitukseen tarpeellisten huoneistojen vuokraamisesta;

d) käsitellä kaupungille tulevia, liikenteestä suoritettavia maksuja ynnä liikenteen järjestysohjeita koskevat kysymykset sekä tehdä esityksiä niiden taksain ja järjestysohjeiden antamisesta, joiden vahvistaminen ei ole sen asia;

e) antaa taksoja ja järjestysohjeita noudatettaviksi kaupungin toimesta satamaliikenteen helpottamiseksi ja turvaamiseksi aikaansaatujen laitteiden ja laitosten sekä tarveaineiden käyttämisessä;

f) käsitellä kaupungin kunnossa pidettäviä loistoja ja muita merenkulun turvaamista tarkoittavia laitteita koskevat kysymykset;

g) käsitellä väyläin talvisaikaista avoinna pitämistä koskevat asiat;

h) pitää silmällä, että hallituksen käytettäväksi annetut määrärahat käytetään annettujen määräysten ja sen omain päätösten mukaisesti, sekä valvoa hallitukselle uskotun hallinnon tilinpitoa;

i) valvoa liikenteestä suoritettavain maksujen veloitusta ja kannantaa sekä katsoa, että kannanta asianmukaisesti tilitetään;

j) hallituksen ja sen alaisten viranomaisten meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, laskujen hyväksymiseen ja kirjanpitoon, inventtaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen pitämiseen nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; sekä

k) vuosittain ennen maaliskuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus omasta ja alaistensa viranomaisten lähinnä edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta.

3 §.

Satamahallitukseen kuuluu satamapäällikkö ja rakennuskonttorin satamarakennusosaston työpäällikkö itseoikeutettuina sekä viisi kaupunginvaltuuston kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä.

Jos valittu jäsen eroaa ennen toimikautensa päättymistä, on hallituksen siitä ilmoitettava kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Hallituksen valitut jäsenet saavat kaupunginvaltuuston heille määräämän palkkion.

Hallitusta avustavat sihteeri ja tarpeelliset menosäännön mukaiset apulaiset.

4 §.

Satamahallituksen puheenjohtajana on satamapäällikkö. Hallituksen muista jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vaalitilaisuudessa yhden hallituksen varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

5 §.

Satamahallitus kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat estyneet kokouksessa saapuvilla olemasta, valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään neljä jäsentä on saapuvilla ja ottaa päätökseen osaa.

Päätös tehdään yksinkertaisella äänestenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

6 §.

Satamahallituksen kokouksissa pitää sihteeri pöytäkirjaa, johon on merkittävä läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, jos hallitus sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Hallituksen lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

7 §.

Satamahallituksen ja lähinnä satamapäällikön alaisia ovat satamaliikennekonttori, jota johtaa satamakapteeni, ja satamakannantakonttori, jota johtaa satamakamreeri.

Hallituksen kassa- ja tilivirasto on rahatoimikonttori.

8 §.

Satamapäällikön, satamakapteenin ja satamakamreerin valitsee kaupunginvaltuusto satamahallituksen esityksestä siinä järjestyksessä ja niillä ehdoilla, mitkä kaupungin viranpitäjiin nähden on säädetty. Muut satamahallituksen ja sen alaisten konttorien menosääntöön merkityt viranpitäjät ottaa hallitus.

9 §.

Satamahallituksen toimialaan kuuluvissa asioissa valvoo kaupungin puhevaltaa oikeuksissa ja muissa viranomaisissa rahatoimikamarin asiamiesosasto.

10 §.

Asioita satamahallituksen kokouksissa esittelevät yleensä satamakapteeni ja satamakamreeri, kumpikin konttorinsa puolesta, ja tulee esittelijäin viimeistään kokouksen edellisenä päivänä satamapäällikölle antaa esiintyväin asiain luettelo ynnä lyhykäinen promemoria ehdotettavista toimenpiteistä.

Asian ollessa erittäin tärkeä tai kun muutoin havaitaan sopivaksi, voi kuitenkin satamapäällikkö esitellä asian hallitukselle.

11 §.

Satamahallituksen tulee antaa johtosäännöt alaisilleen viranpitäjille.

12 §.

Kantelu satamahallituksen alaisissa viranomaisissa palvelevan viranpitäjän virkatoimenpiteen johdosta tehdään satamahallitukselle.

13 §.

Tämä ohjesääntö sekä satamahallituksen alaisten viranomaisten ja niissä palvelevain viranpitäjäin johtosäännöt samoin kuin satamalaitosta koskevat taksat ja muut yleiset määräykset on hallituksen toimesta pidettävä yleisön saatavina hallituksen alaisissa konttoreissa sekä niissä muissa paikoissa, missä hallitus sen katsoo tarpeelliseksi.

Liite II.

Ehdotus:

Satamahallituksen palkkasääntö.

1 satamapäällikkö		Smk.	25,000: —
1 sihteeri		»	4,000: —
1 kirjuriapulainen		»	2,400: —
	Yhteensä	Smk.	31,400: —

Liite III.

Ehdotus:

Satamaliikennekonttorin palkkasääntö.

1 satamakapteeni, palkkaa	6,000: —		
4 tai 2 % kannannasta	20,000: —	Smk.	26,000: —
1 avustava satamakapteeni		»	10,000: —
1 satamamestari Sörnäsissä		»	5,500: —
1 kirjuri, palkkaa	6,000: —		
½ % kannannasta	4,000: —	»	10,000: —
1 kassanhoitaja		»	5,500: —
1 ilmoitusosaston johtaja		»	5,500: —
1 ilmoitusosaston apulaisjohtaja		»	3,600: —
2 tarkastuskonstaapelia, kumpikin 3,600: —		»	7,200: —
16 satamakonstaapelia, kukin 2,400: —		»	38,400: —
2 satamaviskaalia, kumpikin 1,200: —		»	2,400: —
2 pakkaajaa, kumpikin 1,500: —		»	3,000: —
1 parmaajainvanhin		»	1,500: —
Määräraha Pohjoissataman venelaiturin vartijaa ja yövartijaa sekä moottoriveneen hoitajaa varten		»	3,800: —
	Yhteensä	Smk.	122,400: —

Liite IV.

Ehdotus:

Satamakannantakonttorin palkkasääntö.

1 satamakamreeri		Smk.	12,000: —
2 vanhempaa kirjuria, kumpikin	7,000: —	»	14,000: —
2 nuorempaa » »	6,000: —	»	12,000: —
1 vanhempi kassanhoitaja		»	6,000: —
1 nuorempi »		»	5,000: —
1 vanhempi kirjanpitäjä		»	6,000: —
1 nuorempi »		»	5,000: —
2 vanhempaa konttorikirjuria, kumpikin	4,200: —	»	8,400: —
2 nuorempaa » »	3,600: —	»	7,200: —
1 vaakamestari		»	5,400: —
2 apulaisvaakamestaria, kumpikin	4,800: —	»	9,600: —
9 vahtimestaria, kukin	3,600: —	»	32,400: —
2 hissilaitoksen koneenkäyttäjää, kumpikin	3,200: —	»	6,400: —
1 s:n koneenkäyttäjäapulainen		»	2,400: —
		Yhteensä Smk.	131,800: —

Helsingissä, Sanomal.-. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Valiokunnan mietintö *kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.*

Viime helmikuun 23 päivänä käsitellessään kaupungin 1919 vuoden tilejä ja tilinpäätöstä koskevaa kertomusta sekä kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin samanvuotisten tilien ja hallinnon tarkastuksesta antamaa kertomusta (Pain. asiakirj. n:o 4 vuod. 1921) päätti Kaupunginvaltuusto, koska tilintarkastajat olivat tehneet erinäisiä muistutuksia eräitä kaupungin laitoksia ja toimihenkilöjä vastaan, mainittujen muistutusten johdosta hankkia tietoja ja tarkempaa selvitystä, minkä jälkeen asia oli Valtuuston budjettivaliokunnan valmistelemana uudelleen esiteltävä.

Tämän johdosta on vaadittu selitykset rahatoimikamarilta, köyhäinhoitohallitukselta, kaupungin teknillisten laitosten hallitukselta, sairaalaylihallitukselta, halkotoimikunnalta ja tilastokonttorilta, joiden toimialoja tilintarkastajain muistutukset pääasiallisesti koskivat. Nämä selitykset ynnä valiokunnan niiden johdosta hankkima revisionikonttorin lausunto seuraavat tämän mietinnön liitteinä.

Asiaa käsitellessään ei valiokunta ole käynyt tarkastamaan niitä tilintarkastajain ja revisionikonttorin esittämiä yleisiä lausuntoja, jotka eivät sisällä varsinaisia muistutuksia tai ehdotuksia. Niinikään on valiokunta katsonut olevan sivuutettava eräät revisionikonttorin kaasulaitoksen v. t. johtajaa vastaan tekemät huomautukset, syystä että ne kohdistuvat 1920 vuoden hallintoon.

Valiokunnan jäsenet Lindfors ja Hjelmman, joista edellinen on tilivuoden varrella ollut rahatoimikamarin puheenjohtajana ja jälkimmäinen kamarin varapuheenjohtajana sekä kaupungin teknillisten laitosten hallituksen jäsenenä, eivät ole ottaneet osaa rahatoimikamaria ja teknillisten laitosten hallitusta koskevien muistutusten käsittelyyn.

Tilintarkastuskertomuksessa huomautetaan ensinnäkin, että tilintarkastajat ovat kiinnittäneet erikoista huomiota kysymykseen, *onko kaupungin tilinpitovelvollisten virkailijain kirjanpitotaito katsottava riittäväksi.* Kun kunnallisia virkoja täytettäessä ei ole kirjanpitotaitoa otettu asianmukaisesti huomioon kelpoisuusehtona, ehdottavat tilintarkastajat, pääasiassa revisionikonttorin tekemään esitykseen yhtyen, että rahatoimikamari saisi tehtäväkseen tutkia, keiltä

kaupungin viranomaisilta olisi vaadittava kirjanpitotaitoa, ja sen jälkeen antaa Valtuustolle esityksen asian vaatimien muutosten tekemisestä asianomaisiin johto- ja ohjesääntöihin.

Vaikka valiokunta myöntää, että muistutus puutteellisesta asiantuntemuksesta tällä alalla voi useassa tapauksessa olla oikeutettu, näyttää valiokunnasta siltä, kuin ei tilintarkastajain ehdottama toimenpide tämän epäkohdan poistamiseksi olisi kaikin puolin sopiva. Osin tietäisi kirjanpitotaitoa koskevain määräysten paneminen johto- ja ohjesääntöihin poikkeamista siitä säännöstä, ettei kelpoisuusehtoja kunnan erilaatuisiin virkoihin yleensä ole määrätty asianomaisissa johtosäännöissä, osin saattaisi tuollaisesta säännöksestä koitua se haitta, että asianomaiset viranomaiset katsoisivat olevan avonaisiin virkoihin valittava tai ehdotettava henkilöjä, jotka, vaikka muutoin ovat sopimattomia, täyttävät määrätyt kelpoisuusvaatimukset. Näihin seikkoihin nähden ja kun edellä mainitun tarkoituksen pitäisi olla yhtä hyvin saavutettavissa tekemällä asianomaisille huomautus asiasta, *velvoittanee Kaupunginvaltuusto alaisensa virastot ja laitokset puheenalaista laatua olevia virkoja täyttäessään tai virkaehdotuksia niihin tehdessään asianmukaisesti ottamaan huomioon hakijain tiedot ja kokemuksen kirjanpidossa.*

Tilintarkastajain ja revisionikonttorin lausuntojen johdosta *että kaupungin tilinpitovelvollisten laitosten ja laitakuntien toiminnalta puuttuu yhtenäinen johto* valiokunta, rahatoimikamarin asiaan antaman selityksen mukaisesti, toteaa, että kaupungin rahatoimen silmälläpito ja johto kuuluu rahatoimikamarille. Niin pian kuin kamarin uudesti järjestäminen on toimeenpantu ja kamarin ja tilivirastojen likeisemmän yhteistyön edellytykset ovat olemassa, on odotettavissa, ettei aihetta huomautuksiin mainitussa kohden enää ole ilmaantuva.

Tilintarkastuskertomuksessa tehty ehdotus että kaikille niille laitoksille, joilla on oma kassansa, nimenomaan määrättäisiin, mitä pankkia ne ovat velvolliset käyttämään, *ei aiheuta lausuntoa valiokunnan puolelta,* koska rahatoimikamari jo on ryhtynyt asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Kuvaavana esimerkkinä siitä, missä määrin kaupungin viranomaisilta voi puuttua käsitystä kaupungin eri toimielimien yhteistoiminnan välttämättömyydestä, tilintarkastajat mainitsevat revisionikonttorin seikkaperäisesti käsittelemät *soppajuurien ostot* kunnalliskotiin ja Nikkilän mielisairaalaan. Muistutus on aiheutunut siitä, että soppajuuret oli ostettu eräältä yksityiskauppiaalta, vaikka kaupungin elintarvetoimikunnalla oli suuret varastot puheenalaista tavaraa. Tämä toimenpide oli osaltaan saanut aikaan, että elintarvetoimikunnan varastot jäivät myymättä, mistä kunnalle koitui tuntuvaa tappiota.

Selityksessään kaupungin sairaalaylihallitus viittaa sairaalatarkastajan antamaan kirjelmään, jossa puheenalainen muistutus myönnetään oikeaksi, mutta lieventävänä asianhaarana mainitaan elintarvehankinnan alalla tuohon aikaan vallinneet erittäin tukalat olot. Edelleen ylihallitus mainitsee, että kaikkia sairaalajohtokuntia on kiertokirjelmissä huomautettu, paitsi muuta, siitä, että

tarpeellista huolekkuutta on noudatettava kaikkia ostoja tehdessä ja että kaupungin etua niissä on tarkoin valvottava. Köyhäinhoitohallitus taas antamassaan selityksessä esittää, että muistutus jätettäisiin sillensä.

Budjettivaliokunta on täysin yhtä mieltä tilintarkastajain ja ylihallituksen kanssa siinä, ettei kaupungin etua ole puheenalaisissa ostoissa valvottu. Asian laatuun nähden ja kun kysymys kaupungin ostelukonttorin perustamisesta nykyään on erikoisesti käsiteltävänä, *saanee kuitenkin muu toimenpide asiassa rauetа.*

Kaupungin teknillisten laitosten hallintoon nähden ovat vuositilintarkastajat tehneet erinäisiä muistutuksia sekä mainittujen laitosten hallitusta että sähkölaitoksen silloista johtajaa Hj. Pehrmania ja kaasulaitoksen johtajaa K. Lappea vastaan.

Johtaja Pehrmania vastaan on tehty se muistutus, että kaupungin teknillisten laitosten hallitus oli hänen esityksestään tammikuun 15 päivänä päättänyt hyväksyä Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget i Vesterås yhtiön toimittaman virranmuuntajan vaatimatta yhtiöltä korvausta toimituksen myöhästymisestä. Puheenalaista virranmuuntajaa koskevan hankintasopimuksen mukaan oli kone toimitettava viimeistään heinäkuun 11 päivänä 1917 ja jokaiselta myöhästymisviikolta maksettava hyvitystä ½ % koneen koko hinnasta, 120,650 Ruotsin kruunusta, mikäli tehtaalla ei ollut ylivoimaista estettä. Sähkölaitoksella olisi vuositilintarkastajain käsityksen mukaan ollut sitä suurempi syy vaatia korvausta, kun kone Ruotsin kruunujen kurssinnousun johdosta oli tullut ainakin 30,000 markkaa kalliimmaksi kuin mitä olisi ollut laita, jos se olisi toimitettu määräajan kuluessa. »Sama toimitusjohtaja, jonka ehdotuksesta yllämainittu kymmeniin tuhansiin markkoihin nouseva lahjoitus tehtiin 15 päivänä tammikuuta, sanoutui 26 päivänä helmikuuta irti toimestaan sähkölaitoksessa siirtyäkseen heti saman Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolagetin Suomessa toimivan tytäryhtiön toimitusjohtajaksi, mikä tytäryhtiö juuri oli kyseessä olevan koneen sähkölaitokselle toimittanut.» Edelleen huomauttavat tilintarkastajat, että koneesta suoritettiin täysi hinta jo kauan ennen, kuin hallitus oli päättänyt, ettei myöhästymisestä vaadittaisi korvausta. Tilintarkastajat jättävät Kaupunginvaltuuston päätettäväksi, olisiko johtaja Pehrmanilta vaadittava korvausta siitä vahingosta, minkä hän täten on kaupungille tuottanut.

Insinööri Pherman on antamassaan selityksessä valiokunnalle lähettänyt otteen edellä mainitusta hankintasopimuksesta, ja käy siitä selville: 1) että toimitusaikaa oli pitennettävä saman verran, minkä hankkija estyi hankintaa täyttämässä työnseisauksen, lakon, työkiellon, tapaturman tai semmoisen esteen johdosta, jonka voittaminen ei ollut hankkijan eikä hänen alihankkijansa vallassa, jommoisiin esteisiin sopimuksen mukaan myös oli luettava »valtiollisesta tilanteesta johtuneet odottamattomat vaikeudet»; sekä 2) että lopputili oli tehtävä niin pian kuin virranmuuntaja oli valmiina katsastettu. Edelleen viittaa insi-

nööri Pehrman toimituksen myöhästymisestä aiheutuneeseen sähkölaitoksen ja hankkijan väliseen kirjeenvaihtoon, josta käy selville, että ensimmäisenä syynä myöhästymiseen olivat olleet 1917 vuoden alkupuolella hankkijan alihankkijan luona puhjenneet lakot, edelleen myöhemmin saman vuoden varrella alihankkijan konepajoissa sattunut tapaturma sekä vihdoin Suomen kapina, joiden esteiden poistuttua kone oli sopimuksen mukaisesti toimitettu. Näin ollen olisi insinööri Pehrmanin mielestä ollut mahdotonta vaatia hankkijalta sopimuksen rikkojaisia. Kieltäytyminen konetta vastaanottamasta ei myöskään olisi mitään hyödyttänyt sähkölaitosta, joka muiden tilaajain tavoin oli jossain määrin riippuvainen hankkijasta.

Saatuaan tiedokseen tässä kerrotun selityksen ja siinä mainitut asiakirjat pitää valiokunta ilmeisenä, ettei sähkölaitos ollut oikeutettu vaatimaan hyvitystä toimituksen myöhästymisestä, joten laitoksen johtajan ja hallituksen täytyy katsoa menetelleen asianmukaisesti suorittaessaan sopimuksen mukaisen ostohinnan ja ollessaan esittämättä perusteettomia korvausvaatimuksia hankkijaa vastaan. Valittaen, ettei insinööri Pehrmania ole ajoissa kuultu asiassa, valiokunta ehdottaa, *ettei tilintarkastajain esitystä tältä kohden otettaisi huomioon.*

Tilintarkastajain tekemäin muistutusten johdosta *että eräille sähkölaitoksen toimihenkilöille on annettu maksuton valaistus* teknillisten laitosten hallitus huomauttaa, että nämä kustannukset on maksettu menosääntöön sähkölaitoksen henkilökunnan vapaata valaistusta varten merkitystä määrärahasta.

Mikäli budjettivaliokunta on saanut tietää, kuuluvat puheenalaiset virkailijat yhteismäärärahasta palkattavain viranpitäjäin luokkaan. Kun näiden viranpitäjäin palkkaetuja ei tarvitse eritellä menosäännössä, vaan palkkain määrääminen on asianomaisten viranomaisten asia, on epäilyksen alaista, olisiko hallitus ollut velvollinen Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi alistamaan kysymyksen mainitun määrärahan jakamisesta. Sitä vastoin näyttää kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännön 9 §:n säännös, johon revisionikonttorikin lausunnossaan viittaa, tukevan sitä käsitystä, että asiasta olisi ollut hankittava palkkalautakunnan lausunto. Ehdottaen evättäväksi tilintarkastajain puheenalaisessa kohden esittämän toimenpiteen valiokunta tämän yhteydessä ehdottaa Kaupunginvaltuuston periaatteessa lausuttavaksi, *että luontoisetujen myöntämistä on viranpitäjäin palkkaetujen odotettavana olevassa järjestelyssä mikäli mahdollista supistettava.*

Tilintarkastajain ja revisionikonttorin kertomuksissa mainitaan edelleen, että *sähkölaitoksessa* on varoja siirretty toisesta määrärahasta toiseen viimeksi mainituissa syntyneiden vajausten täyttämiseksi, minkä ohessa revisionikonttori huomauttaa, että teknillisten laitosten hallituksen käytettäviksi arvaamattomiin tarpeisiin osoitettuja määrärahoja niinikään on käytetty toisissa määrärahoissa syntyneiden vajausten täyttämiseen.

Tämän johdosta hallitus, mikäli väitettyjä sähkölaitoksen määrärahain

siirtoja koskee, huomauttaa, että lupaa vuoden varrella riittämättömiksi osoittautuneiden määrärahain ylittämiseen aina on pyydetty Kaupunginvaltuustolta sekä että siirtoja määrärahasta toiseen on, mikäli hallitukselle on tunnettua, käytetty ainoastaan hätäkeinona menojen osittelussa sattuneiden erehdysten oikomiseksi. Hallitukselle arvaamattomiin tarpeisiin osoitetun määrärahan käyttämistä perustellaan teknillisten laitosten johtajain yhteisesti antamassa selityksessä sillä, että viimeksi mainittu määräraha on osoitettu erityisesti käytettäväksi ylitettyjen määrärahain täyttämiseen, ja että revisionikonttorin mainitsema kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntö tuli voimaan vasta 1920 vuoden alusta.

Asiasta antamassaan lausunnossa revisionikonttori pysyy edellä kerrotuissa muistutuksissaan esittämättä kuitenkaan tarkempaa selvitystä puheenalaisista sähkölaitoksen määrärahain siirroista.

Samalla kuin valiokunta näin ollen on jättänyt muistutuksen edellisen puolen sillensä, on valiokunta havainnut teknillisten laitosten johtajain antaman selityksen, johon hallitus on yhtynyt, *pääasiassa tyydyttäväksi*. Valiokunta katsoo kuitenkin olevan huomauttaminen, että kaupungin kassa- ja tililaitoksen uusi johtosääntö ei salli tuollaista laitosten käyttövarain käyttöä sekä että luvan myöntäminen varain siirtoon näistä taikka muista hallintomenojen luontoisista määrärahoista on Kaupunginvaltuuston joulukuun 31 päivänä 1920 tekemän päätöksen mukaan nyttemmin rahatoimikamarin asia.

Kaasulaitokseen nähden ovat tilintarkastajat tehneet seuraavat muistutukset:

1) että teknillisten laitosten hallitus on Kaupunginvaltuuston luvatta kaasulaitoksen konttorihuoneistoon sisustuttanut asunnon laitoksen v. t. johtajalle K. Lappelle;

2) että johtaja Lappe on mainitussa huoneistossa asunut vuokravapaasti;

3) että huoneistoon asetettu sähköjohto on yhdistetty kaasulaitoksen konttorin mittariin, joten johtaja Lappe on saanut maksuttoman sähkövalon;

4) että erinäiset johtaja Lappen yksityismenot on pantu maksettaviksi kaasulaitoksen varoista (Konttorin muutostili Y); sekä

5) että johtaja Lappe taloudessaan käyttää eräitä kaasulaitoksen näyttelyyn kuuluvia esineitä.

1) kohdassa mainitun muistutuksen johdosta hallituksen silloinen puheenjohtaja, professori Ahlfors, hallituksen kannattamana, huomauttaa, että huoneiston hankkiminen laitoksen johtajalle oli välttämätön, siihen nähden ettei hänellä muussa tapauksessa asunnonpuutteen johdosta olisi ollut tilaisuutta hoitaa virkaansa ja kun hallitus ei olisi voinut saada hänen ominaisuuksiaan omaavaa kotimaista henkilöä puheenalaiseen virkaan. Väitteen että huoneistossa olisi asuttu vuokravapaasti torjuu professori Ahlfors, huomauttamalla että johtaja Lappe ei ole nostanut hänelle myönnettyä 2,000 markan vuokra-

rahaa. 3) kohdassa esitetyn muistutuksen johdosta hallitus mainitsee, että johtaja Lappe muutti huoneistoonsa huhtikuussa 1919 ja että erikoinen mittari siinä kulutettua virtaa varten asetettiin seuraavan syyskuun 3 päivänä, mistä lähtien virrankulutuksesta on veloitettu. Väitteen että »Konttorin muutostilillä» olisi lukuisia johtaja Lappen yksityismenoihin kuuluvia eriä hallitus väittää perättömäksi, sen ohessa huomauttaen, että 5) kohdassa mainittujen esineiden, kylpyammeen, lämminvesikojeen ja eräiden kaasulamppujen, täytyy katsoa kuuluvan asunnon sisustukseen ja että ne sittemmin on merkitty kaasulaitoksen kalustoluetteloihin.

Hallituksen selityksen johdosta revisionikonttori lausuu, paitsi muuta, että johtaja Lappea veloitettiin kuluttamastaan virrasta vasta noin vuoden kuluttua käytön alkamisesta ja kauan sen jälkeen kuin asiasta oli muistutettu.

Valiokunta on tämän lisäksi saanut tietää: että sähkölaitoksella ei ollut alkuaan tietoa siitä, että edellä mainittu sähkövalojohto tarkoitti johtajan yksityisten tarpeiden tyydyttämistä, minkätähden mitatusta virrankulutuksesta annetut laskut alussa asetettiin kaasulaitoksen maksettaviksi; että ennen mittarin asettamista kulutettu sähkövirtamäärä oli ollut sangen vähäinen, vastaten noin 3 markan maksua kuukaudessa; sekä että puheenalaiset tappiot nyttemmin on korvattu kaasulaitokselle. »Konttorin muutostilin» todisteita tarkastaessaan on valiokunta havainnut, että johtaja Lappen yksityisiin menoihin on luettava seuraavat eräät, nimittäin »tomaattikeppejä 27 markkaa», »vääntökoneen akselin suoristus 12 markkaa» ja »perunain multaus 5: 30 markkaa», jotka eräät johtaja Lappe onkin nyttemmin maksanut.

Edellä esitetystä käy selville, että 1), 3) ja 4) kohdassa hallitusta ja kaasulaitoksen johtajaa vastaan tehdyt muistutukset eivät ole olleet aiheettomia. Todeten että hallitus ja johtaja Lappe ovat vastamainituissa kohdin menneet toimivaltansa ulkopuolelle, valiokunta ehdottaa, *että hallitusta olisi käskettävä katsomaan, ettei samanlaisia tapauksia vastedes satu.*

Ulkomaan rahain määräisten vekselien antamista koskevan tilintarkastajain lausunnon johdosta valiokunta esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että kaupungin laitokset eivät tästä lähin saa tuollaisia vekselisitoumuksia antaa hankkimatta siihen edeltäpäin Valtuuston lupaa kussakin eri tapauksessa.

Revisionikonttorin kertomuksessa huomautetaan, että 1919 vuoden kunnallisverojen kannanta on antanut erittäin epäsuotuisan tuloksen, ja tämän johdosta tilintarkastajat ehdottavat veronkantolaitosta joutuisasti uudestaan järjestettäväksi lopulliseen ja pysyvään kuntoon.

Viimeksi mainittuun ehdotukseen, jonka budjettivaliokunta on katsonut lähinnä koskevan ulosottotoimin tapahtuvaa verorästien perimistä, näyttää olevan pantava erikoista huomiota. Kaupunginvaltuusto on tosin kuluvan vuoden budjettia järjestäessään myöntänyt varoja useiden uusien ulosottoapulaisten palkkaamiseksi, minkätähden kunnallisten verorästien periminen tänä vuonna antanee verraten

paremman tuloksen. Mikäli valiokunta on voinut havaita, ei syynä verojen perinnän puutteelliseen tehoisuuteen kuitenkaan ole yksinomaan ollut ulosottolaitoksen työvoimain riittämättämyys, vaan ovat tähän myös osaltaan vaikuttaneet muut, etusijassa järjestysmuodosta johtuneet puutteellisuudet. Revisionikonttorin tekemää ehdotusta olisi valiokunnan mielestä huolellisesti valmisteltava, minkätähden valiokunta esittää, *että asia lähetettäisiin rahatoimikamariin, jonka tulee toisen kaupunginvoudin lausunnon hankittuaan antaa täydellinen selvitys ja tarpeelliset ehdotukset uudistuksen toimeenpanemiseksi.*

Revisionikonttorin ja tilintarkastajain puheeksi ottama, jo aikaisemmin tehty ehdotus ohjelman laatimisesta kaupungin tulojen lisäämiseksi ja sen menojen supistamiseksi *ei nykyään ja rahatoimikamarin esitystä odotellessa aiheuttane toimenpidettä.*

Kun kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksessa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka perustelisivat tilinpäästön epäämistä miltään kaupungin hallintoelimeltä, ehdottaa valiokunta, *että Kaupunginvaltuusto myöntäisi rahatoimikamarille sekä kaupungin muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille vastuunvapauden* niiden 1919 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.

Helsingissä, elokuun 10 päivänä 1921.

Alexander Frey.

E. von Frenckell.
Yrjö Harvia.
A. L. Hjelmman.
Hannes Ryömä.
A. Halme.
S. Hellstén.
Ivar Lindfors.
Väinö Voionmaa.

E. Cavonius.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Huhtik. 8 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 749.

Lähetepäätöksellä viime helmikuun 23 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa ja selitystä kaupungin tilien ja hallinnon tarkastuksesta vuodelta 1919 (Pain. asiakirj. n:o 4 v:lta 1921), ja saa rahatoimikamari tämän johdosta puolestaan esittää seuraavaa.

Sivulla 2 tekevät tilintarkastajat huomautuksen siitä, että kaupungin eri tilinpitovelvollisten laitosten ja lautakuntien toiminnassa yksi ja yhtenäinen johto näyttää puuttuvan. Tässä suhteessa on jo kauan ollut puutteellisuuksia havaittavissa, syystä että eri lautakuntien ja hallitusten ohjesäännöissä ei ole yleensä ollut määräyksiä tilinpitovelvollisuuksista. Kaupunginvaltuuston joulukuun 17 päivänä 1918 vahvistama Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntö on vuonna 1919 ainoastaan soveltuvilta kohdilta pantu käytäntöön, astuen vasta 1920 vuoden alusta täydelleen voimaan. Näin ollen on vuonna 1919 ollut vielä havaittavissa kyseessä olevia epäkohtia, joita vieläkään ei ole voitu tyystin poistaa, osittain sen johdosta että mainittu johtosääntö ei sisällä lähempiä määräyksiä siitä, minkä viranomaisen tulee antaa lähempiä ohjeita johtosäännön soveltamisesta, osittain syystä että tilinpitovelvolliset laitokset eivät aina ole tahtoneet noudattaa rahatoimikonttorin antamia osviittoja. Selvää on kuitenkin, että johtosääntö tarkoittaa antaa tämän vallan rahatoimikamarille, sillä sanotaanhan 7 §:ssä, että »kaupungin rahatoimen ylin johto ja silmälläpito kuuluu maistraatin ylivalvonnan alaisena rahatoimikamarille.» Lisäksi johtosäännön 9 § määrittelee rahatoimikonttorin kaupungin keskuskassaksi ja tililaitokseksi. Että rahatoimikamari ei ole voinut aina kylliksi velvoa yhtenäisyyttä kyseessä olevassa suhteessa, riippuu myös siitä, että rahatoimikonttori ei ole voinut, niinkuin olisi pitänyt olla asianlaita, olla aivan kiinteässä yhteydessä kamarin kanssa. Vasta sittenkuin kamarin uudelleen järjestelyn kautta erityinen raha-asiainpäällikkö tulee asetettavaksi ja kun kamarin ja konttorin huoneistot tulevat välittömään yhteyteen toistensa kanssa, voidaan aikaansaada varmempaa yhtenäisyyttä yhden ja yhtenäisen tilinpitojohdonkin alalla.

Sivulla 3 tehdyn huomautuksen johdosta, että kassavirastoille olisi nimenomaan määrättävä, mitä pankkia ne ovat velvolliset käyttämään, pyytää kamari ilmoittaa, että tässä suhteessa mahdollisesti vallinnut epäkohta on jo korjattu ja rahatoimikonttorin puolelta annettu tarpeelliset määräykset.

Tilintarkastajain sivulla 7 tekemän huomautuksen johdosta, että kaupungin laitokset eivät ollenkaan saisi käyttää ulkomaisia vekseleitä, huomautettakoon, että sellaisten käyttö on riippunut Kaupunginvaltuuston kullakin kertaa tekemästä päätöksestä. Ainoastaan tällaisen päätöksen perusteella on rahatoimikamari eri laitosten puolesta hyväksynyt ulkomaisia vekseleitä. Kun kaupungin on ollut erinomaisen vaikea saada tarpeittensa tyydyttämiseksi tarpeellista

kotimaista tilapäistä luottoa — vuoden veronkannon siirtyessä seuraavaan vuoteen asti, — on ollut jokseenkin luonnollista, että ulkomailta ostettaessa on ollut turvattava sieltä saatuun luottoon.

Sivulla 8 ovat tilintarkastajat esittäneet harkittavaksi, eikö kaupungin nettoomaisuuden laskelmassa myöskin kaupungin lainojen arvo olisi muutettava nykyisiä kurssioloja vastaavaksi. Rahatoimikonttori on siltä pyydetyssä lausunnossa huomauttanut, että tilintarkastajain ehdotus edellyttää tarkkaa tietoa siitä, millä tavoin kaupungin lainat kunkin vuoden vaihteessa ovat eri maihin sijoitetut. Sellaisen selvityksen aikaansaaminen on hyvin vaikea, syystä että kaupungin ulkomaiset asiamiehet lähettävät lunastetut kupongit usein vasta puolen vuoden tai välistä vasta vuoden kuluttua lankeamispäivästä. Sen ohessa myydään obligatioita maasta maahan. Kun samat kaupungin obligatiot ovat lunastettavissa eri maiden valuutoissa (1898 vuoden Suomen ja Saksan markoissa ja Ruotsin kruunuissa, 1902 vuoden Suomen ja Saksan markoissa, Ruotsin kruunuissa, Ranskan ja Sveitsin frangeissa, 1909 vuoden Suomen ja Saksan markoissa, Ranskan frangeissa ja Ruotsin kruunuissa), katsoo rahatoimikonttori, että on mahdoton määrätä kaupungin lainain kurssi sellaiseksi, että siitä saisi oikean kuvan kaupungin obligatiolainoihin sijoitetusta velasta. Rahatoimikamari on pääasiassa yhtynyt rahatoimikonttorin käsityskantaan. Asialla on enemmän teoreettinen kuin käytännöllinen merkitys. Kaupungin varsinaiseen tilinpäätökseen ei tilintarkastajain ehdottama muutos tulisi vaikuttamaan mitään. — Kurssitappiot ovat kyllä arvioidut kunkin vuoden budjetissa.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN

VAIVAISHOITOHALLITUS

Huhtik. 13 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1271.

Palauttaen Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta koskevat lähetekirjat vaivaishoitohallitus kunnioittaen esittää seuraavaa:

Vuositilintarkastajat ja revisionikonttori ovat tehneet muistutuksensa kunnalliskodin ja Nickbyn mielisairaalan tekemästä soppajuurikaupasta. Tämän johdosta vaivaishoitohallitus kunnioittaen toistaa kaiken sen, mitä hallitus on esiintuonut revisionikonttorille osoittamassaan kirjelmässä helmikuun 25 päivältä 1920, n:o 670, (Liite III), sekä lisäksi huomauttaa, että kunnalliskodin silloisen joh-

tajan mahdolliseksi virheeksi voidaan katsoa se seikka, että hän on laiminlyönyt hankkia kirjallisen tarjouksen elintarvelautakunnalta ja tyytynyt ainoastaan apulaisjohtajan tekemään puhelintiedusteluun soppajuurien hinnasta. Asian laatuun nähden esittää vaivaishoitohallitus kunnioittaen tämän asian jättämistä sillensä.

Vuositilintarkastajat ovat m. m. ehdottaneet, että Kaupunginvaltuusto antaisi rahatoimikamarin tehtäväksi tutkia, keiltä viranomaisilta olisi vaadittava kirjanpitotaitoa, ja sen jälkeen antaa Valtuustolle esityksen asian vaatimien muutosten tekemisestä kysymykseen tuleviin johto- ja ohjesääntöihin.

Siihen nähden että vaivaishoidon kassa- ja tiliviraston kamreeri, kirjanpitäjä ja kassanhoitaja sekä kunnalliskodin apulaisjohtaja, konttoristi ja konttoriapulainen toimissaan tarvitsevat kirjanpitotaitoa, puoltaa vaivaishoitohallitus vuositilintarkastajain ehdotusta ja katsoo puolestaan, että edellä mainituilta toimihenkilöiltä olisi vaadittava kirjanpitotaitoa.

Vaivaishoitohallituksen puolesta:

Walter Bergström.

W. A. Eloniemi.

Liite III.

HELSINGIN KAUPUNGIN

VAIVAISHOITOHALLITUS

Helmik. 25 p:nä 1920.

Helsingin kaupungin revisionikonttorille.

N:o 670.

Revisionikonttorin viime tammikuun 5:ntenä päivätyn kirjelmän n:o 1 johdosta, jossa on pyydetty selitystä erään kuivattujen soppajuurien oston johdosta vaivaishoitohallitus, oheen pannen Helsingin kaupungin kunnalliskodin ja työlaitoksen johtajan kirjelmän saman kuukauden 19 päivältä ynnä siihen kuuluvan todistuksen, pyytää omana selityksenään lausua seuraavaa:

Vaivaishoitohallitus on, suljetun vaivaishoidon lautakunnan asiaa tutkittua, havainnut, että kunnalliskodin johtaja oli silloisen ruuanpuutteen, varsinkin perunainpuutteen, vallitessa hankkinut eri tahoilta soppajuurien myyntitarjouksia sekä koekeitättänyt näytteitä, jolloin oli käynyt selville, että hra Laineen tarjoomat juuret olivat olleet parhaita sekä verraten halvimpia. Revisionikonttorin väite että elintarvelautakunta olisi vaatinut 4 markkaa kilolta, on osoittautunut aivan virheelliseksi, ainakin mitä kaupan päättämisaikaan tulee. Myöhemmin on lautakunta kyllä tarjonnut juuriaan sangen huokeisiin hintoihin, mutta tavara ei ollut laadultaan hyvää.

Ainoa muistutus, mikä johtajan toimenpiteen johdosta ehkä voitaisiin tehdä,

on, että ostettu tavaramäärä oli varsin suuri, mutta kun tuohon aikaan oli puute elintarpeista sekä oli katsottava, että monta sataa henkeä päivittäin sai ravintoa, käy hänen toimenpidettään hyvin puolustaminen.

Vaivaishoitohallituksen puolesta:

O. Ehrström.

K. J. Brummer.

Liite IV.

HELSINGIN KAUPUNGIN

TILASTOKONTTORI

Maalisk. 3 p:nä 1921.

Kaupunginvaltuustolle.

N:o 185.

Lähetekirjelmässä viime helmikuun 23 päivältä on tilastokonttorilta vaadittu selitystä 1919 vuoden tilintarkastajain konttorin mainitun vuoden aikaista hallintoa vastaan tekemäin muistutusten johdosta, ja pyytää konttori siinä kohden esittää seuraavaa:

Tilintarkastajat huomauttavat, ettei menosääntöä ole laadittu kyllin huolellisesti harkitun ennakkolaskelman johdolla. Konttori tosin myöntää, ettei semmoista laskelmaa ole siinä kirjelmässä, jossa 1919 vuoden budjettiehdotus lähetettiin, mutta kun allekirjoittanut v. t. johtaja ei siihen aikaan johtanut konttoria, ei tässä voida antaa varmaa lausuntoa siitä, oliko tuollainen laskelma olemassa. Jos se on ollut, on se ilmeisestikin laadittu sillä edellytyksellä, etteivät hinnat vuonna 1919 kohoaisi, koska konttorin painatustöitä varten on vuodeksi 1919 ehdotettu sama 97,000 markan määrä, mikä oli myönnetty vuodeksi 1918. Seuraavien vuosien, 1920 ja 1921, budjettiehdotusten laadinnassa on kuitenkin budjettikirjelmään pantu painatettaviksi aiottujen julkaisujen luettelo sekä kirjapainoilta saatujen tarjousten mukaisesti arvatut kustannukset. Kaikista ponnistuksistaan huolimatta ei konttorin onnistunut takavuosina saada velvoittavia tarjouksia, minkätähden tuon tuostakin korotetut hinnat ovat saaneet aikaan, että budjettimääräraha on osoittautunut riittämättömäksi. Että konttori on koettanut ottaa tämänkin seikan huomioon, näkyy siitä, että kuluvan vuoden budjetissa oleva painatusmääräraha on laskettu korottamalla arvioituja kustannuksia 10 %:lla siltä varalta, että kirjapainojen taksat vuoden varrella kohoaisivat. Näin olikin laita joulukuun 1 päivänä 1920, sen jälkeen kuin 1921 vuoden budjettiehdotus oli annettu, mutta uusia hinnankorotuksia ei nyttemmin enää tarvinne peljätä.

Tilintarkastajat lausuvat, ettei tilastokonttori ollut ajoissa anonut lupaa määrärahainsa ylittämiseen. Tämän johdosta konttori pyytää mainita, että kirjelmä asiasta lähetettiin rahatoimikamariin joulukuun 5 päivänä 1919, vaikka se kamarin lausunnon keralla esiteltiin Kaupunginvaltuustolle vasta 1920 vuoden

alussa. Konttorin käsityksen mukaan olisi asian pitänyt varsin hyvin voida esitellä Kaupunginvaltuustolle ennen vuoden loppua. Joulukuun 5 päivä oli perjantai; asia olisi siis voitu esitellä rahatoimikamarissa seuraavana maanantaina, joulukuun 8 päivänä, vieläpä perjantaina, joulukuun 12 päivänäkin, ja kirjelmä asiasta olisi voitu, jos hiukankaan kiirettä olisi pidetty, lähettää niin hyvissä ajoin, että asia olisi voitu esitellä Kaupunginvaltuuston kokouksessa joulukuun 22 päivänä tai viimeistään budjettikokouksessa joulukuun 30 päivänä. Aikaisempina vuosina on ollut tavallista, että lisämäärärahaesityksiä on käsitelty budjettikokouksessa, niinkuin Kaupunginvaltuuston esityslistoista voi nähdä, eikä tilastokonttorilla ollut aihetta edellyttää tästä tehtävän poikkeusta vuonna 1919. Muissakin tapauksissa on konttori saanut kokea, että aika, joka on kulunut, ennenkuin konttorin esitykset on käsitelty Kaupunginvaltuustossa, on ollut pitempi kuin tarkoituksenmukaista järjestystä noudattaen olisi ollut tarpeellista.

Tilintarkastajat lausuvat kuitenkin käsityksenään, että konttorin olisi tullut Kaupunginvaltuustolle ilmoittaa lisämäärärahatarpeestaan kohta kuin oli käynyt selville, etteivät sen vakinaiset määrärahat riittäisi. Tähän kuitenkin voi huomauttaa, että esimerkiksi elokuussa voi olla ilmeistä, että määräraha ei riitä, mutta ei voi tarkoin ilmoittaa, millä määrällä se tulee ylitettäväksi. Tarkemman laskelman voi tehdä vasta lähempänä vuoden loppua. Huomattava on nimittäin, että konttorin julkaisujen painatus kestää monta kuukautta, jopa kolme neljännesvuotta, ja että menojen määrä varsin olennaisesti riippuu siitä, kuinka joutuisasti latominen ja painatus on voitu toimittaa. Vuosina 1917—19 oli kirjapainoilla niin paljon työtä, että käsikirjoitukset usein kuukausimääriä viruivat kirjapainokonttoreissa vuoroaan odottamassa. On näin ollen tietenkin sangen vaikea monta kuukautta edeltäpäin arvata tarvittavan lisämäärärahan suuruus. Jos lisäystä täytyisi hankkia kohta kuin vakinaisen määrärahan on laskettu tulleen kulutetuksi — jommoinen laskelma ei muutoin sekään ole helpoimpia, kun kirjapainolaskut saapuvat vasta sittenkuin teos on valmiiksi painettu eikä konttori usein ole saanut tietoakaan toimeenpannuista tariffinkorotuksista — voisi tämä viedä siihen, että jonakin vuonna tehtäisiin Kaupunginvaltuustolle useita lisämäärärahan anomuksia. Jos kuitenkin tätä pidetään suotavana, on konttori tietenkin vastedes noudattava sellaista menettelyä; mutta tämä voi viedä siihen, että tarvittava määrä on laskettu liian runsaaksi, syystä etteivät painatustyöt ole vuoden viime kuukausina jatkuneet konttorin olettamalla vauhdilla. Konttori pyytää kuitenkin tiedoksi mainita, ettei käytettävänä olevia määrärahoja ole maksuja suorittamalla ylitetty, vaan on joka tapauksessa odotettu Kaupunginvaltuuston päätöstä lisäyksen myöntämisestä, ennenkuin on maksettavaksi hyväksytty laskua, jonka suoritukseen vakinainen määräraha ei ole riittänyt. Kohta kuin säännöllisiin oloihin jälleen on päästy ja vakiintuneempi hintataso saavutettu, on konttorin epäilemättä onnistuva tähänastista paremmin järjestää toimintansa budjettimäärärahainsa mukaan.

Lopuksi konttori pyytää mainita, että se on painatuskulujen supistamiseksi suunnitellut julkaisutoimintaansa eräitä muutoksia, joita paraikaa käsittelee Kaupunginvaltuuston asettama erikoisvaliokunta. Yleisen ostelukonttorin perustamista, joka m. m. voisi pitää huolen paperin hankkimisesta, on konttori useita kertoja puoltanut.

Otto Bruun.
v. t.

Liite V.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SAIRAALAYLIHALLITUS.

Maalisk. 18 p:nä 1921.

N:o 79.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetteessä helmikuun 23 päivältä kuluvaa vuotta on Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta koskevat Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat lähetetty ylihallitukselle kehoituksineen antaa Kaupunginvaltuustolle lausunto ja selitys kaikista asiakirjoissa tehdyistä muistutuksista ja ehdotuksista, mikäli ne koskevat ylihallituksen ja sen alaisten laitosten toimintaa.

Tämän tehtävän täyttämiseksi ylihallitus tämän keralla lähettää sairaalatarkastaja G. Palanderin antaman kirjelmän (Liite VI), johon ylihallitus viittaa, samalla ilmoittaen päättäneensä kaikkien sairaalain johtokunnille lähettää sairaalatarkastajan lausunnossa ehdotetun kirjelmän.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite VI.

SAIRAALATARKASTAJA.

Helsingissä,
maalisk. 9 p:nä 1921.

Esittelykirjelmä.

Esillä olevissa Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta koskevissa asiakirjoissa, jotka on lähetetty Helsingin kaupungin sairaalaylihallitukselle lausunnon saamiseksi, on koko joukko ylihallitusta ja sen alaisia laitoksia koskevia muistutuksia.

Tilintarkastuskertomuksen sivulla 2 lausutaan seuraavaa:

»Harkitessaan niitä näkökohtia, joita kaupunginreviisori kertomuksessaan vuodelta 1919 tässä esittää, vuositilintarkastajat ovat katsoneet erikoista huomiota ansaitsevan kysymyksen siitä, onko kaupungin tilinpitovelvollisten virkailijain kirjanpitotaito katsottava riittäväksi. Jos, niinkuin kaupunginreviisorin kertomus tekee todennäköiseksi, kaupungin palveluksessa olevia henkilöitä valittaessa ei kirjanpitotaitoon ja liike- sekä konttorialalla tarvittavaan koulutukseen ole kiinnitetty riittävästi huomiota, olisi tässä niin pian kuin mahdollista saatava parannusta aikaan.»

Edellä olevaan nähden pyydän mainita että, niinkuin aikaisemmin olen ylihallitukselle huomauttanut, sairaaloissakin usein on ilmaantunut tarpeellisen kirjanpitotaidon sekä liike- ja konttorialan tuntemuksen puutetta. Miten »niin pian kuin mahdollista parannus olisi saatava aikaan», on vaikea sanoa. Minä puolestani luulen, ettei mainittavaa parannusta ole aikaansaatavissa nykyisillä työvoimilla. Olisi täysi syy muun muassa toimitsijanvirkoja täytettäessä panna suurempaa painoa kirjanpitotaitoon, ja toimitsijain taloudellista asemaa olisi parannettava, niin että näihin toimiin voitaisiin saada täysin päteviä henkilöjä, jotka olisivat täysin kykeneviä hoitamaan sairaalain varsin laajaa liiketoimintaa. Erittäin tärkeissä ruokalain johtajattarentoimissa on niinikään ollut verraten heikkoja kykyjä, minkätähden olisi syytä ottaa harkittavaksi kysymys kelpoisuusvaatimusten korottamisesta tässäkin kohden.

Sivuilla 2 ja 3 lausutaan:

»Yleinen huomautus, jota tilintarkastajat eivät voi olla tekemättä tutustuttuaan kaupungin eri tilinpitovelvollisten laitosten ja lautakuntien toimintaan, on, *että yksi ja yhtenäinen johto näyttää niiltä puuttuvan.* Eri virastot ja laitokset toimivat nähtävästi liiaksi vähän toisistaan välittäen, ja siitä seuraa, että tilityksissä ja menettelytavoissa on epätasaisuutta ja että toisinaan ei riittävästi pidetä silmällä kokonaisuuden etua. Vuositilintarkastajat haluavat tässä kohden viitata seuraaviin kohtiin:

Erittäin kuvaavana esimerkkinä siitä, kuinka kaupungin viranomaisilta voi puutttua käsitystä kaupungin eri toimielimien yhteistoiminnan välttämättömyydestä — mistä sitten seurasi tuntuvaa rahallista vahinkoa kaupungille — tilintarkastajat haluavat viitata kaupunginreviisorinkin käsittelemään kunnalliskodin ja Nickbyn mielisairaalan soppajuurikauppaan. Huolimatta siitä, että kaupungin elintarvelautakunnalla oli samaa tavaraa perin suuret varastot, kunnalliskodin johtaja, samoin kuin sitten myöskin Nickbyn mielisairaala, tilasi mainitut soppajuuret yksityiskauppiaalta myötävaikuttaen siten siihen, että elintarvelautakunnan varastot jäivät myymättä ja että kunnalle, parempien elintarveolojen maahan tultua ja soppajuurien menekin siten tyrehdyttyä, tuli tappiota ehkäpä 100,000 mk.

Ne perustelut, joilla kauppaa on puolustettu ja joita kumma kyllä sekä köyhäinhoitohallitus että kaupungin sairaalayliha̲llitus ovat antamissaan lausunnoissa pitäneet riittävinä, ovat tilintarkastajien mielestä olleet varsin heikot. Ottaakseen selkoa siitä, olivatko yksityiseltä ostetut soppajuuret todella parempia kuin kaupungin myymälöiden tarjoamat, kuten ostaja väittää, ovat tilintarkastajat antaneet Helsingin kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoorin toimittaa kemiallisen tutkimuksen kummankin soppajuurilajin laadusta. Kuten tähän tilintarkastuskertomukseen liitetystä tutkimustodistuksesta näkyy, ovat molemmat lajit ainakin nyt täysin samanarvoisia. Mitä taas tulee siihen hintaan, Smk 13: 75 kilolta, mikä kyseessä olevista soppajuurista maksettiin, väittää tosin ostaja, että hänen yksityiseltä saamansa soppajuuret olivat 25 penniä kilolta huokeampia kuin se hinta, millä, puhelimitse tiedusteltaessa, elintarvetoimisto niitä ilmoitti myyvänsä. Tilintarkastajien mielestä ei kuitenkaan ole ollenkaan selvitetty, mikä olisi elintarvetoimiston tukkuhinta ollut, jos siltä olisi ostettu näitä elintarpeita vaununlastittain, kuten tässä tehtiin, ja varsinkin, jos olisi ilmoitettu, että tavarat tarvitaan kaupungin omia laitoksia varten. Siinä suhteessa viittaamme tähän tilintarkastuskertomukseen liitettyyn elintarvetoimiston todistukseen.

Vuositilintarkastajat ovat tahtoneet perinpohjaisemmin mainita tästä tapauksesta, koska samanlaista kokonaisuuden edusta välittämätöntä ja kaupungille vahingollista menettelyä helposti voi monella muullakin alalla ilmetä.»

Mitä tässä lausuttuun tulee, on mainittua soppajuurten ostoa Nikkilän sairaalaan epäilemättä pidettävä huomaamattomuutena, ja voi sen puolustukseksi esittää ainoastaan elintarvealalla silloin vallinneet erittäin tukalat ja pulmalliset olot, mutta valitettavasti ilmenee sairaaloissa tapauksia, jotka kyllä osoittavat jonkinlaista välinpitämättömyyttä ja väärinkäsitystä vallitsevan kokonaisuuden eduista. Usein ilmenee tietämättömyyttäkin. Esim. sähkölamppujen osto yksityisistä liikkeistä eikä kaupungin sähkölaitokselta — vaikka hinta olisikin hiukan korkeampi — on tietenkin kokonaisuuden etua silmällä pitäen sopimatonta.

Sangen heikko kohta hallinnossa on niinikään Nikkilän maanviljelys, syystä että johdolta puuttuu tarpeellista asiantuntemusta. Toimiin on kuitenkin jo ryhdytty eräiden maanviljelyksen alalla vallinneiden epäkohtien poistamiseksi.

Sivulla 4 lausutaan:

»Jo useina edellisinä vuosina ovat vuositilintarkastajat painostaneet kaupunginreviisorin vaatimusta, että mitään määrärahojen ylittämistä, ilman että kysymyksessä olevaa tarvetta varten on saatu lisämääräraha, ei saisi tapahtua. Sellaista epäjärjestystä on kuitenkin edelleenkin tilivuonna suvaittu, kuten kaupunginreviisorin kertomuksessa olevasta määrärahain ylitysten luettelosta näkyy.

Tilintarkastajat haluavat tässä kuitenkin kiinnittää huomiota tämän asian erääseen puoleen, mikä kaupunginreviisorin kertomuksessa on jäänyt verrattain sivuun. Eräissä kaupungin laitoksissa näyttää olevan vallalla se käsitys että, jos vuotta varten annettu määräraha ei riitä, se voidaan huoletta ylittää, kunhan vaan vuoden lopussa — tai usein vasta seuraavan vuoden alussa — muistetaan pyytää valtuuston hyväksyminen kysymyksessä olevalle menoerälle. On selvää, että jos tällainen käsitys saa juurtua, kaupungin eri laitoksilla ei ole mitään aihetta huolellisesti laatia seuraavan vuoden menoarvioita, koska ne silloin tietävät että, jos varat eivät riitä, niitä aina saadaan lisää.»

Mitä tässä lausuttuun tulee, on ylihallituksella surullinen kokemus helmikuun 18 päivänä 1921 pidetystä kokouksestaan, jolloin lupaa määrärahain ylittämiseen täytyi anoa. Minun täytyy myöntää, että ollakseni saattamatta sairaaloita erittäin pulmalliseen asemaan, olen, vaikkei minulla ole siihen ollut oikeutta, osoittanut varoja ylittämällä myönnetyt määrärahat. Miten minun vastedes on meneteltävä samanlaisessa tilanteessa, jätän ylihallituksen päätettäväksi.

Sivulla 14 kaupunginreviisori huomauttaa, että kaikkien virastojen ja laitosten on, voidakseen seurata vuosimäärärahain käyttöä, pidettävä kirjaa tilauksista. Pyydän huomauttaa, että ylihallituksen joulukuun 12 päivänä 1919 sairaaloille antamassa johtosäännössä toimitsijat velvoitettiin pitämään tässä tarkoitettua ostoskirjaa, mutta valitettavasti ei johtosääntöä aina ole noudatettu.

Sen johdosta etteivät sairaalat aina ole vaatineet laskujaan kuukausittain, eikä niillä usein ole ollut ensinkään tietoa maksamatta olevain velkainsa määrästä, ei määrärahain yhtäjaksoista käyttöä ole voitu pitää silmällä. Sittenkuin 1920 vuoden tilikirjat oli päätetty kuluvan vuoden helmikuussa, on esim. Marian sairaalasta saapunut vuoteen 1920 kohdistuvia laskuja, jotka nimenomaisesta kiellosta huolimatta on luettu 1921 vuoden menoihin. Oikeinta kaiketi olisi pyytää Kaupunginvaltuustolta lisämääräraha näiden eräin suoritukseen. Kun menoerät kuitenkin ovat verraten pieniä, riittänee menettelystä tällä kertaa ainoastaan muistutus.

Sivulla 4 lausutaan:

»Siihen nähden, että painatustyöt vuosi vuodelta ovat käyneet yhä kalliimmiksi, olisi kuitenkin mitä tärkeintä jo edeltäpäin punnita, mitä voitaisiin tehdä painatuskustannusten alentamiseksi.»

»Mitä sairaaloihin tulee, on mikäli mahdollista pyritty laatimaan kaikille sairaaloille yhteiset lomakkeet ja painatus toimitettu yhteisesti; painatustöiden määrääkin on jonkin verran supistettu.

Sivulla 5 vuositilintarkastajat lausuvat:

»*Kaupungin teknillisten laitosten* tilejä, niiden hallituksen pöytäkirjoja ja vastaavia revisionikonttorin tarkastuspäiväkirjoja sekä kertomusta läpikäydessämme olemme todenneet, että vuoden kuluessa on monissa tapauksissa huomattavissa melkoisen suurta mielivaltaisuutta ja annettujen valtuuksien rajojen yli menemisiä;»

ja sivulla 15 kaupunginreviisori lausuu:

»Edelleen näyttää käyvän esiin, että huolimatta kaupunginvaltuuston, revisionin aikaisempien muistutusten johdosta ja rahatoimikamarinkin käsiteltyä asiaa, erityisistä päätöksistä, ettei luontaisia etuja, niinkuin vapaata sähköä ja kaasua voi kuulua virkailijoille muuten kuin ottamalla ne asianomaisesti vahvistettuun taloussääntöön taikka kaupunginvaltuuston vuoden kuluessa tekemästä päätöksestä, teknillisten laitosten hallitus näyttää yli sen myöntäneen vapaan sähkövalaistuksen erinäisille laitoksen toimihenkilöille.»

Tämän johdosta pyydän huomauttaa, että sairaaloissakin on tehty syntiä kaupunginreviisorin mainitsemassa kohden.

Budjettia käsitellessään ylihallitus kokouksessaan tammikuun 21 päivänä 1921 päätti, että luontoisedut, joita viranpitäjät ovat nauttineet, mutta joita ei ole budjettiin merkitty, saivat jäädä sairaalajohtokuntain tekemäin eri esitysten varaan, ja kirjelmässä tammikuun 21 päivältä 1921 tämä saatettiin kaikkien sairaalajohtokuntain tiedoksi. Ehdotuksia asiasta ei vielä ole saapunut.

Sivulla 7 huomautetaan:

»Kaupungin taloudelle erittäin tärkeänä pidämme sitä kaupunginreviisorin kertomuksessa tehtyä esitystä, että ennen herätetty, mutta lepäämään jätetty suunnitelma ehdotuksen laatimisesta toimenpiteiksi kaupungin tulojen kohottamiseksi ja mikäli mahdollista menojen pienentämiseksi uudelleen otettaisiin esille.»

Sairaalain pääasiallisimpina tuloina ovat sairasmaksut, joita ylihallituksen ehdotuksesta on korotettu niin paljon, ettei nykyhetkellä liene syytä niitä edelleen korottaa. Tässä kohden on vain katsottava, että sairasmaksut kunnollisesti kertyvät.

Kun Kaupunginvaltuuston painetuissa asiakirjoissa n:o 4 vuodelta 1921 on useita muistutuksia, jotka sairaalajohtokuntain ja niiden alaisten toimihenkilöjen olisi otettava huomioon, pyydän ylihallitukselle ehdottaa, että ne saatettaisiin asianomaisten sairaalajohtokuntain tiedoksi huomauttamalla, että voimassa olevia johtosääntöjä on tarkoin noudatettava ja tilintarkastajain tekemät muistutukset otettava huomioon (seuraavan kirjelmäehdotuksen mukaisesti).

»*Ehdotus:*

Kaikille sairaalajohtokunnille.

Ylihallitus lähettää tämän keralla johtokunnalle Helsingin kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta koskevat Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat n:o 4 huomioon otettaviksi ja asianomaisten viranpitäjäin tietoon saatettaviksi. Samalla ylihallitus erikoisesti huomauttaa,

että tarpeellista huolta on pantava kaikkiin ostoksiin ja kaupungin etua siinä tarkoin valvottava,

että maksamatta olevain laskujen määrät on ehdottomasti kultakin kuukaudelta velottava asianomaisilta, jotta käy mahdolliseksi arvostella liikettä ja määrärahain käyttöä,

että tilauksista on pidettävä Ylihallituksen joulukuun 12 päivänä 1919 vahvistamaa ostoskirjaa, jotta maksamattoman velan määrä on tiedossa,

että riittämättömiksi osoittautuneita määrärahaeriä ei saa ilman muuta ylittää,

että ylihallitus on antanut sairaalain tilivirastolle määräyksen olla maksettavaksi osoittamatta vahvistetun budjetin ylittäviä määriä,

että vahvistettua menosääntöä on tarkoin noudatettava ja määrärahoja säästeliäästi käytettävä menosäännön puitteissa,

että, jos määrärahaerät tarpeellisesta säästäväisyydestä huolimatta osoittautuvat riittämättömiksi, ylihallitukselle on hyvissä ajoin tehtävä perusteltu esitys asiasta,

että kuluvaan vuoteen kohdistuvia menoja ei saa panna maksettavaksi seuraavan vuoden menosäännöstä,

että painatustyöt on supistettava mahdollisimman vähiin ja yhdenmukaisia kaavakkeita sairaaloissa mikäli mahdollista käytettävä,

että sairasmaksujen saannin turvaamiseksi tarpeellisia määräyksiä tarkoin noudatetaan,

että luontoisetuja, joihin ei ole saatu asianmukaista lupaa, ei myönnetä viranpitäjille, sekä

että voimassa olevia johtosääntöjä muutoin tarkoin noudatetaan.»

Kaupunginvaltuustolle annettavana vastauksena ehdotan ylihallituksen ilmoitettavaksi, että se valitettavasti havaitsee tilintarkastajain tekemistä muistutuksista eräiden pitävän paikkansa ylihallituksenkin alaisiin laitoksiin nähden ja että ylihallitus on asianomaisille sairaalajohtokunnille lähettänyt edellä olevan ehdotuksen mukaisen kirjelmän puheenalaisten epäkohtain välttämiseksi.

G. Palander.

Liite VII.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Huhtik. 9 p:nä 1921.

Vaadituksi selitykseksi 1919 vuoden tilintarkastuskertomuksessa olevain, teknillisten laitosten hallintoa koskevain muistutusten johdosta hallitus kunnioittaen pyytää lausua seuraavaa.

Sähkölaitokseen nähden muistutetaan ensinnäkin, että Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget yhtiön toimittaman virranmuuntajan koko hinta oli maksettu, vaikka hankintasopimuksessa on määräys, että on maksettava kor-

vaus toimituksen myöhästymisestä ja toimitus todella myöhästyi. Hallituksen silloinen puheenjohtaja, prof. Ahlfors, ja sähkölaitoksen silloinen johtaja, ins. Pehrman, ovat tämän oheisissa liitteissä (Liitteet VIII ja IX) vastanneet tähän muistutukseen, eikä hallituksella puolestaan ole asiaan mitään lisättävää.

Vuositilintarkastajat huomauttavat sitten, että sähkölaitoksessa on lukuisille henkilöille myönnetty vapaa sähkövalaistus, vaikkei heillä budjetin mukaan ole siihen oikeutta. Hallituksella on kunnia ilmoittaa, että sähkölaitoksen virkamiehistä ainoastaan ne, joilla Kaupunginvaltuuston vahvistaman palkkasäännön mukaan on vapaa sähkövalo, ovat sen saaneet, sekä huomauttaa, että sähkölaitoksen vuosirahasäännössä aina on ollut määräraha vapaan sähkövalon kustantamiseksi eräille laitoksen käyttöhenkilökunnan jäsenille, näihin luettuina työmestarit ja päivystysmonttöörit. Tätä määrärahaa on sähkölaitoksen johto käyttänyt järjestäessään tämän henkilökunnan yhteismäärärahasta maksettavia palkkoja. Puheenalaisessa muistutuksessa ei mainita, mitä erikoistapausta tai tapauksia lähinnä tarkoitetaan, minkä johdosta yksityiskohtaisen vastineen antaminen käy mahdottomaksi. Hallituksen täytyy sentähden rajoittua ilmoittamaan, että minkäänlaisia väärinkäytöksiä mainitussa kohden ei ole olemassa sekä että kaikki tiedot tähän kuuluvista seikoista aina ovat saatavina.

Tätä seuraavan muistutuksen mukaan vuositilintarkastajat mainitsevat havainneensa, että sähkölaitoksen tileissä on varoja siirretty eräistä määrärahoista toisiin, riittämättömiksi osoittautuneihin määrärahoihin, mutta nämä huomiot ovat toteensaattamattomia. Hallituksella on kunnia huomauttaa, että lupaa vuoden varrella lisäyksen tarpeessa olevain määrärahain ylitykseen aina on Kaupunginvaltuustolta anottu ja että, mikäli hallituksella on tiedossaan, siirtoa määrärahasta toiseen käytetään ainoastaan hätäkeinona menojen osittelussa tapahtuneiden erehdysten oikomiseksi.

Kaasulaitokseen nähden vuositilintarkastajat toteavat, että niin hallitus kuin v. t. johtaja Lappekin ovat puolustamattomalla tavalla menneet yli valtuuksiensa, minkä asianlaidan arvatenkin katsotaan käyneen selville tuonnempana tehdyistä muistutuksista. Ne asianhaarat, jotka pakottivat silloisen hallituksen ryhtymään vuositilintarkastajain moittimaan toimenpiteeseen sisustuttaa v. t. johtajalle Lappelle asunto kaasulaitoksen konttorihuoneiston erääseen osaan, selvitetään seikkaperäisesti edellä mainitun, prof. Ahlforsin antaman selityksen loppuosassa, ja nykyinen hallitus puolestaan pitää puheenalaista toimenpidettä hyvin perusteltuna. Mainittu selitys osoittaa lisäksi, että vuositilintarkastajain seuraava väite, että johtaja Lappe on vuokravapaasti asunut mainitussa huoneistossa, ei ole tosiolojen mukainen. Mitä tulee johtaja Lappen käyttämää sähkövalaistusta koskevaan muistutukseen, on hallituksella kunnia mainita, että vuositilintarkastajain mainitsema johtojen kustannus sisältyy heidän edellä ilmoittamaansa, asunnon sisustuksen kokonaiskustannuksia osoittavaan erään. Johtaja Lappe muutti puheenalaiseen asuntoon huhtikuussa 1919. Erikoista sähkövirtamittaria ei, valitettavan epähuomion johdosta, asetettu ennenkuin seuraavan syyskuun 3 päivänä, mistä lähtien virrankulutuksesta on veloitettu. Seuraava väite että »Konttorin muutostilillä» on suuri joukko muita eriä, joita on pidettävä v. t. johtajan yksityisinä menoina, kumoo tämän oheinen mainitun tilin jäljennös, jossa ainoatakaan mainitun laatuista erää ei esiinny. Vuositilintarkastajat muistuttavat edelleen, että usein mainitussa asunnossa käytetään eräitä kaasulaitoksen näyttelyyn kuuluvia esineitä. Tässä tarkoitetut esineet ovat kylpyamme, lämminvesikoje ja eräät kaasulamput, joiden täytyy katsoa

kuuluvan asunnon sisustukseen, ja onkin ne sittemmin merkitty kaasulaitoksen kalustoluetteloon. Lähinnä tässä esitettyyn katsoen näyttää edellä mainittu väite valtuuksien ylittämisestä toteensaattamattomalta.

Vaikka 1919 vuoden tilintarkastuskertomuksessa tämän jälkeen seuraava lausunto kohdistuu 1920 vuoden aikaisiin seikkoihin, ei hallitus ole sitä tahtonut sivuuttaa, koska sen yhteydessä sopii ottaa huomioon vuositilintarkastajain vähää ennen tekemässä muistutuksessa mainitut »maksut v. t. johtajan perunamaan muokkauksesta, tomaattikepeistä j. n. e.» Viimeksi mainittuna vuonna huomautti revisionikonttori hallitukselle, että johtaja Lappe oli omiksi tarpeikseen teettänyt eräitä vähäisiä töitä Sörnäsin kaasutehtaalla sekä käyttänyt jonkin määrän kaasulaitokselle kuuluvaa bentsiniä. Tätä asiaa hallituksessa käsiteltäessä lausuttiin paheksuminen muistutuksenalaisen menettelyn johdosta, jolloin kuitenkin huomautettiin, että yksityisissä laitoksissa valitsi jonkin verran vapaampi käsitys päällikön valtuuksista sekä ettei johtaja Lappe aikaisemmin ollut palvellut kunnallisessa laitoksessa. Hallitus päätti, että johtaja Lappen oli suoritettava korvaus eräistä muistutuksenalaisista töistä, minkä ohessa kaasulaitos velvoitettiin katsomaan, ettei aihetta tuollaisiin muistutuksiin vastedes saanut ilmaantua. Erityisestä syystä hallitus ilmoittaa, että johtaja Lappe on kaasulaitokselle maksanut 2,030: 35 markkaa eli kaikkien muistutuksenalaisten töiden kirjaanpannut kustannukset sekä edellä mainitun bentsinin hinnan. Vastamainittuun määrään sisältyy 853: 60 markkaa kustannuksia kaasulaitoksen alueelle laitetun perunamaan tasottamisesta ja aitaamisesta sekä 150 markkaa mainitusta, moottoriveneessä kulutetusta bentsinistä, josta suurin osa on käytetty matkoilla kaasulaitokseen ja sieltä takaisin, joita kahta erää hallitus ei ollut pitänyt johtaja Lappea velvollisena korvaamaan.

Mitä sitten tulee vuositilintarkastajain lausuntoon rahatoimikamarin välittämästä teknillisten laitosten ulkomaisten tilausten hinnansuorituksesta, pyytää hallitus huomauttaa, että tässä noudatettu menettely ei ole poikennut Kaupunginvaltuuston asiassa tekemästä päätöksestä.

Hallitus katsoo lopuksi olevan lyhyesti kajoominen siihen seikkaan että hallituksen käsityksen mukaan tilikertomuksen tässä käsitellyn osan laadinnassa nähtävästi on vallinnut vapaampi käsitys kuin mikä yleisesti on olemassa niistä näkökohdista, joita tämänlaatuisten kertomusten antamisessa on etusijassa pidettävä silmällä. Tätä todistavat useimpain edellä kosketeltujen muistutusten vähäinen asiallisuus ja tarkkuus, insinööri Pehrmaniin kohdistettujen salaviittausten osoittama vastuunalaisuudentunnon ja tahdikkuuden sivuuttaminen sekä tasapuolisuuden puute, jonka ilmeisenä tarkoituksena on saattaa kaasulaitoksen johtaja epäluulon alaiseksi millä keinoin tahansa. Tuntuu siltä kuin vuositilintarkastajat olisivat etusijassa halunneet julkituoda sen tyytymättömyyden, jota mainitun johtajan ansiokas toiminta lienee eräällä taholla herättänyt, tyytymättömyyden, jonka todelliset syyt pidetään salassa.

Mitä tulee kaupunginreviisorin lausuntoon teknillisten laitosten vuosirahasääntöihin hallituksen käytettäviksi merkittyjen määrärahain käyttämisestä, on hallituksella kunnia viitata teknillisten laitosten johtajain näistä seikoista antamaan, tämän oheiseen selitykseen (Liite XI). Lähetekirjat pannaan tämän oheen.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitus:

Werner Hult.

I. Savonius.

Liite VIII.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle.

Saatuani hallitukselta tilaisuuden antaa selityksen vuositilintarkastajain tekemäin muistutusten johdosta, jotka koskevat: a) hallituksen tammikuun 15 päivänä 1919 tekemää päätöstä olla vaatimatta Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget i Västerås yhtiötä maksamaan hankintasopimuksessa määrättyä sovinnaissakkoa sähkölaitokselle tilatun virranmuuntajan toimituksen myöhästymisestä ja b) hallituksen helmikuun 5 päivinä 1919 tekemää päätöstä sisustuttaa kaasulaitoksen kustannuksella sen v. t. johtajalle asunto laitoksen konttorihuoneistoon, on minulla silloisten hallituksenjäsenten ja asianomaisten laitosten päällikköjen kanssa neuvoteltuani kunnia esittää seuraavaa.

Sähkölaitoksen silloinen johtaja, insinööri Hj. Pehrman, on eri kirjelmässä, joka minulla niinikään on kunnia hallitukselle antaa, seikkaperäisesti perustellut, mistä syystä hän hallitukselle ehdotti, että vaatimus korvauksen saamisesta puheenalaisen virranmuuntajan toimittamisen myöhästymisestä saisi raueta. Nämä perustelut onkin hallitus kokouksessaan tammikuun 15 päivänä 1919 yksimielisesti hyväksynyt eikä niin ollen lisäselitystä tähän enää tarvitse esittää.

Mitä taas tulee hallituksen helmikuun 5 päivänä 1919 tekemään päätökseen laittaa kaasulaitoksen kustannuksella sen v. t. johtajalle asunto laitoksen konttorihuoneistoon, on mielestäni tarpeellista hiukan seikkaperäisemmin selittää hallituksen päätöksen syitä.

Joulukuun 7 päivänä 1918 ehdotti hallitus Kaupunginvaltuustolle, että kaasulaitoksen v. t. johtajaksi vapaaherra Cedercreutzin erottua valittaisiin insinööri Kurt Lappe, jota hallitus piti erittäin sopivana puheenalaiseen toimeen. Samalla hallitus niinikään ehdotti ne perusteet, joita noudattaen välikirja insinööri Lappen kanssa tehtäisiin, ja oli siinä hallituksen mielestä silloisen asunnonpuutteen ja sen johdosta kohonneiden vuokrain johdosta hänelle taattava m. m. vuotuinen 2,000 markan vuokra-apu. Hallituksen ehdotuksen hyväksyen Kaupunginvaltuusto joulukuun 17 päivänä tekemänsä päätöksen mukaan antoikin hallituksen toimeksi tehdä mainitun insinööri Lappen kanssa välikirjan, jossa hänelle taattiin palkkaetuina pohjapalkkaa 16,000, matkarahoja 500 ja vuokrarahoja 2,000 markkaa vuodessa sekä sitä paitsi vapaa valaistus- ja keittokaasu, sillä ehdolla että insinööri Lappe sitoutui toimimaan kaasulaitoksen v. t. johtajana kaksi vuotta, 1919 vuoden alusta lukien.

Yrittäessään Saksasta tänne palattuaan hankkia siedettävää asuntoa huomasi insinööri Lappe pian, että sekä hän että hallitus olivat erehtyneet huoneiston saantimahdollisuuteen nähden. Alkeellisimpainkin huoneistojen luovutuksesta pyydettiin kymmeniätuhansia markkoja ja kohdakkoin joutilaiksi tulevista osakehuoneistoista 20,000—30,000 markkaa huonetta kohti huoneiston aseman ja laadun mukaan. Kun insinööri Lappe, joka oli otettu toimeen ainoastaan kahdeksi vuodeksi eikä sentähden ollut varma siitä, jäisikö hän vakinaisesti Helsinkiin asumaan, ei katsonut voivansa maksaa edellä mainittuja summia vain saadakseen tilaisuuden noina kahtena vuonna palvella kaupunkia palkasta, joka tuskin olisi riittänyt asuinhuoneiston luovutussumman suoritukseen, ja kun hänellä muukalaisena tässä maassa ei voinut välikirjaa allekirjoitettaessa olla

täydellistä tietoa vaikeuksista, joita asuinhuoneiston saanti saattoi kohdata, katsoi hän olevansa oikeutettu hallitukselle ilmoittamaan, ettei hän voinut saada tilaisuutta hoitaa kaasulaitosta, ellei hallitus jollakin tavoin voinut hänelle hankkia jonkinlaista, vaikkapa pientäkin, asuntoa.

Hallitus oli täysin tietoinen siitä, että siihen aikaan oli mahdoton saada semmoisia ominaisuuksia omaavaa kotimaista henkilöä, että kaasulaitoksen johtajantoimi olisi voitu hänelle uskoa, ja kun kaasulaitoksen käyttöinsinööri oli silloin ollut vasta muutaman kuukauden virassa eikä ollut sitä ennen toiminut kaasunvalmistusalalla eikä hänelle sentähden voitu uskoa kaasulaitoksen johtoa sekä vihdoin kun laitoksen johtoa ei sopinut pitemmäksi ajaksi jättää kaasumestarien hoitoon, oli hallituksen mahdoton vapauttaa insinööri Lappea välikirjasta. Mutta sen ohessa ei hallitus myöskään keksinyt muuta keinoa, kuin päättää laittaa hänelle asuinhuoneiston konttorihuoneiston erääseen osaan, kuitenkin sillä ehdolla että v. t. johtaja ilmoitti suostuvansa jonkin aikaa tulemaan toimeen vastaavassa määrässä supistetulla konttorihuoneistolla.

Kun en voi olettaa vuositilintarkastajain tahtoneen tehdä muistutusta siitä, että hallitus laittamalla asuinhuoneiston v. t. johtajalle Lappelle hankki hänelle tilaisuuden hoitaa kaasulaitoksen johtoa, täytyy minun arvella muistutusten koskevan hallituksen päätöksen toista kohtaa, nimittäin että muutostöiden kustannukset pantiin kaasulaitoksen maksettaviksi. Hallituksen oli kuitenkin ryhdyttävä nopeisiin toimiin voidakseen ehkäistä ehkä kohtalokkaan seisahduksen kaasulaitoksen hoidossa, ja tietäen mitä viivytystä kääntymisestä Kaupunginvaltuuston puoleen aina johtuu, katsoi hallitus olevan syytä itse päättää, mistä varat näiden kustannusten suoritukseen otettaisiin. Hallitus olisi ollut täysin oikeutettu tähän tarkoitukseen käyttämään arvaamattomiin tarpeisiin varattua määrärahaansa, mutta jottei suurta osaa tästä määrärahasta kulutettaisi jo vuoden alussa, näytti hallituksesta sopivammalta panna kustannukset sen laitoksen suoritettaviksi, jonka hyväksi työt teetettiin. Näiden valmistuttua ja niiden kustannusten käytyä selville olisi hallitus tosin voinut Kaupunginvaltuustolta anoa vastaavaa määrärahaa, mutta asia ei olisi siitä mitenkään muuttunut.

Hallituksen helmikuun 5 päivänä 1919 tekemää päätöstä väliaikaisen asunnon laittamisesta v. t. johtajalle Lappelle on sentähden pidettävä välttämättömänä tekona kaasulaitoksen käytön ja hoidon turvaamiseksi, jota tekoa ei voitu lykätä toistaiseksi Kaupunginvaltuuston luvan saamiseksi, jota kaiketi ei tässä tapauksessa olisi voitu olla antamatta.

Vuositilintarkastajain väite, että v. t. johtaja olisi asunut huoneistossaan vuokravapaasti, ei ole totuuden mukainen, koska hän, olemalla kantamatta hänelle välikirjassa taattua 2,000 markan vuokrarahaa, todellisuudessa on suorittanut 2,000 markan vuosivuokran, jota 1919 vuoden alussa ei pidetty aivan vähäpätöisenä kolmen huoneen huoneistosta, joka oli vailla useita semmoisia etuja, joita muihin huoneistoihin liittyy.

Helsingissä, maaliskuun 29 päivänä 1921.

K. Axel Ahlfors.

Liite IX.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle.

Hallituksen minulle suotua entisen puheenjohtajansa, professori K. Axel Ahlforsin välityksellä tilaisuuden vastata kaupungin tilintarkastajain sähkölaitoksen 1919 vuoden aikaista hallintoa vastaan tekemiin muistutuksiin pyydän lausua seuraavaa:

Tilintarkastajat muistuttavat, että hallitus minun ehdotuksestani on hyväksynyt Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget i Wästerås yhtiön toimittaman virranmuuntajan vaatimatta suorittamaan hankintasopimuksessa toimituksen myöhästymisestä säädettyä sakkoa, joka olisi noussut ainakin 66,000 markkaan. Edelleen mainitsevat tilintarkastajat, että minä, jonka ehdotuksesta semmoinen kymmeniintuhansiin markkoihin nouseva kaupungin varain lahjoitus tehtiin, kohdakkoin sen jälkeen erosin kaupungin palveluksesta ruvetakseni mainitun Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolag yhtiön Suomessa toimivan tytäryhtiön toimitusjohtajaksi, joka jälkimmäinen yhtiö juuri oli toimittanut puheenalaisen koneen. Lopuksi tilintarkastajat muistuttavat, että minä olin määrännyt suoritettavaksi täyden maksun myöhään toimitetusta koneesta jo aikoja ennen, kuin hallitus oli päättänyt, ettei myöhästymisestä ollut vaadittava korvausta, sekä alistavat Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi, olisiko minulta vaadittava korvausta kaupungille tuottamastani vahingosta.

Mitä tulee tilintarkastajain kertomukseen yleensä, pyydän ensinnäkin huomauttaa, että nimeni on väärin kirjoitettu. Edelleen totean, että tilintarkastajat ovat käyttäneet minun kunniaani erittäin loukkaavia salaviittauksia, jotka minusta näyttävät sitä sopimattomammilta, kun minulle ei ole suotu tilaisuutta antaa minkäänlaisia selityksiä eikä tietoja. Tilintarkastajilla ei ole oikeutta niiden asiakirjain pohjalla, joita he ehkä ovat suvainneet tarkastella, ilman muuta tehdä johtopäätöksiään, vielä vähemmän julkisesti sen laatuisessa tilintarkastuskertomuksessa, kuin tässä on puheena, halventaa ent. virkamiehen mainetta ja arvoa. Ainakin minun oikeudentuntoni asettuu tuollaista menettelyä vastaan.

Täydellisen selityksen saamiseksi rohkenen kuitenkin mainita seuraavaa:

Virranmuuntaja oli marraskuun 30 päivänä 1916 ja tammikuun 8 päivänä 1917 tehdyn välikirjan mukaan oleva valmis Wästeråsissa heinäkuun 11 päivänä 1917, ja oli niihin toimitusaikaan nähden pantu kaikki sota-aikana tavalliset varaukset. Maksu oli suoritettava kolmessa erässä, ensimmäinen erä välikirjaa allekirjoitettaessa, toinen kun kone oli lähetetty tai valmis lähetettäväksi, sekä kolmas, kun katsastajat olivat puoltanet laitteen hyväksymistä. Panen tämän oheen välikirjan otteen jäljennöksen (Liite X).

Niinkuin tämän oheisista kirjejäljennöksistä käy selville, ilmoitti koneen hankkija huhtikuun 30 päivänä 1917 toimituksen myöhästyneen alihankkijan luona puhjenneen lakon johdosta. Sähkölaitos ilmoitti toukokuun 8 päivänä vastalauseen toimitusajan pitenemisen johdosta, ennenkuin tarkempi selvitys lakon vaikutuksesta koneen toimitukseen oli saapunut. Heinäkuun 14 päivänä 1917 hankkija ilmoittaa koneen valmistuvan koeteltavaksi elokuussa, mihin tiedonantoon sähkölaitos heinäkuun 16 päivänä vastaa vaatimalla jouduttamaan valmistusta. Elokuun 10 päivänä hankkija antaa tarkemman selityksen toimituksen myöhästymisen syistä. Lokakuun 8 päivänä 1917 hankkija ilmoittaa ylivoimaisen

esteen koetushuoneessa sattuneen suuren tapaturman johdosta. Toukokuun 11 päivänä 1918, siis kapinan jälkeen, hankkija ilmoittaa koneen jo pitemmän aikaa olleen valmiina, ja tämän jälkeinen kirjeenvaihto koskee lähetystapaa sekä katsastusta. Suosittelen kirjeitä luettaviksi, koska ne antavat selvän kuvan tilanteesta.

Ensimmäinen myöhästyminen siis johtui lakosta, toinen koetushuoneessa tapahtuneesta tapaturmasta ja kolmas valtiollisesta tilanteesta. Oli sentähden mahdoton vaatia suoritettavaksi sovinnaissakkoa, kun hankkija jo yksistään sota-aikana vallitsevain tavattomain olojen johdosta voi pitää myöhästymistä oikeutettuna. Kieltäytyminen konetta vastaanottamasta ei olisi hyödyttänyt sähkölaitosta, joka kaikkien muiden tavoin oli jossain määrin riippuvainen hankkijoista. Tappiota taikka haittaa ei myöhästymisestä myöskään johtunut, vaikka sähkölaitos olisi halunnut saada koneen ajoissa, koska syksyllä odotettiin korkeaa kuormitusta ja varakoneisto oli niukka.

Mitä taas maksuun tulee, suoritettiin viimeinenkin erä välikirjan mukaisesti, niinkuin näkyy sähkölaitoksen kirjeestä joulukuun 30 päivältä 1918. Tämän viimeisen erän maksatin hallitusta kuulematta samaten kuin osoitin maksettaviksi muut erääntyneet maksut. Erikoisesti kuitenkin muistan, että halusin saada maksun suoritetuksi, syystä että kruunut osoittivat kohoamisen merkkejä ja niitä oli toisinaan vaikea saada. Lienee pikemmin luettava minulle ansioksi, että tämä asia selvitettiin ajoissa.

Tilintarkastajain lausunto, että sakkoa olisi ollut vaadittava maksettavaksi koko myöhästymisajalta, näyttää minusta sangen merkilliseltä. Vaikkeivät tilintarkastajat ole tutustuneet kaikkiin asiakirjoihin, lienee heille kuitenkin ollut tunnettua, että maassamme talvella 1918 vallinnut valtiollinen tilanne saattoi koneen toimittamisen mahdottomaksi. Niinikään on mielestäni epäjohdonmukaista, että ainoastaan minua vaaditaan vastuuseen, vaikka minut ainoastaan mainitaan ehdotuksentekijäksi.

En voi lopuksi olla huomauttamatta, että minun on vaikea torjua sitä tunnetta että tilintarkastajat ovat tahallisesti etsineet syytä painakseen minuun henkilökohtaisesti polttomerkin. Syy tähän on minulle käsittämätön, mutta tosiasia pysyy. En kuitenkaan olisi milloinkaan luullut, että minua voitaisiin syyttää kunniattomista teoista.

Helsingissä, maaliskuun 14 päivänä 1921.

Hj. Pehrman.

Liite X.

Ote välikirjasta.

Helsingin Kaupungin Sähkölaitoksen, tässä alempana sanottu tilaajaksi, ja Allmänna Elektriska Aktiebolaget i Finland yhtiön, tässä alempana sanottu hankkijaksi, kesken on tehty seuraava välipuhe:

— —

6 §.

Hankkija sitoutuu toimittamaan pääasiallisen hankinnan täytetyksi heinäkuun 11 päivänä 1917 tehtaasta Wästeråsissa; kuljetus tehtaasta koneen määräpaikkaan on sopimuksen mukaan tehtävä sopivalla tavalla.

— —

Samaten pitennetään toimitusaikaa yhtä pitkällä ajalla, kuin hankkija on estynyt hankintaa suorittamasta työnseisauksen, lakon, työkiellon, tapaturman tai muun esteen johdosta, jonka voittaminen ei ole hankkijan eikä hänen alihankkijansa vallassa (ylivoimainen este, jommoiseksi luetaan salamaniskukin). Näihin luetaan myös valtiollisesta tilanteesta johtuneet odottamattomat vaikeudet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

11 §.

Laitteista, tämän välikirjan mukaisesti valmistettuna, maksaa tilaaja hankkijalle

Satakaksikymmentätuhattakuusisataaviisikymmentä Ruotsin kruunua (Kr. 120,850: —), josta määrästä maksetaan:

kolmannes tilausta tehdessä,

kolmannes, kun laitteen pääasiallinen osa on lähetetty tai valmis tehtaasta lähetettäväksi,

sekä jäljellä oleva kolmannes ynnä lopputili, kun laitteen hyväksymistä 9 §:n mukaan toimitetussa katsauksessa on puollettu, mutta, siinä tapauksessa ettei katsausta toimiteta määräajan kuluessa, viimeistään kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona katsastus olisi viimeistään ollut toimitettava.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Helsingissä, marraskuun 30 päivänä 1916.

Allmänna Elektriska A. B. i Finland:

G. J. Leire.

Helsingissä, tammikuun 8 päivänä 1917.

Helsingin Kaupungin Sähkölaitos:

G. M. Nordensvan.

Georg Weckman.

Liite XI.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle.

Vastineen antamiseksi meille lähetetyssä vuositilintarkastajain kertomuksessa kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta kaupunginreviisori m. m. huomauttaa, että teknillisten laitosten hallituksen käytettäviksi arvaamattomiin tarpeisiin budjettiin merkityistä määrärahoista suurin osa on jossain määrin käytetty niiden eräin suoritukseen, joilla useita budjettimäärärahoja on ylitetty, ja on reviisori sitä mieltä että, kun semmoisen menettelyn johdosta vuosirahasääntöön merkittyjen tarkoitusten todelliset kustannukset

eivät näiltä kohdin tule näkyviin, sekä ottamalla huomioon ennestäänkin voimassa olleen ja nyttemmin tililaitosjohtosäännössä erikoisesti määrätyn säännön ettei määrärahaa saa ylittää Kaupunginvaltuustolta siihen lisämäärärahaa hankkimatta, täytyy edellä mainittua menettelyä pitää vääränä. Tähän pyydämme huomauttaa että hallitus Kaupunginvaltuustolle marraskuun 28 päivänä 1913 tekemässään esityksessä anoi laitoksille oikeutta erinäisissä tapauksissa ylittää vahvistettuun rahasääntöön merkityt määrärahat, mutta että Kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotuksesta maaliskuun 10 päivänä 1914 tekemällään päätöksellä epäsi esityksen tässä muodossa. Sen sijaan antoi Kaupunginvaltuusto hallituksen toimeksi »ensi vuoden budjettiehdotusta laatiessaan ottaa harkittavaksi, voitaisiinko ja millä tavoin toteuttaa rahatoimikamarin ehdotus, että teknillisten laitosten menosääntöön merkittäisiin määrärahoja hallituksen käytettäväksi oman määräyksensä mukaan menoihin, joita kulloinkin kuluvan vuoden varrella vastoin luuloa tarvitaan vajauksen täyttämiseksi määrärahoissa, jotka oli syystä tai toisesta vähäisen ylitetty.»

Tämän Kaupunginvaltuuston päätöksen johdosta on laitosten viimevuotisiin budjetteihin ollut kunkin laitoksen kohdalle merkittynä määräraha »Hallituksen käytettäväksi arvaamattomiin tarpeisiin». Tätä erää ensi kerran merkittäessä budjettiehdotukseen vedottiin edellä kerrottuun Kaupunginvaltuuston päätökseen, ja siitä lähtien on tämä erä budjetissa ollut sekä käytetty sen perustelun mukaisesti, mikä Valtuuston päätöksessä semmoisen määrärahaerän merkitsemisestä budjettiin mainitaan. Sen jälkeen kuin tililaitosjohtosääntö on vahvistettu, ei myöskään ole saatettu käytäntöön uutta menetelmää ylitettyihin määrärahoihin nähden, sillä määrärahan ylitys Kaupunginvaltuuston luvatta on aina ollut kiellettyä. Mutta kun, niinkuin esillä olevassa tapauksessa on laita, koko määrärahaerä on syntynyt juuri jotta sitä jossain määrin voitaisiin käyttää ylitettyjen määrärahain täyttämiseen ja tämä erä yhä vielä on budjetissa, pitää kaiketi myönnetyt varat saada käyttää tarkoitukseensa, ilman että oikeutettua muistutusta tätä menettelyä vastaan voi tehdä. Kaupunginvaltuusto on muutoin vahvistanut mainitun johtosäännön noudatettavaksi vasta tammikuun 1 päivästä 1920, joten ei sen määräyksiin missään tapauksessa voi vedota mikäli koskee tilejä, jotka, niinkuin tässä tapauksessa on laita, kohdistuvat vuoteen 1919.

Voipi jossakin yksityistapauksessa olla mahdollista, että tämän menettelyn johdosta eivät vuosirahasääntöön merkittyjen tarkoitusten todelliset kustannukset eräiltä kohdin käy ilmi, mutta tämä seikka ei missään tapauksessa vaikuta hallituksen oikeuteen käyttää »Hallituksen käytettäväksi arvaamattomiin tarpeisiin» nimistä määrärahaa niiden määrärahain vajauksen täyttämiseen, jotka syystä tai toisesta on vähäisen ylitetty. Laitosten julkaisemista vuosikertomuksista niinikään on saatavissa tietoja todellisista kustannuksista.

Helsingissä, maaliskuun 14 päivänä 1921.

Albin Skog. **Kurt Lappe.** **A. Marsio.**

Liite XII.

HELSINGIN KAUPUNGIN
HALKOKONTTORI.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetepäätöksellään kuluneen helmikuun 23 päivältä 1921 on Kaupunginvaltuusto kehottanut halkotoimikuntaa antamaan lausuntonsa kaupungin revisionikonttorin tekemien muistutusten johdosta.

Revisionikonttori huomauttaa, että halkokonttorin kassakreditivitililtä kaupunginkassassa otettujen varojen siirtosumma joulukuussa 1919 oli halkokonttorin kirjanpdion mukaan Smk. 14,957,523: 48, mutta kaupungin kirjanpidossa Smk. 12,942,384: 18. Tämä johtui siitä, kuten revisionikonttori oikein huomauttaa, että rahatoimikonttori oli myöhästyneessä kirjanpäätöksessään vuodelle 1919 kirjannut joukon halkokonttorin erinäisille muille virastoille ja laitoksille lähettämiä laskuja, jotka koskivat v. 1919 hankintoja, kun taas halkokonttorin vastaavat velotukset ovat siirtosummina konttorin kirjanpidossa siirtyneet vuodelle 1920. Halkotoimikunta on samaa mieltä kuin revisionikonttori siitä, että tällaisia eroavaisuuksia konttokuranttitilillä ei saisi esiintyä, mutta toimikunta ei katsonut voivansa odottaa kaupungin tilinpäätöstä, vaan olevansa pakotettu jättämään vuoden 1919 saatavat kirjoihinsa siirtovaroina.

Revisionikonttorin muistutukseen, että halkokonttori ei ole voinut pitää halkojen myyntihintoja tarpeeksi alhaisina, mainittakoon vertailun vuoksi seuraavat myyntihinnat muutamissa kaupungeissa joulukuussa 1919. Hinta on laskettu metriseltä syleltä metrinpituisia koivuhalkoja Suomen Kunnallisen Keskustoimiston antamien tilastollisten tietojen mukaan, nimittäin:

Maarianhamina....	Smk.	422: —	Hämeenlinna..	Smk.	250: —
Pori.....	»	300: —	Jyväskylä	»	230: —
Turku.....	»	295: —	Loviisa	»	230: —
Hanko.....	»	290: —	Kotka	»	220: —
Viipuri	»	290: —	Kuopio	»	210: —
Helsinki	»	280: —	Lahti	»	200: —
Rauma	»	275: —	Kaskinen	»	200: —
Porvoo	»	275: —	Tampere	»	175: —
Vaasa	»	270: —	Oulu	»	160: —

Vaikkakin ylläoleviin tilastollisiin tietoihin on suhtauduttava jonkin verran varovaisesti, valaisevat ne kuitenkin halkojen hintasuhteita erinäisissä kaupungeissa. Halkokonttorin myyntihinta siihen aikaan oli Smk. 202: — metrisyleltä samoin metrinpituisista koivuhaloista. Näin ollen oli halkokonttorin hinta halvempi kuin myyntihinnat yksityiskaupassa neljässätoista tässä luetellussa kaupungissa, ja halkokonttorin itse toteamien tietojen mukaan vähintään 15—20 % halvempi kuin yksityiskaupassa Helsingissä. Huomattava on, että Helsingissä, maan suurimpana kulutuskeskuksena, olisivat halkojen hinnat olleet tuntuvasti korkeammat, ellei kaupungin halkokonttori olisi toiminut hintoja polkevana laitoksena, joka seikka revisionikonttoriltakaan ei ole kokonaan jäänyt huomaamatta. Tulos halkokonttorin toiminnasta on täten verrattuna yksityiskauppaan riittävän hyvä eikä pitäisi antaa aihetta muistutukseen. — Helsingissä, maaliskuun 23 päivänä 1921.

Helsingin kaupungin halkotoimikunta:

J. Bärlund. **Onni Tarjanne.** **Oskar Kilpinen.**
Toivo Salmio. **John Grenman.**
Bruno Sandström.

Liite XIII.

HELSINGIN KAUPUNGIN

REVISIONIKONTTORI.

Toukok. 4 p:nä 1921.

N:o 40.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston budjettivaliokunnan lähetteessä huhtikuun 19 päivältä kehoitettua revisionikonttoria Valtuustolle antamaan lausunnon asianomaisten lautakuntain ja laitosten 1919 vuoden tilintarkastuskertomuksessa tehtyjen muistutusten ja lausuntojen johdosta antamista selityksistä ja vastineista pyytää revisionikonttori mainitussa kertomuksessa noudatettua asiajärjestystä seuraten kunnioittaen lausua seuraavaa:

Sittenkuin tilintarkastuskertomuksessa on todettu kaupungin tilinpäätöksen myöhästyneen noin puoli vuotta, esitetään siinä ensimmäisenä varsinaisena muistutuksena, että niitä kaupungin viranpitäjiä valittaessa, joiden toimena on hoitaa taloutta ja tilejä, ei ole tarpeellista huomiota pantu kirjanpitotaitoon eikä liike- ja konttorialalla tarvittavaan koulutukseen, sekä ehdotetaan, *että Kaupunginvaltuusto antaisi rahatoimikamarin tehtäväksi tutkia, keiltä kaupungin viranomaisilta olisi vaadittava kirjanpitotaitoa, ja sen jälkeen antaa Valtuustolle esityksen asian vaatimien muutosten tekemisestä kysymykseen tuleviin johto- ja ohjesääntöihin.* — Asianomaisista lautakunnista ja laitoksista käsittelevät tätä huomautusta vastineissaan ainoastaan vaivaishoitohallitus sekä sairaalaylihallitus sairaalatarkastajan lausunnossa. Molemmat nämä hallitukset kannattavat tilintarkastajain ehdotusta, sairaalatarkastaja lähemmin perustellen. Hyvä olisi ollut, jos rahatoimikamarikin tai sen osasto, rahatoimikonttori, kaupungin keskeisenä kassa- ja tilivirastona, olisi lausunut mielensä tästä sitä kuitenkin likeltä koskevasta asiasta. — Revisionikonttori huomautti sittemmin painetuissa asiakirjoissa tältä kohden ainoastaan selostettuna julkaistussa kertomuksessaan m. m. siitä hiukan merkillisestä seikasta että, paitsi revisionikonttorin johtosäännössä, kaupungin johtosäännöissä ja säännöissä ei aseteta minkäänlaisia kelpoisuusvaatimuksia edellä mainittuihin välttämättömiin tietoihin nähden. Revisionikonttorin huomio oli sen ohessa kiintynyt siihen, ettei aivan viime aikoinakaan laadittuihin johtosääntöihin, niinkuin rahatoimikamarin ja sen eri osastoiden johtosääntöön, jossa kuitenkin semmoistenkin viranpitäjäin kuin rahatoimenjohtajan, kaupunginkamreerin ja kaupunginkirjanpitäjäin tehtävät luetellaan, ole mainitussa kohden minkäänlaisia kelpoisuusehtoja säädetty, vaikka toiselta puolen esimerkiksi rahatoimikamarin kanslian sihteereiltä erikoisesti vaaditaan lainopillisia tai teknillisiä tietoja. Tietojen ja taidon omaaminen taloudellis-teknillisellä alalla on kuitenkin epäämätön ehto menetykselliselle toiminnalle kaupungin taloudellisissa ja tililaitoksissa.

Seuraava tilintarkastuskertomuksessa tehty muistutus koskee sitä seikkaa, *että kaupungin hallintotoiminnasta on puuttunut yhtenäistä johtoa ja päämääräistään tietoista yhteistyötä kunnan taloudellisten lautakuntain ja laitosten kesken.* — Tähän seikkaan kajotaan rahatoimikamarin ja sairaalatarkastajan vastineissa. Rahatoimikamari tulee lausunnossaan siihen aivan oikeaan päätelmään, että on kamarin vallassa pitää kaupungin koko hallinnon johtoa käsissään. Tilintarkastajain mielestä kamari on siihen velvollinenkin. Juuri viimeksi mainitussa kohden on

vika ollut. Sillä tavoin kuin rahatoimikamari osastoineen, kanslioineen, konttoreineen ja asiamiehineen on tähän asti ollut järjestettynä ja nämä laitokset olleet huoneistoihinsa sijoitettuina, minkä johdosta ehdottoman tarpeellista yhteistyötä on niiden kesken esiintynyt liian vähäisessä määrässä sekä kun työvoimat eivät ole olleet riittäviä, ei rahatoimikamari ole kyennyt suorittamaan laajoja hallintotehtäviään kaupungin keskusvirastona. Juuri tähän nähden tilintarkastajat ovat viime vuosina esittämällä huomautuksia tilintarkastuskertomuksessa koettaneet edistää kamarin uudesti järjestämistä sekä asiantuntevain ja vastuunalaisten johtavain työvoimain (esim. kaupunginjohtajain ja eri asiamiesosaston) hankkimista sinne sekä sen ohessa rahatoimikamarin ja sen osastojen ynnä revisionikonttorin huoneistojen muuton mahdollisimman pikaista aikaansaamista.

Rahatoimikamarin lausuntoon kaupungin lautakuntain ja laitosten käytettäväin *pankkien osoittamista* koskevan vuositilintarkastajain huomautuksen johdosta ei revisionikonttorilla ole mitään sanottavana.

Mitä tulee muistutusta aiheuttaneeseen *suuren soppajuurimäärän ostoon*, vaivaishoitohallitus ainoastaan viittaa revisionikonttorin vaatimuksesta konttorille helmikuun 25 päivänä 1920 annettuun selitykseen, jota ei revisionikonttori eivätkä vuositilintarkastajat ole asiaa käsitellessään pitäneet tyydyttävänä. Sairaalatarkastaja, joka lausuu asiasta mielensä selvästi ja täsmällisesti, pitää menettelyä erehdyksenä, joka voi olla puolustettavissa ainoastaan silloisten erittäin pulmallisten elintarveolojen johdosta. Sekä vaivaishoitohallituksen että sairaalaylihallituksen revisionikonttorille aikaisemmin lausumaa käsitystä, etteivät ne ole voineet havaita toimeenpanevia toimihenkilöjään syyllisiksi, on siten olennaisesti oikaistu. — Vuositilintarkastajat näyttävät tarkoittavan, että korkein kunnallisviranomainen antaisi asiasta lausunnon asianomaisten johto- ja lautakuntain sekä laitosten noudatettavaksi.

Tämän yhteydessä tilintarkastuskertomuksessa kajotaan jo useasti puheena olleeseen kysymykseen kaupungin *ostelukonttorin* perustamisesta. Marraskuun 10 päivänä 1920 Kaupunginvaltuusto päätti kehoittaa rahatoimikamaria tätä asiaa valmistelemaan asettamaan komitean, jossa päätöksessä mainittujen lautakuntain ja laitosten tuli olla edustettuina. Mikäli on ilmoitettu, ei tämä komitea ole vielä kokoontunut.

Muistutukseen ja lausuntoihin että *melko lukuisia budjettimäärärahoja ynnä myönnettyjä lisämäärärahoja on asianmukaista lupaa hankkimatta ylitetty*, mistä seikasta vuositilintarkastajat mainitsevat esimerkkinä, miten tilastokonttorin painatustöiden määrärahaa on käytetty, jota vastoin revisionikonttorin kertomuksessa on erinäisiä numero- ja muita yksityiskohtaisia, muistutuksenalaista asianlaitaa valaisevia tietoja, ei rahatoimikamari näy katsoneen olevan aihetta vastata. Aina asiaa harrastava ja toimelias sairaalatarkastaja käsittelee tätäkin asiaa, vieläpä erittäin valaisevalla tavalla, myöntäen huomautuksen oikeutetuksi sairaaloihinkin nähden. Tilastokonttorin, joka niinikään on vastannut vuositilintarkastajain muistutukseen, on revisionikonttorin tietämän mukaan ollut epäsäännöllisten painatusolojen jatkuessa erittäin vaikea seurata painatusmäärärahansa kulumista, ja konttori näyttää varsinkin vuodesta 1919 lähtien parhaansa mukaan yrittäneen ajoissa hankkia lisämäärärahoja.

Revisionikonttori on kertomuksessaan (siv. 14) koettanut osoittaa, miten olisi meneteltävä, jotta lautakunnat ja laitokset varsinkin vuoden lopun lähetessä voisivat saada tietää, minkä verran myönnettyjä määrärahoja on käytetty.

Viitaten kaupungin vuosi vuodelta kohoaviin *painatuskustannuksiin* huo-

mauttavat vuositilintarkastajat näiden huojistamisen tärkeydestä eivätkä sano tietävänsä, onko valvojan asettaminen siinä kohden ollut riittävä. Revisionikonttori oli kiinnittänyt vuositilintarkastajain huomiota siihen, että Kaupunginvaltuusto oli jo tammikuun 27 päivänä 1920 päättänyt antaa kansliansa toimeksi laatia tarkemman ehdotuksen kaupungin painatustöiden järjestämiseksi sekä kysymyksen konttoritarvikkeiden hankkimisesta kaupungin laitoksille valitsemansa valvojan valmisteltavaksi. Alustavaankaan tulokseen ei näissä asioissa vielä näy päästyn.

Teknillisiä laitoksia ja niiden hallitusta koskevista muistutuksista ei revisionikonttori, mikäli koskee vuositilintarkastajain välittömästi käsittelemää *sähkölaitoksen entisen johtajan Pehrmanin menettelyä*, katso viimeksi mainitun vastinetta tarkastettuaan voivansa antaa varmaa lausuntoa. Näyttää kuitenkin siltä, kuin asianomainen tuomioistuin olisi tämän asian oikea ratkaisupaikka.

Kysymys *maksuttoman valaistuksen antamisesta* useille, varsinkin sähkölaitoksen ylemmille ja alemmille toimihenkilöille on vuosien kuluessa moniaita kertoja ollut puheena. Kaupunginvaltuusto on näitä asioita käsitellessään nimenomaan lausunut, että luontoisetuja ei saa viranpitäjille suoda, ellei Kaupunginvaltuusto ole eri esityksestä myöntänyt tällaisia etuja, jotka siinä tapauksessa on mainittava vahvistetussa budjetissa. Kaupunginvaltuuston kokouksessa 22/5 1917 todettiin, että teknillisten laitosten hallitus oli siinä kohden mennyt toimivaltansa ulkopuolelle. 1917 vuoden alusta merkittiin sähkölaitoksen vuosirahasääntöön, paitsi siinä ennestään olevia, käyttöhenkilökunnan huoneistoihin kohdistuvia määrärahoja, uusia samantapaisia määrärahoja, nimittäin »Kustannuksia kone- ja lämmittäjähenkilökunnan vapaista polttoaineista ja vapaasta valaistuksesta.» 1917 ja 1918 vuoden rahasäännöissä sitä paitsi lueteltiin ne viranpitäjät, jotka tulivat tästä määrärahasta osallisiksi. 1919 vuoden budjettiin, joka tässä on puheena, merkittiin mainitut luontoisedut ainoastaan eräille virkamiehille, jota vastoin siitä kokonaan puuttuu tietoa, keille kaikille alemman henkilökunnan jäsenille tuli vapaa valaistus. Semmoisen edun hankkimiseksi ei myöskään ole eri esitystä tehty. — Hallitus lausuu nyt, että edellä mainittu vapaata lämmitystä ja valoa varten osoitettu budjettimääräraha on käytetty tämän henkilökunnan yhteismäärärahasta maksettavain palkkain järjestelyyn. Ilmoitusta että puheenalainen sähkölaitoksen henkilökunta nautti näitä luontoisetuja (hallituksen pöytäkirja $^{3}/_{12}$ 1919 liitteineen) ei kuitenkaan ole tehty palkkalautakunnalle, jonka viranomaisen asiana kunnan viranpitäjäin palvelusehtosäännön 9 §:n mukaan yksin on järjestää ja määrätä yhteismäärärahoista maksettavat palkat. Paitsi edellä mainittuja epävarmoja perusteita, joilla alempi henkilökunta siis on nauttinut vapaata lämpöä ja valoa, on huomattava, että esimerkiksi sähkölaitoksen tilastonlaatijalle ja monttööreille, joista ei tässä kohden mitään mainita budjetissa ja jotka eivät kuulu käyttö-, kone- eikä lämmityshenkilökuntaan eivätkä työmestareihin, on ilman muuta myönnetty mainitut luontoisedut. — Edellä lausutusta käynee selville, että muistutus että luontoisetuja on mainittuina vuosina oikeudettomasti myönnetty on täysin perusteltu.

Mitä tulee muistutukseen että *sähkölaitoksessa on siirtoja ylitetyistä määrärahoista tehty säästyneisiin määrärahoihin* ja hallituksen väitteeseen että nämä tilintarkastajain huomautukset ovat toteen saattamattomia, ei revisionikonttori voi lausua muuta, kuin että todisteet ovat olemassa sähkölaitoksen tilikirjoissa, joita yhtä vähän kuin muuta laajaa tili- ja tarkastusaineistoa on voitu panna tilintarkastuskertomuksen oheen.

Vuositilintarkastajain muistutus että hallitus Kaupunginvaltuuston sivuitse, vieläpä vähää ennen vuosibudjetin vahvistamista, *ryhtyi laittamaan asuinhuoneistoa kaasulaitoksen virkahuoneistoon laitoksen johtajan käytettäväksi*, josta toimenpiteestä johtui melko suuria menoja, joita varten ei ollut määrärahaa, pitää kyllä paikkansa. Hallitus ei ollut oikeutettu Kaupunginvaltuuston luvatta siten rikkomaan vahvistettua budjettia, johon kaasulaitoksen johtajalle oli merkitty vuokrarahat, eikä myöskään kaasulaitoksen voittovaroista, jotka tulevat kaupunginkassaan, maksattamaan huoneiston laittamisesta syntyneitä kustannuksia. Ellei todellakaan olisi ollut aikaa tehdä asianmukaista esitystä tästä Kaupunginvaltuustolle, vaikkapa vain hallituksen helmikuun 5 päivänä 1919 tekemän päätöksen yhteydessä, olisi semmoinen esitys ollut tehtävä heti sen jälkeen, varsinkin kun kyllä vaati aikansa, ennenkuin työt tulivat käyntiin Asuinhuoneisto oli valmis vasta huhtikuussa. — Kaupunginvaltuustolle kuuluva yksinomainen oikeus on siis muistutuksenalaisessa tapauksessa kokonaan sivuutettu.

Vuositilintarkastajain lausunto että johtaja on mainitussa huoneistossa sittemmin asunut vuokravapaasti on kuitenkin väärä sikäli, että hänen vuokrarahojaan ei ole maksettu siitä lähtien kuin hän asuntoon muutti.

Tähän merkitään, että hallitus myöntää sähkömittarin asettamisen johtajan yksityistä virrankulutusta varten laiminlyödyn noin viisi kuukautta, mutta sivuuttaa sen seikan, että siten vihdoinkin mittaamaan ruvettua kulutusta on veloitettu vasta noin vuoden kuluttua sen alkamisesta ja paljon sen jälken kuin ensimmäinen muistutus asiasta tehtiin.

Hallituksen väite että *kaasulaitoksen n. s. »Muutostilillä Y» ei ole johtajan yksityisiin menoihin luettavia eriä* sekä viittaus oheen panemaansa mainitun tilin jäljennökseen ei pidä paikkaansa, sillä eräihin tässä tilijäljennöksessä oleviin määriin sisältyy toteensaatavasti mainitun laatuisia menoeriä. Tämä käy selville kaasulaitoksen 1919 vuoden kassamenotodisteista, esim. n:oista 1,242, 1,303 ja 1,348, joissa kaasulaitoksen kassaa veloitetaan laitoksen itsensä mainitsemista seuraavista menoista: »Tili Y, Johtaja Lappe, tomaattikeppejä, suoristettu vääntökoneen akseli, perunain multaus y. m.» Mainitussa liitteessä oleviin Palkkain määriin sisältyy tuollaisia erikoiseriä.

Johtajan huoneistoon kaasulaitoksen varastosta annetut esineet, joita muutoin oli useampia kuin hallituksen vastineessa on ilmoitettu, merkittiin kaasulaitoksen kalustoluetteloon vasta tilintarkastajain siitä tehtyä muistutuksen eikä ennen kuin 1920—21 vuosien vaihteessa, mikä seikka samoin kuin kaikki tässä annetut tiedot käy selville kaasulaitoksen kirjoista ja tileistä.

Mitä vihdoin tulee *kaasulaitoksen johtajan muutoin yksityistarpeisiinsa käyttämiin laitoksen varoihin*, pyytää revisionikonttori viitata Kaupunginvaltuustolle viime huhtikuun 18 päivänä antamaansa esitykseen n:o 34. Mainittua esitystä kirjoitettaessa ei revisionikonttorilla vielä ollut tiedossaan että kaikki tilintarkastajain huomauttamat vuotta 1919 ja osaa vuotta 1920 koskevat menot oli korvattu kuluvan vuoden helmikuussa, vaikka ja kohta sen jälkeen kuin hallitus revisionikonttorille antamassaan kirjelmässä helmikuun 2 päivältä (sisältyy tilintarkastusasiakirjoihin) ilmoittaa, »ettei sillä ole aihetta lisätä muuta, kuin että insinööri Lappe ei enää käytä yksityiseen tarkoitukseen muistutusmemoriaalissa (tammikuun 17 päivältä 1921, n:o 6) mainittua, sähkölaitoksen talossa olevaa varastohuonetta.» Tämä ei voi tietää muuta, kuin että hallitus oli kieltäytynyt ottamasta huomioon revisionikonttorin mainitussa memoriaalissa esittämää vaatimusta että herra Lappen tuli maksaa korvaus kaasulaitoksen kassaan y. m., varsinkin kun hallitus sa-

malla viittaa edelliseen lausuntoonsa lokakuun 9 päivältä 1920 (tilintarkastusasiakirjoissa), jossa hallitus ilmoittaa havainneensa johtajan antaman selityksen tyydyttäväksi ja velvoittaneensa hänet kaasulaitoksen kassalle korvaamaan ainoastaan yksityisen moottoriveneensä korjauskustannukset 242 markkaa ja jossa hallitus jyrkästi lausuu että »asia ei aiheuta muuta toimenpidettä». — Nyt hallitus vaaditussa vastineessaan Kaupunginvaltuustolle ilmoittaa johtaja Lappen kaasulaitokselle maksaneen 2,030: 35 markkaa eli kaikkien muistutuksenalaisten töiden kirjaanpannut kustannukset sekä korvauksen puheenalaisesta bentsinistä y. m. Tämän ilmoituksen hallitus sanoo tekevänsä »erityisestä syystä».

Revisionikonttori on nyt viimeksi kaasulaitoksen tileistä todennut, että kaasulaitos on edellä mainitun korvauksen, joka siis käsittää aikaisempain vuosien epäoikeutetut menot, vihdoin velkonut kahdessa herra insinööri K. Lappelle asetetussa tavaralaskussa sekä että rahamäärät nyttemmin niinikään on maksettu.

Hallituksen menettely revisionikonttorin huomautusten y. m. johdosta koko tässä valitettavassa asiassa on ollut ja on edelleen revisionikonttorille käsittämätön.

Eräät hallituksen vastineessa olevat lausunnot, niinkuin että vuositilintarkastajat eivät kertomuksessaan kunkin muistutuksen kohdalla mainitse mitään määrättyä tapausta taikka että tilintarkastajain huomiot tai jokin väite ovat toteen saattamatomia, näyttävät osoittavan, että hallitus on yrittänyt rinnastaa *valtion*tilintarkastuksen, s. o. yleisen revisionioikeuden revisionikonttoreineen, ja *kaupungin*revisionin tehtävät ja työtavat. Siinä tapauksessa on kuitenkin huomattava, että kaupunginrevisionin toiminta, joka on säädetty Kaupunginvaltuuston vahvistamalla johtosäännöllä, käsittää tilintarkastuksen lisäksi muitakin tärkeitä tehtäviä lautakuntain ja laitosten toimeksi uskottuun hallintoon nähden sekä että yleinen revisionioikeus ja kaupungienvaltuustot monessa kohden eivät ole toisiinsa verrattavia, mihin nähden huomautetaan siitä seikasta, että joku tai jotkut valtuutetut voivat itse kuulua tai ovat aikanansa kuuluneet niihin johto- tai lautakuntiin, joita revisionin toiminta välittömästi koskee.

Edellä mainittujen, viimeksi käsitellyssä asiassa tehtyjen myönnytysten johdosta, jotka siis on saavutettu lukuisia kyselyjä, suullisia ja kirjallisia muistutuksia, selityksiä, vaatimuksia ja torjumisia tehtyä, on kaasulaitoksen kassa kuitenkin vihdoin saanut korvauksen, mutta syytteeseen saattamatta on edelleen, että hallitus, jolla ohjesääntönsä 1 §:n mukaan on toimena kaupungin teknillisten laitosten hallinto, on jossain määrin laiminlyönyt velvollisuutensa sekä, mikäli koskee vuositilintarkastajain muistuttamia, kaasulaitoksessa sattuneita tapauksia, asunnon järjestämistä siitä koituneine menoineen sekä maksutonta valaistusta, mennyt toimivaltansa ulkopuolelle.

Mitä tulee revisionikonttorin huomautukseen, ettei voi pitää oikeana, *että budjettiin hallituksen käytettäviksi arvaamattomiin menoihin merkityistä varoista suurin osa on käytetty niiden määrän korvaamiseen*, joilla useat budjettimäärärahat on ylitetty, sekä näihin asiakirjoihin liittyvään, kaikkien kolmen teknillisen laitoksen johtajain yhteiseen selitykseen, pyytää revisionikonttori huomauttaa että, vaikka, niinkuin todellisuudessa oli laita, aikanaan, vuosina 1913 ja 1914, pidettiin sopivana osoittaa mainitut varat näiden vajausten täyttämiseen, ei sellainen menettely sittemmin eikä varsinkaan nykyään, kun olot tässä kohden on johtosäännöllä asianmukaisemmin järjestetty, eikä myöskään vuonna 1919 oikeastaan voinut olla oikeutettu. Kun lisäksi otetaan huomioon, että määrärahain ylitykset eivät siten tule näkyviin asianomaisista tileistä eivätkä laitosten kame-

raalisesta kirjanpidosta kunkin määrärahan kohdalla, mistä siinä tapauksessa ei säästö eikä ylitys käy selville, ei tätä seikkaa koskeva revisionikonttorin huomautus ole ollut aiheeton.

Kaupunkimme *veronkantolaitos*, johon kysymykseen revisioni on katsonut olevan aihetta tälläkin kertaa kajota, on varsinkin *rästien perimiseen* nähden epäajanmukaisesti järjestetty eikä kykene, vaikka ulosottolaitoksen työvoimia hiljattain on paljon lisätty, tyydyttävästi täyttämään tehtäviään, minkä johdosta revisionikonttori pitää vuositilintarkastajain pontta erittäin huomiota ansaitsevana. Samaten vuositilintarkastajain ehdotusta *toimiin ryhtymisestä kaupungin tulojen lisäämiseksi ja sen menojen vähentämiseksi.*

Vuositilintarkastajain tekemällä esityksellä että kaupungin *lainain arvo ehkä olisi laskettava uudestaan muuttuneiden kurssiolojen mukaisesti*, johon ehdotukseen rahatoimikamari lausunnossaan kajoo, katsoo revisionikonttori samoin kuin rahatoimikamarinkin oikeastaan olevan enemmän teoreettista merkitystä eikä sillä keinoin saada luotettavia, eipä edes kutakuinkaan pysyviä arvoja.

Halkotoimikunnan antama vastine revisionin tekemiin huomautuksiin ja lausuntoihin (siv. 2, 17 ja 18) ei sisällä mitään asiaan vaikuttavaa. Mitä tähän kaupungin halkoliikkeeseen muutoin tulee, näyttää revisionikonttorista edelleen siltä, että se tuottaa kunnan kassalle melko suurta vahingonvaaraa.

Helsingin kaupungin revisionikonttori:

Gunnar Winter.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Mietintö suunnitelmineen tuberkulosin vastustamiseksi Helsingissä.

HELSINGIN
Terveydenhoitolautakunta.

Huhtik. 14 p:nä 1921.

Kaupunginvaltuustolle.

N:o 125.

Tämän oheisen, asettamansa komitean laatiman mietinnön suunnitelmineen tuberkulosin vastustamiseksi täällä terveydenhoitolautakunta, hankittuaan kaupungin sairaalaylihallituksen lausunnon sen toimintaa koskevista ehdotuksen kohdista, kunnioittaen lähettää tämän keralla Kaupunginvaltuustolle sekä pyytää omasta puolestaan lausua seuraavaa:

Komitean laatima työsuunnitelma näyttää terveydenhoitolautakunnasta hyvin perustellulta ja lienee sentähden vastainen tuberkulosin vastustamistyö täällä järjestettävä tämän suunnitelman mukaisesti.

Kun komitea on maininnut, että tuberkulosin tehokkaan vastustamisen aikaansaamiseksi olisi tarpeellista täällä järjestää 350 sairaalasijaa keuhkotautisten hoitamiseksi, mutta ei ole tarkemmin pohtinut kysymystä, mihin nämä sijat laitettaisiin, on lautakunta katsonut olevan huomauttaminen, että komitean laatima työsuunnitelma edellyttää suurimman osan näistä sijoista olevan kaupungissa tai aivan sen läheisyydessä, jota vastoin ainoastaan satakunta sijaa erikoisesti parantolahoidon tarpeessa oleville henkilöille sopisi sijoittaa maaseudulle.

Mietinnössään on komitea huomauttanut, että 1, 2, 4, 5 ja 11 kohdassa ehdotettuihin toimenpiteisiin olisi mahdollisimman pian ryhdyttävä. Niinkuin tämän oheisesta kaupungin sairaalaylihallituksen lausunnosta (Liite III) kuitenkin näkyy, ei Hesperian sairaalaa voida luovuttaa 4 kohdassa mainittuun tarkoitukseen. Kun sitä paitsi tuskin lienee mahdollista nykyään saada tähän tarkoitukseen vuokratuksi huoneistoa, lienee välttämätöntä lykätä ohjelman tämän osan toteuttaminen vielä jonkin ajan päähän. Katsoen tämän asian erinomaisen suureen terveydelliseen merkitykseen olisi kuitenkin kaupungin yleisten töiden hallitukselle annettava tehtäväksi laatia ehdotus tähän tarkoitukseen sopiviksi asuinrakennuksiksi, jotka olisi mikäli mahdollista teetettävä jo kuluvana vuonna.

Myöhäisen vuodenajan johdosta tuskin kuitenkaan voitaneen 5 kohdassakaan lausuttua toivomusta enää tänä vuonna toteuttaa, mutta terveydenhoitolautakunnalle voitaisiin antaa tehtäväksi lähemmin valmistella tätä asiaa ja laatia

siitä ehdotus niin hyvissä ajoin, että tarkoitukseen tarpeellinen määräraha voitaisiin merkitä 1922 vuoden budjettiin.

11 kohdassa ehdotettua lisäystä kaupungin terveydenhoitojärjestykseen ei terveydenhoitolautakunta ole katsonut olevan syytä asian nykyisessä vaiheessa puoltaa, koska paraikaa on laadittavana ehdotus koko maan käsittäväksi tuberkulosilaiksi.

Mietinnössään on komitea huomauttanut olevan mitä tärkeintä, että huoltolatoimintaa mahdollisimman pian tuntuvasti laajennetaan sekä että sen ja koko tuberkulosin vastustamistyön johtoon asetetaan erityinen lääkäri, tuberkulositarkastaja, jommoiseksi viraksi nykyinen n. s. tuberkulosipoliklinikan johtajan virka muodostettaisiin. Tämä komitean ehdotus näyttää terveydenhoitolautakunnasta erittäin huomiota ansaitsevalta, ja olisi se, mikäli mahdollista, toteutettava jo ensi heinäkuun 1 päivästä, johon tarkoitukseen, edellyttäen komitean tämän laitoksen henkilökunnalle ehdottamat palkat hyväksyttävän, kuluvana vuonna tarvittaisiin kaikkiaan 66,500 markkaa.

Edellä lausutun johdosta terveydenhoitolautakunta kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä komitean laatiman suunnitelman tuberkulosin vastustamiseksi täällä sekä tämän mukaisesti ensi heinäkuun 1 päivästä lukien muodostaa n. s. tuberkulosipoliklinikan johtajan viran tuberkulositarkastajan viraksi, jota varten vahvistettaisiin tämän oheinen johtosääntöehdotus;

huoltolatoiminnan laajentamiseen komitean ehdotuksen mukaisesti ensi heinäkuun 1 päivästä lukien myöntää tililtä 7. X. 1 66,500 markkaa;

antaa kaupungin yleisten töiden hallitukselle toimeksi laatia niin hyvissä ajoin, että tarkoitukseen tarpeellinen määräraha voidaan merkitä ensi vuoden menosääntöön, piirustukset ja kustannusarvion asuintalojen rakennuttamiseksi omaa kotia vailla oleville tuberkulootisille henkilöille, joissa rakennuksissa tulisi olla vähintään 90 sijaa miehille ja 60 sijaa naisille ja joille sopivan tontin mainittu hallitus valitsisi yksissä neuvoin terveydenhoitolautakunnan kanssa;

antaa terveydenhoitolautakunnan toimeksi valmistella kysymystä 50 sijaa käsittävän kodin laittamisesta tuberkulootisista kodeista oleville lapsille ja lähettää Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen asiasta niin hyvissä ajoin, että tähän tarkoitukseen tarpeellinen määräraha voidaan ottaa huomioon ensi vuoden budjettia laadittaessa; sekä

antaa kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi laatia komitean esittämän ohjelman mukaisen ehdotuksen sairaalasijain järjestämiseksi keuhkotautia potevain henkilöjen hoitoa varten.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

O. v. Hellens.

Alfr. Tuominen.

Liite I.

Ehdotus:

Tuberkulositarkastajan johtosääntö.

1 §.

Tuberkulositarkastajan, jonka tulee olla oikeutettu ja tuberkulosin vastustamisalaan perehtynyt suomalainen lääkäri, asettaa kaupunginvaltuusto terveydenhoitolautakunnan esityksestä varaamalla kolmikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen.

2 §.

Tuberkulositarkastajan, joka on lähinnä terveydenhoitolautakunnan alainen, velvollisuutena on johtaa ja valvoa tuberkulosin vastustamistyötä sekä siinä kohden:

johtaa kaupungin tuberkulosin vastustamiseksi voimassa pitämää valistus- ja avustustoimistoa ja ohjata sen toimintaa,

tarkastuksia toimittamalla pitää silmällä kaupungin omia ja sen avustamia tuberkulootisten hoitolaitoksia, paitsi mikäli niiden taloudenhoitoa koskee,

ennen helmikuun loppua terveydenhoitolautakunnalle antaa kertomus edellisen vuoden aikaisesta toiminnastaan, sekä

muutoin suorittaa kaikki toimialaansa kuuluvat, terveydenhoitolautakunnan hänelle antamat tehtävät.

3 §.

Jos tuberkulositarkastaja niin haluaa, on hänellä oikeus henkilökohtaisesti johtaa yhtä tuberkulosia potevain henkilöjen sairaalaosastoa.

4 §.

Tuberkulositarkastaja ei saa terveydenhoitolautakunnan luvatta harjoittaa lääkärinammattia eikä pitää eikä hoitaa muuta virkaa.

5 §.

Tuberkulositarkastajalla on oikeus vuosittain nauttia kuukauden virkaloma terveydenhoitolautakunnan hyväksymänä aikana.

Liite II.

Terveydenhoitolautakunnalle.

Allekirjoittaneilla, jotka ovat terveydenhoitolautakunnalta saaneet toimekseen laatia suunnitelman tuberkulosin vastustamiseksi täällä, on kunnia tässä asiassa esittää seuraavaa.

Tuberkulosin ja sen tuhotöiden vastustaminen on meilläkin jo kauan tunnustettu erinomaisen tärkeäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi, jonka saattamiseksi tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun valtion ja kuntain täytyy uhrata tuntuvia kustannuksia. Erittäinkin siitä lähtien kuin n. s. huoltolatoiminta täällä aloitettiin vuonna 1904 perustamalla tuberkulosipoliklinikka Marian sairaalaan, on täällä Helsingissäkin tehokasta ja päämäärästään tietoista työtä tämän taudin vastustamiseksi jatkunut. Nykyään on tämä työ järjestettynä seuraavalla tavalla. Vastamainittua huoltolatoimintaa johtaa lääkäri, jolla 8 kuukautena vuodessa on apunaan assistenttilääkäri ja kaksi sairaanhoitajatarta. Kuluvan vuoden menosäännössä on tuberkulosipoliklinikkaa varten 50,000 markan määräraha, mutta sen lisäksi on Kaupunginvaltuusto myöntänyt 10,000 markan lisämäärärahan, ja 1921 vuoden budjettiehdotuksessa on tämä määräraha 60,000 markkaa. Huoltola käsittää kaksi vuokrahuoneistoihin sijoitettua tuberkulootisten henkilöjen kotia, joista toiseen sopii 10 naista ja toiseen 28 miestä. Kivulloisten ja heikkojen lapsien terveydentilan parantamiseksi pitää kaupunki Oulunkylässä voimassa kesäpäiväparantolaa, jonka vuosirahasääntö vuonna 1920 nousi 36,000 markkaan, mikä rahamäärä ei kuitenkaan osoittautunut täysin riittäväksi, sillä lisäksi täytyi myöntää 927: 35 markkaa. 1921 vuoden budjettiehdotukseen on tätä tarkoitusta varten merkitty 60,000 markkaa. Tuberkulootisista kodeista olevia terveitä ja sairaita lapsia varten on kaupungin käytettävänä sitä paitsi noin 60 sijaa täkäläisen diakonissalaitoksen Pitäjänmäelle perustamassa lastenkodissa.

Samaa tarkoitusta edistääkseen on kaupunki useat vuodet kannattanut erinäisiä yksityisiä yrityksiä, niinkuin lasten kesäsiirtoloja, puutarhakursseja, maitopisaratoimintaa, lastensuojelua y. m.

Sairaalahoidon antamiseksi tuberkulootisille henkilöille on nykyään käytettävänä Marian sairaalassa 40, Humaliston sairaalassa 50 ja Kivelän sairaalassa 134 eli yhteensä 224 sijaa, minkä ohessa tuberkulootisia kirurgisia vikoja potevia henkilöja otetaan Marian sairaalan kirurgiselle osastolle. Parantolahoidon kustantamiseksi sen tarpeessa oleville henkilöille on sitä paitsi kuluvan vuoden budjetissa 25,000 markan määräraha tuberkulosipoliklinikan käytettäväksi. 1921 vuoden budjettiehdotuksessa on tämä määräraha korotettu 50,000 markkaan.

Edelleen on kaupunki useana vuonna antanut Högsandin risatautisparantolalle apurahaa, kuluvana vuonna 8,500 markkaa, sillä ehdolla että sieltä on kesäksi luovutettu ainakin 7 maksutonta sijaa Helsingistä kotoisin oleville lapsille.

Keuhkotaudin aiheuttama kuolleisuus on väkiluvun kutakin 10,000 henkeä kohti vuosina 1896—1918 ollut viisivuotiskausittain seuraava:

1896—1900	1901—1905	1906—1910	1911—1915	1916—1918
29,4	26,2	24,0	22,4	22,0

Kiitos sen päämäärästään tietoisen työn, jota täällä on suoritettu erittäinkin vuodesta 1901 lähtien, jolloin ensimmäisiin käytännöllisiin toimenpiteisiin tuberkulosin vastustamiseksi maassamme ryhdyttiin, on, niinkuin tästä näkyy, keuhkotautikuolleisuus ollut tasaisesti vähenemään päin. Keuhkotaudin vastustamistyö ei siis täällä suinkaan ole ollut tuloksetonta. Mutta me emme ole tässä kohden jaksaneet pysyä varsinkaan Tanskan kaupunkien emmekä myöskään Kristianian eikä Tukholman tasalla, vaikka tosin viimeksi mainitussa kaupungissa ja Helsingissä saavutetut tulokset eroavat varsin vähän toisistaan.

Kun siis muualla saavutettu kokemus on osoittanut, että tuberkulosin vastustamistyössä voidaan saavuttaa huomattavasti parempia tuloksia kuin mitä täällä tähän asti on saavutettu, näyttää meistä olevan erinomaisen tärkeää, että kaupunki ryhtyy tähänastista tehokkaampiin ja välittömämmin pahan alkusyitä torjuviin toimenpiteisiin.

Etusijassa näyttää mielestämme tässä olevan harjoitettava tuntuvasti laajempaa huoltolatoimintaa, jonka käytettäväksi olisi asetettava riittäviä rahavaroja. Huoltolan tarkoituksena on, niinkuin tunnettu, vastustaa tuberkulosia kansantautina ei ainoastaan koettamalla hankkia jo sairastuneille tarpeellista hoitoa, vaan ennen kaikkea harjoittamalla valistavaa ja suojelevaa toimintaa ja siten pyrkiä suojelemaan sairaan ympäristöä ja etusijassa kasvavaa polvea tartunnalta. Kokemus on osoittanut, että tuberkulosin vastustamistyötä on etusijassa johdettava yhteiskunnallisin keinoin. Tietoa tämän taudin tarttuvaisuudesta ja tartunta-aineen leviämisen ehkäisykeinoista on yleisesti levitettävä ei vain esitelmien ja lentokirjasten sekä kouluopetuksen avulla, vaan etusijassa siten, että lääkärit ja hoitajattaret antavat neuvoja ja ohjeita kodeissa, joihin tuberkulosi jo on päässyt. Asumusolot on järjestettävä mahdollisimman tyydyttäviksi, kotien terveydenhoitoa parannettava sekä käsitystä puhtauden ja ruumiinhoidon tärkeydestä kansaan istutettava. Sanalla sanoen, mitä suurimpia ponnistuksia on tehtävä yhteiskunnallisen elintason kohottamiseksi, sillä ainoastaan tällä pohjalla voidaan tuberkulosia menestyksellä vastustaa.

Tuberkulosihuoltolalle, jolla toimintansa laadun johdosta on suurimmat edellytykset voida paljastaa taudin likeinen liittyminen koko yhteiskuntaelämään, täytyy sentähden myös antaa täysin vallitseva asema tuberkulosin vastustamistyössä. Huoltolasta täytyy tulla niin sanoaksemme se päämaja, joka pitää langat käsissään ja josta käsin koko taistelua ohjataan. Tämän keskeisen laitoksen yhteyteen on sitten muut toimenpiteet kytkettävä. Voidakseen menestyksellisesti täyttää tehtävänsä tulee huoltolan tietenkin olla yhteistoiminnassa eri kunnallisten viranomaisten, niinkuin terveydenhoitolautakunnan, köyhäinhoitohallituksen,

asuntotarkastuksen y. m., sekä erilaatuisten armeliaisuusyhdistysten, niinkuin lastenhoidon edistämisyhdistyksen, Maitopisaran, Marttayhdistyksen y. m. s. kanssa.

Kuinka tärkeitä tuloksia todellisuudessa voidaan saavuttaa huolellisesti suunnitellulla ja hyvin johdetulla huoltolatyöllä, käy epäämättömästi selville tuberkulosin vastustamisyhdistyksen Kruunupyyn pitäjässä 10 vuoden aikana johtaman huoltolan toiminnan tuloksista. Siellä toimitettu väestön tutkimus huoltolan oltua 10 vuotta toiminnassa osoitti nimittäin keuhkotuberkulositapausten luvun mainitun pitäjän väestössä vähentyneen enemmän kuin 50 %.

Jotta kuitenkin sekä huoltolatoimintaa että tuberkulositaistelua ylipäätään voitaisiin Helsingin tapaisessa kaupungissa johtaa täysin järkiperäisesti, näyttää meistä aivan välttämättömältä, että tämän tärkeän työn johto annetaan toimeksi asiantuntevalle ja asiaa harrastavalle lääkärille, jolle valmistetaan tilaisuus kokonaan antautua tähän toimintaan. Meidän käsityksemme mukaan tulisi tämän lääkärin, jota sopisi sanoa tuberkulositarkastajaksi, sekä johtaa huoltolatoimintaa ynnä siihen liittyvää työtä että myös ylinnä pitää silmällä kaupungin kaikkia tuberkulootisten sairaalaosastoja mikäli koskee potilaiden ottamista niihin, mutta ei heidän hoitoaan eikä mainittujen osastojen taloushallintoa. Jos kuitenkin vastainen tuberkulositarkastaja sitä haluaisi, olisi hänelle lisäksi varattava tilaisuus henkilökohtaisesti johtaa yhtä sairaalaosastoa. Tämä olisi aivan varmaan omansa pitämään vireillä hänen asianharrastustaan, kun hänellä itsellään siten olisi tilaisuus tällä osastolla koetella ja soveltaa tuberkulootisten henkilöjen hoitoon nähden ilmenneitä uusia kokemuksia ja huomioita. Tämän lääkärin, jonka toiminnalla siis olisi sangen suuri yleisterveyshoidollinen merkitys, tulisi tietenkin olla lähinnä terveydenhoitolautakunnan alainen.

Tuberkulositarkastajan avuksi olisi asetettava ainakin yksi huoltolassa vuoden umpeen toimiva assistentti sekä tarpeellinen määrä sairaanhoitajattaria. Mitä viimeksi mainittuihin tulee, näyttää meistä erittäin tärkeältä, että yksi heistä, jolta olisi vaadittava verraten suurta pätevyyttä, huoltolan ylihoitajattarena johtaisi ja valvoisi muiden työtä. Paitsi ylihoitajatarta olisi työn saattamiseksi riittävän tehokkaaksi heti 4 hoitajatarta asetettava tähän laitokseen.

Jotta huoltolan työtä voitaisiin suorittaa mahdollisimman suurella menestyksellä, olisi niinikään mitä tärkeintä, että huoltola saisi tarkan tiedon kaikista kaupungissa sattuneista tuberkulositapauksista sekä tilaisuuden kussakin eri tapauksessa ottaa selvän potilaan kotioloista ja valvoa perheen ja ympäristön terveydentilaa. Valitettavasti ei näin ole toistaiseksi ollut laita, sillä lähes kään kaikki kaupungissa sattuneet tuberkulositapaukset eivät ole tulleet tuberkulosipoliklinikan tietoon.

Kun kuitenkin, niinkuin sanottu, asian edun kannalta olisi mitä tärkeintä, että huoltola saisi tiedon kaikista kaupungissa sattuneista tuberkulositapauksista, olisi mielestämme jokainen lääkärin toteama tällainen tapaus ilmoitettava huoltolalle. Mutta ei tässä kyllin. Huoltolalla tulisi myös olla yksinoikeus välittää potilas kaupungin johonkin sairaalaan, kun sitä pidetään tarpeellisena. Huoltolalla tulisi siis periaatteellisesti katsoen niin sanoaksemme olla tuberkulosisairaalain avaimet hallussaan. Huoltolalla, joka yhteiskunnallis-terveyshoidollisen toimintansa johdosta on koteja lähinnä, on nähdäksemme parhaat edellytykset voida arvostella kunkin tuberkulosipotilaan sairaalahoidon tarvetta. Eritoten sijain puutteen vallitessa täytyy sairaalaan pääsyyn nähden kotioloja ja ympäristöä useinkin pitää ratkaisevina seikkoina, joita keuhkotautien erikoislääkäri ja

vielä vähemmän sairaalalääkäri eivät aina voi arvostella. Tapauksissa, jolloin henkilö on ehdottomasti otettava sairaalaan mahdollisimman pian, niinkuin esim. äkillisen keuhkojen verenvuodon sattuessa, olisi tietysti sairaalan lääkäri kuitenkin oikeutettu ottamaan potilaan sairaalaan huoltolan johtajan kanssa neuvottelematta.

Potilaan oleskellessa sairaalassa tulee huoltolan hoivata hänen perhettään, tarpeen vaatiessa taloudellisestikin, ja potilaan kotiuduttua jatkaa hänen hoitoaan kotona. Kaikki potilaalle tai hänen omaisilleen muodossa tai toisessa annettava avustus olisi siis toimitettava huoltolan välityksellä. Kun potilas tulee poistettavaksi sairaalasta, olisi huoltolalle tästä ilmoitettava jokin aika edeltäpäin, jotta hänen kotiolonsa voitaisiin järjestää tyydyttävästi.

Ainoastaan jos kaikki lääkärien toteamat tuberkulositapaukset heti ilmoitetaan asianomaiselle terveydenhoitoviranomaiselle, käy mahdolliseksi valvoa, että tarpeellista varovaisuutta aina noudatetaan tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi. Semmoista pakollista välitöntä ilmoitusta täytyy sentähden profylaktiseltakin kannalta pitää erinomaisen tärkeänä. Nykyään saavat täkäläiset terveydenhoitoviranomaiset usein aivan liian myöhään tiedon tuberkulositapauksista, niinkuin täysin selvästi tulee näkyviin *taulusta I* (Liite IV), joka osoittaa, kuinka pitkä aika vuosina 1910—17 on kulunut terveydenhoitolautakunnalle tehdyn ilmoituksen ja tuberkulosin aiheuttaman kuoleman välillä.

Niinkuin mainitusta taulusta näkyy, sattui kuolemantapaus varsin monessa tapauksessa jo muutaman päivän tai parin viikon kuluttua siitä, kuin taudintapaus oli terveydenhoitolautakunnalle ilmoitettu. Kuukauden kuluessa sattui näitä tapauksia kaikkiaan 3.2 %, 3 kuukauden kuluessa 13.0 %, 6 kuukauden kuluessa 26.2 % ja vuoden kuluessa 42.6 % kaikista ilmoitetuista tapauksista. On siis ilmeistä, että tauti sangen lukuisissa tapauksissa oli jo varsin pitkälle kehittynyt ja että tartunnalla oli ollut hyvä tilaisuus levitä ympäristöön, ennenkuin terveydenhoitoviranomaisten puolelta oli voitu ryhtyä mikäli mahdollista estämään tartunnan leviämistä. Tämä asianlaita muuttuisi tietysti aivan toiseksi, jos asianomainen lääkäri heti ilmoittaisi kunkin tapauksen huoltolalle. Tämä ei suinkaan tietäisi sitä, ettei sama lääkäri, joka on tapauksen ilmoittanut, voisi, jos hän niin haluaisi, edelleenkin hoitaa sairasta, vaan huoltolan tulisi, ellei lääkäri erikoisesti haluaisi huoltolan ottavan sairasta hoitoonsa, ainoastaan tutkia potilaan kotioloja ja siellä ryhtyä tarpeellisiin toimiin tartunnanvaaran poistamiseksi.

Jotta olisi toiveita taudin leviämisen menestyksellisestä vastustamisesta, varsinkin ryhtymällä tarpeellisiin toimiin kasvavan polven suojelemiseksi tartunnan vaaralta kodeissa, olisi siis meidän käsityksemme mukaan tuberkulosiin nähden, samoin kuin on laita eräisiin muihin tauteihin nähden, täällä annettava säännös, että kaikki taudintapaukset viipymättä on ilmoitettava terveydenhoitolautakunnalle, jonka silloin olisi heti toimitettava ilmoitus tuberkulositarkastajalle.

Kysymystä huoltolatoiminnan laajentamisesta täällä aikaisemmin keskusteltaessa on muun muassa ollut puhetta uuden huoltolan laittamisesta Kallioon, jotta kaupungin eri osain väestö siten voisi helpommin käyttää hyväkseen huoltolan apua. Meidän käsityksemme mukaan kuitenkin olisi menestykselliselle työlle aivan varmaan edullisempaa, ettei perustettaisi kahta eri huoltolaa, vaan keskitettäisiin koko tuberkulosin vastustamistyö yhteen ainoaan huoltolaan. Helpottaisi nimittäin suuressa määrin johtavan lääkärin työtä, kun siten kaikki tapaukset rekisteröitäisiin samassa paikassa, jota vastoin muussa tapauksessa helposti voisi sattua, että eräät potilaat käyttäisivät milloin toista, milloin toista huoltolaa

ja siten tulisivat kirjoitetuiksi kumpaisenkin huoltolan päiväkirjoihin ja kortteihin. On tosin jonkin verran hankaluutta siitä, että nykyinen huoltolahuoneisto sijaitsee aivan laitakaupungilla, mutta tämän hankaluuden korvaa kuitenkin se seikka, että sinne kaikista osista kaupunkia helposti pääsee raitiovaunulla. Lähitulevaisuudessa kuitenkin olisi keskeisemmin sijaitseva sekä nykyistä laajempi ja sopivampi huoneisto hankittava tähän tarkoitukseen.

Nykyinen tuberkulosipoliklinikan nimitys ei meistä näytä täysin sopivalta, koska polikliininen hoito on vain varsin vähäpätöinen osa tämän laitoksen työstä, jota vastoin sen ehdottomasti tärkein puoli on profylaktinen huoltolatoiminta. Meistä sentähden näyttää sopivammalta muuttaa tämän laitoksen nimi tuberkulosin vastustamisen valistus- ja avustustoimistoksi, koska tämä selvästi ilmaisisi laitoksen tarkoituksena olevan levittää tietoja tähän kuuluvista asioista ja samalla sopivin keinoin avustaa tuberkulosin kohtaamia henkilöjä ja perheitä.

Tuberkulosin vastustamisessa on mitä tärkeintä, että on käytettävänä riittävä määrä sairassijoja. Puhtaasti profylaktiselta kannalta on tässä huomattava, että sairaalasijoja on hankittava varsinkin kahdelle keuhkotautisten ryhmälle, nimittäin vastikään sairastuneille ja jo pitkälle kehittyneessä taudintilassa oleville. Mitä ensin mainittuihin tulee, on profylaktiselta kannalta sangen tärkeää, että he sairaalassa oleskellessaan oppivat hoitamaan itseään niin, että tartunnanvaara mahdollisimman paljon vähenee. Tietysti on sitä paitsi näille henkilöille itselleen terapeutisesti mitä tärkeintä, että he heti taudin alussa saavat tarkoituksenmukaista sairaalahoitoa. Ne henkilöt taas, jotka ovat pitkälle kehittyneessä taudin vaiheessa, ovat tavallisesti vaarallisimpia taudin levittäjiä, joiden sentähden tulee saada sairaalahoitoa, jos he elävät oloissa, jotka voivat vaikeuttaa tartunnan leviämisen ehkäisytoimia.

Vuosina 1910—19 kuoli tässä kaupungissa keuhkotuberkulosiin seuraava henkilömäärä:

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
324	309	363	414	358	382	441	374	398	346

Samaan aikaan kävi tuberkulosipoliklinikassa *taulussa II* mainittu määrä uusia potilaita, joiden joko todettiin sairastavan tuberkulosia taikka saattoi syystä epäillä olevan tämän taudin tartuttamia.

Niinkuin ylempänä esitetystä taulusta näkyy, on kuolleisuus keuhkotautiin kaikkina näinä vuosina ollut kutakuinkin tasainen ja käsittänyt keskimäärin 370 tapausta vuodessa. Näyttää siis täytyvän olettaa, että vuosittain likimain yhtä monta uuttakin taudintapausta syntyy. Tämän oletuksen paikkansapitäväisyyttä tukee mielestämme se seikka, että *taulun II* mukaan tuberkulosipoliklinikassa tuohon aikaan kävi keskimäärin 360 uutta potilasta, jotka joko sairastivat tai joiden epäiltiin sairastavan tuberkulosia. Tässä on kuitenkin huomattava, ettei läheskään kaikkien näiden henkilöjen voi olettaa sairastuneen samana vuonna, jona he kävivät poliklinikassa, mutta toiselta puolen eivät myöskään kaikki keuhkotautia sairastavat turvaudu tämän laitoksen apuun. Näyttää siis täydellä syyllä voivan laskea uusien tuberkulositapausten luvun noin 300:ksi vuodessa. Yleisesti hyväksytyn perusteen sekä maamme kahdessa suurimmassa keuhko-

tautiparantolassa saavutetun kokemuksen mukaan näyttää tämän laatuisille potilaille voivan laskea keskimäärin nelikuukautisen sairaalahoidon, joten siis kaupunki tähän ryhmään kuuluvain keuhkotautisten hoitoa varten tarvitsisi noin 100 sairaalasijaa.

Mitä taas tulee pitkälle kehittyneessä keuhkotaudin vaiheessa oleville henkilöille tarvittavain sairaanhoitosijain lukumäärään, on mielestämme sitä laskettaessa ollut pantava pohjaksi keuhkotaudin aiheuttamat kuolemantapaukset, joita, niinkuin edellä mainittiin, on ollut keskimäärin 370 vuodessa. Näille potilaille on mielestämme laskettava jonkin verran pitempiaikainen sairaalaoleskelu kuin ensinmainituille, käsityksemme mukaan keskimäärin 6 kuukautta. Kun toimitettujen laskelmain mukaan noin 10 % kuolemantapauksista kohtaa henkilöjä, jotka asumusolojen vuoksi eivät profylaktiselta kannalta välttämättä kaipaa sairaalahoitoa, tarvittaisiin, edellyttäen keskimäärin 6 kuukauden sairaalahoitoa, tälle potilasryhmälle noin 170 sairaalasijaa.

Kliinillisen kokemuksen, tilastotutkimusten, ruumiinavaustulosten sekä tuberkulini- ja eläinkokeilujen perusteella on viime aikoina katsottu yhä suuremmalla varmuudella voitavan tehdä se johtopäätös, että keuhkotuberkulosi aikuisissa henkilöissä tavallisesti johtuu siitä, että he varhaisemmassa lapsuudessaan ovat olleet alttiina sangen voimakkaalle tartunnalle. Jotta sentähden voitaisiin tehokkaasti vastustaa tuberkulosin leviämistä, on niinikään mitä tärkeintä ryhtyä tarpeellisiin toimiin tartunnalle erikoisesti alttiina olevain, siis keuhkotautisen ympäristössä oleskelevain pienten lasten suojelemiseksi tartunnalta. Kun meillä ei ole olemassa säännöstä kaikkien tuberkulositapausten pakollisesta ilmoittamisesta, ei myöskään ole ollut mahdollista saada täysin luotettavaa kuvaa keuhkotautisten asumusoloista. Varsin selvän käsityksen tästä saa kuitenkin *taulusta III*, jossa mainitaan vuosina 1910—17 tuberkulosiin kuolleiden henkilöjen asuntojen huoneluku.

Taulusta näkyy, että lähes 60 %, jopa eräinä vuosina suurempikin prosenttiluku kaikista niistä tuberkulosiin kuolleista, joiden asumusoloista on terveydenhoitolautakunnan toimesta tietoja saatu, on asunut ainoastaan yhden huoneen käsittävissä huoneistoissa. Lähes 30 % kaikista näistä henkilöistä asui 2 huoneen ja ainoastaan 10 % vähintään 3 huonetta käsittävissä huoneistoissa. Se seikka että useimmat tuberkelitautiset asuivat aivan liian pienissä huoneistoissa, on tietystikin edistänyt tartunnan leviämistä, varsinkin siihen nähden että potilailla ainoastaan 8.5 tapauksessa sadasta oli käytettävänään yksityinen huone (*Taulu IV*).

Henkilömäärä, joka, potilas lukuun otettuna, asui potilaan makuuhuoneessa niissä 1 ja 2 huoneen huoneistoissa, joissa tuberkulosipoliklinikalla hoidettuja henkilöjä asui, näkyy *tauluista V* ja *VI*.

Niinkuin nämä taulut osoittavat, ovat olot tuberkulosia sairastavain henkilöjen asunnoissa yleensä varsin epätyydyttävät, sillä useammassa kuin 80 tapauksessa sadasta yhden huoneen huoneistoissa ja useammassa kuin 60 tapauksessa sadasta kahden huoneen huoneistoissa asui potilaan makuuhuoneessa vähintään 3 henkilöä. On aivan ilmeistä, että tämmöisissä kotioloissa usein on terveydelliseltä kannalta paljon toivomisen varaa. Tämä seikka osaltaan osoittaa, kuinka äärettömän tärkeää on, että tehokkaisiin toimiin mahdollisimman pian ryhdytään nykyään vallitsevan asunnonpuutteen ja siitä johtuvan suuren ahtaassaasumisen poistamiseksi. Nykyisen suuren yleisen asunnonpuutteen ja vaikeiden rakennusolojen johdosta ei tietenkään ole mahdollista lähiaikoina saada näitä epä-

kohtia poistetuiksi, mutta varmasti kuitenkin saavutetaan paljon harjoittamalla valistustyötä kodeissa sekä koettamalla mikäli mahdollista estää tartuntaa leviämästä varsinkin lapsiin.

Siinä kohden ansaitsee huomauttamista, että kodeissa sopimattomien asumusolojen johdosta vallitsevaa tartunnan leviämisen vaaraa suuressa määrin lisää se seikka, että varsin lukuisat tuberkulosia sairastavat henkilöt ovat vailla omaa asuntoa ja sentähden asukkeina muiden luona. Näin oli vuosina 1910—19 laita *taulussa VII* mainitun, noina vuosina tuberkulosipoliklinikassa käyneiden uusien potilaiden määrän.

Tämä tietää sitä suurempaa tartunnan leviämisen vaaraa, kun useat näistä ja eritoten ne, jotka ovat pitkälle kehittyneessä taudinvaiheessa ja siis erittäin vaarallisia tartunnan levittäjiä, varsin usein muuttavat asuntoa ja siten kuljettavat tartuntaa perheestä toiseen. Mitä tärkeintä sentähden on, että ryhdytään toimiin sopivien asuntojen hankkimiseksi näille henkilöille.

Sitä varten on tässä kaupungissa jo useat vuodet tuberkulosipoliklinikan johtajan aloitteesta kaupungin kustannuksella pidetty voimassa kahta keuhkotautiskotia, toista 10 naiselle ja toista 28 miehelle. Tämä sijamäärä ei kuitenkaan näy voivan tyydyttää tarvetta.

Taulusta VII näkyy, että tuberkulosipoliklinikan vuotuisista uusista potilaista keskimäärin noin 70 oli asukkeja. Osa näistä on aivan varmaan semmoisia, jotka edellä esitettyjen periaatteiden mukaisesti olisi otettava sairaalaan hoidettaviksi, mutta edellä mainittujen numerolukujen ja saavutetun kokemuksen pohjalla olemme kuitenkin katsoneet voivamme olettaa, että tuollaisia tuberkulootisten koteja olisi hankittava ainakin 150 henkilölle eli 90 miehelle ja 60 naiselle. Kun tähänastinen kokemus on osoittanut näiden kotien todellisuudessa olevan profylaktiselta kannalta sangen tärkeitä, olisi tämä vastamainitun laatuisten sijain määrä pikimmiten hankittava ja kuntoon pantava. Ensimmäisenä askeleena tähän suuntaan ehdotamme, että n. s. Hesperian sairaala, jota ei viime aikoina enää ole tarvittu sairaalatarkoituksiin, sisustettaisiin tuollaiseksi kodiksi. Sinne voitaisiin nimittäin laittaa paikkoja noin 30 henkilölle. Muuten voitaisiin tämä kysymys, jolla, niinkuin tunnettu, on suuri yleisterveydellinen merkitys, ratkaista osin laittamalla tuberkulootiskoteja vartavasten vuokrattuihin huoneistoihin, osin ottamalla tämä tärkeä tarve huomioon kaupungin vastedes rakennuttaessa asuintaloja. Puheenalaiset kodit olisi tietenkin asetettava tuberkulositarkastajan johdon ja silmälläpidon alaisiksi, ja hänen niinikään tulisi saada ratkaista, kutka niissä saavat asuntoja.

Tämän kysymyksen yhteydessä olemme katsoneet olevan kajoominen erääseen toiseenkin tuberkulootisten perheiden asumusolojen parantamista koskevaan kysymykseen, nimittäin kysymykseen sopivain huoneistojen hankkimisesta tällaisille perheille. Tämäkin kysymys on mielestämme otettava huomioon kaupungin vastedes rakennettavia asuintaloja suunniteltaessa. Sillä täytyy nimittäin katsoa olevan melko suurta yhteiskunnallista merkitystä, koska, jos tällaisille perheille voidaan hankkia sopivat kodit, joissa voi verraten helposti välttää tartunnan leviämistä, lapset sanottavaan vaaraan joutumatta voivat asua kotonaan eikä perhettä siis tarvitse hajoittaa. Tällainen talo kymmenkunnalle perheelle, joiden elättäjät potevat tuberkulosia, on ollut Tukholmassa olemassa vuodesta 1904 lähtien ja sen on huomattu niin onnistuneesti ratkaisevan tuberkulootisten perheiden asuntokysymyksen, että Tukholman kaupunki on nyttemmin asianomaisten huoltolalääkärien esityksestä antanut kaupungille kuuluvan asuintalon Tukholman kumpaisenkin tuberkulositoimiston käytettäväksi.

Osoittaaksemme, missä määrin lapset ovat alttiina tartunnalle asuessaan yhdessä tuberkulootisten henkilöjen kanssa, olemme terveydenhoitolautakunnan keräämäin tietojen johdolla laatineet *taulun VIII*, josta käy selville niiden vuosina 1910—19 yhden ja kahden huoneen huoneistoissa asuneiden lasten luku, joiden asuintoverina oli joku tuberkulootinen henkilö.

Niinkuin tästä taulusta näkyy, vaihtelivat olot tässä kohden eri vuosina jonkin verran, mutta taulu kuitenkin selvästi osoittaa, että verraten runsas lapsimäärä oli ahtaassa-asumisen johdosta suuressa määrin alttiina tartunnalle.

Niinkuin edellä mainittiin, on tuberkulosin menestykselliselle vastustamiselle erinomaisen tärkeää, että lapsia suojellaan tartunnalta. Siinä kohden ovat epäilemättä edellä mainitut, omaa kotia vailla olevain keuhkotautisten kodit ylen tärkeitä, ja samaan suuntaan vaikuttaa myös riittäväin sairaalasijain hankkiminen niiden keuhkotautisten hoitamiseksi, joissa keuhkotauti jo on pitkälle kehittyneessä vaiheessa ja joita sentähden täytyy pitää vaarallisina tartunnan levittäjinä. Näitä toimenpiteitä ei kuitenkaan voi pitää riittävinä tämän tärkeän kysymyksen ratkaisemiseen, sillä niistä huolimatta varmaankin käy varsin usein välttämättömäksi heti, kun aikaisemmin hoitamaton keuhkotautitapaus saadaan tietoon, ryhtyä toimiin etusijassa pienten lasten suojelemiseksi tartunnalta. Useissa tapauksissa, joissa sairaan tyydyttävää eristystä kotona ei voida ensinkään taikka ei ainakaan heti toimeenpanna taikka sairasta heti sijoittaa sairaalaan, on ainoa keino lasten tehokkaaksi suojelemiseksi tartunnan vaaralta poistaa heidät joksikin aikaa kotoaan. Sitä varten olisi perustettava erikoinen koti tuberkulootisten perheiden lapsille. Siellä saisivat kotonaan tartunnalle alttiina olevat lapset oleskella, kunnes heidän kotiolonsa on tuberkulositarkastajan toimesta ehditty tyydyttävästi järjestää. Sellaiset laitokset ovat menestyksellisesti toimineet muilla paikkakunnilla, esim. Göteporissa. Tällaisella laitoksella olisi merkitystä sekä profylaktiselta että terapeutiseltakin kannalta, koska sinne siirretyt, useinkin heikot ja perinnäisiä taudintaipumuksia omaavat lapset sopivan hoidon avulla voidaan saattaa vastustuskykyisemmiksi, joten he helpommin voivat voittaa ehkä jo saamansa tartunnan seuraukset. Niinkuin edellä mainittiin, on kaupungin käytettävänä tällaisten lasten hoitoon jokin määrä sijoja diakonissalaitoksen Pitäjänmäellä sijaitsevassa lastenkodissa, mutta ne eivät riitä tarpeeseen, varsinkin siihen nähden että lapset oleskelevat kodissa sangen kauan. Kuinka suuri tuollaisen kodin tulisi olla, ei meistä näytä mahdolliselta tarkalleen arvioida. Päättäen pienten lasten lukumäärästä niissä yhden ja kahden huoneen huoneistoissa, joissa tuberkulositapauksia on todettu, näyttäisi meistä kuitenkin aluksi noin 50 sijaa riittävän. Tämänkin laitoksen tulisi tietysti olla tuberkulositarkastajan silmälläpidon ja johdon alaisena.

Kun kaupungin kuitenkin sopivan huoneiston puutteessa saattaisi käydä vaikeaksi lähiaikoina perustaa tällaista laitosta, voitaisiin tämä kysymys aluksi ratkaista antamalla taloudellista tukea jollekin yksityiselle yhdistykselle tai laitokselle, joka olisi halukas tuollaisen kodin perustamaan ja sitä pitämään voimassa.

Niinkuin edellä mainittiin, olisi tämän laitoksen tarkoituksena saattaa mahdolliseksi kotoaan poistaa tuberkulositartunnalle alttiina olevat lapset pitemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi, mutta ei sitä vastoin tuberkulootisten lasten hoitaminen. Näille olisi, siihen katsomatta että vastamainitun laatuinen koti perustetaan, varattava sijoja vastaisessa tuberkulosisairaalassa.

Aivan erikoista huomiota kuitenkin ansaitsevat ne rauhastuberkulosia tai

risatautia potevat lapset, jotka on jostakin sairaalasta toipilaina poistettu kirurgista hoitoa saatuaan. Näiden lasten terveyttämiseksi on oleskelu n. s. risatautisparantolassa sangen tärkeä. Siinä mielessä onkin kaupunki viime vuosina antanut vuotuista apurahaa »Risatautisten lasten parantolayhdistykselle», sillä ehdolla että tämä yhdistys voimassa pitämässään Högsandin risatautisparantolassa varaa sijoja joillekin Helsingin kaupungista kotoisin oleville lapsille. Tällä kysymyksellä on mielestämme kuitenkin niin suuri yleismerkitys, että mainittua toimenpidettä voi pitää ainoastaan väliaikaisena hätäkeinona, minkätähden lähiaikoina olisi sopivaan paikkaan kaupungin ulkopuolelle kunnan varoilla rakennettava esimerkiksi 60 hoitosijaa käsittävä risatautisparantola, joka olisi avoinna kaiken vuotta. Mainittua potilasmäärää kykenisi yksi lääkäri hyvin hoitamaan.

Niinkuin edellä on huomattu, olisi sairaalasijatkin etusijassa ja pääasiallisesti järjestettävä profylaktisia näkökohtia silmällä pitäen. Tarpeen tyydyttämiseksi tässä kohden olisi edellä esitettyjen laskelmain mukaan täällä järjestettävä kaikkiaan 270 keuhkotautisten hoitosijaa. Huomattava kuitenkin on, että terapian vaatimuksia silmällä pitäen sairaaloissa niinikään on ehdottomasti tarpeen jokin määrä sijoja niiden tuberkulootisten henkilöjen hoitamiseksi, jotka eivät kuulu kumpaiseenkaan edellä mainittujen sairaiden ryhmään. Niinpä osoittautuu usein tarpeelliseksi hankkia sairaalahoitoa verraten lievästi sairastuneille keuhkotautisille, kun keuhkotautiin on liittynyt jokin lisätauti, esimerkiksi verensyöksy tai äkillinen tulehdus, taikka kun kuumeen tai satunnaisen voimain vähenemisen johdosta on tarpeen sairaalahoitoa, syystä ettei sopivaa hoitoa ole kotona saatavana. Sitä paitsi täytyy jokin määrä sairaalasijoja varata lapsille. Terveydenhoitolautakunnan vuonna 1912 valmistellessa kysymystä keuhkotautipotilaiden hoitosijain lisäämisen tarpeellisuudesta laskettiin tarvittavan hoitosijoja 25 lapselle, jota määrää me ainakin aluksi pidämme riittävänä. Edellä lausutun nojalla ja saavutetun kokemuksen pohjalla olemme laskeneet keuhkotautisten hoitoa varten täällä lähitulevaisuudessa tarvittavan 350 sairaalasijaa. Kaupungin käytettävänä on, niinkuin edellä mainittiin, nykyään kaikkiaan 224 tällaista sijaa, joista eivät kuitenkaan kaikki näy, mikäli kokemus on osoittanut, täysin tyydyttävän yleisöä, koska Kivelän sairaalaa ei käytetä yhtä mieluisasti kuin muita sairaaloita. Jos kuitenkin Kivelän sairaalan hoitosijain laatua parannetaan, ei kaupungin aluksi tarvitsisi panettaa kuntoon enempää kuin 125 uutta sairaalasijaa.

Näiden sijain laatuun nähden on mielestämme huomautettava, ettei eri potilasryhmille varattuja sijoja olisi jyrkästi erotettava toisistaan järjestämällä osin parantolasijoja ja osin hoitosijoja. Näiden erilaatuisten sijain välille on nimittäin mahdoton vetää tarkkaa rajaa, mutta sitä paitsi ei mielestämme voi ihmisyyskannalta tulla kysymykseen, että pitkälle kehittyneessä taudinvaiheessa olevat potilaat sijoitetaan erikoisesti paranemattomille sairaille varattuun hoitolaan. Tämä tietenkään ei estä tuberkulosisairaalaa rakennettaessa järjestämästä eri osastoa pahoin sairastuneille.

Kun tuollainen sairaala vastedes rakennetaan, olisi siihen, samoin kuin on laita esim. Tukholman kaupungin parantolassa, laitettava työsaleja erilaatuista ammattityötä varten, joissa potilaat, jotka lääkärin käsityksen mukaan voivat terveytensä haittaa kärsimättä työskennellä jonkin ajan päivästä, saavat suorittaa sitä ammattityötä, johon he ovat harjaantuneet. Tämä olisi epäilemättä tärkeää potilaille itselleen, koska heidän tietenkin, jos he jo sairaalassa ovat tottuneet työskentelemään jonkin osan päivästä, käy tuntuvasti helpommaksi tulla toimeen omalla työansiollaan sairaalasta päästyään, kuin jos he sieltä päästyään

eivät ole pitkiin aikoihin tehneet tavallista työtään. Kaupungillekin olisi sellainen järjestely tärkeä, koska potilaat työllään voisivat suorittaa osan hoitokustannuksistaan.

Mitä tulee eri sukupuolille tarvittavaan sairassijamäärään, ansainnee mainita, että eni sukupuolten tuberkulosikuolleisuus oli vuosina 1910—19 prosenttiluvuin semmoinen kuin *taulusta IX* näkyy.

Mainitun taulun mukaan oli tuberkulosikuolleisuus miesten keskuudessa mainittuina vuosina keskimäärin 8.4 % suurempi kuin naisten keskuudessa. Tästä näyttää olevan oikeutettu tekemään sen johtopäätöksen, että kaupungin sairaaloissa tarvitaan noin 8 % enemmän sijoja miehille kuin naisille.

Tärkeänä renkaana tuberkulosin vastustamistyössä täytyy pitää toimenpiteitä, jotka tarkoittavat heikkojen, ehkäpä perinnäisiä taudintaipumuksia omaavain lasten voimistuttamista. Tätä tarkoitusta edistäviä yhdistyksiä ja laitoksia, niinkuin Lastenhoitoyhdistystä, Maitopisara-yhdistystä, kesäsiirtoloja y. m., olisi kaupungin sentähden edelleenkin tehokkaasti avustettava.

Edellä esitetyn perusteella pyydämme kunnioittaen ehdottaa seuraavan ohjelman noudatettavaksi täällä käytävässä tuberkulositaistelussa:

1. Kaupunki asettaa erikoisen lääkärin johtamaan tuberkulosin vastustamistyötä. Tälle lääkärille, joka olisi terveydenhoitolautakunnan ylivalvonnan alainen ja jota sanottaisiin tuberkulositarkastajaksi, annetaan meidän tässä edellä siinä kohden esittämäimme näkökohtain mukaisesti laadittu johtosääntö.
2. Huoltolatoimintaa laajennetaan ja sitä tarkoitusta varten asetetaan tuberkulosipoliklinikkaan heti koko vuoden toimessa oleva assistentti sekä ylihoitajatar ynnä kaksi hoitajatarta. Tämän laitoksen nimi muutetaan tuberkulosin vastustamisen valistus- ja avustustoimistoksi.
3. Tälle toimistolle hankitaan riittävän tilava huoneisto, mieluimmin keskikaupungilta.
4. Omaa kotia vailla oleville keuhkotautisille henkilöille hankitaan asuntoja, joissa on vähintään 90 sijaa miehille ja 60 sijaa naisille.
5. Tuberkulootisista kodeista olevain lasten hoitamiseksi ja eristämiseksi laitetaan 50 sijaa käsittävä koti taikka myös annetaan tätä tarkoitusta varten yksityisten aloitteesta voimassa pidetyille laitoksille tehokasta taloudellista kannatusta.
6. Risatautia, rauhastuberkulosia tai muita samantapaisia tauteja potevien lasten hoitamiseksi perustetaan kaiken vuotta avoinna oleva risatautisparantola 60 lapselle.
7. Erikoiset rakennukset luovutetaan asunnoiksi perheille, joiden elättäjät potevat tuberkulosia.
8. Keuhkotautisten henkilöjen hoitamiseksi järjestetään kaikkiaan 350 sairaalasijaa, jotka käytetään meidän edellä esittämäimme periaatteiden mukaisesti.
9. Kaupungin uutta tuberkulosisairaalaa rakennettaessa laitetaan sinne myös työsaleja erilaatuista ammattityötä varten.
10. Yritykset, joiden tarkoituksena on kasvavan polven voimistuttaminen, saavat kaupungilta tehokasta taloudellista kannatusta.
11. Kaupungin voimassa olevaan terveydenhoitojärjestykseen pannaan säännös että lääkäri on velvollinen terveydenhoitolautakunnalle heti ilmoittamaan kaikki toteamansa tuberkulositapaukset, joita toinen lääkäri ei ole aikaisemmin ilmoittanut.

Olisi tietenkin suotava, että koko tämä ohjelma, joka ei tuottaisi kaupungille ylen suuria kustannuksia, tulisi mahdollisimman pian toteutetuksi. Kun tämä ei kuitenkaan heti voine käydä päinsä, pyydämme huomauttaa, että kiireellisimmät toimenpiteet ovat 1, 2, 4, 5 ja 11 kohdassa mainitut. Nämä olisi meidän käsityksemme mukaan toteutettava jo ensi vuonna, 4 ja 5 kohdassa mainitut ainakin osittain. Tähän tarkoitukseen tarvittaisiin ensi vuonna alempana esitetyn laskuperusteen mukaan 213,000, vaihtopuolisesti 273,000 markkaa.

Niinkuin edellä on huomautettu, pitäisi vastaisen tuberkulositarkastajan voida kokonaan antautua tuberkulosin vastustamistyöhön. Hänen ei sentähden tulisi saada pitää muuta virkaa eikä harjoittaa yleistä lääkärintointa; enintään tulisi hänen saada joku tunti päivittäin yksityisesti vastaanottaa henkilöjä, jotka sairastavat tai joiden epäillään sairastavan tuberkulosia. Hänelle olisi sentähden myös määrättävä verraten runsas palkka. Olemme edellä mainitsemistamme syistä katsoneet olevan ehdottaminen, että hänen palkkansa kalliinajanlisäyksineen toistaiseksi määrättäisiin 42,000 markaksi vuodessa.

Valistus- ja avustustoimiston assistentin vuosipalkka lienee määrättävä 12,000 markaksi, ylihoitajattaren 15,000 ja hoitajatarten yhteensä 24,000 markaksi.

Nykyään olevissa tuberkulootisten henkilöjen huoltokodeissa on kustannukset kustakin sijasta laskettu ensi vuonna noin 1,300 markaksi, joten, jos ensi vuonna perustetaan noin 40 uutta tällaista sijaa, kustannuksia niistä on arviolta noin 50,000 markkaa. Tähän ei ole luettu kaluston hankintakustannuksia, syystä että olemme edellyttäneet Hesperian sairaalassa käytettävän samaa kalustoa, jota siellä aikaisemmin on käytetty sairaalatarkoituksiin. Ellei tämä kävisi päinsä, olisi tähän tarkoitukseen ensi vuonna osoitettava 60,000 markkaa. Meistä näyttää vaikealta määrätä, minkä verran varoja tarvittaisiin 5 kohdassa esitetyn toivomuksen osittaiseen toteuttamiseen, mutta arviolta olemme tähänkin tarkoitukseen ehdottaneet 50,000 markkaa. Huoltolatoiminnankin määrärahaa olisi jonkin verran korotettava, jos laitoksen toimintaa laajennetaan. Siihen nähden että tästä määrärahasta nykyään johtajalle ja assistentille maksettavat palkat on luettu edellä mainittuihin palkkamääriin, pitäisi 20,000 markan lisäyksen tähän määrärahaan riittää. Kaikkiaan tarvittaisiin siis vuonna 1921 toteutettavan ohjelman osan kustantamiseen 213,000 markkaa tai, jos uutta kalustoa täytyy hankkia tuberkulootisten kotiin, 273,000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella kunnioittaen ehdotamme, että terveydenhoitolautakunta Kaupunginvaltuustolle esittäisi, että edellä olevan ohjelman 1, 2, 4, 5 ja 11 kohdassa mainitut ehdotukset mahdollisimman pian toteutettaisiin, 4 ja 5 kohdassa mainitut toistaiseksi kuitenkin ainoastaan osittain, sekä että Kaupunginvaltuusto antaisi terveydenhoitolautakunnan käytettäväksi tähän tarkoitukseen vuonna 1921 kaikkiaan 273,000 markkaa.

Helsingissä, marraskuun 22 päivänä 1920.

O. v. Hellens. **F. Langenskiöld.**

Ina Rosqvist. **Constantin Tennberg.**

Liite III.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SAIRAALAYLIHALLITUS

Tammik. 21 p:nä 1921.

N:o 39.

Helsingin Terveydenhoitolautakunnalle.

Terveydenhoitolautakunnan kirjelmän johdosta joulukuun 9 päivältä 1920 n:o 327, jossa terveydenhoitolautakunta on pyytänyt ylihallituksen lausuntoa eräistä tuberkulosin vastustamista Helsingissä koskevan mietinnön kohdista, on ylihallituksella kunnia lausua, että ylihallituksessa on tehty ehdotus Hyvinkään parantolan ostamisesta Helsingin kaupungille tuberkulosipotilaiden sairaalaksi. Jos mainittu parantola ostetaan puheenalaiseen tarkoitukseen, muuttuvat olot melko määrässä toisenlaisiksi kuin komitean mietinnössä on edellytetty ja vaikuttaisivat niinikään mietinnössä ehdotetun tuberkulositarkastajan tehtäviin. Näistä syistä ei ylihallitus ole vielä tahtonut lausua mieltään siitä, miten tuberkulositarkastajan tehtävät olisi tuollaisissa oloissa järjestettävä. Komitean mietinnössä lausutun ajatuksen että tuberkulosin vastustamistyön johto tässä kaupungissa olisi annettava yhden ainoan henkilön toimeksi, ylihallitus pitää huomiota ansaitsevana, mutta pyytää sen ohessa huomauttaa, että nykyään voimassa olevain ohjesääntöjen mukaan oikeus ottaa potilaita sairaaloihin ja poistaa niitä sieltä kuuluu asianomaiselle ylilääkärille.

Mitä tulee esitykseen että sairaalain varastoista luovutettaisiin kalustoa tuberkulootisten kodille, ei ylihallitus, siihen nähden että sairaaloissa nykyään vallitsee suuri puute varusteista, ole havainnut mahdolliseksi luovuttaa kalustoa terveydenhoitolautakunnan mainitsemaan tarkoitukseen.

Vaikka ylihallitus pitää ehdotusta tuberkulootiskodin perustamisesta kannatusta ansaitsevana, ei ylihallitus, jonka nyttemmin on täytynyt käyttää Hesperian varasairaalaa Kivelän sairaalan henkilökunnan asunnoiksi, nykyään kuitenkaan katso voivansa kannattaa ehdotusta siinä muodossa, että Hesperian sairaala luovutettaisiin puheenalaiseen tarkoitukseen.

Komitean laskemaan, tuberkulootisille tarvittavain sairaalasijain määrään ei ylihallituksella ole mitään muistuttamista, enempää kuin siihenkään, että vastaiseen tuberkulosisairaalaan laitettaisiin työsaleja.

Ehdotusta risatautisparantolan perustamisesta ylihallitus pitää hyvin perusteltuna.

Komitean mietintö palautuu tämän keralla.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite IV.

Taulu I.

Vuosi.	Sairausajan pituus.																		Sairausaika % kaikista tapauksista.			
	1—8	8—15	15—30	Yht. tap.	1—2	2—3	0—3	3—6	0—6	6—12	0—12	1—2	2—3	3—4	4—5	5—6	yli 6	Tapauksia kaikkiaan.	1 kuuk.	3 kuuk.	6 kuuk.	1 vuosi.
	päivää.				kuukautta.			kuukautta.				vuotta.										
1910	—	—	1	1	6	5	12	8	20	27	47	54	27	26	16	3	43	216	0.5	5.6	9.3	21.8
1911	5	4	4	13	9	11	33	27	60	35	95	39	26	14	6	6	21	207	6.2	15.9	29.0	45.9
1912	—	2	8	10	13	20	43	47	90	51	141	38	28	18	4	3	19	251	4.0	17.1	35.9	56.2
1913	2	—	3	5	7	11	23	53	76	60	136	55	41	24	10	16	18	300	1.7	7.7	25.3	45.3
1914	1	2	3	6	9	14	29	32	61	43	104	38	40	19	4	8	21	234	2.6	12.4	26.5	44.4
1915	1	3	10	14	20	11	45	34	79	42	121	57	42	23	19	9	15	286	4.5	15.7	27.6	42.3
1916	3	2	6	11	16	26	53	50	103	48	151	57	46	34	12	10	19	329	3.3	16.1	31.3	45.9
1917	1	—	6	7	14	14	35	29	64	42	106	51	34	28	13	14	14	260	2.7	13.5	24.6	40.8
																	Keskimäärä %		3.2	13.0	26.2	42.6

Taulu II.

Vuosi.	Tuberkulootisia.	Tuberkulootisiksi epäiltyjä.	Yhteensä.
1910	284	60	344
1911	291	45	336
1912	308	70	378
1913	357	101	458
1914	310	59	369
1915	396	46	442
1916	337	65	402
1917	251	52	303
1918	229	49	278
1919	255	37	292
Yhteensä	3,018	584	3,602

Taulu III.

Vainajain asuntojen huoneluku.

Vuosi.	Huoneita.							Erikokoisia huoneistoja % koko asuntoluvusta.		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	Asuntoja.	1 huoneen.	2 huoneen.	3—6 huoneen.
1910	199	69	22	9	3	2	304	65.4	22.7	11.9
1911	154	92	20	5	2	1	274	56.2	33.5	10.3
1912	203	87	22	4	5	1	322	63.0	27.0	10.0
1913	229	130	24	10	4	4	401	57.1	32.4	10.5
1914	188	83	26	13	—	3	313	60.0	26.5	13.5
1915	220	124	19	6	6	1	376	58.5	33.0	8.5
1916	260	142	23	9	5	3	442	58.8	32.2	9.0
1917	215	109	15	12	6	1	358	60.1	30.5	9.4
	1,668	836					Keskimäärä	59.9	29.7	10.4

Taulu IV.

Vuosi.	Henkilöjä huoneessa.										Asuntoja kaikkiaan.	Henkilöjä huoneessa % kaikista tapauksista.		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10 henkeä.		1 henki.	2 henkeä.	3 tai us. henkiä.
1910	10	19	30	48	35	28	15	10	2	2	199	5.0	10.0	85.0
1911	6	19	27	26	30	19	17	5	4	1	154	3.9	12.3	83.8
1912	10	30	40	39	35	23	12	8	3	3	203	4.9	14.8	80.3
1913	7	42	43	48	34	28	12	11	1	2	228	3.1	18.4	78.5
1914	12	17	44	33	25	30	15	9	3	—	188	6.4	9.0	84.6
1915	14	28	40	47	34	27	14	9	3	4	220	6.4	12.7	80.9
1916	9	38	50	52	41	27	24	10	5	4	260	3.5	14.6	81.9
1917	16	26	35	44	39	23	15	8	8	1	215	7.4	12.1	80.5
											Keskimäärä	5.1	13.0	81.9

Taulu V.

Vuosi.	1 huoneen huoneistot.												Henkilöjä huoneessa % kaikista tapauksista.		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Yli 10 hengen.	Asuntoja yhteensä.	1 henki.	2 henkeä.	3 tai us. henkiä.
1910	3	12	32	41	25	23	14	3	6	1	—	160	1.9	7.5	90.6
1911	6	16	26	31	31	16	12	6	3	—	—	147	4.1	10.9	85.0
1912	5	25	38	52	24	16	6	10	3	2	—	181	2.8	13.8	83.4
1913	4	23	39	49	20	15	13	6	2	3	1	175	2.3	13.1	84.6
1914	13	22	44	35	24	20	11	7	—	2	2	180	7.2	12.2	80.6
1915	17	36	54	41	38	27	23	12	3	1	1	253	6.7	14.2	79.1
1916	10	27	33	36	30	25	14	7	7	2	—	191	5.2	14.2	80.6
1917	4	20	30	45	19	19	9	6	4	1	1	158	2.5	12.7	84.8
1918	6	24	35	32	20	11	5	5	—	—	1	139	4.3	17.3	78.4
1919	14	20	47	33	23	16	10	4	1	1	—	169	8.3	11.8	79.9
												Keskimäärä	4.5	12.8	82.7

Taulu VI.

Vuosi.	2 huoneen huoneistot.												Henkilöjä huoneessa % kaikista tapauksista.		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Yli 10 hengen.	Yhteensä asuntoja.	1 henki.	2 henkeä.	3 tai us. henkiä.
1910	7	13	18	7	7	4	—	—	—	—	5	61	11.5	21.3	67.2
1911	5	8	17	17	5	7	1	1	1	—	10	72	7.0	11.1	81.9
1912	7	12	14	13	7	2	—	1	—	—	—	56	12.5	21.5	66.0
1913	13	15	15	15	8	5	2	1	—	—	—	74	17.6	20.3	62.1
1914	11	22	9	15	8	2	3	1	1	—	—	72	15.3	30.5	54.2
1915	16	16	23	16	7	1	3	4	—	—	—	86	18.6	18.6	62.8
1916	13	20	18	28	11	7	3	2	1	—	—	103	12.6	19.4	68.0
1917	6	11	29	17	4	1	1	2	—	1	—	72	8.3	15.3	76.4
1918	12	20	13	9	7	3	—	—	—	—	—	64	18.8	31.2	50.0
1919	16	21	18	13	6	3	2	1	—	—	—	80	20.0	26.3	53.7
												Keskimäärä	14.2	21.6	64.2

Taulu VII.

Vuosi.	Miehiä.	Naisia.	Lapsia.	Yhteensä.
1910	44	16	2	62
1911	—	—	—	58
1912	25	27	3	55
1913	—	—	—	119
1914	37	26	1	64
1915	60	23	1	84
1916	54	44	4	102
1917	47	31	2	80
1918	32	19	1	52
1919	40	28	3	71
			Yhteensä	747

Taulu VIII. 1.

Lapsia huoneistossa.	1 huoneen huoneistot.								2 huoneen huoneistot.							
	1910.				1911.				1910.				1911.			
	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.
	1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.	
6.....	—	—	—	—	1	3	2	6	13	7	4	24	6	3	3	13
5.....	17	17	6	40	5	5	5	15	8	7	5	20	6	4	5	15
4.....	20	32	20	72	30	18	12	60	12	9	7	28	11	19	14	44
3.....	20	27	10	57	26	27	13	66	12	8	7	27	13	18	8	39
2.....	19	18	15	52	20	20	10	50	13	8	9	30	9	9	8	26
1.....	23	6	17	46	15	3	8	26	7	2	7	16	2	3	6	11
Yhteensä	99	100	68	267	97	76	50	223	65	41	39	145	47	56	44	147

Taulu VIII. 2.

Lapsia huoneistossa.	1 huoneen huoneistot.								2 huoneen huoneistot.							
	1912.				1913.				1912.				1913.			
	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.
	1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.	
6	—	—	—	—	5	7	6	18	6	6	6	18	—	—	—	—
5	15	17	8	40	7	12	6	25	4	3	3	10	10	12	8	30
4	25	18	13	56	15	23	22	60	16	14	14	44	15	15	14	44
3	24	24	21	69	28	20	15	63	8	10	9	27	8	17	17	42
2	24	15	23	62	33	20	11	64	15	7	8	30	27	10	13	50
1	17	14	16	47	22	12	20	54	6	8	6	20	14	8	14	36
Yhteensä	105	88	81	274	110	94	80	284	55	48	46	149	74	62	66	202

Taulu VIII. 3.

Lapsia huoneistossa.	1 huoneen huoneistot.								2 huoneen huoneistot.							
	1914.				1915.				1914.				1915.			
	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.
	1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.	
6	7	7	4	18	5	5	2	12	1	3	2	6	1	2	3	6
5	11	9	5	25	8	7	10	25	7	10	8	25	4	8	3	15
4	15	11	10	36	17	19	8	44	8	16	16	40	6	14	12	32
3	33	32	25	90	14	25	15	54	11	5	2	18	6	14	19	39
2	19	18	9	46	20	21	17	58	7	10	11	28	6	12	10	28
1	18	8	17	43	16	8	16	40	6	3	10	19	7	4	5	16
Yhteensä	103	85	70	258	80	85	68	233	40	47	49	136	30	54	52	136

Taulu VIII. 4.

Lapsia huoneistossa.	1 huoneen huoneistot.								2 huoneen huoneistot.							
	1916.				1917.				1916.				1917.			
	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.
	1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.	
6	8	4	6	18	2	5	5	12	1	2	3	6	—	—	—	—
5	8	11	16	35	12	17	11	40	20	20	15	55	4	10	11	25
4	29	32	15	76	15	20	5	40	13	12	11	36	3	13	8	24
3	29	21	19	69	25	19	19	63	17	23	23	63	5	18	10	33
2	47	33	18	98	37	21	20	78	19	27	26	72	10	13	15	38
1	32	19	10	61	24	7	12	43	5	9	10	24	9	6	14	29
Yhteensä	153	120	84	357	115	89	72	276	75	93	88	256	31	60	58	149

Taulu VIII. 5.

Lapsia huoneistossa.	1 huoneen huoneistot.								2 huoneen huoneistot.							
	1918.				1919.				1918.				1919.			
	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.	Lasten ikä vuotta			Yhteensä.
	1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.		1—5.	5—10.	10—15.	
6	5	6	7	18	—	—	—	—	10	8	6	24	2	3	1	6
5	11	11	8	30	2	3	5	10	7	12	16	35	9	19	17	45
4	9	18	21	48	6	16	10	32	7	7	6	20	3	3	2	8
3	17	19	21	57	14	20	11	45	7	12	5	24	11	8	11	30
2	23	25	26	74	21	17	18	56	14	16	10	40	6	12	8	26
1	24	18	17	59	14	16	13	43	12	10	13	35	11	7	17	35
Yhteensä	89	97	100	286	57	72	57	186	57	65	56	178	42	52	56	150

Taulu IX.

Vuosi.	Miespuolisia %.	Naispuolisia %.
1910	54.6	45.4
1911	56.9	43.1
1912	53.7	46.3
1913	54.9	45.1
1914	56.5	43.5
1915	52.1	47.9
1916	50.2	49.8
1917	54.6	45.4
Keskim.	54.2	45.8

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Rahatoimikamarin ehdotus ammattioppilaitosten keskuslautakunnan perustamisesta.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Toukok. 30 p:nä 1921.

N:o 776.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta on lähetekirjelmällä kuluneen maaliskuun 8 päivältä anonut, että rahatoimikamari, hankittuaan asianomaisten koulujohtokuntien lausunnot, antaisi Kaupunginvaltuustolle oman lausuntonsa sosialilautakunnan esityksestä Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan asettamisesta (Pain. asiakirj. n:o 5 vuodelta 1921). Kuten liitteensä seuraavasta selostuksesta lähemmin selviää, ovat useimmat koulujen johtokunnat asettuneet asiassa epäävälle kannalle. Ainoastaan alempain käsityöläiskoulujen johtokunta asettuu puoltamaan tehtyä ehdotusta. Erittäin tahtovat kansakoulujen johtokunnat samoinkuin työväenopiston yhteinen johtokunta toimia erillään ehdotetusta, uudesta keskuslautakunnasta.

Rahatoimikamari ei voi puolestaan yhtyä epäämään esitystä. Kamari tietää omasta kokemuksestaan, kuinka hajanainen, ilman yhteistä päämäärää, toisista samantapaisista koulumuodoista välinpitämätön suhde eri työväenopetuslaitosten kesken on vallinnut. Kullakin alalla on epäilemättä tehty harrasta työtä, mutta yhtenäisyyttä on puuttunut, mikä seikka on osaksi johtunut myöskin siitä, että kysymyksessä olevia oppilaitoksia käsittelevät asetukset ovat olleet hajanaisia. Tämä asiaintila on kuitenkin ammattioppilaitoksiin nähden korjaantunut asetusten kautta maaliskuun 2 päivältä 1920, joitten mukaan tarkoin määritellään ei ainoastaan eri koulumuodot, vaan joissa myös sen ohella on niiden hallinnostakin annettu tarkempia määräyksiä. Silmällä pitäen koulujen yhtenäisyyttä pitää siis rahatoimikamari sosialilautakunnan ehdotusta varteen otettavana. Lisäksi tulee vielä, eikä suinkaan vähemmän tärkeänä seikkana, joka puoltaa keskuselimen perustamista sanottuja oppilaitoksia varten, koulujen taloudellinen hallinto. Tässä suhteessa on ollut paljon toivomisen varaa. Koulujen johtokunnat ovat verrattain vähän omistaneet harrastusta tälle tärkeälle puolelle niiden hallinnossa. Rahatoimikamari on myöskin saanut todeta, että koulujen johtokunnat eivät ole valvoneet tarpeeksi kaupungin etuja valtioapuja anottaessa. Niinpä ei esim. poikain valmistavan ammattikoulun johtokunta eräinä vuosina ole kat-

sonut tarpeelliseksi pyytäessään valtioapua asettaa perusteeksi palkkoja, niihin luettuina kalliinajanlisäykset, vaan esitti teollisuushallitukselle ainoastaan vähäpätöiset pohjapalkat, ja kaupunki sai tietysti samassa suhteessa pienemmän valtioavun. On senvuoksi tarpeellista, että koulujen johtokuntien yläpuolella on elin, joka myös taloudellisesti tarkastaa johtokuntien toimenpiteitä. Kaupungin opetuslaitoksien hallinnossa, eikä vain ammattikoulujen piirissä, ei yleensä tarpeeksi kiinnitetä huomiota asiain taloudelliseen puoleen, vaan esitetään niiden taholta vain ammatillisia suunnitelmia, jotka olisivat toimeenpantavat huolimatta siitä, minkä määrän varoja ehdotetut uudistukset tulisivat maksamaan.

Jos siis ehdotettu keskuselin on tarpeellinen, syntyy kysymys siitä, onko sellainen aikaansaatava juuri esitetyn lautakunnan muodossa vai eikö voitaisi ajatella kaikille kyseessä oleville oppilaitoksille yhteistä johtokuntaa niin, ettei tarvittaisi erikoisia johtokuntia kutakin koulua varten. Sellainen järjestely epäilemättä paljon jouduttaisi asiain käsittelyä, mutta on sen aikaansaaminen mahdoton, koska se sotisi edellämainittuja maaliskuun 2 päivänä 1920 annettuja asetuksia vastaan. Saattaa myös erinäisissä asioissa olla edullista, että johtokuntien yläpuolella on korkeampi kunnallinen viranomainen, joka valvoo niiden toimintaa.

Edelleen on harkittava, mitkä koulut ovat asetettavat ehdotetun keskuslautakunnan alaisiksi. Näyttää siltä kuin kansakoulujen johtokunnat olisivat arvellect, että myöskin kansakoulujen jatkoluokat tulisivat olemaan lautakunnan alaiset. Tätä ei kuitenkaan sosialilautakunnan lausunnossa tarkoitettane, vaikkakin keskuslautakunnan ohjesääntöön on otettu pykälä, joka esittää toivottavaksi, että yksi lautakunnan jäsenistä edustaisi kaupungin kansakoulujen jatkoluokkien opettajakuntaa. Kansakoululaitoksen kytkeminen ehdotettuun keskuslautakuntaan olisi mahdoton jo kansakouluasetuksen samoin kuin oppivelvollisuuslainkin määräysten vuoksi. Aivan oikein huomauttaa ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta niistä eri kehitysiässä olevista oppilasaineksista, jotka käyttävät hyväkseen opetusta kansakoulujen jatkoluokilla ja ammattiopetuslaitoksissa. Edelliset tarvitsevat etusijassa kasvatusopillista johtoa ammattiaineitakin opettaessa, jälkimäiset pääasiallisesti ammatillista. Kun ei sosialilautakuntakaan esitä kansakoulujen jatkoluokilla suoritettavaa ammattiopetusta keskuslautakunnan alaiseksi, tuntuu myös säännös, että kansakoulujen johtoluokkien opettajakunta olisi edustettuna keskuslautakunnassa turhalta. Tähän tulee vielä lisäksi kaupungin kansakoululaitoksen jako kielellisellä perusteella. Se epäilemättä tekisi käytännöllisiä vaikeuksia aikeen toteuttamiselle. — Kansakoululaitos olisi siis kokonaan pidettävä erillään keskuslautakunnasta. Samoin olisi kamarin mielestä myös oleva työväenopiston laita. Työväenopiston yhteinen johtokunta aivan oikein huomauttaa siitä, että ammattioppilaitokset ja työväenopisto eroavat toimintaansa ja työohjelmaansa nähden niin olennaisesti toisistaan, ettei niiden yhdistämistä toisiinsa yhteisen keskuselimen kautta voida asiallisesti perustella. Antaahan työväenopisto pääasiallisesti yleissivistykseen kuuluvia tietoja, jonka

vuoksi työväenopiston opettajat ovat saaneet kokonaan toisen valmistuksen kuin ammattioppilaitosten. Senvuoksi on myös työväenoppilaitosten tarkastajat katsottava epäpäteviksi työväenopiston tarkastukseen nähden. Ennenkuin johonkin tarkastajatoimeen tulee yllämainitussa suhteessa pätevä henkilö, ei voitane työväenopistoa liittää keskuslautakunnan alaiseksi. Lisäksi huomautettakoon, että valtio on niinikään eroittanut työväenopistojen ja ammattikoulujen tarkastuksen eri keskusvirastoihin: edellisestä huolehtii kouluhallitus, jälkimäisestä teollisuushallitus. Samoin toimivat työväenopistot ja ammattikoulut kokonaan eri asetusten varassa.

Rahatoimikamari on siis sitä mieltä, että työväenopistoa ei toistaiseksi olisi alistettava keskuslautakunnan alaiseksi, ei ainakaan ennenkuin työväenopetuslaitosten tarkastajiksi saadaan henkilöitä, jotka omaavat pätevyyden asianomaisella alalla. Kuitenkin olisi suotava, että uusi keskuslautakunta neuvottelisi sekä työväenopiston että kansakoulujen johtokunnan kanssa. Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan olisi siis lautakunnan nimikin muutettava tarkoitustaan vastaavaksi: ammattioppilaitosten keskuslautakunta.

Mitä sitten ehdotetun ohjesäännön sisällykseen tulee, on rahatoimikamarilla sitä vastaan erinäisiä muistutuksia esitettävänä.

3 § 1 mom. Edellä tehdyn ehdotuksen mukaisesti ja liittyen Kaupunginvaltuuston hyväksymiin periaatteisiin kunnallisten lautakuntien kokoonpanoon nähden, olisi pykälästä poistettava määräys siitä, mitkä ryhmät suotaisiin keskuslautakunnassa edustetuiksi. Lautakunnan jäsenluku olisi kamarin mielestä korotettava 7:ksi, syystä että sen tehtävä tulee sangen laajaksi. Sen johdosta on vastaavat muutokset puheenjohtajan vaaliin, lautakunnan päätösvaltaan y. m. nähden tehtävä. — 2 mom. olisi selvennettävä siten, että sihteerinä tulisi toimimaan yksi työväenammattiopetuslaitosten tarkastajista.

5 §:än olisi saatava selvennetyt määräykset siitä, että keskuslautakunnan tulee valvoa alaistensa oppilaitosten taloudenhoitoa sekä noudattaa kaupungin kassa- ja tililaitoksen ohjesääntöä.

8 § on tarpeeton ohjesäännössä. Ohjesäännön voimaan astuminen on eri Valtuuston päätöksellä määrättävä. Sen sijaan voisi 8 §:ksi asettaa määräyksen keskuslautakunnan kassa- ja tililaitoksesta, jota ei ehdotuksessa ollenkaan ole mainittu.

Sen perustalla, mitä rahatoimikamari on edellä esittänyt, saa siis kamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

että kaikkien kunnan avustusta nauttivien ammattioppilaitosten toimintaa kunnan puolesta valvomaan asetetaan erityinen ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta;

että rahatoimikamarin ehdotus keskuslautakunnan ohjesäännöksi hyväksytään voimaan astuvaksi syyskuun 1 päivästä 1921;

että keskuslautakunnalle mgönnetään vuodeksi 1921 menoarvion 19. P. L. V. 1:n kohdalla olevista varoista 1500 markkaa; sekä

että valittavan keskuslautakunnan toimeksi annetaan tarkistaa ja muuttaa ammattiopetuslaitosten johtokuntien ja työväenopetuslaitosten tarkastajien nykyiset ohjesäännöt semmoisiksi kuin keskuslautakunnan ohjesääntö vaatii.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite I.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin kaikkien kunnan avustusta nauttivien ammattiopetuslaitosten ylin kunnallinen johto ja hallinto on toimena ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnalla, sen alaisten tarkastajien avustamana.

2 §.

Ammattiopetuslaitosten lähimmästä hoidosta ja valvonnasta huolehtii laitokselle sitä koskevan asetuksen tai sille vahvistetun erikoisjohtosäännön perusteella valittu oma erityinen johtokuntansa.

3 §.

Keskuslautakuntaan kuuluu 7 kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä.

Kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Lautakunnan sihteerinä ja esittelijänä toimii yksi opetuslaitosten tarkastajista.

Lautakunnalla on oikeus kutsua tarpeen vaatiessa avukseen asiantuntijoita.

4 §.

Keskuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta, milloin asiat niin vaativat.

Lautakunta on päätösvaltainen vähintään 4 jäsenen ollessa saapuvilla. Kokouksesta on tehtävä pöytäkirja.

Keskuslautakunnan kokouksissa tulee työväenopetuslaitosten tarkastajain olla läsnä ja ovat he oikeutetut ottamaan osaa keskusteluihin mutta ei päätöksiin.

5 §.

Keskuslautakunnan tehtävänä on:

1) tarkastajiensa avulla pitää silmällä ja valvoa kaupungilta avustusta nauttivien ammattiopetuslaitosten toimintaa ja huolehtia siitä, että näitä koskevia asetuksia ja erikoismääräyksiä tarkoin noudatetaan;

2) valvoa alaistensa oppilaitosten taloudenhoitoa ja tarkastaa koulujen johtokuntien tekemiä valtioavun anomuksia;

3) valvoa alaistensa tarkastajien toimintaa;

4) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon ja inventaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluetteloiden laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä;

5) käsitellä ja tehdä kaupunginvaltuustolle esityksiä ammattiopetuslaitoksille tarpeellisten uusien rakennusten rakentamisesta tai jo käytännössä olevien korjauksista ja kunnossapidosta;

6) vuosittain ennen lokakuun loppua antaa kaupunginvaltuustolle kertomus omasta ja ammattiopetuslaitosten toiminnasta edellisenä lukuvuonna ynnä tarkastajien antama selonteko tarkastustuloksista;

7) lähettää kaupunginvaltuustolle lausuntonsa kera laitosten johtajien valitsemista tai erottamista koskevat asiakirjat;

8) nimittää asianomaisen laitoksen johtokunnan esityksestä toimeensa ne opettajat, joiden virka oikeuttaa kunnaneläkkeen saantiin;

9) omasta alotteestaan tai alaistensa opetuslaitosten johtokuntien tai muiden ammattiopetusasioista huolehtivien viranomaisten esityksestä käsitellä ammattiopetusta edistäviä kysymyksiä ja toimenpiteitä, tässä mielessä valppaasti seuraten tähän kuuluvien asioiden kehitystä koti- ja ulkomailla, sekä tarpeen tullen tehdä kaupunginvaltuustolle näistä esityksiä;

10) valvoa, että ammattiopetuslaitosten johtokunnat toimeenpanevat valtion, kaupunginvaltuuston tai lautakunnan itsensä laitoksille antamat määräykset;

11) antaa asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille vaaditut tiedot ja lausunnot.

6 §.

Lähemmät määräykset tässä mainittujen tarkastajien toiminnasta, ammattiopetuslaitosten johtokunnista ja niiden tehtävistä on erityisesti annettu.

7 §.

Keskuslautakunnan puheenjohtaja tai hänen sijassaan toimiva varapuheenjohtaja samoin kuin lautakunnan jäsenetkin saavat palkkiota kultakin kokoukselta kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän. Tarkastajat ja sihteeri saavat vakinaisen palkkansa vuosirahasäännön mukaan.

8 §.

Keskuslautakunnan kassa- ja tililaitoksena on rahatoimikonttori.

Liite II.

Lausuntoja Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan asettamista tarkoittavasta ehdotuksesta.

Kaupungin alempain käsityöläiskoulujen johtokunta ilmoittaa osaltaan puoltavansa keskuslautakunnan asettamista, koska nykyisen järjestelmän aikaansaamat haitat ovat sille hyvin tunnettuja. Johtokunnan mielestä olisi kuitenkin ohjesääntöehdotukseen tehtävä seuraavat muodolliset muutokset:

Ruotsinkielisen tekstin 3 §:ssä sanotaan, että lautakunnan sihteerinä ja esittelijänä toimii työväenopetuslaitosten tarkastaja, suomenkielisen tekstin mukaan sitä vastoin miespuolinen tarkastaja. 1 ja 5 §:ssä puhutaan tarkastajista, mainitsematta että naistarkastajiakin on olemassa, mikä seikka siis olisi otettava huomioon, jota paitsi olisi mainittava, kuka tarkastajista toimii sihteerinä. Muutoinkin olisi molemmankieliset tekstit saatettava keskenään yhtäpitäviksi. 5 §:n 4 momentista on sanat »samoin kuin osaltaan seurata näiden töiden tarkoituksenmukaista suoritusta» poistettava, sillä ne edellyttävät ammattitietoja ja lisäpalkkion myöntämistä valvonnasta.

5 §:n 9 momentin ruotsinkielisessä tekstissä on sanain »dem själva» sijaan pantava sana »centralnämnden», joten säännös tulee suomenkielisen tekstin mukaiseksi.

6 §:ssä olisi tarkemmin mainittava, mitä määräyksiä tässä tarkoitetaan.

7 §:n ruotsin- ja suomenkielinen teksti eivät pidä yhtä, sillä edellisessä puhutaan sihteeristä ja jälkimmäisessä sihteereistä.

Ruotsinkielisen tekstin 8 §:ssä sanotaan, että ohjesääntö astuu voimaan tammikuun 1 päivänä 1921, suomenkielisen tekstin mukaan taas syyskuun 1 päivänä 1921.

Työväenopiston yhteinen johtokunta huomauttaa lausunnossaan aluksi että, vaikka ammattiopetuslaitoksilla ja työväenopistolla on yhteistä se, että niiden oppilaat pääasiallisesti kuuluvat kaupungin työväestöön, eroavat ne kuitenkin toimintaansa ja työohjelmaansa nähden toisistaan niin olennaisesti, ettei niiden yhdistämistä saman keskushallitusen alaisiksi asiallisesti puolla mikään muu kuin se, että siten saataisiin aikaan lautakunta tukemaan nykyistä tarkastusta, joka kohdistuu kaikkiin työväenopetuslaitoksiin niiden luonteen eroavaisuuteen katsomatta. Vastamainittu syy on kuitenkin johtokunnan mielestä liian heikko perustellakseen näiden laitosten yhteenkytkemistä yhteisen ylemmän kunnallisen viraston alaiseksi, eritoten kun ehdotettu toimenpide työväenopiston kannalta ei tunnu toivottavalta seuraavassa esitetyistä syistä.

Keskuslautakunnan sääntöehdotuksen 3 §:stä käy ilmi, että vain yksi keskuslautakunnan jäsen suoranaisesti edustaisi työväenopetuslaitoksia, nimittäin niiden opettajakuntia. Seuraus olisi, että tämä jäsen tosiasiallisesti edustaisi joko ammattiopetuslaitosten tai työväenopiston opettajakuntaa, mikä, katsoen näiden kahden ryhmän erilaiseen kokoonpanoon, toimintatapaan ja harrastussuuntaan, ei olisi onneksi, koska joko toinen tai toinen ryhmä epäilemättä tuntisi itsensä syrjäytetyksi. Siinä tapauksessa, että esim. jompikumpi työväenopiston johtajista valittaisiin keskuslautakuntaan, syntyisi myöskin se omituinen suhde, että tämä

valittu keskuslautakunnan jäsenenä olisi työväenopetuslaitosten tarkastajain päällysmies, mutta samalla näiden tarkastustoiminnan alainen ja velvollinen noudattamaan heidän huomautuksiaan ja määräyksiään. Mutta tällöin eri opetuslaitosten johtokunnat eivät olisi keskuslautakunnassa edustettuina. Yhteinen johtokunta puolestaan katsoo, että eri opetuslaitosten johtojen välinen yhteistoiminta kyllä olisi joissakin tapauksissa suotava, mutta tämä ei toteutuisi esillä olevan ehdotuksen johdosta. Sitä vastoin sellainen voitaisiin ilman ohjesääntöä käytännöllisesti toteuttaa sillä tavoin, että tärkeämmissä kysymyksissä asianomaisia johtokuntia kehoitettaisiin antamaan esityksiä tai yhteisesti harkittuja lausuntoja taikka että kussakin tapauksessa asetettaisiin erikoiskomiteoja, joissa eri johtokunnat olisivat edustettuina. Tämä olisi esim. soveliasta niissä tapauksissa, joita tarkoitetaan käsiteltävän ehdotuksen 5 §:ssä. Myöskin eri opetuslaitosten johtajain ja opettajain välillä voisi jonkinlainen kosketus olla toivottava, mutta tämä on helpoimmin aikaansaatavissa neuvottelukokousten avulla, joita olisi järjestettävä yksityisestä aloitteesta sopimuksen mukaan.

Keskuslautakunnan järjestämisestä johtuva työväenopistoa koskevain asiain käsittelytapa olisi yhteisen johtokunnan mielestä omansa huomattavasti viivyttämään puheenalaisten asiain ratkaisua. Nyt jo valmistellaan kaikki tärkeämmät asiat pienemmässä johtokunnan valiokunnassa, johon kuuluvat puheenjohtaja sekä molempien osastojohtokuntien puheenjohtajat ja sihteerit. Talousarviota ja määrärahoja koskevat kysymykset käsittelee sen lisäksi jompikumpi osastojohtokunta ennen niiden joutumista yhteisen johtokunnan harkittaviksi. Sellainen järjestely että kaiken lisäksi tällaiset kysymykset vielä lykättäisiin ehdotettuun keskuslautakuntaan, on yhteisen johtokunnan mielestä aikaa kuluttava ja omansa saattamaan asiain käsittelyn tarpeettoman raskaaksi. Tällainen menettely ei saavuttaisi käytännöllistä merkitystä, kun tuskin lienee ajateltavissa, että keskuslautakunta tekisi muutoksia yhteisen johtokunnan laatimiin ehdotuksiin. Lopuksi on osoittautunut mahdottomaksi valmistaa työväenopiston seuraavan kalenterivuoden meno- ja tuloarvioehdotusta ennen syyslukukauden alkua syyskuun 15 päivänä, minkä jälkeen ehdotus tuskin ehtii valmistua siksi ajoissa, että se ennätetään toimittaa keskuslautakunnalle lähetettäväksi tämän antamine lausuntoineen ennen lokakuun 1 päivää rahatoimikamariin.

Näistä asioista, joista säädetään keskuslautakuntaa koskevan sääntöehdotuksen 5 §:n 6 ja 7 kohdassa, yhteinen johtokunta lausuu käsityksenään, että eri osastojohtokuntain, jotka tietenkin suuremmassa määrin kuin keskuslautakunta ovat voineet seurata työväenopiston opetusta, olisi katsottava olevan pätevämpiä kuin tämä antamaan lausunto johtajan ottamisesta ja erottamisesta. Mitä taas tulee niihin kunnalliseen eläkkeeseen oikeutettuihin opettajiin, jotka ehdotetaan keskuslautakunnan nimitettäviksi, ei tällä ehdotuksella ole työväenopistoon nähden mitään merkitystä, koska, johtajia lukuun ottamatta, tällaisia opettajia ei ole työväenopiston palveluksessa.

Varsinaisena syynä siihen että myöskin työväenopisto ehdotetaan suunnitellun keskuslautakunnan alaiseksi on nähtävästi se, että katsotaan tärkeäksi edelleen pysyttää työväenopetuksen tarkastajalle oikeus valvoa työväenopistossa annettavaa opetusta ja niin ollen myöskin keskuslautakunnalle esittää opistoa koskevia kysymyksiä. Tähän kysymykseen nähden johtokunta ehdottaa, että tarkastajalla edelleenkin olisi oikeus olla läsnä erittäinkin niissä johtokunnan kokouksissa, joissa talousarviota ja opettajain ottamista koskevia asioita käsitellään. Myöskään ei mikään häntä estäisi seuraamasta, niinkuin tähänkin asti,

työväenopistossa annettua opetusta ja tekemästä niitä huomautuksia, joita tästä vastedes saattaa aiheutua.

Yhteinen johtokunta on sitä mieltä, ettei ehdotettua keskuslautakuntaa, mikäli on kysymys työväenopistosta, voi pitää tarpeen vaatimana, jota vastoin johtokunta ei katso asiakseen lausua mitään sen tarpeellisuudesta muille mietinnössä mainituille opetuslaitoksille tai mahdollisuuksista muodostella ehdotusta yksinomaan näitä koskevaksi.

Tyttöjen ammattikoulun johtokunta lausuu että, mikäli ehdotetun keskuslautakunnan tarkoituksena on valvoa nykyisiä työväenopetuslaitoksia ja olla näiden johtokuntia lähinnä ylimpänä viranomaisena sekä näiden ja kaupungin viranomaisten välisenä yhdyssiteenä, on ammattikoulujen valvonnasta johtokunnan mielestä jo pidetty hyvää huolta. Paitsi kauppa- ja teollisuushallituksen tarkastajaa valvoo kaupungin työväenopetuksen tarkastaja koulun työtä, eikä johtokunnalle ole tunnettua, että mitkään hänen antamansa ohjeet tai hänen tekemänsä ehdotukset olisivat jääneet huomioon ottamatta. Koulun taloudellinen valvonta näyttää koulun johtokunnan, tarkastajan, rahatoimikonttorin ja revisionikonttorin hoitamana sekä mitä tarkimman kirjanpidon tukemana olevan niin täydellinen kuin suinkin voi toivoa. Lisäksi asetettu ylempi viranomainen ei tässä kohden voine saada mitään uutta aikaan. Koulun johtokunnan ja kaupungin viranomaisten välitön yhteys ei ole tuottanut minkäänlaisia vaikeuksia. Päin vastoin on peljättävissä, että väliaste voisi monessa kohden aikaansaada viivytystä ja hankaluutta.

Ammattiopetuksen ajanmukaiseksi kehittämiseksi on todellakin ryhdyttävä toimiin. Mutta johtokunnan mielestä ei nykyään tarvita pysyväistä lautakuntaa, vaan täysin asiantuntevista henkilöistä kokoonpantu toimikunta, joka laatisi ehdotuksen ammattiopetuksen laajentamiseksi ja parantamiseksi. Ei ole luultavaa, että sosialilautakunnan ehdottama viisijäseninen, ohjesääntöehdotuksen 3 §:n mukaisesti kokoonpantu lautakunta olisi edustava sitä asiantuntemusta, asianharrastusta, työhalua ja työkykyä, mikä on tarpeen, jotta se varmaankin rasittavain juoksevain hallintoasiain ohessa voisi edistää asian yleistä ratkaisua. Johtokunta on sentähden e r i m i e l i s y y d e t t ä päättänyt ehdottaa,

1) että sosialilautakunnan esitys Helsingin kaupungin työväenopetuksen keskuslautakunnan asettamisesta evättäisiin;

2) että ammattiopetusta koko laajuudessaan järjestämään asetettaisiin asiantuntevista henkilöistä kokoonpantu toimikunta, johon olisi valittava kaikenlaatuisten nykyään toimivien ammattikoulujen edustajia ja joka voisi jakautua kahteen, miehille ja naisille annettavaa ammattiopetusta käsittelevään eri jaostoon.

Poikain valmistavan ammattikoulun johtokunta ilmottaa tosin periaatteessa pitävänsä puheenalaista opetuslaitosten keskitystä suotavana, mutta ei kuitenkaan katso esillä olevan ehdotuksen riittävässä määrässä ottavan huomioon, vaan vieläpä kokonaan sivuuttavan valmistavista ammattikouluista maaliskuun 2 päivänä 1920 annetun asetuksen johdosta muuttuneen tilanteen, kaupungin ja valtion suhde näihin opetuslaitoksiin kun nyttemmin on kokonaan muuttunut. Kun nykyään on valmisteltavana edellä mainittuun asetukseen nojaavia uusia johto- ja ohjesääntöjä, ehdottaa johtokunta, ettei sosialilautakunnan esitystä nykyisessä muodossaan otettaisi huomioon.

Suomen taideteollisuusyhdistyksen johtokunta mainitsee tosin olevansa ehdotuksentekijäin kanssa täysin yhtä mieltä siitä, että ammattiopetusta varten on tarpeen erikoisoppilaitoksia, samaten kuin on tarpeellista kehittää ja laajentaa

nykyään olevia työväen- ja ammattiopetuslaitoksia, mutta siitä huolimatta johtokunta ei voi pitää keskuslautakunnan asettamista v i e l ä n y k y ä ä n suotavana.

Maaliskuun 2 päivänä 1920 yleisistä ammattikouluista annettu asetus edellyttää tuollaisia kouluja perustettavan, paitsi kuntain, myös »yhdistysten, tehdaslaitosten tai muiden asiaa harrastavain» toimesta. Mutta jos koulujen johdon vastuu yleisesti katsoen siirretään viralliselle laitokselle, jolla on semmoinen aloite- ja valvontavalta, kuin ehdotuksessa tarkoitetaan, on luultavaa, että yritteliäisyys ja harrastus yksityisellä taholla lamaantuu ja halu ammattiopetuslaitosten perustamiseen ja voimassapitoon vähenee.

Ehdotetun ohjesäännön mukaan käsittäisi keskuslautakunta 5 jäsentä, niin että rahatoimikamari, työväenopetuslaitosten opettajisto ja kansakoulujen jatkoluokat saisivat kukin edustajansa siihen. Tämän järjestelyn johdosta eivät johtokunnan mielestä kuitenkaan kunnassa toimivat ammattijärjestöt olisi lautakunnassa edustettuina siinä määrin kuin suotavaa olisi eikä näiden järjestöjen vaikutus opetuksen järjestämiseen olisi riittävästi turvattu. Katsoen lautakunnalle ehdotettuun erittäin laajaan toimivaltaan taloudellisissakin asioissa esiintyy vastamainittu lautakunnan kokoonpanosta joutuva haitta vieläkin ilmeisempänä. Tämäkin seikka vahvistaa johtokunnan käsitystä, ettei keskuslautakunta, jolla olisi nyt ehdotettu toimivalta ja oikeudet, asiain nykyisessä vaiheessa vastaisi tarkoitustaan.

Kun kuitenkin uusien asetusten soveltamisen yhteydessä olevain asiain järjestämisen on tarpeellista jossain määrin keskittää pääkaupungin ammattiopetuslaitosten johtoa, voisi nämä tehtävät hoitaa komitea, jossa pääasiallisesti olisi ammattimiehiä sekä asianomaisten koulujen edustajia ja jonka tehtävänä olisi järjestelyaikana avustaa koulujen johtokuntia neuvoilla ja ohjeilla. Tällöin voitaisiin saada selvitys nykyisessä muodossaan toimineiden koulujen työn tuloksista sekä uudistusehdotukset perin pohjin harkita. Johtokunnasta näyttää erinomaisen tärkeältä, että ammattijärjestöt mitä suurimmassa määrässä saadaan harrastamaan opetuksen ajanmukaista järjestämistä. Johtokunta ei ole vakuuttunut siitä, että tämä saavutetaan asettamalla vakituinen keskuslautakunta, joka laadultaan lähinnä olisi virasto siitä johtuvine hankaloine työjärjestyksineen. Varmasti vakuuttuneena siitä, että edellä ehdotetulla tavalla kokoonpantu järjestelykomitea on kykenevä suorittamaan tärkeän tehtävänsä onnistuneemmin, johtokunta ei pidä sosialilautakunnan ehdotusta toistaiseksi tarkoituksenmukaisena.

Sittenkuin edellä ehdotettu komitea on suorittanut työnsä ja riittävää kokemusta on saatu Skandinavian maissa ammattiopetuksen valvomiseksi toimeenpantujen uusien järjestelyjen, m. m. Tukholman kaupungin ammattikoululautakunnan tehokkuudesta, voitaisiin ehdotus työväenopetuslaitosten keskuslautakunnan, kuitenkin ainoastaan valvontaa toimittavan viranomaisen, asettamisesta uudelleen ottaa käsiteltäväksi.

Sen johdosta että maaliskuun 2 päivänä 1920 annettu asetus aikaansaisi taideteollisuuskeskuskoulun järjestykseen ja opetusohjelmaan perinpohjaisen muutoksen suuntaan, jota johtokunta ei voi kannattaa, on johtokunnassa paraikaa tekeillä ehdotus koulun uudesti järjestämiseksi. Ennenkuin asianomaiset viranomaiset ovat tämän ehdotuksen käsitelleet ja ratkaisseet, ei johtokunta katso voivansa saattaa muuta kuin tämän periaatteellisen lausunnon rahatoimikamarin tietoon.

Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten tarkastaja mainitsee ottaneensa,

vaikka äänioikeudettomana, osaa puheenalaisen ehdotuksen laadintaan, johon hän kaikilta kohdin yhtyy. Ruotsinkielinen teksti olisi kuitenkin saatettava yhtäpitäväksi alkuperäisen suomenkielisen tekstin kanssa.

Lisäksi tarkastaja kolmivuotisen kokemuksensa perusteella haluaa alleviivata sitä seikkaa, että tarkastustoimi nykyiseen tapaansa järjestettynä ainoastaan osittain vastaa tarkoitustaan. Tarkastajalla pitäisi nimittäin olla riittävän laajat valtuudet ryhtyä tehokkaisiin toimenpiteisiin epäkohtia huomatessaan. Nykyään tarkastajalla ei ole äänioikeutta niinkään tärkeäin asiain kuin uusien opettajain asettamista ja vuosibudjetin ehdotuksen laadintaa koskevain käsittelyssä. Mutta tarkastajan valtuuksienkaan laajentamisesta ei asialle ole täyttä hyötyä, ellei aseteta asiantuntevista henkilöistä kokoonpantua erikoisviranomaista tarkastuksen tueksi, sillä sangen tärkeät ja laajat tehtävät odottavat nykyään ratkaisuaan.

Erikoisesti haluaa tarkastaja kiinnittää asianomaisten huomiota erääseen erinomaisen tärkeään seikkaan, nimittäin kysymykseen tarkoituksenmukaisten koulutalojen hankkimisesta, joka kysymys on vuosi vuodelta käynyt vaikeammaksi ratkaista, syystä ettei ole ajoissa ryhdytty rakentamaan työväenopetukselle tarkoituksenmukaisia koulutaloja.

Lopuksi tarkastaja yleismuistutuksena huomauttaa, että nuorisokoulumme tarvitsevat monessa kohden runsaampaa avustusta ja suurempaa ymmärtämystä, jotta ne läheisessä tulevaisuudessa voisivat kohota vastaavien ulkomaisten koulujen tasalle.

Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on katsonut olevan lausuminen mielensä ainoastaan mikäli puheenalainen ehdotus koskee kansakoulujen jatkoluokkia. Tässä kohden on yleisenä periaatteena huomattava, että n. s. jatkoluokat, niinkuin oppivelvollisuuslaistakin näkyy, likeisesti liittyvät varsinaiseen kansakouluun, minkätähden niitä ei olisi erotettava tämän hallinnosta. Näin sitä vähemmän, kun jatkoluokkain oppilaat vielä ovat lapsiasteella, minkätähden kasvatusopillisten periaatteiden tulee olla johdossa vallitsevina, jota vastoin ammattikouluissa, joissa käy nuorisoa, toiset näkökohdat saavat olla määrävinä. Jos taas kansakoulujohtokunnat saisivat edelleen ylinnä valvoa jatkoluokkia, mutta olisivat niihin nähden kuitenkin keskuslautakunnan alaiset, joutuisivat ne varsin omituiseen asemaan, ne kun varsinaiseen kansakouluun nähden olisivat ylimpänä viranomaisena, mutta jatkoluokkiin nähden toisen viranomaisen alaisia.

Suunnitellun keskuslautakunnan ohjesääntöehdotuksen johdosta johtokunta huomauttaa seuraavaa:

Mainitun ohjesäännön 1 § on vastoin Kaupunginvaltuuston aikaisemmin tekemää päätöstä, jonka mukaan ruotsin- ja suomenkielisten kansakoulujen tulee olla eri viranomaisten alaiset.

Jos, niinkuin 3 §:ssä ehdotetaan, mieli saada kaikki keskuslautakunnan alaiset laitokset siinä edustetuiksi, mikä muutoin olisi erittäin tarpeellista, täytyisi lautakunnan jäsenluvun olla tuntuvasti suurempi ohjesäännössä edellytettyä määrää.

5 §:n 1 momentissa mainitut tarkastajat syrjäyttäisivät jatkoluokkiin nähden kansakoulutarkastajan, mistä olisi seurauksena kasvatusopillisten näkökohtain sivuuttaminen.

Miten kansakoulun jatkoluokkain rakennusten taloudenhoito ja kunnossapito on aikomus järjestää, ei käy selville mietinnöstä. Mainitut luokat työskentelevät samoissa huoneistoissa ja samassa johdossa kuin kansakoulutkin. Kävisi sentähden mahdottomaksi erottaa niiden taloudenhoitoa kansakoulujen yleisestä taloudenhoidosta.

5 §:n 6 ja 7 kohta ovat ilmeisesti vastoin kansakoulun johtajain ja opettajain nimityksestä voimassa olevien asetusten määräyksiä.

Edellä esitetyistä syistä on johtokunta sitä mieltä, ettei ainakaan kansakoulujen jatkoluokkia olisi asetettava ehdotetun keskushallinnon alaisiksi, vaan olisi ne pysytettävä kansakoulujohtokunnan johdossa.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta on yhtynyt ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan lausuntoon.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Mietintö laivaveistämöalueen vuokrakauden pitentämiskysymyksestä.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Toukok. 30 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 838.

Sen johdosta että laivaveistämöalueen vuokrakauden ensimmäinen viisivuotiskausi päättyy ensi heinäkuun 1 päivänä ja sentähden on kaupunginviranomaisten vapaassa vallassa mainitusta päivästä lähtien, joksi rahatoimikamari on irtisanonut nykyään voimassa olevan vuokrasopimuksen, harkintansa mukaan käyttää mainittua aluetta, on kamari ottanut käsiteltäväksi kysymyksen, voidaanko ja millä ehdoilla nykyisen haltijan käyttöoikeutta pitentää, jonka kysymyksen ratkaisu lähinnä on sen varassa, miten paikkaa vastedes käytetään.

Puheenalaista aluetta on jo kauan käytetty laivaveistämöliikkeeseen. Jo vuonna 1837 laadittuun Helsingin kaupungin asemakarttaan *Laivaveistämöksi* merkittynä tavataan tämä paikka, jaettuna kaupunginasemakaavan ulkopuolella sijaitseviin palstoihin Veistämövuori n:o 81 ja Laivaveistämö n:o 82, rahatoimikamarin kiinteistökirjassa vuokrattuna »Laivaveistämöyhtiölle» senaatin joulukuun 20 päivänä 1845 ja lokakuun 2 päivänä 1856 antamain päätösten mukaan määräämättömäksi ajaksi eli *niin kauan kuin laitosta ylläpidetään* sekä 203: 44 markan vuosivuokrasta. Tammikuun 1 päivänä 1847 sama vuokraaja sai vuokraoikeuden myöskin osaan veistämöalueen veireistä »Myllyvuorta» 1886 vuoden loppuun ja sittemmin uusin ehdoin 1896 vuoden loppuun. Helsingin satamarataa suunniteltaessa havaittiin välttämättömäksi tehdä veistämöyhtiön kanssa sopimus rataa varten tarpeellisen alueen osan luovuttamisesta, jossa osassa silloin sijaitsi rakennuksiakin, ja päätti Kaupunginvaltuusto vuonna 1893 korvaukseksi maan käyttöoikeuden menetyksestä ja rakennusten poistamisesta suoda yhtiölle täyden omistusoikeuden suurimpaan osaan jäljellä olevaa aluetta, joka käsitti nykyään voimassa olevaan kaupungin asemakaavaan merkityt Myllytien tontit n:ot 1 ja 5 sekä tehdastontin n:o 7, kaikki korttelissa n:o 199. Vuonna 1910 yhtiön silloinen johtaja, kauppaneuvos P. Sinebrychoff, ilmoitti yhtiön aikovan lopettaa toimintansa ja tarjosi tontit niillä olevine rakennuksineen kaupungin lunastettavaksi miljoonasta markasta, jonka tarjouksen kaupunki, turhaan yritettyään

myyntisummasta tinkiä, hyväksyikin. Rahatoimikamarin puolelta lausuttiin tätä ostoa koskevasta asiasta, että näiden alueiden asemaa kaupungin tärkeimmän sataman, satamaradan ja Kaivopuiston vierellä ei ollut vähäksi arvattava. Sekä liikennettä esteettiseltä kannalta katsoen täytyi sentähden pitää kaupungille erittäin tärkeänä, että se sai tilaisuuden järjestää näiden alueiden olot ja siten kaupungin hyväksi käyttää mahdollisuudet, joita omistusoikeuden hankkiminen tässä kohden epäilemättä tuotti. — Kaupan päätettyään Valtuusto velvoitti rahatoimikamarin katsomaan, ettei puheenalaisella alueella harjoitettua veistämöliikettä saanut ennen lakkauttaa, kuin kysymystä sen merkityksestä kaupungille oli huolellisesti ja kaikinpuolisesti harkittu. 1911 vuoden alussa vuokrattiin rahatoimikamarin esityksestä noin 17,000 neliömetrin laajuisen tehdastontin n:o 7 osa, missä veistämölaitos sijaitsee, insinööri H. Jäderholmille 1/7 1911—1/7 1916 väliseksi ajaksi 16,620 markan vuosimaksusta sekä pääasiallisesti sillä ehdolla, että laivaveistämöliikettä pidettäisiin voimassa ja että vuokraajalla oli etuoikeus viiden vuoden vuokranpitennykseen, ellei kaupunki vuokrakauden päättyessä halunnut käyttää aluetta toisella tavoin. Jo vuonna 1915 insinööri Jäderholm kuitenkin ilmoitti, ettei hän ollut halukas käyttämään vuokrapitennysoikeuttaan, minkätähden rahatoimikamari kuulutuksella kehoitti halullisia tarjoutumaan ottamaan huostaansa vuokran viideksi vuodeksi sekä teki samaan aikaan Kaupunginvaltuustolle esityksen aatekilpailun toimeenpanemisesta laivaveistämöalueen järjestämiseksi (Pain. asiakirj. n:o 49 vuodelta 1915). Valtuusto pani asian pöydälle sodan jälkeiseen aikaan ja ainoastaan yksi vuokratarjous saapui. Sen teki hankkeissa oleva Helsingin Laivaveistämöosakeyhtiö, jolle alue vuokrattiinkin 10,000 markan vuosimaksusta sekä muutoin tässä liitteenä IV seuraavassa sopimuksessa mainituin ehdoin. Vuokrakausi määrättiin viideksi vuodeksi, heinäkuun 1 päivästä 1916 lukien, ja määräys etuoikeudesta vuokran jatkamiseen, siinä tapauksessa että kaupunki piti liikkeen jatkamista edullisena, pysytettiin.

Kun kaupungin nyt jälleen oli ratkaistava, oliko veistämöliikettä pidettävä puheenalaisella paikalla voimassa vai ei, ja rahatoimikamari oli, saattaakseen kaupungin vapaan käyttöoikeuden riidattomaksi, irtisanonut vuokran päättyväksi heinäkuun 1 päivänä kuluvaa vuotta, antoi kamari alueen vastaista käyttöä koskevan kysymyksen valmisteltavaksi kaupungin yleisten töiden hallitukselle, joka vuorostaan asiaa selvittämään asetti kaupungin ammattimiesten, kaupungininsinöörin, satamatöiden päällikön ja kaupunginasema-arkkitehdin muodostaman valiokunnan. Nämä kolme valiokunnan jäsentä eivät voineet päästä yksimielisyyteen, vaan antoivat kukin eri lausuntonsa, jotka tässä seuraavat liitteinä I—III. Kaupungingeodeettikin on hallitukselle antamassaan erikoisessa kirjelmässä lausunut mielensä asiasta.

Kaupungininsinööri pitää veistämöä sataman luonnollisena osana ja liikenteelle niin tärkeänä, että se olisi aina pysytettävä nykyisellä paikallaan. Kun joka tapauksessa laivaveistämöalueen käyttäminen muihin tarkoituksiin on sangen

kaukaisen tulevaisuuden kysymys, voitaisiin vuokrakautta pitentää ainakin 20 vuodella. Vuokramaksu ehdotetaan vähitellen kohoavaksi 20,000:sta 100,000 markkaan ja siitä riippuvaksi, että veistämöyhtiö, jolla on hallintaoikeus Merholman huvilapalstoihin n:oihin 1, 3, 4 ja 5, luovuttaa tämän oikeuden kaupungille ostohinnastaan. Lausunnon oheisessa asemapiirroksessa osoitetaan, miten veistämön pysyttämisen yhteydessä voitaisiin luovuttaa tontti julkiselle rakennukselle ja tehdä Kaivopuiston ympärille suunniteltuun rantatiehen liittyvä yhdistysväylä.

Satamatöiden päällikkö on samoin kuin kaupungininsinöörikin sitä mieltä, että kaupungilla on lähiaikoina niin vaativia tehtäviä suoritettavana, ettei laivaveistämöalueen järjestelyä näy voivan lähimpäin 20 vuoden kuluessa toimeenpanna. Mainitun ajan kuluttua luultavasti kävisi epäedulliseksi pysyttää veistämöä nykyisellä paikallaan, syystä että ahdas tila ei salli laitosta tarpeen mukaisesti laajentaa. Välikirjaan ehdotetaan pantavaksi erinäisiä erikoismääräyksiä.

Kaupunginasema-arkkitehti tunnustaa veistämön tärkeyden satamaliikenteen kannalta, mutta katsoo alueen vastedes käyvän tarpeelliseksi keskeiselle paikalle sijoitettavalle monumenttaaliselle rakennukselle. Tällainen alueen käyttö sallisi myös laajentaa satamalaitoksia, niinkuin kaksi lausunnon oheista asemapiirrosta ynnä perspektiivipiirustus osoittavat. Numeroilla osoitetaan, että sellainen ratkaisu kävisi kaupungille taloudellisesti edulliseksi. Kun se kuitenkaan ei tulle toteutettavaksi lähimmässä tulevaisuudessa, voitaisiin vuokraa pitentää 15 vuotta. Tähän lausuntoon on hallituksen puheenjohtaja yhtynyt, paitsi mikäli koskee vuokrakautta, joka hänen mielestään olisi määrättävä 5 vuodeksi.

Kaupungingeodeetti puoltaa 15—20 vuoden vuokrakautta sekä tuntuvasti runsaampaa vuosivuokran korotusta kuin mitä kaupungininsinööri on ehdottanut. Siihen nähden että Vallilan takaisten tehdastonttien vuosivuokra on laskettu 12 markaksi neliömetriltä vastatakseen kaduntasoituskustannuksia ja maan arvoa, että satamakonttori jo ennen sotaa kantoi rantasillan viereisistä varastoalueista 10 penniä neliömetriltä viikossa, että kaupunki on laivaveistämöalueesta maksanut miljoonan markkaa sekä että sen käyttöoikeus käsittää täydellisen telakkalaitoksen ja moniaita rakennuksia, olisi ainakin vastamainittu satamakonttorin soveltama taksa pantava vuokramaksun laskemisen perustukseksi. Merholmassa sijaitsevia tontteja kaupunki tuskin tarvitsee ennen kesäkuun 1939 loppua, jolloin niiden vuokrakausi päättyy, ja vaikka pienempiä osia niistä tarvittaisiinkin sitä liikenneväylää varten, jonka kaupunki on sitoutunut rakentamaan 1925 vuoden loppuun mennessä, ei tämä seikka sanottavia merkitse laivaveistämöalueen vuokraa määrättäessä.

Kaupungin yleisten töiden hallitus rajoittuu ehdottamaan, ettei aluetta kaikiksi ajoiksi luovutettaisi laivaveistämön käytettäväksi, vaan viideksi vuodeksi vuokrattaisiin nykyiselle haltijalle määräämällä vuosivuokra 60,000 markaksi sekä poistamalla 4 §:stä määräys etuoikeuden saamisesta vuokran jatkamiseen.

Niinkuin edellä esitetystä käy selville, ovat asiassa kuullut asiantuntijat olleet yhtä mieltä veistämöliikkeen tarpeellisuudesta, ja mielipiteet eroavat ainoastaan mikäli koskee aikaa, jonka kuluessa tuollaista liikettä saisi nykyisellä paikalla edelleen harjoittaa, sekä vuokramaksua. Rahatoimikamari on molemmissa näissä kohdissa yhtynyt kaupungin yleisten töiden hallituksen tekemään ehdotukseen eli viiden vuoden vuokraan ja 60,000 markan vuosimaksuun. Olisi epäilemättä lyhytnäköistä ainiaaksi teollisuustarkoitukseen luovuttaa näin kallisarvoinen ja huomattavalla paikalla sijaitseva alue, joka sitä paitsi ahtautensa johdosta saattaa liikkeen vastaisen kehittämisen mahdottomaksi. Niinkuin jo silloinen kaupunginasema-arkkitehti Bertel Jung puheenalaisen alueen järjestämistä tarkoittavassa ehdotuksessaan (Pain. asiakirj. n:o 49 vuodelta 1915, liite II) huomautti, ei tämän teollisuuden pysyttäminen voi käydä kaupungille taloudelliselta kannalta edulliseksi, syystä ettei käytettävänä olevan alan jäljellä olevaa osaa siinä tapauksessa voitaisi saattaa tyydyttävään kulkuyhteyteen rajakkaisten kaupunginosain kanssa, minkä johdosta se jäisi sangen arvottomaksi, kun taas itse teollisuudesta ei voitaisi saada tulomäärää, joka kohtuullisesti suhtautuisi kaupungin alueesta maksamaan hintaan. Samoja näkökohtia esittää nykyinen kaupunginasema-arkkitehti, jonka antamaan lausuntoon rahatoimikamari tässä kohden pyytää viitata. Sitä vastoin olisi tehokas ja sentähden kannattava ylempänä sijaitsevan maan käyttö rakennustarkoituksiin hyvin yhdistettävissä alempana olevan rantakaistaleen liittämiseen satamalaitoksiin, joten kaupunki saisi lisäksi noin 250 m erinomaisen edullisesti sijaitsevaa rantasiltaa rautatieraiteineen ja noin 3,300 m² makasiinitilaa, niinkuin kaupunginasema-arkkitehdin laatima vaihtopuolinen ehdotus B osoittaa. Siitä monumenttaalisen rakennuksen tonttipaikasta, joka mainitussa suunnitelmassa on sijoitettu Myllyvuoren koillisrinteelle, ansainnee mainita, että semmoisen tontin tarve jo on osoitettu, Suomen Taideyhdistys kun on Kaupunginvaltuustolle osoittamassaan kirjelmässä anonut juuri tätä laivaveistämöalueen osaa varattavaksi taidemuseon paikaksi. Käymättä tämän yhteydessä lähemmältä pohtimaan vastamainitun käyttötavan sopivaisuutta, joka paraikaa on edelleen selviteltävänä, kamari huomauttaa, että jo puheenalaisen tonttipaikan vapaata käyttöoikeutta silmällä pitäen olisi suotava, ettei laivaveistämöalueen vuokrakautta tällä kertaa määrättäisi viittä vuotta pitemmäksi. Mikäli kamari on paikalla toimittamassaan katsastuksessa voinut havaita, pitäisi vuokraajan voida edullisesti käyttää näinkin lyhyttä vuokrakautta, koska ei näy olevan pakottavaa tarvetta teettää uutisrakennuksia, jotka vaatisivat pitempää kuoletusaikaa. Siinäkin tapauksessa että havaitaan mahdolliseksi näiden viiden vuoden kuluttua vuokraa jatkaa, näyttää liikettä voivan edelleen jonkin aikaa harjoittaa toimittamalla ainoastaan välttämättömät vuosikorjaukset. — Kysymys liikkeen laajentamisesta hankkimalla lisäksi uiva telakka, on kamarin mielestä jätettävä eri esityksen varaan. Hallituksen ehdottaman vuokran on kamari havainnut kohtuulliseksi. Kysymys laivaveistämöalueen lopulli-

sesta järjestämisestä olisi kohdakkoin otettava uudelleen käsiteltäväksi ja mikäli mahdollista saatettava ratkaisuun, ja on rahatoimikamarin siihen nähden etusijassa ottava käsiteltäväksi edellä mainitun, nyttemmin kamariin lausunnon saamiseksi lähetetyn ehdotuksen aatekilpailun toimeenpanemista.

Vaikka siis rahatoimikamari ei pidä sopivana, että laivaveistämöalueen käyttöoikeus nykyhetkellä ratkaistaan viittä vuotta pitemmäksi ajaksi, on kamari toiselta puolen samoin kuin kaupungininsinöörikin pitänyt veistämöliikettä meriliikenteelle erittäin tärkeänä ja kaupungin kannatusta ansaitsevana toimintana. Olisi sentähden piammiten ryhdyttävä toimiin toisen veistämöliikkeelle sopivan paikan hankkimiseksi, joka vastedes voisi korvata usein mainitun alueen. Tämän paikan tulee, niinkuin kaupungininsinööri huomauttaa, sijaita syvän, myöhään jäätyvän veden sekä rautatieraiteiden vierellä. Nämä ehdot täyttäisi tyydyttävästi Katajanokan itäosa sekä se laaja alue, minkä vastainen suurmerisatama käsittää kaupungin lounaisosassa. Kun lisääntynyt satamaliikenne niinikään vaatii laajempaa veistämöliikettä, käyvät luultavasti molemmat vastamainitut paikat vastedes tarpeellisiksi, minkätähden, samalla kuin keskusteluihin olisi valtion kanssa ryhdyttävä ensinmainitun paikan saattamisesta kaupungin haltuun, kaupungin yleisten töiden hallitukselle olisi annettava tehtäväksi Länsisataman laitoksia suunnitellessaan varata laivaveistämölle tarpeellinen paikka.

Edellä esittämänsä ehdotukset kooten rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

valtuuttaa rahatoimikamarin Helsingin Laivaveistämöosakeyhtiölle vuokraamaan tälle osakeyhtiölle tammikuun 10 päivänä 1916 tehdyn välikirjan mukaan luovutetun osan laivaveistämöaluetta viiden vuoden ajaksi, heinäkuun 1 päivästä 1921 lukien, sekä muutoin tähänastisin ehdoin, paitsi että vuosivuokra kohoaa 60,000 markkaan ja välikirjan 4 kohta poistuu;

antaa rahatoimikamarin toimeksi ryhtyä valtion kanssa keskusteluihin Katajanokan itäosan palauttamisesta kaupungin käytettäväksi; sekä

antaa kaupungin yleisten töiden hallituksen toimeksi satamalaitoksia kaupungin lounaisosaan suunnitellessaan varata laivaveistämölle tarpeellinen paikka.

Vuokrakauteen nähden ovat eroavan mielipiteen lausuneet herrat Makkonen ja Idström sekä, eräässä aikaisemmassa kokouksessa, niinikään herrat Björkenheim ja Grenman. Niinpä halusivat herrat Makkonen, Idström ja Björkenheim vuokrakauden määrättäväksi 10 vuodeksi, mutta varaamalla kaupungille oikeus

6 kuukauden kuluttua ensimmäisten viiden vuoden päätyttyä irtisanoa sopimus. Herra Grenman oli sitä mieltä, että vuokrakauden tuli viisivuotiskauden päätyttyä jatkua vuosi kerrallaan, kunnes kaupunki irtisanoi vuokran.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Liite I.

Promemoria.

Kirjeessä tammikuun 20 päivältä 1921 n:o 116 on rahatoimikamari ilmoittanut kaupungin ja Helsingin Laivaveistämö O. Y:n kesken laivaveistämötontin ynnä siihen kuuluvain rakennusten ja koneiden hallintaoikeudesta tehdyn sopimuksen irtisanotun lakkaavaksi voimassa olemasta heinäkuun 1 päivänä kuluvaa vuotta sekä pyytänyt hallituksen lausuntoa laitoksen vastaista käyttöä koskevasta kysymyksestä.

Laivaveistämöalueen käyttöä koskevissa aikaisemmissa ehdotuksissa on tänne ajateltu sijoitettavaksi osin suurehko hotellilaitos ynnä huvipursisatama, osin julkinen rakennus, minkä ohessa rantakävelytie laitettaisiin Kaivopuiston ympäritse. Olisiko kaupungille edullista sillä tavoin muuttaa satama-aluetta, johon laivaveistämön täytyy katsoa kuuluvan erittäin tärkeänä laitoksena, rohkenee allekirjoittanut epäillä, mutta joka tapauksessa tulee tämä kysymys ratkaistavaksi vasta varsin kaukaisessa tulevaisuudessa, koska kaupungilla on lähimpäin parinkymmenen vuoden kuluessa suoritettavana koko joukko tuntuvasti pakottavampia ja tärkeitä töitä. Laivaveistämön liike voi sentähden joka tapauksessa kaikessa rauhassa jatkua vielä ainakin parikymmentä vuotta ja kysymys alueen lopullisesta muodostamisesta saa jäädä siksi.

Lienee kuitenkin syytä jo nykyään käydä tarkemmin pohtimaan kysymyksen periaatteellista puolta. Tässä kohden saanee todeta, että viime vuosikymmeninä on kaupungin yleiseen muodostukseen ja ulkonaisiin oloihin nähden liian paljon noudatettu arkkitehtien esittämiä kauneusnäkökohtia haitaksi taloudellisille ja käytännöllisille vaatimuksille. Varsinkin laivaveistämöalueeseen nähden on tähän asti pidetty selviönä, että veistämö olisi poistettava kaupunginasemakaavateknillisten kauneusihanteiden hyväksi. Tahdotaan harhaan suuntautuneiden rakennustaiteellisten näkökohtain vuoksi arvioida liian vähäarvoiseksi se toiminnan leima, minkä pitää tulla satamassa näkyviin, ja sivuutetaan sentähden teollisuuden ja kaupan vaatimukset. Näiden täytyisi siirtyä syrjään ja tyytyä rakennustaiteellisten kulissien takaisiin paikkoihin. Tämä käsitys ei kuitenkaan ole ajan sekä sen mukainen, mitä muiden maiden satamakaupungeissa ajatellaan.

Vertailemattakaan Helsinkiä Saksan satamakaupunkeihin havaitsemme esim. Göteporissa ja eritoten Kristianiassa, miten kaupan ja merenkulun vaatimukset tyydytetään ensin ja vasta sitten otetaan huomioon kaupungin kauneuspuoli.

Laivaveistämöhän on yhtä tarpeellinen ja luonnollinen sataman osa kuin rantasillat ja tavarasuojat. Ja samoin kuin esim. linnan tapaan rakennettu pakkahuone ilmaisee seisahdusta eikä kehitystä eikä sentähden ole paikallaan satamassa, missä itse rakennusten tulee ilmaista virkeyttä ja edistystä, samaten laivaveistämö esteettiseltäkin kannalta katsoen ehdottomasti lisää satamakuvan kauneutta, jota vastoin koreiden rakennusten esiintyminen sen sijassa todistaa elottomuutta ja tarkoituksettomuutta.

Jos taas katselee asiaa taloudelliselta kannalta, huomaa, että kaupungille on aivan välttämätöntä pysyttää laivaveistämö nykyisellä paikallaan. Helsingissä käyvät lukuisat rannikkolaivat ovat miltei jokainoalla matkalla vähäisten korjausten, kattilanpuhdistuksen y. m. tarpeessa, jotka työt voidaan, tarvitsematta kulkuvuoroja keskeyttää, suorittaa kytkypaikkojen läheisyydessä sijaitsevassa veistämössä, mutta tuottaisivat tuntuvaa viivytystä suoritettuina loitompana olevassa laitoksessa. Mikä merkitys asemalla on tässä kohden, käy selville siitäkin, että kaikki talvehtivat laivat pyrkivät laivaveistämöön tai laivatokkaan, joihin pääsee vielä joulukuussa, jolloin juuri useimmat alukset asettuvat talviteloilleen, jota vastoin Kone- ja Siltarakennusosakeyhtiön telakka silloin on jäiden piirittämänä ja pääsy sinne tuottaa kustannuksia ja vaivaa. Ohimennen sopii huomauttaa, että sama liian varhainen jäätyminen haittaa majuri Torulfin ehdottamaa Taivallahden vapaasatamaa verrattuna Santa- ja Busholmaan — myöhimmin talvella avoinna olevaan kaupungin satamaan.

Asianlaita on se, että Helsingin ympäristö on jo niin tyyten käytetty muihin tarkoituksiin, että on erittäin vaikea löytää veistämölaitokselle sopivaa paikkaa. Tämä ei nimittäin saa sijaita ahtaammissa, helposti jäätyvissä lahdissa (Hertonäsin), vaan sen pitää olla sulana viimeisiin asti ja sitä paitsi rautatien yhteydessä. Semmoinen paikka olisi ollut Utteri tai Merholma. Edellinen näistä on jo kuitenkin yhdistetty satamalaitokseen ja jälkimmäinen on aikomus käyttää samaan tarkoitukseen. Mitä vastedes voi kehittyä Santahaminassa ja Suomenlinnassa, on vielä tuntematonta, mutta toistaiseksi ei näitä paikkoja, ne kun ovat valtion hallussa, voi ottaa lukuun. Sitä paitsi täytyy ottaa huomioon, että tänne on rakennettava uusia laivaveistämöjä, sillä laivaliikenteen vilkastuessa ja varsinkin jos satama kehittyy satamatoimikunnan ja majuri Torulfin ennustamaan jättimäiseen laajuuteen, eivät nykyiset neljä veistämöä, joista oikeastaan vain kaksi pystyy suurempiin tehtäviin, voi tyydyttää tarvetta. Sitä paitsi on tarpeen terveellistä kilpailua, jottei satama joudu huonoon huutoon korjausmahdollisuuksien johdosta. Kaiken tämän johdosta on rikos kaikkea tervettä kaupungintaloutta vastaan poistaa nykyinen laivaveistämö. Sen tulee saada jatkaa toimintaansa nykyisellä paikallaan.

Tämän oheisesta asemapiirroksesta näkyy, miten laivaveistämöalue olisi järjestettävä, edellyttäen laivaveistämön jäävän ainiaaksi nykyiselle paikalleen. Myllytien n:ossa 1 olevan veistämön eteläpuoliselle mäelle varattaisiin paikka merikoululle, joka tulee ennemmin tai myöhemmin rakennettavaksi, minkä ohessa Myllytien tontti n:o 5 (vanha pantturivaja) voitaisiin myydä. Laivaveistämön nykyiseltä, satamaradan poikki kulkevalta sillalta lähtevä tie johdettaisiin veistämöalueen ympäritse Kaivopuiston ympäri vastedes laitettavalle rantatielle. Sen ranta-alueen korvaukseksi, mikä veistämön olisi luovutettava mainittua

tietä varten, saisi se osan tämän tien ja veistämöalueen eteläisen rajaviivan välistä aluetta.

Jos taas veistämöaluekysymys järjestetään ainoastaan lähimpäin 20 vuoden ajaksi, on kaupungille varattava oikeus teettää mainittu tie, jota vastoin kysymys mäen käyttämisestä jäisi lepäämään. Myllytien tontti n:o 5 sitä vastoin voidaan siinäkin tapauksessa myydä.

Edellyttäen veistämön saavan jatkaa toimintaansa lähimmät 20 vuotta tehdään seuraava ehdotus:

Helsingin Laivaveistämö O. Y:llä on nykyisen välikirjan mukaan etuoikeus vuokrata alue edelleen 5 vuodeksi eli heinäkuun 1 päivään 1926 asti. Niinikään on samalla yhtiöllä vuokraoikeus Merholman huvilapalstoihin n:oihin 1, 3, 4 ja 5, joka oikeus lakkaa toukokuun 31 päivänä 1939. Nämä alueet käyvät kuitenkin kaupungille tarpeellisiksi ensi vuonna, kun herra Julius Tallbergin kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Merholmaan on rakennettava rautatieraide 1925 vuoden loppuun mennessä. Näyttäisi sentähden sopivalta toimittaa kaupungin ja laivaveistämöyhtiön kesken tilusvaihto, niin että kaupunki saisi lunastaa mainittujen huvilain vuokraoikeuden veistämön omain kustannusten hinnasta ja sitä vastaan että yhtiölle myönnettäisiin vastaava etu laivaveistämöalueen hallintaoikeuteen nähden.

Jotta tässä kohden voitaisiin esittää myönteinen ehdotus, on asiasta alustavasti keskusteltu allekirjoittaneen kaupungininsinöörin ja yhtiön toimitusjohtajan kesken, jotka ovat periaatteessa hyväksyneet seuraavat vuokraehdot:

1) Helsingin Laivaveistämö O. Y:lle taataan hallintaoikeus veistämöalueeseen 20 vuoden ajaksi eli heinäkuun 1 päivästä 1921 heinäkuun 1 päivään 1941.

2) Jos kaupunki haluaa teettää tien veistämöalueen ympäritse rantaan Kalliolinnan huvilan kohdalle, on yhtiö velvollinen hallustaan luovuttamaan tämän oheisessa kartassa osoitetun, noin 570 neliömetrin laajuisen alueen *a* vuokramaksun huojistumatta. Toiselta puolen on yhtiöllä oikeus, milloin haluaa, vuokramaksun kohoamatta ottaa haltuunsa yhtiön alueen etelärajan ja tien välinen, noin 430 neliömetrin laajuinen alue *b*.

3) Laivaveistämöosakeyhtiö luovuttaa kaupungille heti vuokraoikeuden Merholman huviloihin n:oihin 1, 3, 4 ja 5 90,000 markaksi arvioidusta omain kustannusten hinnasta.

4) Vuokramaksu, joka suoritetaan neljännesvuosittain, on:

heinäk.	1	p:stä	1921	heinäk.	1	p:ään	1926	20,000	markkaa vuodessa,
»	1	»	1926	»	1	»	1931	30,000	» »
»	1	»	1931	»	1	»	1936	60,000	» »
»	1	»	1936	»	1	»	1941	100,000	» »

minkä ohessa yhtiö oikeutetaan viimeistään kunkin viisivuotiskauden tammikuun 1 päivänä irtisanomaan vuokra.

Jos yhtiö katsoo itselleen edulliseksi asettaa uivan telakan veistämönsä viereen, jolloin telakan sijoitukseen nähden on noudatettava rakennuskonttorin antamaa ohjetta, kohoaa vuosivuokra 20,000 markalla.

Vuoteen 1931 asti ehdotettua verraten alhaista vuokramäärää perustelee se seikka, että yhtiö ostohinnasta ja heti luovuttaa hallustaan puheenalaisten huvilain vuokraoikeuden. Ellei kuitenkaan tätä vuokramaksua hyväksyttäisi, varaa

yhtiö itselleen tilaisuuden huvilain vuokraoikeudesta määrätä toisen, tuntuvasti korkeamman hinnan.

Huvila-alueiden yhteenlaskettu pinta-ala on $2,_{876}$ ha ja tuottanevat ne vuosivuokria nykyään noin 8,000 markkaa. Siihen katsoen, että kaupunki heti tarvitsee puheenalaisia alueita ja raiteen rakennetuksi tultua siis omistaisi arvokkaita varastopaikkoja, on kaupungille vaihdosta koituva voitto ilmeinen.

Allekirjoittaneen yksityinen mielipide on, niinkuin edellä esitetystä käy selville, että laivaveistämön pitäisi ainiaaksi jäädä nykyiselle paikalleen. Tämän asian ratkaisu nykyhetkellä on kuitenkin vailla merkitystä, sillä epävarmain aikojen ja epätietoisen tulevaisuuden vuoksi ei Helsingin Laivaveistämö O. Y. voine lähimmiltä 20 vuodelta kaupungille tarjota niin huomattavasti suurempia vuokramaksuja, että maksaisi vaivan käydä pohtimaan kysymystä pitkäaikaisesta vuokrasta.

Helsingissä, maaliskuun 14 päivänä 1921.

Gunnar Lindqvist.

Liite II.

Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle.

Hallitus on lähettänyt laivaveistämöalueen vastaista käyttöä koskevan rahatoimikamarin kirjelmän tammikuun 20 päivältä 1921 n:o 116 lausunnon saamiseksi kaupungininsinöörille, kaupunginasema-arkkitehdille ja allekirjoittaneelle. Kun en ole voinut yhtyä muiden lausuntoihin, pyydän kunnioittaen omana käsityksenäni esittää seuraavaa:

Olen kaupungininsinööri Lindqvistin kanssa yhtä mieltä siitä, että kaupunkia sekä satamain rakennuttamisessa että myös raatihuone- ja kaupungintalokysymyksen ratkaisussa kohtaavat niin vaativat tehtävät, ettei nykyisen laivaveistämöalueen järjestäminen lähimpäin 20 vuoden kuluessa näytä luultavalta. Tämän johdosta voin yhtyä ehdotettuihin vuokraehtoihin, paitsi mitä tulee vuokramaksujen määriin sekä uivan telakan sijoittamiseen veistämön vierelle. Näyttää nimittäin epäilyttävältä, voiko uivaa telakkaa (minkä kokoista?) sijoittaa ahtaaseen kulkuväylään muita etuja loukkaamatta. Kuitenkin voitaisiin vuokrasopimukseen panna seuraavan suuntainen pykälä:

»Jos yhtiö haluaa asettaa uivan telakan veistämönsä vierelle, on tästä tehtävä kaupunginviranomaisille ehdotus, jonka oheen on pantava telakan kokoa ja muotoa sekä vastaista asemaa osoittavat asemapiirrokset. Jos viranomaiset tämän ehdotuksen hyväksyvät, kohoaa vuosivuokra 20,000 markalla.»

Mitä ehdotettuihin vuokramaksuihin tulee, näyttävät ne liian alhaisilta niihin hintoihin katsoen, mitkä kaupunki on suorittanut alueen vuokraoikeuden ja rakennusten lunastamisesta.

Muutoin lienee eräät aikaisemman vuokrasopimuksen 1, 3 ja 6 momentin kohdat pysytettävä. Samaten on satamaradan itäpuolelta varattava kaupungille riittävää tilaa radan laajentamiseksi kaksoisraiteiseksi. Vihdoin olisi kaupunginviranomaisten, sen johdosta että alue sijaitsee kaupungin kävelypaikan vierellä, varattava itselleen oikeus antaa määräyksiä alueen pitämisestä asianmukaisessa kunnossa (aitaamisesta y. m.) sekä esteettiseltä kannalta tarkastaa vastaisten uutisrakennusten piirustukset.

Mitä tulee alueen käyttöön vuodesta 1941 lähtien, ei alue pienuutensa (ainoastaan 100 m syvä) tarjonne riittäviä kehitysmahdollisuuksia, minkätähden näyttää luultavalta, ettei veistämöä voi edullisesti pysyttää nykyisellä paikallaan.

Joka tapauksessa tulisi kaupungin, kohta kuin taloudellinen asema sallii, käydä järjestämään laivaveistämöaluetta kaupunginasemakaavaosaston ehdotusten *a* tai *b* mukaisesti taikka muulla tavoin, jotta kaupungin kaunis matkustajasatama saisi sen kehyksen, johon luonto Tähtitornin ja Itäisen Kaivopuiston mäkien johdosta tarjoo mahdollisuutta. Tämän johdosta on vuokrasopimuksessa kaupungille nimenomaan varattava täysin vapaat kädet alueen käyttämiseen vuokrakauden umpeen mentyä.

Helsingissä, maaliskuun 15 päivänä 1921.

S. Randelin.

Liite III.

P. M. laivaveistämöalueen käyttökysymyksestä.

Allekirjoittanut, joka ei voi yhtyä kaupungininsinöörin puolustamiin näkökohtiin laivaveistämöalueen vastaisesta käytöstä, saa täten esittää seuraavaa:

On hyvin luonnollista, ettei Helsingin kaltainen kauppa- ja merenkulkukaupunki voi olla ilman veistämölaitoksia, ja yhtä luonnollista on, että niitä varten koetetaan osoittaa helpoimmin päästävät ja sopivimmat paikat. Antaen täyden arvon laivatelakan merkitykselle satamaliikenteessä ja samoin arvostaen vaikeudet nykyään löytää toista paikkaa, joka tarjoaisi pätevän korvauksen sen keskeisestä alueesta, tahtoisi allekirjoittanut, ryhtymättä tämän yhteydessä lähemmin tarkastamaan puhtaasti esteettisiä kysymyksiä, esittää, että tuskin olisi kaukonäköisen politiikan mukaista, jos kaupunki sitoisi kätensä päättämällä luovuttaa veistämöalueen kaikiksi ajoiksi tämänlaiselle teollisuudelle. Täytyy näet huomata, että puheenalaisella alueella on erinomaisen ulottuvainen ja samalla keskeinen asema, aivan lähellä hyvin rakennettuja, puistojen ympäröimiä kaupunginosia, ja että se on yksi niitä harvinaisia paikkoja, jotka vielä kaupungin eteläosassa soveltuvat monumenttaalisille rakennuksille. Mahdollista on, ettei kaupungilla itsellään ylinähtävässä tulevaisuudessa ole varaa tehdä mitään suuria rakennuksia tänne, mutta voi ajatella, että valtio vastaisuudessa haluaisi omistaa alueen erinäisiä laitoksia varten, jotka vaativat keskeistä paikkaa. Joskin nyt

näyttää siltä, kuin sellaisten tonttipaikkojen tarve olisi yllin kyllin tyydytetty, osoittaa kokemus, että varsin arvaamattomia ja erilaisia tarpeita saattaa aikanaan syntyä ja että semmoisessa tapauksessa voi olla onnellista omata sopiva alue varalta. Jos siis telakka pysytettäisiin nykyisessä laajuudessaan, tulisi jäljelle jääpä osa käytettävissä olevaa pinta-alaa osittain hiukan liian ahtaaksi rakennustarkoituksiin, osittain vain epätyydyttävästi soveltuvaksi Saunakadun liikenneyhteyteen, minkä johdosta sen arvo melkoisesti vähenisi. Tämän ohessa olisi huomattava, että telakkalaitos estäisi Eteläsataman rantalaiturien vastaisen laajentamisen eteläänpäin, joka voidaan suorittaa anastamatta rakennustilaa taikka estämättä Saunakadun ja kalliolle suunniteltujen rakennusten välistä suoraa yhteyttä. Tällainen laajentaminen tuottaisi satamalle lisää n. 250 metriä rantalaituria rautatieraiteineen sekä n. 3,300 m² makasiinitilaa, paitsi niitä makasiineja, jotka voisi tehdä Saunakadun jatkeen alle, mikä jatke tulisi 6 à 7 m laituritason yläpuolelle, siis ei niinkään vähäpätöistä lisäystä tähän satamaan, jolla aina on suuri merkitys Itämerenliikenteessä.

Vihdoin toivoo allekirjoittanut kiinnitettävän huomiota kysymyksen taloudelliseen puoleen. Joskin kaupunki luovuttamalla alueen telakkalaitoksille saisi melkoisen tulon, ei tämä voine nousta samaan määrään, minkä kaupunki saattaa laskea saavansa käyttämällä koko pinta-alan laajempaan rakentamiseen. Asemakaavaostolla laaditun ehdotuksen mukaan voisi alueesta ainakin n. 14,500 m² käyttää rakennustonttina, osaksi 7-kerroksisia kivitaloja, osaksi julkisia rakennuksia varten, mutta voi hyödyllisen pinta-alan suurentaa aina 18,000 m²:in, jos arkkitehti B. Jungin aikoinaan tekemä järjestelyehdotus pannaan laskelman pohjaksi. Tähän lisäksi tulee n. 12,000 m² laaja laiturialue. Jos vain pidetään kiinni ensinmainitusta rakennusalasta, 14,500 m²:stä ja lasketaan yksikköarvoksi 500 mk/m², mitä asemaan nähden voi katsoa perustelluksi, saadaan rakennustonttien kokonaisarvoksi Smk 7,250,000: —. Tässä on mainittava, että kustannukset tonttien käyttämiseksi tarpeellisista kaduista ja teistä likimääräisen arvion mukaan nousevat tasaluvuin 2,000,000 markkaan. Mitään arvoa laiturialueelle lienee vaikea määritellä rahassa.

Jos veistämöalue pysytettäisiin, vähenisi rakennuskelpoinen ala n. 5,250 m²:ksi. Edellä mainitun yksikköarvon mukaan tuo ala edustaisi 2,625,000: — markan arvoa, johon tulee lisäksi veistämöalueen arvo, Smk 1,600,000: —, arvioituna laskettujen vuokramaksujen perusteella. Kokonaissummaksi tulisi siis Smk 4,225,000: —. Tarpeellisten teiden ja katujen kustannukset voi arvioida n. 500,000 markaksi.

Edellä olevasta ilmenee, että puhtaasti taloudelliseltakin kannalta voi näyttää edullisemmalta kaupungille muuttaa telakka keskustasta ja sen sijaan käyttää alue laajempaan rakentamiseen, vaikkei allekirjoittanut tahdo väittää, ettei telakkaliikenteellä ole välillistä merkitystä myös kaupungintaloudelle. Allekirjoittaneen mielestä ei liene mahdotonta, että vastedes, kun vielä ratkaisemattomat asemakaavakysymykset on järjestetty, m. m. ne, jotka koskevat valtiolaitokselle kuuluvien eri alueiden hallintaa, voidaan osoittaa sopivia paikkoja telakkalaitoksille, esim. Katajanokan itäosasta.

Ottaen varteen, ettei kaupunki kuitenkaan voi ajatella puheena olevan alueen järjestelyä ja hyväksi käyttämistä lähimmässä tulevaisuudessa, saattaa allekirjoittanut yhtyä siihen ehdotukseen, että telakka toistaiseksi annettaisiin vuokralle joiksikin vuosiksi. Tässä tahtoisi allekirjoittanut kumminkin alistaa harkittavaksi, eikö kaupungininsinöörin ehdottamaa vuokra-aikaa voisi lyhentää, ainakin

5 vuotta, joten tuo aika loppuisi heinäkuun 1 päivänä 1936. Pitemmäksi aikaa sitoa kaupungin toimintavapautta tämän erittäin arvokkaan alueen käyttöön nähden ei tuntuisi suotavalta.

2 karttaluonnosta ja 1 perspektiivipiirustus oheenpannaan.

Helsingissä, maaliskuun 15 p:nä 1921.

Birger Brunila.

Yhdyn ylläolevaan, paitsi että vuokraaika lyhennetään 5 vuodeksi.

Otto Fr. Nyberg.

Liite IV.

Vuokrakirja.

Kaupunginvaltuuston marraskuun 16 päivänä 1915 tekemän päätöksen johdosta vuokrataan täten n. s. laivaveistämöalue, siten rajoitettuna kuin tämän oheinen karttalehti lähemmin osottaa, Helsingfors Skeppsvarvs Aktiebolag nimiselle yhtiölle viiden vuoden ajaksi, heinäkuun 1 päivästä 1916 lukien, seuraavilla ehdoilla;

1) alueella on pidettävä voimassa laivaveistämöliikettä;

2) vuokramaksu on 10,000 markkaa vuodessa ja on vuosineljänneksittäin kaupunginkassaan maksettava;

3) vuokramiehellä ei ole oikeutta vuokrata aluetta eikä sen osia toiselle henkilölle tai yhtiölle;

4) vuokramiehelle myönnetään etuoikeus saada vuokrakauden päätyttyä, siinä tapauksessa ettei kaupunki siihen aikaan halua käyttää aluetta muulla tavoin, vuokrata se vieläkin viiden vuoden ajaksi kuusikuukautisen irtisanomisen ehdolla, kuitenkin niin että irtisanominen on tehtävä tammikuun kuluessa;

5) vuokramiehen oikeus ranta-alueen käyttämiseen pysytetään loukkaamattomana; kuitenkin varaa kaupunki itselleen oikeuden pitentää nykyistä rantasiltaa etelään päin kaupungin veistämöalueella omistamaan telakkaan asti. Alueella olevia kaupungin omistamia rakennuksia, laitoksia ja koneita saa vuokramies käyttää, mutta on velvollinen pitämään ne hyvässä kunnossa sekä lähtöpäivänä korvaamaan kaupungille kaiken vuokrakauden kuluessa ehkä syntyneen vahingon;

6) vuokramies vapautetaan velvollisuudesta pitää alueella olevat kaupungin omistamat rakennukset ja laitokset palovakuutettuina, ja kuuluu tämä velvollisuus kaupungille; sekä

7) nykyisen vuokramiehen ja kaupungin muonitustoimikunnan kesken tehdyt vuokrasopimukset erinäisistä alueella olevista makasiineista pysyvät voimassa.

Helsingin Rahatoimikamari, tammikuun 10 päivänä 1916.

Rahatoimikamarin puolesta:

Alexis Gripenberg.

Gustaf Lagerblad.

Tähän tyydymme. Kuin yllä.

Helsingfors Skeppsvarv A. B.:

Harald Herlin. **Karl Lindahl.**

Todistavat:

K. Rein. *Jarl W. Andersin.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Komitean mietintö *hätäapukomitean toimintaa koskevasta asiasta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lokakuun 13 päivänä 1920 käsitellessään hätäapukomitean esitystä määrärahan myöntämisestä hätäaputöiden jatkamiseen päätti Kaupunginvaltuusto asettaa komitean tarkastamaan hätäapukomitean toimintaa sekä antoi samalla valmisteluvaliokuntansa toimeksi Valtuustolle ehdottaa, miten komitea olisi kokoonpantava. Kokouksessaan seuraavan marraskuun 10 päivänä hyväksyttyään valmisteluvaliokunnan ehdotuksen että komiteaan valittaisiin kaksi Valtuuston, yksi rahatoimikamarin, yksi kaupungin yleisten töiden hallituksen ja yksi kunnan työnvälitystoimiston edustaja, valitsi Kaupunginvaltuusto puolestaan samana päivänä komitean jäseniksi insinööri Harald Herlinin ja sähkötyöntekijä Otto W. Oksasen. Kirjelmässä marraskuun 26 päivältä rahatoimikamari sittemmin ilmoitti valinneensa komiteaan johtaja Axel Björkenheimin, kirjelmässä saman kuukauden 27 päivältä kunnan työnvälitystoimiston johtokunta ilmoitti valinneensa uunimestari August Malmin ja kirjelmässä usein mainitun kuukauden 30 päivältä kaupungin yleisten töiden hallitus ilmoitti komiteaan valinneensa rakennuskonttorin kamreerin Odert Roosin.

Lausunnon saamiseksi lähetti Kaupunginvaltuusto komiteaan edelleen viime huhtikuun 13 päivänä hätäapukomitean työtupain naistyöläisten Valtuustolle antaman kantelukirjan edellisen maaliskuun 10 päivältä, jossa m. m. anottiin hätäapukomitean toiminnan tarkastamista, sekä viimeksi mainitun komitean seuraavan huhtikuun 4 päivänä siitä antaman lausunnon.

Komitea perustautui tammikuun 28 päivänä kuluvaa vuotta, sittenkuin useat yritykset saada se koolle aikaisemmin olivat erinäisten esteiden johdosta rauenneet, ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Roosin. Kun senkin jälkeen on osin komitean jäsenten ylen täpärän ajan, osin muiden syiden, niinkuin ulkomaanmatkain, erään jäsenen maaseudulla asumisen y. m. johdosta, on ollut ylen vaikea saada aikaan päätösvaltaisia komitean kokouksia ja niitä sentähden on voitu pitää ainoastaan pitkin väliajoin, on komitealla, vaikka sen töiden jouduttaminen olisi ollut suotavaa, vasta nyt tilaisuus antaa Kaupunginvaltuustolle mietintö asiasta.

Ennenkuin komitea käy antamaan esitystä pääkysymyksestä, semmoisena kuin se on komiteasta näyttänyt, pyytää komitea muutamin sanoin kajota tehtäväänsä, jonka tarkoituksesta on vallinnut jonkinlaista epäselvyyttä. Tehtäväkseen saamaansa »hätäapukomitean toiminnan tarkastamista» ei komitea ole voinut käsittää siten, että komitean tulisi — mikäli eri menoeräin paikkansapitäväisyyttä tai tarkoituksenmukaisuutta koskee — tarkastaa hätäapukomitean tilejä, koska sen työn suorittavat osin vuositilintarkastajat ja osin revisionikonttori. Komitea on päin vastoin katsonut tehtävänsä pääasiassa tarkoittavan sen seikan selvittämistä, onko hätäapukomitean toimintaohjelma ehkä joltakin kohden muutoksen tarpeessa. Komitea on sentähden katsonut olevan seuraavassa etusijassa käsitteleminen puheenalaisen toiminnan suuntaviivoja eikä sen tai tämän työn yksityiskohtia.

Perehtyäkseen hätäaputöiden järjestysmuotoon ja taloudenhoitoon on komitea osin hankkinut tietoja hätäapukomitealta ja sen kanslialta sekä kaupungin työnvälitystoimiston johtokunnalta, osin tutustunut eräisiin rahatoimikonttorissa säilytettyjen hätäapukomitean viimevuotisten tilien osiin, osin myös henkilökohtaisesti käynyt työmailla.

Miltei kaiken hätäapukomitean johdossa olevan työn tekevät, niinkuin tunnettu, nyttemmin naiset. Suurin osa heistä suorittaa ompelutöitä n. s. työtuvissa, pienempi osa ulkotöitä Boxbackassa, joihin viimeksi mainittuihin sitä paitsi ottaa osaa joitakuita miehiä. Työtupia oli vielä 1921 vuoden alussa neljä, nimittäin Itäisen viertotien 7:ssä, Annankadun 39—41:ssä, Aleksanterinkadun 21:ssä ja Itä Henrikinkadun 17:ssä. Näistä lakkautettiin ensiksi mainittu viime helmikuun 15 päivänä, jolloin siellä olleet naistyöläiset jaettiin muiden tupain kesken. Myöskin Aleksanterinkadun työtuvan toiminta on paraikaa, viime toukokuun 25 päivästä lähtien, seisauksissa, mutta sille voitaneen kohdakkoin hankkia uusi huoneisto. Aikaisemmin toiminut pesulaitos lakkautettiin jo heinäkuussa 1920.

1920 vuoden alussa oli eri töissä henkilöjä kaikkiaan 550, ja jakautuivat nämä sukupuolen ja työpaikkain mukaan seuraavasti:

	Naisia.	Miehiä.	Yhteensä.
Työtuvissa	359	—	359
Pesulaitoksessa	24	—	24
Boxbackan töissä	152	15	167
Kaikkiaan	535	15	550

Siitä lähtien on työläisten luku tuntuvasti vähentynyt, niin että se toukokuun 1 päivänä kuluvaa vuotta oli ainoastaan 346. Nämä työläiset jakautuivat seuraavasti:

	Naisia.	Miehiä.	Yhteensä.
Työtuvissa	258	—	258
Boxbackan töissä	81	7	88
Kaikkiaan	339	7	346

Kaupungille osin työtuvista, osin Boxbackan töistä koituneiden kustannusten valaisemiseksi komitea pyytää mainita eräitä hätäapukomitean toimintakaudelta 1/10 1918—31/12 1919 (kaikkiaan 15 kuukaudelta) ja kalenterivuodelta 1920 yhdistelemiä numerotietoja. Hätäapukomitea laskee kaupungilla, työnjohtajain ja opettajatarten palkat lukuun otettuina, olleen eri työpaikoista nettotappiota seuraavat määrät:

Työpaikka.	1/10 1918—31/12 1919.		1920.	
Itäisen viertotien työtupa	526,703	67	198,088	79
Annankadun „	220,225	06	103,423	06
Aleksanterinkadun „	151,346	22	107,422	15
I. Henrikinkadun „	55,549	24	47,321	56
Kaikki työtuvat	*953,824*	*19*	*456,255*	*56*
Boxbackan työt	*1,033,150*	*05*	*712,300*	—
Kaiken kaikkiaan Smk	**1,986,974**	**24**	**1,168,555**	**56**

Tähän tulivat lisäksi samoilla työpaikoilla maksetut n. s. lapsiavustukset, jotka vuonna 1920 nousivat kaikkiaan 363,686: 55 markkaan, josta määrästä työtupain osalle tuli 277,233: 75 ja Boxbackan töiden osalle 86,452: 80 markkaa. Nykyään annetaan lapsiavustusta 2 markkaa lasta kohti päivässä. Viime toukokuun 1 päivänä oli tällaista elatusapua nauttivia lapsia 639.

Jos kaupungilla vuonna 1920 osin työtuvista ja osin Boxbackan töistä olleita nettokustannuksia, semmoisina kuin ne esiintyvät edellä olevassa taulussa, verrataan vastaavissa työpaikoissa toimineiden henkilöjen keskimääriin, 348 ja 110, havaitaan, että keskimääräisiä kustannuksia kustakin työskentelevästä henkilöstä oli sanottuna vuonna viimeksi mainituissa töissä kokonaisen 6,475 markan vaiheilla eli lähes viisi kertaa enemmän kuin työtuvissa, joissa vastaava kustannus oli noin 1,311 markkaa. Jos taas lapsiavustukset otetaan lukuun, oli keskimääräisiä kustannuksia henkilöä kohti Boxbackan töissä vuonna 1920 noin 7,261 markkaa eli lähes 3½ kertaa enemmän kuin työtuvissa, joiden vastaava kustannus tässä tapauksessa oli noin 2,108 markkaa.

Viime aikoina on usein huomautettu, ja kieltämätöntä onkin, että naisten hätäaputyöt ovat kaupungille käyneet erittäin kalliiksi. Niinkuin edellä esitetyistä

numerotiedoista käynee selville, on tässä kuitenkin syytä tehdä jyrkkä ero työtupain ompelutöiden ja suoritettujen ulkotöiden välillä, ainakin semmoisina kuin viimeksi mainittuja nykyään teetetään.

Työtupiin nähden on erikoisesti huomattava, että niiden nettokustannukset vuonna 1920 vähenivät sangen paljon (noin 450,000 markkaan lähinnä edellisten 15 kuukauden noin 950,000 markasta), samalla kuin naistyöläisten luku tosin väheni, mutta ei läheskään samassa suhteessa. Jo tämä osoittanee, että viime vuoden alussa hätäaputöiden johdossa toimeenpannut parannukset alkavat kantaa hedelmää. On tosin huomautettu, että työtupain henkilökunta, joka käsittää johtajattaren, kolme opettajatarta ja työaineiden hoitajattaren kussakin työtuvassa, on liian monilukuinen, minkä johdosta käyttökustannukset nousevat liian suuriksi. Verraten suurilukuisen opettajatarmäärän tuottama hyöty lienee kuitenkin selvästi tullut näkyviin siinä, että työläisnaisten työtaito on varsinkin viime aikoina huomattavasti lisääntynyt, niin että kunnollisen työn toimittaminen on, työläisten tottumuksen ja alkutietojen puutteesta huolimatta, kohdannut yhä vähemmän vaikeuksia; ylipäätään näyttävätkin työt, joita kuluvana vuonna on enimmäkseen (noin 90 %) suoritettu sotaväen intendenttiviraston tilauksesta (lakkeja, olkalappuja, hihanlämsiä y. m.) sekä vähäinen määrä sairaaloille (liina- y. m. vaatteita) ja yksityisille henkilöille (miehenpukuja y. m.), nyttemmin harvoin aiheuttavan muistutuksia tilaajan puolelta. Työaineiden hoitajattaretkin näyttävät tarpeellisilta eritoten toimittamaan tarveaineiden tarkastusta, joka aikaisemmin oli tykkänään laiminlyöty.

Edellä esitettyyn nähden ja kun kaupungille epäilemättä kävisi paljon kalliimmaksi esim. kunnalliskodissa tai muulla tavoin köyhäinhoidon toimesta elättää työtuvissa nykyään työskenteleviä naisia, jota paitsi tuollainen menettely, kun on kysymys työkykyisistä henkilöistä, olisi periaatteelliselta kannalta aivan sopimaton, ei komitean mielestä ole syytä ehdottaa muutosta työtupain järjestysmuotoon, varsinkin kun naistyöläisten määrän jatkuva väheneminen osoittaa näiden siirtyvän työtuvista yksityisten töihin.

Olennaisesti toista laatua kuin työtupain toiminta ovat Boxbackan hätäaputyöt, jotka nykyään pääasiassa käsittävät tasoitusta, ojankaivuuta ja metsänperkausta. Kun nämä naisille huonosti sopivat työt ylipäätään ovat sangen vähän tuottavia, esiintyy näistä töistä maksettu korvaus aivan toisessa määrässä kuin työtuvissa maksettu ilmeisenä köyhäinapuna, joka annetaan saamatta miltei mitään vastiketta avustuksen nauttijoilta. Tähän tulee lisäksi, että kaupungin menot Boxbackan ulkotöistä ovat aivan suhteettoman suuret, ja koskee tämä erikoisesti keskimääräisiä kustannuksia kustakin niissä toimivasta henkilöstä (ks. edellä siv. 3); näitä kustannuksia lisää osaltaan m. m. edestakaisen rautatielipun hinta, joka nykyään on kutakin työläistä kohti n. 21 markkaa viikossa eli toistatuhatta markkaa vuodessa ja jonka kaupunki yksin maksaa. Syystä onkin huomautettu, että kävisi kaupungille paljon halvemmaksi elättää puheenalaiset työläiset suoranaisia raha-avustuksia antamalla tai sijoittamalla heidät kunnalliskotiin.

Boxbackan töitä arvostellessa on tosin huomattava, että siellä työskentelevillä naisilla ei, sen johdosta että he eivät kykene suorittamaan ompelu- eikä muita naisten töitä, voida teettää muuta kuin ulkotyötä, joka naisilla teetettynä ei voi tulla läheskään yhtä tuottoisaa kuin työtuvissa suoritettu ompelutyö, minkätähden sen täytyy käydä kaupungille jälkimmäistä kalliimmaksi. Suhdetta 5:1 ei kuitenkaan tässä kohden voi pitää säännöllisenä. Komiteasta on sentähden näyttänyt siltä, kuin olisi Boxbackan työt epäkäytännöllisinä ja liian kalliiksi käypinä hetimiten lakkautettava. Komitean mielestä ei Boxbackan nykyisten naistyöläisten elatusta kuitenkaan olisi annettava köyhäinhoidon toimeksi, koska siitä, sekä periaatteelliselta että käytännölliseltä kannalta katsoen, kieltämättä olisi haitallisia seurauksia. Päin vastoin olisi puheenalaisille työläisnaisille edelleen annettava hätäapua palkkatyön muodossa, mutta tämän tulisi olla paremmin naisille soveltuvaa ja kaupungissa tai ainakin lähempänä kaupunkia suoritettavaa. Komitea on tässä kohden arvellut, että esim. kaupunginpuutarhassa tai ehkä muissa kaupunginistutusten osissa voitaisiin osoittaa tarkoitukseen sopivia töitä, mutta ei halua omasta puolestaan ehdottaa mitään määrättyä työtä, vaan näyttää kysymys sopivan ulkotyön valitsemisesta puheenalaisille henkilöille olevan annettava kaupungin yleisten töiden valmisteltavaksi ja ratkaistavaksi, ollen hallituksen vaadittava hätäapukomitean lausuntoa asiasta.

Niinkuin monasti aikaisemmin on huomautettu, tulee hätäaputöiden järkiperäisen johdon yleensä herkeämättä pyrkiä niissä toimivien työläisten lukumäärän vähentämiseen. Semmoista jatkuvaa vähenemistä voi tietenkin tapahtua ainoastaan, jos hätäaputöissä maksettu palkka on vastaavissa yksityisten töissä paikkakunnalla maksettua palkkaa vähempi. Mutta varsinaisen työpalkan lisäksi maksaa hätäapukomitea, niinkuin edellä mainittiin, naistyöläisille n. s. lapsiavustuksia, jotka, jos lapsia on useampia, voivat nousta niin suuriksi, että hätäaputyöläisen siten työstään kaikkiaan saama korvaus ylittää sen korvauksen, minkä hän samasta työstä voisi saada yksityisen työnantajan palveluksessa. Tähän seikkaan on kajottu m. m. työnvälitystoimiston johtokunnan viime helmikuun 18 päivänä komitealle antamassa lausunnossa, jossa mainittu johtokunta lausuu asiasta seuraavaa: »Toimistossa saavutetun asiantuntemuksen mukaan hätäaputöissä työskentelevät kylläkin siirtyisivät useammin, kuin nykyisin on laita, yksityisten töihin, jos he niissä saavuttaisivat saman tai paremman ansion, mutta kun hätäaputöissä maksetaan tavallisen työpalkan lisäksi lapsiavustus, jota yksityiset työnantajat eivät enää maksa, eivät työntekijät, joilla on lapsia elätettävänä, luonnollisesti siirry hätäaputöistä pois, muutoin kuin niistä erottamalla.»

Tässä esiintyvä epäilemätön epäkohta ei komitean mielestä johdu siitä, että eräät hätäaputöissä toimivat naiset edellä mainitulla tavalla voivat ansaita enemmän kuin yksityisten työnantajain palveluksessa. Tämä asianlaita voi nimittäin olla täysin oikeutettu, jos turvattomia lapsia on monta ja kysymyksessä on todellisen hädän lieventäminen. Epäkohta on, mikäli komitea voi havaita, pikemmin

siinä, että hätäapukomitea maksaa lapsiavustuksen työpalkan ohessa ja se tämän johdosta käsitetään työpalkkaan kuuluvaksi. Komitea voi sentähden periaatteessa täydellisesti yhtyä siihen käsitykseen, jonka hätäpukomitean silloinen puheenjohtaja eversti O. Ehrström on aikaisemmin esittänyt hätäapukomitean lokakuun 27 päivänä 1919 (*Pain. asiakirj. n:o 45 vuodelta 1919*) antamaan lausuntoon liittyvässä vastalauseessa, joka päättyy vaatimukseen, osin että hätäaputyöstä maksetun palkan tulee olla alempi vapaasta työstä maksettua vastaavaa palkkaa, osin että lapsiavustuksia ei ole hätäapukomitean maksettava, vaan tulee niiden hätäaputöissä olevain henkilöjen, jotka perhe- tai muiden olojen johdosta eivät voi tulla toimeen työpalkallaan, saada apua lain määräämältä köyhäinhoidolta. Käytännössä ei komitea kuitenkaan pidä suotavana, että lapsiavustuksen myöntäminen hätäaputyöläisille nyt kussakin eri tapauksessa jäisi köyhäinhoitohallituksen harkinnan varaan, vaan on komitea sitä mieltä että, kun elantokustannukset todellisuudessa ovat vain hiukan huojistuneet, köyhäinhoitohallituksen olisi toistaiseksi maksettava kaikki puheenalaiset lapsiavustukset entisin määrin. Komiteassa on kuitenkin lausuttu käsitys, että köyhäinhoitohallituksen, niin pian kuin olosuhteet myöntävät, tulisi Kaupunginvaltuustolle tehdä esitys lapsiavustuksen lakkauttamisesta, jotta kaupungin hätäaputöissä työskentelevät naistyöläiset eivät tulisi palkkaan nähden edullisempaan asemaan kuin yksityisten töissä olevat. Ehdotettua muutosta vastaan tosin voi huomauttaa, että maksut sen johdosta tulisivat työläisille suoritettaviksi kahdessa paikassa, mutta sopivain käytännöllisten toimenpiteiden avulla voitaneen tästä johtuvaa haittaa tuntuvasti vähentää. Muissakin kuin edellä mainituissa kohdin olisi tästä muutoksesta johtuva etu ilmeinen. Niinpä kävisi mahdolliseksi köyhäinhoitohallituksen laajaksi kehitetyn tarkkailujärjestelmän avulla aikaansaada se naistyöläisten perheolojen ja elatusvelvollisuuden tarkkailu, jota tähän asti on tuskin ensinkään ollut olemassa.

Komitean työtä on melko paljon vaikeuttanut se seikka, ettei hätäapukomitea ole kahdelta viimeksi kuluneelta vuodelta sosialilautakunnalle antanut hätäapukomitean järjestämistä koskevassa Kaupunginvaltuuston helmikuun 25 päivänä 1913 tekemässä päätöksessä määrättyä toimintakertomusta. Tästä laiminlyönnistä, joka lähinnä näyttää johtuneen siitä, että toimitusjohtajan tehtäviä mainittuina vuosina ovat hoitaneet useat eri henkilöt, ei komitea ole voinut olla tämän yhteydessä huomauttamatta, varsinkin kun viimeinen, vuodelta 1918 annettu toimintakertomus, on erittäin valaiseva ja seikkaperäinen.

Muista tämän yhteydessä olevista kysymyksistä ei komitea ole katsonut olevan syytä lausua mielipidettään. Komitea pyytää ainoastaan mainita, että hätäaputöiden kirjanpitoa ja tilejä vastaan, jotka aikaisemmin olivat antaneet aihetta muistutuksiin, ei nyt enää, hätäapukomitean kanslian otettua nämät tehtävät huolekseen, ole, mikäli revisionikonttori on ilmoittanut, ollut syytä muistutuksiin.

Hätäapukomitean työtupain naistyöläisten antamassa kantelukirjassa mainitaan pääasiassa, että työtuvissa on vallinnut työnpuutetta, minkä johdosta naistyöläisten toimeentulomahdollisuudet ovat päivä päivältä vaikeutuneet, että hätäapukomitea on kieltänyt heille maksamasta Kaupunginvaltuuston määräämää tuntipalkkaa sekä että suuri osa Valtuuston hätäaputöihin osoittamista varoista on tuhlattu liian monilukuisen henkilökunnan palkkaamiseen, joka pätevyyteen nähden on ollut vajamittaista ja joka on pysytetty palveluksessa silloinkin, kuin työtä ei ole ollut. Näihin seikkoihin viitaten kantelijat anovat, että Kaupunginvaltuusto ryhtyisi toimiin hätäapukomitean toiminnan tarkastuttamiseksi sekä töiden järjestämiseksi naistyöläisille tai riittävän viikottaisen työttömyysavustuksen antamiseksi heille.

Kantelukirjan johdosta antamassaan lausunnossa hätäapukomitea myöntää työnpuutetta kuluvan vuoden alussa vallinneen, mutta tämä oli pääasiassa johtunut siitä, että komitean työnantajina olleiden laitosten menosääntöjä ei silloin vielä ollut vahvistettu, minkätähden oli kulunut jokin aika, ennenkuin niiden tilaukset olivat saapuneet. Mitä palkkaukseen tulee, on työt tarkan harkinnan mukaan järjestetty urakkatöiksi, joten kunkin naistyöläisen ansio riippuu hänen työtaidostaan ja ahkeruudestaan. Eräissä harvalukuisissa poikkeustapauksissa oli sattunut, että iäkkäät, heikkokykyiset työläiset olivat, jos työn laatu oli heille ollut epäedullinen, ansainneet keskimäärin ainoastaan 1: 60 markkaa tunnissa, joissa tapauksissa hätäapukomitea oli köyhäinhoitohallitukselle suositellut heitä saamaan lisäavustusta. Yleensä oli keskimääräinen ansio urakkatöissä ylittänyt alimmaksi tuntipalkaksi määrätyt 1: 75 markkaa. Työnjohtajattaret, jotka muutoin ovat kylläkin päteviä, on täytynyt asettaa vakinaisin palkoin työnsaannista riippumatta, koska tilapäisiä johtajattaria ei ole saatavissa.

Komitea, joka on havainnut hätäapukomitean selityksen pääasiassa tyydyttäväksi, on sitä mieltä, ettei kantelukirjan tule aiheuttaa toimenpidettä Kaupunginvaltuuston puolelta. Komitean jäsen herra Oksanen on kuitenkin tahtonut lausua että, koska osa kyseessäolevia naistyöläisiä todellisesti on kärsinyt hätää, kantelukirja jossain määrin on katsottava oikeutetuksi.

Edellä lausutun johdosta on komitealla kunnia esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

antaa kaupungin yleisten töiden hallituksen toimeksi, hätäapukomiteaa kuultuaan, Boxbackassa suoritettujen hätäaputöiden sijaan, jotka olisi mahdollisimman pian lakkautettava, työttömille naisille osoittaa muuta, sopivampaa ulkotyötä;

antaa köyhäinhoitohallituksen toimeksi ottaa hätäapukomitean sijasta tehtäväkseen kaupungin hätäaputöissä oleville henkilöille tulevain n. s. lapsiavustusten suorituksen;

velvoittaa hätäapukomitean viivyttelemättä sosialilautakunnalle antamaan kertomukset toiminnastaan vuosina 1919 ja 1920; sekä

jättää hätäapukomitean työtuvissa työskentelevien naisten kantelukirjan huomioon ottamatta.

Helsingissä, kesäkuun 1 päivänä 1921.

Odert Roos.

Axel Björkenheim. **Harald Herlin.**

Aug. Malmi. **Otto W. Oksanen.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Esitys** osakkeiden merkitsemisestä Etelä-suomen Voimaosakeyhtiön hankkeissa olevassa uudessa osakeannissa.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMIKAMARI

Huhtik. 29 p:nä 1921.

N:o 639.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Tammikuun 25:ntenä 1921 päivätyssä, Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä (Liite I) on Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö lähemmin esittämillään perusteilla huomauttanut, että yhtiö, voidakseen lisätä voimansiirtoaan Helsingin kaupunkiin ja sen lähistöön, välttämättä tarvitsee lisää liikepääomaa ja on sentähden suunnitellut uusien osakkeiden antamista 18 miljoonan markan määrään. Osallisina suunniteltuun uuteen osakeantiin mainitaan, paitsi Helsingin kaupunkia, Liittopankki, Emissioniosakeyhtiö, Suomen valtio, Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y., O. Y. W. Gutzeit ja K:i sekä Kotkan kaupunki. Viitaten mainitun kirjelmän oheisessa promemoriassa (Liite II) esitettyihin, voimansiirtokysymystä valaiseviin seikkaperäisiin tietoihin yhtiö esittää

että Kaupunginvaltuusto päättäisi Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön aikomassa, erinäisten suunniteltujen voimansiirtolaitosten rahoittamiseksi tarpeellisessa uusien osakkeiden annissa Helsingin kaupungin puolesta merkityttää yhtiön uusia osakkeita 4 miljoonan markan määrään nimellisarvon mukaan lukien, ollen mainittu merkintä kaupunkia velvoittava, siinä tapauksessa että merkintä kaikkiaan tuottaa vähintään 14 miljoonaa markkaa.

Tämä esitys on sittemmin lähetetty rahatoimikamariin, joka, ennenkuin ryhtyi sitä lähemmin käsittelemään, lähetti sen kaupungin teknillisten laitosten hallitukseen lausunnon saamiseksi.

Tämän johdosta hallitus sähkölaitoksen asiasta antamaan mietintöön viitaten ilmoittaa omasta puolestaan yhtyvänsä siihen, kuitenkin tietysti edellyttäen yhtiön samalla antavan riittäviä takeita rahatoimikamarin ja mainitun yhtiön kesken joulukuun 15 päivänä 1920 tehdyn, sähkövoiman hankintaa kaupungin sähkölaitokselle koskevan ja tähän asti ehdollisen sopimuksen täyttämisestä.

Edellä mainitussa lausunnossa sähkölaitoksen johtaja, ins. Marsio, aluksi viittaa siihen, että hän jo silloin, kuin kysymys sekä nykyään voimassa olevan että lokakuun 27 päivänä 1920 päätetyn ja joulukuun 15 päivänä s. v. allekirjoitetun,

tähän asti ainoastaan ehdollisen virranhankintasopimuksen tekemisestä oli esillä, oli kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle antamassaan lausunnossa huomauttanut, että sopimuksen hyväksyminen ja mahdollisuus ehdotuksen toteuttamiseen Voimaosakeyhtiön puolelta perustui siihen edellytykseen, että kaupunki otti osaa yhtiön voimansiirtojohtojen rakentamiseen. Viitaten edelleen siihen seikkaan, että sähkölaitoksen suurimman ja säännöllisen kuormituksen välinen ero on viime vuosina lisääntynyt ja laitoksen kuormitusolot siis ovat kehittyneet epäsuotuisaan suuntaan, insinööri Marsio huomauttaa että, kun tämä ero on sangen suuri, voi siitä tehdä sen johtopäätöksen, ettei kaupunki moniin aikoihin voi yksinään ratkaista vesivoiman siirtokysymystä, niin suotava kuin tämä olisikin. Nykyinen virrankulutus ja lähivuosien kulutus on varmaan oleva joka tapauksessa niin vähäinen, että kaupunki esimerkiksi Mankalan koskivoimasta voisi käyttää hyväksi ainoastaan jonkin murto-osan. Voimalaitoksen rakennuttaminen Mankalan koskiin kävisi nykyoloissa erittäin kalliiksi, siinäkin tapauksessa että edellyttäisi kaupungin voivan käyttää hyväkseen koskien koko voimamäärän. Nykyoloihin katsoen insinööri Marsio ei pidä vesivoimakysymysten muuta ratkaisua mahdollisena, kuin että kaikki tämän asian osalliset ja tämän voiman kuluttajat järjestävät keskenään järkiperäisen yhteistoiminnan. Kun kaupunki Hertonäs Gods A. B. yhtiön osakkeiden oston johdosta jo on Voimaosakeyhtiön suurin osakas (2,000,000 markalla) ja myöskin sen suurin kuluttaja, saisi se ottamalla osaa nyt ehdotettuun uusien osakkeiden merkintään vastedeskin tilaisuuden riittävässsä määrässä valvoa etujaan ja mahdollisimman edullisesti järjestää kaupungin ja sen ympäristön voimakysymyksen sekä säilyttää ja lujittaa asemansa yhtiössä.

Edellä mainituilla perusteilla johtaja Marsio ehdottaa, että kaupungin teknillisten laitosten hallitus puoltaisi Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön esitystä.

Rahatoimikamari, jossa tämä asia on erinäisiä kertoja ollut harkittavana, on ennen sen ottamista lopullisesti käsiteltäväksi katsonut olevan hankkiminen Eteläsuomen Voimaosakeyhtiöltä tarkempia tietoja m. m. yhtiön nykyisestä taloudellisesta asemasta ja sillä olevasta mahdollisuudesta, siinä tapauksessa että nyt ehdotettu merkintä tulee toimeen, saada käytettäväkseen niin suuri, valmiiksi rakennettu voimalähde, että se voi toimittaa joulukuun 15 päivänä 1920 tehdyssä, ehdollisesti voimassa olevassa välikirjassa edellytetyt voimamäärät (Kvston päätös $^{27}/_{10}$ 1920). Tämän johdosta on Voimaosakeyhtiö kamarille lähettänyt:

1) maaliskuun 10:ntenä 1921 päivätyn, kamarille osoitetun kirjelmän, jossa yhtiö esittämiinsä näkökohtiin viitaten on jossain määrin muuttanut Kaupunginvaltuustolle aikaisemmin tekemäänsä ehdotusta ja nyttemmin esittää,

että Kaupunginvaltuusto päättäisi Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön aikomassa, erinäisten suunniteltujen voimansiirtolaitosten rahoittamiseksi tarpeellisessa uusien osakkeiden annissa Helsingin kaupungille merkityttää yhtiön uusia

osakkeita neljän miljoonan markan määrään, nimellisarvon mukaan lukien, sillä ehdolla, että yhtiö sitä ennen lopullisesti hyväksyy Kaupunginvaltuuston lokakuun 27 päivänä 1920 tekemän päätöksen johdosta laaditun, nykyään ehdollisesti voimassa olevan, kaupungin ja yhtiön välisen virranhankintasopimuksen;

2) otteen Voimaosakeyhtiön 1920 vuoden (brutto) voitto- ja tappiotilistä sekä 1920 vuoden (brutto) lopettavasta siirtotilistä, joita asiakirjoja yhtiö on pitänyt laadultaan salaisina eikä sentähden ole halunnut niitä julkaistaviksi, vaan ainoastaan saatettaviksi rahatoimikamarin ja valmisteluvaliokunnan jäsenten tiedoksi; sekä

3) jäljennöksen Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y:n Voimaosakeyhtiölle $^{13}/_{4}$ 1921 osoittamasta kirjelmästä, josta käy selville, että Voimaosakeyhtiö 1923 vuoden alusta saa käytettäväkseen riittävän suuren voimalähteen.

Saatuaan tiedokseen viimeksi mainittujen kolmen kirjelmän sisällyksen ja tämän johdosta erinäisiä kertoja neuvoteltuaan johtaja Marsion kanssa on kamari tänä päivänä ottanut asian lopullisesti harkittavaksi ja pyytää kunnioittaen esittää seuraavaa:

Niinkuin tunnettu, antaa Voimaosakeyhtiö nykyään voimaa kaupungin sähkölaitokseen Kaupunginvaltuuston marraskuun 26 päivänä 1919 hyväksymän sopimuksen mukaisesti. Tämä virrantoimitus aloitettiin kesäkuun 27 päivänä 1920 ja nousi mainittuna vuonna 3,560,000 kwtn vaiheille. Tästä johtunut sähkölaitoksen polttoainemenojen säästö nousi insinööri Marsion antamain tietojen mukaan tuona vuonna noin 320,000 markkaan. Kuluvana vuonna on tätä virranantoa herkeämättä jatkunut, ja kuluvan huhtikuun loppuun mennessä se nousee 2,170,000 kwtn vaiheille, vastaten noin 200,000 markan suuruista polttoainemenojen säästöä. Edellä lausutusta käy selville, että kaupunki jo käyttämällä nykyään voimassa olevaa hankintasopimusta, jossa suurin virranantomäärä on noin 6 miljoonaa kwt, voi vuosittain säästää polttoainemenoja noin 350,000 markkaa. Jos kaupunki kuitenkin saa tilaisuuden käyttää Valtuuston lokakuun 27 päivänä 1920 päättämää, toistaiseksi ainoastaan ehdollisesti voimassa olevaa hankintasopimusta, jossa vähin hankintamäärä on noin 10,000,000 kwt, nousisi polttoainemenojen säästö nykyisin hinnoin varsin luultavasti miljoonan markan vaiheille vuodessa. Katsomatta siihen mitä vesivoimalla synnytetyn sähkövoiman käyttö merkitsee kansantaloudelliselta kannalta, käy edellä esitetystä selville, että kaupungille olisi erittäin suotavaa, että sähkölaitokselle annettua voimamäärää voitaisiin nopeasti lisätä, koska siten ehdotettuihin uusiin osakkeisiin käytetty pääoma muutaman vuoden kuluessa säästyisi sähkölaitoksen polttoainekustannuksen vähennyksenä, siinäkin tapauksessa että nykyiset polttoainehinnat tuntuvasti alenisivat.

Kaupunginkassan nykyiseen tilaan ja rahamarkkinoilla nykyään vallitseviin painostuneisiin oloihin katsoen ei rahatoimikamari kuitenkaan, viimeksi esitetyistä seikoista huolimatta, ole voinut nykyhetkellä puoltaa myöntymistä Voima-

osakeyhtiön esitykseen, koska varoja (4,000,000 markkaa) puheenalaisten uusien osakkeiden merkitsemiseen puuttuu ja kaupunki muihin tarkoituksiin tarvitsee saatavana olevan luoton.

Ollen kuitenkin sitä mieltä, ettei tämän erittäin tärkeän kysymyksen tulisi nykyisen lamatilan johdosta saada raueta, ja siihen katsoen, että edellä mainittu, joulukuun 15 päivänä 1920 tehty hankintasopimus on yhtiöön nähden ehdollinen ainoastaan lokakuun 27 päivään 1921 asti, on kamari Voimaosakeyhtiöltä hankkinut tämän oheisen kirjelmän (Liite III), jossa yhtiö ilmoittaa suostuvansa pitentämään sopimuksen ehdollisuuden 1922 vuoden loppuun. Näyttää siis siltä, kuin olisi kaupungilla mahdollisuus tämän ajan kuluessa tehdä lopullinen päätös uusien osakkeiden merkintää koskevasta asiasta. Mutta kun, niinkuin edellä huomautettiin, kaupungille olisi edullista saada virrantoimitus lisätyksi niin pian kuin mahdollista ja kun niinikään ehdotettujen voimansiirtojohtojen rakentamiseen kuluu melko pitkä aika, ei rahatoimikamarin mielestä asian lopullista ratkaisua olisi lykättävä kuluvan vuoden loppua pitemmälle, ja voinee Kaupunginvaltuusto siis sopivimmin ratkaista tämän kysymyksen budjetinjärjestelyn yhteydessä.

Edellä lausutun johdosta rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

kaupungin ja Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön kesken joulukuun 15 päivänä 1920 tehdyn ehdollisen virranhankintasopimuksen 12 §:n muutettavaksi niin, että puheenalainen sopimus pysyy yhtiöön nähden ehdollisena 1922 vuoden loppuun;

nykyään evätä Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön esityksen uusien osakkeiden merkitsemisestä yhtiössä 4 miljoonan markan määrään; sekä

antaa rahatoimikamarin toimeksi ensi vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä ottaa puheenalaisen asian uudelleen harkittavaksi.

Asiassa syntyneet lähete-, salaiset ja muut asiakirjat on rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Karl Hård af Segerstad.

Liite I.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sen hankkeen toteuttaminen, joka asianosaisten kesken on ollut puheena jo miltei kokonaisen vuoden, eli että vähintään 5,000 kW vesivoimaa yhtiömme toimesta siirrettäisiin Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y:n Inkeroisissa rakenteilla olevasta vesivoimalaitoksesta m. m. osaksi Helsingin tienoille (viittaamme tämän yhteydessä siihen ehdolliseen virranhankintasopimukseen, joka, edellä mainittujen suunnitelmien toteutumista edellyttäen, Kaupunginvaltuuston viime lokakuun 27:ntenä päivätyn päätöksen mukaisesti on tehty rahatoimikamarin ja yhtiömme välillä), vaatii alustavan kustannusarvion mukaan 21 miljoonan markan rakennuspääoman yksinomaan siirto- ja muuntajalaitoksien aikaansaamiseksi, ollen tässä otettu huomioon, että voima ostetaan valmiina korkeajännitteisvirtana sekä että on aikomus käyttää melko suuri osa nyt jo olemassa olevista yhtiömme siirtolaitteista uuden järjestelmän hyväksi, joten rakennuskustannukset supistuvat mahdollisimman vähiin.

Yhtiömme nykyinen osakepääoma, 8 miljoonaa markkaa, on jo kokonaisuudessansa käytetty koskien ja kiinteistöjen hankkimiseen sekä tähän saakka rakennettuihin laitoksiin, jota paitsi näihin samoihin tarkoituksiin jo on otettu tai lähitulevaisuudessa otetaan lainoja 4 à 5 miljoonan markan kokonaismäärään; näitten tarkkaa loppusummaa ei tällä hetkellä voida määrätä maamme rahan suuresti vaihtelevan arvon vuoksi sekä syystä, että on olemassa erinäisiä epävarmoiksi katsottavia saamisia yhtiömme puolelta tehtyjen vahingonkorvausvaatimuksien muodossa. Nyt puheena olevan 21 milj. markan rahamäärän saamiseksi on siis yksinomaan turvauduttava uusiin, erikoisesti tätä tarkoitusta varten hankittuihin varoihin, jotka taas on vallitsevien lainansaantivaikeuksien ja suhteettoman korkean korkokannan vuoksi suurimmaksi osaksi hankittava uusia osakkeita antamalla arviolta 16 milj. markan määrään, mikä tietää nykyisen osakepääoman kolminkertaistuttamista. Lisäksi tarvittavat varat, 5 milj. markkaa, saataneen tässä tapauksessa pankki- tai muuta luottoa käyttämällä. Kaikkiaan olisi siis yhtiö työskentelevä 24 miljoonan markan osakepääomalla ja noin 10 miljoonan markan lainamäärällä.

Viimesyksyisessä yhtiökokouksessa sekä tämän yhteydessä pidetyissä, edellä mainittuja rahoittamiskysymyksiä koskevissa yksityisneuvotteluissa todettiin, että osa yhtiömme nykyisiä osakkaita ei ensinkään taikka vain vähäisin määrin ottaisi osaa suunniteltuun osakemerkintään ja että näin ollen siis tarvittavien rahavarojen kokoominen yksinomaan yhtiön nykyisen osakaspiirin keskuudesta ainakin nykyään on mahdoton, vaikkakin Helsingin kaupunki, kuten yleisesti arveltiin, suuren välittömän kuluttajaetunsa vuoksi käyttäisikin merkintäoikeuttansa täysin määrin. Rahoituskysymyksen ratkaisu myönteiseen suuntaan on näin ollen mahdollinen ainoastaan siten, että yritykseen liittyy uusia osallisia uusine pääomapanoksineen.

Edellä lausuttuun katsomatta näyttää olojen nykyisestä yleiskehityksestä loogillisesti johtuvalta, että osakaspiirimme laajeneminen muistakin syistä olisi luonnollinen ja suotava. Kysymys vesivoimalähteitten järkiperäisestä käytäntöön ottamisesta sekä niistä saatavan sähkövoiman levittämisestä laajoille alu-

eille ja käyttämisestä erilaisiin tarkoituksiin on maailmansodan seurauksien johdosta nyttemmin meidänkin maassa käynyt erittäin polttavaksi, niinkuin huomaa sekä kasvavasta yleisestä asianharrastuksesta ja monista ilmenneistä suunnitelmista että siitä voimaperäisestä käytännöllisestä sähköyttämistyöstä, jota erittäinkin maaseudulla on tehty. Niinpä voi, ainakin keskiseen Eteläsuomeen nähden todeta, että parina, kolmena viimeksi kuluneena vuotena pitäjä ja kaupunki toisensa jälkeen on liittynyt nopeasti kasvaviin ja jo nyt satoja, ehkäpä tuhannenkin johtokilometriä käsittäviin jakeluverkkoihin, että teollisuuslaitokset aivan yleisesti ovat alkaneet pyrkiä sähköyttämään tehtaitaan ja monella taholla jo siirtyneetkin sähkökäyttöön taikka ainakin valmistautuvat siihen, sekä että Kymenjoen varrella paraikaa on rakenteilla kaksikin uudenaikaista vesivoimalaitosta, Inkeroinen ja Voikka, ensi sijassa paikallisen teollisuuden tarpeen tyydyttämiseksi, mutta osaksi myös huomattavan voimamäärän kaukosiirtoa varten. Nämä sinänsä kylläkin huomiota ansaitsevat yritykset ja ilmiöt, jotka hyvin kuvaavat ajan yleistä pyrkimystä, ovat kuitenkin merkitykseltään parhaasta päästä paikallista tai erikoislaatua ja toistaiseksi täytyy niitä pääasiassa pitää erillisinä aineksina meillä vielä kokonaisuutena aloittamattomassa järkiperäisessä yleissähköytyksessä, tämä käsitettynä nykyaikaiselta kannalta.

Tällaisen yleissähköyttämisen pääedellytyksenä on suuren, toimikykyisen voimansiirtolaitoksen olemassaolo, joka käytettävinään olevista tai tarkoitusta varten rakennettavista, etupäässä omista taikka liittolaistensa vesivoimalaitoksista toimittaa kunkin maakunnan tarvetta vastaavan voimamäärän, kokoo ja kulutuskeskuksiin johtaa paikallisten jakelujärjestöjen ynnä muitten suurkuluttajain saataviin kulloinkin tarvittavan sähkötehomäärän korkeajännitteisjohtoverkon ja tähän yhdistettyjen, sopiviin paikkoihin rakennettujen muuntaja-asemien avulla. Tämän tehtävän saattaa kylläkin katsoa luonnollisemmin kuuluvan valtiolle kuin muille, ja onkin valtio monessa maassa ottanut voimansiirtotoiminnan huostaansa. Meidän valtiolaitoksellamme on kuitenkin nykyhetkellä suoritettavana niin paljon muita tärkeitä ja ennen kaikkea suuria varoja vaativia tehtäviä — sähköalallakin, ehdotettujen koskirakennusten ja rautateitten sähköyttämisen yhteydessä — että sen tuskin käynee mahdolliseksi yksinänsä lähitulevaisuudessa aikaansaada edellä hahmoiteltuja laitoksia, jotka valmiiksi rakennettuina maksavat vähintään pari sataa miljoonaa markkaa. Sitä paitsi ei valtiolla puheena olevalla alueella, keskisessä Eteläsuomessa, ole varsin määräävää asemaa enempää vesivoiman omistajana kuin voimankuluttajanakaan, joten on epäilyksenalaista, kuuluuko yrittäjän taikka edes aloitteentekijänkään tehtävä tässä tapauksessa ilman muuta valtiolle. Olevissa oloissa tuntuu näin ollen sellainen menettely luonnollisimmalta, että pääosalliset, valtiokin mukaan luettuna, yhtiömuodon puitteissa ratkaisevat voimansiirtokysymyksen, ottaen kukin osaa hankkeeseen osapuilleen suhteellisesti voimatarpeisiinsa.

Tällaiseksi järjestöksi kehittyminen ja sen edellä osoitettujen tehtävien suorittaminen keskiseen Eteläsuomeen nähden on päämäärä, jonka allekirjoittanut yhtiö on itsellensä asettanut; tämän ohjelman valmistamisen ja toteuttamisen hyväksi on se, etenkin kahtena viimeksi kuluneena vuotena, parhaasta päästä toiminut. Niinpä on yhtiö, käytännöllisen voimansiirto- ja jakelutoimintansa ohessa, hankkinut itsellensä koskia ja johtokatuja, tutkinut voimansaantimahdollisuuksia ja voimatarvetta puheena olevassa maakunnassa, laadituttanut pääjohtoverkon ja päämuuntaja-asemien rakennussuunnitelmia, kerännyt teknillisiä ja hintatietoja j. n. e., niinkuin m. m. selviää tämän oheisesta »Keskisen Eteläa-

suomen voimakysymystä koskevasta promemoriasta.» Lisäksi on yhtiö jo esittänyt tämän ohjelmansa eräille puheenalaisen alueen huomattavimmille vesivoimanomistajille ja voimankuluttajille, kuten Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Oy:lle, Suomen valtiolle, Kymentehdas Oy:lle, Oy. W. Gutzeit ja Kumpp:lle sekä Kotkan kaupungille, ja ovat nämä taikka näitten tähän saakka puhuttelemamme edustajat yleensä suhtautuneet suopeasti tähän suunnitelmaan.

Tällä pohjalla, aluksi kysymykseen tulevien voimankäyttäjäin enemmistön tukemana, vastaisen yleisen voimaverkon ensiksi rakennettavana osana, on siis ehdotetulla voimansiirtoyrityksellä Inkeroinen—Kotka—Porvoo—Helsinki hyvät edellytykset piakkoin toteutua, joten suunniteltu Anjalan voimansiirto ensi vuonna voisi alkaa. Tässä kuitenkin edellytetään vastamainitun laitoksen rahoittamiseksi tarpeellisen uuden osakeannin, joka siitä johtuvan yhtiön hallinnon uudesti järjestämisen yhteydessä olisi toteutettava lähikuukausina, antavan suunnilleen sen tuloksen, mikä esitetään alempana olevassa taulussa, josta samalla käy pääpirteissään selville nykyisen osakepääoman jakautuminen:

Osakkaat.	Nykyinen osuus.	Edellytetty merkintä.	Osuus merkinnän tapahduttua.
A. B. Brändö villastad	2,000,000	—	2,000,000
Helsingin kaupunki	2,000,000	4,000,000	6,000,000
Liittopankki	1,500,000	1,500,000	3,000,000
Emissioni Oy.	1,500,000	1,500,000	3,000,000
Erinäiset yksityisosakkaat	1,000,000	—	1,000,000
Suomen valtio	—	4,000,000	4,000,000
Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Oy.	—	3,000,000	3,000,000
Oy. W. Gutzeit ja Kumpp.	—	3,000,000	3,000,000
Kotkan kaupunki	—	1,000,000	1,000,000
Yhteensä Smk.	8,000,000	18,000,000	26,000,000

Taulun loppusumma on jonkin verran suurempi ylempänä mainittua määrää, joten jokin merkintäerä voi vähetä tai kokonaan jäädä pois yrityksen menestyksen silti joutumatta vaaranalaiseksi. Tällainen poisjääminen onkin otettava lukuun toiminimi Gutzeitiin nähden, jolla, vaikka onkin periaatteessa liittymisen kannalla, tuskin nyt lienee tilaisuutta ottaa osaa merkintään. Toiselta puolen on ajateltavissa uusia osakkaita; niinpä olkoon tämän yhteydessä mainittu, että Tuusulan kunnan asiamies on hiljattain tiedustellut liittymismahdollisuuksia.

Erittäin tärkeää edellä hahmoitellun yrityksen menestykselle on ja muiden osallisten kantaan sangen ratkaisevasti vaikuttaa, ottaako tähän merkintään täydessä mitassa osaa Helsingin kaupunki, jolla on tässä kohden valvottavana kolmenlaisia etuja — vanhana osakkaana, nyt jo liittyneenä voimankuluttajana sekä osallisena sopimukseen, joka tähtää nykyisen voimanhankinnan jatkamiseen ja laajentamiseen, ja lopuksi vielä niihin Mankalan koskien voimansiirtomahdollisuuksiin nähden, joita laajennettu toimintaohjelmamme tarjoo. Saadaksemme mahdollisimman hyvissä ajoin varmuuden kaupungin täydellisestä myötävaikutuksesta puheena olevassa asiassa, pyydämme siis, vielä kerran viitaten edellä mainittuun promemoriaan ja etenkin sen kahdessa viimeisessä luvussa oleviin seikkaperäisiin tietoihin, kunnioittaen esittää,

että Kaupunginvaltuusto päättäisi Etelä-Suomen Voimaosakeyhtiön aikomassa, erinäisten suunniteltujen vesivoimansiirtolaitosten rahoittamiseksi tarpeellisessa uudessa osakeannissa merkityttää Helsingin kaupungin nimiin yhtiön uusia, nimellisarvostaan lunastettavia osakkeita neljän miljoonan markan määrään, ollen tämä merkintä kaupunkia velvoittava, siinä tapauksessa että koko merkinnän tulos on vähintään neljätoista miljoonaa markkaa.

Rohkenemme antaa tämän esityksemme kahtena kappaleena, suomen- ja ruotsinkielisenä, siinä toivossa että siten edistämme asian nopeata käsittelyä.

Helsingissä, tammikuun 25 p:nä 1921.

Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö:

G. M. Nordensvan.

Liite II.

Keskisen Eteläsuomen voimakysymystä koskeva promemoria.

Alempana esitetyillä likimääräisillä asiatiedoilla sekä niihin perustuvilla mietelmillä ja selvityksillä on tarkoitus kiinnittää puheenalaisessa maamme osassa olevain voimankäyttöasian pääosallisten, siis lähinnä Kymenjoen vesivoimanomistajain, suurteollisten voimankuluttajain sekä valtion ja pääkaupungin liiketeknillisten elinten harrastusta ja huomiota nyttemmin monelta kohden yhä polttavammaksi käyneeseen voimakysymykseen ja niille esittää myönteinen, vaikkakaan ei tyhjentävä ehdotus mainitun kysymyksen käytännölliseksi ratkaisemiseksi, sikäli kuin olevat olot näyttävät sen saattavan mahdolliseksi ja sitä vaativan. Tässä alempana seuraavat molemmat ensimmäiset luvut ovat pääasiassa välittömiä tai jonkin verran muodosteltuja otteita allekirjoittaneen viime vuoden alussa Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön johtokunnalle laatimasta, Eteläsuomen järkiperäisen sähköyttämisen suotavuutta ja edellytyksiä koskevasta promemoriasta; myöhemmät luvut taas perustuvat viimeksi kuluneina kuukausina ja viikkoina toimitettuihin selvityksiin ja laskelmiin.

I. Kymenvoiman määrä, omistajat ja nykyinen sekä lähiaikainen käyttö.

Kymenjoen vesivoima on Hydrografisen toimiston laskelmain mukaan keskivedenkorkeuden vallitessa kaikkiaan 182,430 luonnonhevosvoimaa, jakautuneena noin 50 kosken kesken. Suuri osa näistä putouksista on kuitenkin voimakannalta katsoen vähäarvoinen, toiset taas saavat suurempaa merkitystä vasta yhdistettyinä koskiryhmäksi. Mitkä yhdistelmät y. m. teknilliset toimenpiteet voisivat viedä edullisimpiin käytännöllis-taloudellisiin tuloksiin ja missä järjestyksessä ne olisi sopivin toteuttaa, sen voi ainoastaan seikkaperäinen tutkimus osoittaa. Yleispiirteisen kuvan saamiseksi käytettäviksi kelpaavista voimamääristä on se voiman osa, joka lähinnä näyttää voivan tulla kysymykseen, ajateltu keskitetyksi kahdeksaan koskeen tai koskiryhmään, minkä ohessa näiden luonnonhevosvoimaluku keskivedenkorkeuden aikana on mainittu täysin tuhatluvuin:

1) *Mankalan koskiryhmä* (Harakkakoski, Mustakoski, Tolppakoski, Vähäkäyrä, Isokäyrä)	13,000	hvsv
2) *Voikan koski*	16,000	»
3) *Kuusankoski*	24,000	»
4) *Keltinkoskет*	13,000	»
5) *Myllykosken koskiryhmä* (Myllykoski, Keskikoski, Rantakylänkoski)	16,000	»
6) *Anjalan koski*	21,000	»
7) *Läntisten laskuhaarain koskiryhmä* (Kuuskoski, Rökhusinkoski, Sjöfors, Edisfors, Stockfors, Stråköfors)	15,000	»
8) *Itäisten laskuhaarain koskiryhmä* (Koivukoski, Tomsankoski, Siikakoski, Ränninkoski, Langinkoski, Kyminkartanonkoski, Rautatienkoski, Petäjänkoski, Osolankoski, Korkeakoski)	14,000	»
Yhteensä	132,000	hvsv

Luultavasti kävisi eräät edellä luetellut kosket tai koskiryhmät sopivasti yhdistäminen, joten lisäksi jotkin pienemmät kosket voitaisiin käyttää hyödyksi ja sen ohessa ehkä muitakin etuja saavuttaa. Niinpä voitaisiin eräiden suunniteltujen kanavoimistoimenpiteiden yhteydessä muodostaa molemmista viimeksi mainituista ryhmistä ynnä lukuisista haarautumiskohtain yläpuolella olevista putouksista Anjalan ja meren välinen voimaryhmä, joka keskivedenkorkeuden aikana voisi kehittää 42,000 luonnonhevosvoimaa. Niinikään lienee mahdollista yhdistää ylemmät Keltin kosket Kuusankoskeen ja alemmat ehkä Myllykoskeen. Mankalan ryhmän voimamäärää niinikään voitaisiin puhkaisemalla Konniveden ja Pyhäjärven välinen kannas tuntuvasti lisätä. Toimeenpanemalla edellä mainitut järjestelyt ja yhdistelyt voitaisiin käytettävänä oleva Kymenjoen vesivoima aivan varmaan lisätä 150,000 luonnonhevosvoimaa enemmäksi keskivedenkorkeuden vallitessa, jota voimamäärää, toimeenpanemalla jo usein puheena ollut joen järvialtaiden, etusijassa Päijänteen, järjestely edelleen voitaisiin lisätä tuntuvasti, ehkäpä lähes 200,000 hvsv.

Kymenjoen vesivoiman pääomistajat ynnä näiden käytettävänä olevat tai jo käyttämät voimamäärät näkyvät seuraavasta yhdistelmästä:

Toiminimi:	Luonnonhvsv keskivedenkorkeuden vallitessa.	Jo käytettyjä turbiinihvsv keskivedenkork. vallitessa
Kymen osakeyhtiö (Voikka, Kuusankoski, Keltti)	53,000	14,200
Myllykosken puuhiomo O. Y. (Myllykosken ryhmä)	16,000	2,200
Suomen valtio (½ Anjalaa, Langinkoski y. m.)	13,000	—
Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö (Rökhusfors, Sjöfors, osa Kuuskoskea)	12,000	—
Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y. (½ Anjalaa)	10,000	4,700
Helsingin kaupunki (⅖ Mankalaa)	8,000	—
Iitin kunta (⅖ Mankalaa)	5,000	—
A. B. Stockfors (Klåsaröfors, Stockfors y. m.)	4,000	3,400
Karhula O. Y. (Korkeakoski, Petäjänkoski y. m.)	3,000	2,600
O. Y. Strömfors Bruk A. B. (Strömfors, Påskoski y. m.)	3,000	400
Yhteensä	127,000 hvsv	27,500 hvsv

Edellä olevat, käyttöoikeutta koskevat tiedot perustuvat eräissä tapauksissa ainoastaan kuulematietoihin; on mahdollista, että tämä oikeus eräissä tapauksissa on epätäydellinen tai riitainen tai käsittää toiselta puolen muitakin kuin tässä mainittuja putouksia. Ylen harhaanviepä ei taulu tässä kohden kuitenkaan liene.

Tiedot käytetystä voimamäärästä on saatu Hydrografisen toimiston vuonna 1911 julkaisemasta, Kymenjokea koskevasta tutkimuksesta ja ovat sentähden jo melko paljon vanhettuneita. Yleiseltä voimakannalta katsoen kuitenkin on toisarvoinen merkitys sillä seikalla, onko edellä mainitun julkaisun ilmestymisaikana olleiden, keskimäärin noin 200 hvsv kehittäväin 140 turbiinin lisäksi viime vuosikymmenen kuluessa tullut jokin kymmenkunta lisää, sillä Kymenjoen voimalaitokset ovat tähän asti pääasiassa olleet yksinomaan tarkoitettuja ja voitu yksinomaan käyttää pitämään käynnissä asianomaisten tehtaiden hioma- ja muita työkoneita, joten mahdolliset uutislaitteet voivat koskea ainoastaan kunkin tehtaan omaa, mutta ei maan eikä alueen voimakysymystä. Ainoa mainittavampi vesivoimakeskus, joka tähän asti on joen varrelle rakennettu, on O. Y. Stockforsin vuonna 1908 rakennuttama Klåsarön voimalaitos, joka kehittää 1,700 kw.

Tässä puheena olevain tarkoitusten kannalta tärkeää ja olennaista on kuitenkin sen seikan toteaminen, että kysymystä uudenaikaisten sähkövoimalaitosten rakennuttamisesta Kymenjokeen on pohdittu ainakin neljällä taholla, nimittäin Kymen Osakeyhtiössä, Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Osakeyhtiössä, Suomen valtion hallinnossa ja Eteläsuomen Voimaosakeyhtiössä, sekä että molemmilla ensin mainituilla toiminimillä jo on kumpaisellakin rakenteilla uusi voimalaitos, toinen Voikkaan ja toinen Inkeroisiin. Voikan laitos voinee kehittää sähkötehoa noin 10,000 kw, lukuun ottamatta tehtaan työkoneistoon välittömästi kytkettyä turbiinitehoa; Inkeroisiin taas rakennetaan yksinomaisesti sähköä kehittävä laitos, jonka teho on oleva noin 14,000 kw. Anjalan kosken länsipuoliskoon lienee niinikään suunniteltu noin 14,000 kw kehittävää laitosta, ja taas Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön Rökhusin—Sjöforsin koskiryhmään suunnittelema laitos kehittäisi vähintään 8,000 kw. Kun nämä suunnitellut ja varsinkin jo rakenteilla olevat voimalaitokset voinevat kehittää voimaa tuntuvasti yli omistajainsa oman paikallistarpeen, on Kymenjoen voimakysymys nyttemmin siirtynyt uuteen vaiheeseen eli, paremmin sanoen, on esiintynyt ratkaistavaksi kysymys, mihin ja millä tavoin liikavoima on johdettava ja käytettävä. Se koskee varsin läheltä kaikkia Kymenjoen suurempia voimanomistajia ja sen ohessa yhtä läheltä keskisen Eteläsuomen suuria voimankuluttajia.

II. Kymenjoen voimanmenekkialue ja sen nykyinen voimatarve.

Eteläsuomi Kristiinan—Sortavalan väliseen linjaan asti on sopivasti ajateltavissa jaetuksi kolmeen voima-alueeseen, joilla kullakin on keskeisesti sijaitseva jokensa päävoimalähteenä. Tämän mukaan saisi Kokemäenjoki (105,000 luonnonhvsv keskivedenkorkeuden vallitessa) osalleen Tammisaaren—Jyväskylän linjan länsipuolisen alueen, tämän linjan ja Haminan—Mikkelin välisen alueen voimalähde on Kymenjoen koskissa (182,000 luonnonhvsv keskivedenkorkeuden vallitessa) ja jäljellä oleva alue saisi voimaa Vuoksesta (430,000 luonnonhvsv keskivedenkorkeuden aikana), jolla sen ohessa on kaikki edellytykset voida vastedes edullisesti antaa voimaa Pietariin. Edellä mainitut rajaviivat on ainakin paikoitellen sangen mielivaltaisesti vedetty — missä nuo kolme voimaverkkoa

vastedes todellisuudessa kohtaavat toisensa, on sangen paljon sattumain varassa — mutta pääasiassa lienevät mainitut alueet jakelukannalta luonnolliset. Itse nämä voimajärjestelmät on nähtävästi ennemmin tai myöhemmin yhteisen hyödyn vuoksi yhdistettävä keskenään korkeajännitteisillä pääjohdoilla, mikä ei kohdannekaan voittamattomia vaikeuksia, koska puheenalaisten jokien välimatkat eivät ole suuremmat kuin mitä muualla maailmassa yleisesti esiintyy suurten voimamäärien siirrossa; niinpä on esim. Enson—Anjalan välimatka suorinta tietä noin 120 km, Mankalan—Nokian välimatka noin 150 km. Vaikka kysymys näiden suurten voimansiirtojohtojen rakentamisesta on jo monasti ollut puheena, ei se useasta syystä näytä allekirjoittaneesta toistaiseksi polttavalta; ennenkuin niitä ryhdytään rakentamaan, täytyy kaiken voimankäytön maassamme olla kehittynyt aivan toiselle tasolle kuin mitä nykyään on nähtävissä.

Edellä määritelty Kymenvoiman luonnollisen menekkialueen tarkempi tarkastelu osoittaa sen käsittävän:

Uudenmaan läänistä, käytännöllisesti katsoen, koko läänin, paitsi Bromarvin ja Tenholan pitäjiä, Tammisaaren, Helsingin, Porvoon ja Loviisan kaupungit (kaikkiaan noin 400,146 asukasta ja 10,652 neliökm maata, siitä 255,723 ha viljeltyä maata ynnä luonnonniittyjä);

Hämeen läänistä suurimman osan Lopen, Rengon, Vanajan, Janakkalan, Hausjärven, Lammin, Kosken, Kärkölän, Hollolan, Nastolan ja Asikkalan pitäjiä sekä Hämeenlinnan ja Lahden kaupungit (86,351 asukasta ja 4,335 neliökm maata, siitä 84,446 ha viljeltyä);

Mikkelin läänistä Hartolan, Mäntyharjun ja Ristiinan pitäjät sekä Mikkelin ja Heinolan kaupungit (32,876 asukasta ja 2,264 neliökm maata, siitä 27,583 ha viljeltyä); sekä

Viipurin läänistä Pyhtään, Kymen, Vehkalahden, Sippolan ja Valkealan pitäjät ynnä Kotkan ja Haminan kaupungit (74,905 asukasta ja 2,571 neliökm maata, siitä 36,881 ha viljeltyä).

Koko alue käsittää siis noin 594,278 asukasta ja 19,822 neliökm maata, siitä 404,633 ha viljeltyä maata ynnä luonnonniittyjä. Sen reunimmaiset osat, varsinkin pohjoiset ja itäiset, ovat kuitenkin enimmältä osalta verraten harvaan asuttuja seutuja, joiden merkitys elinkeinoelämälle on toisarvoinen ja joilla välittömän sähköyttämisen kannalta on huonommat edellytykset kuin muilla alueilla. Mainitulta kannalta lähinnä kysymykseen tulevan osan voi katsoa pääasiassa sijaitsevan Tammisaaren—Hyvinkään—Riihimäen—Kouvolan—Kotkan ratain piirissä, paikoitellen kuitenkin jonkin verran niiden ulkopuolellakin, käsittäen semmoisetkin tärkeät tehdaskeskukset kuin Kymen, Karhulan, Karkkilan, Pinjaisten ja Fiskarin, sekä eräitä Kaakkoishämeen huomattavampia pitäjiä Hämeenlinnan seuduille asti. Näin määritellyllä alueella on noin 13,000 neliökilometrin alalla yli puolen miljoonan väkiluku ja viljeltyä alaa noin 315,000 ha luonnonniittyineen (luultavasti jonkin verran enemmän, sillä viljeltyjä aloja koskevat numerotiedot ovat varsin vanhoja, useat vuodelta 1901) ja se käsittää huomattavan osan maamme suurimpia teollisuuslaitoksia ja tärkeimpiä rautateitä.

Käymme nyt, sikäli kuin helposti saatavissa olevat tiedot sallivat, koettamaan luoda alustavaa yleispiirteistä kuvaa nykyään olemassa olevasta ja lähiaikoina esiintyvästä voimatarpeesta puheenalaisessa osassa maatamme. Siinä mielessä jaetaan kuluttajat neljään pääryhmään, nimittäin *maanviljelijöihin* (ynnä maaseudun käsityöläisiin), *kaupunkilaisväestöön* (ynnä kaupunkien pienteollisuuteen), *kulkulaitoksiin* (rauta- ja raitiotiet) sekä *varsinaiseen teollisuuteen*. Kukin ryhmä on erikseen analysoitava ja yhteinen tarve saadaan yhdistämällä ne kaikki.

I. Maanviljelyksen voimatarve.

Edellä esitetyistä tiedoista voimme päätellä, että viljeltyä alaa (ynnä luonnonniittyjä) oli puheena olevalla alueella muutama[1] vuosi takaperin noin 0,25 koko maa-alasta asutustiheyden ollessa maaseudulla 22 henkeä neliökm kohti (kaupungit lukuun otettuina noin 40 henkeä). Nämä numeroluvut ovat Suomen oloissa tavattoman korkeita, sillä koko maassamme ovat ne ainoastaan 0,08 ja 8,5 (10), ja esimerkiksi viidessä eteläisimmässä läänissä, jotka käsittävät noin 30 % maamme koko pinta-alasta, noin 0,16 ja 17 (21), mutta edustavat kuitenkin Ruotsissa saavutettujen kokemusten mukaan vain vähintä määrää, jonka pohjalla maaseudun sähköyttäminen käy taloudellisesti mahdolliseksi. Viljelysalan suhdeluvun tulisi Ruotsissa laskettujen perusteiden mukaan mieluimmin olla 0,3, ennenkuin sähköyttämisen edellytysten voidaan katsoa alkavan olla suotuisat; kuitenkin on siellä, ainakin paikoitellen, katsottu jo 0,25 riittävän. Tähän tietysti vaikuttavat eräät muutkin seikat kuin viljelysalan suhdeluku: viljellyn alan suurempi tai pienempi keskitys eri pitäjissä, maaseudulla olevat myllyt, tiilitehtaat ja käsiammattiliikkeet, mahdollisuus saada huokeampia valtiolainoja maaseutujohtojen rakentamiseen ja, etusijassa, väestön valppaus ja asianharrastus, sen aulius helpottaa ja avustaa sähköyttämisen aikaansaamista ottamalla osaa tästä johtuviin kustannuksiin.

Erittäinkin viimeksi mainittu edellytys näyttää nykyään olevan suuressa määrin olemassa puheenalaisella voima-alueella. Tähän viittaa kahden puheenalaisissa seuduissa toimivan suurisuuntaisen maaseutuyrityksen, Kymenlaakson Sähköosakeyhtiön ja O. Y. Hämeen Sähkön syntyminen ja nopea kehitys. Ensiksi mainittu yritys on yksinomaisesti kuntain välinen yhtiö, jonka osakkaina nykyään lienee 17 Uudenmaan läänin itä- ja Viipurin läänin länsiosassa ja siis pääasiassa Kymenjoen luonnollisella menekkialueella sijaitsevaa maalaiskuntaa ynnä Haminan kaupunki. Tämän yhtiön ohjelma käsittää etusijassa osakkaina olevain pitäjäin kutakuinkin täydellisen sähköyttämisen ynnä voimanannon, mikäli mahdollista, niiden alueella tai läheisyydessä sijaitseviin teollisuuskeskuksiin tai kaupunkeihin. O. Y. Hämeen Sähköllä taas on pääasiallinen tukensa ja toimialueensa Hämeen pitäjissä, joista edellä esitetyn mukaan tusinan verta sijaitsee Kymen voima-alueen likimääräisten rajain piirissä. Tämän yrityksen rakenne poikkeaa ensin mainitun yhtiön järjestysmuodosta olennaisesti sikäli, että eri pitäjäin sähköyttämisen lähinnä hoitavat paikalliset tytäryhtiöt emäyhtiön rakentaessa yhteisen pääverkon, sekä sikäli, että paitsi kunnilla myöskin yksityisillä henkilöillä ja yrityksillä on yhtiössä osakkeita. Näillä molemmilla tahoilla jatkettaneen päämäärästään tietoista työtä. Sen ohessa sähköytetään paraikaa Porvoon, Sipoon ja Tuusulan pitäjiä sekä Helsingin pitäjän osia Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön toimesta; Helsingin kaupungin länsipuoliselle rannikkoalueelle Köklaksiin asti on sotavuosina rakennettu varsin laajalle haarautunut johtoverkko,

joka nykyään saa voimansa Helsingin kaupungin sähkölaitoksesta, ja Länsiuudellamaallakin on sähköyttäminen alkanut käyttämällä voimalähteenä Lohjan kalkkitehdasta, jota paitsi tuolla täällä maaseudulla on pienempiä erillisiä laitoksia. Kaikesta tästä voinee tehdä sen johtopäätöksen, että Kymen alueen maaseudun sähköyttäminen kohdakkoin alkaa olla pääasiassa toimeenpantu.

Jos maanviljelys- ja valaistustarkoituksiin tarpeellisen voiman kulutus maaseudulla, Ruotsissa saavutetun kokemuksen mukaan, edellytetään noin 20 kwt:ksi kutakin viljeltyä hehtaaria kohti vuodessa (mikä tosin lienee korkeanlainen keskimäärä, jota tämän yhteydessä kuitenkin voinee vaaratta käyttää, koska itse viljelysluvut ovat vanhettuneita ja sentähden alhaisia), voi puheenalaisen alueen maaseutukulutuksen sähköyttämisen toimeentultua arvioida tasaluvuin

6 miljoonaksi kwt:ksi.

Tämä kulutusmäärä voi vuosien kuluessa, sikäli kuin maanviljelys todella sähkön avulla teollistuu (sähköllä toimitettava kyntö, sähkömoottorien käyttämillä tuulettajilla toimitettu viljan kuivaus, sähköllä toimitettava lypsy, lannan ja vuodentulon kuljetus sähkököysiradoilla y. m.), lisääntyä moninkertaiseksi ja voimatarve vuorostaan käydä miltei kaksinkertaiseksi sähköyttämisen elvyttämän uutisviljelystoiminnan johdosta, mutta varovaisuussyistä ei aluksi liene edellytettävä vastamainittua suurempaa kulutusmäärää.

II. Kaupunkilaisväestön voimatarve.

Puheenalaisen alueen väkiluvusta on noin 225,000 henkeä kaupunkilaisia. Virrankulutuksen valaistus- ja taloustarkoituksiin ynnä kotiteollisuuteen ja käsiammatteihin voi käytettävinä olevien tietojen pohjalla nykyään arvioida noin 30—35 kwt:ksi henkilöä kohti vuodessa. Vuotuinen kokonaiskulutus olisi siis aluksi tasaluvuin

7 miljoonaa kwt.

Tämäkin määrä voi ehkä piankin lisääntyä kaksin- ehkäpä moninkertaiseksi, sikäli kuin esim. sähköllä toimitettava ruuanlaitto käy yleiseksi.

III. Rauta- ja raitioteiden voimatarve.

Kysymys rautateiden asteettaisesta sähköyttämisestä on nykyään päiväjärjestyksessä, ja asianomaisella taholla lienee tekeillä tai on ehkä jo tehty varsin seikkaperäisiä laskelmia m. m. itse voimankulutuksesta, vaikkei ammattilehdissä ole siitä näkynyt numerotietoja. Kun kuitenkin tämä sähköyttäminen on ajateltavissa toimeenpannuksi vain vähitellen, ehkäpä vuosikymmenen kuluessa, ja kun tänä aikana ehkä tulee lisäksi uusia rataosia ja liikenneoloissa ylipäätään voi tapahtua olennaisia muutoksia, samalla kuin toiselta puolen eräillä rataosilla, ehkäpä pitkän aikaa myöhemminkin, erinäisistä syistä edelleen ylläpidetään liikennettä höyryvoimalla, näyttää tässä kohden riittävän jokseenkin ylimalkainen ja vanhoilliseen henkeen käypä voimankulutuksen arviointi.

Puheenalaisella alueella sijaitsevia tai ainakin luonnollisimmin Kymenjoesta saadulla voimalla käytettäviä rautateitä on noin 800 km. Kaikkien Ruotsin rautateiden sähkökäyttöön on (vuonna 1913) laskettu tarvittavan voimaa keskimäärin noin 30,000 kwt ratakilometriä kohti vuodessa. Jos tämä arvio pitää paikkansa meikäläisissäkin oloissa, saadaan siis rautateiden vuotuinen koko-

naiskulutus 24 miljoonaksi kwt:ksi. Nyt tosin eräisiin tarkempiin tietoihin perustuva laskelma voimankulutuksesta yksistään kaikkiaan 109 km:n pituisella Riihimäen—Helsingin—Kyrkslättin rataosalla antaa tulokseksi noin 17,000,000 kwt vuodessa, minkätähden ensiksi mainittu numeroluku näyttää jonkin verran liian alhaiselta, mikä muutoin hyvin voikin olla laita, koska tässä puheena olevat 800 km käsittävät enimmin liikennöidyt rataosamme, joten liikennetehoisuuden niillä voi edellyttää suuremmaksi kuin oli laita Ruotsin radoilla seitsemän vuotta takaperin. Mutta toiselta puolen on huomattava, että puheenalainen rata-alue käsittää semmoisiakin vähän liikennöityjä ratoja kuin Loviisan —Vesijärven, Porvoon y. m. radat, joiden saattaminen lähiaikoina sähköllä käytettäviksi herättää melko suuria epäilyksiä, minkätähden edellä esitetty arviomäärä lienee toistaiseksi pysytettävä sinällään.

Helsingin raitiotiet kuluttavat nykyään noin 3,000,000 kwt vuodessa. Siihen nähden että tässä edellytetyt rautateiden ja maaseudun kulutusmäärät tarkoittavat läheisempää tai kaukaisempaa tulevaisuutta eikä nykyhetkeä, lienee tähänkin kulutusmäärään lisättävä jokin miljoona, mikä kuitenkin varovaisuussyistä jätetään tekemättä.

Kulkulaitostarkoituksiin kuluva virtamäärä arvataan sentähden tasaluvuin *27,000,000 kwt:ksi.*

IV. Teollisuuden voimatarve.

Teollisuus on tietenkin suurin voimankuluttaja ja samalla se, jonka kulutusmäärä on vaikein kutakuinkin tarkoin arvata, koska kaikesta teollisuustilastosta huolimatta yleisesti katsoen ei ole minkäänlaisia tietoja itse voimankulutuksesta saatavissa eikä se tavallisesti myöskään tietyllä tavalla suhtaudu yleensä annettuihin tilastotietoihin. Arvioinnin täytyy sentähden jäädä sangen ylimalkaiseksi ja tarkempia tietoja hankkia välittömiä tutkimuksia toimittamalla.

Suomen 1915 vuoden virallisen teollisuustilaston mukaan (viimeisen, jossa tietoja nykyään on painettuina olemassa) oli käyttövoiman määrä tehoavin hevosvoimin ilmaistuna mainittuna vuonna *Uudenmaan läänin* niiden osain teollisuuslaitoksissa, jotka tässä tulevat kysymykseen, (sähkölaitokset luvusta erotettuina) likimain seuraavat:

		Kaupungeissa:			
Helsingissä		13,765	hvsv		
Loviisassa		410	»		
Porvoossa		321	»		
Tammisaaressa		441	»	14,937	hvsv
		Maaseudulla:			
Raaseporin kihlak.	(6,440) noin	5,332	hvsv		
Lohjan	»	3,548	»		
Helsingin	»	5,263	»		
Pernajan	»	7,920	»	noin 22,063	hvsv
		Kaiken kaikkiaan		noin 37,000	hvsv

Samasta lähteestä saadaan tässä puheena olevista *Hämeen läänin* osista seuraavat tiedot:

Kaupungit (Lahti ja Hämeenlinna)	541	hvsv	
Maaseutu (Hauhon ja Hollolan kihlak.)	9,316	»	noin 10,000 hvsv
sekä *Viipurin läänin* osalta:			
Kaupungit (Kotka ja Hamina) noin	7,000	hvsv	
Maaseutu (Kymen ja Lappeen kihlak. länsiosat) noin	30,000	»	noin 37,000 hvsv
	Kaiken kaikkiaan		noin 84,000 hvsv

Kehityksen jatkuessa säännöllisesti pitänee voida olettaa voimatarpeen vuosittain lisääntyvän noin 10 %, jota suhdelukua yleensä käytetään tämänlaatuisissa laskelmissa ja jota tässäkin olisi halukas käyttämään, edellyttäen 1917 vuoden jälkipuoliskolla ja kaiken vuotta 1918 vallinneen lamatilan korvautuneen sotateollisuuden elpymisellä vuonna 1916 sekä teollisuuden vuonna 1919 osoittamalla virkeydellä. Mutta olkaamme tässäkin varovaisia ja edellyttäkäämme ainoastaan 5 %:n vuotuista lisäännystä, jossa tapauksessa teollisuuden nykyään käyttämä voimamäärä on noin 107,000 teh. hvsv. keskenel

Jos nyt umpimähkään oletetaan keskiteho puoleksi johtotehosta ja käyttöaika keskimäärin 3,500 tunniksi vuodessa, jota määrää täytyy pitää perusteltuna, koska tässä on kysymyksessä huomattava määrä vuorokauden umpeen käynnissä olevia laitoksia sekä edelleen 107,000 teh. hvsv vastaavan tasaluvuin 100,000 kwt vastaanotettua sähkötehoa, saadaan vuotuiseksi voimankulutukseksi kaikkiaan

$$\frac{1}{2} \times 100{,}000 \times 3{,}500 = 175{,}000{,}000 \text{ kwt.}$$

Missä määrin tämä tulos pitää yhtä todellisuuden kanssa, ei, niinkuin sanottu, ole ratkaistavissa toimittamatta enemmän tai vähemmän seikkaperäisiä tutkimuksia, mutta teollisuuden nykyisen voimatarpeen *suuruusjärjestyksen* kaiketi ainakin saanee edellyttää olevan

175 miljoonaa kwt vuodessa.

Mihin määrään tämä tarve joidenkin vuosien kuluttua voi nousta, on nykyään mahdoton arvioida.

V. Yhdistelmä.

Alueella aluksi esiintyvä voimatarve olisi siis likimain seuraava:

I.	Maanviljelys	6	miljoonaa	kwt
II.	Kaupunkilaisväestö	7	»	»
III.	Rauta- ja raitiotiet	27	»	»
IV.	Teollisuus	175	»	»
	Yhteensä	215	miljoonaa	kwt

Käyttöajan ollessa noin 4,000 tuntia, jota pitää voida edellyttää voimalaitosjärjestelmän jakaessa voimaa kaikkiin edellä mainittuihin tarpeisiin, vastaisi mainittu voimanmenekki 50,000—55,000 kwtn yhtaikaista korkeinta kuormitusta.

Saadakseen likimääräistä käsitystä siitä, miten tämä voimatarve saadaan sopivasti tyydytetyksi, voi menetellä seuraavaan tapaan.

Ensiksi lienee vastamainitun tehomäärän se osa, 10,000—15,000 kw, joka edustaa verraten lyhytaikaista korkeinta kuormitusta (käyttöaika ainoastaan jokin tuhatkunta tuntia) erottaa ja ilman muuta sijoittaa höyryvoima-asemiin, etusijassa Helsingin kaupungin sähkölaitokseen, jonka koneisto piammiten yksin voisi antaa tämän virtamäärän. Tällaisista voimalähteistä vuosittain annetun voimamäärän voi arvata noin 15 miljoonaksi kwt:ksi.

Jäljellä on tasaluvuin 40,000 kwn pohjakuormitus, mikä vastaa noin 200,000,000 kwt vuodessa ja on tyydytettävä vesivoimalla. Varsin huomattava osa puheena olevalla alueella. esiintyvistä teollisuuden voimatarpeista on kuitenkin jo enemmän tai vähemmän — enimmäkseen luultavasti vähemmän — tarkoituksenmukaisella tavalla tyydytetty vesivoimalla, pääasiallisesti välittömästi kytketyillä pikkuturbiineilla, ja on tuskin luultavaa, että kaikilla näillä tehtaanomistajilla on lähiaikoina haluat aikka tilaisuutta uudenaikaistuttaa tai sähköyttää joka tapauksessa kutakuinkin siedettävästi ja ennen kaikkea huokeilla kustannuksilla toimivia laitoksiaan; tämä kaiketi yleensä tulee vakavasti pohdittavaksi vasta puheenalaista vesivoimalähdettä rakennettaessa siitä saatavan voiman myyntiä silmällä pitäen. Niinikään on huomattava, että edellä esitetty tilasto käsittää moniaita verraten loitolla sijaitsevia höyrysahoja, joiden välitöntä sähköyttämistä ei myöskään saa edellyttää. On tietenkin sangen vaikea likimäärinkään arvioida tätä sähköyttämiseen epäkypsää voimankulutusta ja erottaa sitä kokonaiskulutuksesta, mutta rohkenemme sen kuitenkin arvata 12,000 kw:ksi eli 60,000,000 kwt:ksi, joten vesisähkövoimalaitosten osalle tuleva puheenalaisen pohjakuormituksen määrä vähenisi 28,000 ja niiden vuotuinen voimantuotanto 140,000,000 kwt:in.

Kun 1 kw tehokasta kuormitusta säännöllisessä voimaverkossa vastaa likimain 2 luonnonhvsv, samme siis tulokseksi, että puheenalaisen alueen sähköyttämiseen lähinnä tarvittava koskivoima on 56,000 hvsv, toisin sanoin että Voikan, Kuusan ja Anjalan kosket, joiden voimamäärä keskivedenkorkeuden vallitessa on yhteensä 61,000 luonnonhevosvoimaa, aluksi riittäisivät tarkoitukseen, lukuun otettuna mainituissa koskissa nykyään olevain teollisuuslaitosten käyttö.

III. Kymenvoiman kokoomiseksi, siirtämiseksi ja jakelemiseksi tarpeellisen keskusjärjestelmän ääriviivat.

Katsoen viime vuosina sekä kotimaassa että ulkomailla tapahtuneeseen kehitykseen saanee kaiketi nyttemmin ilman muuta todeta, että maamme ja lähinnä ehkä juuri tässä puheena olevan alueen sähköyttäminen on ikäänkuin ilmassa ja täytyy lähiaikoina tavalla tai toisella toteuttaa. Semmoisen sähköyttämisen syyt ja suotavuus esitetään varsin laajasti edellä mainitussa, nyttemmin lähes kaksi vuotta vanhassa promemoriassa, minkätähden tässä riittänee, että ainoastaan viitataan 70-kertaiseen hiilien hintaan, yhä vaikeammaksi käyneeseen halkojen saantiin ja valuutan toivottomaan tilaan, joka pakottaa rajoittamaan tuonnin mahdollisimman vähiin, s. o. suorastaan pakottaa maamme turvautumaan omiin varoihinsa ja kehittämään niitä.

Sähköyttämiseen kuuluvat yksityiset ainekset ovat kuitenkin jo suurelta osalta enemmän tai vähemmän kehittyneessä syntymistilassa: kaksi suurta vesivoimalaitosta — Inkeroisten ja Voikan — on jo rakenteilla Kymenjoen varrella ja lisäksi on valmiina kolme muuta suunnitelmaa — valtion Anjala sekä Kuusankoski ja Rökhus—Sjöfors; pitäjä ja kaupunki toisensa jälkeen liittyy nopeasti kasvaviin paikallisverkkoihin, joista vielä pari vuotta takaperin oli tuskin jälkeäkään olemassa; suunnitelma rautateiden saattamiseksi sähköllä käytettäviksi on tekeillä; höyryä käyttävät puutavaraliikkeet ovat tarmokkaasti ruvenneet harkitsemaan yhä tukalammaksi käyvän voimakysymyksen järkevää ratkaisua j. n. e.

Näyttää siis nykyhetkellä olevan aika käydä perustamaan keskusjärjestelmää voiman kokoomiseksi ja siirtämiseksi. Itse sähköyttämisen luonnossa on,

että on aikaansaatava yksi ainoa, yhtenäinen keskusjärjestelmä: ainoastaan sen avulla voidaan täysin määrin saavuttaa sähköyttämisen tarjoomat edut — voiman mahdollisimman paras käyttö, voimansaannin suurin varmuus ja säätely, vähimmät kokonais- ja vuosikustannukset y. m. Kokemus niinikään osoittaa että, missä aluksi on perustettu lukuisia pienempiä, toisistaan riippumattomia järjestelmiä, siellä on aikanansa täytynyt nämä yhdistää, jolloin lopputulos tuskin kuitenkaan on voinut olla niin hyvä ja huokeahintainen, kuin jos kokonaisuus olisi alusta alkaen järjestetty yhtenäisesti.

Järjestelmän teknilliset pääpiirteet näyttävät varsin selviltä ja helpoilta löytää. Yleiseltä kannalta katsoen ei, mitä virran laatuun tulee, voi tulla kysymykseen mikään muu kuin viisikymmenjaksoinen kiertovirta; se seikka että rautateiden käyttöön kenties valitaan matalajännitteinen tasavirta, ei saa vaikuttaa pääjärjestelmään, vaan täytyy siinä tapauksessa edellyttää tämä voiman osa joissakin paikoissa muunnettavan, jos rautateitä ylipäätään voidaan välittömästi liittää järjestelmään. Voimalaitosten konejännitys ei tässä mainittavia merkitse, sillä useimmissa uusissa voimalaitoksissa saataneen 6,000—6,600 volttia kutakuinkin itsestään. Etusijassa siirtojännitys on se, joka teknikkojen kesken on usein ollut ja voi edelleen tulla keskustelun alaiseksi, ollen ehdotettu jännityksiä 44,000 voltista 110,000 volttiin asti, ensiksi mainittua kaiketi kuitenkin silmällä pitäen yksinomaan voimansiirtoa itse Kymenlaaksossa, jälkimmäistä taas pääasiassa silmällä pitäen mahdollisuutta aikaansaada välitön liittyminen Vuoksesta vastedes tulevaan suureen voimajohtoon. Varsin perinpohjaisesti harkittaessa jännityskysymystä viime kesänä yli-insinööri Torsten Holmgrenin kanssa, jonka Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö oli tänne kutsunut asiantuntijana, saavutettiin tulokseksi valinnanvarainen 60,000 (66,000) tai 70,000 (77,000) voltin jännitys. Tätä korkeampi, esimerkiksi 100,000 voltin jännitys havaittiin sopimattomaksi pääasiallisesti järjestelmän omain lukuisain muuntaja-asemain vuoksi; täytyi nimittäin ottaa huomioon 7 tai 8 voimalaitosta ja ainakin 3 jakelukeskusta. Kaikki nämä asemat käyvät varsin tuntuvasti kalliimmiksi, jos ne on rakennettava 100,000 voltin jännitystä varten noin 70,000 voltin sijasta, jota paitsi niiden tehoamismääräkin vähenisi tuntuvasti. Toiselta puolen voi mainittu 100,000 voltin jännitys helposti osoittautua liian alhaiseksi Vuoksesta lähtevälle suurvoimajohdolle, sillä varsin luultavaa on, että sille soveltuisi paremmin 120,000—150,000 voltin jännitys. Tämä suurvoimajohto voitaisiin siinä tapauksessa ulottaa Kymenjärjestelmän painopisteeseen asti, kappaleen matkaa Kymenjoen länsipuolelle, missä liittäminen voitaisiin toimittaa muuntajain avulla. Voinee siis kutakuinkin varmasti sanoa, että

70,000—77,000 voltin jännitys,

joka on päässyt laajaan käytäntöön Ruotsissa, on likimain sopivin täällä kysymykseen tuleva jännitys. Kun käytetään järeitä johtolankoja, jotka jo koneellisista syistä ovat pitkissä korkeajännitejohdoissa edullisimmat, ja kaksoisjohtoja täällä samoin kuin muuallakin tärkeissä voimansiirroissa edellytetään käytettävän päälinjalla, saanee olettaa mainitun jännityksen hyvin riittävän tarkoitukseen. Se on sitä paitsi jo nykyään pääsemässä käytäntöön maassamme; niinpä rakennetaan Äetsän—Porin voimansiirtolaitos ja samaten Inkeroisten ja Voikan voimalaitokset noin 70,000 voltin jännitystä varten.

Kymenjärjestelmän voimaverkko käsittäisi sopivasti seuraavat osat:

1) noin 90 km pitkän kokoomisjohdon, joka Sjöforsin koskesta kulkee kaaressa Anjalan, Myllykosken ja Keltin kautta Sitikkalan rautatieaseman tienoille

lähelle Mankalaa siten kaareutuvana ja haarautuvana, kuin on tarpeen kaikkien itse jokilaaksossa olevain suurten voimantuotanto- tai kulutuskeskuksien, etusijassa Pernajan—Kotkan (15 km), Keltin—Kuusankosken—Voikan (7 km) ja Sitikkalan—Mankalan (7 km) haarajohtojen liittämiseksi siihen;

2) eteläisen voimansiirtojohdon, joka Sjöforsin koskesta kulkisi kutakuinkin suoraan länteen, ensin noin 78 km Sipoon länsiosassa sijaitsevan Hindsbyn kylän seuduille ja sieltä edelleen noin 100 km Länsiuudenmaan teollisuusalueille (Lohja, Pinjainen, Fiskari), noin 22 km:n pituisen haarajohdon kulkiessa Hindsbystä Helsinkiin;

3) pohjoisen voimansiirtojohdon, joka kulkisi Sitikkalan rautatieasemalta Lahteen (32 km) ja edelleen Riihimäelle (60 km);

4) noin 90 km pitkän, Sitikkalan ja Hindsbyn välisen tasoituslinjan, joka saattaisi mahdolliseksi voiman vaihtamisen järjestelmän pohjois- ja eteläosain välillä, turvaisi käyttövarmuuden ja tarjoisi mahdollisuutta suurempain voimamääräin siirtämiseen rannikkoseudulle.

Kaikkiaan käsittäisi edellä suunniteltu pääjohtoverkko tasaluvuin 500 km korkeajännitejohtoja. Sen ohessa lienee vastaisuudessa otettava huomioon eräät pääjohtojen läheisyydessä sijaitseviin suurteollisuuslaitoksiin rakennettavat lyhyemmät haarajohdot.

Keskusjärjestelmään on edelleen luettava pääjohtojen voiman alhaisjännittämiseen tarvittavat suuret muuntaja-asemat. Näitä asemia on aluksi rakennettava Kotkaan ja Helsinkiin, sittemmin myös Lahteen, Riihimäelle, Pinjaisiin y. m. paikkoihin. Virranjännitys puheenalaisilla asemilla on luultavasti yleensä oleva 20,000 volttia maaseutukulutusta ja noin 6,000 volttia virtaa suurteollisiin tai kunnallisiin tarpeisiin käytettäessä.

Paitsi vastamainituissa paikoissa oletetaan 20,000 voltin verkko liitettäväksi myös useimpiin Kymenjoen sähkövesivoimalaitoksiin antamalla niihin välittömästi konejännitystä pienempäin muuntajalaitosten avulla. Siten kymmenkunnan tai useamman syöttökohdan tukemana pitäisi mainitulla verkolla tarpeellisten kolmas- ja neljässijaisten jakelulaitosten yhteydessä olla kaikki edellytykset voidakseen tyydyttävästi ja varmasti täyttää maaseudun, pikkukaupunkien ja pienempäin teollisuuksien voimatarpeen koko puheenalaisella alueella. Suunnitellun keskusjärjestelmän avulla pitää voida varsin tarkoituksenmukaisesti järjestää myöskin rautateiden voimatarpeen tyydytys, koska on mahdollisuutta tarkoituksenmukaisten muuntajalaitosten avulla ottaa tarvittava voima semmoisista korkeajänniteverkon koskettamista solmu- tai päätekohdista, kuin Kouvolasta, Riihimäeltä, Keravalta, Karjalta, Helsingistä, Kotkasta, Inkeroisista, Lahdesta, Loviisasta ja Porvoosta ynnä erinäisiltä väliasemilta. Erityisiä voimajohtoja itse siirtojohtojen lisäksi tuskin ensinkään tarvittaneen, paitsi ehkä jokin lyhyt johto Kirkkonummen ja Nummelan seuduilla.

Sähköytysjärjestelmän muut osat: voimalaitokset, maaseutuverkot, jakelulaitokset, rautateiden ja teollisuuslaitosten sähkövarusteet y. m. voidaan pääasiassa ja luultavasti sopivimmin hoitaa ja rahoittaa asianomaisten osallisten tai pienempäin osallisryhmäin toimesta, jota vastoin edellä suunniteltu päävoimaverkko jo suuren maatieteellisen ulottuvaisuutensa sekä sen johdosta, että se on kaikille asiallisille välttämätön, koko alueen voimatarpeita koskeva ja yhdistävä keskuslaitos, näyttää luonnostaan olevan rakennettava ja voimassa pidettävä yhteisvoimin. Ellei yhteistoimintaa tässä kohden synny, voidaan tarkoitukseen tarpeellista pääomaa (ohjelman täydellinen toteuttaminen vaatii ainakin pari-

sataa miljoonaa markkaa nykyisin raha-arvoin) tuskin saada kokoon; joka tapauksessa on yritys liian suuri yksityiselle voimalaitoksen omistajalle tai muulle asianosalliselle, jolla sen ohessa on omat teollisuuslaitoksensa huollettavina. Ei vältiokaan, joka muutoin ei ole puheenalaisella alueella vallitsevana enempää voiman omistajana kuin sen kuluttajanakaan ja joka sitä paitsi tarvitsee suunnattomia summia koskirakennuksiin ja rautateiden välittömään sähköyttämiseen, voine eikä halunnekaan ottaa yksinään kantaakseen puheena olevan voimansiirtolaitoksen rakennuttamisesta ja rahoittamisesta koituvaa taakkaa. Tulee siis ehdottomasti siihen, että järkiperäisen voimatalouden aikaansaamiseksi keskisessä Eteläsuomessa paraikaa jatkuvain tai suunniteltujen, enemmän tai vähemmän paikallisten tai erikoislaatuisten sähköytystoimenpiteiden rinnalla tarvitaan suuri, rahakas voimansiirto- ja -välitysliittymä, jonka pääasiallisina osakkaina tulee olla niiden, joilla puheenalaisella alueella on voimaa luovutettavana tai jotka tarvitsevat mainittavia voimamääriä ja jonka lähimpänä tehtävänä tulee olla rakentaa ja ylläpitää päävoimajohtoa siihen kuuluvine päämuuntaja-asemineen sikäli kuin kehitys vaatii.

IV. Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön suunnittelema Kymenjärjestelmän pääjohdon ensimmäinen rakennusjakso.

Edellä mainitun laatuiseksi ja laajuiseksi yritykseksi pyrkii *Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö*, joka tähänastisen toimintansa, kokoonpanonsa, välikirjainsa, hankkimainsa johtokatujen, kokemuksensa ja järjestysmuotonsa perusteella katsoo omaavansa erikoiset edellytykset tähän.

Yhtiö, jonka nykyinen osakepääoma on 8,000,000 markkaa, pääasiallisesti jaettuna A. B. Brändö Villastadin, Helsingin kaupungin, Liittopankin ja Emissioniosakeyhtiön kesken, aloitti toimintansa hankkimalla Kymenjoen Ahvenkosken haarasta 11,000—12,000 keskivedenkorkeuden aikaista hevosvoimaa, etusijassa yhdeksi putoukseksi yhdistettävistä Rökhusin ja Sjöforsin koskista sekä puolisentoista sataa hehtaaria ranta-alueita ja eräitä rakennuksia, minkä jälkeen laadittiin seikkaperäinen rakennusohjelma. Samalla käytiin ja hankittiin yhtiön käytettäväksi 40 metrin levyinen, Helsinkiin ulottuva johtokatu; hiljattain on hiukan kapeampi johtokatu käyty ja suurimmalta osalta yhtiön omaksi hankittu myöskin Sjöforsin ja Anjalan välillä. Odotettaessa mahdollisuutta omien koskien rakennuttamiseen vuokrattiin keväällä 1919 A. B. Stockfors yhtiön Pyhtään pitäjän Klåsarön koskessa omistamasta vesivoimalaitoksesta, muutaman kilometrin päässä Rökhusin ja Sjöforsin koskista, 1,500 kwn voimamäärä, jonka käyttämiseksi sittemmin on rakennettu Helsinkiin asti ulottuva voimansiiro- ja jakelulaitos, joka käsittää 108 km pää- ja 8 km haarajohtoja 20,000 voltille, noin 25 km johtoja 5,000 ja 3,000 voltille sekä (Klåsarön viereinen muuntaja-asema lukuun otettuna) kymmenkunta korkeajännitteistä muuntaja-asemaa, sijoitettuina etusijassa kivikioskeihin, ollen yhteenlaskettu teho lähes 5,000 kwa, erinäisiä pienempiä patsasmuuntajia y. m. s. mainitsematta. Erikoisesti ansaitsee mainitsemista, että kutakuinkin suoran rannikkojohdon aikaansaamiseksi välttämätön Pernajanlahden risteys on rakennettu valmiiksi kahta miltei minkä jännityksen kestävää linjaa varten tahansa korkein ristikkopuutornein karbolinoiduista hirsistä betonipohjalle, sekä että 72 km pitkä, Porvoon pitäjän itärajalta Helsinkiin ulottuva johto käsittää miltei kauttaaltaan 35 mm²:n kupari-

langasta tehdyt kaksoisjohdot, joten on saavutettu sangen suuri siirtokyky. Päälinjan muu osa on tehty saman vahvuisesta yksinkertaisesta kuparilangasta.

Pääkuluttajat ovat nykyään Kymenlaakson Sähköosakeyhtiö, joka ostaa virtansa Klåsarön muuntaja-asemalta, ja Helsingin kaupunki, jonka sähkölaitos käytännöllisesti katsoen ottaa kaiken liikavoiman ja antaa tarpeellisen vara- ja huippuvoiman. Muut tärkeämmät kuluttajat ovat Porvoon kaupunki, Suomenlinna ja Tuusulan kunta. Säännöllinen vuotuinen voimanmenekki arvataan noin 10 miljoonaksi kwt:ksi.

Kaikkiaan on koskiin ja kiinteistöihin, lukuun otettuna Porvoossa sijaitseva talo, käytetty alun neljättä miljoonaa, laitoksiin noin 9 miljoonaa sekä varastoihin, kalustoon ja arvopapereihin noin 1 ¼ miljoonaa. Liikkeen palveluksessa on kaikkiaan parikymmentä henkeä, lukuun ottamatta monttöörejä ja muita tuntipalkkalaisia.

Yhtiön lähimpänä päämääränä on nyt kehittää ja laajentaa itseään ja laitoksiaan niin, että kohdakkoin voidaan ruveta m. m. Kotkan seutuun ja Helsinkiin siirtämään Inkeroisten laitoksesta sitä voimaa, jota ei tarvita sikäläisen tehdaslaitoksen käyttöön. Seuraava askel olisi sitten Inkeroisten yhdistäminen Voikkaan, jotta voitaisiin siirtää sielläkin parin vuoden kuluttua käytettäväksi tuleva liikavoima. Siinä tarkoituksessa Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y:n, O. Y. W. Gutzeit ja K:nin sekä Kotkan ja Helsingin kaupunkien kanssa olleet keskustelut osoittavat, että suunniteltu voimansiirto olisi kaikille asiallisille suotava ja edullinen ja saattaisi samalla mahdolliseksi kohtuullisen koron saannin perustamispääomalle. Seikkaperäiset sopimusehdotukset, jotka osittain ovat voimayhtiötä ehdollisesti velvoittavia, onkin jo laadittu. Niinikään on suunnitelman teknillistä puolta huolellisesti valmistettu ja siinä havaittu, että tarkoitustaan tyydyttävästi täyttävä voimansiirtolaitos — joka myös, niin pitkälle kuin se ulottuu, voisi välittää tuntuvasti enemmän voimaa, kuin ne 5,000 kw, mitkä säännöllisesti saataisiin Inkeroisista — noudattamalla mahdollisimman säästeliästä rakennustapaa (puutelineitä johdonkannattajina, ulkohuonemalliin rakennettuja muuntaja-asemia yksinkertaisin konetauluin y. m.) sekä käyttämällä niin pitkälle kuin mahdollista voimayhtiön entisiä laitoksia (m. m. pysäyttämällä kallis 70,000 voltin linja Porvooseen ja siirtämällä voimaa Helsinkiin jo käytännössä olevalla lujalla 20,000 voltin linjalla), voidaan teettää noin 21 miljoonalla markalla seuraavan kustannusarvion mukaan:

39 km 3 × 70 mm² Cu 70,000 V pääjohtoa Anjala—Sjöfors à 150,000: —	5,850,000: —
46 km 3 × 70 mm² Cu 70,000 V Sjöforsin—Porvoon valmiille kadulle à 130,000: —	5,980,000: —
15 km 3 × 35 mm² Cu 70,000 V haarajohtoa Pernaja—Kotka à 120,000: —	1,800,000: —
Pernajan erottaja-asema	150,000: —
2 6,000 kwa 70,000 V muuntaja-asemaa Kotkassa ja Porvoossa à 3,050,000: —	6,100,000: —
Helsingin 20,000 V muuntaja-aseman laajennus	500,000: —
20,000 V johtojen eristyksen lujitus y. m.	620,000: —
Yhteensä Smk.	21,000,000: —

Vertailun vuoksi mainittakoon, että vastaavain, samanlaisista huokeista aineista rakennettujen laitosten, yhdistämättä niitä Eteläsuomen Voimaosakeyhtiön jo valmiiseen järjestelmään ja jatkamalla 70,000 voltin linjaa Helsinkiin asti, on laskettu maksavan 30 miljoonaa markkaa, jossa tapauksessa ei ensinkään ole otettu lukuun maaseutujohtoja eikä pienempiä asemia, jommoisia liittämästä pitkiä johtoja käyttävään suureen voimansiirtolaitokseen tuskin voi vastedes välttää ja jotka eivät myöskään ole aivan merkitystä vailla yrityksen kehityksen ja taloudellisen kannattavuuden kannalta. Jos käytetään rautamastoja kaksoisjohtoa varten (vaikka toistaiseksi edellytetään ainoastaan yksinkertaista johtoa) sekä muuntaja-asemat tehdään tiilistä tavanmukaisin täydellisin varalaittein ja konetauluin, nousevat kustannukset vieläkin tuntuvasti suuremmiksi, arviolta 56 miljoonan markan vaiheille, ensinkään ottamatta lukuun tarpeellisten jakeluverkkojen y. m. s. kustannuksia.

Edellä esitettyjen, ennestään olevain laitteiden yhteyteen liitettäväin laitosten aikaansaamiseksi tarvittava vähintään 21 miljoonan markan rahamäärä on varsinkin nykyisen rahanniukkuuden vallitessa ehdottomasti suurimmalta osalta oleva omaa pääomaa, jotta rahoittamista voisi pitää terveenä ja taattuna. Vähintään 14, mutta mieluummin 16 miljoonaa tai enemmän on siis saatava uusia osakkeita antamalla; lisäksi tarvittava määrä saataneen pankki- tai muuta luottoa käyttämällä, varsinkin kun koko pääomaa ei tarvita heti ja toivoa saanee, että pula on muutaman vuoden kuluttua nykyisestään jonkin verran helpottunut.

Yrityksistä ja laitoksista, joilla aluksi on lähinnä etua siitä, että tässä käsitelty ensimmäinen rakennusjakso saadaan toteutetuksi, ovat edellä mainitut suurkuluttajat, Helsingin kaupunki, O. Y. W. Gutzeit ja K:i sekä Kotkan kaupunki ynnä voimanantajana Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus O. Y. huomattavimmat ja silmäänpistävimmät. Sen ohessa on valtiollakin täysi syy yhtyä yritykseen ja antaa sille kannatustaan, koska se siten saa tilaisuutta suunnitellussa Anjalan laitoksessa synnytetyn voiman menekkiin, koska sille siten avautuu mahdollisuus saada omat jo olevat ja vastedes syntyvät sähkövoimatarpeensa täytetyiksi vesivoimalla sekä vihdoin koska yleiset kansallistaloudelliset syyt tällaista liittymistä puoltavat. Sikäli kuin asia jo nyt välittömästi koskee muitakin suuria voimakysymyksen osallisia, tulisi näidenkin liittyä yhtiöön, jotta sen velkataakka saataisiin supistetuksi niin vähiin kuin mahdollista.

Nykyisten ja uuden osakeannin johdosta arviolta lisäksi tulevain osakkaiden luettelo olisi siis likimain seuraava:

Osakkaat:	Nykyinen osuus	Edellytetty uusi merkintä	Osuus osakemerkinnän tapahduttua
A. B. Brändö Villastad	2,000,000	—	2,000,000
Helsingin kaupunki	2,000,000	4,000,000	6,000,000
Liittopankki	1,500,000	1,500,000	3,000,000
Emissioniosakeyhtiö	1,500,000	1,500,000	3,000,000
Erin. yksityisosakkaat	1,000,000	—	1,000,000
Valtio	—	4,000,000	4,000,000
Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Oy.	—	3,000,000	3,000,000
O. Y. W. Gutzeit ja K:i	—	3,000,000	3,000,000
Kotkan kaupunki	—	1,000,000	1,000,000
Yhteensä Smk.	8,000,000	18,000,000	26,000,000

Hätätilassa voisi, niinkuin edellä huomautettiin, jokin vähäinen osa edellytetyistä uusista osakemääristä, ei kuitenkaan missään tapauksessa neljää miljoonaa markkaa enempää, toistaiseksi jäädä merkitsemättä yrityksen silti vaaraan joutumatta. Tällaista merkitsemisen toistaiseksi jäämistä lieneekin odotettavana O. Y. W. Gutzeitin puolelta, jolla, vaikka se periaatteessa on halukas rupeamaan osakkaaksi, nykyään tuskin on siihen mahdollisuutta. Kotkan kaupunkia ei ole toistaiseksi puhuteltu rahoitusasiassa, mutta sitä vastoin on muiden osakasten kanssa keskusteluja pidetty ja näyttää niiden puolelta olevan odotettavana edellä mainittu merkinnän tulos..

Puheenalaisen laitoksen rakennusaika on, sittenkuin paraikaa jatkuvat alustavat työt on pääasiassa suoritettu, arvattava alun toista vuotta kestäväksi. Kun Inkeroisten voimalaitoksen edellytetään voivan syksystä 1922 lähtien antaa voimaa täysi määrä, täytyy siis siirtolaitoksen rakennustöihin ryhtyä viimeistään ensi keväänä, johon mennessä yhtiön uudesti järjestämisen ja osakepääoman lisäämisen täytyy olla selvitetty.

Helsingissä, marraskuussa 1920.

G. M. Nordensvan.

Liite III.

Helsingissä, toukok. 19 p:nä 1921.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille,

Täällä.

Tiedustelun johdosta pyydämme kunniottaen ilmoittaa mielellämme suostuvamme pitentämään määräajan, jonka Helsingin kaupungin ja yhtiömme kesken joulukuun 15 päivänä 1920 laadittu virranhankintasopimus meihin nähden on ehdollinen, 1922 vuoden loppuun, tässä tietenkin edellyttäen, että muut sopimuksessa mainitut aikamäärät sopimuksen lopullisen hyväksymisen tuonnemmaksi siirtymisen johdosta vastaavassa määrässä muuttuvat.

Kunnioittaen

Eteläsuomen Voimaosakeyhtiö

G. M. Nordensvan.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Komitean mietintö kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin palkkauksen muutosperusteita koskevasta asiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Käsitellessään kunnan viranpitäjäin kalliinajanlisäyksiä koskevaa kysymystä päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime maaliskuun 23 päivänä valmisteluvaliokuntaansa lähettää kaksi valtuutettujen A. Aallon ja V. Mikkolan keskustelun kuluessa tekemää ehdotusta kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin palkkain alentamisen perusteista. Asiaa valmistelemaan asetti valmisteluvaliokunta komitean, joka ei kuitenkaan voinut päästä yksimielisyyteen mainituista perusteista, minkätähden se ei katsonut voivansa käydä asiaa yksityiskohtaisesti käsittelemään. Näin ollen valmisteluvaliokunta esitti, että Kaupunginvaltuusto asettaisi asiaa käsittelemään uuden komitean, ja päättikin Valtuusto viime toukokuun 11 päivänä, tähän myöntyen, komitean jäseniksi valita valtuutetut E. von Frenckellin, A. Aallon, G. Norrménin ja M. Väisäsen sekä palkkalautakunnan puheenjohtajan, insinööri I. Killisen.

Komiteaan on edelleen Kaupunginvaltuuston viime toukokuun 25 päivänä tekemän päätöksen johdosta lähetetty kunnantyöntekijäin keskusneuvoston Valtuustolle tekemä anomus kaupungin yleisten töiden hallituksen alaisten työntekijäin palkkain korottamisesta samoihin määriin, mitkä maksettiin viime maaliskuun 8 päivään asti, jolloin näitä palkkoja alennettiin 10 %, sekä työntekijäin tämän alennuksen johdosta menettämäin palkkaetujen myöntämisestä heille mainitusta päivästä lukien.

Komitea, joka perustautui viime toukokuun 27 päivänä ja silloin puheenjohtajakseen valitsi allekirjoittaneen von Frenckellin, pyytää nyttemmin tehtävänsä täytettyään Kaupunginvaltuustolle antaa tässä seuraavan mietinnön, johon komitean työhön osaa ottaneet jäsenet ovat yksimielisesti yhtyneet. Komitean jäsen herra Väisänen ei kuitenkaan ole ollut komitean kokouksissa saapuvilla.

Varman pohjan saamiseksi pääkysymyksen arvostelemiselle on komitea hankkinut eräitä tietoja kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin palkkain vaihteluista vuodesta 1914 lähtien toukokuuhun 1921 asti. Viranpitäjiin nähden on olemassa osin selonteko heille lokakuun 1 päivästä 1915 lähtien myönnetyistä kalliinajanlisäyksistä y. m. (Liite I), osin taulun muotoon laadittu yhdistelmä palkkaetujen muutoksista vuosien 1914 ja 1921 välisenä aikana 40 tyypillisessä tapauksessa (Liite II). Edelleen on kaupungin tilastokonttori komitean pyynnöstä laatinut kaksi graafillista taulua, jotka tyypillisiin tapauksiin kohdistuen osoittavat viranpitäjäin ja työntekijäin palkkauksessa heinäkuun 1 päivästä 1915 toukokuun 1 päivään kuluvaa vuotta tapahtuneet muutokset sekä sen ohessa sosialihallituksen tilasto-osaston heinäkuun 1914 ja joulukuun 1916 sekä heinäkuun 1919 ja toukokuun 1921 väliseltä ajalta laatimat Helsingin kaupungin elantokustannusten vertausluvut verrattuina 1914 vuoden heinäkuulla vallinneisiin elantokustannuksiin. Nämä taulut, joista toinen kohdistuu viranpitäjiin ja työntekijöihin, joilla on kolme lasta, ja toinen viranpitäjiin ja työntekijöihin, jotka eivät saa n. s. lapsiavustusta, julkipannaan Kaupunginvaltuuston istuntosalissa siinä kokouksessa, jossa Valtuusto tämän asian käsittelee.

Lasketut vertausluvut esitetään liitteessä III.

Viime toukokuussa oli elantokustannusten vertausluku 899.3, graafillisissa tauluissa esitettyjen viranpitäjäin palkkavertauslukujen (ilman lapsiavustusta) vaihdellessa 365:stä 702:en sekä niissä esitettyjen työläisten palkkavertauslukujen 925:stä 1,193:en. Suullisia tiedusteluja tekemällä eräille kaupungin työnantajille on edelleen todettu, että työläisten palkkain vastaavat vertausluvut yksityisissä teollisuusyrityksissä olivat viime huhtikuussa noin 1,100—1,200.

Kunnan työntekijäin ja eritoten kunnan viranpitäjäin palkkain vertausluvun erittäin suuren vaihtelevaisuuden johdosta ei kumpaisellekaan ryhmälle voi saada keskivertauslukua toimittamatta erittäin paljotöisiä laskelmia. Likimäärin laskien lienee kuitenkin viranpitäjäin palkkain keskivertausluku 500 ja 600 välillä, joten palkkain kohoaminen olisi 400—500 % saman vertausluvun työntekijäin palkkoihin nähden ollessa 1,000 ja 1,100 välillä, mikä vastaa 900—1,000 %:n korotusta. Viranpitäjäin ja työntekijäin nykyisten palkkain keskinäinen vertailu siis osoittaa, että työntekijäin palkat ovat vuodesta 1914 lähtien suhteellisesti kohonneet likimain kaksi sen vertaa kuin viranpitäjäin. Vähimmälle osalle ovat jääneet ylemmät virkamiehet, sillä heidän palkkavertauslukunsa on noin 400, joten siis palkankorotus vuodesta 1914 lähtien on ollut ainoastaan noin 300 %.

Jos kaupungin palveluksessa olevat henkilöt ryhmitetään sen mukaan kuin he ovat kaupungille tarpeellisia, on ilmeistä, että osa heistä suorittaa kaupungille välttämättömämpää työtä kuin muut. Työntekijät esim. voisi teoreettiselta kannalta jakaa seuraaviin kolmeen ryhmään:

1) Välttämättömät työntekijät, jotka suorittavat työtä, jota ei voi keskeyttää eikä toistaiseksi lykätä, ja joiden työn siis voi asettaa viranpitäjäin työn vertaiseksi. Tähän ryhmään voidaan etusijassa lukea suurin osa teknillisten laitosten, osa puhtaanapitolaitoksen työntekijöistä sekä eräät rakennuskonttorin työntekijät.

2) Kaupungin kehitykselle tärkeinä pidettyjä ja budjettiin merkityillä määrärahoilla kustannettavia uutistöitä suorittavat, lukumäärältään vaihtelevat työntekijät.

3) Hätäaputyöläiset, jotka suorittavat ainoastaan työnansion hankkimiseksi kaupungin väestölle käyntiin pantuja töitä.

Valitettavasti ei kaupunki ole palkkapolitiikassaan suosinut niitä kunnan palveluksessa olevia henkilöjä, joiden työstä kaupunki on enimmin riippuvainen.

Näin ollen voipi tosin näyttää vaikealta koettaa säätää yhteisiä perusteita noudatettaviksi viranpitäjäin ja työntekijäin palkkoihin tarpeellisia muutoksia tehtäessä. Niin kauan kuin elantokustannukset vaihtelevat siinä määrin, kuin viime vuosina on ollut laita, täytyy kuitenkin pitää toivottavana, että Kaupunginvaltuusto vahvistaisi tällaiset perusteet. Koetettuaan mikäli mahdollista kaikinpuolisesti harkita tätä asiaa komitea puolestaan esittää, että Valtuusto periaatteessa päättäisi:

> *että viranpitäjäin ja työntekijäin palkkaedut on, niin kauan kuin elantokustannukset huomattavasti vaihtelevat, asetettava jossain määrin riippuviksi sosialihallituksen julkaisemasta Helsingin kaupungin elantokustannusten vertausluvusta, niin että viranpitäjäin ja työntekijäin palkkaetujen korotus tai alennus on tehtävä yhtaikaa ja suhteellisesti mainitun vertausluvun kohoamiseen tai alenemiseen.*

Siihen katsoen että työntekijäin palkat ovat kohonneet tuntuvasti enemmän kuin viranpitäjäin ja että tätä erisuuruista kohoamista on koko pula-ajan jatkunut, niin että m. m. suuri virkamiesryhmä sai parannetut palkkaedut vasta huhtikuun 1 päivästä 1917, sekä kun komitea ei ole katsonut asiakseen selvittää tämän erisuuruisen kohoamisen syitä eikä sillä myöskään ole ollut aihetta käydä pohtimaan kysymystä, onko viranpitäjäin ja työntekijäin nykyisten palkkaetujen välinen suhde jo vakiintunut, pyytää komitea edelleen esittää:

> *että edellä olevassa ponnessa ehdotettujen perusteiden soveltaminen lykätään siksi, kunnes molemmin puolin tyydyttävä palkanjärjestely on toimeenpantu.*

Mitä tulee aikaan, joksi palkat olisi määrättävä, näyttää liian taajoja alennuksia tai korotuksia olevan vältettävä. Komitea sentähden esittää:

että viranpitäjäin ja työntekijäin palkkoihin tarpeellisiksi katsotut muutokset vahvistetaan voimassa oleviksi kolme kuukautta kerrallaan.

Kunnantyöntekijäin keskusneuvoston tekemästä anomuksesta ja kaupungin yleisten töiden hallituksen sen johdosta antamasta lausunnosta on tehty selkoa Kaupunginvaltuuston viime toukokuun 25 päivän esityslistassa, joten niitä ei tarvinne tässä selostaa. Katsoen siihen melko suureen elantokustannusten vertausluvun kohoamiseen, mikä kuluvana kuukautena tuntuvasti korotettujen vuokrain johdosta on odotettavana, ei komitea puolestaan ole pitänyt kohtuuttomana, että kaupungin yleisten töiden hallituksen alaisten työntekijäin palkat, joita viime maaliskuun 8 päivänä alennettiin, jälleen korotetaan mainittuun päivään asti maksettuihin määriin. Komitean päästyä yksimielisyyteen tästä on se saanut tietää, että kaupungin yleisten töiden hallitus on kokouksessaan kuluvan kesäkuun 9 päivänä päättänyt korottaa työntekijäin palkat näiden toivomaan määrään kesäkuun 15 päivästä lukien. Kun siis tämä kysymys on saatettu ratkaisuun, ei komitealla ole aihetta tässä lähemmältä kajota siihen, vaan pyytää komitea ainoastaan täydennykseksi mainita ehdottavansa sekin anomusta evättäväksi, mikäli koskee korotuksen takautuvaa soveltamista.

Edellä lausuttuun viitaten komitealla on kunnia esittää:

ettei kunnantyöntekijäin keskusneuvoston anomus aiheuttaisi toimenpidettä Kaupunginvaltuuston puolelta.

Helsingissä, kesäkuun 10 päivänä 1921.

E. von Frenckell.

A. Aalto. **Ilmari Killinen.**

Gustaf Norrmén.

Harald Dalström.

Liite I.

Vuosina 1915—21 maksetut kalliinajanlisäykset y. m. yksinäisille viranpitäjille sekä viranpitäjille, joilla paitsi itseään on ollut ainoastaan yksi henkilö elätettävänä.

1) Lokak. 1 p. 1915—syysk. 30 p. 1916.

Kuukausipalkka Smk.	%	Kuukausipalkka Smk.	%
Enint. 150	10	Yli 200	—
151—200	5		

2) Lokak. 1 p. 1916—maalisk. 31 p. 1917.

Kuukausipalkka Smk.	%	Kuukausipalkka Smk.	%
Enint. 50	40	251—300	15
51—100	35	301—350	10
101—150	30	351—400	5
151—200	25	Yli 400	—
201—250	20		

3) Huhtik. 1 p.—heinäk. 31 p. 1917.

Kuukausipalkka Smk.	%	Kuukausipalkka Smk.	%
Enint. 50	60	201—250	30
51—100	52 1/2	251—300	22 1/2
101—150	45	301—350	15
151—200	37 1/2	Yli 350	Smk. 52: 50

4) Elok. 1 p.—lokak. 31 p. 1917.

Kuukausipalkka Smk.	Smk.	Kuukausipalkka Smk.	Smk.
Enint. 50	[1] 50	151—200	100
51—100	75	201—250	105
101—150	90	Yli 250	100

5) Marrask. 1 p. 1917—maalisk. 31 p. 1918.

Kuukausipalkka Smk.	Smk.	Kuukausipalkka Smk.	Smk.
Enint. 50	[2] 150	151—200	200
51—100	[2] 175	201—250	205
101—150	190	Yli 250	200

[1]) Enintään kuitenkin 200 % pohjapalkasta. — [2]) Enintään kuitenkin 300 % pohjapalkasta.

6) Huhtik. 1 p.—kesäk. 30 p. 1918.

Kuukausipalkka Smk.	Smk.	Kuukausipalkka Smk.	Smk.
Enint. 50	200	301—350	325
51—100	225	351—400	300
101—150	245	401—450	275
151—200	265	451—500	250
201—250	285	501—550	225
251—300	305	Yli 550	200

7) Heinäk. 1 p.—jouluk. 31 p. 1918.

Kuukausipalkka Smk.	Smk.	Kuukausipalkka Smk.	Smk.
Enint. 50	275	301—350	425
51—100	300	351—400	[2] 400
101—150	320	401—450	425
151—200	[1] 340	451—500	400
201—250	385	501—550	375
251—300	405	Yli 550	350

8) Palkanjärjestely tammik. 1 p:nä 1919.

Pohjapalkan korotus %:

Kuukausipalkka Smk.	Noin %.	Kuukausipalkka Smk.	Noin %.
100	50	600	26.7
200	45	700	23.6
300	40	800	21.1
400	35	900	19.6
500	30	1,000	18

9) Tammik. 1 p.—maalisk. 31 p. 1919.

Kalliinajanlisäys: 25 % pohjapalkasta + 200 markkaa.

10) Huhtik. 1 p.—lokak. 31 p. 1919.

Kalliinajanlisäys: 25 % pohjapalkasta (enintään kuitenkin 200: —) + 300 markkaa.

11) Jouluk. 1 p:nä 1919.

Lahjapalkkio: Kuukauden palkka (pohjapalkka + kalliinajanlisäys).

12) Marrask. 1 p. 1919—toukok. 31 p. 1920.

Kalliinajanlisäys: 75 % pohjapalkasta (enintään kuitenkin 800: —) + 400 markkaa.

13) Kesäk. 1 p.—marrask. 30 p. 1920.

Kalliinajanlisäys: 125 % pohjapalkasta + 400 markkaa.

14) Jouluk. 1 p:stä 1920.

Kalliinajanlisäys: 125 % pohjapalkasta + 650 markkaa.

[1]) Kuukausipalkan ollessa 200 markkaa kuitenkin 365 markkaa. — [2]) Kuukausipalkan ollessa 400 markkaa kuitenkin 450 markkaa.

Liite II.

Viranpitäjäin palkkauksen korotus, perheenelatuslisäystä lukuun ottamatta, vuosina 1914—21.

Viranpitäjä.	Laitos.	Palkka v. 1914 menosäännön mukaan. Smk.	Palkka v. 1921 menosäännön mukaan. Smk.	Palkkaedut kaikkiaan v. 1921. Smk.	Palkkaetujen lisäys v. 1914—21. %
Oikeuspormestari	Raastuvanoikeus	12,000	16,000	43,800	265
Kaupunginarkkitehti	Rakennuskonttori	10,500	13,000	40,800	289
Ensimmäinen sihteeri	Kaupunginvaltuusto	10,000	16,000	43,800	338
Apulaissihteeri	Rahatoimikamari	8,000	13,000	30,300	279
Terveydenhoidontarkastaja	Terveydenhoitolautakunta	8,000	10,000	30,300	279
Ylilääkäri (johtaja)	Marian sairaala	8,000	10,000	30,300	279
Kansakoulutarkastaja	Ruotsinkieliset kansakoulut	8,000	10,000	30,300	279
Kirjastonhoitaja	Kaupunginkirjasto	8,000	10,000	30,300	279
Kaupunginkassanhoitaja	Rahatoimikonttori	7,500	13,500	34,800	364
Toinen kaupunginvouti	Kaupunginvoudinkonttori	6,000	7,800	25,350	323
Vanhempi tarkastuseläinlääkäri	Lihantarkastusasema	6,000	7,800	25,350	323
Lastenhoidontarkastaja	Köyhäinhoitohallitus	6,000	7,500	24,675	311
Kamreeri	Rakennuskonttori	5,000	10,000	30,300	506
Sihteeri	Sosialilautakunta	5,000	9,000	28,050	461
Assistentti	Kaupungin laboratoori	4,800	6,000	21,300	344
Pöytäkirjuri	Rahatoimikamari	4,200	5,400	19,950	375
Kirjanpitäjä	Sähkölaitos	4,200	6,500	22,425	434
Aktuaari	Maistraatti	4,000	6,000	21,300	433
Reistraattori	Revisionikonttori	3,600	4,000	16,800	367
Työmestari	Poikain ammattikoulu	3,300	4,200	17,250	423
Vanhempi kassanhoitaja	Liikennekonttori	3,000	5,000	19,050	535
Opettaja	Kansakoulut	3,000	5,500	20,175	573
Kassanhoitajatar	Sähkölaitos	2,700	4,800	18,600	589
Työmestari	Poikain ammattikoulu	2,700	3,600	15,900	489
Opettajatar	Kansakoulut	2,600	5,100	19,275	641
Kaitsija	Terveyspoliisi	2,500	3,600	15,900	536
Opettajatar	Tyttöjen ammattikoulu	2,500	4,500	17,925	617
Vanhempi amanuenssi	Kaupunginkirjasto	2,200	3,400	15,450	602
Kaupunginpalvelija	Maistraatin kanslia	2,000	3,600	15,900	695
Vahtimestari	Kaupunginvaltuusto	1,800	3,000	14,550	708
Kirjuriapulainen	Köyhäinhoitohallitus	1,500	2,400	13,200	780
Satamakonstaapeli	Satamakonttori	1,500	2,400	13,200	780
Laskuapulainen, vakinainen	Tilastokonttori	1,500	2,800	14,100	840
Vahtimestari	Liikennekonttori	1,500	2,800	14,100	840
Näytteidenottaja	Kaupungin laboratoori	1,500	3,000	14,550	870
Laboratoorin vahtimestari	Lihantarkastusasema	1,500	3,000	14,550	870
Koneenkäyttäjä hissilaitosta varten	Liikennekonttori	1,200	2,200	12,750	963
Vahtimestari	Terveydenhoitolautakunta	1,200	2,400	13,200	1,000
Vahtimestari	Köyhäinhoitohallitus	1,200	3,000	14,550	1,113
Koneenkäyttäjäapulainen	Liikennekonttori	900	1,800	11,850	1,217

Liite III.

Sosialihallituksen elantokustannusten vertausluvut Helsinkiä varten, lasketuina heinäkuulla 1914 olleisiin elantokustannuksiin verraten.

1914.	
Heinä—syyskuu	102.5
Loka—joulukuu	103.4
1915.	
Tammi—maaliskuu	107.8
Huhti—kesäkuu	106.0
Heinä—syyskuu	121.0
Loka—joulukuu	128.9
1916.	
Tammi—maaliskuu	139.0
Huhti—kesäkuu	144.3
Heinä—syyskuu	162.1
Loka—joulukuu	189.6
1919.	
Heinäkuu	673.3
Elokuu	688.7
Syyskuu	722.4
Lokakuu	736.5
Marraskuu	788.9
Joulukuu	767.8
1920.	
Tammikuu	771.6
Helmikuu	771.6
Maaliskuu	771.8
Huhtikuu	766.8
Toukokuu	773.7
Kesäkuu	791.7
Heinäkuu	850.5
Elokuu	910.8
Syyskuu	951.3
Lokakuu	977.8
Marraskuu	1,005.0
Joulukuu	1,016.4
1921.	
Tammikuu	965.6
Helmikuu	900.0
Maaliskuu	952.3
Huhtikuu	915.4
Toukokuu	899.3

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Rahatoimikamarin lausunto** jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Kesäk. 9 p:nä 1921. *Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 883.

Vaadituksi lausunnoksi Kaupunginvaltuuston asettaman valiokunnan käsittelemästä, jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta (Pain. asiakirj. n:o 15 vuodelta 1921) on rahatoimikamarilla kunnia lausua seuraavaa:

Niinkuin valiokunnan mietinnöstä näkyy, koskee kysymys John Nurminen Osakeyhtiön tekemää tarjousta että kaupunki 2,500,000 markan hinnasta ostaisi jäänsärkijärunko Hansan kattiloineen, erinäisine tarveaineineen ja apukoneineen, ollen tämä tarjous joko hyväksyttävä tai hyljättävä ennen ensi heinäkuun 1 päivää. Tähän alukseen tarkoitettu peräkonekin on tarjottu kaupungin ostettavaksi 250,000 markasta. Koko kauppahinnasta olisi 500,000 markkaa maksettava kauppaa päätettäessä ja loppuosa saisi vuoden olla maksamatta tavallista pankkikorkoa vastaan. Kun seikkaperäisen lausunnon antamiseen tästä tärkeästä asiasta on rahatoimikamarin mielestä ollut käytettävänä varsin lyhyt aika, on kamari koettanut saada tarjouksen voimassaoloaikaa pitennetyksi. Yhtiö on kuitenkin ilmoittanut voivansa ainoastaan, mikäli koneen myyntitarjousta koskee, pitentää tämän ajan syyskuun 18 päivään, mutta sitä vastoin Ruotsista tehtyjen ostotarjousten johdosta käyvän erinomaisen vaikeaksi pitentää laivanrungon tarjousaikaa. Kamarin on sentähden täytynyt käsitellä asia pintapuolisemmin, kuin mitä sen tärkeyteen nähden olisi ollut suotava.

Valiokunnan ehdotuksen mukaisesti on kamari ryhtynyt hankkimaan selvitystä myytäväksi tarjotun koneen käyttökelpoisuudesta. Kirjallista lausuntoa ei vielä ole saapunut, mutta kamarin käyttämät asiantuntijat, insinöörit Petter Johansson ja R. Cavonius, ovat lausuneet, että konetta, vaikka se sinänsä on arvokas, korkean iskulukunsa johdosta täytyy pitää jäänsärkijälaivaan sopimattomana. Muutos tosin voitaisiin tehdä, mutta tästä olisi seurauksena huomattavasti lisääntynyt hiilenkulutus. Kun näin ollen koneen osto näyttää mahdottomalta, täytyy jäänsärkijärungon täydentämisestä olevia kustannuksia laskiessa

edellyttää uudet sekä perä- että keulakoneet hankittavan, joten siis jäänsärkijälaiva, valiokunnan hankkimain tarjousten mukaan, valmiina maksaisi tasaluvuin 16,000,000 markkaa.

Rahatoimikamarin vaatimassa lausunnossa satamakonttori mainitsee, että jäänsärkijälaivan, jonka tarpeellisuudesta kaupungille konttori on yhtä mieltä valiokunnan kanssa, tulisi, voidakseen mahdollisimman myöhään pitää voimassa talviliikennettä, olla likimain Tarmon kokoa, mieluimmin hiukan leveämpi. Konttori ei pidä oikeudenmukaisena, että jäänsärkijälaivan hankkimisesta ja kunnossapidosta koituvat runsaat kustannukset jäisivät kaupungin yksin kannettaviksi, kun laivasta on hyötyä koko maallemme. Helsinki ei voisi niin ollen pysyttää samoja liikenne- ja satamamaksuja kuin Hanko ja Turku, jotka saavat apua valtion jäänsärkijälaivoilta. Ostettavaksi tarjotun jäänsärkijän leveys on konttorin mielestä hiukan liian pieni, varsinkin kun jo vuonna 1913 (Pain. asiakirj. n:o 81 vuodelta 1913) ehdotettiin 15.24 metrin leveyttä rahtihöyrylaivain koon ja leveyden lisääntymistä silmällä pitäen. Suurin syväkulkuisuus oli laskettu 5.9 metriksi, mutta tämä lisääntyy sen johdosta että laivaan asetetaan keulakone. Tarjotun peräkoneen on konttori havainnut sopimattomaksi. Erittäin tärkeää on konttorin mielestä, että kaupunki mahdollisimman pian hankkii pienemmän jäänsärkijän, joka myös voitaisiin varustaa palolaivaksi ja olisi apuna satamissa, koska merenkulkuhallitus on ilmoittanut, etteivät valtion jäänsärkijät enää suorita semmoista työtä ja taas Pelastaja II, jota talvella 1920 käytettiin tähän tarkoitukseen, luovutettaneen Venäjälle.

On kieltämätöntä että, niinkuin usein on huomautettu, säännöllistä ja turvallista talvilaivaliikennettä täytyy pitää erinomaisen tärkeänä jokaiselle rannikkokaupungille. Tässä kohden on Helsingin kaupunki valtion puolelta, joka tähän asti on yksin hoitanut ulkoväyläin avoinna pitämisen, viime aikoihin asti ollut asetettuna jonkin verran lapsipuolen asemaan. Viime vuosina on tässä tapahtunut ilahuttava muutos, kun uusi, talvisaikaan käyttökelpoinen Porkkalan väylä on valtion toimesta pantu kuntoon ja liikennettä kaupunkiin niinikään on pidetty avoinna viime talvena. Toiveita on niinikään annettu siitä, että valtion jäänsärkijälaivat edelleenkin niin kauan kuin mahdollista tyydyttäisivät Helsingin kaupungin tarpeita. Jotta talviliikenteestä voitaisiin saada mahdollisimman suuri hyöty, lienee kuitenkin tarpeellista saada takeita tämän liikenteen jatkumisesta johonkin määräpäivään, koska kauppaliikkeet ainoastaan siinä tapauksessa voivat järjestää tuontinsa edullisesti. Viennillekin lienee varmuus liikennemahdollisuuden jatkumisesta määräaikaan asti melko tärkeä. Tällaisia takeita tuskin kuitenkaan saataneen valtiolta, jolla täytyy olla täysi valta määrätä jäänsärkijälaivansa niihin paikkoihin, missä ne harkitaan tarpeellisimmiksi, ja edellytettävissä on, että Hanko tässä kohden on edelleen oleva suositussa asemassa. Puheena ollut uuden, isonlaisen jäänsärkijälaivan osto valtiolle parantaisi Helsingin kaupungin asemaa, mutta tähän ei liene pantava ylen suuria toiveita, sillä

näiden tulevaisuudentuumain toteutuminen lienee nykyhetkellä luettava toivomusten piiriin. Näyttää sentähden luultavalta, ettei Helsingin kaupungin etu tule täysin turvatuksi, ellei kaupunki ennemmin tai myöhemmin hanki itselleen omaa jäänsärkijälaivaa.

Nyt tarjotun aluksen sopivaisuudesta on valiokunta antanut tyhjentävän selvityksen. Kamari pyytää ainoastaan viitata siihen satamakonttorin huomauttamaan seikkaan, että jo vuonna 1913 oltiin sitä mieltä, että Helsingille sopivan jäänsärkijälaivan tulee olla jonkin verran (noin 1 m) leveämpi sekä että laivarakennusteknikka pyrkii käyttämään lisääntymistään lisääntyviä leveysmittoja. Juuri tämä seikka lienee ollut syynä siihen, ettei valtio merenkulkuhallituksen puoltavasta lausunnosta huolimatta Hansaa ostanut. — Rungon hintaa täytyy nykyoloissa ilmeisesti pitää erittäin huokeana. Valmiin aluksen hinta nousisi, niinkuin edellä mainittiin, 16,000,000 markan vaiheille, jos valmiiksi rakennuttaminen toimitetaan nykyisin työ- ja tarveainehinnoin. Myyjän ilmoituksen mukaan nousisivat uuden aluksen rakennuskustannukset nykyään 26—28 miljoonaan markkaan, jossa määrässä kuitenkin erään toisen asiantuntijalausunnon mukaan lienee melko paljon tinkimisen varaa. Vuotuisia käyttökustannuksia on vaikea laskea, mutta valtion jäänsärkijälaivan vastaavain kustannusten pohjalla voi ne nykyisin polttoainehinnoin arvioida tasaluvuin miljoonaksi markaksi, ja nousevat ne, kun korko ja kuoletus otetaan lukuun, yli 3 miljoonan markan. Jos, niinkuin valiokunta on ajatellut, valtion kanssa voitaisiin aikaansaada sopimus jäänsärkijälaivan yhteisestä käyttämisestä ja tämän yhteydessä valtioapua laivan hankkimiseen ja valmiiksi rakennuttamiseen, mikä merenkulkuhallituksen ilmoituksen mukaan ei olisi mahdotonta, vähenisivät, vuosikustannuksetkin suhteellisesti. Vuositulojen laskemiseksi ei ole käytettävänä tarpeellista pohjaa, mutta epäilemätöntä lienee, etteivät ne varmastikaan lähiaikoina eivätkä luultavasti tuonnempanakaan likimainkaan korvaisi menoja. Jos edellä mainittu sopimus valtion kanssa saataisiin aikaan ja laiva luovutettaisiin merenkulkuhallituksen käytettäväksi helmikuun 1 tai 15 päivänä, olisi liikennekauden pitennys vesien jäätymisestä lähtien keskimäärin ainoastaan 10—20 päivää ja siis hyöty jäänsärkijän toiminnasta Helsingille sangen vähäinen.

Rahatoimikamarista on näyttänyt siltä, kuin olisi asian ratkaisussa suurin paino pantava kysymykseen, milloin kaupunki katsoo olevansa pakotettu itse ottamaan huolekseen talviliikenteen avoinna pitämisen. Jos tämän toiminnan tulee alkaa heti, kuin ostettavaksi tarjottu laiva ehditään panettaa kuntoon, näyttää tarjous edulliselta, koska säästyisi monta miljoonaa siihen verraten mitä uuden laivan rakennuttaminen maksaisi. Jos sitä vastoin tähän ei ole välttämätöntä pakkoa ja jonkin verran pitempi aika katsotaan saavan kulua, ennenkuin kaupungin, pysyäkseen kilpailussa muiden paikkakuntain rinnalla, täytyy ryhtyä mainittuun toimenpiteeseen, ei tarjouksen hyväksyminen luultavasti tuota minkäänlaista voittoa. Lainavaroja, joilla puheenalainen osto luul-

tavasti täytyy suorittaa, täytyy olettaa vastedes olevan saatavissa nykyistä huokeammin ehdoin, ja tarveainehintainkin huojistumista näyttää voivan odottaa. Näyttää sentähden luultavalta, että vuosikymmenen kuluessa on oleva saatavissa uusi, nimenomaan Helsingin liikennettä varten rakennettu uudenaikainen alus samoilla kustannuksilla, mitkä nyt tehdyn tarjouksen hyväksyminen aiheuttaisi.

Kun siis on ratkaistava, milloin kaupungilla on oleva oma jäänsärkijälaiva, astuvat rahataloudelliset näkökohdat etualalle. Vaikkei lähivuosien rahatalous-suunnitelmaa vielä ole kaupungille laadittu, saanee pitää tiettynä, ettei pulakauden aikaansaamia vaikeuksia voida lähiaikoina kokonaan voittaa, vaan että ne vielä varsin kauan pakottavat kaupunkia noudattamaan mahdollisimman suurta säästäväisyyttä. Näyttää sentähden tuskin olevan puolustettavissa, että nykyisten tukalain rahaolojen vallitessa käytäisiin suorittamaan niin suurta, vaikkapa parin, kolmen vuoden osalle jaettua menomäärää, kuin tässä on puheena ja josta parhaassa tapauksessa voittoa on odotettavana vasta verraten kaukaisessa tulevaisuudessa. Tällä näyttää asia todellisuudessa jo olevan ratkaistu — kielteiseen suuntaan. On esitettävissä muitakin syitä, jotka puoltavat nyt puheena olevan kokoisen oman jäänsärkijälaivan hankkimisen siirtämistä tuonnemmaksi. Tuskin tarvinnee peljätä, että valtio kustannettuaan Porkkalanväylän kuntoonpanon ja voimassa pidettyään liikennettä Helsinkiin yhden talven, äkkiä muuttaisi menettelyään ja olisi kaupungille antamatta minkäänlaista apua. On sentähden odotettavissa, että lähiaikoina saavutetaan erittäin arvokasta kokemusta sekä mainitun väylän sopivaisuudesta — tätä on asiantuntevalla taholla epäilty — että myös laivanisännistöjen halusta suunnata tavarankuljetus Helsinkiin talvikaudella, mitä viimevuotisen kokemuksen perusteella täytyy pitää epäiltävänä. Lykkäämällä asian ratkaisun tuonnemmaksi kaupunki siis pääsisi maksamasta sangen kalliita oppirahoja. Voitaneen tosin väittää, että alhaiskonjunktuurin vallitessa on voimat suunnattava valmisteluihin vastaisen korkeakonjunktuurin varalle. Tämä pitääkin paikkansa, ja tuollaisiin valmisteluihin on epäilemättä ryhdyttävä, sikäli kuin kaupungin rahavarat sallivat, esimerkiksi varaamalla vuosirahasäännöissä varoja puheenalaisen liikennevälineen vastaiseen hankintaan.

Edellä lausutun johdosta on rahatoimikamari yksimielisesti katsonut olevan ehdottaminen evättäväksi John Nurminen Osakeyhtiön tarjouksen. Sitä vastoin on kamari samoin kuin satamakonttorikin pitänyt erittäin tärkeänä, että hankittaisiin pienempi jäätä särkevä hinaajavene, likimain Pelastaja I ja II kokoinen ja voimainen, pitämään avoinna satamia ja avustamaan laivoja niiden laskiessa laituriin ja siitä poistuessa. Lienee annettava uuden satamahallituksen tehtäväksi joutuisimmin valmistella tätä asiaa.

Palauttaen lähetekirjat rahatoimikamari edellä esitetyn mukaisesti kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että John Nurminen Osakeyhtiön tarjous myydä kaupungille sekä jäänsärkijärunko Hansa siihen kuuluvine tarveaineineen ja apukoneineen että mainitun jäänsärkijän pääkone ei ole aiheuttava toimenpidettä; sekä

että, edellyttäen satamahallitus asetettavan, sille annetaan tehtäväksi joutuisimmin valmistella kysymystä satamajäänsärkijälaivan hankkimisesta kaupungille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys kunnallisten ammattientarkastajain virkatehtäviä koskevain määräysten muuttamisesta.

Terveyedenhoitolautakunta teki huhtikuun 15 päivänä 1920 sosialihallitukselle esityksen että Helsingin kaupungin kunnalliset ammattientarkastajat vapautettaisiin velvollisuudesta koota vuotuista teollisuustilastoa suurista teollisuustyöpaikoista.

Tämän esityksen johdosta *sosialihallituksen ammattientarkastusosasto* huomautti, ettei sosialihallituksella ole oikeutta myöntää anottua vapautta, koska se olisi vastoin senaatin syyskuun 9 päivänä 1918 kunnallisen ammattientarkastuksen järjestämisestä ja kunnallisten tarkastajain toiminnasta antaman päätöksen 9 §:n määräyksiä.

Jo tammikuun 10 päivänä 1920 oli Helsingin ja Turun piirien naispuolinen ammattientarkastaja, sen johdosta että laki kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista astui voimaan s. k. 24 päivänä eikä Helsingin kaupungin silloinen ainoa työpaikkain tarkastaja työpaikkain suuren lisääntymisen johdosta ehtisi kaikkia niitä tarkastaa useammin kuin joka kuudes tai seitsemäs vuosi, pyytänyt sosialihallitusta ryhtymään sen suuntaisiin toimenpiteisiin, että Helsingin kaupunki velvoitettaisiin järjestämään kunnallinen työpaikkain tarkastus tyydyttävämmällä tavalla. Tämän johdosta *sosialihallitus* Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä kehoitti Valtuustoa ryhtymään semmoisiin toimenpiteisiin, että kunnallisten tarkastajain lukumäärää riittävästi lisättäisiin ja että tehtävät jaettaisiin heidän kesken tarkoituksen mukaisesti.

Viimeksi mainitun esityksen johdosta *terveydenhoitolautakunta* kirjelmässä syyskuun 16 päivältä 1920 lausui käsityksenään, että edellä mainittu syyskuun 9 päivänä 1918 annettu senaatin päätös epäilemättä oli tarkistuksen tarpeessa. Mainitun päätöksen mukaan ovat kunnalliset tarkastajat sekä terveydenhoitolautakunnan että valtion piiritarkastajan alaisia, ollen jälkimmäinen oikeutettu antamaan kunnallisten tarkastajain suoritettavaksi vähäpätöisempiä tehtäviä, jotka haittaavat heidän varsinaisten toimiensa hoitamista. Lautakunnan mielestä olisi valtioneuvostolle tehtävä esitys puheenalaisen senaatinpäätöksen muuttamisesta siihen suuntaan, että kunnalliset tarkastajat vapautettaisiin ryhtymästä minkäänlaisiin toimenpiteisiin niihin työpaikkoihin nähden, jotka eivät ole kunnallisen tarkastuksen alaisia.

Koska kuitenkin näiden muutosten aikaansaamiseen kuluisi jonkin verran aikaa ja kunnallinen tarkastus oli siihen mennessä tyydyttävästi järjestettävä, ehdotti terveydenhoitolautakunta tarkastuksen järjestettäväksi niin, että toistaiseksi asetettaisiin kolme uutta tarkastajaa, nimittäin kaksi naispuolista ja yksi miespuolinen, samoin palk-

kaeduin kuin nykyiset tarkastajat. Viimeksi mainituista olisi yksi määrättävä ylitarkastajaksi, joka vähemmässä määrässä ottaisi osaa varsinaiseen tarkastustyöhön ja sen sijaan ohjaisi tarkastajia näiden toiminnassa. Jos tarkastajain lukua lisättäisiin lautakunnan ehdotuksen mukaisesti, voisivat nämä myös hoitaa kahvilain, ruokalain, hotellien ja yömajain tarkastuksen.

Palkkalautakunnan enemmistö puolsi edellä kerrottua terveydenhoitolautakunnan esitystä mikäli koski väliaikaisten tarkastajain asettamista ehdotetuin palkkaeduin. Lautakunnan puheenjohtajan mielestä sitä vastoin ei asiassa olisi ryhdyttävä väliaikaisiinkaan toimenpiteisiin, ennenkuin valtioneuvosto oli tehnyt lopullisen päätöksen ammattientarkastuksen uudestaan järjestämisestä.

Rahatoimikamari myöntää, että sitä tarkastusta, jonka senaatin syyskuun 9 päivänä 1918 tekemä päätös velvoittaa kunnat toimeenpanemaan, on vaikea suorittaa kaupungin palveluksessa sitä varten nykyään olevilla työvoimilla, varsinkin siitä lähtien kuin tammikuun 24 päivänä voimaan tullut laki kauppa- y. m. liikkeiden työoloista on tarkastusvelvollisuutta sangen paljon lisännyt. Toiselta puolen kamari kuitenkin on sitä mieltä, että käytännössä lienee mahdoton valvoa, että viime vuosina työntekijäin suojelemiseksi annettuja lakeja ja asetuksia aina ja joka kohdassa tarkoin noudatetaan. Sitä varten tarvittaisiin niin runsaita tarkastusvoimia, että niiden kustantaminen tuottaisi aivan kohtuuttomia menoja, varsinkin niin suuressa liikekeskuksessa kuin Helsinki on. Kun näin on laita ja kun kamari edelleen oli sitä mieltä, ettei kuusikaan tarkastajaa voisi valvoa, ettei puheenalaisten työväensuojelulakien määräyksiä miltään kohden rikottaisi kaupungin koko joukon toiselle kymmenelle tuhannelle nousevissa liikkeissä ja työpaikoissa, ei kamari katsonut kunnallisten ammattientarkastajain lukumäärää ainakaan toistaiseksi olevan lisättävä. Sen sijaan kamari puolsi terveydenhoitolautakunnan ehdotusta että Kaupunginvaltuusto päättäisi valtioneuvostolta anoa semmoista muutosta usein mainittuun senaatinpäätökseen, että kunnalliset tarkastajat vapautettaisiin sen 9 §:n 3, 4 ja 5 kohdassa mainittujen tehtäväin suorittamisesta.

Kaupunginvaltuusto käsitteli asian kokouksessaan joulukuun 8 päivänä 1920, jolloin terveydenhoitolautakunnan ehdotus tarkastajain lukumäärän lisäämisestä hyväksyttiin ja kysymys kunnallisten ammattientarkastajain virka-asemasta ja tehtävistä lähetettiin lausunnon saamiseksi sosialilautakuntaan. Sen ohessa annettiin budjettivaliokunnan toimeksi 1921 vuoden menosääntöehdotukseen merkitä puheenalaisesta ammattientarkastajain lukumäärän lisäämisestä johtuva määräraha, minkä ohessa kokouksessa tehtiin ehdotus ammattientarkastuksen valvonnan siirtämisestä terveydenhoitolautakunnalta sosialilautakunnalle.

Edellä mainittua tehtävää täyttääkseen on *sosialilautakunta* kirjelmässä tammikuun 28 päivältä 1921 n:o 16 lausunut seuraavaa:

Kunnallinen ammattientarkastus on järjestetty ammattientarkastuksesta elokuun 18 päivänä 1917 annetulla asetuksella sekä sitä muuttavalla, syyskuun 9 päivänä 1918 annetulla lailla ynnä kunnallisen ammattientarkastuksen järjestämisestä ja kunnallisten ammattientarkastajain toiminnasta viimeksi mainittuna päivänä annetulla senaatin pää-

töksellä. Kunnallisesta ammattientarkastuksesta elokuun 18 päivänä 1917 annetun asetuksen 4 §:n mukaan, sellaisena kuin se on syyskuun 9 päivänä 1918 annetun lain muuttamassa muodossa, tulee kunnallisten tarkastajain hoitaa tarkastustehtäväänsä ammattientarkastusten johtosäännön ja muitten sille annettujen ohjeiden mukaan sekä valtion ammattientarkastajan valvonnan alaisena. Kunnalliset ammattientarkastajat ovat siten tämän säännöksen mukaisesti valtion ammattientarkastusviranomaisten määräysvallan ja valvonnan alaiset. Toiselta puolen ovat kunnalliset ammattientarkastajat kunnallisina viranomaisina lain mukaan myöskin terveydenhoitolautakunnan määräysvallan ja valvonnan alaiset. Ammattientarkastus kuuluu nimittäin terveydenhoidosta joulukuun 22 päivänä 1879 annetun terveydenhoitoasetuksen mukaan terveydenhoitolautakunnan tehtäviin. Myöskin Helsingin kaupungin kaupunginlääkärien johtosäännössä, joka on vahvistettu joulukuun 21 päivänä 1893, on mainittu, että ensimmäisen kaupunginlääkärin on valvottava tehtaista ja käsityöpajoista y. m. annettujen säännösten noudattamista. Vihdoin on myöskin mainitussa syyskuun 9 päivänä 1918 annetussa päätöksessä kunnallisen ammattientarkastuksen järjestämisestä säädetty, että terveydenhoitolautakunnan asianomaisen ammattientarkastajan ohella on katsottava, että kunnan velvollisuutena oleva tarkastus tulee asianmukaisesti järjestetyksi ja suoritetuksi sekä että kunnalliset tarkastajat täyttävät tehtävänsä. Jo sitä seikkaa, että kunnalliset ammattientarkastajat näin ovat sekä kunnallisten että valtion viranomaisten alaiset, on itsessään pidettävä epäkohtana. Tämä epäkohta on tullut sitä suuremmaksi, kun ei myöskään raja valtion ja kuntain elinten määräämis- ja valvontavallan välillä ole tarkoin määritelty, vaan on epäselvä ja tulkinnan varassa.

Valtion ammattientarkastajat ovat katsoneet m. m. olevansa oikeutetut suoraan sivuuttaen terveydenhoitolautakunnan kunnallisille tarkastajille antamaan määräyksiä ja ohjeita. Tästä määräys- ja valvontavallan jakamisesta valtion ja kuntain elinten välillä ja yleisten säännösten epäselvyydestä on ollut seurauksena, että ristiriitoja terveydenhoitolautakunnan ja valtion ammattientarkastajain välillä useita kertoja on syntynyt. Terveydenhoitolautakunnan on näissä oloissa ollut vaikea tyydyttävällä tavalla osaltaan valvoa ammattientarkastusta ja ylläpitää asianmukaista työjärjestystä ja työnjakoa tarkastajain kesken. Valtion ammattientarkastajain kunnallisille ammattientarkastajille antamat tehtävät ovat esimerkiksi usein olleet niin suuritöiset, että kunnalliset tarkastajat eivät ole ehtineet suorittaa terveydenhoitolautakunnan niille antamia tarkastustehtäviä.

Valtion ammattientarkastajain toimivaltaa ei näin ollen ole määritelty sopusoinnussa kunnallisen itsehallinnon periaatteiden kanssa. Kunnallinen itsehallinto, sellaisenaan kuin tämä meidän tähänastisessa lainsäädännössämme on vakiintunut, edellyttää, että valtion hallintoviranomaiset eivät voi ryhtyä välittömiin hallintotoimiin kunnallisiin virkamiehiin nähden. Kunnallisen itsehallinnon periaatteen johdonmukainen sovelluttaminen vaatii, että valtion tarkastusviranomaisilla on ainoastaan valvontaoikeus kunnallisten virkamiesten toimintaan nähden ja, mikäli kunnallisten virkamiesten toiminta antaa aihetta muistutuksiin, ovat huomautukset niistä tehtävät kaupungin hallitukselle, jona meillä lain

mukaan toimii maistraatti, tai poikkeustapauksissa, milloin laki sen nimenomaan sallii, sille asianomaisen hallintoalaa hoitavalle kunnalliselle lautakunnalle, jonka alaisina virkamiehet toimivat. Mikäli valtion viranomaisten taholta halutaan suurempia muutoksia jonkin hallintoalan virkamiesten toiminnan järjestelyyn, on valtion viranomaisten tehtävä siitä esitys kaupungin hallitukselle tai kaupunginvaltuustolle. Uusimmassa ammattientarkastusta koskevassa lainsäädännössä on kuitenkin poikettu tästä kunnallisen itsehallinnon yleisestä periaatteesta. Jo ammattientarkastusta koskevan lain 4 §:ssä on, kuten edellä huomautettiin, säädetty, että kunnallisten ammattientarkastajain tulee toimia ammattientarkastuksen johtosäännön mukaan, jonka valtioneuvosto vahvistaa, sekä muiden ammattientarkastukselle annettujen ohjeiden mukaan. Käytäntö on tämän säännöksen perusteella muodostunut sellaiseksi, että valtioneuvosto asiassa on antanut tarkemmat määräykset. Valtioneuvoston antamiin määräyksiin on sitten otettu säännöksiä, jotka oikeuttavat valtion ammattientarkastajat eräissä tapauksissa välittömästi antamaan määräyksiä kunnallisille tarkastajille. Ammattientarkastuksesta annetun lain 4 §:n 4 kohdan säännöstä, että asianomaisten kaupunginviranomaisten on annettava valtion ammattitarkastajalle tarpeellista virka-apua, ja kunnallisten ammattitarkastuksen järjestämistä koskevan senaatin päätöksen 2 §:n kolmen viimeisen kohdan säännöstä, että asianomainen ammattientarkastaja epätietoisessa yksityistapauksessa ratkaisee, onko työpaikka kuuluva kunnallisen tarkastuksen alaan, ovat valtion ammattientarkastajat käytännössä tulkinneet niin laajasti, että he ovat katsoneet olevansa oikeutetut sivuuttamalla kunnallisesta ammattientarkastuksesta vastuussa olevan lautakunnan, terveydenhoitolautakunnan, antamaan kunnallisille ammattientarkastajille velvoittavia määräyksiä. Tästä luopumisesta kunnallisen itsehallinnon periaatteesta ovat lähinnä käytännössä johtuneet edellä kosketellut ristiriidat.

Joskin valtion ammattientarkastajat viimeksi kosketellussa suhteessa sosialilautakunnan käsityksen mukaan ovat katsoneet voivansa ottaa itselleen suuremman toimivallan, kuin mitä asetukset edellyttävät, ja vaikkakin siis tässä kohden todetut epäkohdat ilman muutosta nykyisiin asetuksiin lienevät poistettavissa, jää se tosiasia kuitenkin edelleen olemaan, että valtion ja kuntain toimivallan rajat ammattientarkastukseen nähden ovat määritellyt epäselvästi ja ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon periaatteen kanssa. Sen kautta että kunnallinen ammattientarkastus siirretään terveydenhoitolautanalta sosialilautakunnalle ei tätä epäkohtaa vielä saada korjatuksi.

Lautakunnassa on vähemmistön puolelta, johon ovat kuuluneet lautakunnan jäsenet Harvia ja Tabelle, edelleen huomautettu, että ammattientarkastus on tähän asti kuulunut terveydenhoitolautakunnan toimialaan ja että laadittaessa ehdotusta uudeksi terveydenhoitoasetukseksi on tarkoituksena ollut edelleenkin pysyttää tämä hallintoala terveydenhoitolautakunnan alana, mikä järjestely on johtunut siitä luonnollisesta syystä, että ammattientarkastukseen oleellisena puolena sisältyy työpaikkojen terveydellisten olojen tarkastus, joskin ammattientarkastuksen tehtävät uuden työväensuojelu ja työaikalainsäädännön johdosta ovat laajentuneet käsittämään myöskin työaikalainsäädännön valvontaa, joten kunnallinen ammattientarkastus edelleen lähinnä kuuluu sille kunnalliselle

elimelle, joka varsinaisesti on asetettu ja kokoonpantu terveyshoidollista asiantuntemusta silmälläpitäen. Edelleen on otettava luomioon että, senkin jälkeen kuin ammattientarkastus olisi siirretty sosialilautakunnan alaiseksi, on terveydenhoitolautakunnan terveydenhoitolainsäädännön ja yleisten tehtäviensä vuoksi valvottava, että terveydellisiä puolia työpaikoissa ei laiminlyödä, josta on seurauksena, että kunnallisesta ammattientarkastuksesta nykyään huolehtivan kahden viranomaisen asemesta jakaantuu työpaikkojen valvonta, sosialilautakunnan saatua ammattientarkastuksen valvontansa alaiseksi, kolmen eri viranomaisen kesken, mikä tietenkin johtaisi luonnollisesti entistä suurempaan epäselvyyteen eri viranomaisten toimivallan rajoista.

Työväenlainsäädännön jatkuva kehittyminen vähemmistön mielestä tosin voi mahdollisesti johtaa siihen, että erikoinen elin työväenasiain hoitoa varten on säilytettävä ja että kunnan hallinnonkin alalla sosialihallitusta jossain määrin vastaava elin on pysytettävä. Toistaiseksi ei kuitenkaan samaa hallintoalojen johtoperiaatetta kuin valtion hallinnossa voida kunnallishallinnossa johdonmukaisesti noudattaa, koskapa nykyisin useimmat niistä asioista, jotka kuuluvat sosialihallituksen toimialaan, on jätetty eri lautakuntien tehtäväksi, kuten köyhäinhoitohallitukselle ja työnvälitystoimistojen johtokunnille.

Kaiken edellisen perusteella sekä siihen katsoen, että toistaiseksi vain vähän kokemusta on saatu kunnallisen ammattientarkastuksen järjestelystä, vähemmistö sosialilautakunnassa on ollut sitä mielipidettä, ettei vielä ole ryhdyttävä kunnallista ammattientarkastusta uudestaan järjestämään. Jos tähän kuitenkin nyt jo ryhdytään, on uudistukset toistaiseksi rajoitettava siihen, että mainittuna syyskuun 9 päivänä 1918 annettua senaatin päätöstä kunnallisen ammattientarkastuksen järjestämisestä sikäli selvennetään, että todettu ristiriitä valtion ammattientarkastajain ja terveydenhoitolautakunnan välillä saadaan poistetuksi. Tämä käy vähemmistön mielestä parhaiten päinsä siten, että mainitun päätöksen 4 §:än lisätään sanat — — — — »kuin myös toimittaa näille ne määräykset, jotka asianomainen valtion ammattientarkastaja antaa.»

Koska kuitenkin tärkein ja oleellisin osa kunnallisesta ammattientarkastuksesta kuuluu sosialipoliittisiin kysymyksiin ja on niinmuodoin sosialilautakuntaa lähinnä ja koska vastaava jako on toimeenpantu valtion virastojen jaossa m. m. siten, että ammattientarkastus on uskottu sosialiministeriölle ja sosialihallitukselle, sosialilautakunta on kuitenkin tullut siihen lopputulokseen, että esillä oleva ehdotus kunnallisen ammattientarkastuksen siirrosta terveydenhoitolautakunnalta sosialilautakunnalle voidaan jo nyt toteuttaa, kuitenkin edellyttäen että mainitun syyskuun 9 päivänä 1918 annetun senaatin päätöksen 4 § tulee muutetuksi siten, että kunnallinen ammattientarkastus voidaan siirtää niissä kunnissa, joissa on erityinen sosialilautakunta, viimeksi mainitun lautakunnan valvonnan alaiseksi. Sosialilautakunta on senvuoksi päättänyt Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että Valtuusto anoo valtioneuvostolta puheenalaisen muutoksen tekemistä sanottuun senaatin päätökseen.

Sen jälkeen kuin tämä muutos on aikaansaatu ja kunnallinen ammattientarkastus uuden asetuksen perusteella siirretty sosialilautakunnalle, voidaan sosialilautakunnan

käsityksen mukaan sittemmin ottaa harkittavaksi, missä määrin muita muutoksia ammattientarkastuksen nykyiseen järjestelyyn on tarpeen.

Mitä nimenomaan tulee ehdotukseen siitä, että valtioneuvostolle tehdään esitys syyskuun 9 päivänä 1918 annetun senaatin päätöksen 9 §:n 3, 4 ja 5 kohtien muuttamisesta sellaiseksi, että kunnalliset ammattientarkastajat tulevat vapautetuiksi näille tarkastajille näissä kohdissa annetuista tehtävistä, on sosialilautakunta tahtonut huomauttaa, että kysymyksessä olevia kohtia ilmeisestikään ei ole niin käsitettävä, että kunnallisten ammattientarkastajain henkilökohtaisesti on suoritettava kaikki näissä kohdissa mainitut työt. Sosialilautakunnan käsityksen mukaan voidaan nämä työt ainakin toistaiseksi haitatta jättää kansliahenkilökunnan suoritettaviksi. Mikäli ei terveydenhoitolautakunnan tai vastaisuudessa sosialilautakunnan kansliahenkilökunta ehdi tätä työtä suorittaa, voi kunta palkata kanslia-apulaisen tai vahtimestarin näitä y. m. samanlaatuisia ammattitarkastuksen pikkutehtäviä suorittamaan. Kunnallisen ammattientarkastuksen vapauttaminen Helsingissä näistä tehtävistä tuntuu sitä paitsi epätarkoituksenmukaiselta, koska kysymyksessä olevien tehtävien suorittaminen kaikkein useimmissa muissa kunnissa käytännöllisistä syistä joka tapauksessa täytyy jäädä kunnallisten tarkastajain suoritettavaksi. Sosialilautakunta on senvuoksi päättänyt ehdottaa, että tämä ehdotus kysymyksessä olevassa asiassa saisi tällä kertaa raueta.

Sen perusteella, mitä asiassa näin on esiintuotu, saa sosialilautakunta niinmuodoin Kaupunginvaltuustolle kunnioittaen ehdottaa,

että Kaupunginvaltuusto päättäisi valtioneuvostolta anoa kunnallisesta ammattientarkastuksesta syyskuun 9 päivänä 1918 annetun senaatin päätöksen 4 §:n muuttamista siihen suuntaan, että kunnallinen ammattientarkastus voidaan siirtää niissä kunnissa, missä on erityinen sosialilautakunta, viimeksi mainitun lautakunnan valvonnan alaiseksi sekä

että Kaupunginvaltuusto antaisi kysymyksen yllämainitun senaatinpäätöksen 9 §:n 3, 4 ja 5 kohdan muuttamisesta tällä kertaa raueta.

Sosialilautakunnan tässä esitetyn kirjelmän lähetti valmisteluvaliokunta *terveydenhoitolautakuntaan*, joka viime huhtikuun 14 päivänä antoi asiasta seuraavan uuden lausunnon:

Antamassaan lausunnossa terveydenhoitolautakunnan tekemästä esiyksestä, että senaatin kunnallisen ammattientarkastuksen järjestämistä koskevan, syyskuun 9 päivänä 1918 antaman päätöksen 9 § muutettaisiin niin, että kunnalliset ammattientarkastajat vapautettaisiin kaikista tehtävistä sellaisiin työpaikkoihin nähden jotka eivät ole kunnallisen tarkastuksen alaisia, on sosialilautakunta ehdottanut, että Kaupunginvaltuusto antaisi mainitun esityksen raueta, koska sosialilautakunnan mielipiteen mukaan asiaa koskevia säännöksiä on tulkittava niin, että kunnallisten ammattientarkastajain henkilökohtaisesti on suoritettava kaikki näissä säännöksissä mainitut työt, vaan että ne haitatta

voidaan jättää kansliahenkilökunnan suoritettaviksi. Tämän johdosta tahtoo terveydenhoitolautakunta huomauttaa olleensa asiasta samaa mieltä ja siitä ilmoittaneensa sosialihallitukselle, joka kuitenkin on ollut päinvastaista mielipidettä ja nimenomaan velvoittanut kunnan tarkastajat itse suorittamaan sanotut tehtävät. Kun sen kautta ammattientarkastajain aikaa turhaan käytetään työhön, joka ei kysy erityistä taitoa, ja heidän varsinainen työnsä on siitä tullut kärsimään, on terveydenhoitolautakunta katsonut erittäin suotavaksi, että puheenalainen asetus muutettaisiin ehdotettuun suuntaan, ja pysyy terveydenhoitolautakunta edelleenkin ehdotuksessansa, koska sosialilautakunnan epäävä lausunto ilmeisesti johtuu siitä, ettei tämä lautakunta tietenkään ole tuntenut kaikkia terveydenhoitolautakunnan ehdotukseen vaikuttavia seikkoja.

Jos puheenalainen asetus muutetaan, olisi syytä saada aikaan myös sellainen muutos siihen, ettei sosialihallitus tahi valtion ammattientarkastajat saisi antaa määräyksiä tai tehtäviä suoraan kunnallisille tarkastajille, vaan että mainitut viranomaiset ilmoittaisivat toivomuksensa asianomaiselle terveydenhoitolautakunnalle, joka sitten jättäisi asianmukaiset tehtävät kunnallisten ammattientarkastajain suoritettaviksi.

Koska sosialilautakunta samalla on ehdottanut, että voimassa olevaan asetukseen koetettaisiin saada aikaan muutos siihen suuntaan, että kunnallinen ammattientarkastus siirrettäisiin terveydenhoitolautakunnalta sosialilautakunnalle, lienee syytä huomauttaa tällaisen muutoksen olevan työväensuojeluksen kannalta vähemmän toivottavan. Jos ammattientarkastuksen pääasiallisena tehtävänä on katsottava olevan voimassa olevien asetusten noudattamisen valvominen puhtaasti yhteiskunnalliselta näkökannalta ja erittäinkin mikäli koskee työajan pituutta, ja siihen suuntaan näkyy viime aikoina meillä valitettavasti yhä enemmän pyrityn, silloin olisi luonnollisinta, että koko tämä laitos olisi sosialilautakunnan alainen, mutta silloin ei ammattientarkastajilta myöskään ole ammattitaitoon nähden vaadittava mitä tähän asti on pidetty toivottavana. Sitä vastoin tulisi, jo nämä virkailijat olisivat sosialilautakunnan alaisia, ammattientarkastuksen terveydenhoidollinen puoli varmaan suuressa määrässä syrjäytetyksi, vaikkakin ne vaarat, jotka monessa ammatissa uhkaavat työntekijöitä terveydellisessä suhteessa, ovat huomattavasti suuremmat kuin hiukan pitempi työpäivä muuten suotuisissa olosuhteissa. Voimassa olevat, työväensuojelua koskevat asetukset ja etenkin huhtikuun 4 päivänä 1914 ammattivaaralta suojelemisesta vahvistettu asetus sisältävät itse asiassa terveydellisessä suhteessa sangen tärkeitä säännöksiä, joiden noudattamisen valvonnalla ammattientarkastajain puolelta on hyvin suuri merkitys työntekijöihin nähden varsinkin työpaikoilla, jotka ovat kunnallisen ammattientarkastuksen alaisia ja joilla suuria epäkohtia pääsisi vallalle, ellei viranomaisten puolelta tarpeellista valvontaa olisi olemassa. Tällä alalla on terveydenhoitolautakunnan mielestä kunnallisilla ammattientarkastajilla tärkein työnsä suoritettavana, mutta jos tämä myönnetään, eikä siitä liene epäilystäkään, niin seuraa siitä myöskin ehdottomasti, että kunnallisten ammattientarkastajien edelleenkin tulee olla terveydenhoitolautakunnan alaisia, sillä tältä, mutta ei sosialilautakunnalta, he voivat saada sitä ammattimiestukea, mikä on tarpeen, jotta heidän työllänsä työntekijäin etujen edistämiseksi on toivottava tulos. Kun tämä asian puoli nyt on puheena, on terveydenhoitolauta-

kunta katsonut olevan syytä lausua, että epäilemättä olisi onnellista ja yleensä terveydellisessä suhteessa tärkeätä, jos työ tällä alalla kävisi siihen suuntaan että kunnallisten ammattientarkastajain, joilla on tätä varten tarpeelliset edellytykset, kuten alkuaan oli tarkoituskin, tehtävänä etupäässä olisi terveydellisten olojen silmällä pitäminen työpaikoilla ja terveydellisessä suhteessa tarpeeellisiksi katsottujen parannuksien toimittamisen valvominen, kun taas tilaston kerääminen j. m. s. työn suorittaminen jätettäisiin henkilöille, joiden pätevyydelle voitaisiin asettaa pienemmät vaatimukset, ellei näitä tehtäviä voida supistaa siinä määrässä, että ammattientarkastajat voivat ne suorittaa, niiden tuottamatta heidän varsinaiselle työllensä haittaa. Tällaisten tehtävien jättäminen muille kuin ammattientarkastajille kävisi kumminkaan tuskin tarpeelliseksi, jos kunnan tarkastajat saavat supistaa toimintansa yksinomaan niihin työpaikkoihin, jotka ovat välittömästi kunnan tarkastuksen alaisia.

Terveydenhoitolautakunta on näin ollen sitä mieltä että kunnallisten ammattientarkastajain edelleen pitäisi olla terveydenhoitolautakunnan alaisia, jos heidän työnsä terveydenhoidolliseen puoleen kiinnitetään tarpeeksi huomiota. Kuitenkin on, jotta tämä kävisi mahdolliseksi, syyskuun 9 päivänä 1918 annettu säädös muutettava terveydenhoitolautakunnan ehdotuksen mukaisesti. Jos taas näiden tarkastajain pääasiallisesti tulee hoitaa puhtaasti yhteiskunnallisia tehtäviä, on terveydenhoitolautakunnan mielestä sopivinta, että puheenalaiset virkailijat ovat sosialilautakunnan alaisia.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Rahatoimikamarin esitys palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille.

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Marrask. 3 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1 505.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnan anottua rahatoimikamarin lausuntoa kasvatuslautakunnan ja sosialilautakunnan yhteisesti tekemästä esityksestä palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille, on rahatoimikamari, kuultuaan valmisteluvaliokunnan antamain ohjeitten mukaisesti kaupungin ammattiviranomaisia, joitten lausunnot on selostettu mukana seuraavassa liitteessä, ottanut asian käsittelyn alaiseksi.

Se esitys, jonka ylempänä mainitut kaupungin lautakunnat ovat laatineet, tekee varsin laajasti ja perusteellisesti selvää kysymyksessä olevasta asiasta (Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat N:o 12 vuodelta 1921). Lasten joutilas asema kouluopetuksen joko kesken päättymisen tai suoritetun kansakoulun lopettamisen jälkeen, kun nämä eivät vielä ole varttuneet siihen ikään, jolloin heidät voidaan ottaa täysipainoiseen, 8-tuntiseen työhön, tuottaa monille vanhemmille paljon huolta sekä taloudellisessa että siveellisessä suhteessa. Työnantajat eivät yleensä ole halukkaita käyttämään alaikäisiä työssä, kun heitä ei saa pitää yhtä monta tuntia päivässä toimessa kuin täysi-ikäisiä. On sen vuoksi erittäin tärkeätä, että yhteiskunta, joka suojelutarkoituksessa on päässyt siihen, että alaikäisiä ei saa pitää liian rasittavassa työssä, hankkii näille jotain hyödyllistä työtä ja samalla toimittaa niin, että tästä työstä lähtee joitakin ansiomahdollisuuksia. Tätä tarkoittaa kasvatus- ja sosialilautakunnan tekemä esitys.

Rahatoimikamarin mielestä ehdotus ansaitsee kaikkea kannatusta, eikä kamarilla ole muistuttamisen aihetta sangen perusteellista ehdotusta vastaan, vaan katsoo voivansa sekä periaatteessa että käytännössä tehtyä ehdotusta puoltaa. Kun kuitenkin sekä ammattiopetus on uudelleen järjestelyn alaisena että erittäin huhtikuun 15 päivänä 1921 säädetyn oppivelvollisuuslain mukaan kaupunkikunnan tulee järjestää »riittävä määrä kansakouluihin liittyviä, pääasiallisesti käytännölliseen elämään valmistavia, päiväkouluiksi järjestettyjä jatkoluokkia», voisi asettaa kysymyksen alaiseksi, onko ajankohta sopiva nyt esitetyn koulutyypin perustamiseen, kuten molemmat kansakoulujen johtokunnat lausunnois-

saan huomauttavatkin. Kun vielä lisäksi se valtion asettama komitea, jonka tehtävänä on laatia käytännöllinen ehdotus jatko-opetuksen järjestämiseksi, on komitean jäsenen, suomenkielisten kansakoulujen tarkastajan, maisteri M. Pesosen antamien tietojen mukaan aikeissa ehdottaa yhdeksi jatko-opetuksen tyypiksi samantapaista palkattua ammattiopetusta kuin mitä kasvatus- ja sosialilautakunnan ehdotus tarkoittaa, ja kun on toiveita, että sanottu mietintö valmistuu ensi vuoden alkupuolella, on rahatoimikamarista näyttänyt turhalta ruveta jo kalenterivuoden alusta ja siis keskellä varsinaista lukuvuotta perustamaan kyseessä olevia kouluja, ennenkuin saadaan selville, etteivät ne joudu ristiriitaan mahdollisesti jatko-opetuksen yhteydessä järjestettävän ammattiopetuksen kanssa. Kun lisäksi huoneistojen hankkiminen kesken vuokravuotta käy verrattain vaikeaksi, olisi kamarin mielestä odotettava äskenmainitun valtionkomitean työn tuloksia, ei kuitenkaan kauemmin kuin että esitetyt koulut voisivat ensi vuoden kuluessa aloittaa toimintansa muodossa tai toisessa. Tätä varten olisi varattava ensi vuoden vuosirahasääntöön tarpeelliset määrärahat. Voi olla mahdollista, että lainsäädäntö tulee siirtämään nyt kysymyksessä olevat koulut kansakoulujohtokunnan alaisiksi. Kun näin vielä ei ole tapahtunut, voitaneen määrärahat antaa toistaiseksi kasvatuslautakunnan käytettäväksi. Asian lopullisen toimeenpanon jäädessä rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan vielä toistaiseksi, ei myöskään johtosääntöehdotusta voitane ottaa lopullisesti käsiteltäväksi.

Mitä sitten ehdotukseen tarpeellisten työ- ja vapaa-aikakotien sekä työkoulujen perustamisesta tulee, katsoo rahatoimikamari voivansa täydelleen puoltaa esitystä, että kasvatuslautakunta saisi toimekseen ryhtyä laatimaan ehdotusta asiassa. Samoin ei rahatoimikamarilla ole mitään muistuttamista sitä vastaan, että mahdollisimman pian kaupungin taholta ryhdyttäisiin perustamaan tarvittavaa määrää ammattikouluja maaliskuun 2 päivänä 1920 annetuissa ammattikouluasetuksissa vahvistettujen suunnitelmain mukaisesti. Jos kohta ammattikouluasetukset voivat ennen pitkää joutua muutosten alaisiksi, m. m. uuden oppivelvollisuuslain vaatimusten johdosta, muodostanevat edellä mainitut asetukset joka tapauksessa pohjan vastaiselle ammattikoulujen kehitykselle. Kuitenkaan ei rahatoimikamari pidä tarpeellisena erityisen ponnen esittämistä asiassa, vaan olettaa, että vastavalittava ammattioppilaitosten keskuslautakunta ottaa asian ilman muutakin huoleksensa.

Kamarin jäsenet, hrat Heinonen ja Salovaara, ovat olleet sitä mieltä, että kasvatus- ja sosialilautakunnan ehdotus olisi sinänsä hyväksyttävä ja ehdotettujen koulujen aloitettava toimintansa ensi vuoden alusta.

Edellä esitetyn nojalla rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

että kasvatus- ja sosialilautakunnan esitys palkatun ammattityön järjestämisestä alaikäisille periaatteessa hyväksytään;

että kasvatuslautakunnalle annetaan toimeksi, niin pian kuin selvitys on saatu siitä, mille kannalle kansakoulun jatko-opetuskomitea asettuu esitetyn koulutyypin suhteen, tehdä Kaupunginvaltuustolle ehdotus esityksen mukaisten koulujen lopullisesta perustamisesta;

että kasvatuslautakunnan menosääntöön vuodeksi 1922 merkitään koulujen perustamiskustannuksia varten Smk. 96,000: —, palkkausten avustamiseksi Smk. 72,000: — ja Smk. 150,000: — etuantina käytettäväksi työpajojen liikepääomana; sekä

että kasvatuslautakunta saa toimekseen laatia ehdotuksen tarpeellisten työ- ja vapaa-aikakotien ynnä työkoulujen perustamiseksi sekä yleensä niiksi ehkäisytoimenpiteiksi, joihin kunnan puolelta olisi ryhdyttävä kunnan huolenpidon tarpeessa oleviin lapsiin nähden.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite.

Ammattiviranomaisten lausuntoja.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta on, tarkastajakokouksen mieltä kuultuaan, lausunut seuraavaa:

Esitykseen sisältyvästä nuorisotyöpajojen johtosääntöehdotuksesta ilmenee, että nuorisotyöpajojen tarkoituksena on järjestää ylemmän kansakoulun käyneille pojille ja tytöille palkattua ammattityötä ja ammattiopetusta. Edelleen käy siitä selville (8 §), että työpajat ovat tarkoitetut pääasiallisesti lapsille, jotka ovat alle 15 vuoden ikäisiä. Kun laki oppivelvollisuudesta määrää, että kaikki 7—13 ikävuoden välillä olevat lapset ovat velvolliset käymään kansakoulua ja sen jälkeen pakollista jatkokoulua aina 15, jopa 16 ikävuoteensa asti ja kun suunnitelluissa työpajoissa tehtäisiin työtä johtosääntöehdotuksen 13 §:n mukaan yleensä 6 tuntia päivässä, joutuisivat työpajojen oppilaat liikarasituksen alaisiksi, vaikkapa jatkokoulu järjestettäisiinkin heitä varten oppivelvollisuuslain 8 §:n perusteella päiväkoulujärjestelmästä poikkeavasti. Sentähden ja kun suunnitellut työpajat eivät johtokunnan mielestä vastaa oppivelvollisuuslain edellyttämää jatkokoulua, joka ennen pitkää mainitun lain mukaan tulee saatettavaksi täyteen käyntiin, ei johtokunta katso voivansa puoltaa ehdotusta palkatun ammattityön järjestämisestä kouluiässä oleville lapsille nuorisotyöpajoissa, varsinkaan sen takia että kysymyksessä olevat työpajat on ajateltu erikoisen johtokunnan alaisiksi ja siis kansakoululaitoksesta erillisiksi. Johto-

kunta myöntää sen, että ehdotetut nuorisotyöpajat olisivat omansa pidättämään lapsia katuammattien harjoittamisesta ja että ne monessa tapauksessa tuottaisivat helpotusta vähävaraisille toimeentulon hankkimisessa. Mutta viimeksi mainitun seikan suhteen pyytää johtokunta viitata kansakoululaitoksen kustannuksia koskevan lain 20 §:än, jonka mukaan kunnat ovat velvoitetut antamaan vähävaraisille lapsille siksi riittävää avustusta, että heidän koulunkäyntinsä tulee mahdolliseksi. Sitä tarkoittaa myöskin lautakuntien ehdotus vapaa-aikakotien perustamisesta (siv. 9 alh.), jota ehdotusta johtokunta pyytää vakavasti kannattaa, ja lausuu toivomuksenaan, että niiden perustamista mahdollisuuden mukaan kiirehdittäisiin.

Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta mainitsee lausunnossaan, että johtokunnan enemmistön mielestä ajankohta ei ole sopiva komitean ehdottaman toimenpiteen toteuttamiseen. Nykyään on alaikäisten ammattiopetus uudesti järjestettävänä ja oppivelvollisuuslain johdosta on kaupungin aivan lähiaikoina perustettava pakollisia jatkoluokkia, joiden opetus käy huomattavasti käytännölliseen suuntaan. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan vielä ole ehtinyt lähemmin päättää vastamainitun laitoksen järjestysmuodosta, minkätähden johtokunnan mielestä asia, vaikka tosin sinänsä kiireellinen, olisi jätettävä lepäämään, kunnes Kaupunginvaltuuston päätös ammattikouluja ja jatkoluokkia koskevasta asiasta on olemassa.

Erästä mietinnössä ohimennen kosketeltua asiaa johtokunta kuitenkin on pitänyt erittäin kiireellisenä. Johtokunnan mielestä olisi nimittäin kasvatuslautakunnan mitä pikimmin järjestettävä mietinnön sivulla 9 a) kohdassa mainittuja vapaa-aikakoteja.

Köyhäinhoitohallitus on ilmoittanut periaatteessa puoltavansa tehtyä ehdotusta, mutta ei ole katsonut itsellään olevan aihetta lausua mieltään sen käytännöllisestä toteuttamisesta.

Suomen taideteollisuusyhdistyksen johtokunta ilmoittaa kaikin puolin yhtyvänsä siihen käsitykseen, että ehdotetut nuorisotyöpajat ovat todellisen tarpeen vaatimia. Johtokunta voi sentähden yhtyä esitettyihin ponsiin, paitsi siihen, jossa anotaan, »että Kaupunginvaltuusto mahdollisimman pian ryhtyisi perustamaan Helsingin kaupunkiin tarvittavaa määrää ammattikouluja maaliskuun 2 päivänä 1920 annetussa ammattikouluasetuksessa vahvistetun suunnitelman mukaisesti.» Kun tämä asetus edellyttää taideteollisuuskeskuskoulun järjestysmuodon olennaista muuttamista suuntaan, jota taideteollisuusyhdistyksen johtokunta ei voi hyväksyä, ja kun johtokunnalla sitä paitsi on tekeillä uusi ehdotus koulun järjestysmuodoksi ja opetusohjelmaksi, ei johtokunta voi puoltaa mainitussa ponnessa tehtyä anomusta.

Tyttöjen ammattikoulun johtokunta puoltaa esitystä hartaasti periaatteessa eikä luule ehdotettujen työpajain perustamisen johdosta oppilaiden tulon tyttöjen ammattikouluun vähenevän.

Seuraavissa kohdin johtokunta esittää eräitä eroavia näkökohtia.

Esityksessä edellytetään vallan oikein, että vastaiset työpajat pääasiassa olisivat itsensä kannattavia. Mutta vaikka asian taloudellinen puoli otetaankin täysin määrin huomioon, on kuitenkin muistettava, että työntekijät tässä tapauksessa ovat lapsia ja että

kasvattavan puolen täytyy päästä oikeuksiinsa. Tältä kannalta lähtien johtokunta ehdottaa:

1) että yhden työpajan opettajattarista tulee omata kasvatusopillinen sivistys ja olla laitoksen johtajattarena, jonka velvollisuutena on johtosääntöehdotuksen 6 §:n kolmen viimeisen momentin mukaan työskennellä naisoppilaiden parhaaksi;

2) että itse työpajatyön lisäksi näiden laitosten ohjelmaan otettaisiin jokin aatteellinen, kasvattava aine. Etusijassa ehdotetaan täksi eteväin henkilöjen elämäkertoja, keksintöjen ja ammattielämän historiaa, maantieteellisiä kuvauksia y. m. s. käsittelevän kirjallisuuden yhteislukua. Tämän yhteydessä voitaisiin silloin tällöin pitää samaan suuntaan käypiä esitelmiä. Suotava olisi, että johtaja hoitaisi opetuksen tämän puolen. On myös huomattava, että näissä työpajoissa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä oppilaita, minkätähden johtosääntöön on pantava määräyksiä johtajan ja opettajain kielitaidosta;

3) että työpajatyö olisi jonkin verran monipuolisempaa kuin mitä sivulla 7 olevassa perustelussa näkyy edellytettävän. Keinotekoisten kukkain valmistaminen ei kuitenkaan saa olla yksin vallitsevana tyttöjen työpajassa. Näillekin on opetettava esim. pahvitöiden, joulukuusenkoristeiden, torireppujen, lastuteosten sekä työ- ja lastenpukujenkin valmistamista.

Valmistavan poika-ammattikoulun johtokunta katsoo voivansa puoltaa ehdotuksen pääperiaatteita, jotka näyttävät hyvin harkituilta ja Helsingin olojen mukaan sovitetuilta, jota vastoin erinäiset johtosääntöehdotuksen yksityiskohdat olisi edelleen tarkistettava ennen niiden lopullista hyväksymistä.

Niinpä näyttää johtokunnasta tarpeettomalta näitä työpajoja varten, ainakaan aluksi, asettaa eri johtokuntaa, koska kasvatuslautakunta työpajain johtajan esittelyn perusteella varsin hyvin voisi käsitellä kaikki työpajoja koskevat asiat. Kaiken käytännöllisen työn johtaja joka tapauksessa suorittaisi.

Varsin arveluttavalta näyttää jo kirjanpitokannaltakin 10 §:ssä ehdotettu nettotuoton jako. Tämä palkkausmuoto (osavoitto) loisi työpajoihin ehdottomasti teollisuusyrityksen leiman, jommoista ei suinkaan ole tarkoitettu. Jos nämä työpajat, jotka samalla ovat kasvatuslaitoksia, osoittautuvat itsensä kannattaviksi, on kieltämättä parempi korottaa oppilaiden pohjapalkkoja ja palkintoja.

Ennen johtosäännön lopullista vahvistamista olisi ehkä syytä koetteeksi vuosi tai pari pitää ehdotetun laatuisia työpajoja käynnissä kasvatuslautakunnan johtamina. Uudistettavana oleva ammattikoulutoimikunta sekä muut suunnitellut, nuorison kasvatusta ja ansiotyötä koskevat uudistukset luultavasti tuovat esillä olevassakin tapauksessa vielä esiin uusia näkökohtia, jotka voitaisiin ottaa huomioon toimintaa lopullisesti järjestettäessä.

Lopuksi johtokunta huomauttaa, että tulo- ja menosääntöehdotuskin näyttää olevan tarkistettava, sillä laskettu bruttotulo tuntuu liian runsaalta.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys kaupungin maatilahallinnon järjestämisestä.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Syysk. 15 p:nä 1921.

N:o 1324.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kuten myötäseuraavista eri komiteain mietinnöistä selviää, on rahatoimikamari jo, ennenkuin kaupunki teki 1917, 1918 ja 1919 suuret maatilanostonsa, koettanut tyydyttävällä tavalla saada ratkaistuksi maatilojen hallintoa koskevan kysymyksen. Tämä ratkaisu ei kuitenkaan ole ollut helposti saavutettavissa monista syistä. Paitsi sitä seikkaa, että itse tärkeä periaatteellinen kysymys tämän hallinnon järjestämisestä kaupungille mahdollisimman edullisella tavalla on vaatinut tarkkaa harkintaa ja asiantuntemusta, on asian käsittely joutunut viipymään monien ulkonaisten seikkojen vuoksi. Ensinnäkin sitä osakeyhtiömuotoa, joka Boxbacka Aktiebolag ja Hertonäs Gods Aktiebolag nimisissä osakeyhtiöissä on vallinnut, on ollut hankala saada sopeutumaan tilojen järkiperäiseen hoitoon, etenkin kun yhtiöitten hallituksiin ei ole onnistuttu saamaan henkilöitä, jotka olisivat voineet omistaa toimelle muuta kuin vähäisen toisista tärkeistä toimista ylijäänyttä aikaansa. Myös Viikin sotilasvirkatalon epämääräinen vuokra-aika on ollut estämässä asian kaikinpuolista selvittelyä. Kuten tunnettua, on tämä tärkeä kysymys edelleen ratkaisematta. Lisäksi ovat asian viivytykseen vaikuttanut haitallisesti tiheät vaihdokset sekä rahatoimikamarin jäsenten, eritoten puheenjohtajien, toimissa että myöskin kamarin virkamiesten keskuudessa. Niinpä rahatoimikamarin v. 1917 asettaman komitean mietintö (päivätty $^{31}/_{10}$ 1918) voitiin kamarin jäsenille painokuntoisena jakaa vasta kevättalvella 1919, ja silloin jätettiin kysymys odottamaan niitä tuloksia, mitä osakeyhtiömuodon avulla voitaisiin aikaansaada. Mutta nämä yritykset eivät tällä alalla osoittautuneet suinkaan tehokkaiksi. Kun Kaupunginvaltuusto sittemmin syksyllä 1919 asetti erityisen, tosin väliaikaiseksi aiotun tilavaliokunnan, joka on toiminut, ilman että sen jäseniä on uusittu muulla tavoin kuin että eroa anoneitten sijaan on uusia valittu, toivottiin asia saatavan tämän hallintoelimen avulla toistaiseksi järjestetyksi. Mutta tämä tilavaliokunta on yleensä ollut verrattain vieras tilojen varsinaiselle hallinnolle. Sen entinen puheenjohtaja kutsui

verrattain harvoin valliokunnan kokoon ja hoiti tai hoidatti maatiloja toimitusjohtajan avulla, ilman että tilavaliokunta useinkaan tiesi paljoa asiain menosta. Nämä seikat yhdessä kirjanpidollisten epäjärjestysten ja maatilain hoidossa tapahtuneen kavalluksen kanssa saattoivat rahatoimikamarin uudelleen ottamaan esille kysymyksen kaupungin maatilain hallinnon järjestämisestä. Tähän tuli lisäksi, että kaupunki verotusolojen takia samaan aikaan oli pakotettu luopumaan osakeyhtiömuodosta. Näistä syistä rahatoimikamari asetti entisen puheenjohtajansa, professori A. L. Hjelmmanin ehdotuksesta uuden komitean harkitsemaan kysymystä. Tämän komitean työn tuloksena on mukana seuraava mietintö (Liite I).

Tarkastaessaan komitean mietintöä havaitsee heti, että se on varsinaisesti periaatemietintö. Kysymys siitä, onko kaupungin maatilojen hallinnossa noudatettava muodossa tai toisessa vuokrajärjestelmää vai onko kaupungin itsensä otettava hoidettavakseen maatilojensa viljelys, on varsinainen ydinkysymys komitean työn tuloksia tarkastaessa. Kun komitea siinä on tullut sellaiseen kompromissiin, että osa maista on vuokrattava ja osa pidettävä kaupungin hoidossa, voisi herätä kysymys, eikö olisi ollut samalla suotava, että komitea olisi esittämäänsä suuntaan tehnyt lopullisen ehdotuksen sekä siitä, mitkä maat ovat vuokrattavat ja mitkä pidettävät kaupungin suoranaisen hoidon alaisina, että myöskin laatinut ehdotukset tarvittavien hallintoelimien ohjesäännöiksi. Näin menetellen olisi kaikki työ ollut loppuun suoritettu. Että komitea yhtä vähän kuin sittemmin rahatoimikamarikaan ei näin ole menetellyt, riippuu asian suuresta periaatteellisesta merkityksestä. On tahdottu ensin saada varma tieto Kaupunginvaltuuston kannasta asiassa, ennenkuin mahdollisesti turhaan työhön on ryhdytty uhraamaan aikaa ja voimaa.

Mitä sitten komitean ehdottamaan periaatteeseen tulee, on rahatoimikamari yksimielisesti asettunut sitä kannattamaan. Kaupunki on luonnollisesti ostanut maatilansa asutustarkoituksiin, mutta kun kestää vielä sangen kauan, ennenkuin ne voidaan siihen luovuttaa, on suuri osa näitten maista luovutettava maanviljelystarkoituksiin. On silloin epäilemättä edullisinta, että kaupunki yleensä pitää läheisimmät maat omassa hoidossaan voidakseen tarpeen tullen liittää ne asutukseen. Sen sijaan on epäilemättä oleva taloudelliselta kannalta edullisempaa vuokrata etäämpänä olevat tilat, joitten hoito aina on tuottava kaupungille paljon kustannuksia ja joka tapauksessa kiinnittävä suuria pääomia uutisrakennuksiin, irtaimiston hankintaan y. m. Sitä paitsi kokemus ei osoita erinomaisia tuloksia kaupungin omasta maatilain hallinnosta.

Komitean esittämä periaatteellinen kanta on saatava käytännössä toteutetuksi. Sitä ei voida kuitenkaan kädenkäänteessä tehdä eikä saada suoritetuksi ensi viljelyskautena. Sitä ennen täytyy saada aikaan jaoitusehdotus

siitä, mitkä tilat ovat vuokralle annettavat ja mitkä kaupunki ottaa omaan viljelykseensä tai suoranaisen hallintonsa alaisiksi. Siinä tehtävässä tarvitaan yhteistoimintaa yleisten töiden hallituksen, eritoten rakennuskonttorin asemakaavaosaston kanssa. Oikeastaan Helsingin kaupungilta puuttuu paljon siinä suhteessa. Meillä ei ole olemassa minkäänlaista asuttamisen laajennussuunnitelmaa, jonka mukaan oltaisiin selvillä siitä, missä järjestyksessä asutusta kullekin suunnalle kulloinkin on laajennettava. Suureksi osaksi erinäisten alojen luovuttaminen asutustarkoituksiin on tapahtunut kulloinkin esiintyvästä tarpeesta ja siitä, että yksityinen asuttaminen vuokra-alueitten avulla jo sitä ennen on alkanut. Toisinaan on taas kaupungin liepeille (Böle) tai sen alueen sisässä olevalle, vieraan omistamalle maalle (Brunakärr) syntynyt asutus pakottanut kaupungin ryhtymään järjestelemään sitä. Tällainen asiaintila ei voi olla onnellinen. Kaupungin täytyy joko rakennuskonttorin asemakaavaosaston tai mahdollisesti yleisen kilpailun kautta laatia varsinainen järjestelmällinen suunnitelma, ei ainoastaan ylimalkaiset laajan vastaisen Suur-Helsingin haahmoviivat, vaan todelliset, realiset ehdotukset niitten osien asuttamiseksi, jotka ensiksi joutuvat kaupungin piiriin. Esityönä tällaiselle suunnitelmalle voitaisiin pitää sitä jakoehdotusta, joka on laadittava nyt esillä olevassa kysymyksessä kaupungin maatilain hallinnosta. Rahatoimikamarin mielestä tämän jakoehdotuksen laatiminen olisi annettava yhteisesti toimeksi nykyiselle tilavaliokunnalle ja yleisten töiden hallitukselle. Näin saadun jakoehdotuksen pohjalla vasta voi tilavaliokunta tehdä ehdotuksensa varsinaisen hallintoelimen muodostamisesta, sillä tulee suuressa määrin riippumaan siitä, kuinka suuret alat joutuvat kaupungin välittömään viljelykseen, millainen tämän hallintoelimen tulee olla, onko sitä varten oleva tarpeen komitean ehdottama johtokunta vai voiko lähimmän hallinnon uskoa yksin johtajalle, joka olisi oleva välittömästi ehdotetun maanviljelyslautakunnan alainen. Rahatoimikamari on siis sitä mieltä, ettei Kaupunginvaltuuston toistaiseksi olisi vielä päätettävä muusta hallintoelimestä kuin maanviljelyslautakunnan asettamisesta. Jäsenten valitseminen tähän lautakuntaan voitaneen lykätä siksi, kunnes ollaan selvillä maatilojen lopullisesta hallintomuodosta, ja nykyinen tilavaliokunta saattanee toimia siihen eli ensi syksyyn asti, jolloin uusi järjestely olisi lopullisesti aikaansaatava. Komitea on esittänyt, että Valtuusto valitsisi nyt jo maanviljelyslautakunnan, joka tekisi edellä mainitun jakoehdotuksen. Rahatoimikamarin mielestä on kuitenkin nykyisellä tilavaliokunnalla enemmän kokemusta ja tietoja tilojen maista kuin vasta valittavalla lautakunnalla, jonka olisi ensiksi asiaan perehdyttävä. Näin ollen pitää kamari edullisempana, että nykyinen tilavaliokunta toimisi siihen asti, kuin jako vuokralle annettavien alueitten ja kaupungin omaan hoitoon jäävien maatilain kesken on aikaansaatu.

Samalla kuin nykyinen tilavaliokunta laatii ehdotuksensa hallintoeli-

mistä, on sen tietysti myös harkittava kysymystä kasvatuslautakunnan hallussa olevien tilojen hallinnosta ja valvonnasta, samoin kuin Mankala Fors Aktiebolagin hallintoon uskotuista tiloista. — Mitä lopuksi tulee kaupungin piirin sisäpuolella olevien viljelyksien hoitoon, katsoo kamari, että ne, niinkuin komiteakin on ehdottanut, olisi jätettävä rahatoimikamarin suoranaisen hallinnon alaisiksi, mutta on tämäkin kysymys ratkaistava sen lopullisen jakoehdotuksen yhteydessä, jota ehdotetaan tilavaliokunnalta pyydettäväksi.

Lyhyesti ponsiin sovellettuna pyytää siis rahatoimikamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi ehdottaa,

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi rahatoimikamarin asettaman komitean mietinnön ensimmäisessä ponnessa tehdyn esityksen kaupungin maatilain hallintomuodosta;

että kaupungin maatilojen ja metsien hallinto sen mukaisesti uskottaisiin sitä varten valittavalle maanviljelyslautakunnalle;

että nykyinen tilavaliokunta saisi yhdessä kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa toimekseen valmistaa seikkaperäisen ehdotuksen siitä, mitkä tilat tai tilojen osat vuokrattaisiin ja mitkä jäisivät maanviljelyslautakunnan suoranaiseen hallintoon; sekä

että tilavaliokunnalle annettaisiin toimeksi edellisen kohdan tultua ratkaistuksi tehdä ehdotus maatilojen varsinaisesta hoidosta ja sitä varten asetettavista toimeenpanoelimistä.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite I.

Komitean mietintö Helsingin kaupungin maatilojen hallintoa koskevasta asiasta.

Mietinnössään huhtikuun 18 p:ltä 1917 (Pain. asiak. N:o 18 1917) on Kaupunginvaltuuston asettama komitea antanut yleissilmäyksen kaupungin kehityksestä ja laajentumisesta sekä lausunut mielipiteenään maan hankkimisen kaupungin laskuun välttämättömäksi, jossa suhteessa erinäisten maatilojen ostamista puolletaan, jota paitsi ehdotetaan, että otettaisiin käsiteltäväksi kysymys vakinaisen elimen perustamisesta kaupungin maatilojen hallintoa ja käyttämistä varten.

Äskenmainitun komitean ehdotuksen mukaisesti osti kaupunki vuosina 1917 ja 1918 Domarbyn kartanon, erinäisiä tiloja Kårbölen kylästä sekä Brusaksen, Dalin y. m. maa-aloja ja Strömsin talon sekä kaikki Boxbacka Oy:n osakkeet, jota paitsi Vikin kapteeninvirkatalon vuokraoikeus lunastettiin. Vuonna 1919 ostettiin vielä Hertonäsin kartano, joka joutui kaupungille tammikuun 1 p:nä 1920.

Ennenkuin nämä maanhankinnat vielä oli loppuun suoritettu, asetti rahatoimikamari (19 p:nä huhtikuuta 1917) komitean valmistamaan kysymystä kaupungille hankittujen maa-alojen tulevasta hallinnosta ja käyttämisestä. Tämä komitea antaa lausunnossaan 31 p:nä lokakuuta 1918 yleiskatsauksen kaupungin maatilojen siihenastisesta hallinnosta ja käsittelee seikkaperäisesti kysymystä vastaisen hallinnon järjestämisestä, jolloin ehdotetaan Helsingin kaupungin Tilushallituksen asettamista, jonka pääasiallisena tehtävä olisi maata vuokralle antamalla sekä mahdollisesti myöskin ottamalla eräitä alueita omaan välittömään viljelykseen pitää huolta kaupungin viljelyskelpoisten tilusten käyttämisestä.

Mainitun komitean mietintöä ei Rahatoimikamari ole vielä lopullisesti käsitellyt. Boxbacka Oy:n hajoaminen kuitenkin johti siihen, että asetettiin tammikuussa 1920 väliaikainen maatilalautakunta, joka sen jälkeen on valvonut Helsingin pitäjässä sijaitsevien kaupungin maatilojen hallintoa, joita tiloja on viljelty kaupungin omaan laskuun.

Kuitenkin on kaupungin oma maanviljelys tuottanut huomattavan suuria menoja. Siten myönsi Kaupunginvaltuusto rahatomikamarin ehdotuksesta lokakuun 24 p:nä 1919 (Pain. asiak. N:o 31 1919) 2,769,960 markan suuruisen määrärahan, joka suurimmaksi osaksi on jo käytetty uutisrakennuksiin ja korjauksiin sekä erinäisten irtaimistojen hank-

kimiseen. Paljon rakennustöitä on kuitenkin vielä tehtävä, mistä edellä kosketellussa mietinnössä myöskin huomautetaan, ja maanviljelykseen on edelleen uhrattava enemmän varoja kuin mitä tilat tuottavat. Tämän vuoden menoarvio osoittaakin 508,000 markan vajausta, vaikka ehdotetut uutisrakennusmäärärahat on poistettu siitä. Mitään korkoa tiloihin sijoitetulle pääomalle ei tällöin ole laskussa otettu laisinkaan huomioon. Rahatoimikamari lienee sen vuoksi ollut epävarma kaupungin tilojen maanviljelyksen järjestämisestä ja on kysymyksen lisäselvittelyä varten asettanut uuden komitean, jonka lausunnot ja ehdotukset ovat otetut tässä esitettyyn mietintöön.

Kaupungin maa-alueiden pinta-ala, paitsi kaupunkialuetta, selviää edellämainittuun, vuonna 1918 annettuun mietintöön sisältyvästä taulukosta. Siihen otettuihin maatiloihin tulee vielä lisäksi myöhemmin ostettu Hertonäsin kartano, jonka koko pinta-ala on n. 700 ha, josta viljeltyä maata 240 ha.

Komitea on etupäässä kiinnittänyt huomiotaan niihin tiloihin, jotka nykyään ovat kaupungin omassa käytössä, koska näiden hallinto on määrättävä lähimmässä tulevaisuudessa, ja muodostaakseen itselleen käsityksen maanviljelyksen ja rakennusten tilasta näillä maatiloilla sekä niiden hallintomahdollisuuksista kävivät komitean jäsenet toukokuun alussa tarkastamassa kaikkia tiloja.

Yleiskäsityksen saamiseksi näiden tilojen maanviljelysarvosta esitetään seuraavat tiedot viljellystä pinta-alasta, hevosten ja lehmien sekä renkien lukumäärästä eri tiloilla:

	Viljelty pinta-ala ha	Hevosia	Varsoja	Lehmiä	Nuorta karjaa	Renkejä
1. Boxbacka	346	36	3	53	15	31
2. Åggelby	126	13	—	—	—	12
3. Domarby	296	29	5	—	—	25
4. Hertonäs	240	23	—	14	5	22
5. Vik	198	30	5	—	—	28
6. Kårböle	84	10	1	—	—	9
Yhteensä	1,290	141	14	67	20	127

Taulukossa seuraavalla sivulla on esitetty vuosien 1919 ja 1920 satotulokset. Nämä luvut, jotka on saatu tilikirjoista, kaipaisivat täydennystä ja selvittelyä, mutta kun se tuottaisi paljon työtä ilman vastaavaa hyötyä, on saadut tiedot ainoastaan kootut, jotta ne jossakin määrin selvittäisivät tilojen viljelyskuntoa.

Sadot vuosina 1919 ja 1920.

		Vehnää, kg.	Ruista, kg.	Ohraa, kg.	Kauraa, kg.	Sekaviljaa, kg.	Hernettä, kg.	Heinää, kg.	Vihantarehu, kg.	Perunat, hl.	Juurikasvit, hl.
1. Boxbacka	1919....	5,040	11,895	21,612	100,275	5,390	—	178,000	—	4,620	—
„	1920....	—	23,335	31,785	103,800	2,450	—	243,345	—	3,415	225
2. Åggelby	1919....	—	2,730	7,515	4,926	—	—	101,200	17,200	470	—
„	1920....	—	1,015	—	—	—	800	90,000	24,800	863	—
3. Domarby	1919....	4,900	24,942	24,868	134,660	—	3,500	430,730	—	3,815	2,925
„	1920....	10,220	24,947	16,768	73,994	10,585	6,720	360,580	—	3,306	795
4. Hertonäs	1919....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„	1920....	—	18,112	6,500	26,320	—	1,245	227,500	—	628	458
5. Vik	1919....	3,150	17,615	4,290	47,550	—	—	208,000	—	2,879	—
„	1920....	—	28,470	2,665	76,100	—	—	150,000	—	2,304	—
6. Kårböle	1919....	—	1,904	—	2,400	—	1,200	81,700	24,000	676	91
„	1920....	—	1,522	2,275	15,250	—	—	87,300	31,150	260	—
Summa	1919....	13,090	59,086	58,285	289,811	5,390	4,700	999,630	41,200	12,460	3,016
„	1920....	10,220	97,398	59,993	295,464	12,978	8,765	1,158,725	55,950	10,776	1,478

Maatilojen tilaa jonkunverran valaisevina otetaan tähän myös rakennusten ja irtaimistojen palovakuutusarvot:

	Rakennukset Smk	Irtaimistot Smk
1. Boxbacka	935,500: —	380,099: 10
2. Domarby	288,000: —	189,530: 10
3. Vik	419,400: —	272,473: 80
4. Åggelby	132,160: —	127,317: —
5. Kårböle	333,000: —	93,722: 40
6. Hertonäs	280,500: —	272,474: 80
Yhteensä	2,408,560: —	1,335,617: 20

Missä määrin nämä luvut vastaavat nykyisiä arvoja ei voida ilman tarkempaa arviointia sanoa, mutta että rakennuksien arvo kuitenkin on huomattavasti korkeampi on pidettävä varmana, joka m. m. selviää siitä, että ainoastaan vuoden 1920 aikana on seuraavat määrät käytetty:

	Uutisrakennuksiin Smk	Rakennusten kunnossapitoon Smk
1. Boxbacka	478,000: —	50,000: —
2. Vik	364,000: —	110,000: —
3. Åggelby	52,000: —	70,500: —
4. Domarby	140,000: —	130,000: —
5. Hertonäs	15,000: —	156,700: —
6. Kårböle	—	35,400: —
Yhteensä	1,049,000: —	552,600: —

Komitea ei ole jättänyt huomaamatta, että kaupungin viranomaiset aikaisemmin todennäköisesti ovat olleet sitä mielipidettä, että järkiperäisesti hoidettu suuri maanviljelys Helsingin lähistöllä olisi kaupungille kannattavaa, jonka käsityskannan mukaan kaupunki jo, kuten mainittu, on tehnyt huomattavia uhrauksia maanviljelyksen ja rakennusten kuntoon saattamiseksi. Siitä huolimatta ja vaikka minkäänlaisia kannattavaisuutta selvittäviä tietoja ei ole saatu tarjolla olleista tilikirjaotteista vuosilta 1918—1920, on komitea kuitenkin kysymystä harkitessaan tullut siihen käsitykseen, että kaupunki ei näillä tiloilla voi harjoittaa niin kannattavaa maanviljelystä, kuin mikä olisi mahdollista yksityisille henkilöille. Kun maanviljelystä hoidetaan kaupungin lukuun ja siis menoja ei ehdottomasti tarvitse asettaa sellaiseen suhteeseen tuloihin kuin yksityiselle maanviljelijälle on välttämätöntä, ollaan taipuvaisia panemaan liian suuria vaatimuksia tilojen maanviljelyskuntoon, vaikka kaupunki ei ole ostanut näitä harjoittaakseen niillä maanviljelystä, vaan etupäässä asutustarkoituksessa, jotapaitsi myös työvoima kaupungin ollessa työnantajana tulee kalliimmaksi kuin yksityiselle maanviljelijälle.

Maanviljelyksen kannattavaisuuskysymyksessä on komitea erikoisesti kiinnittänyt huomiota niihin vaikeuksiin, joita maatilojen järkiperäiseen hoitoon nähden navettain ja karjan puute useimmilla tiloilla tuottaa. On nimittäin osottautunut, että kaupungista saatu pudrettilanta pitkän kuljetusmatkan vuoksi tulee hyvin kalliiksi, ja että lannansaanti tiloilla osaksi on hyvin niukka. Myöskin on komitea ollut huomaavinaan, että työvoima tulee liian kalliiksi, ja että erittäinkin hevosten suuri lukumäärä vaikuttaa epäedullisesti talouteen, varsinkin kun hevosten työkykyä talvella voi tuskin täysin käyttää.

Maatilojen vuokraaminenkin tuottaa kuitenkin paljon hankaluuksia. Ensi sijassa on nimittäin otettava huomioon maa-alueiden käyttäminen asutukseen. Sen vuoksi ei voida eri tiloina hoidettuja alueita antaa pois niin pitkäksi aikaa, kuin maatilanvuokraaja tarvitsisi voidakseen menestyksellä järkiperäisesti viljellä tiluksia. Varsinaisesti ainoastaan Domarbyn ja Kårbölen tilat voidaan pitemmäksi ajaksi vuokrata, esim. 25 vuodeksi. Myöskin Boxbackan tilan itäiset osat ovat vielä pitemmän aikaa asuttamiseen tarpeettomia. Ne osat Hertonäsin kartanon tiluksista, jotka eivät joudu suoranaiseen kosketukseen rakenteilla olevaan rautatiehen tai joita ei ole myyty tai varattu tehdastonteiksi, ovat taas siksi mitättömiä ja hajanasia, ettei niitä edullisesti voitaisi viljellä eri tilana. Åggelbyn kartanon tilukset kuuluvat suurimmaksi osaksi lähimpinä aikoina asutusta varten tarvittavaan alueeseen. Samaten suurin osa Boxbackan tilan tiluksista, molemmin puolin rautatietä, varsinkin siitä länteen, täytyy varata asutukseen sekä puisto- ja tiesuunnitelmia varten.

On siis ehdottoman tarpeellista säilyttää useimmista tiloista melkoiset alueet lähimmässä tulevaisuudessa asutustarvetta varten, jonka vuoksi näitä osia tuskin edelleenkään voidaan muuten hoitaa, kuin että kaupunki, kuten nykyäänkin, harjoittaa niillä omaa maanviljelystä.

Kun kaupunki ei siis voine välttää oman maanviljelyksen harjoittamista huomattavan laajalla alueella, ei komitea ole katsonut tarpeelliseksi lähemmin selvitellä, mitkä

osat näistä tiloista olisivat mahdollisesti edullisimmat vuokrata, koska tämän asian jokaisessa eri tapauksessa parhaiten osaavat arvostella ne viranomaiset, jotka huolehtivat tilojen hoidosta.

Sitä vastoin pitää komitea tarpeellisena vähän lähemmin tarkastaa kannattavan maanviljelyksen edellytyksiä niillä tiloilla, jotka jäävät kaupungin viljeltäviksi, sekä määrätä tälle viljelykselle muutamia suuntaviivoja.

Komitean mielestä saavutettaisiin kaupungin maanviljelyksessä suotuisin tulos kun vähennettäisiin viljan viljelystä ja enemmän suunnattaisiin maanviljelys heinänviljelykseen. Sitä paitsi olisi tarkoitukseen sopivilla paikoilla viljeltävä perunoita, juurikasveja ja keittiökasveja, jotka ovat tarpeellisia kaupungin omia laitoksia varten. Kaikki etäisimmät ja muuten vaikeasti viljeltävät maat pantaisiin heinänkasvuun ja viljeltäisiin niitä pitkäaikaisina nurmina apulannoilla päältä lannoittamalla, mikä viljelystapa tulisi huomattavasti vähentämään kustannuksia. Myöskin terveydellisessä suhteessa olisi Vantaan joen varsilla sijaitsevien laajojen viljelyksien heinänkasvulle paneminen hyödyllistä, sillä siten jokiveden likaantuminen vähenisi.

Tällainen maanviljelyksen uudistaminen voisi tosin aiheuttaa sen, että tilojen muonaväelle pitäisi ostaa leipäviljaa, mutta tämä voi hyvin olla sopusoinnussa järkiperäisen maanviljelyksen kanssa eikä saa vaikuttaa määrättyyn, kaupungille taloudellisesti edulliseen viljelyssuunnitelmaan.

Vaikkakaan komitea ei voi ryhtyä lähemmin selostamaan kysymystä, mitä uudistuksia tilojen hoidossa olisi toimeenpantava, haluaa komitea kuitenkin esittää, että kaupungin makkilannan talteenottamisen, säilyttämisen ja kuljettamisen pitäisi voida saattaa sellaiselle kannalle, että sen käyttäminen kaupungin omiin viljelyksiin tulisi edulliseksi.

Ne komiteat, jotka aikaisemmin ovat käsitelleet kaupungin maatilojen hoitoa koskevaa kysymystä, ovat kiinnittäneet suurta huomiota erikoisen hallituksen tarpeellisuuteen tätä tarkoitusta varten.

Nyt asetettu komiteakin pitää tätä kysymystä hyvin tärkeänä ja voi pääasiallisesti yhtyä Rahatoimikamarin asettaman aikaisemman komitean lausuntoihin ja ehdotuksiin.

Komitea on ajatellut, että tavallista liikeyrityksellistä järjestelyä sovellutettaisiin tähän hallintoon ja että Kaupunginvaltuuston asettama Maanviljelyslautakunta, käsittäen esimerkiksi 5 jäsentä, huolehtisi korkeimmasta valvonnasta ja päättäisi kaupungin maatilojen hoitoa koskevista periaatteellisista kysymyksistä, kuten liikeyritysten hallintoneuvostot.

Tilojen lähin hoito kuuluisi johtokunnalle, jonka jäsenistön muodostaisi agronoomisen sivistyksen saanut toimeenpaneva johtaja, joka kokonaan antautuisi maatilojen hoitamiseen, sekä kaksi muuta maanviljelykseen perehtynyttä henkilöä, jotka viimemainitut nauttisivat ainoastaan pienempää, muutamin satoihin markkoihin nouse-

vaa kuukausipalkkaa sekä sitä paitsi sopivan palkkion jokaisesta kokouksesta. Komitea on ajatellut, että johtokunta kokoontuisi jotenkin usein, ja arvelee, että tämän suuntainen järjestely olisi omiansa pysyttämään johtokunnan jäsenissä tarpeellisen vastuunalaisuuden tunteen.

Mitä tulee uuden hallintoelimen toiminnan laajuuteen, olisi komitean mielestä sopivaa, kuten rahatoimikamarin aikaisemmin asettama komiteakin on ajatellut, että tämä hoitaisi kaikkia kaupungille kuuluvia maa-alueita, jotka sijaitsevat kaupunkiin yhdistetyn alueen ulkopuolella, mikäli niiden hallintoa ei syystä tai toisesta uskota jollekin toiselle kunnalliselle virastolle. Kaupunkialueella olevista viljelyksistä, varsinkin tuhatlukuisista perunanviljelyspalstoista, huoltaisi edelleenkin rahatoimikamari, mahdollisena poikkeuksena joku yksityinen alue, jonka liittämistä maatilojen hallintoon pidettäisiin sopivampana.

Kaupungin metsämaiden huolehtimisen, mikäli niiden hallintoa ei ole erikoisella tavalla järjestetty, katsoi komitea myöskin kuuluvan Maanviljelyslautakunnalle, jonka käytettävissä olisi asiantuntijoita tälläkin alalla.

Myöskin kaupungista kauempana olevien maatilojen maanviljelyksen ja metsänhoidon valvonta, joka nykyään kuuluu erinäisille kasvatus- ja muille laitoksille sekä Mankalan koskella sijaitsevien maatilojen hallinto olisi jätettävä Maanviljelyslautakunnalle, jonka näiden tilojen hoitoon nähden tulisi olla sopivassa yhteistyössä niiden laitosten kanssa, jotka käyttävät maatiloja erikoisiin tarkoituksiinsa. Samaten olisi Maanviljelyslautakunnan maanviljelyskysymyksissä avustettava muita kunnallisia virastoja niitten kaupungin tilusten hoidossa, jotka eivät suoranaisesti ole Lautakunnan alaisia.

Järjestellessään Maanviljelyslautakunnan alaisten tilojen käyttöä tulee Lautakunnan olla yhteistyössä kaupungin yleisten töiden hallituksen ja muitten kaupungin viranomaisten kanssa, joita asia koskee.

Edellä esitetyn perusteella saa komitea kunnioittavimmin ehdottaa:

että sellaiset kaupungille kuuluvat maatilat, jotka vasta pitemmän ajan kuluttua tarvitaan asutustarkoituksiin tai muuhun kaupungin tarpeeseen, annettaisiin vuokralle, ja että myöskin kaupungin muista maatiloista ne kauempana olevat osat, jotka ilman hankaluutta ja kaupungille edullisella tavalla voidaan vuokrata viljelystarkoituksiin, olisi samalla tavalla saatettava tuloa tuottaviksi;

että kaupungin maatilojen ja metsien hallinto sekä vuokrattujen tilojen valvonta uskottaisiin tätä varten asetettavalle Maanviljelyslautakunnalle; sekä

että maatilojen hoitoa varten Maanviljelyslautakunta asettaisi johtokunnan, johon kuuluisi agronoomisen sivistyksen saanut toimeenpaneva johtaja puheenjohtajana ja kaksi muuta jäsentä.

Sittenkuin johtaja Birger Planting on luopunut kaupungin väliaikaisen maatilalautakunnan puheenjohtajatoimesta ja professori Ernst Ehrnrooth on astunut tähän toimeen, on professori Ehrnrooth johtaja Plantingin asemesta ottanut osaa komitean töihin.

Helsingissä, toukokuun 31 p:nä 1921.

A. L. Hjelmman.

K. Heinonen. **Wäinö Wuolijoki.** **Axel Björkenheim.**

Ernst Ehrnrooth. **Harald Munck.**

E. A. Malm.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS

Helsingissä, elok. 18 p:nä 1921.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 238.

Palauttaen rahatoimikamarin lähetepäätöksen tämän kuun 11 p:ltä § 2439 kehoituksella antamaan lausunnon rahatoimikamarin asettaman komitean mietinnön johdosta koskeva Helsingin kaupungin maatilojen hallintoa, saa Hallitus vaadituksi lausunnoksi kunnioittaen ilmoittaa Rahatoimikamarille, että Hallitus kaikin puolin on kannattanut komiteanmietintöä asiassa.

Otto Fr. Nyberg,
puheenj.

G. A. Gröndahl.

Liite III.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Rahatoimikamari on lähetteessä elokuun 11 päivältä kuluvaa vuotta pyytänyt maatilavaliokunnan lausuntoa kaupungin maatilojen hallintoa koskevasta komitean mietinnöstä, ja pyytää valiokunta tämän johdosta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Valiokunta yhtyy periaatteessa yksimielisesti komitean lausuntoon että eräät kaupungin maatilain osat voi edullisesti antaa vuokralle. Valiokunta on kuitenkin sitä mieltä, ettei sen vielä asian ollessa valmisteluasteella ja kun kaupungin viranomaiset eivät vielä ole tehneet periaatteellista päätöstä asiasta, ole lausuttava, mitkä alueet ehkä olisi annettava vuokralle, mitkä pidettävä omassa viljelyksessä. Valiokunta haluaa varata itselleen tilaisuuden antaa myöhemmin ehdotuksen asiasta. Toistaiseksi voitaisiin valiokunnan mielestä komitean ehdotus asettaa käsittelyn pohjaksi tässäkin kohden.

Vuokraustapaan nähden valiokunta on sitä mieltä, että alueet on annettava vuokralle pitemmäksi ajaksi, vähintään 25 vuodeksi, ja, jos käy päinsä, pienenlaisissa erissä, jotta niin moni kuin suinkin saisi oman maanviljelyksen.

Mitä taas tulee komitean ehdottamaan kolmijäsenisen johtokunnan asettamiseen, haluaa valiokunta jättää tämän kysymyksen sen varaan, kuinka suuria alueita vuokralle annetaan. Jos kaupungin oma maanviljelys vähennetään mitättömiin, on valiokunta sitä mieltä, että semmoinen hallinto kävisi liian kalliiksi. Jos taas suurin osa maatiloista pysytetään kaupungin omassa viljelyksessä, on ehdotus valiokunnan mielestä hyvin harkittu.

Lopuksi mainittakoon, että valiokuntaa on mainitussa komiteassa edustanut kaksi jäsentä, nimittäin professori Ehrnrooth valiokunnan puheenjohtajana sekä varatuomari Munck.

Helsingissä, syyskuun 28 päivänä 1921.

Helsingin kaupungin maatilavaliokunta:

Ernst Ehrnrooth.

Ture Johansson.

Liite IV.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KASVATUSLAUTAKUNTA.

Helsingissä, syysk. 12 p:nä 1921.

Rahatoimikamarille.

N:o 155.

Pyydetyksi lausunnoksi Helsingin kaupungin maatilojen hallintoa koskevan komiteanmietinnön johdosta saa Kasvatuslautakunta, sille lähetetyt asiakirjat palauttaen, esittää seuraavaa:

Valaistakseen puolestaan periaatteellista kysymystä kaupungille kuuluvain maatilojen ja metsien kannattavaisuudesta ja merkityksestä kuntamme taloudelle pyytää Lautakunta viitata siihen kokemukseen, mikä Lautakunnalla on

ollut sen hoidossa olevien kaupungin omistamien maatilojen, Bengtsårin ja Toivoniemen, viljelemisestä. Ne tulokset näet, joita on saatu Bengtsårin ja Toivoniemen kasvatuslaitoksiin kuuluvain maatilojen viljelyksestä, osoittavat, että näitä on voitu viljellä kaupungin laskuun kunnan taloudelle edullisella tavalla. Niinpä on esim. Bengtsårista saatu voittoa v. 1918 Smk. 24,227: 83, v. 1919 Smk. 15,496: 31 ja v. 1920 19,759: 49. Toivoniemen antamat tulokset ovat olleet mainittuina vuosina tosin pienemmät, mutta osoittavat Toivoniemenkin tilit viime vuodelta voittoa Smk. 13,565: 35. Ja tämä tulos on saavutettu siitä huolimatta, että mainituilta tiloilta niillä sijaitseville kasvatuslaitoksille luovutetut tuotteet ovat merkityt kirjoihin tavallista alhaisempien hintojen mukaan. Näin ollen on siis kyseenalaisten maatilojen viljeleminen ollut kasvatuslaitostenkin taloudelle erinomaisen edullista, puhumattakaan niistä suurista ja monipuolisista eduista, mitä näiden maatilojen hoito on tarjonnut hoidokkien käytännöllisen kasvatuksen kannalta katsoen. Sen vuoksi ei Lautakunta voi olla käyttämättä tätäkään tilaisuutta huomauttaakseen pääkaupungin hallinnolle, että olisi pyrittävä sijoittamaan kaupungin kasvatuslaitokset lähimmässä tulevaisuudessa järjestään kunnan omistamille maatiloille ja että sitä seikkaa olisi pidettävä vakavasti silmällä kaupungin hallussa olevien maatilojen vastaista käyttöä suunniteltaessa tai uusia maatiloja mahdollisesti ostettaessa.

Mitä sitten tulee kyseenalaisessa komiteanmietinnössä esitettyyn suunnitelmaan kaupungille kuuluvien maatilojen ja metsien hoidon ja valvonnan vastaiseksi järjestämiseksi, näyttää se Lautakunnan käsityksen mukaan yleensä osuvan oikeaan, joskin ehkä komitea mahdollisesti tähänastisten tappioitten peloittamana on ollut liiaksi taipuvainen suosittelemaan kaupungin alueitten vuokraamista omaa viljelystä edullisempana. Ehdotus erityisen maanviljelyslautakunnan perustamiseksi on Kasvatuslautakunnankin mielestä paikallaan. Sopinee odottaa, että sellainen asiantuntijoista kokoonpantu lautakunta, jonka etunenässä olisi tietopuolisesti ja käytännöllisesti maatalouteen perehtynyt toimitusjohtaja, voisi saada kaupungin omaankin laskuun harjoitettavan maanviljelyksen ja karjatalouden kannattamaan, varsinkin, jos toimitusjohtajan palkkausta järjestettäessä hänelle varattaisiin esim. tantiemin muodossa jonkunmoinen kiihotin, joka kannustaisi häntä omistamaan tavallista suurempaa huolta töiden tulokselliseen johtamiseen sekä kulloinkin parhaiten kannattavain viljelystapojen käytäntöön ottamiseen. Mitä erityisesti Kasvatuslautakunnan hoidossa oleviin maatiloihin tulee, on Lautakunnan käsityksen mukaan nämä tilat edelleenkin pysytettävä Kasvatuslautakunnan hallinnon alaisina, koska niitten hoito on niin likeisesti yhdistetty kasvatuslaitosten varsinaiseen toimintaan. Mutta sen sijaan Kasvatuslautakunta pitää erittäin hyödyllisenä ja tarpeellisena, että sen alaisten maatilojen viljelyksen järjestely ja suunnittelu sekä niiden hoidon ammattimainen valvonta annettaisiin suunnitellun maanviljelyslautakunnan palvelukseen otettavan, kaupungin muistakin maatiloista huolehtivan toimitusjohtajan tehtäväksi.

Kasvatuslautakunnan puolesta:

Martti Ruuth.

R. Liukkonen.

Liite V.

Komitean mietintö ehdotuksineen hallintoelimen järjestämisestä kaupungin maa-alueita varten.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Sittenkuin Helsingin kaupunki oli keväällä 1917 ostamalla osin erinäisiä maatiloja, osin eräiden maakiinteistöyhtiöiden osake-enemmistön, osin myös tuollaisten kiinteistöjen vuokraoikeuden saanut haltuunsa laajoja maa-alueita kaupungin ympäristöstä, asetti Rahatoimikamari kokouksessaan huhtikuun 19 päivänä mainittua vuotta komitean valmistelemaan kysymystä kaupungin siten hankkimain maa-alueiden vastaisen hallinnon ja käytön järjestämisestä, ja valittiin tämän komitean jäseniksi Kamarin varapuheenjohtaja, herra Listo ja jäsen, herra Lindfors sekä kaupungininsinööri Idström ja Kamarin apulaissihteeri Rein. Nyttemmin suoritettuaan kapinan keskeyttämän työnsä pyytää Komitea tässä antaa mietinnön valmisteltavakseen saamastaan asiasta.

Ennenkuin komitea käy selvittämään niitä periaatteita, joiden mukaan kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevain kaupungin maa-alueiden hallinto on komitean mielestä järjestettävä, luodaan tässä pikainen silmäys kaupungin ostamain maiden ja maatilain laajuuteen sekä selvitetään, miten näitä maita on tähän asti hoidettu sekä mitä ehdotuksia aikaisemmin on esitetty puheenalaisen hallinnon uudesti järjestämiseksi.

Seuraavassa taulussa mainitaan kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevain kaupungin maa-alueiden pinta-ala, ollen tauluun erikseen merkitty pitemmäksi ajaksi vuokralle annetut, johonkin erikoistarkoitukseen varatut sekä käyttämättä olevat tahi kohdakkoin kaupungin vapaasti käytettäviksi tulevat taikka irtisanomisen ehdolla vuokralle annetut alueet. Taulu on osittain laadittu vuonna 1913 vallinneiden olojen mukaisesti, nimittäin mikäli koskee I A kohdalla mainittuja pinta-aloja, mutta numerotietojen voi pääasiassa katsoa pitävän paikkansa nykyoloissakin, koska sota-aikana ei ole annettu vuokralle mainittavampia alueita. Huomattava on edelleen, että kesinä 1917 ja 1918 on erinäisten sota-ajaksi asetettujen hallintoelinten toimesta annettu melko laajoja alueita käytettäviksi perunanviljelykseen. Taulussa ei kuitenkaan ole otettu huomioon näitä vuokrauksia, koska ne ovat tilapäistä laatua.

I. Kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevat, kaupungin hallussa ennen vuotta 1917 olleet tilukset ja maat.

A. Kaupunkiin yhdistetyllä alueella sijaitsevat tilukset.

	Vuokrattuja tai määrättyyn tarkoitukseen käytettyjä tiluksia vuonna 1913.			Vuokrattavaksi käytettäviä tiluksia vuonna 1913.			Yhteensä			
	Tonttipaikka.	Viljelty maa.	Yhteensä.	Viljelty maa.	Metsämaa.	Yhteensä.	Tonttipaikka.	Viljelty maa.	Metsämaa.	Yhteensä.
					Hehtaaria.					
1. *Itäiset esikaupungit* (Vallila, rakennettu ja laajennuksiin varattu alue, Hermanni ja Toukola)	71.333	—	71.333	—	—	—	71.333	—	—	71.333
2. *Pakaa, Gumtähti, Forsby, Kottby*	27.995	12.648	40.643	229.048	447.035	676.083	27.995	241.696	447.035	716.726
3. *Meilansin huvilakaupunki* (huvilat Toivola, Bjällbo, Ukkokoti, Lastenhoitoyhdistyksen tontti, Tilkka B)	65.568	—	65.568	—	—	—	65.568	—	—	65.568
4. *Keskuspuisto,* Nordenskiöldkadun pohjoispuolella	3.824	—	3.824	7.637	80.369	88.006	3.824	7.637	80.369	91.830
5. *Kulkutautisairaalan alue*	10.920	—	10.920	—	—	—	10.920	—	—	10.920
6. *Bölen esikaupunki*	18.631	0.221	18.852	—	—	—	18.631	0.221	—	18.852
7. *Meilans, Greijus, Böle*	36.557	10.028	48.585	36.866	149.849	186.715	36.557	46.894	149.849	233.300
8. *Saaria linnoitusesplanadin ulkopuolella*	96.225	0.494	96.719	2.552	52.055	54.607	96.225	3.046	52.055	151.326
9. *Saaria s:n piirissä*	32.402	—	32.402	—	2.824	2.824	32.402	—	2.824	35.226
	363.455	23.391	386.846	276.103	732.132	1,008.235	363.455	299.494	732.132	1,395.081

B. Kaupunkiin yhdistetyn alueen ulkopuolella sijaitsevat tilukset.

10. *Oulunkylä, Huopalahti*	30.649	4.528	35.177	161.050	242.874	403.924	30.649	165.578	242.874	439.101
11. *Erinäiset Helsingin pitäjässä sijaitsevat tilukset* (Turvik, Reimars sekä Mäntysaari y. m. luodot)	69.477	55.800	125.277	—	18.891	18.891	69.477	55.800	18.891	144.168
	100.126	62.328	160.454	161.050	261.765	422.815	100.126	221.378	261.765	583.269

II. Vuonna 1917 Helsingin pitäjästä ostetut maa-alueet.

	Vuokrattuja tai määrättyyn tarkoitukseen käytettyjä tiluksia vuonna 1913.			Vuokrattavaksi käytettäviä tiluksia vuonna 1913.			Yhteensä.				
	Tonttipaikka.	Viljelty maa.	Yhteensä.	Viljelty maa.	Metsämaa.	Yhteensä.	Tonttipaikka.	Viljelty maa.	Metsämaa.	Yhteensä.	
					Hehtaaria.						
12. *Boxbacka A. B:n omistamat tilukset*	—	—	—	—	—	—	—	200.0	207.9	407.9	
13. *Pehrin ratsutila*	—	—	—	—	—	—	—	63.5	60.2	123.7	
14. *Brusan talon puolikas*	—	—	—	—	—	—	—	42.7	69.0	111.7	
15. *6 Brusan omistajalta ostettua palstatilaa*	—	—	—	—	—	—	—	—	6.0	6.0	
16. *Strömin tila* ynnä *Dalin palstatila*	—	—	—	—	—	—	—	63.5	60.2	123.7	tietoja tonttipaikkain pinta-alasta puuttuu.
17. *Hagan talo*	—	—	—	—	—	—	—	26.5	25.7	52.2	
18. *Kaarlen talo*	—	—	—	—	—	—	—	24.5	35.7	60.2	
19. *Domarbyn kartano*	—	—	—	—	—	—	—	315.0	285.0	600.0	
20. *Vikin kapteeninvirkatalo*	—	—	—	—	—	—	—	301.0	300.0*	601.0	*ynnä joutomaita noin 93 ha.
21. *Erinäiset Pakinkylän palstatilat*	—	—	—	—	—	—	tietoja puut.	3.0	0.8	3.8	
	—	—	—	—	—	—	—	1,039.7	1,050.7	2,090.2	

III. Muut maatilat.

22. *Bengtsårin maatila*	—	—	—	—	—	—	—	40.00	460.00*	500	*joutomaineen.
23. *Ryttylän kantatila*	—	—	—	—	—	—	—	38.10	142.55	180.65	
24. *Nickbyn mielisairaala*	—	—	—	—	—	—	63.68	—	—	63.68	
25. *Ruotsinkylän tuberkulosisairaalan alue*	—	—	—	—	—	—	49.89	—	—	49.89	tietoja tonttipaikkain pinta-alasta puuttuu.
26. *Outamo ja Toivoniemi*	—	—	—	—	—	—	—	57.67	151.94	209.61	
27. *Mankalan kosken viereiset tilat*	—	—	—	—	—	—	—	32.08	178.94	211.02	
	—	—	—	—	—	—	113.57	167.85	933.43	1,214.85	

IV. Vuonna 1918 Kårbölen kylästä ostetut maatilat.

28. *Erinäiset Kårbölen tilat*	—	—	—	—	—	—	—	107.63	182.77	290.400	
Kaiken kaikkiaan	—	—	—	—	—	—	577.151	1,836.052	3,160.597	5,573.800	

Sen kysymyksen selvittämiseksi, minkä alueiden hallinto olisi sopivin antaa tehtäväksi sille uudelle hallintoelimelle, jonka asettamisesta tuonnempana tehdään ehdotus, mainittakoon edellä olevassa taulussa lueteltuihin maa-alueisiin nähden seuraavaa:

1) Nämä alueet ovat esikaupunkeja tontteineen, jotka on luovutettu tai on aikomus luovuttaa pitkäaikaiselle vuokralle ja jotka asianmukaisesti arvatenkin kohdakkoin otetaan kaupunginasemakaavaan.

2) Eräät näiden alueiden osat on käytetty pitkiksi ajoiksi, minkätähden nämä osat lienee toistaiseksi erotettava vastaisen Tilushallituksen hallinnon alaisuudesta.

3) On kokonaan annettu pitkäaikaiselle vuokralle.

4) Ainoastaan vähäinen osa vastaisen Keskuspuiston aluetta on annettu vuokralle. Muut osat voitaneen niinikään antaa toistaiseksi vuokralle ja palauttaa kaupungin käytettäviksi sikäli kuin puiston kuntoonpanotyö edistyy.

5) On lopullisesti käytetty määrättyyn tarkoitukseen.

6) Esikaupunki, jaoitettu ja enimmältä osalta rakennettu.

7) Alueet on osittain annettu pitkäaikaiselle vuokralle. Käytettävissä olevat osat voidaan luovuttaa uuden hallituksen hoitoon.

8 ja 9) Näiden alueiden osia on annettu pitkäaikaiselle vuokralle; viljellyt alat ovat vähäpätöiset.

10) Viljeltyjen osain vuokrakausi päättyy kohdakkoin ja alueet kokonaisuudessaan lienee sopivin antaa Tilushallituksen hoitoon.

11) Reimarsin talon vuokrakausi päättyy lokakuun 31 päivänä 1919, mutta Turvik on lahjoitettu käytettäväksi määrättyyn tarkoitukseen, kansanpuistoksi. Osa Mäntysaarta on vuokrattu pariksi vuodeksi. Nykyisen vuokrakauden päätyttyä näyttää sopivalta luovuttaa Reimarsin talo uuden hallituksen hoitoon.

12—20) Näiden maatilain hoito on kaupan päättämisestä lähtien väliaikaisesti annettu Boxbacka A. B:n toimeksi. Kysymys, miten näiden maatilain hoito on vastedes järjestettävä, riippuu lähinnä mainitun yhtiön vastaisesta asemasta.

21) Nämä ostettiin tien teettämiseksi Oulunkylästä Pakinkylään. Alueet ovat väliaikaisesti olleet Rahatoimikamarin hoidossa.

21—26) Ostettu ja käytetty määrättyihin tarkoituksiin.

27) Loitolla kaupungista sijaitsevina lienee nämä tilukset, ennenkuin niitä käytetään siihen tarkoitukseen, jota varten Mankalan kosket on ostettu, sopivin antaa vuokralle, esimerkiksi Tilushallituksen toimesta.

Joko heti taikka lyhyen ajan kuluttua kaupungin käytettävinä olevat maa-alueet, joiden hallinto sentähden kaipaa uudesti järjestämistä, ovat seuraavat (pinta-ala hehtaaria tasaluvuin):

	Viljelty maa	Metsämaa	Yhteensä
2) Gumtähti y. m. maatilat	229	447	676
4) Keskuspuisto	8	80	88
7) Mejlans, Grejus, Böle	37	150	187
10) Oulunkylä y. m. tilukset	161	243	404
11) Reimarsin talo	56	19	75
12—20) Boxbacka y. m. maatilat	1,037	1,050	2,087
	1,528	1,989	3,517

Maa-alue, jonka hallinto annettaisiin suunnitellun uuden hallintoelimen toimeksi, on siis noin 3,500 hehtaaria, siitä noin 1,500 ha viljeltyä maata. Jos tähän lisätään ne

Kårbölen kylän maa-alueet, jotka Kaupunginvaltuuston tammikuun 24 päivänä 1918 tekemän päätöksen johdosta on hankittu Helsingin kaupungille ja joiden pinta-ala on 290 hehtaaria, siitä 107 ha viljeltyä maata, on kokonaispinta-ala noin 3,800 ha, siitä viljeltyä noin 1,600 ha.

Kaupungin huomattavampain, eritoten maanviljelykseen sopivain maa-alueiden aikaisemmasta hoidosta mainittakoon seuraavaa:

Tilusryhmän 2), Gumtähden kartano ynnä osa Kottbyn taloa, pääasiallisin osa ostettiin, niinkuin tunnettu, vuonna 1893, jolloin myös kaupungin omistama Sofielundin maatila, joka oli ollut vuokrattuna Gumtähden säterin omistajalle, palautui kaupungin haltuun. Mainittujen maatilain viljellyt osat, edellisen 90 ja jälkimäisen 44.5 ha, vuokrasi Rahatoimikamari samana vuonna 15 vuoden ajaksi maanviljelijä I. W. Saarelalle. Tämän vuokrakauden umpeen mentyä ja tilain sittemmin oltua lyhyen aikaa vuokrattuina toiselle yksityiselle henkilölle tarjottiin viljellyt alat, jaettuina 5—10 hehtaarin palstoihin, vuonna 1909 julkisella huutokaupalla yksityisten vuokrattaviksi viiden vuoden ajaksi. Kun kuitenkin kysyntä yleensä oli varsin vähäinen, havaitsi Kamari tarpeelliseksi vuokrata eräät palstat ainoastaan kesäksi, laitumiksi y. m.

7) kohdalla mainittuun tilusryhmän, Meilans y. m. maatilat, nähden on huomautettava, että lukuun ottamatta Meilansin huvilatiluksia, jotka on vuokrattu pitemmäksi ajaksi, useimmat 1940-luvulle asti, huomattavimmat osat viljellystä maasta olivat Suomen Puutarhayhdistyksen hallussa, joka vuonna 1909 palautti vuokraoikeutensa kaupungille, minkä jälkeen viljelmät julkisella huutokaupalla tarjottiin vuokralle saman järjestelmän mukaisesti kuin Gumtähden viljelmät sekä ylipäätään samanlaisella tuloksella.

Sen johdosta että edellä mainittujen kahden tilusryhmän, Gumtähden ja Meilansin viljelyspalstain, sekä eräiden muiden vähäisten alueiden vuokrakausi päättyi 1914 vuoden lopussa, toimittivat mainitun vuoden keväällä kaupungin kiinteän omaisuuden katsastusmiehet, professori Gösta Grotenfelt ja rakennusmestari G. F. Willandt sekä kaupungingeodeetti Lille ja Rahatoimikamarin apulaissihteeri Rein, lähtökatselmuksen näillä palstoilla. Katselmuskirjassaan katselmusmiehet esittivät ehdotuksen kaupungin viljelysmaiden uudeksi jaoitukseksi, jonka mukaan m. m. eräät alueet vuokrattaisiin pitemmäksi ajaksi, 10—20 vuodeksi, asuntopalstat 30:ksikin vuodeksi. Rahatoimikamari lähetti tämän ehdotuksen kaupungin yleisten töiden Hallitukselle, joka, sen johdosta että väliin tullut sotatila saattoi mahdottomaksi ehdotuksen tarkastamista varten tarpeellisten tutkimusten toimittamisen, esitti, että entisten vuokraajain kanssa tehdyt vuokrasopimukset sodan ajaksi pitennettäisiin kuusikuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla. Rahatoimikamari hyväksyi tämän ehdotuksen, joten Gumtähdessä, Meilansissa y. m. tiloilla olevain kaupungin viljelysmaiden vuokrasopimukset nykyään ovat kuusikuukautisen irtisanomisen varassa, sikäli kuin niitä ei ole irtisanottu, jotta voitaisiin luovuttaa palstoja perunanviljelykseen kesiksi 1917 ja 1918. Lisättävä on edelleen, että venäläinen sotaväki on sota-aikana puolustustarkoituksiin käyttänyt eräitä alueita, samoin kuin että niitä on vuokrattu yksityisille, jota paitsi toisista on otettu turpeita ja multaa, minkä johdosta ne ainakin toistaiseksi ovat käyneet sopimattomiksi viljelystarkoituksiin. Nämä maat eivät siis ole sota-aikana olleet kaupungin käytettävinä.

Vuonna 1908 ostettiin *Oulunkylän kartano* ja vuotta myöhemmin *Nybondaksen* maistraatintalon hallintaoikeus. Viljellyt tilukset annettiin 10 vuoden ajaksi vuokralle, sikäli

kuin halullisia vuokraajia ilmoittautui. Osa tiluksista käytettiin samalla tavalla kuin Gumtähden ja Meilansin viljelmät.

Reimarsin talo, jonka vuokrakausi niinkuin mainittu päättyy lokakuun 31 päivänä 1919, on vuokrattuna vapaaherra A. E. Ramsayun kuolinpesälle 200 markan vuosivuokrasta.

Keväällä 1917 ostettuja *Domarbyn* y. m. maatiloja sekä *Vikin virkataloa* hoitaa, niinkuin tunnettu, toistaiseksi Boxbacka Aktiebolag.

Että viime aikoina noudatettu menettely vuokrata kaupungin viljelysmaat niin lyhyeksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi, puhumattakaan kuusikuukautisen irtisanomisen ehdosta, niinkuin sota-aikana on ollut laita, ei ole järkiperäinen sekä että syynä siihen vähemmän tyydyttävään tilaan, missä nämä maat ovat pitemmän aikaan olleet, juuri on mainittu lyhyt vuokrakausi, on jo kauan ollut ilmeistä. Tässä kohden ansaitsee esittää mitä edellä mainitut kaupungin katselmusmiehet katselmuskirjassaan vuonna 1914 lausuvat. Siinä sanotaan nimittäin seuraavaa:

»Yleiskäsityksenään pyytävät katselmusmiehet mainita, että useimmat viljellyt alat ovat niin uuvutettuja, että ne useinkin käy asettaminen tavallisten laidunmaiden vertaisiksi. — — — — Syynä kaupungin maiden yleiseen huonoon ruokkoon mainittakoon etusijassa useimpain palstain nykyinen erittäin lyhyt vuokrakausi, 4—5 vuotta, sekä tarpeellisten ajoteiden ja eri palstain haltijain asuntojen puute, minkä johdosta viljelmät eivät ole voineet saada sitä hoitoa ja ruokkoa, minkä muutoin olisi tullut niiden osaksi. Kenties vaikuttaa tähän osaltaan myöskin se seikka, ettei ole tarjona semmoista asiantuntevaa opetusta ja ohjausta maan muokkauksessa ja hoidossa, jota erityinen agronoomisesti sivistynyt neuvoja olisi voinut antaa.»

Toimenpiteistä, joiden avulla mainitut epäkohdat voitaisiin poistaa, lausutaan katselmuskirjassa seuraavaa:

»Näiden epäkohtain uusiintumisen välttämiseksi pyytävät allekirjoittaneet (katsastusmiehet) käsityksenään lausua, että kaupungin tulisi tiluksien vastaisessa käytössä menetellä niin, että eri viljelmät tulisivat jaetuiksi semmoisiin palstoihin, että vähäinen maanviljelys joko sinänsä tai muun toiminnan, esim. ajuriliikkeen y. m. yhteydessä, voisi niillä kannattaa, että kaikille näille palstoille tehdään tarpeelliset ajotiet sekä että palstain haltijain sallitaan omiksi tarpeikseen teettää sopiviin, ennakolta määrättyihin paikkoihin vähäisiä, esim. 3—4 huonetta käsittäviä asuinrakennuksia talleineen — — — ja muine tarpeellisine ulkohuoneineen. Jotta vuokraajat olisivat halukkaita kustantamaan nämä rakennusyritykset ja maan muokkauksen, *on heille taattava mahdollisimman pitkä hallinta-aika palstoihinsa tai muussa tapauksessa korvaus mahdollisista tappioista, siltä varalta että heidän täytyy ennen aikojaan luopua tiluspalstoista* — — —.»

Pääasiallisimpana syynä siihen että kaupungin viljelysmaat nykyään ovat epätyydyttävässä kunnossa ja ettei niiden viljelemistä toimiteta kyllin voimaperäisesti, on siis, paitsi pitkällistä sotatilaa ja sen seurauksia, pidettävä sitä, että viljelysmaiden vuokrakausi on liian lyhyt. Mutta yhtenä syynä tähän on myös pidettävä sitä seikkaa, että puuttuu hallintoelintä, jonka erikoistehtävänä olisi laatia suunnitelmia puheenalaisten maiden käyttämiseksi sekä toimittaa niiden lähintä hallintoa. Ettei Rahatoimikamarilla ole tilaisuutta kiinnittää tarpeellista huomiota näihin kysymyksiin, kaikkein vähimmin sittenkuin kaupunki on itselleen hankkinut laajoja uusia alueita, on ilmeistä. Myöskään kaupungin yleisten töiden Hallitus ei näytä sopivalta hoitamaan puheenalaista, sen varsinaisista tehtä-

nistä syrjässä olevaa hallintoa, varsinkin kun ei ole mahdotonta, että ne edut, joita maivitun Hallituksen on valvottava, voivat jossain määrin joutua ristiriitaan maanviljelysetujen kanssa, jota paitsi Hallituksen, sen ynnä Rakennuskonttorin järjestysmuotoon ja työvoimiin nähden, tuskin voi katsoa tarjoovan riittäviä takeita siitä, että maanviljelyksen vaatimukset tulevat asianmukaisesti huomioon otetuiksi. Näin ollen on komiteasta näyttänyt sopiviimmalta, että asetetaan erikoinen elin hoitamaan niitä kaupungin omistamia maita, joita ei välttämättömästi tarvita kaupungin laajentamiseen tahi eräisiin erikoistarkoituksiin. Tämä ajatus ei ole uusi. Jo Rahatoimikamarin kokouksessa huhtikuun 3 päivänä 1913 esitti Kamarin silloinen puheenjohtaja, todellinen valtioneuvos Alexis Gripenberg tässä asiassa seuraavan

»*Ehdotuksen maatilakomitean asettamiseksi.*

Maatilakomitean tehtävänä on Rahatoimikamarin valvonnan alaisena toimittaa varsinaisen kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevain kaupungin maatilain lähintä hallintoa, olivatpa ne luovutettuja vuokralle viljelystarkoituksiin taikka osoitettuja asunto- tai muihin tarkoituksiin.

Sitä varten tulee lautakunnan laatia ja Rahatoimikamarille antaa ehdotus käytettävinä olevain alueiden käyttämiseksi, ollen tämän ehdotuksen käsitettävä sekä välittömästi käytettäviksi joutilaina olevat että myös lähiaikoina käytettäviksi tulevat alueet. Komitean on niinikään ehdotettava ne ehdot, joiden mukaan nämä alueet luovutetaan, ollen siinä katsottava, että mikäli mahdollista yhdenmukaiset periaatteet pannaan pohjaksi alueista kannettavia vuokramaksuja laskettaessa. Yleensä on komitean katsottava, että kaupungin käyttämättömät alueet tulevat edullisimmalla tavalla ja mahdollisimman suurta johdonmukaisuutta noudattaen hyödyksi käytetyiksi, jossa kohden on varattava tilaisuus käyttää eräät siihen tarkoitukseen sopivat alueet metsänistutukseenkin. Nämä ehdotukset älköön kuitenkaan tarkoittako alueiden ottamista kaupunginasemaan, jommoinen tehtävä kuuluu toiselle viranomaiselle.

Maatilakomitean tulee sen ohessa, kun Kaupunginvaltuusto tai Rahatoimikamari on vahvistanut vuokriin ja muihin korvauksiin nähden noudatettavat periaatteet, soveltaa näitä yksityistapauksissa ja sitä varten seikkaperäisesti määrätä maanvuokrat ja muut korvaukset sekä laatia niiden kannantaluettelot, joiden sisällyksen Rahatoimikonttori kantaa, sittenkuin Rahatoimikamari on ne vahvistanut.

Komiteana on kolme henkilöä, joista yhden tulee olla Rahatoimikamarin jäsen tai virkamies, yhden Kamari valitsee kaupungin äänivaltaisten miesten joukosta ja kolmas on vakinaista palkkiota nauttiva maatilain valvoja.

Komitea kokoontuu niin usein kuin tarve vaatii, ja pitää tilainvalvoja sen kokouksissa lyhyttä memoriaalipöytäkirjaa, jossa mainitaan esitellyt asiat ja tehdyt päätökset.

Komitean jäsenistä, joista Rahatoimikamari valitsee puheenjohtajan, tulee vähintään kahden tuntea maanviljelystä ja eritoten tilainvalvojan olla siihen hyvin perehtynyt. Tarpeen vaatiessa saa komitea neuvotteluihin kutsua kaupungingeodeetin ja kaupunginasemakaava-arkkitehdin tai jonkun muun kaupungin virkamiehen.

Komitean jäsenet saavat korvausta 10 markkaa kultakin kokoukselta sekä kustakin katselmus- ja arvioimistoimituksesta, paitsi valvoja, jolla on vakinaista palkkiota 3,000 markkaa vuodessa sekä sitä paitsi 400 markkaa matkarahoja.

Valvojan tulee määräpäivinä viikossa ilmoitettuna aikana olla Rahatoimikamarissa tavattavissa tiedusteluja ja selvittelyjä varten. Hänen on pidettävä lyhyttä diaria saapuneista ja käsitellyistä asioista sekä laadittava tarpeelliset luettelot.»

Rahatoimikamari lähetti esitysehdotuksen tammikuun 19 päivänä 1914 lausunnon saamiseksi kaupungin yleisten töiden Hallitukseen, jota samalla kehoitettiin ottamaan harkittavaksi, olisiko mahdollista yhdelle henkilölle luovuttaa se toimivalta, mikä edellä kerrotun ehdotuksen mukaan olisi maatilakomitealla. Tämän johdosta antoi Hallitus kaupunginasemaakaava-arkkitehdin ja kaupungingeodeetin toimeksi laatia lausunnon asiasta, ja esittivät nämä antamassaan lausunnossa seuraavaa:

Kun voi edellyttää käytettävänä olevain kaupunginmaiden jaoittelussa käyvän tarpeelliseksi myös osoittaa eri viljelmillä tarpeellisten asuin- ja talousrakennusten paikkoja, olisi jaoituskaavat tietenkin alistettava kaupungin yleisten töiden Hallituksen tarkastettaviksi, jolloin Hallituksen tulisi katsoa, että vuokra-alueet käytetään tavalla, joka ei vaikeuta puheenalaisten alueiden vastaisen kaupunginasemakaavan toimeenpanoa. Näin ollen näyttää sopivimmalta, että väliaikaiset jaoituskaavat samoin kuin tähänkin asti kaupungingeodeetin voimassa olevan johtosäännön d) ja e) momentin mukaan [1]) laatii geodeetti yksissä neuvoin kaupunginasemakaava-arkkitehdin kanssa ja huomioon ottamalla kaupunginasemakaavaosastolla käsiteltävinä olevat eri ehdotukset, joten erillisen lautakunnan tai virkamiehen asettaminen tätä tarkoitusta varten ei olisi tarpeellinen. Jaoituskaavoja laadittaessa olisi etusijassa otettava huomioon, että rakennuspaikka eri palstoilla merkitään kaavaan huomioon ottamalla kunkin alueen asemakaavan lopullinen muodostus.

Mitä tulee kysymykseen käytettävänä olevain alueiden luovuttamisesta vuokralle yhdenmukaisten periaatteiden mukaan sovitetuin ehdoin sekä niiden käyttämisestä edullisimmalla tavalla, huomautettiin lausunnossa, että geodeetti oli tähän asti ottanut osaa eri alueiden luovutusehdotusten ja luovutusehtojen laatimiseen samoin kuin ehdotusten tekemiseen alueiden käyttämisestä kaupungille edullisimmalla tavalla, eikä mikään estänyt häntä edelleenkin hoitamasta näitä tehtäviä. Mutta sangen tärkeää oli, että hänellä olisi tilaisuus varsinaisissa maanviljelyskysymyksissä saada neuvoja ja ohjeita asiantuntijalta. Rahatoimikamarin ehdotus maanviljelysneuvojan asettamisesta kaupungin palvelukseen ansaitsi sentähden kannatusta. Oli kuitenkin näyttänyt siltä, ettei neuvojaa tarvitsisi asettaa vakinaisesti siinä mielessä kuin Kamarin ehdotus tarkoitti, koska oli luultava, etteivät hänen tehtävänsä jakautuisi tasan pitkin koko vuotta, vaan että hänen virka-apuaan tarvittaisiin ainoastaan eräissä yksityisissä tilaisuuksissa. Ja kun maanviljelykseen hyvin perehtynyttä henkilöä arvatenkaan ei saataisi palvelukseen ehdotuksessa mainitulla vähäisellä palkalla, jos hänen täytyisi käyttää suurin osa ajastaan puheenalaiseen tehtävään, olisi sopivinta järjestää hänen virantoimituksensa niin, että häntä pääasiassa voitaisiin käyttää tarpeen mukaan asiantuntijana toimitettaessa katselmuksia ja arvioimisia sekä määrättäessä niiden maanviljelystilain vuokria, joiden jaoituskaavat hän oli laatinut ja tarkastanut. Samalla kuin asiantuntijan tulisi suorittaa tällaisia milloin minkin verran satunnaisia tehtäviä, olisi suotava, että hän voisi Rahatoimikamarin kutsusta olla neuvontarvitsijain käytettävänä määräaikana jonakin viikonpäivänä, minkä ohessa hän olisi velvollinen touko—syyskuun aikana kerran kuukaudessa toimittamaan säännöllisiä katselmuksia vuokralle annetuilla tiloilla tarkastaakseen niiden hoitoa ja antaakseen neuvoja vuokraajille. Tarpeen vaatiessa tulisi Rahatoimikamarin edustajan ottaa osaa katselmustoimituksiin.

---

[1]) Mainitut momentit ovat seuraavat:

»Geodeetilla, jonka on esiteltävä alaansa kuuluvat asiat, on velvollisuutena:

— — — d) ottaa osaa kaupungin maata ja kiinteistöjä koskeviin katselmustoimituksiin sekä pitää pöytäkirjaa näistä soimituksista; e) toimittaa mittaukset ja laatia tarpeelliset kartat d) kohdassa mainittuja katselmustoimituksia varten.

Ehdotuksesta että Maatilakomitean tehtäviin myös kuuluisi metsänistutukseen sopivain alueiden osoittaminen, lausuttiin että, kun tämä tehtävä ei käsittäisi varsinaista metsänhoitoa, jonka edelleen tulisi olla ammattimiehen, toisin sanoen metsänhoitajan huolena, voisi kaupunki 2,400 markan vuosipalkalla saada puheena olevaan tehtävään täysin pätevän henkilön.

Edelleen lausuttiin, että niistä tehtävistä, jotka Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan kuuluisivat Maatilakomitealle, erittäin ansaitsi huomiota komitean velvollisuus laatia maanvuokrain kannantaluettelot, jossa kohden tähän asti ei ollut saavutettu täysin tyydyttävää järjestystä ja jotka luettelot olisivat erittäin tarpeelliset katsauksen saamiseksi sekä kaupungin jaoittamattomian maiden käyttötapaan että niistä kertyviin tuloihin. Kun kuitenkin Rakennuskonttorin geodeettiosastoa olisi pidettävä sinä virastona, jolla lähinnä on huolena kaupungin kaikkien vuokrapalstain hoito, näytti niinikään luonnolliselta, että tämä osasto laati ja hoiti puheena olevat luettelot, joita varten kuitenkin osaston oli tarpeellista mahdollisimman pian saada tiedokseen Rahatoimikamarin tekemät vuokrasopimukset sekä saada käyttää jokin rahamäärä, esimerkiksi 100 markkaa vuodessa, lisäkuluihinsa. Geodeettiosaston toimeksi sopisi sen ohessa antaa kaikkien varastopaikkain nimi- ja kannantaluettelojen täydentäminen sekä näiden paikkain käytön valvonta, joka tehtävä läheisesti liittyi osaston voimassa olevaan johtosääntöön.

Lausunto päättyi seuraaviin ponsiin:

1) että ehdotus erityisen maatilakomitean asettamisesta saisi raueta;

2) että jaoituskaavain laatiminen kaupungin käyttämättömiä, maanviljelykseen, varastopaikoiksi ja sentapaisiin tarkoituksiin toistaiseksi aiottuja vuokramaita varten annettaisiin kaupungingeodeetin tehtäväksi yksissä neuvoin kaupunginasemakaavaarkkitehdin kanssa;

3) että 2,400 markan vuosipalkalla asetettaisiin maanviljelysneuvoja, jonka tulisi lähinnä valvoa vuokralle annettuja maanviljelyspalstoja sekä antaa vuokraajille neuvoja ja ohjeita;

4) että kaupungin metsiä samoin kuin tähänkin asti hoitaisi metsänhoitaja, metsänvartijain avustamana; sekä

5) että täydellisiä kannantaluetteloja kaupungin vuokraajista ja vuokrapalstoista laatisi ja pitäisi geodeettiosasto, jolle tätä tarkoitusta varten olisi annettava käyttövaroja 100 markkaa vuodessa.

Lähettäen edellä kerrotun lausunnon Rahatoimikamariin ilmoitti kaupungin yleisten töiden Hallitus kirjelmässä kesäkuun 12 päivältä 1914 puolestaan yhtyneensä siinä tehtyihin ehdotuksiin.

Sodan puhkeamisen johdosta ja kun kysymys kaupungin viljelysmaiden vuokraamisesta tämän tähden täytyi järjestää väliaikaisesti, lykkääntyi esillä olevan asian käsittely toistaiseksi.

Kaupungin keväällä 1917 hankittua uusia laajoja alueita kävi kysymys niiden hoidosta jälleen polttavaksi.

Käydessään suorittamaan saamaansa tehtävää on Komitea, pääasiassa yhtyen Rahatoimikamarin entisen puheenjohtajan, valtioneuvos Gripenbergin tekemään, edellä julkaistuun esitysehdotukseen, katsonut olevan ehdottaminen, että varsinaisen kaupunkialueen ulkopuolella sijaitsevain kaupungin maiden hallinto, sikäli kuin niitä ei käytetä mihinkään erikoistarkoitukseen ja sen johdosta ole annettu asianomaisten erikoislautakuntain hoitoon, niinkuin esimerkiksi niitä tiloja, mihin kasvatuslaitokset ovat sijoitet-

tuina, annettaisiin tehtäväksi erilliselle hallitukselle, jolla olisi nimenä esimerkiksi »*Helsingfors stads Lantegendomsstyrelse, Helsingin kaupungin Tilushallitus.*» Syistä, jotka ovat aiheuttaneet Komitean erottamaan puheena olevan hallinnon Rahatoimikamarin ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen tehtävistä, pyytää Komitea etusijassa mainita sen, että puheenalaiset maat jo käsittävät niin suuria aloja, että niiden hoito vaatii ammattitietoja omaavaa hallitusta, jonka käytettävänä on vartavasten järjestetty työkoneisto. Kun tähän tulee lisäksi, että puheena olevalla hallintoelimellä on oleva erinäisiä muitakin tehtäviä, niinkuin sodan aikana hävitettyjen alojen, paljaiksi hakattujen metsämaiden kuntoonpanettaminen y. m., on ilmeistä, ettei nykyinen hallintotapa voi jatkua. Kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuma ajatus, että laadittaisiin mainittuja alueita varten jaoituskaavat, jonka työn yhteydessä kaiketi on esitettävä ehdotus eri osain käyttämisestä ja joka työ annettaisiin kaupungingeodeetin toimeksi, näyttää mahdottomalta toteuttaa jo siitäkin syystä, ettei yksi ainoa henkilö enää ehtisi suorittaa tätä työtä, kaikkein vähimmin muiden vaativain tehtäväin ohessa. Yhtä vähän tarkoituksenmukaiselta näyttää, että esimerkiksi metsänhoito kaupungin maatiloilla olisi niinkuin tähän asti Rakennuskonttorin huolena kahden metsänvartijan ja tilapäisesti toimivan metsänhoitajan avulla. Ja lopuksi ei voitane katsoa olevan muuksi kuin eduksi asialle, jos kaupungin maiden käyttökysymystä tarkastetaan eri puolilta, ei ainoastaan varsinaisen kaupunkialueen laajennusvaatimusten kannalta, jommoinen tehtävä etusijassa kuuluu kaupungin yleisten töiden Hallitukselle, vaan myös huomioon ottamalla että maat, mikäli niitä ei käytetä asutustarkoituksiin, tulevat kaupungille edullisimmalla tavalla käytetyiksi, lähinnä viljelystarkoituksiin ja ehdollisesti metsänviljelykseen. Nämä edut saisivat valvojan ehdotetusta uudesta lautakunnasta.

Tilushallitukselle annettavain tehtäväin laajuuden valaisemiseksi on Komitea katsonut olevan lyhyesti tekeminen selkoa Tukholman vastaavan hallintoelimen, Stockholms stads Lantegendomsnämnd nimisen lautakunnan työohjelmasta sekä pyytää siinä kohden esittää seuraavaa:

1880-luvun alusta lähtien on Tukholman kaupunki ostanut oikeuspiirinsä ulkopuolelta laajoja alueita varatakseen tilaa eri hallintohaaroille, vesijohdolle, puhtaanapidolle sekä terveyden- ja köyhäinhoidolle. Vuodesta 1904 lähtien harjoitettiin ostelutoimintaa voimaperäisemmin kaupungin nykyisen oikeuspiirin ulkopuolella sijaitsevan alueen laajentamiseksi. Vuosina 1904—05 ostettiin eräät kaupungin silloisen rajan eteläpuolella sijaitsevat maatilat ja niiden hallinto annettiin toimeksi ensin Rahatoimikamarin ensimmäiselle oastolle, mutta vuonna 1908 silloin perustetulle Maatilalautakunnalle, joka myös sai toimekseen myöhemmin ostettujen maatilain hoidon. Kaupunkialueen laajentamiseksi ostettujen maiden hallinto on tähän asti pääasiassa keskitetty ensi tilassa käytettäviksi aijottujen alueiden mittaukseen ja kartallepanoon, kaupunginasemakaavain laatimiseen, ajanmukaisten kulkulaitosten teettämiseen sekä sitä paitsi Enskeden alueen hyödyksi käyttämiseen.

Maatilalautakunnalla, joka on perustettu kaupunginvaltuuston $^2/_3$ 1908 tekemällä päätöksellä, on johtosääntönsä 1 §:n mukaan tehtävänä »hoitaa kaupungin nykyisen oikeuspiirin ulkopuolella sijaitsevia kaupungin maatiloja, ellei jotakin osaa niistä ole annettu toisen kunnallisen viranomaisen hoitoon.» Lautakunnan on huolehdittava kaikki näiden alueiden käyttämiseksi tarvittavat selvitykset sekä asianmukaisessa järjestyksessä päätetyt toimenpiteet, jotka tarkoittavat kaupunginasemakaavain laatimista ja alueiden käyttämistä eri tarkoituksiin sekä kulkulaitosten ynnä viemäri-, vesi- ja muiden johtojen laittamista, sikäli kuin näitä toimenpiteitä ei ole annettu toisen viranomaisen huoleksi (1 § 2 mom).

Lautakunnan tulee niinikään kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti toimittaa

maan luovutus määräajaksi tai myynti sekä säädetyin ehdoin myöntää lainoja rakennustarkoituksiin kaupunginvaltuuston sitä varten osottamista varoista (1 § 3 mom).

Lautakunnassa on seitsemän varsinaista ja kolme varajäsentä, jotka valitaan kahdeksi vuodeksi. Lautakunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja ottaa johtajan sekä muun vakinaisen henkilökunnan. Tämä käsitti vuonna 1918 sihteerin ynnä asiamiehen, kamreerin, kaupunginasemakaavainsinöörin, rakennusvalvojan, toimistoinsinöörin, avustavan toimistoinsinöörin, neljä apulaisinsinööriä, konttorikirjureja y. m. sekä metsänhoitajan ja metsänvartijan. — 1918 vuoden menosäännön loppusumma oli 2,313,700 kruunua tulojen ollessa 571,600 kruunua.

Niinkuin edellä olevasta selviää, on Tukholman maatilalautakunnalla erittäin laaja työtehtävä. Kaupungin oikeuspiirin ulkopuolella sijaitseviin maa-alueisiin nähden on sillä tavallaan samat tehtävät kuin Rahatoimikamarilla ja kaupungin yleisten töiden Hallituksella on tähän asti ollut Helsingin kaupunkiin yhdistämättömiin alueihin nähden. Komitea ei kuitenkaan ole ajatellut ehdotetun Tilushallituksen toimintaa näin laajaksi, vaan tuntuvasti rajoitetummaksi. Komiteasta on nimittäin näyttänyt, että eräät Rakennuskonttorilla tähän asti olleista tehtävistä olisi edelleen pysytettävä sillä, joten Tilushallitus tulisi toimeen tuntuvasti pienemmällä työkoneistolla. Yhtä vähän näyttää olevan aihetta uudelle hallitukselle siirtää Sosialilautakunnan toimena nykyään olevaa niiden lainarahastojen hoitoa, joiden tarkoituksena on edistää rakennustoimintaa kaupungin vuokralle antamilla alueilla, siinä tapauksessa että tämä lainanantoliike vastedes tulee ulotettavaksi kaupunkiin yhdistetyn alueen ulkopuolelle, esimerkiksi johonkin Malmin seudun työläisesikaupunkiin tai semmoiseen. Komitean mielestä olisi uudelle Tilushallitukselle annettava toimeksi pääasiassa ne tehtävät, mitkä Rahatoimikamarilla ja osittain kaupungin yleisten töiden Hallituksella tähän asti on ollut maanvuokra-asioissa.

Mitä ensinnä tulee niihin maa-alueihin, joiden hallinto uskottaisiin Tilushallitukselle, on Komitea ajatellut ne määrättäviksi siten, että tämä halinto käsittäisi kaupunkiin yhdistämättömän maan, sikäli kuin se ei ole toisen kunnallisen viranomaisen hoidossa, sekä kaupunkiin yhdistetystä maasta ne osat, jotka ovat aiotut viljeltäviksi pitemmän tai lyhyemmän aikaa ja kunnes ne käytetään muihin tarkoituksiin. Kaupungin metsämaat, sikäli kuin ne eivät kuulu jonkin erikoislautakunnan hoidettaviin tiloihin, olisi Komitean mielestä niinikään annettava Tilushallituksen hoidettaviksi, jolla sentähden tulee olla käytettävänään tähän kykenevää henkilökuntaa. Hallituksen tulee tietenkin hoidossaan oleviin, lähinnä kaupunkialuetta sijaitseviin maihin nähden pyrkiä lyhyillä vuokrakausilla varaamaan kaupungille mahdollisuus niiden alueiden käyttämiseen, jotka tarvitaan kaupunkialueen laajentamiseen ja muihin erilaatuisiin ilmeneviin tarpeisiin.

Niiden alueiden käyttöön nähden, joita ei ole käytetty varsinaiseksi kaupunkialueeksi eikä varattu mihinkään erikoistarkoitukseen, olisi Komitean mielestä laadittava yleinen jaoituskaava, jossa olisi otettava huomioon tilantarve eri tarkoituksia, kaupunkialueen laajentamista, huvilaesikaupunkeja, työväensiirtoloja, puistoalueita y. m. varten. Tässä kohden on Komitea ajatellut meneteltäväksi siten, että puheena olevien alueiden varaaminen eri tarkoituksiin tehtäisiin yhteistoimin Tilushallituksen ja Rakennuskonttorin, eritoten sen kaupunginasemakaavaosaston kesken. Kaavan teknillinen laadinta olisi kaiketi sopivin suorittaa Rakennuskonttorissa. Viljeltäviksi ja metsänviljelykseen varatut alueet luovutetaan Tilushallitukselle samoin kuin muutkin maat, kunnes viimeksi mainitut luovutetaan lopullisiin tarkoituksiinsa. Tilushallituksen asiana on laatia erikoiskaavat hoidettavainsa alueiden käyttämistä varten. Komiteasta on nimittäin näyttänyt siltä, että tässä kohden olisi erittäin otettava huomioon eri alueiden sopivaisuus maanviljelyskannalta, minkätähden on edellytettävä, että Tilushallitus on sopivampi suorittamaan tämän työn kuin Rakennuskonttori. Avukseen olisi hallitus oikeutettava asettamaan geodeetti,

jolle tämän tehtävän lisäksi voitaisiin antaa toimeksi vuokrapalstain luettelojen pito y. m. s.

Tilushallituksen asiana olisi toimittaa alaistensa maiden juoksevain asiain hoito, joka tähän asti on ollut Rahatoimikamarin tehtävänä. Kuinka laaja toimintavapaus hallituksella tässä kohden tulisi olla, siitä voinee olla eri mieliä. Tarkoituksenmukaisimmalta näyttää, että hallitus saa mahdollisimman laajan toimintavapauden, että Kaupunginvaltuusto esimerkiksi vuokra-asioihin nähden ainoastaan vahvistaa yleiset periaatteet, mutta että hallitus näiden puitteissa saa itsenäisesti ratkaista esiintyvät asiat, että esimerkiksi Valtuusto vahvistaa erinäisten laajempain alueiden pisimmän vuokrakauden, mutta hallituksella on valta kussakin eri tapauksessa harkita ja vahvistaa vuokrakausi ja vuokramäärä.

Kun loitolla sijaitsevain maiden vuokralaisille voisi käydä rasittavaksi suorittaa vuokramaksunsa kaupunginkassaan, olisi Tilushallitukseen asetettava *kassanhoitaja*, joka toimittaisi vuokrankannot ikäänkuin itse paikalla. Olisi ehkä sopivinta, että maanvuokrain veloitus ja kannanta kokonaan siirrettäisiin Rahatoimikonttorilta Tilushallitukselle. Komiteassa on lausuttu ajatus, että sen *kirjanpitäjänviran*, mikä edellä esitetyn ehdotuksen johdosta kävisi tarpeelliseksi hallitukseen perustaa, toistaiseksi kävisi yhdistäminen hallituksen kassanhoitajanvirkaan.

Komiteassa on lausuttu ajatus että Tilushallitus myös voisi ottaa eräät alueet omaan viljelykseensä harjoittaakseen tuotantoa kaupungin omain laitosten, sairaalain y. m. tarpeiksi. Tähän on huomautettu, että semmoinen toiminta on syrjässä Tilushallituksen varsinaisista tehtävistä. Niinikään on lausuttu arvelu, että tuollainen toiminta vaatisi liian kallista työkoneistoa. Ehdotus että hallitus omassa maanviljelyksessään käyttäisi urakkajärjestelmää voinee niinikään herättää epäilystä. Tämä kysymys näyttää kuitenkin olevan sopivin ottaa käsiteltäväksi hallituksen omasta aloitteesta, koska kaiketi hallitusta on pidettävä sopivimpana harkitsemaan, käykö mainitun laatuista toimintaa pitäminen sen muiden tehtäväin yhteyteen soveltuvana.

Erikoista huomiota on Tilushallituksen kiinnitettävä kaupungin metsämaiden hoitoon, etusijassa sodan aikana hävitettyjen maiden uudelleen kuntoon panettamiseen. Tätä tarkoitusta varten on asetettava *metsänhoitaja* ja tarpeellinen määrä *metsänvartijoita*.

Kaupungin yleisten töiden Hallituksen ehdottamaan *neuvojanvirkaan* nähden on Komitea arvellut, että sen, semmoisin tehtävin kuin herrain Jungin ja Lillen edellä kerrotussa lausunnossa lähemmin mainitaan, kävisi yhdistäminen Tilushallituksen *sihteerinvirkaan*. Viranpitäjän tulisi kuitenkin tietysti olla yhtämittaisessa eikä, niinkuin promemoriassa ehdotetaan, ainoastaan ajoittaisessa virantoimituksessa.

Siinä tapauksessa että hallitus pitäisi tarpeellisena asettaa henkilökuntaa edellä ehdotetun lisäksi, lienee hallituksen sopivinta itse tehdä siitä esitys.

Mitä vihdoin tulee itse Tilushallituksen kokoonpanoon ja sen asemaan muihin kunnan hallintoelimiin nähden, on Komitea ajatellut sen olevaksi Rahatoimikamarin alainen elin, jossa olisi viisi jäsentä, joista kolme valitsisi Kaupunginvaltuusto sekä yhden Rahatoimikamari ja kaupungin yleisten töiden Hallitus kumpainenkin.

Ehdotus hallituksen palkka- ja johtosäännöksi lienee annettava hallituksen itsensä tehtäväksi, sittenkuin se on perustautunut, koska nykyisten palkkaolojen vallitessa on miltei mahdoton arvostella, minkä määräiset palkat pidetään kohtuullisina, eritoten ennenkuin tarpeellista kokemusta on saatu hallituksen eri virkoihin kuuluvain työtehtäväin laajuudesta.

On huomautettava että, jos Tilushallitukseen perustetaan ehdotettu geodeetinvirka, vähenevät kaupungingeodeetin virkasivutulot tuntuvasti, minkätähden hänelle on annettava tästä korvaus. Tästä asiasta lienee Rahatoimikamarin aikanansa tehtävä esitys.

Kooten edellä esitetyn pyytää Komitea ehdottaa,

että Rahatoimikamari tekisi Kaupunginvaltuustolle esityksen edellä esitettyjen perusteiden mukaisen Helsingin kaupungin Tilushallituksen asettamisesta, jonka pääasiallisena tehtävänä olisi maata vuokralle antamalla pitää huolta kaupungin viljelyskelpoisten tilusten hyödyksi käyttämisestä, sen lisäksi ehdollisesti ottaa eräät alueet omaan välittömään viljelykseensä, sekä niiden kaupungin tiluksien käyttämiseen nähden, joita ei aseteta hallituksen hallintoon, maanviljelyskysymyksissä avustaa niitä kunnallisia viranomaisia, joille viimeksi mainittujen tilusten hoito uskotaan.

Sen ohessa annettaneen Tilushallituksen tehtäväksi perustauduttuaan laatia ehdotus johto- ja palkkasäännökseen.

Helsingissä, lokakuun 31 päivänä 1918.

A. Listo. **Ivar Lindfors.**

G. Idström. **K. Rein.**

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Lausunto N:o 2 jäänsärkijälaivan hankkimista Helsingin kaupungille koskevasta asiasta.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Heinäk. 28 p:nä 1921. *Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 883.

Kesäkuun 9 päivänä kuluvaa vuotta antamassaan lausunnossa rahatoimikamari esittämillään syillä ehdotti hyljättäväksi Osakeyhtiö John Nurmisen tekemän tarjouksen että kaupunki yhtiöltä ostaisi jäänsärkijärunko Hansan siihen kuuluvine tarvikkeineen ja apukoneineen sekä mainitun jäänsärkijän pääkoneen, ja ehdotti, että kysymys satamajäänsärkijän hankkimisesta annettaisiin vastaisen satamahallituksen valmisteltavaksi. Saman kuukauden 15 päivänä pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto päätti palauttaa asian rahatoimikamariin, jonka tuli tarkemman selvityksen hankittuaan antaa Valtuustolle uusi ehdotus.

Rahatoimikamarin ensimmäinen toimenpide tämän tehtävän johdosta oli hankkia osakeyhtiöltä heinäkuun 1 päivänä päättyneen tarjousajan pitennys, ja pitensikin yhtiö sen ensi elokuun 1 päivään entisin ehdoin, minkä lisäksi pitennystä, siinä tapauksessa että kamari antoi tarjousta puoltavan lausunnon, jatkettaisiin, kunnes Kaupunginvaltuusto oli ehtinyt asian käsitellä. Uudelleen alustavasti käsiteltyään asiaa kamari edelleen anoi yhtiöltä tarjousajan pitennystä syyskuun 10 päivään sekä tiedusteli samalla, suostuisiko ja millä määrällä osakeyhtiö huojistamaan jäänsärkijärungon hintaa. Tämän johdosta on yhtiö nyttemmin ilmoittanut suostuvansa pitentämään tarjousajan viimeksi mainittuun päivään, kuitenkaan sitoutumatta olemaan ottamatta harkittavaksi muita ehkä tehtyjä ostotarjouksia. Sen ajan lähestysessä, jolloin Kaupunginvaltuusto voi asian käsitellä, oli yhtiö antava sitovan tarjouksen ja samalla ilmoittava, voiko hinnanalennus tulla kysymykseen.

Edellä mainitussa Kaupunginvaltuuston kokouksessa tehdystä, kamarin tiedoksi saatetusta keskustelupöytäkirjasta käy selville, että Kaupunginvaltuusto oli halunnut tarkempaa selvitystä erinäisistä seikoista ja että eräistä kohdista oli ollut eri mieliä. Kamari on pitänyt tärkeänä etusijassa selvittää nämä kohdat.

Saadakseen varman käsityksen *ostettavaksi tarjotun rungon sopivaisuudesta jäänsärkijänä* on kamari asettunut yhteyteen rungon rakentajan, insinööri K. Albin Johanssonin kanssa, joka on auliisti antanut kaikki halutut tiedot. Tällöin ovat tiedot, joita on annettu

kolmen ammattimiehen laatimassa, Kaupunginvaltuuston kulkulaitoskomitean mietinnössä selostetussa katselmuskirjassa (Pain. asiakirj. n:o 15. vuodelta 1921, siv. 3) pääasiassa osoittautuneet paikkansa pitäviksi. Niinpä saanee pitää todettuna, *että puheenalaisen rungon voi rakentaa ainakin täysin valtion jäänsärkijäin Sammon ja Tarmon veroiseksi jäänsärkijäksi mitä voimaan, tehokkuuteen ja ohjattavaisuuteen tulee.* Kun kuitenkin, niinkuin kamari on aikaisemmin huomauttanut, arveluja on lausuttu, ettei rungon leveys nyttemmin, kun näytään pyrkivän rakennuttamaan entistään leveämpiä aluksia, ole riittävä, on kamari pyytänyt lausuntoa sekä Sammon että Tarmon päälliköiltä, jotka ovat antaneet suuren kokemuksensa kamarin käytettäväksi. Sammon päällikön, merikapteeni J. A. Rosqvistin antama, tämän oheisena liitteenä seuraava kirjallinen lausunto tukee kamarin aikaisemmin lausumaa käsitystä. Kapteeni Rosqvist *ei pidä Hansaa Helsingin kaupungille sopivana* etusijassa riittämättömän leveytensä johdosta. Konevoimakin olisi lisättävä 4,000 tehoavaan hevosvoimaan. Jäänsärkijän, joka kykenisi kutakuinkin tyydyttävästi pitämään avoinna talvilaivaliikettä Helsinkiin, mikä erittäin kylminä talvina on mahdotonta, tulisi olla vähintään 52 engl. jalkaa (15,85 metriä) leveä, minkä ohessa siinä pitäisi olla kaksi peräpotkuria, jotta se tarpeen vaatiessa voisi ottaa avustamansa aluksen hinattavakseen, mikä tavallisesti ei käy päinsä, jos on ainoastaan yksi peräpotkuri, koska jäänsärkijää siinä tapauksessa käy mahdottomaksi ohjata. Kapteeni Rosqvistin mielestä oli mahdollisimman pian hankittava etu- ja peräpotkurilla varustettu pienehkö satamajäänsärkijä. Lopuksi pitää kapteeni Rosqvist Porkkalan väylää sangen vaarallisena jäiden liikkuessa ja sumuisen sään vallitessa, minkätähden siihen olisi sijoitetava sumumerkkilaitteita useampaan paikkaan merenkulun helpottamiseksi. Gråharan väylän varrellekin olisi rakennettava loistotorni ja Äransgrundiin asetettava sumumerkkilaitos. — Tarmon päällikkö, kapteeni O. E. Gustafsson, on käydessään rahatoimikamarin kansliassa lausunut mielensä asiasta ja silloin osoittanut pääasiassa samoilla syillä kuin kapteeni Rosqvist *Hansan sopimattomaksi Helsingin kaupungin tarpeisiin.* Hänen mielestään tarvitsee Helsingin kaupunki vähintään 50 jalan levyisen ja 4,000—5,000 hevosvoiman koneilla varustetun jäänsärkijän. Sitä vastoin ei sanottavaa painoa tarvitsisi panna siihen, onko jäänsärkijällä yksi vai kaksi peräpotkuria. Satamajäänsärkijä olisi joka tapauksessa hankittava, ja Pelastaja-tyyppiä olevat laivat olivat siinä kohden osoittaneet kykenevänsä suorittamaan hyvää työtä. Kapteeni Gustafsson voi kaikilta kohdin yhtyä rahatoimikamarin antamaan lausuntoon. — Satamakonttorin antamain tietojen mukaan on Helsingissä vuodesta 1919 lähtien käyneiden isompien höyrylaivain leveys ollut seuraava:

1	43,7	engl.	jalkaa	(suomalainen höyrylaiva Ariadne)
1	43,9	»	»	(amerikalainen)
11	46,2	»	»	(amerikalaisia)
1	48,0	»	»	(japanilainen)
2	49,1	»	»	(suomalainen ja amerikalainen)
1	49,5	»	»	(amerikalainen)

1 49,8 engl. jalkaa (amerikalainen)
2 51,0 » » » ja japanilainen)
1 51,4 » » (ruotsalainen)
1 52,0 » » (amerikalainen)
1 54,0 » » (ruotsalainen)

1 leveys ilmoittamaton, mutta lienee pituudesta ja kantavuudesta päättäen ainakin 50 engl. jalkaa.

Edellä mainituista aluksista on siis 2 Hansaa hiukan kapeampaa, 11 käytännöllisesti katsoen Hansan levyistä ja 11 leveämpää. Rahatoimikamarin nyttemmin saatua tarjottua pääkonetta tarkastamaan pyydettyjen asiantuntijain kirjallisen lausunnon, on osoittautunut, ettei tämä kone sovellu tarkoitukseensa. Asiantuntijat mitä jyrkimmin kehoittavat olemaan tätä kauppaa päättämättä.

Kamarin aikaisemmassa lausunnossa mainittiin, että kustannukset nykyään rakennettavasta uudesta aluksesta luultavasti olisivat melko paljon vähemmät Osakeyhtiö John Nurmisen mainitsemaa 26—28 miljoonan markan määrää. Että näin todella on laita, käy selville Kone- ja Siltarakennusosakeyhtiön antamasta tarjouksesta, jonka mukaan yhtiö rakentaisi Helsingin talviliikennekomitean vuonna 1913 laatiman suunnitelman mukaisen (Pain. asiakirj. n:o 81 vuodelta 1913), kaarien kohdalta 16,1 m, lastivesilinjassa 15,54 m sekä kannelta 15,32 m levyisen jäänsärkijän 23 miljoonasta markasta. Uuden jäänsärkijän ja jäänsärkijäksi laitetun Hansan välinen hinnanero olisi siis noin 7 miljoonaa markkaa, joka summa, siinä tapauksessa että rakennus- tai sisustustyö lykättäisiin parempiin aikoihin, edelleen vähenisi. Jos kuitenkin myyntihintaa edelleen huojistettaisiin, lisääntyisi tietysti erotus samassa määrin. Sisustuskustannusten kalleuteen katsoen ei kuitenkaan muutaman sadantuhannen markan määräiseen ostohinnan erotukseen voi panna mainittavaa painoa.

Siihen aikaan nähden, millä talviliikenteen voimassapitoa jäänsärkijälaivan avulla voitaisiin pitentää, pyytää kamari viitata usein mainittuun vuonna 1913 annettuun komitean mietintöön, siv. 62*. Siinä esitetyistä tiedoista käy selville, että talviliikenne olisi vuosina 1902—1912 pitentynyt keskimäärin 7 päivällä, jos sitä olisi ylläpidetty helmikuun 1 päivään, sekä 15—16 päivällä, jos liikenteen olisi sallittu seisahtua vasta helmikuun 15 päivänä. Jos taas talviliikennettä olisi pidetty voimassa niin kauan kuin se suinkin olisi ollut mahdollista voimakkaan jäänsärkijälaivan avulla, olisi vuotuinen liikenneajan pitennys ollut keskimäärin 56 päivää eli 8 viikkoa.

Mainitussa komitean mietinnössä on myös selonteko toiselta puolen jäänsärkijälaivan vuotuisista käyttökuluista ja toiselta puolen odotettavina olevista liikennetuloista. Edelliset lasketaan 433,000 ja jälkimmäiset 140,000 markaksi. Tätä välitöntä tulomäärää on komitea kuitenkin pitänyt toisarvoisena verraten siihen teollisuuden, kaupan ja merenkulun elpymiseen ja virkeytymiseen, minkä säännöllisen talviliikenteen järjestäminen aikaansaisi pääkaupungissa ja mistä olisi seurauksena kaupungin verotustulojen kaikinpuolinen lisääntyminen, minkä ohessa komitea on sitä mieltä, että kaupungin satamia olisi mahdollisimman laajassa mitassa käytettävä hyödyksi, jotta niihin käytetty pääoma

saataisiin korkoa tuottavaksi. Niinkuin kamari on edellisessä lausunnossaan maininnut, voivat vuosimenot Hansan kokoisesta jäänsärkijästä, korko ja kuoletus lukuun otettuina, nykyisin hinnoin nousta 3—4 miljoonan markkaan vuositulojen jäädessä tuntuvasti vähempään määrään. Tulot kaupungin koko satamaliikkeestä on kuluvan vuoden budjetissa laskettu tasaluvuin 7 miljoonaksi markaksi eli noin 160,000 markaksi viikossa eli, olettaen tulojen olevan saman suuruiset talviviikkoina kuin muuna aikana vuodessa, 1,280,000 markaksi siltä 8 viikon lisäajalta, millä yksinomaan Helsinkiin sijoitettu jäänsärkijälaiva voisi pitentää talviliikenteen aikaa. Jäämaksujen keralla nousisivat vuositulot näillä edellytyksillä ehkä 1,400,000 markan vaiheille eli likimain vuonna 1913 lasketun summan kymmenkertaiseen määrään, mikä näyttää hyvin käyvän yhteen rahan nykyisen arvon kanssa. *Vuotuinen 2 miljoonan markan vajaus olisi siis odotettavana.* Myönnetään kernaasti, että tämän vajauksen ehkä ajan pitkään korvaisivat säännöllisen talviliikenteen terveelliset vaikutukset. Muistettava on kuitenkin, että yleinen taloudellinen tila nykyään on toinen kuin vuonna 1913. Teollisuuden, kaupan ja merenkulun elpyminen on muidenkin seikkain kuin talviliikenteen mahdollisuuden varassa, seikkain, joihin Helsingin kaupungin toimenpiteet eivät voine sanottavasti vaikuttaa. Ja rahatoimikamarin täytyy uudestaan huomauttaa, että näyttää erittäin epävarmalta, onko parannusta nykyiseen, maailmansodan aikaansaamaan lamatilaan lähiaikoina odotettavana. Tästä epävarmuudesta johtuu, että ehdotettu Hansan osto esiintyy tavallaan keinotteluna, jommoiseen kaupungin rahatoimikamarin mielestä ei tulisi antautua.

Edellä esitetyt numerotiedot perustuvat siihen oletukseen, että kaupunki yksinään käyttäisi jäänsärkijäänsä. Jos kaupunki, saadakseen avustusta valtiolta, tekisi sopimuksen, jonka mukaan valtio voisi kovemman pakkasen sattuessa käyttää kaupungin jäänsärkijää varalaivana, muuttuu laskelma tietenkin toisenlaiseksi. Menot vähenisivät, mutta tulotkin ja tärkein etu, varmuus satamain avoinna pitämisestä, poistuisivat.

Muuan seikka näyttää vielä olevan otettava huomioon. Sen johdosta että viime vuoden kunnallisverojen kannantaa ei vielä ole voitu aloittaa, mutta juoksevat menot nousevat lähes 20 miljoonaan markkaan kuukaudessa, on kaupungin täytynyt ottaa melko suuret määrät lyhytaikaisia lainoja. Vaikka kaupungilla on paljon omaisuutta ja sen taloudellinen asema sentähden on vakavarainen, ei rahamarkkinain kireyden johdosta moniin aikoihin voida ottaa suurenlaista obligatiolainaa. Lyhytaikaisen luoton käyttäminen käy sentähden vastedeskin välttämättömäksi eikä kamarin mielestä sopisi ihmetellä, jos pääoman sitominen jäänsärkijärunkoon, joka luultavasti jäisi useaksi vuodeksi käyttämättä, ei olisi näin tiukkoina raha-aikoina omansa saattamaan kaupungin lainanantajia halukkaammiksi tässä kohden osoittamaan kaupungille myötämielisyyttä.

Niinkuin edellä lausutusta käy selville, ei hankittu lisäselvitys ole voinut saattaa rahatoimikamaria luopumaan aikaisemmasta käsityksestään. Kamari on edelleen sitä mieltä, että on valtion asia pitää huolta Helsingin kaupungin talviliikennetarpeiden tyydyttämisestä, kunnes kaupunki voi omin varoin käydä tätä asiaa hoitamaan. Epäilystä asianomaisten hyvästä tahdosta tässä kohden ei näykään tarvitsevan olla olemassa.

Edellä lausutun johdosta rahatoimikamari kunnioittaen uudelleen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että jäänsärkijärunko Hansaa siihen kuuluvine tarvikkeineen ja apukoneineen sekä erikseen tarjottua pääkonetta ei osteta kaupungille; sekä

että vastainen satamahallitus saa toimekseen joutuisimmin valmistella kysymystä satamajäänsärkijän hankkimisesta kaupungille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Liite.

JÄÄNSÄRKIJÄHÖYRYLAIVA
SAMMON
PÄÄLLIKKÖ

Loviisassa,
heinäk. 25 p:nä 1921.

N:o 60

Helsingin Rahatoimikamarille.

Kirjelmänne n:o 1054 johdosta heinäkuun 22 päivältä on minulla kunnia esittää seuraavaa:

Viime aikoihin asti ovat jäänsärkijälaivat Sampo ja Tarmo kyenneet pitämään väylät avoinna talvisaikaan ja avustamaan aluksia, mutta sittenkuin nyttemmin jäänsärkijöitä tuntuvasti leveämmät laivat ovat säännöllisestikin alkaneet käydä satamissamme, ei enää ole näin laita. Voidakseen nopeasti ja onnellisesti avustaa alusta on jäänsärkijän välttämättä oltava leveämpi avun tarpeessa olevia aluksia, jotteivät nämä vahingoittuisi ja saisi pahoja vammoja. Kun Hansa ei ole Tarmoa leveämpi, vaan sen leveys on Sammon ja Tarmon leveyden välillä, en minä valitettavasti voi sitä pitää sopivana. Sitä paitsi olisi ehdotettu koneteho lisättävä 4,000 tehoavaan hevosvoimaan. Olen nimittäin Sammosta huomannut, että sillä pitäisi olla vähintään 3,500 tehoavaa hevosvoimaa 3,000 sijasta. Jotta talviliikennettä Helsinkiin voitaisiin kutakuinkin pitää voimassa (ylen kovina jäätalvena se on mahdotonta), pitäisi käytettävänä olla vähintään 52 engl. jalan levyinen sekä kahdella perä- ja yhdellä keulapotkurilla varustettu jäänsärkijä. Jos jäänsärkijällä on kaksi peräpotkuria, voi se suorittaa sangen nopeaa työtä ja välttää monta vaaraa hinatessaan aluksia. Yhdellä peräpotkurilla ei hinaaminen yleensä käy päinsä, sillä siinä tapauksessa jäänsärkijä kadottaa ohjauskykynsä. Sammon ja Tarmon vertaisen, ehkäpä paremmankin, katson Hansasta kyllä saatavan, mutta edellä mainituista syistä se mielestäni on sopimaton Helsingin kaupungille.

Pienehkö jäänsärkijä, jossa on sekä keula- että peräpotkuri, olisi mahdollisimman pian hankittava satamatyötä varten.

Porkkalan väylä on sangen vaarallinen jäiden liikkeellä ollessa ja sumuisen sään vallitessa, ja on useita sumumerkin antolaitteita siihen asetettava laivakulun helpottamiseksi.

Gråharan väylän varrelle taas olisi loistotorni sekä Äransgrundiin sumutorvi erittäin tarpeellinen.

Kunnioittaen

J. A. Rosqvist.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

HELSINGIN KAUPUNGIN
MAISTRAATTI.

Helsingissä,
heinäk. 30 p:nä 1921.

N:o 371.

Komitean mietintö *ehdotuksineen Helsingin kaupungin liikenneohjesäännöksi.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkun Valtuusto marraskuun 26 päivänä 1919, esiteltäessä insinööri E. von Frenckellin esitystä komitean asettamisesta laatimaan ehdotusta kaupungin uusiksi liikennemääräyksiksi, on päättänyt anoa, että Maistraatti ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, joita se tämän johdosta katsoo tarpeellisiksi, sekä Maistraatti 14 päivänä helmikuuta 1920 on antanut yllämainitun tehtävän silloin asettamalleen komitealle, on tämä nyt jättänyt Maistraatille asiasta laatimansa mietinnön ja ehdotuksen.

Samalla kuin Maistraatti kunnioittaen saa Valtuustolle täten lähettää sanotun mietinnön ja ehdotuksen sekä Poliisimestarin siitä antaman lausunnon, saa Maistraatti pyytää Valtuuston lausuntoa asiasta. Samalla saa Maistraatti ilmoittaa pääasiassa yhtyneensä komitean kyseessä olevaan ehdotukseen. Mitä tulee Poliisimestarin muutosehdotukseen, saa Maistraatti lausua voivansa siihenkin yhtyä, paitsi mikäli koskee ehdotusta 9 §:n muuttamisesta, koskeva automobiilintarkastajalle myönnettyä oikeutta saada virantoimituksessa ollessaan ylittää vahvistetun ajonopeuden, koska täytyy edellyttää, ettei tämä kaupungin virkamies käytä väärin mainittua oikeutta.

Maistraatin puolesta:

J. von Haartman.

J. Alfr. Tuominen.

Liite I.

Helsingin kaupungin Maistraatille.

Insinööri Erik von Frenckellin Kaupunginvaltuustossa tekemässään esitysehdotuksessa anottua asetettavaksi komiteaa laatimaan ehdotusta kaupungin katuliikennettä koskeviksi uusiksi määräyksiksi on Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä 1919 pitämässän kokouksessa pitänyt määräyksiä siinä kohden suotavina ja maistraatilta anonut ryhdyttäväksi tästä johtuviin toimenpiteisiin.

Helmikuun 14 päivänä 1920 tekemällään päätöksellä on maistraatti, joka on kaikin puolin yhtynyt Kaupunginvaltuuston käsitykseen, asiaa käsittelemään asettanut komitean, johon kuuluivat kunnallispormestari J. von Haartman puheenjohtajana, insinöörit Erik von Frenckell, Gabriel Idström ja Gunnar Lindqvist, poliisilaitokseen erinäisiä tehtäviä varten asetettu upseeri Kaarlo Soinio, poliisikomisarius Yrjö Alexander Åberg, jääkärimajuri Lennart Nordensvan ja varatuomari Carl von Wendt jäseninä. Sihteerikseen on komitean onnistunut saada varatuomari Lars Gestrin.

Myöhemmin on Kaupunginvaltuusto kokouksessaan syyskuun 14 päivänä 1920 komitean valmisteltavaksi antanut kysymyksen kaupungin uudestaan jakamisesta vyöhykkeihin selvempäin pika- ja kuorma-ajuritaksain aikaansaamiseksi.

Vaikeus järjestää komitean kaikille jäsenille sopivia kokouspäiviä, komitean jäsenten aika kun on tarkkaan ollut käytettävä heidän vakinaisiin tehtäviinsä ja muihin toimiin, on tuntuvasti viivyttänyt komitean töitä.

Laatiessaan esillä olevaa ehdotusta Helsingin kaupungin uudeksi liikenneohjesäännöksi on komitean ensi sijassa ollut tarkastettava asiasta tähän asti voimassa olleet määräykset. Tässä työssä on komitea tullut siihen käsitykseen, että itse liikennettä kaupungin kaduilla, teillä ja avonaisilla paikoilla välittömästi koskevat tai siihen kohdistuvat säännökset olisi koottava erikoiseen *liikenneohjesääntöön,* jossa siis pitäisi olla kaikki säännökset, joita on noudatettava tässä kaupungissa kulkiessa. Keskuusliikenteestä Helsingissä nykyään voimassa olevia määräyksiä sisältävät pääasiallisimmin seuraavat asetukset:

Helsingin kaupungin poliisijärjestys, Uudenmaan läänin kuvernöörin yksissä neuvoin maistraatin kanssa vahvistama lokakuun 30 päivänä 1908 sekä eräiltä kohdin muutettu elokuun 26 päivänä 1913, lokakuun 25 päivänä 1915, huhtikuun 4 päivänä 1916 ja lokakuun 30 päivänä 1918, II luku;

Helsingin kaupungin automobiililiikenteen järjestyssäännöt, Uudenmaan läänin kuvernöörin ja maistraatin yhteisesti vahvistamat marraskuun 7 päivänä 1914;

Helsingin sähköraitioteiden käyttämisessä noudatettavat määräykset, Uudenmaan läänin kuvernöörin vahvistamat maaliskuun 11 päivänä 1901;

Polkupyörän käyttämisessä noudatettavat määräykset, Uudenmaan läänin kuvernöörin vahvistamat huhtikuun 8 päivänä 1895 kuvernöörin ja maistraatin niihin heinäkuun 22 päivänä 1907 yhteisesti antamin lisäyksin.

Näitä säännöksiä tarkastaessaan komitealta ei ole jäänyt huomaamatta, että eri asetuksissa on useissa tapauksissa sekä samoja että samanlaatuisia määräyksiä. Erittäin on näin laita poliisijärjestyksessä ja automobiililiiken-

teen järjestyssäännöissä olevain keskuusliikennettä koskevain määräysten. Suuremman yksinkertaisuuden ja selväpiirteisyyden saavuttamiseksi on komiteasta näyttänyt tarpeelliselta koota nämä määräykset uudessa liikenneohjesäännössä eri lukuun, jossa on keskuusliikennettä koskevia yleisiä säännöksiä. I luvussa olevia määräyksiä tulee sentähden kaikkien liikennöitsijäin, jalkamiesten samoin kuin hevosella, autolla, polkupyörällä tai raitiovaunulla kulkijainkin noudattaa.

Tässä luvussa olevista säännöksistä on komitea pannut erityistä painoa ajoneuvollikennettä säännösteleväin 7—11 §:n määräysten laatimiseen. Niinpä ovat, 1 ja 2 momenttia lukuun ottamatta, 7 §:n kaikki määräykset uusia. Niiden tarkoituksena on ennen kaikkea johtaa nopeampi ja hitaampi ajoneuvoliikenne kadun eri osiin sekä siten saada aikaan, että käytettävänä oleva tila tulee entistä järkiperäisemmin käytetyksi, että liikenteen seisahtuminen välttyy sekä että tähänastista tarkemmin voidaan säädellä liikenne kadunristeyksissä, raitiotiepysäkeillä ja muilla paikoilla, missä tungos tai yhteen- tai päälleajon vaara on tavallista suurempi.

Komitealla oli aikomus liittää 7 §:än eri momentiksi seuraava säännös: „Jos joku haluaa ajaa toisen samaan suuntaan ajavan ohitse, on jäljessä kulkijan nopeasti väistyttävä vasemmalle edellä kulkijasta ja tämän pitäydyttävä oikealle sekä tarpeen vaatiessa hiljennettävä vauhtia."

Samasta asiasta on jo kuitenkin olemassa valtioneuvoston helmikuun 25 päivänä 1919 antama asetus, jonka 3 §:ssä säädetään aivan päinvastainen menettely kuin mikä tässä maassa on yleisesti käytännössä ja komiteankin mielestä oikea. Luultavasti on tämä aivan väärä määräys johtunut vastaavien Ruotsin lainsäännösten vaikutuksesta, vastamainitussa maassa kun niinkuin tunnettu vastakkain tulijain on väistyttävä vasemmalle. Tämän määräyksen johdosta on komitean täytynyt jättää ehdotuksestaan pois edellä kerrottu ehdotus.

9 §:än on komitea taas koonnut määräykset kulkunopeuden vähentämisestä eräissä tapauksissa, jotka määräykset ovat poliisijärjestyksen 20 ja automobiilijärjestyssääntöjen 7 §:ssä.

10 §:än on komitea pannut poliisijärjestyksen määräykset paikoista, missä ajoneuvoja ei saa seisottaa. Tämän §:n viimeinen mom. on uusi.

Komitean ehdotuksen II luku koskee lähinnä jalkamiehiä. Tähän lukuun on erinäisin täydennyksin pantu tähän kuuluvat poliisijärjestyksen määräykset, jonka 9, 10 ja 13 §:n kuitenkin on katsottu kuuluvan edelliseen lukuun.

Lukuun ottamatta ensimmäistä lausetta on komitean ehdotuksen 21 § uusi, vaikka yleisön onkin aikaisemminkin ollut noudatettava siinä julkilausuttuja sääntöjä. Siihen nähden että kaupungin katuliikenne on viime aikoina paljon lisääntynyt, on näyttänyt tarpeelliselta, samoin kuin ulkomaisissa liikennemääräyksissä on tavallista, nimenomaan huomauttaa jalkamiehen velvollisuudesta kadun poikki kulkiessaan noudattaa valppautta sekä mahdollisimman vähän liikkua ajotiellä.

Hevosajoneuvoliikennettä koskevaan III lukuun on pantu poliisijärjestyksen säännökset ajamisesta, lukuun ottamatta I lukuun siirrettyjä määräyksiä. Tämän luvun sisällykseen on, paitsi vähäisiä muutoksia, tehty ainoastaan yksi mainittavampi lisäys, nimittäin 25 §:n 2 momentissa oleva, joka velvoittaa ajomiehen ilmaisemaan aikeensa kääntyä, hiljentää vauhtia tai pysähtyä. Kun tämä säännös on käytännössä toteutettu, saadaan komitean mielestä aikaan huomattava parannus kaupungin liikenneturvallisuuteen.

Käsitellessään autoliikennettä koskevaa IV lukua oli komitean pidettävä ohjeena automobiililiikenteen järjestyssäännöissä olevia määräyksiä. Näiden säännösten sisällys on komitean mielestä ollut jaettava kolmeen ryhmään, nimittäin:

I luvun yleisiin liikennemääräyksiin kuuluviin säännöksiin, jotka onkin pantu mainittuun lukuun;

yksinomaan autoliikennettä koskeviin säännöksiin;

autojen ja moottoripyöräin varusteita ja katsastusta, oikeutta niiden kuljettamiseen sekä semmoisen oikeutuksen saavuttamiseksi suoritettavia kokeita koskeviin säännöksiin.

Viimeksi mainittuihin säännöksiin nähden on komitea ollut sitä mieltä, etteivät ne oikeastaan kuulu liikenneohjesääntöön, vaan on sopivimmin yhdistettävä erityisiksi autojen järjestyssäännöiksi. Tässä kohden oli komitea jo ryhtynyt uudesti laatimaan autoliikennettä koskevia järjestyssääntöjä, mutta kun nyttemmin on käynyt selville, että hallitus on ryhtynyt laadituttamaan koko maan autoliikennettä koskevia yleisiä määräyksiä, on komitea katsonut estyneensä tekemästä ehdotusta tässä asiassa. Tätä käsitystä tukee niinikään Kaupunginvaltuuston kuluvan toukokuun 11 päivänä tekemä päätös autojen järjestysnumeroja koskevien määräysten muutoksen vahvistamisesta.

Se seikka ettei autoliikenteen uusia järjestyssääntöjä siis vahvisteta uuden liikenneohjesäännön yhteydessä, ei kuitenkaan vaikuta asiaan, koska viimeksi mainittua ohjesääntöä ei voi pitää välttämättömästi riippuvana hankkeissa olevain uusien järjestyssääntöjen määräyksistä ja asiasta nykyään voimassa olevia määräyksiä haitatta voi toistaiseksi soveltaa. Autoliikenteeseen välittömästi kohdistuvat säännökset taas on, niinkuin sanottu, pantu esillä olevan liikenneohjesääntöehdotuksen IV lukuun.

Tässä luvussa on sentähden m. m. määräyksiä suurimmasta nopeudesta eri valoisuusoloissa ja eri autotyypeille, hälyytysmerkeistä sekä autonkuljettajain velvollisuudesta käden ojentamalla tai kohottamalla ilmoittaa aikomuksestaan kääntyä, hiljentää vauhtia tai pysähtyä. Viimeksi mainittu säännös (36 §, viimeinen mom.) ja sen saattaminen tarkoin noudatettavaksi on komiteasta näyttänyt erittäin tarpeelliselta. Sama on laita 32 §:ssä olevan kiellon käyttää valonheijastajia kaupungin järjestetyllä alueella, jommoinen määräys on edellytetty voimassa olevissa kansainvälisissäkin määräyksissä. Niinikään on komitea pitänyt tarpeellisena erikoisella määräyksellä (36 § 3 mom.) teroittaa mieleen, että käännös on tehtävä ajamalla kehässä eteenpäin saamatta peräytyminen tulla kysymykseen.

Komitean ehdotuksen V luvussa ovat raitiovaunuliikennettä koskevat määräykset, semmoisina kuin nämä sisältyvät raitiotieliikenteestä voimassa oleviin järjestyssääntöihin ja raitioteiden käyttämistä koskeviin määräyksiin, joiden tuntemista raitioteiden liikennehenkilökunnan ulkopuolellakin on pidetty tarpeellisena.

VI lukuun on komitea pannut polkupyöräilystä huhtikuun 8 päivänä 1895 annetut, tähän asti voimassa olevat määräykset. Oikeus ajaa polkupyörällä aamuisin kaupungin esplanadeissa ja puistikoissa on poistettu. Tämän ohessa on nykyisen asetuksen 5 §:n säännösten sijaan pantu nimenomainen viittaus yleisiin, ajamisesta voimassa oleviin määräyksiin sekä autojen merkinantovelvollisuutta koskeviin säännöksiin.

VII luvussa vihdoin on samanlaiset rangaistusmääräykset, mitkä tähän asti ovat olleet voimassa liikennejärjestyssääntöjen rikkomisesta. Voimassa oleva laki ei valitettavasti ole sallinut määrätä 400 markkaa suurempaa suurinta sakkorangaistusta.

Jos on lupa lausua arvostelua uudesta liikenneohjesääntöehdotuksesta kokonaisuutena katsottuna, pyytää komitea huomauttaa, että se pääasiassa on tarkoittanut useissa eri asetuksissa olevain säännösten yhdistämistä yhdeksi ainoaksi asetukseksi, jonka mukaan kaikki kaupungin liikenne järjestellään. Mainittavia asiallisia muutoksia ei komitea, niinkuin edellä huomautettiin, ole pitänyt tarpeellisena tehdä. Määräykset että kadun keskikohta on varattava nopeimmille ajoneuvoille, että ajomiesten ja ohjaajain on noudatettava eräitä liikenneturvallisuuden kannalta tarpeellisiksi katsottuja määräyksiä sekä että jalkamiesten on kadunristeyksessä kiinnitettävä tarkkaa huomiota liikenteeseen, lienevät tässä kohden tärkeimmät. Mutta tärkeimmältä näyttää, että liikennettä koskevain säännösten tuntemus leviää niin laajoihin piireihin kuin mahdollista sekä että näitä säännöksiä käytännössäkin noudatetaan. Edelliseen näistä tarkoituksista on komitea pyrkinyt esillä olevalla ohjesäännöllä. Saavutetaanko jälkimmäinen ja tärkein tarkoitus, riippuu kaupungin järjestysvallasta ja, viime kädessä, liikennöivästä yleisöstä.

Jotta asianomaiset vartiokonstaapelit, joiden lähinnä on valvottava järjestyksen noudattamista katuliikenteessä, voisivat saada tarpeellisia ohjeita, jotta heidän menettelynsä tulisi oikea ja pääasiassa yhdenmukainen, on komitea ajatellut poliisilaitokseen asetettavaksi liikennekomisariuksen tai ylikonstaapelin, jonka tehtävänä olisi, paitsi neuvojen ja opastuksen antamista konstaapeleille yleensä, tavan takaa itse paikalla, varsinkin liikennekeskuksissa, neuvoa ja ohjata päivystäviä poliisimiehiä, miten järjestystä olisi voimassa pidettävä ja liikennöivää yleisöä ohjattava mallikelpoisen järjestyksen saavuttamiseksi sekä tapaturmain, ahdingon ja muiden liikennehäiriöiden välttämiseksi.

Samalla kuin komitea tässä antaa maistraatille työnsä tulokset, komitea esittää, että maistraatti asianmukaisessa järjestyksessä hankkisi vahvistuksen tämän oheiselle Helsingin kaupungin liikenneohjesäännön ehdotukselle sekä ryhtyisi toimiin, jos tarpeelliseksi katsotaan, sellaisen poliisiopastajan asettamiseksi, jonka tehtävä edellä on lyhyesti mainittu.

Mitä tulee kysymykseen kaupungin jakamisesta vyöhykkeisiin, jotta nykyään varsin mutkalliset pika- ja kuorma-ajuritaksat voitaisiin saada tuntuvasti yksinkertaisimmiksi, ei komitea asiaa tarkoin harkittuaan ole havainnut olevan mahdollista nykyään ehdottaa kaupunginasemaa jattavaksi semmoisiin vyöhykkeisiin, jotka voisivat selventää oloja puheenalaiseen suuntaan. Olisihan kaikille asianosaisille oikeudenmukaisinta, että asianomaisten ammatinharjoittajain ajoneuvoissa olisi taksametri, mutta nykyoloissa ei tämäkään ole mahdollista.

Mikäli komitea on saanut tietää, ei niissä ulkomaidenkaan kaupungeissa, missä vyöhykejärjestelmä on otettu käytäntöön, ole oltu siihen tyytyväisiä. Komitea sentähden ehdottaa, että kysymys kaupungin jakamisesta vyöhykkeisiin pika- ja kuorma-ajuritaksoja laadittaessa saisi raueta.

Helsingissä, toukokuun 10 päivänä 1921.

Liikennekomitea.

Liite II.

Helsingin kaupungin liikenneohjesääntö.

I LUKU.

Yleisiä säännöksiä.

1 §. Poliisin tulee katsoa, ettei keskuusliikettä eikä yleistä järjestystä kaupungin alueella häiritä, ja on poliisin siinä kohden laillisesti antamia ohjeita ehdottomasti noudatettava.

2 §. Maistraatti saakoon, poliisia kuultuaan, suljetuttaa kadun, tien tai osan siitä joko täydellisesti tai joksikin vuorokaudenajaksi kaikelta tai määrätyn laatuiselta keskuusliikkeeltä tai määrättyyn suuntaan kulkevalta liikenteeltä; jos tulipalossa tai muussa tilaisuudessa on tarpeellista sulkea tai muutoin estää yleisöltä pääsy johonkin paikkaan tai osaan kaupunkia, on tämä poliisin asia, älköönkä kukaan sen luvatta astuko suljetulle alueelle älköönkä oleskelko siellä.

Tulipalotilaisuudessa saakoon sellaisen luvan myöntää palopäällystökin.

3 §. Juhlasaatot ja kulkueet saavat kokoontua ainoastaan ajotiellä ja kulkea sen oikeaa puolta, ollen osanottajain noudatettava niitä määräyksiä, joita poliisi häiriintymättömän keskuusliikkeen ja järjestyksen ylläpitämiseksi antaa.

4 §. Työkaluja, urheiluvälineitä, kävelykeppejä, sateenvarjoja, päivänvarjoja, hattuneuloja ja sentapaisia esineitä ei saa kuljettaa, kantaa eikä pitää sillä tavoin, että ne voivat haitata tai vahingoittaa muita.

Ampuma-aseita ei saa poliisin erityisettä luvatta kuljettaa ladattuina eikä verhoomattomina.

Rattaiden tai reen työntäminen on sallittua ainoastaan, jos kuljettajalla samalla on vapaa näköala ajoneuvon edessä ja molemmin puolin olevalle tielle.

5 §. Niin kauan kuin heikosta jäästä varottavat taulut ovat julkipantuina, ei kaupungin satamain jäällä saa kulkea eikä sinne mennä.

6 §. Ajoneuvoilla saa liikennöidä ainoastaan sitä tarkoitusta varten olevaa ajotietä.

7 §. Ajajan tulee ehdottomasti, ellei esteitä ole, kulkea ainoastaan ajosuunnan oikeanpuolista ajotien puolta. Toisen ajoneuvon tai ratsastajan kohdatessa tulee ajajan väistyä oikealle.

Jos ajaja kääntyy kadulta toiselle, on käännös, jos se tehdään oikealle, oleva lyhyt, mutta jos se tehdään vasemmalle, on se käyvä pitkässä kaaressa.

Kahden ajoneuvon kohdatessa toisensa niin, että niiden ajosuunnat leikkaavat toisiaan, on sen ajoneuvon sivuutettava ensin, jolla on toinen ajoneuvo vasemmalla puolellaan.

Kadunristeyksissä tai paikoilla, missä tungosta saattaa syntyä, ei ajaja saa sivuuttaa toista ajoneuvoa.

Käsirattaiden, hevosajoneuvojen, kuorma-autojen ja muiden hitaammin kulkevain ajoneuvojen tulee pysyttäytyä mahdollisimman lähellä jalkakäy-

tävää jättäen kadun keskikohdan vapaaksi nopeammin kulkeville ajoneuvoille. Mikään ajoneuvon tai kuorman osa älköön kuitenkaan ulottuko jalkakäytävään asti.

Raitiovaunua ei sen kulkusuunnassa saa sivuuttaa vasemmalta puolelta, ellei raide sijaitse keskellä katua.

Raitiovaunun seisahduttua pysäkille ja matkustajain siitä poistuessa tai siihen noustessa ei ajoneuvo saa siitä kulkea.

Ajaja, joka aikoo pysähtyä ajotien vasemmalle puolelle, älköön kääntykö kadun poikki, ennenkuin on tarpeellista.

Tungoksessa tulee tavara-auton tai muiden työajoneuvojen väistyä tai pysähtyä henkilöitä kuljettavain ajoneuvojen sekä kuormattujen työajoneuvojen kuormaamattomien tieltä.

8 §. Toimeensa rientävän palo- ja poliisimiehistön sekä suljetuin rivein kulkevan sotaväen tieltä on muun liikenteen väistyttävä tai pysähdyttävä.

Ajajan ja jalkamiehen on sen ohessa väistyttävä tai pysähdyttävä raitiovaunun, sairasvaunun sekä kadun kastelua tai puhdistamista suorittavain vaunujen tieltä.

Tavaraa tai muita esineitä älköön purettako kadulle, niin että ne ovat esteeksi liikenteelle.

9 §. Hurjasta ajosta säädetään rikoslain 44 luvun 16 §:ssä.

Ajaja ei myöskään saa kulkea huolimattomasti.

Kello yhdeksän illalla ja kello seitsemän aamulla välisenä aikana on kumirenkaattomilla ratasajoneuvoilla ajettava käyden.

Kulkunopeutta on niinikään vähennettävä sikäli kuin liikenneturvallisuus vaatii, esimerkiksi:

a) kadun- tai tienristeyksestä kulkiessa ja toripaikalla liikkuessa kaupan siellä jatkuessa,

b) liukkaalla kelillä,

c) teatteriin tai rautatienasemalle tai muuhun semmoiseen paikkaan saapuessa ja sieltä poistuessa,

d) pihamaalle tullessa ja sieltä poistuessa,

e) jyrkänlaisesti viettävää katua alas kulkiessa,

f) liikenneväylissä, joihin nähden maistraatti on niin määrännyt ja joihin julkipanoja asiasta on asetettu;

g) kaikkialla, missä keskuusliike on vilkas.

Autojen suurimmista luvallisista kulkunopeuksista säädetään IV luvussa.

Tavarain kuljetukseen käytettävät ja maalaisajoneuvot saavat liikkua ainoastaan hitaasti.

Kulkunopeudesta annetut säännökset eivät koske toimeensa rientävää poliisi- eikä palomiehistöä eikä sairaankuljetukseen käytettäviä ajoneuvoja, ei myöskään virantoimituksessa olevaa autojen katsastajaa.

10 §. Ajoneuvoja ei saa pätevättä syyttä jättää seisomaan kadulle.

Keskellä ajotietä taikka kadun päätekohdassa taikka kadunristeyksessä tahi missä on jalkakäytävä tai missä jalkapolkua talvisaikaan pidetään kadun poikki, ei ajoneuvoja saa seisottaa. Ajoneuvoja ei myöskään saa jättää seisomaan niin kauas kadunkulmauksesta, että siitä koituu haittaa keskuusliikkeelle. Poliisimiehellä on oikeus kieltää ajoneuvojen pysähdyttäminen muullakin paikalla, jos keskuusliikkeelle muutoin syntyisi estettä.

Ajoneuvojen seistessä kadun laidassa eivät toiset ajoneuvot saa pysähtyä

kadun vastapäiselle puolelle, ellei niiden välinen katuleveys salli kaksien ajoneuvojen kulkea yhtaikaa.

11 §. Yhteen- tai yliajon sattuessa on ajajan pysähdyttävä.

Jos syntyy tungosta tai muutoin voi syntyä keskuusliikkeen häiriintymistä, tulee poliisin ryhtyä tarpeellisiin toimiin järjestyksen ylläpitämiseksi, ja liikennöitsijän tulee poliisimiehen kehoituksesta pysähtyä, kulkea edelleen tai väistyä syrjään.

Missä rautatie leikkaa ajotietä tai jalkakäytävää, on paikalle asetettuja merkkejä ja rautatiepalvelijaston antamia ohjeita tarkoin noudatettava.

12 §. Kuorman leveys ei saa olla puoltakolmatta (2.5) metriä eikä kuorman korkeus, maasta lukien, neljää (4) metriä suurempi eikä myöskään ajoneuvojen ja kuorman yhteenlaskettu paino ylittää kahdeksaatuhatta (8,000) kilogrammaa; kuitenkin saakoon poliisi pyynnöstä sallia tilapäisen poikkeuksen tästä säännöksestä.

Jos mainitun painoisen kuorman harkitaan saattavan sillan tai ajotien kestävyyden vaaraan tai muutoin voivan aikaansaada vahinkoa, tulee maistraatin kuljetuksesta sellaisella paikalla antaa erityinen määräys, joka on paikalle asetetulla julkipanolla saatettava tiedoksi.

13 §. Kuljetettavain esineiden tulee olla ajoneuvoon niin kiinnitettyinä, etteivät ne matkalla irtaannu, putoa, peljätä hevosta, aikaansaa kuorman kaatumista eivätkä vahingoita ajajia eikä kulkijoita, eivätkä ne myöskään saa kokonaan tai osittain laahata maassa ajoneuvojen jäljessä.

14 §. Levyt, ketjut, ratakiskot, koneosat ja muut semmoiset esineet on kuormattava niin, ettei kuljettaessa synny häiritsevää räminää.

Kalkin, jauhetun liidun, hiilien, punavärin ja muiden aineiden, jotka voivat pölytä tai levittää pahaa hajua, tulee kuljetettaessa olla niin säilöönpantuina, että semmoinen haitta välttyy.

15 §. Poliisimiehen erityisettä luvatta älköön ajoneuvoihin kytkettäkö toisia ratasajoneuvoja eikä rekeä. Kuitenkin saatakoon epäkuntoon joutunut auto sillä tavoin kuljettaa pois.

16 §. Tavarankuljetukseen käytettävässä ajoneuvossa tulee, jos sen omistaja asuu tässä kaupungissa, olla laatta, jossa omistajan nimi tai toiminimi sekä asunto on osoitettu selvin, vähintään yhdeksän (9) sm:n korkuisin kirjaimin.

Jos sama henkilö omistaa useita tuollaisia ajoneuvoja, tulee jokaisen niistä sitä paitsi olla merkittynä erityisellä, laatassa vähintään yhdeksän (9) senttimetrin korkuisilla numeromerkeillä osoitetulla numerolla.

Tuollaisen laatan tulee ajoneuvoa ajoon käytettäessä olla kiinnitettynä ajoneuvoon niin, että kirjoitus on täysin näkyvissä.

Lihan tai maidon kuljetukseen käytettävistä ajoneuvoista on muutoin voimassa mitä niistä on erittäin säädetty.

17 §. Paitsi niitä, jotka ovat säädetyssä järjestyksessä hankkineet itselleen luvan vuokra-ajureina, kuorma-ajureina, palkkasoutajina, kaupunginlähetteinä tai kantajina tai autolla, höyrypurrella tai moottoriveneellä palvella yleistä keskuusliikettä, älköön kukaan julkisesti tarjoutuko sillä tavoin kuljettamaan henkilöitä eikä tavaroita.

18 §. Ratsastamisesta olkoon soveltuvilta kohdin voimassa mitä ajamisesta on säädetty.

II LUKU.

Käymisestä.

19 §. Kansanjoukon, joka häiritsee keskuusliikettä tai yleistä järjestystä, tulee poliisimiehen kehoituksesta heti hajaantua.

Yksityisten henkilöjen, jotka seisovat tai muutoin oleskelevat pitemmän aikaa samalla paikalla kadulla, tulee, jos heidän läsnäolonsa saattaa aiheuttaa estettä keskuusliikkeelle tai järjestyksen voimassapidolle, poliisimiehen kehoituksesta poistua paikalta.

20 §. Vaalitoimituksessa, kokouksessa, julkisessa näytännössä, rautatienasemalla, höyrylaivan lähtö- tai tulopaikalla tai muussa tilaisuudessa, missä tungosta voi syntyä, asettakoon poliisimies väkijoukon järjestettyyn riviin ja ryhtyköön muutoinkin tarpeellisiin toimiin järjestyksen ylläpitämiseksi.

21 §. Yleisön tulee pysyä jalkakäytävällä ja väistyä vastaantulijain tieltä oikealle.

Ajotiellä kulkiessa on tarpeellista huomaavaisuutta noudatettava eritoten kohdistettuna kulkusuuntaan, ja on tähän mikäli mahdollista käytettävä kadunristeyksiä ja kulku suunnattava kadun poikki.

Vanhemmat ja edusmiehet ovat velvolliset vastaamaan siitä, etteivät lapset tarpeettomasti juoksentele eivätkä oleskele ajotiellä.

22 §. Vilkkaanlaisesti liikennöityihin katuihin nähden antakoon maistraatti määräyksen, että yleisön tulee käyttää sitä jalkakäytävää, jolla kulkevista ajotie on vasemmalla.

Jos erikoistapauksessa ilmenee tarvetta järjestää keskuusliike sillä tavoin, on poliisimies oikeutettu antamaan siitä määräyksen.

23 §. Jalkakäytävällä ei saa kuljettaa käsirattaita, kelkkaa eikä muuta semmoista, ei myöskään taakkaa, joka on omansa vahingoittamaan, estämään tai haittaamaan muita; kuitenkin saatakoon siellä kuljettaa lapsia lapsenvaunuissa, niin myös tavallisen kokoisia lapsenkelkkoja, mutta ei kanta rinnatusten.

III LUKU.

Hevosajoneuvoliikenteestä.

24 §. Jos ajomies poistuu kadulla olevista ajoneuvoistaan jättämättä hevosta toisen henkilön hoitoon, tulee hevosen etujalkain olla liekoitettuina asianmukaisesti sovitetulla hihnalla tai muuhun tyydyttävään toimenpiteeseen olla ryhdytty hevosen poistumisen estämiseksi.

Hevosta ei saa kadulla ruokkia eikä sinne jättää riisuttuna, paitsi jos poliisi sen sallii.

Vauhkoa hevosta ei missään tapauksessa saa jättää asianmukaista silmälläpitoa vaille.

Lyhty-, lennätin- ja puhelinpatsaisiin tai semmoisiin ei hevosta saa sitoa.

25 §. Ajajan tiellä olevia henkilöjä on varotettava huutamalla tai muu varotusmerkki antamalla, mutta elleivät he ota huomioon varotusmerkkiä tai huutoa, on ajajan väistyttävä tai pysähdyttävä.

Ojentamalla ruoskaansa tai oikeaa tai vasenta kättänsä on ajomiehen ehdottomasti osoitettava aikovansa kääntyä oikealle tai vasemmalle sekä kohottamalla ruoskaansa tai kättänsä ilmoitettava takaapäin lähestyville ajoneuvoille aikomuksestaan hiljentää vauhtia tai pysähtyä.

26 §. Ajoneuvoja ei saa kuormata niin raskaasti eikä sillä tavoin, että juhta liiaksi rasittuu.

Tarttuvaa tautia tai ilmeistä ulkonaista vammaa potevia samoin kuin uupuneita juhtia ei saa käyttää työhön.

Purevaksi tunnetulla hevosella on pidettävä luja kuonokoppa.

27 §. Kakkulavaljaat ovat kielletyt, paitsi erittäin raskaita kuormia kuljetettaessa.

Reellä ajettaessa on heliseviä kelloja tai kulkusia käytettävä.

28 §. Ajoneuvojen kuljettajan tulee omata tarpeellinen taito ja tottumus, minkä ohessa hänen on matkalla noudatettava tarpeellista tarkkaavaisuutta.

Kuuttatoista vuotta nuorempaa henkilöä ei poliisin erityisettä luvatta saa käyttää ajotehtäviin.

Sekin, joka ajoon lähettää kelpaamattoman tai muutoin sopimattoman henkilön, on edesvastauksen alainen.

29 §. Ajoneuvojen liikkeellä ollessa tulee ajomiehellä joko olla semmoinen paikka ajoneuvoissa, että hän esteettömästi voi nähdä tien ajoneuvojen edestä ja molemmilta puolilta, taikka myös tulee hänen käydä ajoneuvojen sivulla, enintään metrin päässä niistä, valmiina tarpeen vaatiessa heti pysähdyttämään ne.

30 §. Ajomies ei saa kulkiessaan käydä pitkin jalkakäytävää.

Varomaton tai tarpeeton ruoskan käyttäminen tai ruoskalla sipaiseminen on kielletty.

IV LUKU.

Autoliikenteestä.

31 §. Autolla tarkoitetaan näissä järjestyssäännöissä jokaista henkilöjen taikka tavarain kuljetukseen käytettävää ajoneuvoa, jota kuljettaa voimakone, (moottori) ja joka ei ole tarkoitettu kiskoilla kulkevaksi.

32 §. Sinä aikana, jolloin katuvalaistus toimii, on pidettävä:

nelipyöräisen auton etupuolella kaksi lyhtyä, sijoitettuina kumpikin eri puolelleen vaunua ja yhtä korkealle maasta sekä levittäen valkeaa valoa, joka valaisee tien selvästi vähintään 10 metrin pituudelta auton edessä, sekä kolmipyöräisen auton ja moottoripyörän etupuolella yksi tuollainen lyhty,

auton takana punainen lyhty, jonka kuitenkin tulee valkealla valolla selvästi valaista auton tuntomerkkiä.

Valonheittäjää taikka häikäiseviä lyhtyjä älköön käytettäkö Töölön Nordenskiöldintien ja Sörnäisten rautatien ylimenopaikan eteläpuolisella kaupunginasemakaavan alueella.

Moottori ei saa laskea savua, höyryä eikä pahahajuista kaasua siinä määrin eikä sillä tavoin, että siitä syntyy hankaluutta.

33 §. Autoa ei saa ottaa käytäntöön, ellei siinä ole semmoista tuntomerkkiä kuin autojen järjestyssäännöissä on määrätty.

34 §. Auton kuljetuksessa on tarpeellista huomiota pantava muihin kulkijoihin sekä jalkamiehiin.

Henkilöliikenteeseen käytettävää autoa sekä tavara-autoa, jonka kantovoima ei ole 500 kg suurempi, saa kuljettaa päivänvalon aikana enintään 30 kilometrin nopeudella tunnissa. Kadulla tai tiellä, jota valaistaan kirkkaalla valolla tai enintään 100 metrin päähän toisistaan sijoitetuilla kaarivalolampuilla tai niihin verrattavilla lyhdyillä, saatakoon autoa kuljettaa samalla nopeudella kuin päiväsaikaan. Heikomman valaistuksen tai sumun vallitessa olkoon nopeus enintään 20 kilometriä tunnissa.

35 §. Autoa, jota käytetään tavaraliikenteenseen ja jonka kantovoima on yli 500, mutta ei 2,000 kilogramman, älköön kuljetettako nopeammin kuin 15 kilometriä tunnissa eikä tavara-autoa, jonka kantovoimaa on 2,000 kilogrammaa suurempi, nopeammin kuin 10 kilometriä tunnissa.

Kaupungin alueella saa käyttää ainoastaan kumipyörärenkaisia (ilmatäytteisiä tai täyteläisiä) kuorma-autoja, ja tulee pyöränrenkaiden leveyden vastata kantokykyä ja pyörän läpimittaa.

75 sm:ä pienempää pyöränläpimittaa ei tavara-autossa saa käyttää.

36 §. Kuljettaessa silloilla ja kadun- tai tien risteyksissä sekä vilkasliikenteisillä taikka semmoisilla paikoilla, missä ajotie ei ole näkyvissä ainakin 15 metrin pituudelta, on äänekkäitä varotusmerkkejä ajoissa annettava.

Merkinanto ei vapauta ohjaajaa velvollisuudesta noudattaa tarpeellista varovaisuutta eikä vahingonvastuusta muihin ajajiin tai jalkamiehiin nähden. Hyödytön tai häikäilemätön merkkien antaminen on kielletty, erittäinkin öiseen aikaan.

Käännös sutolla on ehdottomasti tehtävä kehässä kääntymällä ympäri eikä peräyttäminen saa siinä tulla kysymykseen.

Ojentamalla oikea tai vasen kätensä on ohjaajan mikäli mahdollista osoitettava aikovansa kääntyä oikealle tai vasemmalle sekä kohottamalla kätensä ilmoitettava takaapäin lähestyville ajoneuvoille aikovansa hiljentää vauhtia tai pysähtyä.

37 §. Autoa älköön jätettäkö vaarinpidotta kadulle eikä tielle, ellei käyntiinpanolaite ole koneistosta irroitettu, niin etteivät sivulliset voi panna autoa käyntiin.

Ajo avoimin äänenhillitsijöin (vapaa poisto) on kielletty.

38 §. Muilta Suomen paikkakunnilta olevia autoja, jotka eivät ole täällä rekisteröityjä, saatakoon täällä tilapäisesti käyttää noudattamalla seuraavia ehtoja, nimittäin:

että auton on katsastanut ja hyväksynyt semmoisen paikkakunnan viranomainen, missä asianmukaiset autoliikenteen järjestyssäännöt on annettu,

että ohjaaja on tuollaisen viranomaisen hyväksymä, sekä

että autossa on semmoiset tuntomerkit sekä merkinantolaitteet ja lyhdyt, kuin tässä ohjesäännössä ja autojen järjestyssäännöissä mainitaan.

Vieraasta maasta olevaan autoon nähden on noudatettavana mitä lokakuun 11 päivänä 1909 kansainvälisestä autoliikenteestä tehdyssä sopimuksessa on säädetty.

V LUKU.

Raitiotieliikenteestä.

39 §. Hälyytyskellolla on raitiovaunun kuljettajan aina annettava merkki;

1) ennenkuin vaunu sivuuttaa kadunkulmauksen tahi poikkikadun, vähintään 10 metrin päässä kulmauksesta tai kadunristeyksestä; sekä

2) kun henkilöjä, eläimiä tai esineitä on vaunun tiellä, sekä muissa tiloissa, kun sitä on tarpeen tapaturman, yhteentörmäyksen tai muun haitan estämiseksi.

Huonosti valaistuilla paikoilla kulkiessa sekä sakean sumun tai lumituiskun vallitessa pitää hälyytyskellon soida alinomaa.

Vaaran uhatessa on kuljettajan käytettävä vihellintäkin.

40 §. Kulkunopeus ej saa missään tapauksessa ylittää viittäkolmatta (25) kilometriä tunnissa (= 416 metriä minuutissa), ja se on vähennettävä siihen määrään, että vaunu on käsijarrulla pysähdytettävissä yhden vaununmitan matkalla seuraavissa tapauksissa:

1) vilkasliikenteisillä rataosilla,

2) kadunkulmauksista kääntyessä,

3) kadunristeyksistä kulkiessa,

4) raiteelta toiselle siirtyessä, sekä

5) ihmisten, eläinten tai muun liikenne-esteen esiintyessä raiteella.

41 §. Raitiovaunu on ehdottomasti seisautettava:

1) kun avuton henkilö tai lapsi, joka ei kykene itseään hoitamaan, on sen tiellä,

2) kun yhteenajo tai muu onnettomuus muutoin olisi välttämätön,

3) liikkeellä olevan palomiehistön lähestyessä, sekä

4) kun pysähdysmerkki on annettu.

42 §. Pimeän tultua on raitiovaunun sisus ja sillat pidettävä riittävästi valaistuina. Niinikään on tällöin kaikki säädetyt lyhdyt pidettävä sytytettyinä.

43 §. Raitiovaunulle tai jollekin sen osalle vahvistettua matkustajalukua ei saa ylittää.

44 §. Kahden peräkkäin kulkevan vaunun tahi vaunujunan välille on aina jätettävä niin pitkä välimatka, että viimeisen vaunun tai junan kuljettaja joka tapauksessa aivan varmasti voi pysähdyttää vaununsa sen törmäämättä edellä kulkevaan vaunuun tai junaan.

45 §. Raitiovaunun lähestyessä, annettiinpa siitä merkki tai ei, tulee yleisön heti poistua raiteelta.

46 §. Raitiovaunuun älköön päästettäkö henkilöitä, jotka ilmeisesti ovat päihtyneitä tai epäsiistillä puvullaan, vastenmielisellä hajulla tai muusta semmoisesta syystä voivat tuottaa ikävyyttä tai haittaa matkustajille.

Raitiovaunussa älköön matkustaja kuljettako mukanaan koiria eikä myöskään tavaraa, josta tilavuutensa tai laatunsa vuoksi voi olla haittaa.

47 §. Konduktöörin asiana on ylläpitää järjestystä vaunussa tämän ohjesäännön säännösten sekä raitiotieliikenteestä voimassa olevain järjestyssääntöjen ja määräysten mukaisesti, ja on hänen siinä kohden antamiaan määräyksiä ehdottomasti noudatettava.

48 §. Keskusteleminen virantoimituksessa olevan vaununkuljettajan kanssa on kielletty.

Niinikään olkoon matkustajan kielletty paitsi tapaturman uhatessa antamasta lähtö- tai pysähdysmerkkiä taikka koskemasta vaunun ohjauslaitteisiin.

VI LUKU.

Pyöräilystä.

49 §. Pyöräilyä ei saa poliisikamarin luvatta harjoittaa muualla kuin ajoon tai ratsastukseen käytettäväksi luovutetulla paikalla, paitsi kaupungin puistoissa klo 4 ja 9 välillä aamuisin; kuitenkin sallittakoon 10 vuotta nuorempain lasten siellä käyttää polkupyörää muinakin aikoina, kun se voi haitatta käydä päinsä.

50 §. Katuja ja toreja ei saa käyttää ajoharjoituksiin eikä edestakaiseen ajoon, ja on niinikään kielletty rinnakkain kuljettamasta useampaa kuin kahta polkupyörää.

51 §. Jokaisella, joka pyöräilee kaupungin kaduilla ja toreilla tai muilla yleisillä paikoilla, niin myös kaupunkiin yhdistetyllä alueella olevilla viertoteillä tai teillä, pitää polkupyörän takana olla satulaan tai satulalaukkuun kiinnitetty numerolaatta, jonka numerojen, maalattuina valkealla värillä mustalle pohjalle, pitää olla vähintään kahdeksan senttimetriä korkeat.

Sinä aikana, jolloin katulyhdyt ovat sytytettyinä, on polkypyörässä pidettävä sytytettynä lyhtyä, jonka molemmissa himmeiksi tahkotuissa sivulaseissa pitää olla sama numero vähintään neljän senttimetrin korkuisin numeromerkein.

Numero ei saa pyöräillessä olla peitettynä.

52 §. Tiedustelun johdosta poliisikamari ilmoittaa mitä numeroa polkupyörässä on käytettävä sekä antaa siitä todistuksen, jossa mainitaan polkupyörän omistajan nimi, ammatti ja osoite.

Siten annetun numeron saa ainoastaan poliisikamariin ilmoituksen tehtyään toisellë luovuttaa.

53 §. Pyöräilevä on velvollinen soveltuvilta kohdin noudattamaan, paitsi yleisiä, ajamisesta voimassa olevia määräyksiä, mitä autoista on tämän ohjesäännön 36 §:ssä säädetty.

Varotusmerkkien antamiseksi tulee polkupyörässä olla kimeä-ääninen soittokello tai merkinantotorvi.

VII LUKU.

Rangaistusmääräyksiä.

Näiden järjestyssääntöjen rikkomisesta rangaistaan syyllinen, ellei rikkomuksesta ole yleisessä laissa tai voimassa olevissa asetuksissa erityistä rangaistusta määrätty, enintään 400 markan sakolla, ellei rikkomuksesta katsota varotuksen riittävän.

Liite III.

HELSINGIN KAUPUNGIN
POLIISIMESTARI.

Helsingissä,
kesäkuun 25 p:nä 1921.

N:o 10,170.

Helsingin Maistraatille.

Palauttaen maistraatin lähetteen viime toukokuun 30 päivältä n:o 859 on minulla kunnia vaadituksi lausunnoksi liikennekomitean laatimasta Helsingin kaupungin liikenneohjesääntöehdotuksesta lausua seuraavaa.

Todeten että puheenalaisen likenneohjesääntöehdotuksen täytyy yleensä katsoa täyttävän ne vaatimukset, mitkä yhä vilkkaammaksi käynyt katuliikenne valtakunnan pääkaupungissa asettaa tuollaisille ohjesäännöille, katson kuitenkin tarpeelliseksi, että siihen pannaan eräitä osin selventäviä, osin asiallista sisällystä olevia lisämääräyksiä. Niinpä tulisi 49 §:stä nimenomaan käydä näkyviin liikennekomiteankin tämän oheisessa, maistraatille osoittamassa kirjelmässä huomauttama kielto, ettei polkupyörällä saa ajaa kaupungin esplanadeissa eikä puistikoissa, minkätähden puheenalainen pykälä laadittaneen seuraavaan muotoon:

„Pyöräilyä ei saa harjoittaa kaupungin esplanadeissa eikä puistikoissa, ei myöskään poliisikamarin luvatta muualla kuin ajoon tai ratsastukseen käytettäväksi luovutetulla paikalla, paitsi kaupungin puistoissa klo 4 ja 9 välillä aamuisin; kuitenkin sallittakoon 10 vuotta nuorempain lasten siellä käyttää polkupyörää muinakin aikoina, kun se voi haitatta käydä päinsä."

Edelleen olisi viimeisessa pykälässä olevissa, rangaistusseuraamuksia koskevissa säännöksissä, jolle pykälälle ohimennen sanottuna niinikään annettaneen järjestysnumero, myönnettävä viranomaisille valta, samoin kuin on laita pika- ja kuorma-ajurien sekä Helsingin autoliikenteen voimassa olevissa järjestyssäännöissä, liikenneohjesäännön rikkomisen johdosta erottaa ammatinharjoittaja tai hänen käyttämänsä henkilö toimen edelleen harjoittamisesta, minkätähden puheenalainen pykälä laadittaneen seuraavaksi:

54 §. Tämän liikenneohjesäännön rikkomisesta rangaistaan syyllinen, ellei rikkomuksesta ole yleisessä laissa, voimassa olevissa asetuksissa tai järjestyssäännöissä erityistä rangaistusta määrätty, enintään 400 markan sakolla, ellei rikkomuksesta katsota varotuksen riittävän."

9 §:n viimeisessä momentissa lueteltuihin poikkeuksiin, jolloin ohjesäännön määräyksiä kulkunopeudesta ei sovelleta, on liikennekomitea lukenut senkin tapauksen, jolloin autonkatsastaja on virantoimituksessa. Minun mielestäni ei ole syytä panna liikenneohjesääntöön tuollaista määräystä, koska katsastajan tehtävä ei välttämättä vaadi käyttämään luvallista suurempaa kulkunopeutta ja liikennevarmus sen johdosta vain tarpeettomasti joutuu vaaraan. Tähän nähden pyydän ehdottaa mainitun pykälän viimeisen lauseen poistettavaksi.

Puheen ollen niistä 9 §:ssä luetelluista tapauksista, jolloin kulkunopeutta on vähennettvä, olisi mielestäni marraskuun 7 päivänä 1914 annet-

tujen Helsingin kaupungin automobiililiikenteen järjestyssääntöjen 7 §:ssä oleva säännös että „pehmeällä tai likaisella kelillä on autoa kuljetettava niin varovasti, ettei likaa räisky ohikulkijain päälle eivätkä tien varrella olevat rakennukset ja laitokset likaannu“ liikenneohjesääntöön kuuluvana siihen pantava siten laajennettuna, että säännös koskisi kaikkia ajoneuvoja.

Niinikään katson johdonmukaisuuden vaativan että, kun autoliikennettä ja pyöräilyä koskeviin liikenneohjesäännön IV ja VI luvun säännöksiin on pantu määräykset velvollisuudesta käyttää niin autossa kuin polkupyörässäkin tuntomerkkiä sekä katuvalaistuksen voimassaoloaikana sytytettyjä lyhtyjä, ohjesääntöön olisi pantava samanlaiset määräykset pika-ajurinrattaista (16 §:n säännös koskee ainoastaan tavarain kuljetukseen käytettäviä ajoneuvoja).

Edelleen katson Helsingin kaupungin voimassa olevain automobiililiikennejärjestyssääntöjen 8 §:n säännöksellä että „autolla ajaessa kaupunginasemakaavaan otetulla alueella saa kello 11 illalla ja kello 8 aamulla välisenä aikana käyttää ainoastaan kumea- (syvä-) äänistä merkinantotorvea“ olevan paikkansa liikenneohjesäännössä. Liikennekomitea on lisäämällä sanat „eritoten öiseen aikaan“ ennestäänkin voimassa olevaan määräykseen että „hyödytön ja häikäilemätön merkinanto on kielletty“ tarkoittanut tätä, mutta nimenomainen määräys siitä lienee kuitenkin tarpeellinen tulkintakysymysten välttämiseksi.

Lopuksi on minun huomautettava, että ohjesäännön 40 §:n 2 momentin säännökset ovat sananmukaisesti samanlaiset kuin marraskuun 26 päivänä 1900 annetun, Helsingin sähköraitioteiden liikennöimistä koskevain järjestyssääntöjen 9 §:n, vaikka mainittu pykälä on maistraatin helmikuun 14 päivänä 1920 tekemällä päätöksellä muutettu, minkätähden ehdotan, että puheenalainen momentti saisi sen sanamuodon, mikä sillä nyttemmin on.

Hjalmar Honkanen.

W. Wirtanen.

Liite IV.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Marrask. 14 p:nä 1921. *Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 1483.

Maistraatin Kaupunginvaltuustossa tehdyn esityksen johdosta päätöksellä helmikuun 14 päivältä 1920 asetettua komitean laatimaan ehdotusta kaupungin katuliikennettä koskeviksi uusiksi määräyksiksi on mainittu komitea kirjeessä viime toukokuun 10 päivältä maistraattiin lähettänyt ehdottamansa liikenneohjesäännön.

Hankittuaan kaupungin poliisimestarin lausunnon mainitusta liikennohjesääntöehdotuksesta on maistraatti oman lausuntonsa kera kirjeessä viime heinäkuun 30 päivältä Kaupunginvaltuustolle lähettänyt sekä liikennekomitean ehdotuksen että poliisimestarin siitä antaman lausunnon.

Lähetteessä viime elokuun 9 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta kehoittanut rahatoimikamaria antamaan lausunnon asiasta, ja pyytää rahatoimikamari sen johdosta esittää seuraavaa.

Niinkuin liikenneohjesäännön perusteluista näkyy, on se suurelta osalta tällä alalla ennestään voimassa olevain määräysten yhdistelmä, minkä lisäksi on ehdotettu eräitä tarpeellisiksi havaittuja uusia säännöksiä. Rahatoimikamarin mielestä on komitea kiitettävästi suorittanut tehtävänsä, ja kamari voi pääasiassa yhtyä tehtyyn ehdotukseen. Kamarin mielestä olisi kuitenkin eräitä ohjesäännön määräyksiä osin jonkin verran muutettava, osin selvennettävä. Mitä tulee kaupungin poliisimestarin tekemiin muutosehdotuksiin, eritoten siihen, joka koskee autojen katsastajan kieltämistä ylittämästä ohjesäännön mukaan luvallista suurinta ajonopeutta, on rahatoimikamari pitänyt niitä täysin perusteltuina ja yhtyy sentähden puolestaan puheenalaisiin muutosehdotuksiin. Sitä paitsi on rahatoimikamari katsonut olevan ehdottaminen seuraavia muutoksia ja selvennyksiä.

7 §:n viimeisessä momentissa säädetään, että kuormatun ajoneuvon pitää väistyä kuormaamattoman tieltä. Kun rahatoimikamarin mielestä liikenneestettä tämän johdosta usein saattaa syntyä, syystä että raskaasti kuormattuja työajoneuvoja usein on vaikea ohjata, olisi liikenteen edun kannalta parempi päinvastainen menettely eli että kuormaamaton työajoneuvo väistyisi kuormatun tieltä. Rahatoimikamari sentähden ehdottaa puheenalaisen momentin lopun seuraavaksi: »sekä kuormaamattomien työajoneuvojen kuormattujen tieltä.»

Kun liikenne erinäisillä kaupungin toreilla usein on erittäin vilkas, mutta liikenneohjesäännössä ei ole tarkempia säännöksiä liikenteen järjestämisestä eikä ohjaamisesta määrätyille urille, joten erinäiset jalkamiesten turvaamiseksi tarpeelliset paikat julistettaisiin rauhoitetuiksi, näyttää rahatoimikamarista tarkoituksenmukaiselta lisätä 7 §:än seuraava säännös:

»Vilkkaanlaisesti liikennöityihin toreihin ja avonaisiin paikkoihin nähden antakoon maistraatti määräyksen, että keskuusliikettä saa ajoneuvoilla toimittaa ainoastaan pitkin siihen tarkoitukseen osoitettua reittiä ja että eräät paikat varataan yksinomaan jalkamiehille.»

Henkilöliikenne on, niinkuin tunnettu, erinäisillä kaupungin kaduilla lisääntynyt siihen määrään, että niillä kulkeminen kuorma-autoilla ja eräinä vuorokaudenaikoina muillakin ajoneuvoilla voi aikaansaada haittoja ja tapaturmia, niinkuin esim. eräillä Pohjois Esplanadikadun osilla. Sentähden olisi maistraatti oikeutettava, siten kuitenkaan vaikeuttamatta pääsyä tuollaisen vilkkaamman liikenneväylän varrella sijaitseviin taloihin ja liikkeisiin, antamaan rajoittavia määräyksiä tuollaisesta kauttakulkuliikenteestä, joka sopivasti voi kulkea pitkin muita katuja. 7 §:n viimeiseksi momentiksi voitaisiin sentähden lisätä seuraava määräys:

»Jos vilkkaasti liikennöidyllä kadulla katsotaan tarpeelliseksi rajoittaa ajoneuvojen kauttakulkuliikennettä, antakoon maistraatti tästäkin määräyksiä.»

21 §:n 2 momentissa säädetään, että ajotien poikki kulkiessa on mikäli mahdollista käytettävä kadunristeyksiä ja kulku suunnattava kadun poikki. Puheenalainen säännös, joka on erittäin tärkeä katuliikenteen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi, tarkoittaa, että jalkamiesliikenne kadunristeyksissä on ohjattava kohtisuoraan katua vasten, mutta ettei kadunristeyksissä saa kulkea viistosuuntaan kadun poikki. Tämän säännöksen väärintulkinnan välttämiseksi olisi puheenalaista liikenneohjesäännön määräystä selvennettävä siten, että sanan »suunnattava» jälkeen hakasien väliin pantaisiin sana »kohtisuoraan.»

34 §:ssä on auton suurin luvallinen kulkunopeus määrätty 30 kilometriksi tunnissa. Kun tapaturmain vaara kaupungin kaduilla luvallisen ajonopeuden ollessa 30 km on rahatoimikamarista näyttänyt sangen suurelta, pyytää kamari puolestaan ehdottaa, ettei kulkunopeus saisi ylittää 25 km tunnissa.

36 §:n 2 momentissa kielletään hyödytön tai häikäilemätön merkinanto, erittäinkin öiseen aikaan. Kun autonkuljettajat usein koneiden käydessä avoimin äänenhillitsijöin saavat aikaan melua koneen »surinalla», olisi puheenalaisessa yhteydessä semmoinenkin huono tapa kiellettävä.

51 §:n 2 momentissa velvoitetaan pyöräilijä sinä aikana, jona katulyhtyjä pidetään sytytettyinä, pyörässään pitämään sytytettyä lyhtyä, jonka molemmissa himmeiksi tahkotuissa sivulaseissa pitää olla polkupyörän järjestysnumero vähintään 4 sm:n korkuisin numeromerkein. Kun puheenalaista säännöstä polkupyörälyhdyn rakenteeseen nähden kävisi vaikeaksi käytännössä soveltaa, erittäinkin jos polkupyörän numero on viisinumeroinen luku, ja kun käytännöllinen hyötykin luultavasti olisi vähäinen, näyttää rahatoimikamarista, että voi haitatta poistaa puheenalaisen määräyksen numeron pitämisestä polkupyörälyhdyn himmeiksi tahkotuissa laseissa.

Rahatoimikamari siis, palauttaen lähetekirjat, Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että liikenneohjesäännön 7, 9, 16, 21, 34, 36, 40, 49, 51 ja 54 § hyväksyttäisiin seuraavina:

7 §. Ajajan tulee ehdottomasti, ellei esteitä ole, kulkea ainoastaan ajosuunnan oikeanpuolista ajotien puolta. Toisen ajoneuvon tai ratsastajan kohdatessa tulee ajajan väistyä oikealle.

Jos ajaja kääntyy kadulta toiselle, on käännös, jos se tehdään oikealle, oleva lyhyt, mutta jos se tehdään vasemmalle, on se käyvä pitkässä kaaressa.

Kahden ajoneuvon kohdatessa toisensa niin, että niiden ajosuunnat leikkaavat toisiaan, on sen ajoneuvon sivuutettava ensin, jolla on toinen ajoneuvo vasemmalla puolellaan.

Kadunristeyksissä tai paikoilla, missä tungosta saattaa syntyä, ei ajaja saa sivuuttaa toista ajoneuvoa.

Käsirattaiden, hevosajoneuvojen, kuorma-autojen ja muiden hitaammin kulkevain ajoneuvojen tulee pysyttäytyä mahdollisimman lähellä jalkakäytävää, jättäen kadun keskikohdan vapaaksi nopeammin kulkeville ajoneuvoille. Mikään ajoneuvon tai kuorman osa älköön kuitenkaan ulottuko jalkakäytävään asti.

Raitiovaunua ei sen kulkusuunnassa saa sivuuttaa vasemmalta puolelta, ellei raide sijaitse keskellä katua.

Raitiovaunun seisahduttua pysäkille ja matkustajain siitä poistuessa tai siihen noustessa ei ajoneuvo saa siitä kulkea.

Ajaja, joka aikoo pysähtyä ajotien vasemmalle puolelle, älköön kääntykö kadun poikki, ennenkuin on tarpeellista.

Tungoksessa tulee tavara-auton tai muiden työajoneuvojen väistyä tai pysähtyä henkilöitä kuljettavain ajoneuvojen sekä *kuormaamattomien työajoneuvojen kuormattujen tieltä.*

Vilkkaanlaisesti liikennöityihin toreihin ja avonaisiin paikkoihin nähden antakoon maistraatti määräyksen että keskuusliikettä ajoneuvoilla saa toimittaa ainoastaan pitkin siihen tarkoitukseen osoitettua reittiä ja että eräät paikat varataan yksinomaan jalkamiehille.

Jos vilkkaasti liikennöidyllä kadulla katsotaan tarpeelliseksi rajoittaa ajoneuvojen kauttakulkuliikennettä, antakoon maistraatti tästäkin määräyksiä.

9 §. Hurjastaajosta säädetään rikoslain 44 luvun 16 §:ssä.

Ajaja ei myöskään saa kulkea huolimattomasti.

Kello yhdeksän illalla ja kello seitsemän aamulla välisenä aikana on kumirenkaattomilla ratasajoneuvoilla ajettava käyden.

Pehmeällä tai likaisella kelillä on ajoneuvoa kuljetettava niin varovasti, ettei likaa räisky ohikulkijain päälle eivätkä tien varrella olevat rakennukset ja laitokset likaannu.

Kulkunopeutta on niinikään vähennettävä sikäli kuin liikenneturvallisuus vaatii, esimerkiksi:

a) kadun- tai tienristeyksestä kulkiessa ja toripaikalla liikkuessa kaupan siellä jatkuessa,

b) liukkaalla kelillä,

c) teatteriin tai rautatienasemalle tai muuhun semmoiseen paikkaan saapuessa ja sieltä poistuessa,

d) pihamaalle tullessa ja sieltä poistuessa,

e) jyrkänlaisesti viettävää katua alas kulkiessa,

f) liikenneväylissä, joihin nähden maistraatti on niin määrännyt ja joihin julkipanoja asiasta on asetettu;

g) kaikkialla, missä keskuusliike on vilkas.

Autojen suurimmista luvallisista kulkunopeuksista säädetään IV luvussa.

Tavarain kuljetukseen käytettävät ja maalaisajoneuvot saavat liikkua ainoastaan hitaasti.

Kulkunopeudesta annetut säännökset eivät koske toimeensa rientävää poliisi- eikä palomiehistöä eikä sairaankuljetukseen käytettäviä ajoneuvoja (*poist.*).

16 §. Tavarankuljetukseen käytettävässä ajoneuvossa tulee, jos sen omistaja asuu tässä kaupungissa, olla laatta, jossa omistajan nimi tai toiminimi sekä asunto on osoitettu selvin, vähintään yhdeksän (9) sm:n korkuisin kirjaimin.

Jos sama henkilö omistaa useita tuollaisia ajoneuvoja, tulee jokaisen niistä sitä paitsi olla merkittynä erityisellä, laatassa vähintään yhdeksän (9) senttimetrin korkuisilla numeromerkeillä osoitetulla numerolla.

Tuollaisen laatan tulee ajoneuvoa ajoon käytettäessä olla kiinnitettynä ajoneuvoon niin, että kirjoitus on täysin näkyvissä.

Pika-ajuriajoneuvoista sekä lihan tai maidon kuljetukseen käytettävistä ajoneuvoista on muutoin voimassa mitä niistä on erittäin säädetty.

21 §. Yleisön tulee pysyä jalkakäytävällä ja väistyä vastaantulijain tieltä oikealle.

Ajotiellä kulkiessa on tarpeellista huomaavaisuutta noudatettava eritoten kohdistettuna kulkusuuntaan, ja on tähän mikäli mahdollista käytettävä kadunristeyksiä ja kulku suunnattava (*kohtisuoraan*) kadun poikki.

Vanhemmat ja edusmiehet ovat velvolliset vastaamaan siitä, etteivät lapset tarpeettomasti juoksentele eivätkä oleskele ajotiellä.

34 §. Auton kuljetuksessa on tarpeellista huomiota pantava muihin kulkijoihin sekä jalkamiehiin.

Henkilöliikenteeseen käytettävää autoa sekä tavara-autoa, jonka kantovoima ei ole 500 kg suurempi, saa kuljettaa päivänvalon aikana enintään *25 kilometrin* nopeudella tunnissa. Kadulla tai tiellä, jota valaistaan kirkkaalla valolla tai enintään 100 metrin päähän toisistaan sijoitetuilla kaarivalolampuilla tai niihin verrattavilla lyhdyillä, saatakoon autoa kuljettaa samalla nopeudella kuin päiväsaikaan. Heikomman valaistuksen tai sumun vallitessa olkoon nopeus enintään 20 kilometriä tunnissa.

36 §. Kuljettaessa silloilla ja kadun- tai tien risteyksissä sekä vilkasliikenteisillä taikka semmoisilla paikoilla, missä ajotie ei ole näkyvissä ainakin 15 metrin pituudelta, on äänekkäitä varotusmerkkejä ajoissa annettava.

Merkinanto ei vapauta ohjaajaa velvollisuudesta noudattaa tarpeellista varovaisuutta eikä vahingonvastuusta muihin ajajiin tai jalkamiehiin nähden (*poist.*).

Hyödytön tai häikäilemätön merkkien antaminen sekä n. s. surisuttaminen koneella on kielletty erittäinkin kello 11 i. p. ja kello 8 a. p. välisenä aikana, jolloin saa käyttää ainoastaan kumea-(syvä-)äänistä merkinantotorvea.

Käännös autolla on ehdottomasti tehtävä kehässä kääntymällä ympäri eikä peräyttäminen saa siinä tulla kysymykseen.

Ojentamalla oikea tai vasen kätensä on ohjaajan mikäli mahdollista osoitettava aikovansa kääntyä oikealle tai vasemmalle sekä kohottamalla kätensä ilmoitettava takaapäin lähestyville ajoneuvoille aikovansa hiljentää vauhtia tai pysähtyä.

40 §. Kulkunopeus ei saa missään tapauksessa ylittää viittäkolmatta (25) kilometriä tunnissa (= 416 metriä minuutissa), ja se on vähennettävä siihen määrään, että vaunu on käsijarrulla pysähdytettävissä yhden vaununmitan matkalla seuraavissa tapauksissa:

1) vilkasliikenteisillä rataosilla,
2) *kaarteissa sekä kadunkulmauksissa että avoimella ajoradalla.*

49 §. Pyöräilyä ei saa harjoittaa kaupungin *esplanadeissa eikä puistikoissa* ei myöskään poliisikamarin luvatta muualla kuin ajoon tai ratsastukseen käytettäväksi luovutetulla paikalla, paitsi kaupungin puistoissa klo 4 ja 9 välillä aamuisin; kuitenkin sallittakoon 10 vuotta nuorempain lasten siellä käyttää polku pyörää muinakin aikoina, kun se voi haitatta käydä päinsä.

51 §. Jokaisella, joka pyöräilee kaupungin kaduilla ja toreilla tai muilla yleisillä paikoilla, niin myös kaupunkiin yhdistetyllä alueella olevilla viertoteillä tai teillä, pitää polkupyörän takana olla satulaan tai satulalaukkuun kiinnitetty

numerolaatta, jonka numerojen, maalattuina valkealla värillä mustalle pohjalle, pitää olla vähintään kahdeksan senttimetriä korkeat.

Sinä aikana, jolloin katulyhdyt ovat sytytettyinä, on polkupyörässä pidettävä sytytettynä lyhtyä (*poist.*).

Numero ei saa pyöräillessä olla peitettynä.

54 §. Näiden järjestyssääntöjen rikkomisesta rangaistaan syyllinen, ellei rikkomuksesta ole yleisessä laissa, voimassa olevissa asetuksissa *tai järjestyssäännöissä* erityistä rangaistusta määrätty, enintään 400 markan sakolla, ellei rikkomuksesta katsota varotuksen riittävän.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Valiokunnan mietintö kaupungin tilastokonttorin julkaisujen kustannusten huojistamisesta.

Kuluvan vuoden rahasääntöehdotusta käsitellessään Kaupunginvaltuusto joulukuun 30 päivänä 1920 pitämässään kokouksessa budjettivaliokuntansa ehdotuksesta päätti antaa kolmijäsenisen valiokunnan toimeksi ottaa harkittavaksi, missä määrin kaupungin tilastokonttorin julkaisuja voitaisiin supistaa konttorin kustannusten huojistamiseksi. Samaan valiokuntaan lähetettiin sen ohessa tilastokonttorin tekemä esitys konttorin viiden ylimääräisen apulaisen asettamisesta vakinaiselle menosäännölle.

Kaupunginvaltuuston kokouksessaan viime tammikuun 12 päivänä valittua valiokunnan jäseniksi allekirjoittaneet Wideniuksen, Voionmaan ja Nylanderin perustautui valiokunta viime maaliskuun 1 päivänä, jolloin sen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut Voionmaa, ja on valiokunnalla nyttemmin tehtävänsä täytettyään kunnia Valtuustolle antaa alempana oleva mietintö.

Asiantuntijoina on valiokunta käyttänyt tilastokonttorin v. t. johtajaa filosofianmaisteri Otto Bruunia ja Kaupunginvaltuuston kanslian notaaria K. V. Puuskaa, jälkimmäistä kaupungin painatustöiden valvojana.

Kun tilastokonttorin julkaisujen kustannusten varsin suuri lisääntyminen viime vuosina on pääasiassa aiheutunut siitä, että niiden painatuskulut ovat erittäin paljon kohonneet, on valiokunta käsittänyt tehtävänsä niin, että sen on etusijassa ollut osin ehdotettava sopivaa julkaisujen sisällyksen supistamista, osin koetettava löytää huokeampia ja käytännöllisempiä menetelmiä niiden painattamiseksi. Tässä mielessä on valiokunta tarkastanut konttorin kaikkien julkaisujen viime vuosikerrat ja pyytää niistä kustakin erikseen lausua seuraavaa.

Helsingin kaupungin tilastollisesta vuosikirjasta, joka julkaistaan vuosittain kaksikielisenä laitoksena ja nyttemmin käsittää noin 640 painosivua, on painatusmenoja noin 110,000 markkaa (vuosikerta 1920), joten se on verrattomasti kalliin tilastokonttorin julkaisuista. Kun vuosikirjan tila on tarkoin käytetty hyväksi, ovat sen ylen suuret painatuskulut vähennettävissä ainoastaan poistamalla eräät vähemmän tarpeelliset taulut. Valiokunta on sivu sivulta läpikäynyt vuosikirjan ja tällöin havainnut, että eräitä tauluja voinee pitää tarpeettoman seikkaperäisinä vuosikirjan tapaisessa julkaisussa, toisissa taas on tietoja,

jotka ovat saatavissa muista julkaisuista, esim. virallisesta tilastosta, tai myös ovat jo liian vanhettuneita ja toiset vihdoin käsittelevät oloja, jotka eivät näy tarjoovan mainittavaa yleistä mielenkiintoa. Poistamalla semmoiset taulut voitaisiin valiokunnan mielestä kirjan sisällystä supistaa jopa 35—40 % tuottamatta sen käyttökelpoisuudelle sanottavaa haittaa. Kun oikeus päättää julkaisun sisällyksen yksityiskohdista kuitenkin edelleen lienee jätettävä tilastokonttorille, pyytää valiokunta tässä ainoastaan mainita, että huomattavimmat poistot sen mielestä voitaisiin tehdä osastoista II (Pinta-ala ja jaoitus, laiturit, kadut, viemärikanavat), V (Huoneistot, vuokramaksut ja asunto-olot), XIII (Oikeus- ja poliisitoimi), XX (Kulkulaitokset, posti, sähkölennätinlaitos, puhelinlaitos), XXI (Luottolaitokset, konkurssit, vekseliprotestit, arvopaperipörssi), XXIII (Työväenolot) ja XXVI (Kunnallistalous). Teoksen ulkoasuun nähden voi valiokunnan mielestä tosin käytännölliset, mutta melko kalliit kannet haitatta vaihtaa halvempiin, ehdollisesti pehmeämpiin kansiin.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta (n. s. kunnalliskertomus), joka julkaistaan vuosittain kahtena laitoksena, yhtenä kumpaisellakin kotimaisella kielellä, aiheuttaa huomauttamaan, että siinä julkaistut eräiden lauta- ja johtokuntain kertomukset ajoittain ovat pyrkineet venymään liian laajoiksi. Valiokunnasta on sentähden — yhdenmukaisuudenkin kannalta — näyttänyt sopivalta, että tilastokonttori oikeutettaisiin tarpeen mukaan uudesti laatimaan ja jonkin verran lyhentämään niitä. Edelleen lienee tarpeetonta tekstissä julkaista hyväksyttyjä uusia ja muutettuja ohje- ja johtosääntöjä; viittaus kunnallisasetuskokoelmaan, jossa ne säännöllisesti julkaistaan, riittänee tässä kohden. Varsin kalliit reunanimikkeetkin näyttää haitatta voitavan poistaa ja niiden sisällys, mieluimmin lyhennetyssä muodossa, painattaa silmäänpistävällä, esim. vinokirjakelajilla, asianomaisen tekstikappaleen alkuun. Tekstissä nykyään käytetyn kirjakelajin sijasta voitaisiin käyttää vähemmän tilaa ottavaa kirjakelajia, esim. n. s. bourgeois-lajia välikkeittä, ja alaviittain sijasta panna vastaavat tiedot tekstiin sulkumerkkien väliin. Mitä sidontaan tulee, valiokunta vihdoin puoltaa saman laatuisia halvempia kansia kuin vuosikirjalle.

Helsingin kaupungin kunnalliskalenteria, joka julkaistaan ainakin joka kolmas vuosi kahtena laitoksena, yhtenä kumpaisellakin kotimaisella kielellä, olisi valiokunnan mielestä varsin huomattavasti yksinkertaistutettava. Jos julkaisun kalenteriosastoon kunkin siihen otetun henkilön nimen jälkeen pantaisiin hänen syntymä- ja virkaantulovuotensa (tai se vuosi, jona hän tuli luottamustoimeensa) samaan tapaan, kuin on laita Suomen valtiokalenterissa, voisi koko n. s. henkilöosaston sanottavitta haitoitta poistaa ja sen sijaan panna henkilöluettelon. Kutakuinkin tarpeettomalta niinikään näyttää kalenterin jokaisessa laitoksessa kokonaisuudessaan toistaa kalenteriosastoon kunkin lauta- ja johtokunnan tai viraston kohdalle pantua johdantoa; se voitaisiin esim. joka toisessa kumpaisellakin kielellä ilmestyvässä laitoksessa supistaa joihinkin suorastaan käy-

tännöllistä laatua oleviin seikkoihin, kuten esim. tietoihin kokouksista, aukiolo- ja vastaanottoajoista, osoitteista, puhelimista, voimassa olevista johtosäännöistä y. m. Tällekin julkaisulle valiokunnan mielestä vihdoin olisi käytettävä yksinkertaisempia kansia, saman laatuisia kuin vuosikirjalle ja kunnalliskertomukselle.

Jos kunnalliskalenteriin tehdään ehdotetut, kustannuksia suuressa määrin säästävät supistukset, näyttää samalla voitavan toimeenpanna toinenkin toivottava uudistus, silti lisäämättä kalenterin kustannuksia. Valiokunta tarkoittaa tällä kalenterin julkaisemista koskevain määräysten muuttamista siihen suuntaan, että kalenteri — sen sijaan että se joka kolmas vuosi julkaistaan molemmilla kotimaisilla kielillä — julkaistaisiin vuosittain, joka toinen vuosi suomeksi ja joka toinen ruotsiksi. Tästä menettelystä olisi se etu, että tämä hyödyllinen hakemisto, jota vastaan ainoastaan on voitu muistuttaa, että sen sisällys nopeasti vanhettuu, aina olisi olemassa sisällykseltään niin olojen mukaisena kuin mahdollista. Vaikkei valiokunnan tehtävä käsitä mainitun laatuisia kysymyksiä, on se kuitenkin katsonut olevan tämän yhteydessä lausuminen mielensä tästä, varsinkin kun sen tässä asiassa tekemän ehdotuksen toteuttaminen ei tuottaisi kaupungille lisäkustannuksia.

Tilastolliset erikoisjulkaisut *Terveyden- ja sairaanhoito* (Helsingin kaupungin tilasto, I sarja) sekä *Opetuslaitokset* (Helsingin kaupungin tilasto, VI sarja), jotka tähän asti on julkaistu vuosittain eri laitoksina molemmilla kielillä, sisältävät varsin huomattavalta osalta (jälkimmäinen miltei yksinomaan) asianomaisten virastojen, hallitusten ja johtokuntain antamia vuosikertomuksia. Terveyden- ja sairaanhoitotilaston viime vuosikerrassa on kokonaista 17 tuollaista kertomusta, ja viimeksi ilmestyneessä opetustilastossa on niitä 11. Näin ollen näyttää tilastokonttorille näihin kertomuksiin nähden olevan suotava ainakin sama oikeus, jota valiokunta on ehdottanut kunnalliskertomuksen vuosikertomuksiin nähden, nimittäin uudestaan laatia ja jonkin verran lyhentää niitä. Valiokunta haluaisi kuitenkin puolestaan tässä kohden astua askeleen vieläkin pitemmälle. Kun tärkein sekä terveyden- ja sairaanhoitoa että opetuslaitoksia koskeva numeroaineisto vuosittain yleiskatsaustauluina julkaistaan Tilastollisessa vuosikirjassa, ei näytä tarpeelliselta vuosittain julkaista tähän kuuluvia vuosikertomuksia lyhennetyssäkään muodossa eikä myöskään puheenalaisia molempia aloja valaisevia erikoistauluja, vaan näyttää niiden julkaiseminen joka kolmas vuosi täysin riittävältä. Tilastokonttorin tulisi siis, mikäli vuosikertomuksia koskee, ei ainoastaan laatia ne uudestaan, vaan myös yhdistää ne kolmivuotiskertomuksiksi ja vasta semmoisina julkaista ne sekä laatia eräät vuositaulut, mikäli käy päinsä, uudestaan käsittäviksi kolme vuotta yhden sijasta. Sitä paitsi näyttää olevan puollettava eräitä poistoja osin konttorin laatimassa tekstissä, osin taulustossa olevista laajaperäisistä terveyden- ja sairaanhoitoa koskevista tilastotiedoista. Kun ei kolmivuotisjulkaisujen missään tapauksessa voi olettaa käyvän

kahta verrattaa laajemmiksi nykyisiä vuosijulkaisuja, tuottaisivat ehdotetut toimenpiteet epäilemättä huomattavia säästöjä.

Erikoisjulkaisua *Merenkulku* (Helsingin kaupungin tilasto, III sarja), joka johtosäännön mukaisesti on julkaistava vuosittain kahtena laitoksena, yhtenä kumpaisellakin kotimaisella kielellä, on toistaiseksi ainoastaan yksi, vuodet 1915—17, käsittävä nide julkaistu, syystä ettei merenkulkuhallituksesta ole voitu saada myöhempäin vuosien numeroaineistoa. Kolmen vuoden tietojen yhdistäminen mainittuun ensimmäiseen niteeseen taas johtui siitä, että sotavuosien aikaista Helsingin merenkulkua pidettiin aivan liian vähäpätöisenä, jotta sitä tarvitsisi tilastollisesti valaista vuosijulkaisuissa. Valiokunta pyytää samoilla syillä, mitkä edellä on esitetty terveyden- ja sairaanhoito- sekä opetustilastoon nähden, puoltaa sitä jo noudatettua käytäntöä, että merenkulkutilasto yhdistetään kolmivuotisjulkaisuiksi. Kun tässä erikoisjulkaisussa ei esiinny vuosikertomuksia, eivät muut toimenpiteet siihen nähden näytä tarpeellisilta.

Vastoin edellisiä tilastollisia erikoisjulkaisuja lienee julkaisu *Kauppa* (Helsingin kaupungin tilasto, II sarja) suurempaan ajanhetkiseen merkitykseensä nähden pysytettävä molemmilla kotimaisilla kielillä ilmestyvänä vuosijulkaisuna. Siitä olisi kuitenkin poistettava kaikki valuuttakursseja koskevat tiedot, koska pankkiyhdistys nyttemmin julkaisee ne. Niinikään voisi julkaisun taulustoa jonkin verran supistaa tarpeellista varovaisuutta noudattaen yhdistämällä eräitä uuden, varsin eritellyn virallisen tavaranimistön nimikkeitä, ehkäpä myös eräitä vähemmän tärkeitä vienti- ja tuontimaita koskevia numerotietoja sekä poistamalla tauluista eräät tyhjät rivit.

Kun ei näytä täysin sopivalta eikä voi olla kaupungin edun mukaista, että sen viranomaisten ja muiden asiantuntijain haitaksi vähennetään heidän käytettävänään aikaisemmin olleita kaupunkia koskevia tilastotietoja ja -yhdistelmiä, pyytää valiokunta nimenomaan huomauttaa, ettei se painatuksen supistamiseen tähtäävillä ehdotuksillaan ole tarkoittanut, että niiden taulujen laadinta, joita ei enää julkaistaisi vuosikirjassa eikä tilastollisissa erikoisjulkaisuissa, olisi kokonaan lakkautettava. Valiokunta on päin vastoin sitä mieltä, että tilastokonttorin on ylipäätään edelleen säännöllisesti laadittava nämä taulut, mutta säilytettävä ne käsikirjoituksena arkistossaan, jotta asianomaiset kunnallisviranomaiset ja muut asianharrastajat tarpeen mukaan voivat käyttää niitä hyväkseen. Semmoista menettelyä lisäksi puoltavana syynä niinikään voi mainita, että yleiskatsaustauluja seikoista, joita ei valaista jokaisessa julkaisussa, siinä tapauksessa helpommin voitaisiin sopivin väliajoin julkaista puheenalaisissa julkaisuissa, jommoista menettelyä vastaan valiokunnalla puolestaan ei ole mitään muistuttamista.

Kun ei voi pitää mahdottomana, että painatuskustannukset vastedes jälleen huojistuvat ja siten terveyden- ja sairaanhoito-, opetus- sekä merenkulkutilas-

ton julkaisuajan muuttamista perustelevat syyt heikkenevät tai poistuvat, ei valiokunnan mielestä ole syytä muuttaa tilastokonttorin johtosäännön tähän kohdistuvia määräyksiä. Päätös puheenalaisten tilastoteosten julkaisemisesta joka kolmas vuosi laadittaneen sentähden siihen muotoon, että Kaupunginvaltuusto valtuuttaa konttorin toistaiseksi ja kunnes Valtuusto toisin päättää puheenalaisessa kohden poikkeamaan mainitun johtosäännön 2 §:n 2) kohdan määräyksistä. Myöskin ehdotettu kunnalliskalenterin eri laitosten julkaisuajan muutos on valiokunnan mielestä oleva väliaikainen, joten se ei aiheuta muuttamaan mainitun pykälän 4) kohtaa.

Kaupunginvaltuuston valiokuntaan lähettämässä esityksessä tilastokonttorin viiden ylimääräisen apulaisen asettamisesta vakinaiselle menosäännölle on mainittu konttori huomauttanut, että sen kahdestatoista ylimääräisestä apulaisesta viisi on asetettu suorittamaan erinäisiä tilapäistöitä ja kaksi toistaiseksi verotusvalmistelukunnan tarpeita varten valmistelemaan verotustilastoa viiden suorittaessa semmoista työtä, että heitä todellisuudessa tarvitaan aina. Kun konttorin vakinaiset työt ylipäätään ovat sitä laatua, että vaatii pitkän ajan täysin perehtyäkseen niihin, ja työtä semmoista kuin numerojen tarkastusta ja tauluvedosten korjauslukua voi uskoa ainoastaan henkilöille, jotka pitemmän aikaa harjaannuttuaan ovat näihin tehtäviin tottuneet ja osoittaneet voivansa aikaansaada täysin luotettavaa työtä, ei ainoastaan olisi kohtuullista, vaan konttorillekin sangen tärkeää, että vakinaisia töitä suorittaville ylimääräisille apulaisille hankittaisiin turvatumpi asema, kuin mikä nykyään on tilapäistöissä käytetyillä ylimääräisillä apulaisilla, ja heidät asetettaisiin vakinaisten laskuapulaisten vertaisiksi. Konttorin vakinaisten tehtäväin vähenemistä ei myöskään ole odotettavana, vaikka painatustyöhön tehtäisiinkin eräät suunnitellut supistukset, koska siinä tapauksessa korjauslukutyön vähenemisen korvaavat lisääntyneet toimitustyöt ja konttorin työt yleensä pyrkivät vuosi vuodelta lisääntymään, sikäli kuin uusia kunnallisia hallintoelimiä perustetaan ja entisten toiminta laajenee. Jos konttorin esitys hyväksytään, kohoaa puheenalaisten viiden apulaisen pohjapalkka 2,400:sta 2,800 markkaan eli 400 markalla vuodessa kutakin apulaista kohti. Tästä pohjapalkan kohoamisesta koituisi kaupungille siis lisäkustannuksia kaikkiaan 2,000 markkaa vuodessa.

Valiokunta, joka saamansa tehtävän mukaisesti on ottanut tämän kysymyksen harkittavakseen, on havainnut tilastokonttorin esityksen tarkoituksen ansaitsevan huomiota. Mitä asian taloudelliseen puoleen tulee, kohoaisi, jos esitykseen myönnytään, vakinaisten laskuapulaisten pohjapalkka 14,000 markalla ja ylimääräisten apulaisten palkkausmääräraha vähenisi 12,000 markalla, joten pohjapalkkain korotus, niinkuin konttori on huomauttanut, tuottaisi kaupungille 2,000 markan vuotuisen lisämenon. Tähän tulee kuitenkin lisäksi puheenalaisten apulaisten kalliinajanlisäysten korotus, kaikkiaan, jos nykyiset kalliin-

ajanlisäykset pysytetään ennallaan, 2,500 markkaa vuodessa. Kaupungin vuotuiset lisämenot nousisivat siis 4,500 markkaan. Kun tällä verraten vähäisellä kustannuksella voidaan korjata ilmeinen epäkohta ja valiokunnasta niinikään on näyttänyt tuskin luultavalta, että tilastokonttorin työ sinänsä ehdotetun painatustöiden supistamisen johdosta vähenisi, pyytää valiokunta osaltaan puoltaa myöntymistä tilastokonttorin esitykseen.

Edellä esitetyn johdosta on valiokunnalla, huomauttaen samalla että tilastokonttorin v. t. johtaja jo on ryhtynyt eräisiin sen ehdottamiin julkaisujen painatuksen supistuksiin, kunnia esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

valtuuttaa tilastokonttorin, poikkeamalla johtosääntönsä 2 §:n 2) kohdan määräyksistä, semmoisena kuin mainittu kohta on Kaupunginvaltuuston tammikuun 30 päivänä 1917 tekemän päätöksen mukaan, toistaiseksi ja kunnes Valtuusto toisin päättää, julkaisemaan konttorin laadittavan terveyden- ja sairaanhoito-, opetus- sekä merenkulkutilaston joka kolmas vuosi, sen sijaan että ne tähän asti on julkaistu vuosittain;

velvoittaa tilastokonttorin toistaiseksi ja kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää julkaisemaan Helsingin kaupungin kunnalliskalenterin vuosittain, joka toinen vuosi suomeksi ja joka toinen ruotsiksi;

velvoittaa tilastokonttorin julkaisujensa laatimiseen ja painatukseen sekä sidottamiseen nähden tekemään eräitä supistuksia pääasiallisesti tässä mietinnössä esitettyjen näkökohtain ja ehdotusten mukaisesti; sekä

myöntyä tilastokonttorin esitykseen konttorin viiden ylimääräisen apulaisen asettamisesta vakinaiselle menosäännölle 1922 vuoden alusta lukien.

Helsingissä, lokakuun 4 päivänä 1921.

Väinö Voionmaa.

A. V. Nylander. **K. A. Widenius.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Asiakirjoja,** jotka koskevat Helsingin kaupungin 1920 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
MAISTRAATTI.

Lokak. 1 p:nä 1921.

N:o 1,430.

Helsingin kaupunginvaltuustolle.

Vuositilintarkastajain maistraattiin antama tilintarkastuskertomus vuodelta 1920 on maistraatilla kunnia tämän keralla Kaupunginvaltuustolle lähettää.

Maistraatin puolesta:

J. von Haartman.

Ed. Öhrnberg.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 1920.

Vuositilintarkastajat saivat viime toukokuun lopulla kutsun ryhtyä tarkastamaan kaupungin 1920 vuoden tilejä. Tarkastus alkoi käytännöllisistä syistä vasta syyskuun 1 päivänä ja on voinut, vastoin mitä on ollut laita monena edellisenä vuonna, jatkua keskeytymättä. Tämä johtuu siitä, että kaupungin tilinpäätös on nyt valmistunut entistä aikaisemmin. Tästä taas on ollut seurauksena, että niin rahatoimikonttorin kuin revisionikonttorinkin kertomukset ovat olleet käytettävissämme silloin kuin työssämme niitä tarvitsimme. Tarkastusaika näyttää tällä tavoin vuosi vuodelta siirtyvän lähemmäksi lakimääräistä ajankohtaa.

Kaupungin tilit ovat *revisionikonttorin kertomuksen* mukaan yleensä tyydyttävässä kunnossa, lukuun ottamatta maatilahallinnon tilejä, joista tuonnempana lähemmin. Revisionikonttori viittaa tässä kohden siihen edulliseen vaikutukseen, mikä äskettäin toteutetulla tililaitosuudistuksella on ollut ja on kaupungin hallintoelimiin.

Kaupungin ulkomaan rahan määräiset velat ovat jo tänä tilivuotena aikaansaaneet semmoisia epämieluisia yllätyksiä, joita Suomen markan äkillinen halpeneminen ulkomailla on sittemmin vielä suuremmassa määrässä tuottanut. Ulkomaisista lainoista lasketut kustannukset 2,3 milj. markkaa on ylitetty tasaluvuin 9 milj. markalla, joten lainain todellisten kustannusten

lasketaan olevan vähintään 20 %. Näin tukala tilanne vaatii keskeisen hallintoelimen puolelta erikoista valppautta, ja ovat vuositilintarkastajat sen vuoksi huolestuneina havainneet. ettei kysymystä rahatoimikamarin uudistamisesta vielä ole voitu saattaa lopulliseen ratkaisuun. Näyttää siltä kuin olisi kaikkiin ajalteltavissa oleviin ponnistuksiin ryhdyttävä tuloksien saavuttamiseksi tässä Kaupunginvaltuuston osaltaan jo ratkaisemassa asiassa.

Edellä mainitussa *rahatoimikamarin* ja sen osastojen väliaikaisessa ja vaikeassa tilassa näkevät vuositilintarkastajat lieventävän asianhaaran siihen revisionikonttorin oikeutettuun muistutukseen, että kamari on ylittänyt toimivaltansa asettamalla kolme n. s. ylimääräistä esittelijää y. m. tilapäisiä virkamiehiä tekemättä edeltäpäin tai muutamissa tapauksissa ensinkään esitystä Kaupunginvaltuustolle taikka sen palkkalautakunnalle. Ehdotus rahatoimikamarin uudistamiseksi edellyttää kylläkin annettavaksi rahatoimikamarille laajennetun toimivallan, mutta jo esimerkinkin vuoksi olisi riittäväin syiden puutteessa ollut kavahdettava ehättämästä tapahtumien edelle.

Rahatoimikamarin enemmän kuin väliaikainen tila on vuoden varrella ilmennyt niin revisionikonttorille kuin vuositilintarkastajillekin kamarin n. s. *asiamiehen* toiminnan tarkastuksessa. Se rappiotila, johon tämä toimi hoitajiensa alituisen vaihtumisen johdosta on joutunut, alleviivaa lisäksi välttämättömyyttä saada rahatoimikamarikysymys vähääkään viivyttelemättä järjestetyksi.

Vuodeksi 1920 valitut kaupungin *kiinteän omaisuuden katsastusmiehet* eivät ole kertaakaan olleet koolla eikä Kaupunginvaltuuston marraskuun 12 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaista johtosääntöäkään ole näille laadittu. Ellei katsastusmiesten tehtävää ole katsottava pelkäksi muodollisuudeksi, jota vailla voidaan olla säästäen vuosittain kaupunginkassaan 10,000 markkaa, *on johtosääntö pikimmiten laadittava ja katsastusmiesten toiminta taas saatava käyntiin.*

Revisionikonttorin kertomuksesta ilmenee, kuinka *palomestari,* saadaksen vuokratuksi sopivan huoneiston alipalomestarille paloaseman lähettyviltä, oli vuodeksi 1920 aivan oikeassa järjestyksessä hankkinut huomattavan korotuksen mainitun toimihenkilön vuokrarahoihin. Kumminkin oli alipalomestari, kun ei liene onnistuttu yrityksissä saada semmoista asuntoa, tyytynyt erääseen pienempään, paloasemalla käytettävissä olevaan huoneistoon, ja palomestari oli tällöin omin päinsä määrännyt, että alipalomestarin oli korvaukseksi sanotusta huoneistosta kaupungille maksettava 75 markkaa kuukaudessa, mikä määrä on vain pieni murto-osa hankituista ja alipalomestarin kantamista vuokrarahoista. Vaikkakaan tällä asialla ei ole mainittavaa taloudellista merkitystä, on revisionikonttori kumminkin katsonut asiakseen muistuttaa asianlaidasta, etenkin kun *palotoimikunta* on puolustanut palomestarin menettelyä tämän ryhtyessä vahvistetun budjetin vastai-

siin järjestelyihin. Vuositilintarkastajat katsovat kysymyksellä olevan pääasiallisesti periaatteellista merkitystä ja, vaikka olettavatkin, että palomestarin toimenpide ohjesäännön mukaisessa järjestyksessä esiteltynä ja käsiteltynä olisi saavuttanut Kaupunginvaltuuston täyden hyväksymisen, on vuositilintarkastajain mielestä semmoisen omalupaisuuden valtanpääseminen kaupungin hallinnossa virkamiesten palkkakysymyksissä estettävä. *Niin palomestaria kuin palotoimikuntaakin lienee senvuoksi huomautettava, että voimassa olevia säännöksiä on noudatettava.*

Teknillisten laitosten tilejä läpikäydessään ovat vuositilintarkastajat havainneet, että kustannukset kaasu- ja sähkömittarien lukemisesta samoin kuin kaasun- ja sähkönkulutusmaksujen rahastamisesta nousevat v. 1920 niin huomattavaan määrään kuin 600,000 markkaan, mikä määrä v. 1921 vieläkin kohonnee jopa 800,000 markkaan. Meistä näyttää, että tätä erää voitaisiin huomattavasti alentaa ottamalla käytäntöön toisia menettelytapoja lukemisessa ja rahastamisessa, ja olemmekin kuulleet, että aloite-esitys toivottuun suuntaan on jo aikoja sitten annettu teknillisten laitosten hallitukselle. Kumminkaan ei asian tärkeyttä näytä hallituksessa otetun suotavassa määrässä huomioon, minkä vuoksi vuositilintarkastajat ehdottavat,

> *että Kaupunginvaltuusto antaisi teknillisten laitosten hallituksen toimeksi viivyttelemättä, seikkaperäisen tutkimuksen toimitettuaan, uudelleen järjestää teknillisten laitosten nykyisen mittarienlukemis- ja kulutusmaksujen rahastamisjärjestelmän nykyisten suurten kustannusten huojistamiseksi.*

Vuoden 1919 tilintarkastajain vaatima selvitys *kaasulaitoksen johtajan* omiin tarkoituksiinsa käyttämästä laitoksen omaisuudesta on revisionikonttorin puolelta loppuun suoritettu, ja on tämän yhteydessä tullut ilmi edelleen 1920 vuoden kuluessa sattuneita raskauttavia seikkoja, niinkuin revisionikonttorin kertomuksesta ja asiakirjoista käy selville. Revisionikonttorille konttorin vaatimuksesta antamissaan selvityksissä asettuu *teknillisten laitosten hallitus* useimmissa tapauksissa kaasulaitoksen johtajan puolelle, minkä johdosta hallitus hänen kanssaan jakaa vastuun siitä, että on koetettu tuoda kunnalliseen elämäämme menettelytapoja, joilla voisi olla mitä arveluttavimmat seuraukset. Tarkastuksen aikana olemme kumminkin voineet todeta, että hallitus, rahatoimikamarin toistuneista kehoituksista, *vihdoinkin*, niin myöhään kuin heinäkuun 13:ntena 1921 päivätyssä kirjelmässään rahatoimikamarille on antanut toiveita siitä, ettei edellä mainitunlaista vallattomuutta enää saisi esiintyä. Lisäksi on hallitus koko tässä kysymyksessä ilmeisesti osiń ollut antamatta revisionikonttorille Kaupunginvaltuuston sille vahvistaman ohjesäännön 4 §:n 1 mom:n edellyttämää tukea, osin vetäytynyt asiallisesti vastaamasta revisionikonttorin huomautuksiin sekä sen ohessa ilman

muuta sivuuttanut revisionin oikeutettuja vaatimuksia. *Vuositilintarkastajat haluavat kiinnittää Kaupunginvaltuuston huomiota tähän hallituksen menettelyyn, jota he pitävät laadultaan arveluttavana.*

Kysymys *kunnallisen verollepanon* järjestämisestä siten, että veronkanto voisi tapahtua aikaisemmin kuin mitä nyt on ollut mahdollista, lienee, kuten vuositilintarkastajat ovat saaneet tietää, käsittelyn alaisena verotusvalmistelukunnassa. Verollepanolla on kunnallisessa taloudessa niin syvään käypä merkitys, ettei mitään ponnistuksia olisi säästettävä sen toiminnan saattamiseksi mahdollisimman täydelliseksi työn jouduttamiseksi mahdollisimman paljon silti panematta sen perusteellisuutta alttiiksi. Tämän yhteydessä ansaitsee tulla harkittavaksi, *eikö kaupungin olisi vastaanotettava ennakkomaksuja niiltä verovelvollisilta, jotka olisivat halukkaita kohtuullista korkohyvitystä vastaan niitä suorittamaan.*

Kaupungin maatilojen hoitoa, joka 1920 vuoden alusta on ollut erityisen *maatilalautakunnan* huostassa, on toimitettu tavalla, jolle surkeudessa tuskin löytää vertaa kaupungin hallinnon aikakauskirjoista. Lautakunta lienee kyllä entiseltä Boxbackan yhtiöltä perinyt sekä sekavat tilit ja puutteellisen hallintokoneiston että myös epärehellisen varainhoitajan ja kirjanpitäjän samaan henkilöön yhtyneinä, mutta lautakunnan välinpitämättömyys on joka tapauksessa ja eritoten hallinnossa vallinneisiin epäilyttäviin seikkoihin nähden ollut suuressa määrin moitittava. Rahatoimikamarikin päätti vasta niin myöhään kuin heinäkuun 2 päivänä 1920, että maatilalautakunnan oli noudatettava kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosääntöä. Revisionikonttori havaitsikin kohta tämän jälkeen, että tilit ja hoito olivat kurjassa kunnossa, ja ilmoitti näistä havainnoistaan sekä suullisesti että kirjallisestikin lautakunnan puheenjohtajalle kiireellisiin ja ponteviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi. Lautakunnan puheenjohtajan toimettomuuden johdosta eivät osoitetut puutteellisuudet tulleet korjatuiksi, ja seurauksena oli, että maatilojen pääkonttorissa sekasotku sai edelleen jatkua. Ne valtavat rahamäärät, jotka kaupunki on uhrannut maatilojen hoitoon ja kuntoonpanoon, eivät näytä lähimainkaan antaneen sitä tuottoa, mikä niiden olisi pitänyt. Mikäli vuositilintarkastajat ovat saaneet kuulla, on kysymys maatilojen vastaisesta hallinnosta rahatoimikamarissa käsittelyn alaisena, minkä vuoksi vuositilintarkastajat, viitaten revisionikonttorin seikkaperäiseen esitykseen, rajoittuvat huomauttamaan, *miten tämän hallintoalan järjestely edelleenkin on väliaikainen ja kaipaa asianymmärtävää järjestämistä tähänastista vakinaisemmalle kannalle.*

Halkokonttorin asiakirjoja ja tilejä läpikäydessään sekä sen toimintaa tarkastaessaan ovat vuositilintarkastajat havainneet, ettei sen johto ole noudattanut sitä varovaisuutta, jota niin laaja liike välttämättä vaatii. Tämän valaisemiseksi pyydämme esittää seuraavaa:

Halkotoimikunta on kokouksessaan marraskuun 29 päivänä 1919 halko-

konttorin johtajan esityksestä hyväksynyt kaksi välikirjaa, joista toinen koskee noin 42,000 sylen n. s. saimaanhalkojen sekä noin 3,000 sylen metrinhalkojen ostoa, toinen tarkoittaa näiden halkomäärien kuljetusta Helsinkiin. Olemme saaneet tietoomme, attä halkotoimikunta hyväksyi sinänsä epäedullisen ostovälipuheen ainoastaan senvuoksi, että hyvin edullinen kuljetustarjous samassa esitettiin, joten kauppa edellisen välipuheen yhteydessä osoittautuisi edulliseksi. Ostovälipuheessa oli kysymys noin 2,500,000 markan määrästä, rahtausvälipuheessa taas noin 1,800,000 markasta. Huomioon ottaen jo ne melko suuret rahamäärät, jotka tässä tulivat kysymykseen, olisi toimikunnan *ehdottomasti* ollut meneteltävä siten, että rahtausvälipuheessa edellytetty vakuus välipuheen täyttämisestä todellakin olisi asetettu. Tämän on toimikunta kumminkin laiminlyönyt eikä takuuta ole annettu. Sitä paitsi ilmenee asiakirjoista, että *halkokonttorin johtaja,* esittelemättä asiaa toimikunnalle, tammikuun 28 päivänä 1920, siis jo ennen kuljetusten alkamista, oli sen henkilön kanssa, jonka kanssa usein mainittu rahtausvälipuhe oli sovittu, tehnyt uuden sopimuksen, joka, vaikka olikin tarkoitettu jossain määrin vähentämään niitä vahinkoja, jotka jo silloin havaittiin mahdottomiksi välttää rahtausvälipuheen teossa tapahtuneiden laiminlyöntien tähden, kuitenkin aiheutti konttorille lisäkustannuksia halkojen rahtauksesta *toista miljoonaa markkaa.* Kun halkokauppa epäonnistui ja alkuperäisessä rahtausvälipuheessa edellytettyä takausta asianomaisten laiminlyönnin johdosta ei ollut asetettu, ei konttori ole voinut saada korvausta mainitusta tappiosta. Sovitusta halkomäärästä on vielä jäljellä noin 300 metristä syltä Saimaan vesistöjen varsilla, mutta kun kuljetuskustannuksien lasketaan ylittävän täkäläiset myyntihinnat, ei halkokonttorin mielestä kannata kuljettaa niitä tänne.

Muutoinkaan ei halkokonttorin hoito ja johto ole ollut tehtävänsä tasalla enempää kauppain päättämisessä kuin luoton myöntämisessäkään. Edelliseen nähden ei aina ole asianmukaista huomiota pantu tavaran laatuun, joten halkokonttori on tullut ostaneeksi hyvinkin ala-arvoisia halkoja, jotka *kaupungin omain laitosten* on ollut pakko käyttää, joten niille on aiheutettu huomattavia lisäkuluja polttopuutarpeensa tyydyttämisestä. Kaupungin täten kärsimän vahingon suuruutta on kumminkin vaikea määritellä.

Halkokonttori on myynyt sahattuja puutavaroitaan maksukyvyttömälle liikkeelle *35,853* markan arvosta, josta suoritusta ei ole saatu.

Myönnettäköön, että halkokonttori pulakautena oli välttämätön, eikä sen työtä ole vähäksyttävä. Halonhinnat voitiin sen avulla pysyttää määrätyissä rajoissa. Kumminkin olisi ollut syytä, huomioon ottamalla ne edulliset olot, joissa konttori työskenteli, ja se suuri luotto, joka sillä oli käytettävänään kaupunginkassasta ja joka ajoittain on noussut yli 23 miljoonan markan, odottaa edullisempaa tulosta sen toiminnasta.

Sen perustuksella, mitä on käynyt ilmi, ja huomioon ottaen sen tappion-

vaaran, jonka jo 1919 vuoden tilintarkastajat ovat osoittaneet liittyvän konttorin toiminnan jatkamiseen, *ehdotamme sen pikaista loppuselvittelyä* kaupungille edullisimmalla tavalla, niin että kaupunginkassasta annetut etuannit, nykyään noin 20,000,000 markkaa, mikäli mahdollista, mitä joutuisimmin vapautuisivat.

Kaupungin *irtaimen omaisuuden inventtaajat* ovat vuodelta 1920 antaneet kertomuksen, josta ilmenee huomiota herättäviä asianhaaroja. Inventtaajat kertovat, kuinka erityiset tilapäiset kaupungin hallintohaarat, joiden toiminta on lakannut, ovat käyttäneet erästä rakennuskonttorin hallussa olevaa tavaravajaa sekä kellareja ja ullakoita jäljellä olevan kalustonsa ja muun omaisuutensa kaatopaikkoina. Näissä säilytyspaikoissa ovat tavarat saavuttamattomissa ja tiettävästi vailla asianmukaista hoitoa. Tietämättä näiden kalliiden kalustoesineiden olemassaolosta kaupungin virastot ja lautakunnat ostavat uusia samanlaisia esineitä varoilla, joita kaupunki lainaa kovilla ehdoilla pankeista. Revisionikonttori tosin huomauttaa, että rahatoimikamari on antanut huhtikuun 26:ntena päivätyn, asianomaisille virastoille ja laitoksille osoitetun kiertokirjeen, jossa asianomaisia vaaditaan pitämään huolta eräiden huomautettujen seikkain korjaamisesta, mutta niin revisionikonttori kuin vuositilintarkastajatkin ovat käsittäneet kiertokirjeen niin, että siinä asianomaiset virastot ainoastaan velvoitetaaan laatimaan käytännössä olevan irtaimiston kunnolliset omaisuusluettelot. *Mihinkään toimenpiteisiin jo kasatun, käytettävissä olevan irtaimen luetteloimiseksi ja uusien kalusto-ostojen estämiseksi, kunnes olisi kulloinkin todettu, omistaako kaupunki jo ennestään samoja käyttämättä olevia esineitä, ei sitä vastoin ole tiettävästi ryhdytty.*

Vuoden 1920 tilinpäätös taaskin osoittaa, etteivät lautakunnat ja virastot useissa kohdin ole voineet pysyttäytyä vahvistetun taloussäännön puitteissa. Revisionikonttorikin huomauttaa, kuinka ilmoituksia määrärahojen ylittämisistä on tehty niin myöhään, että Kaupunginvaltuusto on käsitellyt näitä asioita seuraavan vuoden jo ollessa pitkälti kulumassa. Myönnettävä on, että hintanousun aikoina monet lisämäärärahat eivät ole vältettävissä ja sentähden johtuvat itsestään, mutta harkintavallan näissä kysymyksissä täytyy ehdottomasti jäädä Kaupunginvaltuustolle, ja vuositilintarkastajat katsovat olevansa oikeutetut pitämään jokaista luvatta tapahtunutta ylitystä sen merkkinä, ettei lähin johto ole tuntenut omia menojaan. Mihin semmoinen tietämättömyys vie kalleina aikoina, on helposti ajateltavissa, eivätkä vuositilintarkastajat ole vakuuttuneita, että mahdollisimman suurta säästäväisyyttä olisi vuonna 1920 noudetettu joka kohdassa. Näyttää siltä kuin liian paljon luotettaisiin siihen, että lisämäärärahat kyllä myönnetään — käsitys, joka, jos se voittaa alaa, käy kunnalle sangen kalliiksi. Vuositilintarkastajat katsovat pikemmin, että

Kaupunginvaltuustolla on syytä teroittaa jokaisen kaupungin virkamiehen ja työntekijän mieleen, että taloussäännössä osoitettu määräraha ei suinkaan ole pienin mahdollinen määrä, jolla hallinnon on tultava toimeen, vaan pienin määrä, jolla kulloinkin kysymyksessä oleva tehtävä voidaan tehokkaasti ja olosuhteiden mukaan työdyttävästi suorittaa.

Valittaen toteavat vuositilintarkastajat, ettei kaupungilla ole vielä ollut aihetta taikka tilaisuutta perustaa omaa *ostokonttoria*, joka toisaalta olisi perillä vallitsevasta markkinahintatasosta ja toisaalta kaupungin varastoista ja kulutustarpeesta. Tämän puutteen seurauksia kuvaa oivallisesti se tosiasia, että kaupunki on eri rakennustöihin ostanut tiiliä kalliilla hinnalla, vaikka kaupungilla oli suunnitellun teurastamorakennuksen varalta tiilimääriä, joista osa edelleenkin on käytettävänä vaikkakin puutteellisen hoidon vuoksi laadultaan huonontuneina. Kaupungilla painatustöiden valvojan asettamisesta ollut kokemus *mielestämme viittaa tämmöisen valvonnan ulottamiseen laajemmalle.*

Kaupungin vuosibudjetti nousee jo noin 263,000,000 markkaan. Näin laaja talous vaatii johtavien elinten puolelta suurinta mahdollista huomiota, jottei veronmaksajia liiaksi rasitettaisi. Vuositilintarkastajain teettämien laskelmien mukaan on likipitäen kokonaista 50,000,000 markkaa 1921 vuoden menosäännössä osoitettu toimihenkilöjen palkkoihin ja palkkioihin. Näin ollen täytyy kysyä, onkohan näiden toimihenkilöiden työ, yleisesti katsottuna, järjestetty paraimmalla ja tuloksellisimmalla tavalla, käyttämällä kaikkia nykyaikaisen työteknikan käytettävissä olevia apuneuvoja. Vastauksen tähän täytyy olla kielteinen. Vuositilintarkastajat ovat jo toisessa kohdassa lausuneet mielipiteensä kaupungin keskushallintoelimen väliaikaisesta tilasta. Rahatoimikamarin virkamiehillä tuskin on aikaa ja tilasuutta liikkua kamarin seinien ulkopuolella, ja päätetyn uudistuksenkin tultua toimeen on vastaisilla johtajilla varmaankin oleva täysi työ juoksevien asioiden ja yksinomaan näitä asioita koskevain, valmistelevaa laatua olevien töiden käsittelemisessä. Kaupungin asioiden laajuus on tästä takeena. Vuositilintarkastajilta ei ole jäänyt huomaamatta, että ainoana elimenä, joka perusteellisemmin tuntee työtapoja virastoissa ja siis on ainoa, joka saa kokonaiskuvan tilanteesta, on revisionikonttori. Sillä on kumminkin oma rajoitettu tehtävänsä samoin kuin mahdollisuutensakin syventyä työmenetelmiin sinänsä. Tahtomatta tällä lausunnolla moittia kaupungin toimihenkilöjä laiminlyönnistä työtapoihin nähden haluavat vuositilintarkastajat huomauttaa, että yhtenäinen järjestelevä ammattimainen johto voisi saattaa työn tässä jättimäisessä koneistossa tehokkaammaksi ja hyödyllisemmäksi sekä samalla työn suorittajille miellyttävämmäksi, kuin mitä on mahdollista jokaisen työskennellessä

omalla tahollaan vain hämärästi tuntien, mitä kaikkea nykyainainen järjestelyteknikka viime vuosina on saanut ja saa aikaan. Vuositilintarkastajat esittävät sentähden harkittavaksi, *eikö kaupungilla olisi syytä ottaa ohjelmaansa kysymystä oman tehoisuus- eli järjestelytoimiston perustamisesta yhteistoimin laitosten ja lautakuntien kanssa tutkimaan ja erittelemään niiden suorittamia töitä ja töissä käytettyjä menettelytapoja saadakseen selville, mitä ehkä voidaan jättää pois tai yksinkertaistuttaa ja mitä ehkä on lisättävä suurimman työtehon saavuttamiseksi vähimmillä mahdollisilla kustannuksilla.*

Niihin revisionikonttorin muistutuksiin ja lausuntoihin, joihin tässä edellä *ei ole erityisesti kajottu,* olemme me *pääasiassa yhtyneet ja alistamme ne Kaupunginvaltuuston harkintaan.*

Toteamme, että revisionikonttori on toimittanut kaupungin virastoissa ja laitoksissa sekä etuantivarain haltijain luona ennakolta ilmoittamattomia *kassatarkastuksia.*

Tilivuonna *lunastetut,* kaupungin eri lainoihin kuuluvat *obligatiot* ja *korkoliput* on revisionikonttorissa luettu sekä kaupunginreviisorin läsnäollessa pantuu hänen sinetillään suljettuihin ja sisällysluettelolla varustettuihin kääreisiin, jotka on pantu säilöön rahatoimikonttorin holviin.

Kaupungin bilanssiin sisältyvät obligatiot, osakkeet ja velkakirjat sekä *lahjoitusrahastoihin kuuluvat samanlaiset arvopaperit* samoin kuin kaupungin *kassan* per 16/9 21 otemme inventoineet havaitsematta muuta aihetta muistutukseen, kuin että kiinnityslainoja velkakirjaa vastaan on annettu ennen kiinnityksen tapahtumista. Vuositilintarkastajain saaman tiedon mukaan noudatetaan vastaisuudessa toista menettelytapaa kiinnityksiin nähden

Kaupungin *1876 vuoden vesijohtolainan* hoidosta pannaan tämän oheen säädetty, kaupungin revisionikonttorin laatima kertomus.

Kaupungin tilinpäätös vuodelta 1920 on, sikäli kuin olemme voineet havaita, oikea. Jättäen Kaupunginvaltuuston harkintaan, onko kaupungin *halkokonttorille* myönnettävä vastuunvapaus vai ei, ehdotamme *rahatoimikamarille samoin kuin kaupungin muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille sekä laitoksille myönnettäväksi vastuunvapauden niiden 1920 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.*

Helsingissä, syyskuun 26 p:nä 1921.

Edvin Sederholm.

Ä. B. Liljeroth.	**E. Stude.**	**Edv. Wegelius.**
Eino Jalava.	**Oskar Ekman.**	**Bruno Holmström.**
Walter Leino.	**W. A. Sohlberg.**	**T. H. Wilppula.**
Arvo Tuominen.		**Nic. von Weymarn.**

*Helsingin kaupungin v. 1920 tilien ja hallinnon tarkastajille *).*

HELSINGIN KAUPUNGIN

Revisionikonttori

Elokuun 30 p. 1921. *Revisionikonttorin kertomus v. 1920.*

N:o 60.

Tällä v. 1920 tilivuodella on ollut Helsingin kaupungin hallintoon nähden se erikoinen merkityksensä, että jo kauan sitten tarpeelliseksi tullut ja odotettu kunnan kassa- ja tililaitoksen uudestijärjestely oli vuoden kuluessa toteutettavana. Tämä uudistus oli säännöstelty Kaupunginvaltuuston 17 p. joulukuuta 1918 vahvistamalla ohjesäännöllä. Kun taloudellinen toiminta kaupungin monissa virastoissa ja laitoksissa on useassa kohti aivan erilaista, riippuen niiden erilaatuisista tehtävistä, ei myöskään säännöt ja määräykset kassa- ja tililaitoksille sekä niiden uudestijärjestämiseksi joka tapauksessa voi olla samanlaisia kaikille. Säännös, joka hyvin soveltuu toiselle virastolle, voi olla sopimaton toiselle. Mainittu ohjesääntö, joka sisältää liiaksi yksityiskohtaisia määräyksiä, kaipaa, niinkuin monet muutkin kaupungin hallinnossa voimassa olevat ohjesäännöt ja säännökset, asiallista uusimista. — Sekä mainitut, että muut seikat ovat aiheuttaneet koko joukon vaikeuksia virastojen ja laitosten pyrkimyksissä uutta järjestelmää toteutettaessa, etenkin laajan ja moniosaisen kassa- ja tililaitoskoneiston saattamisessa yhtenäiseen toimintaan virastojen välillä. Tunnustettava on kumminkin, että uusi johtosääntö ei ainoastaan ole luonut määrättyä järjestelmää ja säännösteltyä järjestystä kaupungin monien kassojen ja laajojen tilitysten hoitoon, jommoista tähän saakka on kokonaan puuttunut, vaan myöskin jo vuoden kuluessa opettavaisesti vaikuttanut asianomaisiin toimihenkilöihin pitkin linjaa.

Aikamääräyksiä niin hyvin tässä kohdin vanhentuneessa kunnallislaissa kuin mainitussa yleisessä johtosäännössäkään, ei useissa tapauksissa toistaiseksi ole voitu seurata. *Niinpä ei kaupungin tilit v. 1920 ole voineet eikä tulleetkaan päätetyiksi lakimääräiseen aikaan, ennen 1 p. maaliskuuta nyt kuluvana vuonna 1921 tilintarkastajille jätettäviksi.* Huhtikuun lopulla sai rahatoimikonttori kirjansa ja tilityksensä täysin valmiiksi, jonka jälkeen asianomainen ilmoitus tästä meni maistraatille. Vastaava tapahtuma edellisen vuoden tileihin nähden sattui syyskuun jälkipuoliskolle, joten tyydytyksellä on merkittävä lähes 5 kuukauden aikavoitto normaalioloihin päin palaamiseksi. Tässä yhteydessä on todettava, että huomattava kehitys parempaan päin on nyt kyseessäolevan vuoden kuluessa

*) Revisionikonttorin suomentama.

ollut havaittavissa rahatoimikonttorin lukuisissa tehtäväsuorituksissa kaupungin keskuskassa- ja tilivirastona. Monta puutteellisuutta ja vaillinaisuutta *koko* rahatoimilaitoksen laajassa hallintotoiminnassa esiintyy vieläkin, mutta tulee kai jäämään toivottavasti pian uudestaan järjestetyn rahatoimikamarin ja sen eri osastojen tärkeäksi tehtäväksi asiantuntemuksella ja pontevuudella saattaa pääkaupungin hallinto järkiperäiseen ja mallikelpoiseen kuntoon.

Revisionikonttorin johtosäännön mukaan on sen puolessatoista kuukaudessa tilien päättämisestä annettava kertomuksensa vuositilintarkastajille. Huolimatta siitä, että revisionikonttori puolestaan useana vuonna on koettanut tehdä voitavansa korjauksen aikaansaamiseksi ja vaikka rahatoimikamari selityksessään Kaupunginvaltuustolle viimeksi vuosi sitten on ilmoittanut että konttorin huoneustokysymys lähimmässä tulevaisuudessa tulisi järjestetyksi, vieläpä määrärahakin tarkoitukseen on myönnetty, *ei revisionikonttori* vielä kuluvanakaan vuonna ole rahatoimikonttorista eristetyn asemansa vuoksi *ollut tilaisuudessa riittävässä määrin pääsemään käsiksi keskustiliviraston kirjoihin ja asiapapereihin tai, tilan ahtauden takia, saamaan siellä tilaa asianomaiselle tarkastushenkilökunnalle.* Tarkastustyötä ei ole siten ennemmin voitu loppuunsuorittaa. Kesäkauden väliintulo on tietystikin myös asiaan vaikuttanut, — myöskin vuositilintarkastajien työkauteen nähden.

Kaupungin tilintarkastuskertomus v. *1919* tileistä ja hallinnosta saapui ensimäisinä päivinä joulukuuta 1920 Kaupunginvaltuustolle, joka ei vielä lopullisesti ole käsitellyt sitä, minkä vuoksi toistaiseksi ei ole olemassa päätöksiä taikka toimenpiteitä niiden muistutusten johdosta, joita siihen sisältyi. Revisionikonttori ei kumminkaan katso olevan aihetta tässä kajota siinä jo huomautettuihin puutteellisuuksiin, joskin niiden esiintyminen vielä olisi vaikkapa osaksikin jatkunut.

Revisionikonttorin suorittamassa tarkastuksessa kaupungin — voipa sanoa — kirjanpitokirja-, tilitys-, todiste-, velotusluettelo-, pöytäkirja- ja asiakirjakasoissa on tavattu pienempiä virhelaskuja, virheellisiä osotuksia määrärahoihin, väärinkirjauksia, kuittausvaillinaisuuksia y. m. puutteellisuuksia, joista osa on jälkeenpäin korjattu joko virastojen itsensä toimesta taikka revisionin kehotuksesta, kun taas osa liian myöhäisinä oikaistaviksi on jäänyt silleen. Kumminkin on todettava, että tämmöisten virheellisyyksien lukumäärä v. 1920 on havaittu pienemmäksi kuin edellisinä vuosina, mikä asiaintila kieltämättä johtuu siitä, että itsenäisten kassa- ja tililaitosten perusteltua paremmin järjestetty ja menestyksellisempi työ mainitussa suhteessa on ollut mahdollista hallinnollisille elimille. Ainoastaan uudessa johtosäännössä eri tapauksien varalta löytyvät määräykset tilimerkinnästä, laskun hyväksymisistä ja maksumääräyksistä ovat suhteellisesti liian usein olleet virheen aiheuttajina.

Revisionikonttorin asiakirjoista, tarkastuspäiväkirjoista, muistutusmemoriaaleista ja kirjevaihdosta, jotka tarvittavin osin jätetään herrojen vuositilintarkastajien nähtäviksi, käynevät selville ne virheellisyydet ja puutteellisuudet kaupungin laajassa hallinnossa, mistä jo tarkastustyön kuluessa on huomautuksia tehty, samoinkuin ne toimenpiteet, joihin revisionikonttori on katsonut tarpeelliseksi ryhtyä.

Rahatoimikonttorin kertomus kaupungin tileistä ja kirjanpäätöksestä v:lle 1920, joka elokuun alkupuoliskolla valmistui painosta ja on siis vuositilintarkastajien käytettävänä, sisältää nyt sangen täydellisiä numerotietoja ja yhdistelmiä kaupungin talouden kulusta vuoden kuluessa, samoinkuin kunnan taloudellisesta

tilasta vuosivaihteessa 1920—21. — Asianomaisten lautakuntien ja hallitusten kertomukset, useimmat ainoastaan konekirjoitettuina, ovat niinikään esillä.

Edellä esitetyn nojalla pitää revisionikonttori tarpeellisena seuraavassa ottaa esille ja kosketella yksinomaan semmoisia muistutuksia, tietoja ja huomioita, joiden konttori katsoo semmoista erityisesti ansaitsevan:

Vuoden talousääntö.

V. 1920 budjetissa on, kuten on nähtävissä, tapahtunut oleellisia parannuksia muodollisessa suhteessa. Niinpä ovat siinä pääluokat ja luvut sijoitetut asianmukaisemmin sekä m. m. monet erilaisiin tarkoituksiin varatut määrärahat samoinkuin eriluontoiset tulonimikkeetkin, mitkä siihen saakka huomattavaksi osaksi olivat kootut *Sekalaisiin menoihin tai tuloihin*, nyttemmin jaotellut asianomaisiin pääluokkiin ja osastoihin. Paljon on kumminkin jälellä saattaakseen kaupungin budjetin yksityiskohtia myöten asialliseksi ja järjestelmälliseksi, ettei esimerkiksi aivan eriluontoisia menoja yhdistettäisi samaan budjettimomenttiin. Kyseessä olevan vuoden budjetissa on pari merkitsevämpää virhettä. Katu- ja laiturivalaistusmenomäärärahoja 12 P. L. vähennettiin budjetin lopullisessa käsittelyssä yhteensä Smk 478,000: — suuruisella summalla rahatoimikamarin budjettiehdotukseen verraten, valaistukseen käytettävän kaasun ja sähkövoiman momenteilla, mutta unohdettiin samalla vähentää vastaava määrä kaasu- ja sähkölaitoksen vastaavista tuloeristä 6 osastossa. Tämän kautta tuli verotettava määrä vastaavasti liian pieneksi.

Kaupungin velat.

Kuoletukset, korot ja sekalaiset menot.

Verrattaessa alkavaa ja päättyvää bilanssia tileihin 1 P. L. I ja II:een, kuoletukset ja korot, nähden, huomataan, että päättyvän bilanssin summat ovat Smk 709,000: — ja 2,634,000: — pienemmät alkavan bilanssin vastaavia summia. Tämä suhde viittaa siihen, että semmoisia eri lainoihin kuuluvia obligationeja ja korkolippuja, joita sodan seurauksien vuoksi ei aikanaan voitu lunastaa, on v. 1920 kuluessa tullut lunastetuksi. Paitsi valuuttatappioita aiheutti viivykki myöskin vaikeuksia myöhemmille rahoittamistoimenpiteille.

Kaupungilla oli korkeavaluuttaisia lainoja $^{31}/_{12}$ 1919 Smk 54,707,646: — (al pari kurssin mukaan), joiden kuoletukseen (saman kurssin mukaan) v. 1920 oli osotettu Smk 525,444: — ja korkoihin Smk 2,280,838: 29.

Määrärahaan *tilapäislainojen ja pankkiluoton koroiksi* Smk 2,5 milj. on hankittu Smk 2,5 milj. suuruinen lisämääräraha, ja on sen yli vielä mennyt Smk. 61,927: 23. Näistä korkomaksuista on suurimpina erinä huomattava: vekseliluotosta n. Smk 1,6 milj. (7 % 2.6 milj:lle) sekä kotimaisista ja osaksi ulkolaisista konttokuranteista lähimailleen Smk 3.3 milj. (7 % 51 milj:lle).

Luvussa *sekalaisia menoja lainoista* näyttävät *provisioneille ja kurssieroituksille* sekä leima- y. m. veroihin varatut määrärahat Smk 6,225,000: — lisäksi ylitystä Smk 4,611,557: 98 ja ovat kokonaismenot niinmuodoin nousseet ei vähem-

pään kuin *n. Smk 11 milj.* Tästä summasta tekivät kurssitappiot obligationeista ja korkolipuista n. 8,5 milj. markkaa sekä ulkolaisten konttokuranttien koroissa ja muissa valuuttahankinnoissa runsaasti 1,7 milj. markkaa.

Kuinka kallista korkoa kaupunki on jo v. *1920* saanut maksaa parempina aikoina ottamistaan *ulkolaisista* lainoista, käynee selville seuraavasta likimääräisestä laskelmasta. Näiden lainojen määrä teki yhteensä n. 55 milj. markkaa. Vuosikorot niistä tekivät budjetin mukaan n. 2,3 milj. Jos tähän lisätään ne kurssitappiot ja provisionit y. m., joita kaupungin on täytynyt suorittaa tähän tarkoitukseen, n. 9 milj. markkaa, on lainojen korko todellisuudessa ollut vähintään *20* %.

Tarkastettaessa vastaavaa tulojen osaa, 1 osastoa *Lainat ja korot* huomataan kaupungin omistamien lainaobligationien korkotuotosta ylituloa, joka käy selville näiden määrän kasvamisesta vuoden kuluessa, niinkuin vertailu alkavan ja päättyvän bilanssin välillä osottaa. Korkotulo tontinlunastuksista on myös lisääntynyt riippuen korotetusta korkokannasta.

Kunnallishallinto.

Kaupunginvaltuuston kanslia. Määrärahaa Smk 10,000: — sekä v:lta 1919 siirtyvää säästömäärää Smk 2,500: — valtuutettujen palkkioiksi on rasitettu ainoastaan Smk 3,300: — tilityksen mukaan $^1/_7$ 1919—$^1/_3$ 1920. Joskin nämä maksut vaikkapa osittainkin olisivat tapahtuneet vasta vuoden vaihteen jälkeen, niin olisi tilitys niistä kumminkin pitänyt toimittaa rahatoimikonttoriin säädetyssä ajassa ennen kirjanpäätöstä eikä melkein koko vuoden määrärahaa saatu merkitä säästöksi, niinkuin nyt on tapahtunut, vaan siirrettävä näiden menorästien varalle seuraavaan vuoteen. Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan 17 p:ltä maaliskuuta 1920 korotettiin kyseessä olevaa palkkiota, joten kanslian olisi ollut syytä tehdä esitys lisämäärärahaksi vahvistetussa budjetissa olevaan. Jos v. 1921 menetellään kaikinpuolin oikein tulee suhteellisesti suuri lisämääräraha tarpeelliseksi ja se kuluihin, jotka kuuluvat oikeastaan aikaisempaan vuoteen.

Kunnallislain mukaan on Kaupunginvaltuusto yksinomaan oikeutettu myöntämään määrärahoja kunnallisiin tarkoituksiin sekä ratkaisemaan kaikki semmoisia koskevat kysymykset. Helsingin kaupungin valtuutetut ovat erikoisesti katsoneet asioita, jotka koskevat virkoja, niiden tarpeellisuutta ja palkkausehtoja, senluontoisiksi, että taloussäännössä määritellään virat palkkaetuineen tai määrärahat palkaksi määrätystä työstä. Ilman Kaupunginvaltuuston myönnytystä eivät virastot ja laitokset saa edes väliaikaisestikaan *yli vahvistetun määrän* perustaa tai säilyttää toimia, lisätä henkilökuntaa eikä muuttaa palkkausehtoja. Tämä on periaatteena ja sääntönä. Tämmöisten asiain valmistamiseksi sekä yhtenäisyyden saavuttamiseksi niiden käsittelyssä laajassa hallinnossa on perustettu *palkkalautakunta.* Tälle lautakunnalle on Kaupunginvaltuusto jättänyt oikeuden ja velvollisuuden järjestellä määrättyjä palkkakysymyksiä säännöksien mukaan kaupungin viranpitäjien palvelusehdoista tai erityisten Kaupunginvaltuuston päätösten nojalla. Mutta missään tapauksessa ei kaupun-

gin lautakunnat ja virastot ole oikeutettuja palkkalautakunnan sivu ryhtymään järjestelyihin näissä asioissa. Samasta syystä ei näillä kaupungin hallintoelimillä ole oikeutta myöskään ainoastaan oman harkintansa perustuksella osottaa käyttövaroistaan aavistamattomia tarpeita varten maksettavaksi palkkoja, palkanlisäyksiä, sijaispalkkioita j. m. s.

Riippumatta siitä onko palkkalautakunnalla semmoisena kuin se tähän saakka on järjestetty ja toiminut, kykyä ja edes mahdollisuutta kaikissa suhteissa järkiperäisesti täyttää johtosäännöissä ja säännöissä määrättyjä tehtäviä, täytyy edellämainittua järjestystä kunnan virkakysymyksissä pitää säännönmukaisena.

Rahatoimilaitos. Rahatoimikamari on v. 1920 kuluessa, eikä aivan harvoissa tapauksissa, tehnyt poikkeuksia, tässä edellä osotetusta säännöstä. Ilman asianmukaista esitystä Kaupunginvaltuustolle on, vaikkakin väliaikaisesti, rahatoimikamariin otettu ja taloussäännön ulkopuolella pidetty merkitsevissä asemissa olevia ja korkeasti palkattuja virkamiehiä. Niinpä on mainittuna vuonna sinne otettu, osittain eri aikajaksoin, kolme n. k. ylimääräistä esittelijää, kauppahallien ylitarkastusmies ja yksi rahastaja y. m., joiden palkkaukset, nousten vieläpä 4,000 markkaan kuukaudessa, mikä sen aikuisiin oloihin oli ainutlaatuista kunnan palkoissa, kamari on määrännyt merkittäviksi osittain määrärahalle »kanslian palkkaukset erittelyn mukaan» osittain »käyttövaroilleen». Eräissä tapauksissa on kylläkin myöhemmin tehty asiasta ilmoitus Kaupunginvaltuustolle, mutta tämä ei voi puolustaa jo koko joukon aikaisemmin täytäntöönpantuja toimenpiteitä. Tässä on sitäpaitsi menetelty epäjohdonmukaisesti. Samalla kun toisissa tapauksissa voimassa olevia säännöksiä on täsmälleen seurattu ja kaikki viranpitäjiä, alimpiakin kuten apulaisia, vahtimestareja ja siivoojattaria koskevat palvelusehto- ja palkkakysymykset palkanlisäyksineen ja sijaispalkkioineen y. m. s. ovat läpikäyneet asianomaisten virastoasteiden tarkan harkinnan yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi, ei voimassa olevaa järjestystä toisissa tapauksissa ole ollenkaan noudatettu.

Asiakirjoista ja tilityksistä käy edelleen esille, että, eikä harvoin, rahatoimikamarin päätöksissä menoista on unohdettu osottaa varoja tai asianomaista budjettimäärärahaa näihin kustannuksiin. Tästä syystä on esimerkiksi kymmenkunta semmoista menoa, jotka olisivat olleet merkittävät määrärahalle »satunnaisiin menoihin rahatoimikamarin käytettäviksi» luvussa Maatilat, 15 P. L. II 7, tulleet rasittamaan vääriä määrärahoja, minkä vuoksi edellä mainittu määräraha Smk 10,000: — jää vuoden kuluessa käyttämättömänä säästöksi j. n. e.

Sattuneesta syystä katsoi revisionikonttori olevan aihetta lähemmin tarkastaa rahatoimikamarin *asiamiestoimen* hoitoa ja suoritusta. Jo tarkastusasiakirjoista käynee selville, miten kehittymättömässä ja puutteellisessa tilassa tämä itse asiassa merkittävä hallinnon osa vuosikausia on ollut. Tämä on kylläkin ainakin osittain riippunut siitä, että mainittua tärkeää tointa tähän saakka on hoidettu ainoastaan sivutoimena, joka viime vuosina on kulkenut kädestä käteen. Sittenkun tarkastuksen yhteydessä oli ryhdytty määrättyihin toimenpiteisiin, on parempi järjestys saatu aikaan, mutta näyttävät tarpeelliset ja laajemmat parannukset tällä alalla olevan suoritettavissa vasta kun rahatoimikamarin uudestaanjärjestely asiamiestoimineen tulee toteutetuksi.

Satamakonttori. Palkkojen tilissä huomataan eräs suurempi ylitys määrä-

rahaan ilman asianomaista myönnytystä. Itse ylitys on johtunut siitä, että konttorin kantosumma, josta satamakapteeni ja kirjanpitäjä saavat määrätyn prosentin, on suuressa määrin kohonnut syystä, että vuokrien kanto säilytyspaikoista rantasilloilla on siirtynyt satamakonttoriin.

Tämän yhteydessä on revisionikonttorin huomautettava, *että tämä vielä muutamissa tapauksissa säilynyt palkkaustapa sivusaatavaoikeuksineen, määrättyine prosentteineen j. m. s. olisi kokonaan poistettava*, minkä käsityksen asianmukaiset viranomaiset useammin kuin kerran ovat ilmaisseet. Siitä huolimatta on niinkin äskettäin kun $^{21}/_{6}$ 21, satamaliikennekonttorille vahvistetussa uudessa menosäännössä määritelty satamakapteenin ja kirjanpitäjän palkkaedut säilyttämällä kantoprosentit.

Kunnan työnvälitystoimisto. Kirjain mukaan ilmoituksetta tapahtunut palkkausmäärärahan ylittäminen on ainoastaan näennäistä ja korvautuu huomattavalla säästöllä ylimääräisten apulaisten tilillä, mikä osottaa, että toimistossa on tapahtunut sotkua tiliä osotettaessa.

Verotusvalmistelu on ilman asianmukaista myönnytystä ylittänyt painatuskustannusmäärärahaansa n. Smk:lla 15,000: —.

Samanlainen ylitys tavataan myöskin tileissä *Kustannuksia kunnallisista vaaleista* sekä *Määräraha henkikirjoittajalle huoneuston siivoukseen y. m.* Smk:lla 10,000: — ja 1,500: —.

Määräraha kaupungin kiinteän omaisuuden katsastusmiesten palkkioksi on kokonaisuudessaan säästynyt käyttämättä. Asiasta selvää otettaessa on ilmennyt, että Kaupunginvaltuusto, rahatoimikamarin esityksestä, nojaamalla kassa- ja tililaitosohjesäännön 46 §:ään ja saatuaan hallitusten ja lautakuntien johtosääntöjen muuttamista varten asetetun Kaupunginvaltuuston valiokunnan lausunnon, on määrännyt $^{12}/_{11}$ 1919, että katsastusmiehiä on oleva viisi sekä päättänyt kehottaa mainittua valiokuntaa laatimaan ehdotuksen ohjesäännöksi näille tarkastusmiehille samoinkuin rahatoimikamaria v. 1920 taloussääntöön ottamaan Smk 10,000: — suuruisen määrärahan heidän palkkioikseen. Tämä erä tuli taloussääntöön ja katsastusmiehet valittiin v:lle 1920 Kaupunginvaltuuston kokouksessa $^{22}/_{12}$ 1919, mutta mitään katsastusta ei ole saatu toimitetuksi. Saadun tiedon mukaan ei ole mitään toimenpidettä edes heidän kokoonkutsumisekseen tapahtunut. Ei myöskään ohjesääntöä katsastusmiehille sikäli kuin on tunnettua ole laadittu. Määräraha heidän palkkioikseen on myöskin v. 1921 taloussäännössä ja on semmoiset toimihenkilöt täksikin vuodeksi valittu.

Palolaitos.

Niinkuin tarkastusasiakirjoista käy selville, on revisionikonttorin myöskin kyseessä olevana vuonna ollut muistutettava palomestaria omavaltaisesta menettelystä, joskaan kysymyksellä ei ole suurempaa taloudellista merkitystä. Palomestari oli vuodeksi 1920, osottamalla ettei tarvittavaa huoneustoa ollut saatavissa alipalomestarille paloaseman läheisyydessä huokeammalla, palotoimiston välityksellä hankkinut asianomaisilta huomattavan korotuksen alipalomestarin vuokrarahoihin, jommoisena määrä sisältyy vahvistettuun taloussääntöön. Korotus myönnettiin varmaankin esitetyillä perusteilla. Kuitenkin näyttää jo silloin s. t. s. ennen palolaitoksen budjettiehdotuksen laatimista ja yhä edelleenkin

puuttuneen kaikki toivo saada sopiva huoneisto. Palomestari oli jo aikaisemmin tarjonnut alipalomestarille paloasemalla pienempää asuntoa, jonka tämä epäilty ään oli ottanutkin vastaan ja otaksui revisioni silloin, että mainittu järjestely olisi tilapäistä laatua ja että tarvittava korjaus asianomaisen paloviraston toimesta pikemmiten tehtäisiin. Kumminkin oli palomestari päättänyt ja tämän *»aivan itsenäisesti ja edes palotoimikuntaa kuulematta»* (lainaus palomestarin revisionikonttorille antamasta selityskirjelmästä), että alipalomestari saa asua paloasemalla ja maksaa korvaukseksi tästä kaupungille 75 mk. kuussa s. t. s. vaan pienen osan niistä vuokrarahoista, jotka palolaitos oli edellä mainitulla perusteella pitänyt tarpeellisena. Jo v. 1919 tileistä kävi selville, että semmoinen asiaintila oli jatkunut, minkä vuoksi palotoimikunnalle lähetettiin muistutusmemoriaali tammikuun alussa v. 1920 kehotuksella antaa selitys. Kuukausien kuluttua annettiin semmoinen ja jatkui kirjevaihto palotoimiston ja revisionikonttorin välillä kuitenkin ilman revisionin tarkottamaa tulosta. Palotoimikunnan pöytäkirjoissa ei näy mitään merkkiä semmoisesta asuntojärjestelystä paloasemalla, eikä myöskään vuokrakorvausmäärästä. Palomestari on väittänyt suullisesti jälkeenpäin ilmoittaneensa siitä palotoimikunnalle. Tämä toimikunta on kirjevaihdossa poikkeuksetta asettunut palomestarin puolelle. Revisionikonttorin mielestä on *palomestari mennyt yli toimivaltansa* määräillessään omavaltaisesti, *vastoin vahvistettua taloussääntöä*, tässä kysymyksessä sekä pitäissään kiinni oikeudestaan tähän järjestelyyn, samoinkuin *palotoimikunta*, kun silläkään ei ollut ratkaisuoikeutta asiassa vaan senkin olisi pitänyt kääntyä esityksellä Kaupunginvaltuuston puoleen, joten sekin on ajanut väärää asiaa, *on menetellyt laiminlyöden eikä asianmukaisesti*. Revisionikonttori katsoo olevan aihetta jättää asian vuositilintarkastajain käsiteltäväksi.

Terveyden- ja sairaanhoito.

Terveydenhoitolautakunta. Rokotusainevaraston ja *Lihantarkastusaseman* määrärahoista on paria jossain määrin ylitetty ilman myönnytystä.

Kaupungin Sairaalaylihallitus. Tuonnottain monessa suhteessa puutteellisessa kaupungin sairaalain hallinnossa on sairaalaylitarkastajaviran ja oman tililaitoksen perustamisella aikaansaatu oleellisia parannuksia niinhyvin taloudellisessa kuin järjestelysuhteissakin ja myöskin järjestykseen nähden. Heikoimpana kohtana sairaalahallinnossa on ollut *sairashuonemaksujen velotus ja kanto*, joiden jäämiä (rästit), jotka ovat nousseet hyvinkin huomattaviin summiin, sairashuoneet s. t. s. niiden taloudenhoitajat, eritoten Marian sairaalassa, eivät ole voineet selvittää eikä periä. V. 1920 kuluessa on alettu toimia asiallisesti ja pontevasti niin toisessa kun toisessakin suhteessa. Vuoden vaihteessa 1920—21 oli sairashuonemaksujäämiä vielä Smk 128,918: 30. Toisena esimerkkinä kehityksestä parempaan mainittakoon, että taidon puute tehdä edullisia hankintasopimuksia tai esimerkiksi kyky todellakin käyttää hyväkseen sovittuja alennuksia y. m. on yhtä mukaa korjautumassa. Osa kaupungin sairashuoneohjesäännön määräyksistä aikaansaa eräitä vaikeuksia, joten olisi tarpeellista ja toivottavaa, että sairaalaylitarkastajan ehdotukset muutoksiksi ja korjauksiksi ohjesääntöön, samoinkuin hänen muutkin uudelleenjärjestelyehdotuksensa ja suoranaiset hallintotoimenpiteensä saisivat ensi sijassa sairaalaylihallituksen ymmärtäväisen ja kiinteän kannatuksen.

On huomautettava, että ilmoituksia määrärahaylityksistä sairaaloissa on useimmissa tapauksissa saapunut vielä niin myöhään, että Kaupunginvaltuusto on niitä käsitellyt vasta maaliskuun lopulla seuraavaa vuotta.

Köyhäinhoito.

Tämän hallintohaaran alueella on tavattu erikoisen useita virheellisiä tiliosoituksia. Tämä puute riippuu monessa tapauksessa vähemmän asiallisesta budjetin kokoonpanosta monine soveltumattomine nimikkeineen.

Niinkuin tunnettua, on täälläkin tavattu monenlaisia puutteita taloushallinnossa. Kun asianomaisia toimihenkilöitä on huomautettu, että sopimuksia hankkijaliikkeiden kanssa alennuksen saamisesta ehdottomasti on tehtävä, onkin semmoisia aikaansaatu. Että varastonhoito ja ainesvarastokirjanpito *kunnalliskodissa ja sen yhteydessä olevissa laitoksissa* on jättänyt paljon toivomisen varaa, on revisionikonttorille kylläkin ollut tunnettua. Mutta toivo saada siellä toteutetuksi täsmällinen järjestys on ollut turhaa, kun sitä varten tarvittava asiantunteva johto niinhyvin laitoksessa kuin köyhäinhoitohallinnossakin on puuttunut. Näiden laitosten uuden taloudenhoitajan toimesta on laitosten hallinnossa, siihen lukien maanviljelyksen ja suuren sikalan, hyvinkin perusteellinen parannus tullut näkyviin ja tulee uudestaanjärjestely varmaankin tuottamaan huomattavia taloudellisia saavutuksia.

Kirjanpäätöksessä ei suurinta osaa köyhäinhoidon saamisista, jotka pääasiassa ovat vierailta kunnilta ja valtiolta, *ole otettu huomioon.* Niinpä puuttuvat nämä, vuoden vaihteessa lähemmä Smk 1,2 milj. nousevat varat kaupungin bilanssista. Ja huomattava on, ettei nyttemmin saa mitään poistaa, muuten kuin säännönmukaisessa järjestyksessä hankitulla määräyksellä.

Kasvatuslaitokset.

Tällä hallinnonhaaralla on yhteinen kassa- ja tililaitos köyhäinhoidon kanssa. Samat muistutukset kuin lähinnä edellä, voidaan tehdä virheellisiin tiliosotuksiin sekä budjetin asiallisesti väärään kokoonpanoon ja erien nimitykseen nähden tässäkin. Erästä seikkaa niiden laitosten kirjanpidossa, jotka ovat yhteydessä maatiluksen kanssa, on erityisesti kosketeltava. On kieltämättä virheellistä, että laitokseen kuuluva maatilus, jolla on oma erityinen taloutensa, on velottanut laitokselle luovuttamistaan huomattavista tuotemääristä ainoastaan murtoosan käyvistä hinnoista. Semmoisen menettelyn kautta, joka eräässä suhteessa on ainoastaan kirjanpitokysymys, tulevat kumminkin kustannukset laitoksesta näkymään pienempinä, kun ne todellisuudessa ovat ja samassa määrässä kun tulos kaupungin maatiluksista samanaikaisesti näytetään pienempinä. *Vastedes pitäisi vastaavat erät taloussäännössä arvioida käypien hintojen mukaan.*

Opetus- ja sivistyslaitokset.

Kansakoulut. Aikaisemmissa kertomuksissa on esiintynyt muistutuksia näiden koulujen taloudellista hoitoa vastaan ilman että niillä sanottavaa on voitettu. Jo kauan on revisionikonttorille ollut selvillä, ettei näiden laajojen lai-

tosten talouden menestyksellinen hoito, johon kuuluu myöskin monien kansakoulurakennusten, huoneustojen ja kalustusten isännyys, sovi yhteen sen yleisessä kansakouluasetuksessa v:lta 1866 löytyvän vanhentuneen säännöksen kanssa, että taloudenhoitajan täytyy kuulua jäsenenä johtokuntaan. Niinpä on taloudenhoitajatoimia täälläkin hoidettu vähemmän merkityksellisinä tai sivutoimina. Joskin eduksi olleita henkilövaihdoksia äskettäin onkin tapahtunut, ei se ole kylliksi, vaan *vaaditaan täyttä muutosta näissä vastuunalaisissa ja järkiperäisen hoidon vallitessa suurtöisissä toimissa.*

Kansakouluhallinnot näyttävät ilmoittaneen määrärahaylityksistään niin myöhään, että Kaupunginvaltuusto vasta seuraavalla vuodella on niitä käsitellyt.

Suomenkieliset kansakoulut. Tilit »tuntiopettajain palkkaukset» ja »kanslian ja kouluhuoneiden vuokrat» osottavat paljon suurempia määrärahasäästöjä kuin hankitut lisämäärärahat. Niinhyvin tästä kuin muusta samanlaisesta voidaan päätellä, ettei silloinen taloudenhoito ollut seurannut mukana budjettimäärärahoihin nähden.

Ruotsinkielisten kansakoulujen palkkausmäärärahoja on jossain määrin ilman myönnytystä ylitetty.

Työväen ammattikoulussa on määrärahat työaineisiin ja sekalaisiin menoihin samoin havaittu ylitetyiksi.

Rahatoimikonttorin kirjanpidossa näkyy tilillä *Kansanlastentarhat* Smk 62,000: — suuruinen säästö määrärahasta. On käynyt selville, että mainittu summa vastaisi erästä edelliseltä vuodelta säästynyttä jäännöstä, mikä on otettu huomioon v. 1920 taloussäännössä *tulojen* joukossa, 5 os. I. 16, jonne erä niinmuodoin olisi ollut kirjattava.

Tekniliset laitokset.

Kaasulaitos. Tutkimus, koskeva *kaasulaitoksen johtajan luvatonta kaasulaitoksen omaisuuden käyttöä yksityisiin tarkoituksiinsa,* jommoista tutkimusta vuositilintarkastajatkin viime kertomuksessaan katsoivat tarpeenvaatimaksi, suoritettiin sittemmin loppuun. Sitäpaitsi on revisionikonttori katsonut aiheelliseksi lähettää muistutusmemoriaalin sen johdosta, *että kaasulaitoksen johtaja on ostanut laitokselle erinäistä kalustoa ja laitteita ulkomailta erään liikkeen W. Menzelin välityksellä, jossa liikkeessä johtajan rouva on prokuristina, minkä ohella nämä tavarat, ainakin osaksi, ovat tulleet maksamaan kaasulaitokselle enemmän kuin samaan aikaan täällä vallinneet hinnat olisivat aiheuttaneet. Myöskin näistä mainituista epäkohdista on teknillisten laitosten hallitus ollut tietämätön.* Näissä molemmissa tapauksissa syntyneet tarkastusasiakirjat lähetti konttori Kaupunginvaltuustolle samalla kun mukaanliitettyyn selontekoon sisältyvillä perusteluilla esitettiin, että nämä revisioonlasiat käsiteltäisiin Kaupunginvaltuustossa muiden samassa kertomuksessa muistutettujen samanlaisten ilmiöiden yhteydessä, jotka nekin koskivat kaasulaitoksen johtajaa ja teknillisten laitosten hallitusta. Ellei Kaupunginvaltuusto katsoisi olevan syytä hyväksyä tätä esitystä, tulee revisionikonttori jättämään tähän kuuluvat tarkastusasiakirjat vuositilintarkastajain lähemmin harkittavaksi ja mahdollisiin toimenpiteisiin ryhtymiseksi nyt käsillä olevien tilien ja hallinnon tarkastuksen yhteydessä.

Edelleen on revisionikonttorin kiinnitettävä vuositilintarkastajain huomiota

erääseen kauppatapahtumaan ostettaessa pari erää kaasuputkia liikkeiltä A. B. Algol O. Y. ja Berlin-Anhaltische-Maschinenbau-Aktiengesellschaft, joissa kaasulaitoksen menettely käy lähemmin selville tarkastusasiakirjoista. Putkien saavuttua osottautui, että ne vastoin mainittujen liikkeiden sitoumuksia eivät olleet käyttökelpoisia sopimuksenmukaiseen tarkoitukseensa eikä ensiluokkaista tavaraa. Kaasulaitoksen ensi aluksi tarmokkaasti esittämät vaatimukset kelvottoman hankinnan korjaamiseksi lakkasivat kohta, joten sopimuksenmukaista hyvitystä mainittujen liikkeiden puolelta ei tapahtunut. Kaasulaitoksen johtaja oli nimittäin, kuten hän itse selittää, *neuvoteltuaan laitoksen kamreerin ja erään apulaistoimihenkilön kanssa* päättänyt, että kaasulaitos pitäisi kelvottomat putket ja koettaisi myydä ne. Vähäinen osa myytiinkin vieläpä pienellä voitolla, mutta suurempi osa käytettiin ensiluokkaisille johtoputkille vieraisiin tarkoituksiin. *Hallitukselle ei tästä oltu mitään esitelty.*

Kaikissa edellä kosketelluissa muistustustapauksissa on *teknillisten laitosten hallitus* kirjallisissa vastineissaan ja lausunnoissaan revisionikonttorille *melkeinpä kaikissa hyväksynyt kaasulaitoksen johtajan revisionille epätyydyttävät selitykset sekä sen ohella asettunut, vastoin voimassa olevia säädöksiä revisionia kokonaan torjuvalle kannalle,* mikä kaikki käynee lähemmin selville tarkastusasiakirjoista.

Useissa kaasulaitoksen menotodisteissa, jotka liittyvät memoriaaliin, *on puuttunut asianomainen maksumääräys.* Revisionin kehotuksesta on kumminkin osa näistä virheellisyyksistä oikaistu.

Ammattitarkastajan vaatimuksesta toimeenpantiin kaasulaitoksella eräitä suojelustoimenpiteitä. Niinpä suoritettiin erinäisiä pienempiä rakennus- ja muutostöitä sekä ostettiin erinäistä kalustoa, sairashoitotarvikkeita ja laitteita. Syystä, että on olemassa Kaupunginvaltuuston päätös siitä, että kaasulaitos saisi merkitä kaikki tästä johtuneet kulut ja siis myöskin kaluston määrärahalle 11 P. L. II. 16 »kaasulaitoksen rakennusten kunnossapito ja täydennys» on laitos ottanut siten hankitut koneet ja lääkekaapit, rautasängyt, sairaspaarit y. m. kunkin 10 mk:n arvoisena omaisuusluetteloonsa. Nämä esineet ovat kumminkin paljon kalliimpia. Osa niistä on maksanut vieläpä tuhansia markkoja. Revisionikonttorin, joka on tehnyt huomautuksen tästä, on pidettävä kiinni, ettei maksuja kalustosta voida viedä kulutustilille kuten äskenmainittu ja katsoo olevan syytä huomauttaa, että kaasulaitoksella on juuri tämmöistä varten määräraha »uusi kalusto etc. luvussa »uutistyöt», jota oikeastaan olisi ollut näistä menoista rasitettava. Kassa- ja tililaitosohjesäännön 47 §:n mukaan on esineet omaisuusluetteloissa otettava *hankintaarvoihinsa,* joten *kaasulaitos* tässä tapauksessa olisi *oikeutettava ja kehoitettava tekemään asianmukainen oikaisu omaisuusluetteloonsa.*

Sähkölaitos. Vastoin voimassa olevia ohjeita kassa- ja tililaitosohjesäännössä, on, kuten käy esiin, maksut laitoksen kassaan vuoden kuluessa yleensä tapahtuneet ilman reversaaleja tai kuponkeja. Laitos on nimittäin pitänyt tuhlauksena jättää aikaisempia lomakkeita käyttämättä ja kun kassatarkkailu tämän järjestelyn kautta ei oikeastaan ole kärsinyt, ei revisionikonttori ole vaatinut välitöntä korjausta asiassa.

Kaikki kolme teknillistä laitosta eivät näytä ajoissa olleen selvillä kyseessä olevalle tilivuodelle kuuluvista suorituksistaan, koskapa anomuksia, koko suuriinkin määrärahaylityksiin on tehty niin myöhään, että Kaupunginvaltuusto vasta maaliskuussa seuraavana vuonna on käsitellyt niitä. Sitäpaitsi eivät vesijohtolaitos ja sähkölaitos vielä niinkään myöhään näytä olleen selvillä tiliensä asemasta, kun osa lopullisesti myönnetyistä menomääristä on vieläkin ylitetty.

Teknillisten laitosten nettovoitot, joita arvosteltaessa kaikkien tuotteiden kallistuminen tietystikin on huomioon otettava, olivat vuodelle: vesijohtolaitoksen Smk 399,599: 70, kaasulaitoksen Smk 1,558,549: 13 ja sähköliatoksen Smk 2,643,566: 31.

Katu- ja laiturivalaistus.

Merkitä sopii, että myönnytys on hankittu sähkövalaistusmäärärahan ylittämiseen mutta ei kaasuvalaistuksen.

Kaupungin yleiset työt.

Ei aivan harvoissa tapauksissa näyttävät laskut riittämättömän tarkasti ja asiallisesti tarkastetuilta ennen niiden hyväksymistä ja maksamista. Myöskin osa virheellisiä kirjauksia vastoin tiliosotuksia todisteissa on tavattu. Suurin osa virheistä on kumminkin revisionin huomautuksesta korjattu.

Eräs periaatteellinen virhe on tehty siinä, kun eräässä konekaupassa siirtomäärärahalla »Malm-Hertonäs'in rautatierakennus» 13 P. L. VII. 22 kurssivoiton syntyessä tästä voitosta ilman muuta Smk 15,000: — on käytetty tilissä 13 P. L. XI. 12 »henkilöautomobiili» määrärahan vahvistamiseksi.

Niinhyvin rakennuskonttorissa kuin puhtaanapitolaitoksessakin näyttää eräät kohdanneet vaikeudet määrärahojen kulutuksen tuntemisessa jääneen voittamatta. Niinpä on puhtaanapitolaitoksessa suuriakin määrärahaylityksiä tapahtunut viimeisten hakemusten myönnytyksen jälkeen. Sellaiset ylitykset nousevat kaikkiaan aina Smk 200,000: —. Niiden joukossa huomataan erittäin *rakennuskonttorin* tilillä 13 P. L. II. 21 »Lämpöjohtojen y. m. kunnossapito». Tarkastettaessa kävi selville, että rahatoimikamari rakennuskonttoria kuulematta on osottanut »Voima- ja Polttoainetaloudelliselle Yhdistykselle» menevän vuosimaksun Smk. 13,000: — merkittäväksi tälle määrärahalle sekä ettei kukaan sittemmin huolehtinut ottaa selville, ettei tähän tarvittavia varoja määrärahaan sisältynytkään. Tämäkin tapaus kuvaa *yhteistyön puutetta kaupungin virastojen ja lautakuntien välillä.*

Puhtaanapitolaitoksen myönnytystä saamattomien ylitysten joukossa on huomattu määrä, *joka yksinään nousee Smk. 100,000:* — tilillä »kaupungin yleisten paikkojen ja katuosien puhtaanapito». *Semmoista taloudenhoitoa ei loki pitäisi esiintyä.* — Valitettavaa on myöskin suuri vajaus puhtaanapitolaitoksen laskelmassa tuloerässä »talonomistajien maksuja», joka vajaus nousee n. Smk. 330,000: —.

Kauppahallit ja kauppatorit.

Kalapihan tileissä huomataan kaksi vuoden kuluessa käyttämätöntä määrärahaa, nimittäin »puhtaanapito ja lumensulatus» nimikkeiden kohdalla, jotka kirjanpäätöksessä on merkitty säästöksi. Kumminkin on anottu ja myönnetty lisämääräraha näille momenteille. Syynä tähän ristiriitaisuuteen näyttää olevan se, että rahatoimikamarista on puhtaanapitolaitokselle annettu määräys

merkitä laitoksen puhtaanapidosta kalapihassa velkoma lasku väärälle määrärahalle, nimittäin 13 P. L. IX. 7 »yleisten paikkain ja katuosain puhtaanapito», kalapihan määrärahain 14 P. L. II. 2 ja 3 asemasta.

Kaupungin kiinteä omaisuus.

Että osassa tämän menopääluokan tilejä keskuskirjanpito osottaa useita, vaikkakin pienempiä myönnytystä vailla olevia ylityksiä, vaikka paljon suurempia lisämäärärahoja samoihin kohtiin on haettu ja myönnetty, riippuu siitä, että mainittuihin määrärahoihin sisältyy joukko erikoismäärärahoja kuuluen eri kiinteimistöille samanlaisiin menoihin, joista erikoismäärärahoista toiset ovat jättäneet säästöä, toisia on taas ylitetty.

Vastaavassa tuloosastossa huomataan »tonttien myynti ja myytyjen tonttien kauppahinnan kuoletus», 2 milj. mk:n suuruiseksi arvioidussa tulonimikkeessä, yli 1 milj. markan suuruinen vajaus, mikä osottaa vähäistä tonttien kysyntää ja myyntiä vuoden kuluessa. Toisaalta on todettavissa suurenlainen, enemmän kuin 200,000: — markan ylitulo entisestä seurahuoneesta lasketuissa vuokratuloissa, mikä saa selvityksensä pääasiassa sen kautta, että budjettierää arvioitaessa jätettiin huomioonottamatta Elintarvelautakunnan velvollisuus maksaa kaupunginkassalle korvaus huoneustostaan tässä talossa sekä lämmöstä ja valosta.

Sekalaiset menot.

Määräraha nimikkeellä »erin. kaupungin talojen kaluston korjaus ja täydennys» Smk. 50,000: — on ilman asianomaista myönnytystä ylitetty runsaasti 6,000: — markalla.

Että määrärahasta »peruutuksia ja poistoja varten verotetuissa varoissa ja muissa tuloissa» Smk. 1,200,000: — on säästönä kirjattu n. Smk. 850,000: — pitää revisionikonttori virheellisenä. Kunnallismaksujen viivästyneiden kantojen johdosta ei vuoden kuluessa myöskään vastaavia poistoja ole tullut kysymykseen. Kun niin muodoin nämä poistot tullaan tekemään myöhemmin kuin mitä oli tarkoitettu, olisi tarkoitukseen myönnetyt määrärahat pitänyt siirtää seuraavaan vuoteen. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä kun v. 1921 tehdyt ja vielä tehtävät poistot aikaisemmilta vuosilta nousevat n. Smk:si 7 milj. laskettuun määrään. Ei ole oikein hävittää tällä tavoin syntyneitä säästöjä sitä enemmän rasittaakseen jonkun toisen vuoden määrärahoja.

Tässä on syytä huomata, että viimeksi mainittu määrä 7 milj. markkaa on pääasiassa v. 1918 ja 1919 verotettujen *kunnallisverojen* poistoja, mikä summa on n. 12 % koko mainittujen vuosien verotuksesta.

Kaupunginvaltuuston käyttövarat.

Määräraha Smk. 3,500,000: — on kokonaan käytetty ja tekeekin se ainoastaan pienemmän osan vuoden budjetissa määrittelemättä olleista ja vuoden kuluessa

lisäksi ilmenneistä menoista. Kaupunginvaltuuston[1] päätöksen mukaan $^{28}/_{9}$ 1920 on käyttövarojen loputtua lisäksi esiintyvät menot merkittävä vuoden *tilierotukselle* ja ovat tämmöiset menot nousseet ei vähempään kuin Smk. 11,664,008: 79.

Mikäli koskee kaupungin budjetissa huomioonotettuja *tuloja*, on edellä menojen yhteydessä jo tehty useita huomautuksia vastaavannimisten pääryhmien molemmista osista. Useimmissa jälellä olevista tuloosastoista on kertynyt enemmän kuin mitä budjetissa oli laskettu. Kumminkin osottaa tili liikennemaksuja suurempaa, jonkunverran yli Smk. 400,000: — nousevaa vajausta, mutta korvautuu tämä vajaus lähimailleen jo tuulaakimaksujen ylituotossa.

Kunnallinen verotus. Kun asianomainen kunnallisverotuksen käsittely ja velotus on suuresti myöhästynyt, voitiin v. 1920 toimittaa ainoastaan ensimäisen kantoerän kanto saman vuoden taksoitussummasta ja sekin vuoden lopussa. Sitävastoin suoritettiin mainittuna vuotena koko v. 1919 verokanto, mikä olisi pitänyt tapahtua edellisenä vuotena.

Näiden myöhästymisien kautta ja jossain määrin riippuen myöskin ulosottolaitoksen heikkoudesta kaupungin saatavien perimisessä, on kaupunginkassalle aiheutunut vaikeuksia vieläpä suuria vahinkoja, kun sen on siten täytynyt suureksi osaksi elää n. s. etumaksuilla ja ottaa huomattaviin summiin nousevia tilapäisiä lainoja erittäin korkealla korolla. Se käy selville siitäkin, että kaupunki *tilapäisten lainojen ja pankkiluoton korkoina*, niinkuin aikaisemmin on osotettu, on vuoden kuluessa maksanut runsaasti 5 milj. markkaa. Tässä yhteydessä huomautettakoon, että kunnallismaksujen jäämät vuosivaihteessa 1920—21 tekivät tuon valtavan summan Smk 65,990,429: 36, josta kannannan myöhästymisen kautta n. 52 miljoonaa ei edes ollut vielä maksettavaksi langennut. Sama vaikea tilanne on edelleenkin käsillä.

Kun muutenkaan kaupungin kunnallismaksujen verollepanoa etenkin tuloilmoitusvelvollisuuden voimaanastuttua ei ole näyttänyt voitavan suorittaa kaikissa suhteissa järkiperäisesti ja tarpeellisella menestyksellä, kuten asiallinen ja täysin oikeudenmukainen verotus edellyttää, olisi tehtävä kaikki voidakseen *saada tämä tärkeä hallinnonala, kunnallisverotus, ilman viivytystä järjestetyksi ajan ja uusien vaatimusten mukaisesti.*

Maatilalautakunta. Sittenkun Kaupunginvaltuusto $^{18}/_{12}$ 1919 oli päättänyt, että Boxbacka A/B, Hertonäs gods A/B ja Tolvmans A/B, joiden koko osakemäärät kaupunki oli hankkinut itselleen, olisivat purettavat, niiden omaisuus liitettävä kaupungin omaisuuteen sekä niiden samoinkuin Boxbacka A/B hallinnon alle kuuluneiden Domarbyn, Oulunkylän ja Viikin karjatalon alueiden hoito jätettäisiin kunnalliselle hallitukselle, asetettiinkin jonkun aikaa sen jälkeen semmoinen hallitus. Helmikuun lopulla 1920 ensimäisen kokouksensa jälkeen ilmoitti tämä hallitus asianomaisille, että sen virallinen nimi tulisi olemaan Helsingin kaupungin maatilalautakunta. Silloin voinee katsoa tämän lautakunnan toiminnan alkaneen. Sillä oli erikoinen asemansa kunnan hallinnossa sen johdosta, ettei mainittujen osakeyhtiöiden purkaminen juridisesti voinut käydä päinsä vielä v. 1920 kuluessa. Mainittujen muutosten kautta oli kaikkien näiden maatilusten hallinto kuitenkin tosiasiallisesti tullut kunnalliseksi. Meni osa vuodesta, ennenkuin uusi

järjestys tuli selvitetyksi. Maatilalautakunnan käännyttyä rahatoimikamarin puoleen päätti tämä 2 p:nä kesäkuuta, että lautakunnan oli seurattava kaupungin kassa- ja tililaitosohjesäännön määräyksiä ja oli sen alainen hallinto oleva kaupungin revisionikonttorin tarkastuksen alainen.

Ei kauan sen jälkeen alkoi revisionikonttorin työ lautakunnan pääkonttorissa Boxbackassa ja on tämä tarkastustyö ollut mitä vaikeinta ja raskainta laatua. Osottautui nimittäin pian, että talousteknillinen järjestely sekä kassa ja kirjanpidon hoito niinhyvin pää- kuin ala-asteillakin sekä yhteys hoitokeskuksen ja eri maatilojen välillä oli *siinä määrin puutteellista ja sekavaa*, että revisioni kohtasi melkein voittamattomia vaikeuksia tarpeellisia selvityksiä suoritettaessaan. Nämä epäkohdat näyttivät ilmeisesti olevan jatkoa sille järjestelmälle ja niille menettelytavoille, jotka maatiloilla viimeksi osakeyhtiömuodon aikana olivat vallinneet. Tässä sekamelskassa havaittiin pian epäilyttäviä seikkoja kassaliikkeeseen ja tilitykseen nähden. Sama henkilö edellisen hallinnon ajoilta hoiti edelleenkin niinhyvin kassaa kuin kirjanpitoakin pääkonttorissa. Tämä henkilö oli sitäpaitsi, ja pysyi semmoisena liiankin kauan, ainoa konttorissa toimiva henkilö, (omalla alallaan varmaankin taitava johtajaagronoomi mukaan luettuna), joka ollenkaan ymmärsi kirjanpitoa ja konttoriasioita. Lautakunnan myöhemmin asettama n. k. konttoripäällikkö oli aivan taitamaton ja vieras mainitulla alalla, joka ei omannut mitään arvonantoa konttorissa.

Kaikista näistä seikoista johtuen kääntyi revisionikonttori useita kertoja suullisesti lautakunnan puheenjohtajan sekä sittemmin kirjallisella kehotuksella lautakunnan puoleen »ilman viivykkiä ryhtymään mahdollisimman tarmokkaihin toimenpiteisiin revisionin osottamien epäkohtien korjaamiseksi.» Muuhun toimenpiteeseen kuin että kassa revisionikonttorin vaatimuksesta luovutettiin toiselle konttorissa palvelevalle henkilölle ei oltu ryhdytty. Tarkastuksen kulun aikana havaittiin nyt kassa- ja kirjanpitoseikoissa *ilmeisiä epäsäännöllisyyksiä*, aikaisemmin vuoden varrella tehtyjä ja *joihin silloinen kassanhoitaja-kirjanpitäjä ilmeisesti oli syyllinen.*

Revisionikonttorin huomaamien virheellisyyksien summa, kun vastavirheellisyydet syytetyn eduksi oli otettu huomioon ja erinäisten maksusuoritusten jälkeen, nousi per $^{31}/_{12}$ 1920 Smk:aan 42,507: 60, mikä summa otettiin myöskin liikkeen kirjanpäätökseen.

Että mainitunlaisia epäkohtia voi sattua on pidettävä suureksi osaksi *maatilalautakunnan tahi ehkä oikeastaan sen puheenjohtajan toimettomuudesta johtutoina vieläpä ilmeisenä pitkin vuotta jatkuneena huolimattomuutena niiden hallintotoimenpiteiden täyttämisessä, joita kunta oli asianomaiselle uskonut.* Tämä toimettomuus näkyi siinäkin, ettei edes maatiloille tai niiden pääkonttoriin Boxbackaan tehdyillä käynneillä oltu koetettu ottaa selville miten hallinto oli järjestetty, vielä vähemmin tunnettiin tai yritettiin korjata jo ei ammattimiehen silmiinkin pistäviä puutteellisuuksia. Sitäkin pahemmalta näyttää, kun, huolimatta revisionin havainnoista ja kehoituksista, pitkiä aikoja sai kulua, ilman että jotain yrityksiä paremman asiantilan luomiseksi oli havaittavissa.

Laajoista asiassa syntyneistä tarkastusasiakirjoista käy lähemmin selville myöskin tämän asian surulliset yksityiskohdat, joiden joukosta tässä on ehkä syytä huomauttaa esim. sellaisista seikoista, kuin että nyttemmin tuomioistuimessa syytetty maatilalautakunnan päähallinnon kassanhoitaja-kirjanpitäjä samalla oli paikkakunnan elintarvelautakunnan rahastonhoitaja ja kirjanpitäjä, huolimatta siitä, että Boxbackan y. m. maatilalautakunnan valvomat tilat olivat

tämän elintarvelautakunnan päähankkijoita, sekä edelleen että vieläkin toimessa oleva Boxbacka-tilan hoitaja, joka myös samalla oli tilan varastojen hoitaja, niinikään oli Boxbackan elintarvelautakunnan vararstonhoitaja sekä että Viikin karjatalon hoitaja samanaikaisesti oli mainitun elintarvelautakunnan johtavia henkilöitä y. m. samansuuntaista.

Huolimatta uuden kamreerin asettamisesta, joka lopullisesti tapahtui, vaikkakin myöhään, *valmistui maatilalautakunnan v. 1920 kirjanpäätös*, ainutlaatuinen tapaus kaupungin hallinnossa, *vasta heinäkuun lopulla kuluvaa vuotta*, joten maatilojen taloudellista liikettä koskettelevia tietoja kyseessä olevalta vuodelta ei ole voitu ottaa edes kaupungin jossain määrin myöhästyneeseen keskuskirjanpäätökseen. Taloussääntömäärärahat maatiloille oli täten niin hyvin meno- kuin tulopuolellakin kaupungin kirjoissa esitettävä koskemattomina, seuraavaan vuoteen siirtyvinä summina.

Nyt käsillä oleva kirjanpäätös, joka, johtuen osotetuista epäkohdista, on täytynyt tehdä ja revisionikonttorin tarkastaa kylläkin *epävarmalla pohjalla*, osottaa, olettamalla että edellä mainittu kassavaillinkikin Smk 42,507: 60 tulee maksetuksi, että kaupungin maatilojen taloudellinen liiketulos vuoden kuluessa, siis ottamatta ollenkaan huomioon mitään korkoa edes kaupungin täten kiinnittämälle n. 20 milj. markan suuruiselle ostohintapääomalle, on *tappiota* ei vähempää kuin *Smk. 274,073: 26* vastoin budjetissa laskettua Smk. 200,000: — suuruista *voittoa*. Mitään varmuutta siitä, ettei lisäksi muita, joko tarkotuksellisia tai huomaamattomuudesta johtuvia, epäsäännöllisyyksiä todellisuudessa olisi tapahtunut, ei mainitunlaisissa olosuhteissa voida antaa, ei edes vuoteen 1920 nähden. Olisi tärkeätä *mitä pikemmin saada poistetuksi se väliaikaisluontoinen ja puutteellinen asiaintila, mikä tällä kaupungin hallinnonalalla toistaiseksi, vaikkakaan ei niin suuressa määrässä kuin aikaisemmin, yhä edelleen vallitsee.*

Pulakausivirastot ja -laitokset.

Kansanravintohallituksen toiminta on Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan vuoden kuluessa lakannut. Sittenkun revisionikonttori aikoinaan oli tarkastanut sen kirjanpäätöksen ja loppusuorituksen sekä eräitä oikaisuja siinä toimituttanut, vahvistettiin liikkeen antama taloudellinen tappio asianomaisesti koko toimintaajalta Smk:si 926,161: 95 ja on jäänyt Elintarvelautakunnan asiaksi varoillaan peittää tämä tappio. — Ottaen huomioon sen suuren aineellisen ja yhteiskunnallisen hyödyn mitä tämä pulakausilaitos etenkin vaikean ja pitkäaikaisen ruokatarvepulan aikana on aikaansaanut, näyttää mainittu uhraus kunnan puolelta olleen perusteltua.

Elintarvelautakunnan tilit ja hallinto eivät tässä kertomuksessa aiheuta mihinkään muistutukseen. Tilivuoden kuluessa on huomattava asteettainen vähennys sen laajassa liikkeessä tapahtunut. Niinpä lakkasivat vähitellen voi-, maito-, sairas- ja alennuskonttorit. Sitävastoin laajentui jossain määrin sen toiminta sen kautta, että kaupungin keskuskeittiö, josta kansanravintohallitus oli huolehtinut, siirtyi lautakunnalle. Elintarvelautakunnan nettoylijäämä on vuodelta Smk. 2,911,561: 99.

Halkokonttori. Revisionikonttori on viime aikoina havainnut edelleen tarpeelliseksi ja on sillä ollut mahdollisuus tarkemmin tutkia tämän kunnallisen

halkoliikkeen tilejä ja hallintoa. Silloin on tavattu eräitä liiketapahtumia ja muita seikkoja, jotka viittaavat osaksi *omavaltaiseen menettelyyn lähimmän johdon, toimeenpanevan johtajan taholta*, osaksi muihin erehdyksiin liikkeen hoidossa. Niiden muistutusasioiden joukosta, joiden lähempään käsittelyyn revisionikonttori on katsonut aihetta olevan, mainittakoon tässä seuraavat:

eräs halkokonttorin, osittain halkotoimikunnalle esittelemättä tekemä suuri halkojen rahtausvälipuhe, joka kauppa, kun takuuta ei oltu asetettu, on revisionikonttorin laskelmien ja käsityksen mukaan tuottanut halkokonttorille lähes miljoonan markan tappion;

teollisen laitoksen, pääasiassa saha- ja telakkatoimintaa käsittävän, perustaminen ja ylläpitäminen Kuhmoisissa, joka laitos ei ole ainoastaan maksanut huomattavia summia, vaan myöskin ainakin v. 1920 käynyt melkoisella tappiolla;

suhteettoman suuret kustannukset, joita halkokonttorin käyttämät automobiilit ovat aiheuttaneet;

eräs sahatavarain myynti eräälle tuntemattomalle liikkeelle ilman, että jotain näkyvää olisi tehty ennen tavarain luovuttamista mainitun liikkeen vakavaraisuuden selvillesaamiseksi sekä samoin halkokonttorin menettely poistaa tästä johtunut tappio kirjoista halkotoimikunnan nähtävästi asiaa käsittelemättä; sekä

halkokonttorin menettely, vastoin Kaupunginvaltuuston päätöstä, että vuosien 1919 ja 1920 nettovoitot ovat käytettävät *kaluston arvon* poistamiseen, käyttää kerääntyneistä kirjatuista voitoista n. Smk:sta 2,3 milj. yli miljoonan nouseva summa *halkovaraston* inventarioarvon alentamiseen.

Edellisien johdosta on revisionikonttori lähetellyt muistutusmemoriaaleja kehoituksella selityksen antamiseen. Niistä on muutamia saatu odottaa vieläpä parisen kuukauttakin. Selityksiä, jotka suureksi osaksi ovat näyttäneet asian huomattavissa olevalta kiertämiseltä ja teennäisiltä, ei revisionikonttori yleensä ole voinut pitää tyydyttävinä.

Revisionikonttorin asiakirjoista näkyy sitäpaitsi joukko puutteita ja virheellisyyksiä hallinnon hoidossa tämän tilivuoden kuluessa. Erityisesti mainittakoon tämmöiselle laitokselle niin tärkeän varastokirjanpidon heikkous. Vuositilintarkastajain läpikäydessä ja tarkastaessa näitä kylläkin laajoja asiakirjoja tullee edelläesitettyjen muistutuskohtien ja päätelmien aiheellisuus varmennetuksi, niin yleisin piirtein kun ne tämmöisessä kertomuksessa on voitu ottaakin.

Edelleenkin on revisionikonttori katsonut asiakseen ottaa selvää siitä seikasta, että useat kaupungin taloudellisista virastoista ja laitoksista kuten köyhäinhoitolaitos, sairashuoneet y. m. ovat vuoden kuluessa hakeneet tavattoman suuria lisämäärärahoja polttoainekustannuksiinsa. On käynyt ilmi, *että halkokonttori on näille kaupungin laitoksille hankkinut suureksi osaksi huonoa, vieläpä hyvinkin ala-arvoista puuta.* Tämä käy esiin myöskin asianomaisten laitosten revisionikonttorille jättämissä selvityksissä ja lausunnoissa. Samaten on kuultu kaupungin lämpöteknikkoa. Revisionikonttori on täten tullut siihen varmaan käsitykseen, *että kaupungin halkoliikettä ainakin viime aikoina on hoidettu vähemmän kunnallisille laitoksille ja kaupunkitaloudelle hyötyä tuottavana laitoksena, kuin oleellisesti erillisenä liikkeenä.* Samaan tulokseen on myöskin kaupungin lämpöteknikko, ammattimies, tullut. Täten kaupunginkassalle koituneet tappiot ovat tuskin laskettavissa, mutta nousevat ne epäilemättä huomattaviin summiin. Huomioonottaen tämänkin on halkokonttorin kirjattu vuoden nettovoitto Smk. 1,675,293: 87 lievimmin sanottuna kyseenalainen.

Kun edellisen ohella on otettava huomioon se suuri tappiovaara, joka tämän

kunnallisen laitoksen liiketoimintaan nähden on olemassa revisionikonttorin jo aikaisemmin ilmaiseman käsityksen ja lausuntojen mukaan, *näyttää olevan syytä vakavasti kiinnittää päättävässä asemassa olevien kaupungin viranomaisten huomiota tähän.*

Hätäapukomitea. Tämän komitean toiminta-alueella on vuoden kuluessa tapahtunut oleellisia parannuksia. Uudelleenjärjestelysuunnitelma, johon kuului m. m. palkatun johtajan asettaminen koko toiminnalle, tehtiin lopultakin, minkä järjestelyn näihin töihin nähden Kaupunginvaltuusto $^{15}/_{12}$ 1919 vahvistikin. Aikaisemmin puuttunut yhteys komitean ja kaupungin keskuskassan ja kirjanpidon välillä tilitysasioissa on vuoden kuluessa aikaansaatu. Vuosikustannukset näistä hätäaputöistä ovat kaikkiaan nousseet Smk. 1,665,940: 96.

Kaupungin kirjanpäätöksen on revisionikonttori havainnut oikeaksi. V. *1920* taloussääntöä laadittaessa on nähtävästi poikettu aikaisempien vuosien järjestelmästä vähentää asianomaisten lautakuntien ja virastojen arvioimia määrärahamääriä. Suuret lisämäärärahat ovat suuressa määrin vaatineet Kaupunginvaltuuston käyttövaroihin ja vuoden tilierotukseen nojautumista, Kaupunginvaltuuston osoittaman menettelytavan mukaan. Nämä lisämäärärahat ja ylitysmyönnytykset, joita seuraavan vuoden valtuusto nähtävästi on ollut pakotettu tekemään, sekä edelleen myönnytyksettä tapahtuneet määrärahain ylitykset osottavat kuitenkin, etteivät asianomaiset hallinnot suureksi osaksi ole voineet noudattaa asianmukaisesti vahvistettua taloussääntöä.

Niiden määrien summa, joilla joukko budjettimäärärahoja on ylitetty, on Smk. 28,438,168: 50. Jos tähän lisätään erinäisten tuloerien antama vajaus laskettuihin tuloihin verrattuna Smk. 3,695,836: 52 tulee tilien negatiivinen tulos kaikkiaan olemaan Smk. 32,134,005: 02. Jos tästä vähennetään taas säästöä antaneiden määrärahojen säästymät Smk. 6,559,335: 37 sekä ylitulot laskettuihin tuloihin verrattuna Smk. 14,696,363: 07 eli kaikkiaan Smk. 21,255,698: 54, tilien positiivinen tulos, tulee esille *vuoden tulos*, joka niinmuodoin on *vajausta*, nousten *Smk. 10,878,306: 48.*

Jos tästä vajauksesta vähennetään erotus v. 1920 taloussäännössä edelliseltä vuodelta siirtyväksi lasketun Smk. 29,500,000: — ja sittemmin todetun vajauksen Smk. 18,878,237: 27 välillä, mikä erotus tekee Smk. 10,621,762: 73, saadaan vuodeksi 1921 siirtyvä *vajaus Smk. 256,543: 75*, joka v. 1921 taloussäännössä on arvioitu Smk:si 7,000,000: —. Kuten näkyy on vuodeksi 1920 liian korkeaksi arvioitu vajaus Smk. 29,500,000: — vaikuttanut mitä suurimmassa määrin edullisesti saman vuoden kirjanpäätökseen, myöskin eduksi v. 1922 verotettavalle summalle, mutta tulevat varmaan monet huomattavat menot, jotka vuodenvaihteessa 1920—21 siirtyvät varoina ja jotka lähemmin käyvät esiin kaupungin kirjanpidossa »rahasäännön ulkopuolella olevista tileistä», vaikuttamaan vastakkaiseen suuntaan.

Kaupungin *varat* omaisuusluettelon mukaan ovat vuoden kuluessa lisääntyneet Smk:lla 70,914,732: 75 ja tekivät $^{31}/_{12}$ *Smk. 561,080,487: 89*, *velat* ovat samana aikana suurentuneet Smk:lla 73,261,864: 31 ja nousivat vuoden päättyessä Smk. 338,569,140: 39. *Kirjanpito* osottaa niin muodoin Smk. 2,347,131: 56 omaisuuden vähennystä samoinkuin että varat vuoden vaihteessa olivat *Smk. 222,511,347: 50* velkoja suuremmat.

Samoinkuin edellisinäkin vuosina on kaikki kaupungin obligationilainoihin kuuluvat v. 1920 lunastetut obligationit ja kupongit luetut revisionikonttorissa sekä jätetyt allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetillä ja sisällysluettelolla varustetuissa kääreissä säilytettäväksi rahatoimikonttorin holviin. Myöskin säädetty kertomus v. 1876 vesijohtolainan hoidosta liitetään tähän tarkastuskertomukseen.

Myöskin *lahjoitusrahastojen* tilit ja hallinto on tarkastettu eikä revisionilla ole ollut mitään erikoista huomauttamista niiden johdosta.

Revisionikonttori on kyseessä olevana tilivuotena 1920 toimittanut johtosäännönmukaisia *kassatarkastuksia* niinhyvin kaupungin vakinaisissa ja pulakausilaitoksissa kuin myöskin kaupungin varoja säilyttävien yksityisten luona, kaikkiaan lähes viidessäkymmenessä kassassa, ja oli näiden tarkastusten lukumäärä *169*. Niiden kulusta on tarkastustilaisuuksissa laadittu pöytäkirjat, jotka täten jätetään asianomaisesti huomioonotettaviksi.

Kaupungin irtaimen omaisuuden inventtaajat jotka ovat suorittaneet tehtävänsä revisionikonttorin myötävaikuttaessa, ovat kirjelmällä 23 p. maaliskuuta 1921 lähettäneet kertomuksensa vuositilintarkastajille annettavaksi. Niiden muistutusten johdosta, joita mainitussa kertomuksessa esiintyy, on rahatoimikamari asianomaisille virastoille ja laitoksille lähettänyt 26 p. huhtikuuta päivätyn kiertokirjeen, jossa asianomaisia kehoitetaan huolehtimaan muutamien osotettujen epäkohtien poistamisesta. Tällä tavoin ei kuitenkaan näytä kaikkia puutteellisuuksia mainitulla alalla voitavan auttaa. Heikoimpana kohtana on peräänkatsonnan puute siihen kaupungin irtaimistoon nähden, joka syystä taikka toisesta virastoissa ja laitoksissa on joutunut pois käytännöstä. Yhteistä säilytyspaikkaa kaikille näille esineille puuttuu, minkä vuoksi ne ovat olleet enimmäkseen hajallaan ilman valvontaa osaksi kaupungin tavaravarastossa osaksi virastojen ullakoilla ja kellareissa. Kaupungin laitokset ovat useinkin semmoisten esineiden tarpeessa, joita voisi saada täten syrjäänpantujen esineiden joukosta, mutta joita, kun asianlaitaa ei tunneta, sensijaan ostetaan muualta korkeisiin hintoihin samalla kun käytöstä poissaolevat jätetään pilautumaan.

Myöskin tässä suhteessa olisi kaupungin taloudelle tärkeää *ostokonttorin* olemassaolo, jonka tehtäviin kuuluisi koota, luetteloida ja säilyttää kaikki edellämainitunlainen irtaimisto, vastaanottaa sitä ja taas luovuttaa. Sittenkun semmoisen hallintoelimen tarpeellisuutta aikaisemmin tarkastuskertomuksissa on osoitettu, asetettiin Kaupunginvaltuuston antaman velvoituksen mukaan rahatoimikamarin toimesta viime keväänä komitea, joka, ilmoituksen mukaan, on pari kertaa kokoontunut. Jos ostokonttorin perustaminen jostakin syystä viivästyisi, *olisi hetimmiten ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin edellämainitun epäkohdan pikaiseksi poistamiseksi.*

Helsingin kaupungin Revisionikonttori:

Gunnar Winter.

Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1920.)*

Keisarillisen senaatin toukokuun 17 p:nä 1876 julkaiseman päätöksen mukaisesti saa revisionikonttori, tarkastettuaan Helsingin kaupungin vesijohdon lunastamiseksi otetun 5 % lainan kirjanpidon ja hoidon vuodelta 1920, täten antaa seuraavan tarkastuskertomuksen.

Marraskuun 1 p:nä 1920 arvottiin 1 p:nä toukokuuta 1921 lunastettaviksi obligatioita yhteensä 65,200 markan määrä, nimittäin:

Litt. A. — Smk 1,000: — N:ot 43, 56, 60, 77, 116, 122, 149, 153, 172, 176, 209, 228, 242, 257, 262, 263, 357, 382, 391, 407, 412, 462. = 22 kpl.

Litt. B. Smk 500: — N:ot 37, 40, 72, 126, 132, 161, 168, 173, 175, 176, 199, 204, 218, 228, 238, 239, 247, 307, 325, 393, 396, 403, 404, 409, 414, 426, 444, 447, 468, 474, 523, 548, 593, 638, 644, 663, 671, 689, 698, 705, 707, 796, 799, 812, 822, 866, 907, 923, 927, 979, 983, 989, 1031, 1044, 1056, 1066, 1101, 1205, 1238, 1258, 1328, 1365, 1376, 1377, 1429, 1460. = 66 kpl.

Litt. C. — Smk. 200: — N:ot 18, 57, 58, 97, 115, 127, 133, 175, 178, 191, 204, 277, 294, 295, 345, 350, 389, 390, 436, 493, 504, 510, 528, 529, 532, 536, 537, 548, 616, 651, 672, 687, 692, 695, 711, 731, 746, 782, 789, 823, 838, 854, 901, 907, 910, 918, 922, 969, 1090, 1212, 1227. = 51 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevia obligatioita oli joulukuun viimeisenä 1919 ..... Smk. 528,627: 25

Vuonna 1920 lunastettiin:

Arvottuja obligatioita määrään	Smk.	61,360: —		
sekä erääntyneiden obligatioiden korkolippuja	»	720: —	Smk.	62,080: —
Vastuusumma obligatioita $^{31}/_{12}$—20			Smk.	466,547: 25
Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamattomia obligatioita	Smk.	23,567: 25		
vähennettyä lunastetut korkoliput	»	720: —	Smk.	22,847: 25
on jälellä kuolettamatta			Smk.	443,700: —
Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimeisenä 1919 yhteensä	Smk.	2,125: —		
V. 1920 lunastettavaksi erääntyneet korkoliput	»	23,737: 50	Smk.	25,862: 50
Vuoden varrella lunastettiin korkolippuja	Smk.	24,192: 50		
siitä vähennettynä erääntyneiden obligatioiden korkoliput	»	720: —	Smk.	23,472: 50
Lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja jäljellä			Smk.	2,390: —

* Revisionikonttorin suomentama.

Kaikki lainaan kuuluvat, vuoden varrella lunastetut obligatiot ja korkoliput luettiin revisionikonttorissa sekä pantiin allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetillä ja sisällyksen merkinnällä varustetussa kääreessä säilöön rahatoimikonttorin holviin.

Helsingin kaupungin revisionikonttori, huhtikuun 5 p:nä 1921.

Gunnar Winter.

Juhana Toiviainen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys omakotirakennusten paikaksi osoitetun alueen laajentamisesta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Elok. 11 p:nä 1921.

N:o 1107.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuustolle osoitetussa ja rahatoimikamariin annetussa kirjelmässä on kaupungin sosialilautakunta maininnut, että Valtuuston $^{6}/_{6}$ 1920 tekemä päätös osoittaa Toukolan korttelit n:ot 912 ja 913 omakotirakennusten paikaksi on osoittautunut erittäin onnelliseksi.

Suuri osa mainittujen korttelien tonteista on jo vuokrattuna [1]) ja useita rakennuksia valmiina tai tekeillä. Tosin saavat tontinvuokraajat kaupungilta avustusta siinä muodossa, että vuokramaksut ensi vuosikymmeninä ovat verraten vähäiset, alkaen 30 markasta ja päättyen 600 markkaan vuodessa, mutta lukuisia huoneita rakennetaan näille vuokratonteille ilman että kaupungin on, niinkuin esim. Käpylän esikaupunkialueella on ollut laita, tarvinnut pitkiksi ajoiksi sitoa mainittavia käteisvaroja näiden rakennusyritysten avustamiseen.

Mainiten edelleen, että tuollaisten omakotitalojen paikoiksi sopivien tonttien kysyntä muissakin osissa kaupunkia on vilkas, ja viitaten kaupunginasemaarkkitehdin laatimaan jaoitussuunnitelmaan lautakunta ehdottaa, että erinäiset mainitussa jaoitussuunnitelmassa tarkemmin osoitetut, Käpylän puutarhaesikaupungin lounaispuolella sijaitsevat korttelit luovutettaisiin omakotitalojen paikaksi.

Kun siinä piirustusten tarkastuksessa, joka (Toukolan) korttelien n:ojen 912 ja 913 voimassa olevan rakennusjärjestyksen mukaan on kaupungin viranomaisten (m. m. sosialilautakunnankin) toimitettava, on käynyt selville, että piirustukset usein ovat olleet laadultaan ala-arvoisia, ehdottaa lautakunta samalla, että eräille tarkemmin mainituille puheenalaisen alueen tonteille nyt vahvistettaisiin erityiset, kirjelmän oheiset »mallipiirustukset», joita asianomaisten vuokraajain olisi noudatettava näitä tontteja rakentaessaan.

[1]) Nyttemmin ovat kaikki tontit vuokrattuina.

Käpylän ja Uuden Vallilan voimassa olevia vuokraehtoja ehdotetaan noudatettaviksi myöskin nyt puheena olevain korttelien tontteihin nähden, kuitenkin rakennusyritysten rahoittamisen helpoittamiseksi vaarinottamalla Kaupunginvaltuuston kokouksessaan $^{23}/_{2}$ 1921 jo vahvistamia muutoksia.

Rakennettaessa olisi noudatettava (Käpylän) korttelien n:ojen 806—820 voimassa olevan rakennusjärjestyksen määräyksiä, mutta ehdotettujen mallipiirustusten johdosta olisi kuitenkin mainitun rakennusjärjestyksen 1 § muodostettava uudestaan.

Lopuksi ehdotetaan, että Käpylän korttelien n:ojen 806—820 voimassa olevia yleisiä luovutusehtoja sovellettaisiin myöskin nyt puheena olevien korttelien tontteja luovutettaessa. Rahatoimikamari valtuutettaisiin ottamaan vuokraaja ja määräämään vuokramaksu, huomioon ottamalla että kullekin tontille teetettäisiin siihen sopiva rakennus ja että vuokramaksu määrättäisiin kulloinkin vallitsevien olojen mukaisesti.

Edellä esitetyn kooten sosialilautakunta ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

1) hyväksyä esityksen oheisessa piirustuksessa osoitetut Käpylän puutarhaesikaupungin korttelit n:ot 860—862, 865—874 ja 876 luovutettaviksi omakotirakennusten paikaksi;

2) hyväksyä kaupunginasema-arkkitehdin laatiman näiden korttelien asemakaavan siihen merkittyine rakennusajoineen;

3) hyväksyä esityksen oheiset mallipiirustukset noudatettaviksi Vipusentien tonteille n:oille 14, 16, 18, 20, 22, 28, 30, 32, 36, 38, 40, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 25, 27, 33 ja 35 sekä Perä-Pohjolantien tonteille n:oille 1, 3, 5, 2 ja 4 rakennettaessa;

4) hyväksyä ylempänä mainittujen korttelien vuokrasopimusehdoiksi ne ehdot, jotka Kaupunginvaltuusto helmikuun 23 p:nä 1921 vahvisti noudattaviksi Käpylän ja Vallilan asuntotonttien vuokrauksessa;

5) vahvistaa mainituille kortteleille Käpylän kortteleille n:oille 806—820 vahvistetun rakennusjärjestyksen lisäämällä 1 §:n 2 kohdaksi seuraavan määräyksen:

»Vipusentien tonteille n:oille 14, 16, 18, 20, 22, 28, 30, 32, 36, 38, 40, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 25, 27, 33 ja 35 sekä Perä-Pohjolantien tonteille n:oille 1, 3, 5, 2 ja 4 saa teettää ainoastaan vahvistettujen mallipiirustusten mukaisia asuinrakennuksia»;

6) vahvistaa seuraavat yleiset ehdot noudatettaviksi puheenalaisia kortteleja luovutettaessa:

Kaikki korttelien n:ojen 860—862, 865—874 ja 876 tontit luovutetaan vuokralle.

Vuokrakausi on enintään 60 vuotta, ja tulee sen kaikille edellä mainittujen korttelien tonteille päättyä yhtaikaa.

Tontit annetaan vuokralle kiinteistä vuokramaksuista, ja on rahatoimikama-

rin asia sosialilautakunnan ehdotuksesta määrätä vuokran suuruus ja ottaa alueelle vuokralainen; sekä

7) antaa rahatoimikamarin toimeksi ryhtyä kaikkiin edellä mainituista päätöksistä johtuviin toimenpiteisiin.

Tarkemman selvityksen saamiseksi on asia ollut lähetettynä kaupungin yleisten töiden hallitukseen, joka, viitaten kaupunginasema-arkkitehdin antamaan promemoriaan siihen kuuluvine asemakarttoineen ja kustannusarvioineen, puolestaan ehdottaa, että vuokrakausi, joksi mainitut korttelit luovutetaan omakotialueeksi, määrättäisiin 50 vuodeksi sekä että vuokramaksua korotettaisiin joka 5 ja 10 vuosi huomioon ottamalla kaupungille koituneet kustannukset teiden, vesijohtojen y. m. parannusten aikaansaamisesta.

Puheenalaisessa promemoriassa kaupunginasema-arkkitehti mainitsee, että rakennuskonttorin kaupunginasemaosasto oli yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa laatinut promemorian oheisen kaupunginasemakaavan siihen kuuluvine mallipiirustuksineen, ja yhtyy kaikin puolin lautakunnan esittämään ehdotukseen, sitä mieluummin kun nykyään näyttää vallitsevan huomattavaa halua omakotiasuntojen rakennuttamiseen. Kun puheenalaisella alueella on eräitä venäläisten sotilasviranomaisten teettämiä, käyttökelpoisessa kunnossa olevia teitä, voidaan heti rakennuttaa 45 vuokratonttia tarvitsematta kaupungin käyttää minkäänlaisia kustannuksia puheenalaisen alueen liikenneväyläin teettämiseen. Kun kuitenkin pääsy kortteleihin n:oihin 861, 862 ja 865—868 yksinomaan näitä teitä käyttämällä kuitenkin on vaikeanlainen, ehdottaa kaupunginasema-arkkitehti, että Pakaankadun ja n. s. Vipusentien välille teetettäisiin 4 m. leveä tavallinen ajotie. Tämä tie helpottaisi huomattavassa määrässä pääsyä edellä mainittuihin kortteleihin ja muodostaisi osan vastaista Perä-Pohjolantietä. Promemorian oheisen kustannusarvion mukaan olisi menoja tämän 250 metrin pituisen tien teettämisestä noin 30,000 markkaa, ja kaupunginasema-arkkitehti ehdottaa, että hallitus sekä puoltaisi lautakunnan ehdotusta että myös hankkisi 30,000 markan määrärahan edellä mainitun tien teettämiseen.

Rahatoimikamari, joka on tänä päivänä pitämässään kokouksessa harkinnut puheenalaista asiaa, on katsoen Toukolan korttelien n:ojen 912 ja 913 tonttien luovutuksesta jo saavutettuihin kokemuksiin sekä siihen harrastukseen, jota omien kotien hankkiminen nykyään näyttää herättävän yleisössä, katsonut voivansa pääasiassa puoltaa lautakunnan tekemää ehdotusta, varsinkin kun se osittain voidaan heti toteuttaa tarvitsematta käyttää mainittavia kustannuksia alueen kuntoon panettamiseen.

Vaikka edellä esitetyn selvityksen mukaan katujen tai teiden teettäminen aluksi rajoittuisi kaupunginasema-arkkitehdin ehdottamaan 4 m leveään, Perä-Pohjolantien vastaiselle paikalle teetettävään tiehen, on rahatoimikamarin mielestä alueen tultua rakennetuksi kysymys valaistus- sekä vesi- ja viemärijohtojen teettämisestä sinne ennemmin tai myöhemmin astuva etualalle. Jonkin aikaa

voidaan vesikysymys luultavasti järjestää siten, että vuokraajat teettävät alueilleen mikäli mahdollista tavallisia kaivoja tai noutavat vetensä jostakin vesiputkesta, jommoinen mainittavitta kustannuksitta voidaan laittaa Pakaan- ja Pohjolankadun risteyksen läheisyyteen.

Jos kuitenkin uusi vesiputki siihen kuuluvine jakelu- ja viemärijohtoineen laitettaisiin puheenalaiselle alueelle, lienee siitä kaupungin rakennuskonttorin antamain tietojen mukaan tuntuvia kustannuksia, arviolta noin 150,000 markkaa. Mitä taas yleisiin viemärijohtoihin tulee, ei niitä verraten pitkiin aikoihin tarvinne teettää, syystä että asutus puheenalaisella kaupunkialueella on oleva verraten harvaa ja viemärijohtojen tarve käy pakottavaksi vasta kuin vesijohto teetetään.

Valaistuskysymys sitä vastoin täytynee ottaa ratkaistavaksi heti kuin asutusta on puheenalaiselle alueelle syntynyt. Kaupungilla on siis aluksi oleva verraten vähäisiä kustannuksia siitä, että osa edellä mainittuja kortteleja luovutetaan ehdotettuun tarkoitukseen. Mutta varsin luultava on, että vastaiset vuokraajat vastedes jyrkästi vaativat valaistus-, vesi- ja viemärijohtoja y. m. rakennettavaksi. Mihin määriin nämä kustannukset todellisuudessa nousevat, on nykyhetkellä mahdoton arvata, mutta kaupungin Käpylän puutarhaesikaupungissa tuollaisiin töihin jo nyt käyttämät noin 2,400,000 markan kustannukset antavat likimääräistä käsitystä siitä, kuinka suuria menoja tuollaiset yritykset vastedes voivat aiheuttaa. Viimeksi mainittujen seikkain johdosta samoin kuin siihenkin nähden, että nyt ehdotettu alue kamarin mielestä on liian laaja jo nyt kokonaisuudessaan luovutettavaksi omakotiasuntojen paikaksi ja kun kamari on piammiten Valtuustolle lähettävä ehdotuksen Toukolan omakotialueen laajentamiseksi, on kamari sitä mieltä että, samalla kuin korttelit n:ot 870—874 ja 876 toistaiseksi ainoastaan varattaisiin eikä niiden käyttämisestä nyt tehtäisi erikoista päätöstä, aluksi ainoastaan korttelit n:ot 861, 862 ja 865—868, joiden useimmille tonteille jo nyt pääsee valmiita teitä pitkin, luovutettaisiin tarkoitukseen. Sen ohessa lienee, samoin kuin oli laita vuokratessa asuntopalstoja Reimarsin tilalta, vuokrasopimuksiin pantava määräykset, ettei vuokraajalla ole oikeutta vaatia teetettäväksi katuja, vesi- ja viemärijohtoja y. m., ellei kaupunki itse pidä ajankohtaa sopivana tuollaisten laitosten teettämiseen. Vuokrakauteen ja vuokramaksuihin nähden on kamari sitä mieltä että, vaikka kaupungin yleisten töiden hallituksen esittämät näkökohdat kaupungin kannalta katsoen ansaitsevat huomiota, voidaan vuokrakausi, jottei verraten kalliiden rakennuskustannusten kuoletus kävisi liian rasittavaksi, sopivasti määrätä hallituksen ehdottamaksi 50 vuoden ajaksi.

Sosialilautakunnan ehdotukseen että rahatoimikamari määräisi vuokramaksun, sittenkuin lautakunnalle on suotu tilaisuus lausua siitä mielensä, ei kamarilla ole mitään muistuttamista, varsinkaan kun Toukolan kortteleissa n:oissa 912 ja 913 olevain vuokratonttien luovutuksessa noudatettu menettely puhuu ehdotuksen puolesta.

Muihin lautakunnan tekemiin ehdotuksiin katsoo rahatoimikamari voivansa pääasiassa yhtyä. Mutta vaikka ehdotuksen oheisissa mallipiirustuksissa on asemapiirroksiin nähden huomiota ansaitsevia yksityiskohtia, eivät ne kamarin mielestä kuitenkaan kokonaisuudessaan ole omansa aikaansaamaan yksinomaan mieliyttävää vaikutusta. Sekä siihen katsoen, että se, joka rakennuttaa itselleen oman kodin ja tähän yritykseen käyttää, paitsi tuntuvia käteisvaroja, monessa tapauksessa myös runsasta henkilökohtaista työtä, varmaan haluaa muodostaa tämän kodin enemmän omain toivomustensa mukaisesti kuin nyt ehdotettujen mallipiirustusten mukaan on mahdollista, että myös huomioon ottaen, että kaupungin viranomaiset helposti voivat kieltäytyä hyväksymästä vajamittaisia piirustuksia, on rahatoimikamari sitä mieltä, ettei ehdotettuja mallipiirustuksia olisi määrättävä pakollisiksi erinäisiä tarkemmin mainittuja tontteja rakennettaessa.

Edellä lausutun johdosta kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

1) hyväksyä kaupunginasema-arkkitehdin laatiman ehdotuksen korttelien n:ojen 860—862, 865—874 ja 876 kaupunginasemakaavaksi ja näistä kortteleista luovuttaa n:ot 861, 862 ja 865—868 omakotirakennusten paikaksi sekä hyväksyä viimeksi mainittujen korttelien ehdotetut rakennusrajat;

2) viimeksi mainittujen korttelien tontit annettaviksi vuokralle määrätystä vuokramaksusta, johon nähden Valtuuston 23/2 1921 erinäisille Käpylän ja Uuden Vallilan kortteleille hyväksymät yleiset vuokraehdot ovat noudatettavina;

3) kaikkien usein mainituissa korttelеissa sijaitsevain tonttien vuokrakauden päättyväksi yhtaikaa ja olevaksi noin 50 vuotta;

4) tontteja rakennettaessa korttelеille n:oille 806—820 vahvistetun rakennusjärjestyksen määräysten olevan noudatettavina;

5) valtuuttaa rahatoimikamarin ottamaan tontinvuokraajat ja sosialilautakuntaa kuultuaan määräämään vuokramaksut; sekä

6) antaa rahatoimikamarin tehtäväksi ryhtyä kaikkiin edellä mainitusta päätöksestä johtuviin toimenpiteisiin.

Asiassa syntyneet kirjat ynnä 1 kartta ja 7 piirustusta on rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:
Arthur Castrén.

Karl Hård af Segerstad.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden kuljetuksen järjestämisestä sekä tällaisten henkilöiden vastaanottolaitoksen perustamisesta.

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Lokak. 2 p:nä 1922.

N:o 1533.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetepäätöksellä lokakuun 21 päivältä 1921 on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa terveydenhoitolautakunnan esityksestä äkillisesti sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöiden kuljetuksen järjestämisestä sekä tällaisten henkilöiden vastaanottolaitoksen perustamisesta. Kun rahatoimikamarin vaatima sairaalaylihallituksen lausunto saapui viime vuoden lopulla eikä siis päätöstä asiassa olisi voitu saada ennen menoarviokäsittelyä, on rahatoimikamari ottanut asian vasta tänä syksynä esille.

Rahatoimikamari on ollut täysin yhtä mieltä sairaalaylihallituksen kanssa siitä, että kaupungilla ei ole mitään pakottavaa syytä perustaa erityinen *tapaturma-asema*, niinkauan kuin valtio pitää yllä kirurgisessa sairaalassaan sellaista. Myöskään ei ole kuulunut valituksia siitä, että tästä suhteesta olisi mitään haittoja, tilanahtautta t. m. s. ilmaantunut. Kun sitä paitsi Helsingin kaupunki ylläpitää suurta sairaalalaitosta, jonka kautta valtio pääsee velvollisuudesta hankkia sairashoitoa Helsingin kaupungista kotoisin oleville sairaille ja saattaa täällä oleviin yleisiin sairaaloihinsa vastaanottaa sitä enemmän potilaita Uudenmaan läänistä ja koko maasta, ei ole myöskään liiaksi vaadittua, että valtio edelleen ylläpitää tapaturma-asemaa. Sairaalaylihallitus on myös osoittanut, että suuren tapaturma-aseman perustaminen Marian sairaalaan kohtaisi suuria, miltei voittamattomia esteitä. Lisäksi tuottaisi sellaisen perustaminen kaupungille sangen tuntuvia kustannuksia. Rahatoimikamari on sen vuoksi ollut sitä mieltä, että kysymys tapaturma-aseman perustamisesta Marian sairaalan yhteyteen saisi raueta.

Samoin on rahatoimikamari voinut yhtyä sairaalaylihallituksen mielipiteeseen *sairaankuljetusolojen* parantamisesta siihen suuntaan kuin terveydenhoitolautakunnan ehdotuksessa on esitetty. Tässä suhteessa olisi siis rahatoimikamarin mielestä siirryttävä autokuljetukseen ostamalla aluksi, kuten terveydenhoitolautakuntakin on ehdottanut, yksi sairaankuljetusauto, jota varten ensi vuoden

menosääntöin olisi merkittävä Smk:n 110,000: — erä. Tällä summalla on eräs autoliike kaupungissa luvannut varata ensi vuoden alkuun soveliaan sairaankuljetusauton. Entiset sairasvaunut pidettäisiin, kuten komiteakin on ehdottanut, varalla säännöllisissä oloissa tuberkuloottisia tauteja sairastavia varten, ettei tartuntaa tarvitsisi peljätä. Palolaitos voisi komitean ehdotuksen mukaisesti huolehtia edelleenkin sairaitten kuljettamisesta. Auton käyttökustannuksiin nähden on rahatoimikamari laskenut tultavan toimeen Smk:lla 30,000: — terveydenhoitolautakunnan ehdottaman 60,000: — markan sijasta. Lisäksi olisi palomestarin käytettäväksi edelleen asetettava 15,000 markkaa kuljettajakysymyksen järjestämistä varten. — Sen sijaan henkilöauton ostaminen voisi kamarin mielestä jäädä toiseen kertaan.

Mitä sairaankuljetustaksaan tulee, olisi sen vahvistaminen edelleen jäävä terveydenhoitolautakunnan asiaksi. Sairaalaylihallituksen selostus taksasta ei ole aivan oikea. Tammikuun 27 p:nä 1921 vahvistetun taksan mukaan olivat sairaankuljetusmaksut:

Varattomilta, riippumatta etäisyydestä	5	markkaa
Muilta henkilöiltä 1—9 kaupunginosissa	10	»
Muista kaupunginosista	15	»
Esikaupungeista	20	»

Lisämaksu yksityisiin sairaaloihin kuljetuksesta 5 markkaa.

Mahdollisesti voisi taksaa, riippuen kuljetuskustannuksista, edelleen koroittaa. Rahatoimikamari kannattaa terveydenhoitolautakunnan ehdotusta, että kertyneistä varoista 10 % luovutetaan palomiehistön hyväksi.

Mitä *lääkärinpäivystykseen* tulee, on rahatoimikamari täysin yksimielinen terveydenhoitolautakunnan kanssa lääkärinmaksujen koroittamisesta, jonka johdosta ehdotettu 25,000 markan määräraha on tarkoitusta varten varattava. Lisäksi olisi vielä myönnettävä 4,000 markkaa sitä varten, että voitaisiin lääkärille korvata kustannukset sairaskäynnistä silloin, kun hän saa maksaa ajurille enemmän, kuin minkä hän saa sairaalta. Kaupungin olisi rahatoimikamarin mielestä yllämainitunlaisessa tapauksessa *taattava* päivystävälle lääkärille, jota äkillisissä sairaustapauksissa, yöllä tai sunnuntaisin kutsutaan sairaan luoksi, korvaus vuokra-ajuritaksan mukaan. Ensimäinen kaupunginlääkäri on laskenut lisämenot tässä suhteessa Smk:si 4,000: —.

Vielä olisi tärkeä saada *yöpäivystys* järjestetylle kannalle. Kun Marian sairaalaan perustettavaksi ehdotettu puhelinkeskus tulee kalliiksi, ja sairaalaylihallituskin on luopunut siitä, ja koska sanotun päivystyksen järjestäminen terveydenhoitolautakunnan huoneistoon, jossa jo ennestään harjoitetaan päivisin päivystä, on omansa keskittämään päivystyksen yhteen paikkaan, josta yleisölle olisi tuntuvaa etua, on rahatoimikamari asiassa neuvotellut ensimäisen kau-

punginlääkärin kanssa, joka hyväksyen ehdotuksen, on arvellut sen tulevan maksamaan, huomioonottaen 8 tunnin työpäivä Smk. 25,000: —, johon summaan tulee lisäksi erinäisiä siivous- y. m. menoja Smk 3,000: —.

Menoina ensi vuoden kulunkiarvioon olisi siis rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan otettavat seuraavat erät:

Sairaankuljetusauton ostamisen	Smk	110,000: —
Palolaitokselle määräraha auton käytö- ja kunnossapitokustannuksia varten	»	30,000: —
Samoin kuljettajakysymyksen järjestelyä varten	»	15,000: —
Lääkärinpäivystyskustannuksia	»	29,000: —
Yöpäivystystä vastan terveydenhoitolautakunnan huoneistossa	»	28,000: —
Yhteensä	Smk	212,000: —

Rahatoimikamari saa siis kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi ehdottaa,

että terveydenhoitolautakunnan ehdotus tapaturma-aseman ja vastaanottolaitoksen perustamisesta Marian sairaalaan evättäisiin;

että vahingoittuneiden ja äkillisesti sairastuneiden henkilöjen kuljetusta varten ostetaan sairaankuljetusauto, jota varten ensi vuoden menosääntöön otetaan Smk. 110,000: — suuruinen määräraha;

että rahatoimikamarille uskotaan toimeksi yksissä neuvoin terveydenhoitolautakunnan kanssa hankkia auto;

että terveydenhoitolautakunta oikeutetaan vahvistamaan sairaankuljetustaksa ja että palotoimikunta saa käyttää kertyneistä varoista 10 % palomiehistön hyväksi;

että palolaitokselle myönnetään ensi vuoden menosäännössä yhteensä Smk 45,000: — auton käyttö- ja kunnossapitokustannuksia varten sekä kuljettejekysymyksen järjestämiseksi;

että sunnuntai- ja yöpäivystä sekä äkillissä taudintapauksissa potilaiden kotona anettavaa lääkärinapua varten terveydendoitolautakunnan käytettäväksi ensi vuoden menosääntöön merkittäisiin yhteensä Smk 57,000: —;

että korvaus, jonka kaupunki takaa lääkäreille mainitunlaisista sairaskäynneistä, vahvistetaan 30 markaksi päivältä ja 60 markaksi yöllä, minkä ohessa palkkio sunnuntaipäivystyksestä korotetaan 50 markkaan; sekä

että kaupunki takaa lääkäreille edellämainitunlaisissa sairaskäynneistä ajurintaksanmukaisen korvauksen siinä tapauksessa, ettei potilas sellaista voi suorittaa.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Terveydenhoitolautakunta

Syysk. 29 p nä 1921.

N:o 294.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä syyskuun 10 päivältä 1914 teki terveydenhoitolautakunta seikkaperäisesti perustellun esityksen vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneitten henkilöjen kuljetuksen järjestämisestä sekä sellaisten henkilöjen vastaanottolaitoksen perustamisesta Marian sairaalaan (Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1915), mutta Kaupunginvaltuusto ei silloin katsonut voivansa myöntää tarkoitukseen tarpeellisia varoja. Kieltämätöntä kuitenkin on, että kysymys vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneitten henkilöjen kuljetuksesta meillä toistaiseksi on järjestetty kaikkea muuta kuin tyydyttävällä tavalla. Terveydenhoitolautakunta on sentähden katsonut olevan ottaminen tämän kysymyksen uudestaan käsiteltäväksi ja antanut tohtorien H. Bardyn, F. Hisingerin, F. Langenskiöldin, H. Ryömän ja H. Sundeliuksen muodostaman komitean toimeksi laatia ehdotuksen tämän ja muiden sen yhteydessä olevain kysymysten järjestämiseksi. Terveydenhoitolautakunta, joka on pääasiassa yhtynyt komitean mietinnössä esitettyihin näkökohtiin, pyytää komitean ehdotusten johdosta lausua seuraavaa.

Jotta vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneiden henkilöjen kuljetus voitaisiin toimittaa ajanmukaisella ja kaikin puolin tyydyttävällä tavalla, on komitea ehdottanut hankittavaksi kaksi sairaankuljetusautoa, minkä lisäksi komitean mielestä olisi suotava, että jokin kaupungin henkilöautoista sijoitettaisiin yöksi pohjoiselle paloasemalle lääkärien kuljettamiseksi potilaiden kotiin äkillisten taudintapausten yöllä sattuessa. Kaupungin palomestarin tätä viimeksi mainittua ehdotusta vastaan esittämien väitteiden johdosta terveydenhoitolautakunnasta kuitenkin näyttää sopivammalta, että aluksi hankitaan ainoastaan yksi sairaankuljetusauto ja pieni henkilöauto. Viimeksi mainittua voitaisiin monessa tapauksessa hyvin käyttää vahingoittuneiden ja sairaiden kuljetukseen, muttä sitä paitsi käytettäisiin sitä öiseen aikaan niiden lääkärien kuljetukseen, jotka terveydenhoitolautakunnan toimesta hankitaan äkkiä sairastuneille henkilöille. Lääkärinavun hankkiminen yöllä on nimittäin viime aikoina monasti kohdannut sangen suuria vaikeuksia, syystä ettei puhuteltu lääkäri ole voinut saada kyyditsijää potilaiden luo tai myös on saanut sen hänen oman palkkionsa ylittävällä hinnalla. Edelleen voitaisiin tätä autoa poikkeustapauksissa käyttää desinfioimiskojeiden y. m. kuljetukseen desinfioimisia toimitettaessa laitakaupungilla, minne kuljetus nykyään usein käy sangen vaikeaksi ja kalliiksi. Lopuksi olisi terveydenhoitolautakunnan toimiston henkilökunnalle tärkeää, että se eräissä toimituksissa kaupungin etäisemmissä osissa voisi käyttää tätä kulkuneuvoa. Tuollainen pieni henkilöauto olisi, jos kauppa pian päätetään, saatavissa noin 80,000 markasta, joka rahamäärä voitaisiin ottaa terveydenhoitolautakunnan

budjettiin arvaamattomia tarpeita varten merkitystä määrärahasta (7, X. 1), josta nykyään vielä noin 110,000 markkaa on käyttämättä. Sairaankuljetusauto taas on, jos kauppa päätetään tänä vuonna, jossa tapauksessa kuitenkin hinnan tarvitsee suorittaa vasta ensi vuonna, saatavissa 110,000 markasta. Jos sitä vastoin nämä autot ostetaan vasta vuonna 1922, täytynee niistä maksaa tuntuvasti kalliimpi hinta.

Kodeissa tehdyistä sairaskäynneistä maksettavan lääkärinpalkkion on komitea ehdottanut 25 markaksi päivällä ja 50 markaksi yöllä. Terveydenhoitolautakunnan mielestä olisi nämä palkkiot korotettava 30 ja 60 markkaan, minkä ohessa lääkäri öiseen aikaan, jos näyttää tarpeen vaatimalta, korvauksetta kuljetettaisiin potilaan kotiin kaupungin autolla.

Samoin kuin komitea pitää terveydenhoitolautakuntakin sopivimpana, että vastaanottolaitos ainakin aluksi sijoitetaan Marian sairaalaan. Erillisestä tapaturma-asemasta olisi nimittäin tuntuvasti suurempia kustannuksia, koska siellä aina pitää olla lääkäri käytettävänä. Paitsi tapaturma-asemana tulisi tämän laitoksen myös ja kenties etusijassa toimia keskuksena, jonka puoleen yleisö tarpeen vaatiessa voisi kääntyä saadakseen lääkärinapua koteihin.

Mitä komitean laatimaan kustannusarvioon tulee, olisi terveydenhoitolautakunnan mielestä autojen kunnossapitoa ja käyttöä varten merkitty erä korotettava 60,000 markkaan sekä kuljettajakysymyksen järjestämistä varten ehdotettu määräraha 15,000 markkaan.

Kaupungin sairaaloissa ensi vuotta varten tehdyn laskelman mukaisesti olisi ruokamenojen erää korotettava 2 markalla henkilöä kohti päivässä eli siis kaikkiaan 22,900 markkaan.

Sunnuntaipäivystystä ja kodeissa annettavaa lääkärinapua varten on 1922 vuoden budjettiehdotukseen merkitty kaikkiaan 20,000 markkaa. Tähän tarkoitukseen on kuitenkin nyttemmin laskettu tarvittavan 25,000 markkaa, kun on tehty ehdotus palkkioiden korottamisesta ja lääkärinapua sitä paitsi äkillisissä taudintapauksissa luultavasti vastedes nykyistä useammin etsittäisiin terveydenhoitolautakunnan välityksellä, kun asia tulisi täysin ajanmukaisesti järjestetyksi.

Tämän ehdotuksen toteuttamiseksi tarvittaisiin siis kaikkiaan 389,780 markkaa, josta määrästä 80,000 markkaa käytettäisiin kuluvana vuonna henkilöauton ostoon. Tästä rahamäärästä on kuitenkin 20,000 markkaa jo merkitty 1922 vuoden budjettiehdotukseen lääkäripäivystyksen järjestämiseksi ja lääkärinavun hankkimiseksi äkillisissä taudintapauksissa.

Edellä lausutun johdosta terveydenhoitolautakunta kunnioittaen ehdottaa, että kysymys vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneitten henkilöjen kuljetuksen ja hoidon järjestämisestä ratkaistaisiin komitean ehdotuksen mukaisesti ja että Kaupunginvaltuusto siis päättäisi:

että tapaturma-asema ja vastaanottolaitos on perustettava Marian sairaalan kirurgisen poliklinikan yhteyteen ja tätä varten tarpeellinen henkilökunta asetettava;

että laitoksen kuntoonpanoa ja voimassapitoa varten edellä olevan kustannusarvion mukaisesti 1922 vuoden budjettiin merkitään 99,780 markkaa;

että terveydenhoitolautakunta oikeutetaan hyväksymään ja vahvistamaan tapaturma-aseman ohjesääntö;

että vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneiden henkilöjen kuljetusta varten vielä kuluvana vuonna hankitaan sairaankuljetusauto ja pieni henkilöauto, jota viimeksi mainittua varten tänä vuonna osoitetaan 80,000 markkaa, minkä ohessa ensinmainittua varten 1922 vuoden budjettiin merkitään 110,000 markkaa;

että 1922 vuoden budjettiin „Palolaitos“ nimisen pääluokan kohdalle merkitään 60,000 markkaa autojen käyttö- ja kunnossapitokustannuksia varten sekä että palomestarin käytettäväksi asetetaan 15,000 markan yhteismääräraha kuljettajakysymyksen järjestämiseksi;

että rahatoimikamarille uskotaan toimeksi yksissä neuvoin palomestarin ja terveydenhoitolautakunnan kanssa hankkia autot;

että terveydenhoitolautakunta oikeutetaan vahvistamaan sairaankuljetustaksa ja että palotoimikunta saa käyttää kertyneistä varoista 10 % palomiehistön hyväksi;

että sunnuntaipäivystystä ja äkillisissä taudintapauksissa potilaiden kotona annettavaa lääkärinapua varten 1922 vuoden alusta merkitään kaikkiaan 25,000 markan määräraha sekä että korvaus, jonka kaupunki takaa lääkäreille viimeksi mainitun laatuisista sairaskäynneistä, vahvistetaan 30 markaksi päivällä ja 60 markaksi yöllä, minkä ohessa palkkio sunnuntaipäivystyksestä korotetaan 50 markkaan.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

O. von Hellens.

Alfr. Tuominen.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SAIRAALAYLIHALLITUS

Jouluk. 14 p:nä 1921.

N:o 233.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Palauttaen tämän oheiset, terveydenhoitolautakunnan ehdotusta tapaturma-aseman y. m. perustamisesta koskevat lähetekirjat ylihallitus kunnioittaen lausuu seuraavaa:

Tapaturmain ja äkillisten taudintapausten kohdatessa ovat Helsingissä yleisön käytettävinä nykyään sekä yliopistonklinikat että kaupungin sairaalain poliklinikat, joissa tuollaisia tapauksia voidaan vastaanottaa vuorokauden umpeen. Tässä kohden enimmin käytetty sairaala on yleisen sairaalan kirurginen osasto, jossa vuonna 1920 käsiteltiin 8,709 n. s. päivystystapausta. Likinnä seuraa Marian sairaala, jonka kirurgisella osastolla vuonna 1920 käsiteltiin 2,010 ja sisätautien osastolla 855 päivystystapausta. Ehdottomasti suurin luku päivystystapauksia käsitellään nykyään valtion sairaaloissa, joissa ne ovat vastaisten lääkärien opetus- ja kehitysaineistona. Halua päästä käsittelemästä näitä päivystystapauksia ei valtion sairaaloissa liene. Sairaita henkilöitä, jotka välttämättä ovat sairaalahoidon tarpeessa ja joiden tila ei salli edelleen kuljetusta, ei poisteta valtion sairaaloista, vaan otetaan heidät niihin voimassa olevain asetusten mukaisesti. Pakottavaa tarvetta perustaa yleinen tapaturma-asema ei kaupungilla sentähden näy olevan olemassa. Erillistä tapaturma-asemaa vastaan voidaan esittää niin monta painavaa syytä, ettei ylihallitus puolestaan katso voivansa sellaisen aseman perustamista puoltaa. Tapaturma-aseman täytyy välttämättä olla kirurgisen sairaalan yhteydessä. Niin laajan tapaturma-aseman perustaminen Marian sairaalaan, kuin terveydenhoitolautakunta ehdottaa, kohtaa nykyään käytettävänä olevaan tilaan nähden ylivoimaisia esteitä. Ylihallitus on tosin kirjelmässä marraskuun 17 päivältä 1921 n:o 192 Kaupunginvaltuustolle ehdottanut Marian sairaalan talousrakennusta korotettavaksi tilan hankkimiseksi asuinhuoneille, mutta eivät ehdotetutkaan uudet huoneistot salli sijoittaa tapaturma-asemaa sairaalaan, sillä nämä huoneistot on aikomus käyttää muihin tarkoituksiin. Uusia lisärakennuksia Marian sairaalaan voitaisiin tosin puheenalaista tarkoitusta varten teettää, mutta ylihallitus osaltaan ei voi puoltaa tätä. Kun kaupungin täytyy ennemmin tai myöhemmin rakennuttaa uusi sairaala, josta ylihallitus on kirjelmässään joulukuun 10 päivältä 1920 n:o 164 tehnyt Kaupunginvaltuustolle esityksen, on täysi syy tähän sairaalaan sijoittaa tapaturma-asemakin.

Mitä Helsingin kaupungin sairaankuljetukseen tulee, on ylihallitus täysin yhtä mieltä terveydenhoitolautakunnan kanssa siitä, että se on korjauksen tarpeessa, ja tältä kohden ylihallitus kannattaa ehdotusta.

Sairasvaunun käyttötaksat ovat tähän asti olleet erittäin alhaiset, sillä vuonna 1920 oli maksu useimmissa tapauksissa 50 penniä kultakin kuljetukselta.

Vuonna 1921 on maksu korotettu 5 markkaan, mutta se ei läheskään korvaa kaupungin omia kustannuksia. Olisi syytä korottaa maksu semmoiseen määrään, ettei kaupungille varakkaitten sairaiden kuljetuksesta koituisi tappiota.

Helpottaakseen yleisölle mahdollisuutta nopeasti tavata päivystyslääkäriä ja saada tarpeellisia tietoja joutilaista sijoista y. m. on ylihallitus aikonut Kaupunginvaltuustolle tehdä ehdotuksen puhelinkeskuksen perustamisesta Marian sairaalan eri osastoille. Jos semmoinen puhelinkeskus perustettaisiin Marian sairaalaan, olisi ajateltavissa mahdollisuus, että tämä keskus välittäisi kosketusta yleisön ja kaupungissa sunnuntai- ja yöpäivystykseen sitoutuneiden lääkärien kesken, ja voitaisiin siten terveydenhoitolautakunnan toivomus vastamainitun välityksen keskittämisestä yhteen kohtaan toteuttaa.

Edellä lausutun nojalla ylihallitus puolestaan ehdottaa:

että terveydenhoitolautakunnan ehdotus tapaturma-aseman ja vastaanottolaitoksen perustamisesta Marian sairaalaan mainitussa sairaalassa vallitsevan tilanpuutteen johdosta evättäisiin;

että terveydenhoitolautakunnan ehdotus sairaankuljetusolojen parantamisesta otettaisiin huomioon;

että sairaankuljetusmaksuja korotettaisiin, niin että ne vastaavat kaupungin omia kustannuksia; sekä

että Marian sairaalaan perustettaisiin puhelinkeskus kosketuksen helpottamiseksi yleisön ja sairaalan välillä.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite III.

Helsingin Terveydenhoitolautakunnalle.

Kysymystä äkkiä sairastuneiden ja vahingoittuneiden henkilöjen kuljetuksen järjestämisestä sekä tällaisten henkilöjen vastaanottolaitoksen perustamisesta käsitteli jo vuonna 1914 Terveydenhoitolautakunnan asettama komitea, jonka mietintö on julkaistuna Kaupunginvaltuuston painetuissa asiakirjoissa n:o 27 vuodelta 1915. Kun kaupungin sairaanhoidossa jo silloin todettuja puitteita ei tavattomain aikain johdosta ole toistaiseksi voitu poistaa, antoi Terveydenhoitolautakunta allekirjoittaneiden tehtäväksi uudelleen valmistella tätä asiaa, ja pyydämme tämän johdosta huomauttaa, ettemme ole katsoneet tarvitsevamme esittää laajempaa perustelua asiassa, koska tyhjentävä ja huolellinen perustelu on 1914 vuoden komitean mietinnössä ja me kaikilta kohdin voimme siihen yhtyä. Ilmeistähän on, että jo vuonna 1914 riittämättömäin sairaankuljetusvälineiden, puutteellisen lääkäripäivystyksen y. m. johdosta esiintyneet puutteet nyttemmin kaupungin väkiluvun tuntuvasti lisäännyttyä ovat käyneet yhäkin tuntuvammiksi.

Samoin kuin aikaisempi komitea ovat allekirjoittaneetkin havainneet tapaturma-aseman ja vastaanottolaitoksen välttämättömän tarpeelliseksi, mutta meidän käsityksemme mukaan olisi tälle laitokselle, paitsi vahingoittuneiden ja äkkiä sairastuneiden henkilöjen avustamista, annettava toimeksi hankkia sairaankuljetusvaunu öiseen aikaan ja pyhäpäivinä pitää huolta, että lääkäri, ehkäpä sairaanhoitajatarkin pakottavan tarpeen vaatiessa yölläkin saadaan potilaan kotiin, toimittaa potilaat kaupungin sairaaloihin sekä vihdoin antaa yleisölle tämäntapaisissa kysymyksissä neuvoja- ja ohjeita muidenkin sairaalain käyttämiseen nähden. Asian voi jakaa seuraaviin kolmeen pääkohtaan:

I. Sairaankuljetus.
II. Lääkärinpäivystys: nopean lääkäriavun hankkiminen tapaturmissa tai kotona sattuneissa äkillisissä taudintapauksissa, eritoten öiseen aikaan.
III. Tapaturma-asema ja vastaanottolaitos, sen sijoitus ja tehtävät.

I. Sairaankuljetus.

Sairaiden kuljetusta hoitaa nykyään palokunta, joka sitä toimittaa kahdella sairasvaunulla. 1914 vuoden komitean mietinnössä on tilastotietoja sairaankuljetusten luvusta vuosina 1906—12, mutta tämä on siitä lähtien tuntuvasti lisääntynyt, niinkuin näkyy seuraavasta taulusta:

	Tapaturman kohtaamia.	Sairaita.	Yhteensä.
1912.....	98	1,147	1,245
1913.....	118	1,281	1,399
1914.....	110	1,254	1,364
1915.....	165	1,403	1,568
1916.....	246	1,573	1,819
1917.....	153	1,971	2,124
1918.....	583	2,523	3,106
1919.....	199	3,001	3,200
1920.....	263	2,923	3,186

Asiaa vuonna 1915 Kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä lienee lausuttu epäilyksiä, oliko autoliikenne meidän ilmastossamme mahdollinen vuoden umpeen. Sairaiden kuljetusta kulkutautisairaalaan on kuitenkin mainittavitta vaikeuksitta voitu toimittaa autolla kaiken vuotta, joten tämän kulkuvälineen sopivaisuus on täysin todistettu. Pyydämme sentähden 1914 vuoden komitean tavoin ehdottaa tähän tarkoitukseen varten ostettavaksi kaksi sairaankuljetusautoa sekä niitä varten 1922 vuoden budjettiin merkittäväksi 220,000 markkaa. Entiset sairasvaunut pidettäisiin varalla käytettäviksi varsinkin sopimattoman kelin aikana ja muutoin kuljetettaessa niitä tarttuvaa tautia sairastavia (tuberkuloottisia), joita ei kuljeteta kulkutautisairaalaan vaunuilla. Itse sairaankuljetuksen toimittaisi edelleen palolaitos, joka on kaikin puolin ansiokkaasti hoitanut tämän tehtävän. Ainoastaan virantoimituksessa olevalla poliisilla olisi oikeus tapaturman sattuessa välittömästi tilata sairaankuljetusvaunu paloasemalta. Yleisön sitä vastoin olisi aina pyydettävä sairaankuljetusvaunua tapaturma-asemalta, jonka tulisi tarkastaa, että sen tarvetta todella on olemassa ja että tilaa sairaalassa on käytettävänä, niin että palosotilaiden ainoastaan olisi kuljetettava potilas ilmoitettuun paikkaan. Palomestarin käytettäväksi olisi annettava 10,000 markan arviomääräraha kuljettajakysymyksen järjestämiseksi. Edelleen olisi 1922 vuoden budjettiin merkittävä 50,000 markan määräraha autojen käyttökustannuksia varten. Terveydenhoitolautakunta olisi samoin kuin tähänkin asti oikeutettu määräämään sairaankuljetustaksat, mutta palotoimikunnan käytettäväksi asetettava määrä olisi vahvistettava ainoastaan 10 %:ksi kertyneistä varoista (vrt. Kaupunginvaltuuston $^{17}/_{1}$ 1905 tekemää päätöstä).

II. Lääkäripäivystys.

Nykyään toimittaa päivystystä sunnuntai- ja pyhäpäivin kaksi lääkäriä, ja lääkäreille, jotka äkillisissä taudintapauksissa on poliisin toimesta kutsuttu koteihin, on taattu korvausta 20 markkaa päivällä ja 40 markkaa yöllä, elleivät sairaat itse ole kyenneet lääkärinpalkkiota suorittamaan. Tämä järjestelmä ei kuitenkaan ole toiminut tyydyttävästi, pääasiallisesti sen johdosta ettei kaupunki ole voinut antaa autoa taikka muuta ajoneuvoa lääkärien käytettäväksi. Allekirjoittaneet kuitenkin ehdottavat, että yleisölle hankittaisiin tilaisuus saada tuollaisissa tapauksissa lääkäri tapaturma-aseman eikä poliisikonttorin välityksellä. Mainittu asema voisi niinikään sopivasti välittää sunnuntaipäivystäjäin ja yleisön keskinäistä kosketusta. Tekemistämme tiedusteluista päättäen eivät eräät kaupungissa ammattiaan harjoittavat lääkärit asettune vastustamaan ehdotusta, että he olisivat jonakin viikonpäivänä tavattavissa puhelimitse vuorokauden umpeen, jos heille hankittaisiin tilaisuus niinkuin viime kerralla influensan liikkuessa saada ainakin öiseen aikaan auto käytettäväkseen puheenalaisia sairaskäyntejä tehdessään. Siten saataisiin järjestetyksi alituinen lääkärinpäivystys, mutta palkkio sunnuntaipäivystyksestä olisi korotettava 30:stä 50 markkaan sekä kotona tehtävistä sairaskäynneistä taattu palkkio 25 markkaan päivällä ja 50 markkaan yöllä. Sanomalehdissä ilmoittaminen sunnuntaipäivystyksestä kävisi tarpeettomaksi, joten tässä kohden ehkä voisi varoja säästyä. Kysymys auton hankkimisesta yöpäivystäjille voitaneen järjestää niin, että jokin kaupungin omistamista henkilöautoista yöksi sijoitettaisiin pohjoiselle paloasemalle ja palomiehistö saisi toimekseen kuljetuksen. Lääkärit suorittaisivat kultakin matkalta 5 markkaa. Muut käyttökustannukset maksettaisiin samasta määrärahasta kuin sairaankuljetusvaunujenkin käyttökulut.

Tapaturma-asema ja vastaanottolaitos; sen sijoitus ja toiminta.

Allekirjoittaneet olivat ajatelleet tapaturma-aseman sijoitettavaksi mahdollisimman keskeiseen paikkaan, esim. kaupungin Puutarha- ja Kaisaniemenkadun kulmauksessa omistamaan talon, mutta ovat kuitenkin toistaiseksi tästä ajatuksesta luopuneet, koska tuollaisen erillisen laitoksen sekä järjestäminen että voimassapito kävisi tuntuvasti kalliimmaksi, kuin jos se olisi jonkin kaupungin sairaalan yhteydessä.

Jo 1914 vuoden komitea oli ehdottanut vastaanottolaitoksen sijoitettavaksi Marian sairaalaan, joka tosin sijaitsee jonkin verran syrjässä, mutta jos kuljetustoiminta järjestyisi täysin tyydyttäväksi, vähenisivät vastamainitusta seikasta johtuvat hankaluudet melko paljon. Sitä paitsi täytyy pitää tärkeänä, että sairaalaan otettavat potilaat saatetaan sinne mikäli mahdollista välittömästi ja siis joutumatta alttiiksi kuljetuksesta eri paikkoihin johtuvalle rasitukselle. Tämän johdosta allekirjoittaneet ehdottavat, että tapaturma-asema ja vastaanottolaitos, vaikkapa vain väliaikainenkin, tammikuun 1 päivästä 1922 lähtien avataan Maarian sairaalassa, mihin sen mainittavitta vaikeuksitta ja kustannuksitta voinee sijoittaa poliklinikan yhteyteen. Tapaturma-asema käyttäisi samaa huoneistoa kuin kirurginen poliklinikka, joita vastoin miesten vastaanottolaitokseksi järjestettäisiin viereinen huone ja naisten vastaanottolaitokseksi leikkaussalin alihoitajattaren nykyään asuma huone. Näihin huoneisiin voitaisiin yhtaikaa ottaa 5 potilasta. Lääkäripäivystystä toimittaisivat kirurgisen osaston polikliininen assistentti, jonka lähinnä tulisi johtaa laitoksen työtä, sekä kirurgisen osaston 3 amanuenssia, joiden lisäksi kuitenkin olisi asetettava neljäs. Tämä voisi samalla ottaa osaa eristysosaston työhön. Tapaturma-aseman lääkäri vapautettaisiin päivystysajaksi kaikesta työstä osastoilla. Poliklinikkaan asetettaisiin lisäksi 2 vanhempaa ja 2 nuorempaa hoitajatarta, joiden myös olisi suoritettava tarpeelliset kansliatyöt. Polikliinisen assistentin huoneuston toinen huone luovutettaisiin uuden amanuenssin käytettäväksi ja assistentti saisi korvaukseksi vuokrarahoja. Leikkaussalin alihoitajattarelle voitaneen sairaalasta osoittaa toinen huone sen huoneen sijaan, josta hänen täytyisi luopua. Uusille hoitajattarille voitaneen huoneet panettaa kuntoon Hesperian entisessä sairaalassa.

Tapaturma-aseman ja Vastaanottolaitoksen päätehtävinä olisi siis antaa ensi apu tapaturma- ja taudintapauksissa sekä lyhyen aikaa pitää hoidossaan potilaita, jotka eivät heti voi lähteä kotiinsa taikka päästä asianomaiseen sairaalaan. Sitä paitsi saisi asema, jossa toimitettaisiin päivystystä vuorokauden umpeen, sen ehkä vieläkin tärkeämmän tehtävän, että valvoisi ja järjestäisi lääkäripäivystystä ei ainoastaan sunnuntai- ja pyhäpäivin, vaan myös lääkärien toimittamisen äkillisissä taudintapauksissa koteihin sekä tietenkin päivystyslääkärien ja yleisön välisen yhteyden välittämisen. Tätä tarkoitusta varten olisi kaupungin sairaalat (kuitenkin eräin poikkeuksin, niinkuin esim. kulkutautisairaalaan nähden), samoin kuin on laita esim. Kööpenhaminassa ja Kristianiassa, velvoitettava joka aamu tapaturma-asemalle ilmoittamaan kullakin osastolla käytettävinä olevain sijain lukumäärän, niin että potilaiden sijoitus etusijassa voisi tapahtua aseman välityksellä. Potilaiden järkiperäistä jakoa eri sairaalain kesken on kuitenkin mahdoton ajatella, ellei Kivelän sairaalan oloja saateta kaupungin muissa sairaaloissa vallitsevain olojen tasalle.

Niinkuin jo edellä mainittiin, täytyisi yleisön tilata sairaankuljetusvaunut asemalta, josta siten tulisi se keskus, jonka puoleen kaupungin asukkaat kaikissa

edellä kerrotuissa asioissa voisivat kääntyä vuorokauden umpeen. Kun suuri osa tapaturma-aseman toiminnasta käsittäisi puhelinkeskusteluja, on välttämättömän tarpeellista järjestää asemalle oma ja kyllin tehokas puhelinjärjestelmä.

Lopuksi pyydämme ehdottaa, että Marian sairaalan ylilääkärit saisivat tehtäväkseen yksissä neuvoin sairaalatarkastajan ja ensimmäisen kaupunginlääkärin kanssa tässä annettujen ohjeiden mukaisesti laatia tapaturma-aseman ohjesääntöehdotuksen, joka alistettaisiin sairaalaylihallituksen tarkastettavaksi ja jonka Terveydenhoitolautakunta lopullisesti vahvistaisi.

Kustannusarvio.

Sairaankuljetus.

Menot.

Kahden sairaankuljetusauton ostoon	220,000: —	
Palomestarin käytettäväksi:		
Autojen kunnossapito- ja käyttökustannuksiin	50,000: —	
Vuosimääräraha kuljettajakysymyksen järjestämiseksi	10,000: —	280,000: —

Tulot.

Maksuja sairaankuljetuksista brutto noin.....	30,000: —	
Tästä palotoimikunnan käytettäväksi 10 % netto.....	3,000: —	27,000: —

Menot.

Lääkäripäivystys ja lääkärinapu kodeissa sattuneissa äkillisissä taudintapauksissa	25,000: —

Tapaturma-asema ja vastaanottolaitos.

Puhelinjärjestelmän paikallepano, erin. huoneiden kuntoonpano, tarverahat y. m.	30,000: —	
Polikliinisen assistentin palkka.....	6,000: —	
Vuokrarahat, luovutetun huoneiston korvaus.....	2,000: —	
1 amanuenssi, paitsi vapaata asuntoa, lämpöä, valoa y. m. palkkaa.....	6,840: —	
2 vanhempaa sairaanhoitajatarta, paitsi s:n s:n, ...	10: 380: —	
2 nuorempaa » » » » ..	8,210: —	
5 hengen ruoka, kunkin 10: — vuorokaudessa	18,250: —	
Virkaloman hankkimiseksi	3,500: —	
Marian sairaalan kirurgisella osastolla toimitettavasta päivystyksestä maksettavan palkkion korotus 20:sta 50 markkaan vuorokaudessa	10,950: —	96,130: —

Edellälausutun johdosta allekirjoittaneet pyytävät esittää, että Terveydenhoitolautakunta ehdottaisi Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kahden sairaankuljetusauton hankkimiseen osoitetaan 220,000 markkaa ja ensi vuoden budjettiin pääluokan »Palolaitos» kohdalle merkitään 50,000 markkaa autojen käyttö- ja kunnossapitokustannuksiin sekä palomestarin käytettäväksi asetetaan 10,000 markan arviomääräraha kuljettajakysymyksen järjestämiseksi;

että rahatoimikamarin tehtäväksi annetaan yksissä neuvoin palomestarin ja Terveydenhoitolautakunnan kanssa hankkia autot;

että Terveydenhoitolautakunta oikeutetaan vahvistamaan sairaankuljetustaksa ja sallimaan palotoimikunnan käyttää 10 % kertyneistä varoista palomiehistön hyväksi;

että sunnuntaipäivystystä ja äkillisissä taudintapauksissa kodeissa annettavaa lääkärinapua varten 1922 vuoden menosääntöön merkitään 25,000 markkaa sekä kaupungin viimeksi mainitun laatuisista sairaskäynneistä lääkäreille takaama korvaus vahvistetaan 25 markaksi päivällä ja 50 markaksi yöllä sekä sunnuntaipäivystyksestä maksettava palkkio korotetaan 50 markkaan;

että jo tänä vuonna yksi henkilöauto ainakin yönajaksi asetetaan päivystyslääkärien käytettäväksi ja sijoitetaan palotorniin ja tililtä 7. P. L. X. 1. osoitetaan 2,000 markkaa palomestarin käytettäväksi auton käyttö- ja kuljetuskustannusten suoritukseen sekä maksu tuollaiselta matkalta vahvistetaan 5 markaksi;

että tapaturma-asema ja vastaanottolaitos tammikuun 1 päivästä 1922 lähtien perustetaan Marian sairaalan kirurgisen poliklinikan yhteyteen;

että tarpeellinen henkilökunta asetetaan sekä laitoksen kuntoonpanoa ja käyttöä varten edellä olevan kustannusarvion mukaisesti 1922 vuoden budjettiin merkitään 96,130 markkaa; sekä

että Terveydenhoitolautakunta oikeutetaan hyväksymään ja vahvistamaan tapaturma-aseman ohjesääntö.

F. Langenskiöld. **Harald Sandelius.**
Henri Bardy. **Hannes Ryömä.**

F. Hisinger.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino 1922.

Valiokunnan mietintö kaupungin halkokonttorin toiminnan supistamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston budjettia käsitellessään viime joulukuun 30 päivänä päätettyä budjettivaliokunnan ehdotuksesta asettaa kolmijäsenisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä halkokonttorin toiminnan lopettamisesta valittiin tammikuun 12 päivänä kuluvaa vuotta viimeksi mainitun valiokunnan jäseniksi allekirjoittaneet Tarjanne, Hellstén ja Ramsay. Valiokunta perustautui viime helmikuun 2 päivänä, jolloin sen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut Tarjanne, ja on sillä nyttemmin tehtävänsä täytettyään kunnia Valtuustolle antaa seuraava mietintö asiasta.

Asiantuntijoina on valiokunta kuullut kaupungin halkokonttorin entistä johtajaa, metsänhoitaja B. Sandströmiä, ja hänen erottuaan kaupungin palveluksesta saman konttorin nykyistä johtajaa S. Purasta.

Kysymys Helsingin kunnallisen halonhankinnan muodoista on ollut päiväjärjestyksessä siitä lähtien, kuin rahatoimikamari kirjelmässä elokuun 15 päivältä 1919 *(Pain. asiakirj. n:o 54 vuodelta 1919)* teki ehdotuksen halonhankinnan antamisesta toimeksi osakeyhtiölle, johon kaupunki rupeaisi osakkaaksi. Ehdotuksensa perusteluissa kamari m. m. lausui, että tämä liike oli vuosi vuodelta vaatinut yhä suurempia rahamääriä, niin että siihen huhtikuun lopussa 1919 oli sijoitettuina kunnan varoja lähes 13 miljoonaa markkaa. Näin suurien rahamäärien pitkäaikainen sijoitus ei voinut säännöllisissäkään oloissa olla tuottamatta vaikeuksia kunnan taloudenhoidolle, mutta miltei voittamattomiksi nämä kävivät aikoina, jolloin kaupungin täytyi juokseviinkin menoihinsa käyttää yhä vaikeammin saatavissa olevia lainavaroja. Kun siten elettiin päivästä toiseen tietämättä aina mistä varat lähimmän ajan tarpeisiin olivat saatavissa, oli välttämätöntä tavalla tai toisella kunnan vakinaisiin tarpeisiin käytettäviksi vapauttaa varoja, joita kunnan oli olojen pakosta täytynyt sijoittaa sodan synnyttämiin tilapäisiin liikeyrityksiin.

Helmikuun 11 päivänä 1920 lähetettyään asian erikoisvaliokuntaan lausunnon saamiseksi, kävikö kunnallista halonhankintaa harjoittaminen kunnallisasetuksen puitteissa ja missä muodossa, päätti Kaupunginvaltuusto toukokuun 19 päivänä s. v. mainitun valiokunnan mietinnön *(Pain. asiakirj. n:o 19 vuodelta 1920)* mukaisesti, epäämällä rahatoimikamarin ehdotuksen halonhankinnan antamisesta osakeyhtiön toimeksi, ryhtyä eräisiin toimiin halkotoimikunnan ja halkokonttorin sovittamiseksi vakinaisen kunnallishallinnon yhteyteen ja sen ohessa kehoittaa halkokonttoria ostaessaan halkoja varastoon noudattamaan tarpeellista varovaisuutta sekä yksityisesti myymään halkoja ainoastaan pienemmille kuluttajille. Jo tässä valiokunnassa olivat eräät jäsenet lausuneet toivomuksen, että halkojen myynti yksityiskuluttajille olisi, sikäli kuin täysin vakiintuneisiin oloihin päästiin, vähitellen vähennettävä ja vihdoin kokonaan lakkautettava.

Sittemmin on kysymystä halkokonttorin toiminnasta Kaupunginvaltuustossa kosketeltu erinäisissä tilaisuuksissa, jolloin on huomautettu olevan tarpeellista supistaa tai lopettaa puheenalainen laaja liikeyritys. Voimakkaimpana esiintyi tämä mielipide budjettivaliokunnan joulukuun 23 päivänä 1920 antamassa mietinnössä *(Pain. asiakirj. n:o 37 vuodelta 1920)*, joka aiheutti asettamaan sen erikoisvaliokunnan, joka on antanut esillä olevan mietinnön. Budjettivaliokunta huomautti m. m., että yksityisten aloitteesta tapahtuva halkojen tuonti nyttemmin näytti voivan tyydyttää kaupungin asukasten tarpeet tähän tarvetavaraan nähden ja voinee tyydyttää kaupungin omankin tarpeen, minkätähden valiokunta oli pannut kyseeseen, oliko halkokonttori enää tarpeellinen ja eikö sitä voitaisi vähitellen lakkauttaa sekä ne melko suuret määrät kaupungin varoja, jotka olivat sidottuina konttorin laitoksiin, kuljetusvälineisiin, metsäpalstoihin y. m., siten vapauttaa, ennenkuin kaupungille koituisi tappioita.

Painavin halkokonttorin toiminnan supistamista tai lakkauttamista puoltava syy on valiokunnan mielestä kaupungin nykyinen taloudellinen ahdinkotila, joka ei salli pitää kunnan pääomavaroja sidottuina liikeyrityksiin enempää kuin mitä välttämätön tarve vaatii. Valiokunta yhtyy tässä kohden täydellisesti kaupungin rahataloudellisen erikoisviranomaisen, rahatoimikamarin jo kolmatta vuotta takaperin esittämään käsitykseen. Siitä lähtien on halkoliikkeeseen käytetty pääoma sitä paitsi paljon lisääntynyt, niin että se, oltuaan lyhyenlaisen ajan jopa lähes 24 miljoonaa, viime syyskuun lopulla oli noin 18 1/2 miljoonaa, kasvaneita korkoja lukuun ottamatta. Jo tämä nousu sinänsä riittävästi perustelee halkokonttorin toiminnan supistamista tarkoittavia toimenpiteitä.

Toinen samaan suuntaan puhuva seikka on, että halkokonttorin liik-

keeseen, niin laajaperäiseksi kuin se nyttemmin on käynyt, liittyy tuntuvaa taloudellisen tappion vaaraa kaupungille, siinä määrin riippuva kuin tuollainen liike on kulloinkin vallitsevista hintaoloista. Niinpä voivat esim. metsänkaadossa tai uitossa maksettavat kohonneet työpalkat helposti saattaa muutoin hyvin suunnitellun kaupan epäedulliseksi, ja sama on, niinkuin halkokonttori on eräässä, tosin verraten vähäpätöisessä tapauksessa kylläkin saanut kokea, laita rautatierahtien kohoamisen. Varovaisuuskin siis kehoittaa kaupunkia olemaan sallimatta kunnallisen halonhankinnan paisua yli välttämättömyyden rajojen.

Halkokonttorin liikkeen laajuus käy seikkaperäisesti selville tämän mietinnön oheisesta, halkokonttorin laatimasta taulusta, jonka mukaan konttorin kirjaanpantu halkovarasto käsitti viime elokuun 31 päivänä tasaluvuin seuraavat tavaramäärät kuutiometrein ja metrisin sylein ilmaistuina:

Halkoja varastossa Helsingissä	46,319 m³ =	11,580	metr. syltä
„ „ rautatienasemilla	156,189 „ =	39,047	„ „
„ „ vesiväyläin varsilla	49,794 „ =	12,449	„ „
„ „ uittoväyläin „	16,300 „ =	4,075	„ „
„ „ metsissä	85,216 „ =	21,304	„ „
Kaatamattomia metsiä	105,875 „ =	26,469	„ „
Hankintasopimusten mukaan suoritettavia halkoja	12,166 „ =	3,041	„ „
Yhteensä	471,859 m³ =	117,965	metr. syltä

Koivu-, havupuu- ja sekahalkoja oli varastossa seuraavat määrät:

Koivuhalkoja	271,701 m³ =	67,925	metr. syltä
Havupuuhalkoja	74,741 „ =	18,685	„ „
Sekahalkoja	125,417 „ =	31,355	„ „
Yhteensä	471,859 m³ =	117,965	metr. syltä

Koko halkovaraston kirjaanpantu arvo oli samaan aikaan 15,801,479: 54 markkaa (ks lähemmin liitettä). Sitä paitsi oli halkokonttorilla, sen johtajan antamien tietojen mukaan, sahatukkeja ja sahattuja puutavaroita 3—3 ½ miljoonan markan arvosta, minkä ohessa sen laitosten, kaluston, kuljetusvälineiden y. m. arvo nousi 1 ½—2 miljoonan markan vaiheille.

Jolleivät siis edellä ilmoitetut arvot osoittaudu liian korkeiksi lasketuiksi tai arvaamattomia vaikeuksia myynnissä kohtaa, voitanee halkokonttorin liikkeen täydellinen selvitys, jos semmoinen päätetään, toimittaa tappiotta, ehkäpä hiukan voittoakin kaupungille tuottaen. Tämän suuntainen ratkaisu, nimittäin että halkokonttori olisi vähitellen kokonaan lakkautettava,

on todellisuudessa häämöittänyt esiin edellä mainitusta budjettivaliokunnan mietinnöstä sen mielestä suotavana.

Vaikka valiokunta puolestaan, niinkuin edellä on huomautettu, pitää supistuksia halkokonttorin liikkeeseen tarpeellisina, ei se kuitenkaan ole tässä asiassa tahtonut mennä niin pitkälle kuin budjettivaliokunta. Valiokunta on päin vastoin pitänyt halkokonttorin pysyttämistä polttoaineiden hankkijana kaupungin omille laitoksille ainakin toistaiseksi tarpeen vaatimana, koska tämän hankinnan, jonka konttorin ilmoituksen mukaan voi arvioida noin 62,000 metriseksi syleksi vuodessa, paljottaisostoja tekemällä voi toimittaa tuntuvasti huokeampaan hintaan, kuin jos eri viranomaiset ostaisivat vähempiä määriä.

Mitä taas tulee halkojen myyntiin yksityiskuluttajille, joka myynti on keskimäärin kuukausittain noussut noin 2,000—3,000 metriseen syleen halki vuoden, on se tosin halonpuutteen vallitessa ollut omansa jossain määrin ehkäisemään halonhintain kohoamista kaupungissa ja siten tuottanut hyötyä, mutta kun nyttemmin yksityisen halkojen tuonnin johdosta kaupungissa ei ole puutetta haloista, näyttää halkokonttorin tehtävä mainitussa kohden olevan likimain loppuun suoritettu. Valiokunnan mielestä ei halkojen myynnin yksityiskuluttajille kuitenkaan pitäisi heti lakata, vaan tulisi sen vähentyneessä määrässä ja semmoisin rajoituksin, kuin edellä kerrotussa Kaupunginvaltuuston toukokuun 19 päivänä 1920 tekemässä päätöksessä määrättiin, jatkua kesään 1922. Olisiko sellaista myyntiä ehkä jatkettava myöskin seuraavana talvena 1922—23, on kysymys, joka valiokunnan mielestä on myöhemmin otettava harkittavaksi.

Halkokonttori on tähän asti — useissa tapauksissa tosin menestyksellä kin — paitsi varastohalkoja ostanut metsäpalstojakin, joilla metsänkaato on sen toimesta suoritettu, minkä jälkeen puut osin on hakattu haloiksi ja semmoisina kuljetettu rautatienasemille tai vesikulkuväyläin varsille, osin vedätetty uittoväyliin myöhemmin toisella paikalla hakattaviksi haloiksi tai sahattaviksi. Tämä konttorin liikkeen osa on, osin katsoen siitä johtuvaan vahingonvaaraan, osin syystä että pääoma siten joutuu olemaan kauan sidottuna, valiokunnan mielestä mahdollisimman pian lakkautettava kunnalliseen halonhankintaan soveltumattomana liikehaarana. Halkokonttorin olisi sentähden luovuttava kaikista ehkä suunnitelluista uusista metsänostoista ja vielä lisäksi välittömästi käytävä muuttamaan rahaksi sekä varastossa olevia sahapuita ja sahattuja puutavaroita että myös konttorin sahaliikettä varten hankittuja kuljetusvälineitä ja kalustoa.

Muutoin on valiokunnan mielestä halkokonttorin toiminta lähimmässä tulevaisuudessa suunnattava siihen, että mahdollisimman suuri osa konttorin halkovarastosta saadaan käytettäväksi kaupungin tarpeisiin tai myytäväksi. Siinä mielessä olisi aluksi metsänhakkuuta talvella 1921—22 jatkettava. Ensi

kesänä olisi edelleen sekä siten saadut että muut jäljellä olevat kaadetut ja sopimuksiin perustuvat halkomäärät toimitettava Helsinkiin, tietenkin edellyttäen että ne täällä saadaan kaupaksi hinnasta, joka ei ole halkokonttorin omia kustannuksia vähempi.

Mitä tulee välikirjoihin, jotka koskevat semmoisten metsäpalstain ostoa tai hakkuuta, joita ei ehditä kaataa talvella 1921—22, sekä halkomääriin, joita ei ehditä kuljettaa Helsinkiin kesällä 1922, on valiokunta puolestaan sitä mieltä, että olisi edullista muuttaa ne jo nyt rahaksi, etusijassa syystä että kaupungin pääomain pitkäaikaista sijoitusta tuollaisiin metsäpalstoihin ja halkomääriin täytyy kunnallistaloudelliselta kannalta pitää epäedullisena.

Ylipäätään on valiokunta sitä mieltä, ettei halkokonttorin, jottei se olisi liiaksi riippuvainen kulloinkin vallitsevista hintaoloista, toistaiseksi tulisi muutoin kuin poikkeustapauksissa toimittaa metsänkaatoa eikä puutavaranuittoa, vaan pääasiassa rajoittua valmiiksi varastoon pantujen halkojen osteluun. Uusia hankintasopimuksiakaan ei konttorin olisi lähiaikoina tehtävä, ennenkuin on nähty, voidaanko edellä ehdotetut rahaksimuuttotoimenpiteet onnellisesti toteuttaa ja missä määrin.

Mitä vihdoin tulee siihen pääomamäärään, mikä lähimmässä tulevaisuudessa saataisiin vapautetuksi halonhankintaliikkeestä, on se tietenkin ainoastaan likimain arvioitavissa. Edellyttäen sahapuiden ja sahattujen puutavarain varaston sekä sahaliikettä varten hankitun kaluston (siihen luettuina halkokonttorin Kuhmoisissa olevat saha ja telakka) voitavan viivyttelemättä muuttaa rahaksi alhaiseksi arvioituun noin 4 miljoonan markan hintaan sekä halkojen myynnin kuluvan vuoden kolmena viimeisenä ja ensi vuoden neljänä ensimmäisenä kuukautena tuottavan noin ½ miljoonaa kuukaudessa yli menojen, jota voi pitää luultavana, ei kuitenkaan liene liian herkkämielistä arvioida, että huhtikuun 1922 päättyessä ainakin 7—8 miljoonaa markkaa halkokonttorin liikkeisiin sidotusta pääomasta on palautunut kaupunginkassaan. Jos muitakin ehdotettuja rahaksimuuttoja, esim. Savon radan läheisyydessä sijaitsevan halkovaraston, jonka kuljetusta Helsinkiin kohonneiden rahtikulujen johdosta ei voi puoltaa, on sitä ennen ehditty toteuttaa, on rahamäärä tietenkin oleva suurempi.

Ehdotettujen selvitystoimenpiteiden yhdistelmänä on valiokunta yhtynyt puoltamaan halkokonttorin toiminnalle toistaiseksi seuraavaa ohjelmaa:

1. Uusia metsänosto- tai halonhankintasopimuksia ei tehdä.
2. Talvella 1921—22 jatketaan metsänkaatoa ja halonhakkuuta.
3. Kesällä 1922 kuljetetaan sopimuksiin perustuvat sekä halkokonttorin toimesta hakatut halkomäärät Helsinkiin, mikäli ei niiden laskettu arvo, kuljetuskulut lukuun otettuina, ylitä täkäläisessä halkokaupassa vallitsevia hintoja.

4. Niiden metsäpalstain osto- tai hakkuusopimuksia, joita ei ehditä kaataa talvella 1921—22, sekä niitä halkomääriä, joita ei ehditä kuljettaa Helsinkiin kesällä 1922, aletaan heti muuttaa rahaksi.

5. Sahapuut ja sahatut puutavarat muutetaan rahaksi vähitellen.

6. Kuljetusvälineet ja kalusto muutetaan niinikään rahaksi vähitellen, sikäli kuin niitä ei tarvita edellä esitetyn ohjelman toteuttamiseen.

Kun talven kuluessa voi ilmetä seikkoja, jotka vaativat muuttamaan tätä ohjelmaa, on valiokunta sitä mieltä, että kysymys halkokonttorin toiminnan suuntaviivoista on ensi keväänä, esimerkiksi maaliskuussa, otettava uudestaan harkittavaksi, ja näyttää tämä harkinta olevan uskottava halkotoimikunnalle.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

että kaupungin halkokonttorin toimintaa lähimmässä tulevaisuudessa harjoitettaisiin pääasiassa tässä mietinnössä esitetyn ohjelman mukaisesti; sekä

että halkotoimikunta saisi toimekseen ennen maaliskuun loppua 1922 Kaupunginvaltuustolle antaa esityksen mainittuun ohjelmaan ehkä tarpeellisista muutoksista.

Helsingissä, lokakuun 19 päivänä 1921.

Onni Tarjanne.

Salomon Hellstén. **Henrik Ramsay.**

Harald Dalström.

Helsingin kaupungin halkokonttorin kirjaanpannut halkovarastot elokuun 31 p:nä 1921.

	Koivu-halkoja, m³.	Havupuu-halkoja, m³.	Seka-halkoja, m³.	Yhteensä, m³.	Arvo, Smk.
Halkoja varastossa Helsingissä	35,821.15	3,647.20	6,850.95	46,319.30	3,051,654 44
„ „ rautatienasemilla	101,263.39	36,439.92	18,485.00	156,188.31	6,538,167 61
„ „ vesiväyläin varsilla	33,115.80	2,356.00	14,322.50	49,794.30	1,745,180 52
„ „ uittoväyläin „	8,861.00	2,091.00	5,348.00	16,300.00	570,104 97
„ „ metsissä, rautatienasemille kuljetettavaksi	10,476.00	12,416.00	20,234.00	43,126.00	1,030,552 57
„ „ metsissä, vesiväyläin varsille kuljetettavaksi	12,266.00	3,377.00	17,422.01	33,065.01	510,786 83
„ „ metsissä, uittoväyläin varsille kuljetettavaksi	4,935.00	1,556.00	2,534.00	9,025.00	123,510 37
Kaatamattomia metsiä	52,890.00	12,764.00	40,221.00	105,875.00	1,641,749 63
Suorittamattomia halonhankintoja	12,072.29	93.94	—	12,166.23	589,772 60
Yhteensä	271,700.63	74,741.06	125,417.46	471,859.15	15,801,479 54

Liite.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Komitean lausunto *kunnallisen räätäliammattikoulun perustamista Helsinkiin koskevasta asiasta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kysymyksen vaatetustyöntekijäin ammattikoulun perustamisesta herätti Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistys, joka maaliskuun 23:ntena 1916 päivätyssä kirjelmässä pyysi Kaupunginvaltuustoa ryhtymään toimiin tuollaisen koulun perustamiseksi niiden periaatteiden mukaisesti, jotka oli esitetty lokakuun 9 päivänä 1914 annetussa valiokunnan mietinnössä n. s. yksinkertaisen valmistavan ammattikoulun perustamisesta *(Pain. asiakirj. n:o 63 vuodelta 1914)*. Valtuuston valmisteluvaliokunta lähetti tosin tämän asian maaliskuun 31 päivänä 1916 rahatoimikamariin, mutta kamarin ja valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta se lokakuun 28 päivänä 1919 poistettiin Valtuuston diariin merkittyjen ratkaisemattomain asiain luettelosta.

Käsityö- ja tehdasyhdistys teki kuitenkin uuden aloitteen asiassa joulukuun 4:ntenä 1919 päivätyssä kirjelmässä, jossa yhdistys, huomauttaen että ammattitaitoisista räätälityöntekijöistä vallitsi puutetta ja että työnantajain oli mahdoton silloisten korkeiden palkkain vallitessa kasvattaa ammattioppilaita sekä viitaten ammattiopetuskasvatuksen Skandinaviassa viime aikoina saavuttamaan korkeampaan kantaan, uudisti anomuksensa mainitun suuntaisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä Kaupunginvaltuuston puolelta. Tästä esityksestä on nyttemmin olemassa sekä sosialilautakunnan toukokuun 30 päivänä 1920 antama ja lautakunnan asettaman komitean laatimaan ehdotukseen perustuva sekä rahatoimikamarin marraskuun 26 päivänä s. v. antama lausunto. Sen ohessa on Suomen vaatturityönantajain liitto r. y. marraskuun 23 päivänä 1920 sitoutunut, siinä tapauksessa että Helsingin kaupunki perustaa räätäliammattikoulun, kolmen vuoden aikana kannattamaan mainittua koulua 20,000 markalla vuosittain.

Asiaa Kaupunginvaltuustolle maaliskuun 9 päivänä 1921 esiteltäessä (ks. esityslistaa, jossa m. m. edellä mainitut lausunnot on selostettu) se lähe-

tettiin edelleen Valtuuston maaliskuun 8 päivänä 1920 asettamaan ammattiopetusalan uudistuskysymyksiä käsittelevään komiteaan.

Asiakirjoihin tutustuttuaan on komitealla kunnia Kaupunginvaltustolle antaa tässä seuraava mietintö asiasta.

Samoin kuin hakija ja asiasta aikaisemmin mielensä lausuneet kunnan viranomaiset on komiteakin sitä mieltä, että vaatetustöiden ammattikoulun perustaminen Helsinkiin olisi ammattitaitoisista räätälityöntekijöistä vallitsevan puutteen johdosta tarpeen vaatima. Komiteassa onkin lausuttu käsitys, että vähitellen olisi perustettava yhä useampia tuollaisia erikoisammattikouluja ja että alun sopisi tehdä juuri vaatetusammatin oppilaskoululla, joka ammatti on suurimpia ja tärkeimpiä.

Kun ammattitaitoisten työntekijäin puute vaatetusammatin alalla epäilemättä on maamme muissa osissa yhtä tuntuva kuin Helsingissä, näyttää, jos kerran tämän laatuinen oppilaitos perustetaan, sangen suotavalta, että se järjestetään siten, ettei se tyydytä ainoastaan pääkaupungin, vaan koko maan tarvetta. Niinkuin sosialilautakunnan asettama komitea on huomauttanut, voisi koulu siten samalla sekä saada runsaammin oppilaita että myös varmemmin riittävää sekä siveellistä että aineellista tukea asianomaisten ammattiliittojen taholta.

Näin ollen ja kun koulu joka tapauksessa hyödyttäisi maaseutuakin, koska oppilaita ei, siinäkään tapauksessa että koulu olisi kunnallinen, voitaisi velvoittaa kurssin suoritettuaan jäämään Helsinkiin, esiintyy kysymys, onko katsottava sopivaksi, että kunta perustaa tämän oppilaitoksen vai eikö todellisuudessa olisi tarkoituksenmukaisempaa että joko valtion tai myös vaatetusammatin työnantajain tulisi se perustaa ja pitää voimassa sekä kunnan ainoastaan taloudellisesti tukea sitä.

Rahatoimikamari osaltaan on lausunut käsityksenään, että etusijassa valtion olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin niin yleistä yhteiskunnallista laatua olevissa kysymyksissä kuin ammattitaidon kohottaminen on; nyt puheena oleva asia koskee sen ohessa tietenkin työnantajia, minkätähden se olisi ratkaistava valtion ja näiden yhteistoimin. Kunnalla sitä vastoin ei periaatteellisesti voi katsoa olevan samoja velvollisuuksia ammattikehitykseen nähden erikoisammattien alalla. Jos kaupunki perustaisi räätäliammattikoulun, saattaisivat sitä paitsi muutkin ammattiyhtymät vaatia perustettavaksi samantapaisia kouluja opetuksen antamiseksi niiden edustamissa ammateissa, mikä kävisi kaupungille liian kalliiksi. Sitä seikkaa että aikaisemmin on perustettu kunnallinen n. s. yhdenpäivänkoulu kirjaltajia varten oli pidettävä erikoisten syiden aiheuttamana poikkeuksena säännöstä.

Rahatoimikamarin käsitystä vastaan että valtion tulisi pitää huolta semmoisten kuin tässä ehdotetun oppilaitoksen perustamisesta käy huomauttaminen, että valtion tehtävä ammattioppilaskouluihin nähden, johon koulutyyppiin räätäliammattikoulu kuuluisi, on ammattioppilaskouluista maaliskuun 2 päivänä 1920 annetulla asetuksella rajoitettu ainoastaan kannatusavun antamiseen, jota vastoin samassa asetuksessa (13 §) nimenomaan säädetään, että ammattioppilaskouluja perustavat ja ylläpitävät ammattikunnat, yhdistykset, liikeyritykset, kunnat tai yksityiset asianharrastajat". Mitään aihetta räätäliammattikouluun nähden poiketa säännöstä ei valtiolla tiettävästi ole, minkätähden valtion puolelta tässä tapauksessa lienee avustusta odotettavana ainoastaan koulun taloudellisen kannatuksen muodossa.

Niiden joukossa, jotka voivat perustaa ja pitää voimassa valtion avustamia ammattioppilaskouluja, luetellaan edellä mainitussa asetuksessa, niinkuin vastikään huomautettiin, etusijassa ammattikunnat, yhdistykset ja liikeyritykset. Asetuksen tämän osan tarkoituksena voi sentähden olettaa olleen etusijassa kehoittaa juuri näitä eli toisin sanoin asiaa harrastavia liittymiä ja yrityksiä perustamaan tuollaisia oppilaitoksia. Myönnettävä onkin, että varsinkin suuret työnantajaliitot saisivat suurimman hyödyn näistä kouluista ja että sentähden näiden enemmän kuin kuntien tai yksityisten henkilöjen etu vaatii saamaan niitä aikaan. Tähän tulee lisäksi muuan toinen sangen tärkeä seikka. Tuollaisen oppilaitoksen johtokuntaan tulee mainitun asetuksen mukaan (11 §) sen ylläpitäjän valita puheenjohtaja sekä asianomaisten työnantajajärjestöjen toinen ja asianomaisten työntekijäin järjestöjen toinen puoli jäsenistä. Jos työnantajat pitävät koulua voimassa, takaa siis asetus heille ratkaisevan vaikutusvallan koulun johtoon. Näin ollen näyttääkin luultavalta että, kun koulu kerran on perustettu, on harrastus sitä kohtaan pysyvä virkeänä ammattimiespiireissä ja sen työn tulos sen johdosta oleva tehokkaampi kuin mitä muutoin olisi laita.

Räätäliammattikoulun perustamista ja voimassa pitämistä kunnan toimesta voi, paitsi rahatoimikamarin esittämillä, vastustaa muillakin painavilla syillä. Yksi semmoinen on että, vaikka koulu olisi kunnallinen, rajoittuisi kuitenkin kunnan osuus sen johtoon edellä mainitun asetuksen mukaan yhden ainoan sijan, koulun johtokunnan puheenjohtajapaikan täyttämiseen. Kunnan etu koulun hallinnossa tulisi siis erittäin vähäisessä määrässä varteen otetuksi. Jo tältä kannalta katsoen komiteasta näyttää arveluttavalta, että kunta ottaisi ehdotetun koulun vastuulleen.

Taloudellisessa suhteessa kaupungin vastuu niinikään epäilemättä olisi oleva tuntuvasti suurempi, kuin mitä koulun budjettiehdotuksesta (ks. esityslistaa maaliskuun 9 päivältä kuluvaa vuotta, asiaa n:o 39) tulee näkyviin. Tämän ehdotuksen mukaan koituisi kaupungille koulusta kustannuksia ainoastaan 8,025 markkaa vuodessa. Palkkausten osastossa on kuitenkin kalliin-

ajanlisäykset niihin nähden aikaisemmin voimassa olleiden perusteiden mukaisesti laskettu ainoastaan 100 %:ksi palkoista, jota vastoin kunnalliset viranpitäjät todellisuudessa nyttemmin yleisesti saavat kalliinajanlisäystä 175 % palkoista, pysyväisen 400 markan määrän kuukaudessa sekä perheenelatusapua erisuuruiset määrät elätettäviensä henkilöjen lukumäärästä riippuen. „Palkkojen" erää olisi sentähden korotettava vähintään 32,000 markalla, joten se olisi merkittävä noin 90,000 markaksi noin 58,000 markan sijasta. Mitä taas tulopuoleen tulee, lienee edellytetyt tulot oppilaiden suorittamista töistä ja tarveaineista saatavasta liikevoitosta, kaikkiaan arviolta 35,000 markkaa, komitean vaatetusalan ammattimiehiltä saamain tietojen mukaan laskettu liian toivorikkaasti, minkätähden niistä on paljon tingittävä. Vaikka valtio usein mainitun asetuksen mukaan suorittaisikin puolet koulun kohonneista menoista, jäisi siis kunnan suoritettavaksi luultavasti, alhaisesti laskien, vähintään 20,000 markkaa budjettiehdotukseen merkityn määrän lisäksi. Mahdotonta ei myöskään ole, että tämä määrä kalliinajanlisäysten, vuokrain y. m. korotuksen johdosta kohdakkoin voi vielä tuntuvasti kohota. Pääasia tässä kuitenkin komitean käsityksen mukaan on, että kunta, jos se sitoutuisi pitämään koulua voimassa, vastaisiksi ajoiksi sitoutuisi velvoituksiin, joiden taloudellinen merkitys on ainoastaan likimäärin arvioitavissa.

Aivan toiseksi muuttuisi asianlaita, jos kunta ainoastaan kannattaisi räätäliammattikoulua, esim. vuotuisella määrärahalla, niinkuin useat vuodet on ollut laita kauppaoppilaitosten, tai luovuttamalla koululle huoneiston, jommoisessa muodossa kannatusta on annettu Helsingin käsityökoululle. Komitea pitää edellistä vaihtopuolta parempana. Kun Suomen vaatturityönantajain liitto jo on ilmoittanut olevansa halukas, siinä tapauksessa että koulu saadaan aikaan, sen voimassapitoon kolmen vuoden aikana suorittamaan 20,000 markkaa vuodessa, näyttää saavan olettaa, että liitto, jonka etu ensi sijassa vaatii koulun perustamista, myös, jos sillä on toivoa saada kunnalta kannatusta, ottaa kantaakseen tuon jonkun verran suuremman vastuun koulun voimassapitäjänä.

Komitea on siis sitä mieltä, että kysymys ehdotetun räätäliammattikoulun perustamisesta nyt esitetyssä muodossa olisi jätettävä raukeamaan. Jos sitä vastoin Suomen vaatturityönantajain liitto sitoutuu koulun perustamaan ja voimassa pitämään, on komitean mielestä kunnalla syytä avustaa sitä vuotuisella määrärahalla, jota komitean harkinnan mukaan voitaisiin myöntää jopa 15,000—20,000 markkaa, mutta jonka määrääminen tietysti jäisi uuden esityksen varaan.

Esillä olevista koulun opetuskaavan y. m. ehdotuksista ei komitealla ole ollut aihetta tämän yhteydessä lausua mieltään, varsinkin kun niiden ehkä tarpeellisen tarkastuksen sopivammin voi toimittaa nyttemmin perustettu ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta.

Edellä lausutun johdosta on komitealla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

ettei ehdotus räätäliammattikoulun perustamisesta nykyisessä muodossaan aiheuttaisi toimenpidettä Valtuuston puolelta.

Helsingissä, marraskuun 9 päivänä 1921.

Y. Sadeniemi.

Ellinor Ivalo. **Eemil Leino.**

M. W. Långholm. **Einar Meinander.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Esitys Leppäsuon alueen palauttamisesta kaupungin haltuun.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Lokak. 20 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1 513.

Saatuaan Leppäsuon vuokrapalstain 68 a ja 68 b haltijan, Aktiebolaget M. G. Steniuksen kanssa neuvoteltuaan mainitulta yhtiöltä marraskuun 1921 loppuun voimassa olevan tarjouksen, jossa yhtiö on ilmoittanut suostuvansa kaupungille myymään mainituilla palstoilla olevat rakennuksensa, varastonsa ja irtaimistonsa 700,000 markan hinnasta, johon kauppaan sisältyisivät kaikki yhtiöllä kaupungin kanssa maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyn vuokrasopimuksen nojalla olevat oikeudet, on kamarilla kunnia ehdottaa tarjousta hyväksyttäväksi. Asian alkuvaiheiden ja aikaisemman käsittelyn selvittämiseksi sekä ehdotuksensa perustelemiseksi kamari pyytää esittää seuraavaa:

Vuokrasopimuksen synty.

Puutarhurien Mårten Gabriel Steniuksen ja Kristian Fredrik Paludanin hakemuksesta päätti maistraatti marraskuun 5 päivänä 1873 ensin mainitulle vuokrata 8,37 mittausopillista tynnyrinalaa käsittävän Leppäsuon huvila-alueen. Päätös alistettiin kuvernöörin vahvistettavaksi, joka joulukuun 20 päivänä mainittua vuotta antamallaan päätöksellä sen vahvisti. Vuokrakausi oli 25 vuotta, tammikuun 1 päivästä 1874 lukien, ja vuokravastikkeeksi määrättiin 5 vapaavuotta (1874—78), sitten 200 markkaa vuodessa 10 vuoden aikana (1879—88) sekä vihdoin 300 markkaa vuodessa 10 viimeisenä vuonna (1889—98). — Toukokuun 30 päivänä 1878 oikeutti Kaupunginvaltuusto vuokraajan kaupunkia kuulematta toiselle siirtämään vuokraoikeutensa.

Muutamaa vuotta ennen sovitun vuokrakauden päättymistä alettiin rakentaa kaupungin satamarataa, joka kosketti Leppäsuonkin aluetta. Niiden mutkain välttämiseksi, joita johtuisi satamarataa varten tarpeellisen maan käyttöoikeuden ynnä siinä olevain laitosten omistusoikeuden pakkolunastamisesta, ehdotti vuokraaja kirjelmässä rahatoimikamarille maaliskuun 3 päivältä 1892 vuokraoikeutta edelleen pitennettäväksi 20 vuotta eli 1918 vuoden loppuun 700 markkaan korotetusta maksusta. Edelleen anoi vuokraaja oikeutta saada vuokrakauden kuluessa lunastaa alueen tavallisin, tehdastonteista voimassa olevin ehdoin, sitoutuen

sen sijaan kaupungille luovuttamaan käyttöoikeuden satamarataa varten tarpeelliseen maahan, niinkuin kirjelmässä tarkemmin mainittiin.

Rahatoimikamari määräsi paikalla pidettäväksi katselmuksen, joka toimitettiinkin seuraavana päivänä (maaliskuun 4 päivänä 1892). Lausunnossaan katselmusmiehet pääasiassa puolsivat hakemusta sekä lausuivat siitä m. m. seuraavaa: »Pääkysymyksessä eli siinä, muodostettaisiinko Leppäsuosta tehdastontin vertainen tontti kauppapuutarhan pysyttämiseksi, jonka hakija, sittenkuin se on otettu kaupunginasemakaavaan, saisi lunastaa omakseen, yhtyivät katselmusmiehet, kun tähän on sidottu suuri pääoma ja puutarhaliikettä hoidetaan etevällä tavalla sekä se lähellä hautausmaita sijaitsevana helpottaa yleisölle kasvien ja kukkain saantia sinne, puoltamaan myöntymistä tähän; kuitenkin oltiin sitä mieltä, ettei vuokraajalle ainoastaan olisi myönnettävä lunastusoikeutta, vaan olisi hänet sitä paitsi velvoitettava lunastamaan alue.» Kokouksessaan maaliskuun 10 päivänä 1892 rahatoimikamari päätti Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä puoltaa katselmusmiesten ehdotuksen hyväksymistä. Kaupunginvaltuuston maaliskuun 15 päivänä samaa vuotta hyväksyttyä rahatoimikamarin esityksen annettiin vuokraajalle uusi vuokrakirja (liite II) maaliskuun 31 päivänä 1892.

Tällä uudella vuokrakirjalla kaupunki edelleen 20 vuodeksi, tammikuun 1 päivästä 1899 lukien, luovutti vuokralle asiakirjain oheisessa kartassa n:oilla 68 a ja 68 b osoitetut Leppäsuon huvila-alueen osat, jotka olivat pinta-alaltaan, edellinen 1.737 ja jälkimmäinen 0.382 hehtaaria. Näistä molemmista alueista, joita toisistaan erotti kaupungin rakennuttama ruumiinavaushuone, oli vuokraaja oikeutettu ja velvollinenkin Leppäsuon huvilan tultua otetuksi kaupunginasemakaavaan lunastamaan alueen 68 a tehdastonteista voimassa olevin ehdoin.

Kun puutarhuri M. G. Steniuksen liike muutettiin osakeyhtiöksi, siirrettiin kesäkuun 28 päivänä 1885 laaditulla kauppakirjalla myöskin Leppäsuon alueen vuokraoikeus siinä olevine rakennuksineen Aktiebolaget M. G. Steniukselle. Joulukuun 12 päivänä samana vuonna tehtiin siirrosta ilmoitus rahatoimikamariin, joka ei havainnut olevan aihetta muistutukseen ja päätti siirron merkittäväksi kaupungin kiinteistökirjaan. Mainita sopii, että tämä siirto on ainoa, joka on tuon pitkän vuokrakauden kuluessa tehty.

Onko Leppäsuon alue otettu kaupunginasemakaavaan?

Edellä on jo huomautettu, että vuokraaja maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyn välikirjan mukaan oli oikeutettu ja velvollinenkin Leppäsuon huvilan tultua otetuksi kaupunginasemakaavaan lunastamaan alueen 68 a tehdastonteista voimassa olevin ehdoin. Näin ollen on kysymyksellä, onko Leppäsuon alue jo otettu kaupunginasemakaavaan, melko suuri merkitys.

Vastauksen saamiseksi tähän kysymykseen mainittakoon että, sittenkuin valiokunta, jonka Kaupunginvaltuusto oli asettanut laatimaan Töölön alueen asemakaavaehdotusta, oli antanut lopullisen ehdotuksen asiasta, oli Aktiebolaget

M. G. Stenius rahatoimikamarille osoittamassaan kirjelmässä huomauttanut, että mainitun asemakaavaehdotuksen mukaan osa Leppäsuon huvilatiluksia 68 a ja 68 b tulisi käytettäväksi muuhun tarkoitukseen, minkätähden yhtiö, viitaten puheenalaiseen oikeuteensa saada tiluksen tultua otetuksi kaupunginasemakaavaan lunastaa palsta 68 a sovituin ehdoin, oli anonut, että kaupunginviranomaiset kaupunginasemakaavaa lopullisesti vahvistaessaan tekisivät siihen semmoisen muutoksen, että yhtiölle turvattaisiin hallintaoikeutensa siihen alueeseen, mikä sille maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyssä vuokrasopimuksessa oli taattu. Rahatoimikamari, joka lähetti puheenalaisen kirjelmän Kaupunginvaltuustolle, lausui kirjeessä elokuun 14 päivältä 1902, ettei kamari voinut havaita olevan pakottavaa syytä semmoiseen puheenalaisen asemakaavan järjestelyyn, että sen toteuttamiseksi olisi, mikäli Leppäsuon huvilaa koski, puheenalaista sopimusta rikottava tai muutettava ja kaupungin korvattava yhtiölle ne kalliit kasvihonerakennukset, jotka alueen ehdotetun supistamisen johdosta turmeltuisivat. Edellä mainittu valiokunta, johon asia lausunnon saamiseksi lähetettiin, ilmoitti (*Pain. asiakirj. n:o 8 vuodelta 1903*) rakennuskonttorin toimesta muuttaneensa asemakaavaehdotusta niin, että siihen merkitty vuokrapalstan 68 a lounaisosan supistus oli poistettu. Se vastamainitun palstan rajain muu järjestely, jonka ehdotus osoitti ja jonka mukaan yhtiön aluetta eräiltä kohdin hiukan laajennettaisiin, toisilta taas supistettaisiin, jota vastoin paikalla olevat yhtiön rakennukset edelleen sijaitsisivat alueella, oli johtunut tarpeesta laajentaa Lapinlahdenkatua sekä satamaradan viereistä katua, eikä valiokunta katsonut yhtiöllä olevan aihetta vastustaa mainittua järjestelyä eikä sen kohtuudella voivan sitä tehdäkään, varsinkin kun yhtiön laitoksiaan varten käyttämä ala siten pysytettäisiin miltei entisen laajuisena. Käsitellessään valiokunnan ehdottamaa Töölön alueen kaupunginasemakaavaa Kaupunginvaltuusto helmikuun 17 päivänä 1903 pöytäkirjan 20 §:n kohdalla hyväksyi sen kaikin puolin, minkä jälkeen ja sittenkuin kaupunginasemakaavan lopulliset piirustukset oli laadittu, Kaupunginvaltuusto syyskuun 8 päivänä 1903 pöytäkirjan 46 §:n kohdalla päätti tehdä alamaisen alistuksen tämän ehdotuksen vahvistamisesta.

Edellä oleva lausunto on ainoa, minkä viranomaiset ovat Leppäsuon alueesta antaneet Töölön kaupunginasemakaavaa käsitellessään. Tutkiessa valiokuntamietintöjä ja yksityisten ehdotuksentekijäin lausuntoja ei ole tavattu mitään, mikä nimenomaan olisi koskenut Leppäsuon huvilaa sinänsä. Lopullisessa kaupunginasemakaavassa Leppäsuon alue kuitenkin on semmoisena, kuin Töölön asemakaavan ehdotusta laatimaan asetettu valiokunta oli sen rajat järjestänyt. Palstaan 68 a, semmoisena kuin se on osoitettu vuokrasopimukseen liittyvässä kartassa, on niinikään luettu pääosa sitä kaupunginasemakaavaan vihreällä merkittyä aluetta, jota rajoittavat Leppäsuon-, P. Rautatien-, Lapinlahden- ja Kalmistonkatu. Tätä aluetta ei kuitenkaan ole jaettu tontteihin eikä sille myöskään ole annettu korttelinnumeroa, vaikka se, niinkuin vastikään mainittiin, on joka puolelta katujen ympäröimä.

Myöhemmin toimitetussa Töölön alueen vahvistetun kaupunginasemakaavan muutoksessa (*Pain. asiakirj. n:o 9 vuodelta 1917*) ei kajottu alueeseen 68 a, vaan on se silloin laadittuun karttaan merkitty samalla värillä kuin muutkin rakennuskorttelit, joita muutosehdotus ei koskenut.

Tämän yhteydessä ansaitsee mainitsemista, ettei kaupungin aikaisemmassa, toukokuun 3 päivänä 1895 vahvistetussa rakennusjärjestyksessä ollut määräystä, että kaupunginasemakaavaan otetut alueet on siihen tarkoin merkittävä. Vasta toukokuun 8 päivänä 1917 vahvistetussa uudessa rakennusjärjestyksessä on selvä määräys tästä (3 §). Tämän johdosta on niinikään siitä lähtien laadittuihin kaupunginasemakaavoihin pantu rajaviiva osoittamaan niitä alueita, joiden ottamista kaupunginasemakaavaan on tarkoitettu. Tämä rajaviiva puuttuu sitä vastoin vanhemmista kaupunginasemakaavoista, ja ainoastaan niiden väreistä voi päättää, mitkä alueet asemakaavaan otetun alan on katsottu käsittävän. Vuonna 1903 laaditussa Töölön asemakaavassa käytetyn Leppäsuon alueen 68 a vihreän värin, jolla niinikään on osoitettu mainitun alueen viereinen hautausmaa samoin kuin karttaan merkityt istutuksetkin, ei kuitenkaan voi katsoa selvästi vastaavan kysymykseen, onko puheenalainen alue otettu kaupunginasemakaavaan vai ei. Vastattiinpa tähän kysymykseen kieltävästi tai myöntävästi, kiistämätöntä joka tapauksessa on, että vuokraaja on asemakaavaa laadittaessa koettanut valvoa lunastusoikeuttaan ja -velvollisuuttaan.

Yhtiön vaatimus saada lunastaa alue 68 a.

Huhtikuun 18 päivänä 1918 Aktiebolaget M. G. Stenius antoi rahatoimikamariin samana päivänä allekirjoittamansa kirjelmän, jossa lunastusvaatimus esitettiin. Tehtyään selkoa vuokrakirjan synnystä ja pääasiallisesta sisällyksestä yhtiö huomauttaa, että vuokrakausi päättyy parin vuoden kuluttua. Sitä ennen vuokraaja ei ainoastaan ole oikeutettu, vaan velvollinenkin Leppäsuon huvilan tultua otetuksi kaupunginasemakaavaan lunastamaan n:olla 68 a osoitetun alueen tehdastonteista voimassa olevin ehdoin. Eri mieliä oli kuitenkin ollut ei ainoastaan siitä, oliko tilus 68 a nykyään otettuna kaupunginasemakaavaan vai ei, vaan siitäkin, oliko kaupunki oikeutettu myymään kaupunginasemakaavaan ottamatonta aluetta, vaikkapa se myytäisiinkin tonttina (*Pain. asiakirj. n:o 15 vuodelta 1915*).

Yhtiö huomauttaa edelleen, ettei vuokraajalle myönnettyä oikeutta puheenalaisen maa-alueen lunastamiseen voida häneltä riistää sillä, ettei aluetta kenties vielä ole kaupunginasemakaavaan otettu, eikä sillä, ettei kaupunki, jos näin on laita, ryhtyisi toimenpiteisiin alueen ottamiseksi kaupunginasemakaavaan ennen vuokrakauden päättymistä. Lunastusoikeutta ja -velvollisuutta oli vuokrasopimusta tehdessä pidetty niin olennaisena sopimuksen osana, että katselmusmiehet olivat, niinkuin edellä on mainittu, pääasiana pitäneet kysymystä, muodostettaisiinko Leppäsuon huvilasta tehdastontin veroinen tontti kauppapuutarhan pysyttämiseksi, jonka hakija saisi lunastaa sen tultua otetuksi kaupunginasema-

kaavaan. Syyksi, minkätähden vuokraajalle puollettiin oikeutta alueen lunastamiseen, olivat katselmusmiehet maininneet, että siihen oli käytetty paljon pääomaa ja että puutarhanhoitoa siellä toimitettiin etevällä tavalla sekä että alue hautausmaiden lähellä sijaitsevana yleisölle helpotti kasvien ja kukkain saantia. Tämä lausunto osoitti tarkoituksena olleen, että aluetta vuokrakauden päätyttyäkin ja lunastuksen tapahduttua käytettäisiin kauppapuutarhana, vaikkakin lunastus tapahtuisi tavallisin tehdastonteista voimassa olevin ehdoin. Kun rahatoimikamari päätti Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi puoltaa katselmusmiesten ehdottamaa puheenalaisten alueiden käyttöä niillä ehdoilla, mitkä katselmusmiehet olivat katsoneet kaupungin puolelta olevan asetettava, ja Kaupunginvaltuusto hyväksyi rahatoimikamarin esityksen sekä tämän johdosta tehtiin maaliskuun 31 päivänä 1892 allekirjoitettu sopimus, seurasi tästä, ettei mainitulla sopimuksella vuokraajalle taattua oikeutta alueen 68 a lunastamiseen voitu häneltä riistää toisen sopimuskumppanin, kaupungin, toimenpiteillä eikä laiminlyönnillä, yhtä vähän kuin vuokraaja voi päästä täyttämästä sopimuksen mukaista velvollisuuttaan lunastaa puheenalainen alue.

Jottei minkäänlaista laiminlyöntiä voitaisi panna yhtiön viaksi, anoi se, että rahatoimikamari mahdollisimman pian ryhtyisi sen suuntaisiin toimenpiteisiin, että vuokraaja saisi tilaisuuden käyttää maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyssä välikirjassa taattua oikeuttaan ja täyttää mainitun välikirjan mukaan olevan velvollisuutensa tehdastonteista voimassa olevin ehdoin lunastaa sopimuksen oheisessa kartassa n:olla 68 a osoitetun osan Leppäsuon tilusta n:o 68.

Myöhemmin antamassaan, joulukuun 30:ntena 1918 päivätyssä kirjelmässä yhtiö huomauttaa, ettei se vielä ole saanut vastausta esitykseensä. Kun vuokrakausi päättyi tammikuun 1 päivänä 1919, katsoi yhtiö olevansa pakotettu toistamaan anomuksensa, jottei sen viaksi voitaisi lukea mitään laiminlyöntiä.

Rahatoimikamarin toimenpiteet asiassa.

Kohta sen jälkeen kuin vuokraaja oli tehnyt ensimmäisen anomuksensa saada lunastaa alueen 68 a, lähetti rahatoimikamari asiakirjat kaupungin yleisten töiden hallitukselle. Toukokuun 6 päivänä 1916 mainittu hallitus ilmoitti, että hakijan anomukseen myöntyminen vaatisi ottamaan Leppäsuon huvila-alueen kaupunginasemakaavaan, mutta ettei semmoista kaupunginasemakaavanmuutosta vielä voitane tehdä, koska alueelle toistaiseksi ei voitu vahvistaa määrättyjä rajoja. Ratkaisematta nimittäin oli, tarvittaisiinko ja niin ollen kuinka suuri ala puheenalaista tilusta tilan hankkimiseen satamaradan rakentamiseksi kaksoisraiteiseksi, Hietaniemelle suunnitellun rautatieraiteen alaksi sekä Nordenskiöldinkadun eteläosan ehkä tarpeelliseen laajentamiseen. — Tämän yhteydessä hallitus huomauttaa, että puheenalainen alue luultavasti kohdakkoin tarvitaan kaupungin omiin tarpeisiin ja eritoten lisätilan hankkimiseksi Marian sairaalalle. Tämän johdosta hallitus esittää, ettei hakijan anomus aiheuttaisi toimenpidettä.

Tästä lausunnosta johtui, että rahatoimikamari maaliskuun 5 päivänä 1917 pöytäkirjan 7 §:n kohdalla kehoitti kaupungin sairaalaylihallitusta antamaan lausunnon niistä tarkoituksista, joihin kaupungin saattoi katsoa tarvitsevan puheenalaista aluetta, sekä ehdotuksen alueen käyttämiseksi. Huhtikuun 13 päivänä 1917 Marian sairaalan johtokunta ilmoitti pitävänsä aluetta erittäin tarpeellisena Marian sairaalalle, koska sairaalan nykyinen tontti oli jo niin tarkoin käytetty, ettei ollut riittävää tilaa välttämättömän tarpeellisille uusille rakennuksille. Näistä rakennuksista johtokunta erittäin mainitsee kirurgisen poliklinikan yhteyteen teetettäväksi ehdotetun terveysaseman sekä hallintorakennuksen, jossa paitsi riittävän tilavaa toimitsijakonttorin huoneistoa myös olisi sairaalan lääkärien sekä sairaanhoitajataroppilaiden asunnot ynnä oppilaskoulun huoneisto. Lopuksi johtokunta huomauttaa että, jos puheenalainen alue käytettäisiin johonkin muuhun kuin johtokunnan ehdottamiin tarkoituksiin, tästä saattaisi olla se vaara, että sairaala saisi enemmän tai vähemmän häiritsevän naapuriston, joka vaikuttaisi sangen epäedullisesti sairaalan oloihin. Johtokunta sentähden ehdottaa vuokraajan hakemusta evättäväksi. Kirjelmässä huhtikuun 16 päivältä 1917 kaupungin sairaalaylihallitus ilmoittaa kaikin puolin yhtyvänsä Marian sairaalan johtokunnan tekemään ehdotukseen.

Toukokuun 19 päivänä 1917 antamassaan uudessa lausunnossa kaupungin yleisten töiden hallitus yhtyy työpäällikön ja kaupunginasema-arkkitehdin asiassa tekemään ehdotukseen. Nämä mainitsevat sen lisäksi, mitä asiassa aikaisemmin oli esitetty, seuraavat näkökohdat. Nykyään ei ollut olemassa välitöntä ja mukavaa yhteyttä Ruolahdensataman ja keskusratapihan tienoon välillä, minkätähden liikenteen täytyi kulkea erinäisiä kiertoteitä. Hieta- ja Jätkäsaarelle sekä Ruoholahden pohjoisrantaan suunniteltujen satamalaitosten kohdakkoin valmistuttua, mistä epäilemättä oli oleva seurauksena suuri liikenteen lisäys, kävi aivan välttämättömäksi järjestää uusia sopivia kulkuväyliä molempain edellä mainittujen keskuksien välille. Yksi tuollainen liikenneväylä oli ehdotuksentekijäin mielestä sopivasti aikaansaatavissa yhdistämällä Kalmistonkatu Pohjois Rautatienkatuun teettämällä viistoon Leppäsuon alueen poikki kulkeva uusi katu. Tämä huvila-alue jakautuisi siten kahteen kortteliin, joista eteläpuolinen aivan satamaradan raiteiden vierellä sijaitsevana sopisi luovuttaa ruumisaseman paikaksi, joka asema vastedes epäilemättä täytyi muuttaa pois Ruoholahdenrannasta, missä tila kohdakkoin kävi liian niukaksi. Jos korttelia pidettäisiin liian suurena kokonaan luovutettavaksi ruumisaseman tarpeisiin, voitaisiin lähinnä Lapinlahdenkatua sijaitseva osa erottaa eri tontiksi, joka käytettäisiin kunnan tarpeisiin, esimerkiksi jonkin armeliaisuuslaitoksen paikaksi. Pohjoispuolisenkin korttelin voinee kaupunki käyttää kohdakkoin. Sopiva olisi täällä varata paikka keskeiselle elintarvehallille, johon olisi tilaisuus johtaa sivuraide satamaradalta, tai vaihtopuolisesti vastaiselle suurenlaiselle puhtaanapitolaitokselle, jonka tallirakennukset ja vajat nykyään olivat hajallaan pitkin kau-

punkia, taikka ehkä desinfioimislaitokselle, rokkoainevarastolle tai muille terveydellisille laitoksille. — Kaupungin yleisten töiden hallitus huomauttaa tämän johdosta, ettei ruumisaseman pysyttäminen nykyisellä paikallaan Ruoholahdessa sikäläisen satamaliikenteen lisääntymisen johdosta ole suotava. Sitä vastoin olisi erittäin sopiva sijoittaa ruumisasema ehdotetulle paikalle Leppäsuon alueelle, siihenkin nähden että asema siten tulisi vanhan hautausmaan hautauskappelin läheisyyteen.

Kaupungin sairaalaylihallitus niinikään uudessa kirjelmässä joulukuun 13 päivänä 1917 huomauttaa, että alue välttämättä tarvitaan Marian sairaalaa varten. Kahdeksan tunnin työpäivän käytäntööntulon johdosta sairaaloissa oli mahdollisuus hankkia asuntoja ennestäänkin ahtaassa asuvalle henkilökunnalle edelleen vaikeutunut, minkätähden mainittu sairaala erittäin kipeästi kaipasi hallintorakennusta. Sen ohessa tarvittiin, niinkuin aikaisemmin oli huomautettu, paitsi kirurgisen poliklinikan yhteydessä toimivan terveysaseman rakennuksia, huoneistoja niille sairaalan lääkäreille, joilla nykyään ei ollut asuntoja sairaalassa, mutta joiden sairaanhoidon etuja silmällä pitäen välttämättä täytyi asua sairaalassa tai aivan sen läheisyydessä. Sairaalan oppilaskoulua niinikään täytyi aivan välttämättä laajentaa, mikä toimenpide tilanpuutteessa oli tähän asti käynyt mahdottomaksi. Tämän johdosta ylihallitus mitä hartaimmin puoltaa Leppäsuon alueen palauttamista kaupungin haltuun ja sen varaamista Marian sairaalan pakottavan lisätilan tarpeen tyydyttämiseen.

Sen johdosta mitä asiassa siten oli esitetty ja muutoin oli tunnettua, ei rahatoimikamari katsonut kaupungin edun mukaiseksi myöntyä vuokraajan anomukseen sen suuntaisiin toimiin ryhtymisestä, että hän saisi tilaisuuden täyttää vuokrakirjassa säädetyn oikeutensa ja velvollisuutensa lunastaa Leppäsuon alueen n:o 68 a. Vuokrakauden päätyttyä 1918 vuoden umpeen mennessä esiteltiin yhtiön kirjelmä helmikuun 24 päivänä 1919 rahatoimikamarissa, joka ei katsonut hakijan kirjelmässä esitettyjen syiden velvoittavan kaupunkia ryhtymään edellä mainitun suuntaisiin toimenpiteisiin, varsinkin kun alue oli kaupungille tarpeellinen, minkätähden kamari päätti olla ottamatta anomusta huomioon ja kehoitti yhtiötä kamarille ilmoittamaan, halusiko se uudistaa mainittua vuokrasopimusta.

Lähtökatselmus Leppäsuon tiluksilla pidettiin syyskuun 20 päivänä 1918, jolloin katselmusmiehet ehdottivat, että puutarha-alue 68 a tehdastontiksi katsottuna olisi asetettava lähiseudun varastopaikkain vertaiseksi, joista luetaan vuosivuokraa 2—2: 50 markkaa neliömetriltä. Tämän arvion mukaan olisi alueen vuosivuokra noin 50,000 markkaa vuodessa, mutta puutarhatonttina ei sille kohtuudella kävisi paneminen 5,000 markkaa suurempaa vuosivuokraa 6 kuukauden molemminpuolisen irtisanomisen ehdolla. Työväenasuntoalueelle n:o 68 b katselmusmiehet ehdottivat pantavaksi 4,000 markan vuosivuokran sekä määrättäväksi 3 kuukauden molemminpuolisen irtisanomisen.

Rahatoimikamarin ja Aktiebolaget M. G. Steniuksen väliset neuvottelut.

Leppäsuon alueiden vuokraaja, Aktiebolaget M. G. Stenius, ei näyttänyt halukkaalta tekemään näitä alueita koskevaa uutta vuokrasopimusta. Sitä vastoin herätti yhtiö kirjeessä lokakuun 29 päivältä 1919 kysymyksen sikäläisten rakennusten ynnä itse tontin lunastusoikeuden lunastamisesta kaupungille. Marraskuun 3 päivänä 1919 pöytäkirjan 3 §:n kohdalla rahatoimikamari päätti valita silloisen puheenjohtajansa, johtaja I. Lindforsin, ja ensimmäisen sihteerinsä, lakit. kand. E. Cavoniuksen kaupungin edustajina neuvottelemaan asiasta yhtiön kanssa. Näiden neuvottelujen pohjaksi pantiin kumpaisenkin asianosaisen erikseen toimittama arvio, jonka kaupungin puolesta olivat toimittaneet arkkitehti E. Flinckenberg ja kaupunginpuutarhuri S. Olsson. Yhtiö taas oli arviomiehiksi kutsunut arkkitehti Albert Nybergin ja rakennusmestari Wilhelm Ekmanin (arvioimaan kaikkia rakennuksia) sekä puutarhurit Harald Wasastjernan, V. F. Sagulinin ja E. Hännisen (arvioimaan kasvivarastoa). Kaupungin arviomiehet panivat maaliskuun 15 päivänä 1920 alueen 68 a rakennusten arvoksi 161,900 markkaa, edellyttäen niiden saavan jäädä paikalleen, mutta 60,000 markkaa, jos ne täytyi purkaa. Yhtiön arviomiehet panivat samain rakennusten arvoksi 152,800 markkaa, siinä tapauksessa että ne saivat jäädä paikalleen. Työväenasunnon arvoksi panivat kaupungin arviomiehet 93,800 markkaa, siinä tapauksessa että se sai jäädä paikalleen, mutta 15,000 markkaa, jos se täytyi purkaa, jota vastoin yhtiön arviomiehet arvioivat saman rakennusryhmän 46,800 markan hintaiseksi, jos se pysytettiin paikallaan. Kasvivaraston arvioivat ainoastaan edellä mainitut yhtiön arviomiehet, jotka huhtikuun 16 päivänä 1920 panivat sen arvoksi 190,511: 05 markkaa.

Kun kaupungin edustajat neuvotteluissa pitivät yhtiön rakennuksista, kasvivarastosta ja lunastusoikeudesta pyytämää miljoonan markan hintaa liiallisena, antoi yhtiö kesäkuun 11 päivänä 1920 uuden, 850,000 markkaan päättyvän tarjouksen samoista esineistä. Tämän ehdotuksen hyväksyivät neuvottelijat, mutta ei rahatoimikamari, joka kirjelmässä kesäkuun 18 päivänä 1920 ilmoitti hylkäämällä yhtiön tekemän, tiluksilla olevain rakennusten ynnä kaluston ja varastojen myyntitarjouksen päättäneensä jättää kysymyksen vuokran pitentämisestä raukeamaan. Yhtiötä sentähden kehoitettiin ennen elokuun 1 päivää 1920 kaupungin käytettäväksi luovuttamaan puheenalaiset vuokrapalstat n:ot 68 a ja 68 b.

Tämän johdosta yhtiö kirjelmässä heinäkuun 1 päivältä 1920 ilmoitti, ettei se enää katsonut tekemänsä myyntitarjouksen itsenään sitovan, minkä ohessa yhtiö saattoi rahatoimikamarin tietoon, että se maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyn vuokrasopimuksen nojalla ei ainoastaan ollut oikeutettu, vaan velvollinenkin omakseen lunastamaan vuokra-alueen 68 a, mutta ettei yhtiö, sen johdosta että kaupunginviranomaiset olivat laiminlyöneet ryhtyä niiden asiana oleviin toimenpiteisiin, ollut saanut tilaisuutta ennen vuokrakauden päättymistä

käyttää tätä lunastusoikeutta. Näin ollen yhtiö, joka jo vuonna 1916 oli vaatinut saada käyttää tätä lunastusoikeuttaan ja edelleen pysyy tässä vaatimuksessaan, ei voi pitää itseään velvollisena luovuttamaan huvila-aluetta 68 a kaupungin käytettäväksi sekä kieltäytyy sentähden noudattamasta rahatoimikamarin yhtiölle osoittamaa kehoitusta, joka on vastoin yhtiön sopimuksenmukaista oikeutta ja loukkaa sitä. Mitä sitä vastoin tulee vuokrapalstaan 68 b, jota edellä mainittu lunastusoikeus ei käsitä, ilmoittaa yhtiö olevansa yhtä halukas kuin velvollinenkin määräpäivänä luovuttamaan sen kaupungille. Kun yhtiö on sopimuksen mukaan velvollinen heti poistamaan rakennukset alueelta, huomautti yhtiö, että on hankittava tarpeelliset asunnot mainituissa rakennuksissa asuville työläisperheille.

Yksin ajoin yhtiö pyysi huoneenvuokralautakunnalta lausuntoa, voitiinko työväenasunnon 68 b purkamista nykyoloissa sallia sekä mainituissa huoneistoissa asuvat työläisperheet tämän mukaisesti irtisanoa muuttamaan. Huoneenvuokralautakunta ei katsonut voivansa puoltaa myöntymistä puheenalaiseen toimenpiteeseen.

Kun neuvottelut siten eivät näyttäneet vievän tulokseen, päätti rahatoimikamari elokuun 6 päivänä 1920 antaa silloisen puheenjohtajansa, professori A. L. Hjelmmanin toimeksi puhutella jotakin asianajajaa asian selvittämiseksi oikeudellista tietä.

Työväenasuntoon 68 b nähden rahatoimikamari syyskuun 17 päivänä 1920 päätti oikeuttaa yhtiön toistaiseksi pysyttämään rakennukset paikallaan 600 markan kuukausivuokrasta, tammikuun 1 päivästä 1919 lukien. Tähän yhtiö väitti, että sen puhdas tulo mainituista asunnoista oli ollut 1,579: 30 markkaa vuonna 1919 sekä 6,127: 43 markkaa vuonna 1920, maanvuokraa pois lukematta, ja ettei yhtiö voinut vaatia vuokralaisiltaan korotettua vuokraa jo kuluneelta vuokra-ajalta. Yhtiön ehdotusta että tilukseen vuokra määrättäisiin 50 %:ksi puhtaasta voitosta rahatoimikamari ei hyväksynyt, vaan päätti kesäkuun 9 päivänä 1921 pöytäkirjan 1808 §:n kohdalla velvoittaa yhtiön tammikuun 1 päivästä 1919 kesäkuun 1 päivään 1921 maksamaan Leppäsuon palstasta 68 b vuokraa 4,000 sekä sittemmin 7,200 markkaa vuodessa.

Kun yhtiö kuitenkin näytti halukkaalta jatkamaan neuvotteluja, päätti rahatoimikamari heinäkuun 7 päivänä 1921 pöytäkirjan 2209 §:n kohdalla peruuttaa aikaisemmin päätetyn oikeudenkäynnin sekä antoi silloisen puheenjohtajansa, senaattori A. Castrénin, ja jäsenensä, insinööri G. Idströmin toimeksi käydä uudelleen neuvottelemaan. Elokuun 31 päivänä yhtiö uudisti 850,000 markkaan päättyvän myyntitarjouksensa, jota eivät kaupungin edustajat kuitenkaan hyväksyneet. Yhtiön lokakuun 15 päivänä edelleen huojistettua tarjouksensa 700,000 markkaan, hyväksyivät kamarin edustajat sen, kuitenkin sillä ehdolla että kasvivarastolla ja kalustolla haltuun otettaessa todettiin olevan ilmoitettu 200,000 markan arvo. Rahatoimikamarikin päätti lokakuun 20 päivänä puolestaan hyväksyä tarjouksen ja Kaupunginvaltuustolle ehdottaa sitä kaupungin hyväksyttäväksi. Tarjous on voimassa marraskuun loppuun kuluvaa vuotta.

Kaupan perustelu.

Rahatoimikamarin kantaa kaupan päättämistä koskevassa asiassa ovat perustelleet seuraavat seikat:

Kun Leppäsuon alue vuonna 1873 annettiin vuokralle, sijaitsi se kaupungin ulkolaidassa. Vielä vuonna 1892 voi sen katsoa parhaiten soveltuvan kauppapuutarhan paikaksi, minkätähden vuokraajaakin ei ainoastaan oikeutettu, vaan velvoitettiin ostamaan se mainittuun tarkoitukseen. Nyttemmin olisi tällainen käyttö ilmeistä tuhlausta. Kaupungin nopean kehityksen, Töölön kaupunginosan rakennettavaksi luovutuksen sekä Hieta- ja Jätkäsaaren suurmerisataman rakentamisen johdosta on Leppäsuon alue siirtynyt kaupungin keskeisten osien joukkoon. Ehdotusta tämän alueen vastaisesta käytöstä ei tarvinne tehdä tämän yhteydessä; huomautettakoon ainoastaan sen edullisesta asemasta rautatieraiteen vierellä vastaisen suurmerisataman läheisyydessä ja, jottei sivuutettaisi toistakaan mahdollisuutta, täyteen määrään käytetyn, lisätilan tarpeessa olevan sairaalatontin välittömässä läheisyydessä.

Jos siis ei näy vallitsevan vähintäkään epäilystä sen seikan suotavuudesta, että Leppäsuon alue olisi saatava takaisin kaupungin haltuun ja käytettävä tarkoituksiin, joilla nyttemmin on suurempi merkitys kunnallisessa toiminnassa kuin kauppapuutarhan ylläpitämisellä juuri tällä paikalla, voi takaisin hankinnan tavasta olla eri mieliä. Ninkuin asian kehitystä osoittavasta selonteosta näkyy, on rahatoimikamari aikaisemmin asettunut sille kannalle, ettei kaupunki ole velvollinen sallimaan alueen lunastamista, vaan voi ilman muuta vaatia sen palautettavaksi ja pahimmassa tapauksessa käydä häätämään vuokraajaa. Tietenkin olisi tällainen asian ratkaisu yksinkertaisin ja kaupungille edullisin, eikä muunlainen kaiketi tulisikaan kysymykseen, jos kaupungin oikeus tällaiseen menettelyyn olisi selvä ja riidaton. Näin ei kuitenkaan ole laita, vaan näyttää sangen epätietoiselta, päättyisikö tästä epäilemättä johtuva oikeudenkäynti kaupungin eduksi. Lausunnossa, jonka kamari on hankkinut entiseltä puheenjohtajaltaan, esittelijäsihteeri F. Listolta, tulkitaan asia kaupungille epäsuotuisaan suuntaan. Lausunto päättyy seuraaviin ponsiin:

1) Osakeyhtiö M. G. Steniuksen oikeus tehdastonttina omakseen lunastaa Leppäsuon alueen n:olla 68 a osoitettu osa kaupungin ja puutarhuri Mårten Gabriel Steniuksen välillä maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyn vuokrasopimuksen 2 kohdan nojalla on edelleen voimassa, siihen katsomatta että sopimus vuokraan nähden päättyi 1918 vuoden umpeen mennessä.

2) Leppäsuon alue on otettu XIII (Töölön) kaupunginosan virallisesti vahvistettuun kaupunginasemakaavaan ja siihen vihreällä värillä merkitty istutukseksi.

3) Mikään ei siis nykyään estä luovuttamasta Leppäsuon alueen osaa 68 a omistusoikeuksin yhtiölle vuokrasopimuksen 2 kohdan mukaisesti.

4) Yhtiö voi milloin tahansa hallinnollista tai oikeudenkäyntitietä saada kaupungin velvoitetuksi Leppäsuon alueella toimituttamaan kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä määrätyn tonttijaoituksen sekä sitten tontin omistusoikeudesta yhtiölle antamaan lailliset saantokirjat.

Kun siis vastaisen oikeudenkäynnin tulos näytti epätietoiselta, on kamari katsonut olevan aihetta käydä uudelleen neuvottelemaan vuokraajan kanssa ja koettaa saada aikaan sovinnollista ratkaisua. Voitaneen tosin väittää, että kaupunki ainoastaan voidaan velvoittaa myymään alue ja että hinnan voi määrätä niin korkeaksi, ettei tämä myynti olisi kaupungille epäedullinen kauppa. Muistettava kuitenkin on, että vuokrasopimuksen mukaan lunastus on toimitettava tehdastonteista voimassa olevin ehdoin, ja että varsin luultavasti ostajan mielestä kohtuuton hintavaatimus aikaansaisi uusia selkkauksia. Kamarin mielestä ei myöskään se voitto, minkä kaupunki siten ehkä saisi, korvaisi sitä haittaa, että alue joutuisi pois kaupungin hallusta. Lopuksi saanee pitää tiettynä, että alueen hankkiminen kaupungin haltuun sen jälkeen kuin se on siirtynyt yksityisen omaksi, kävisi kaupungille tuntuvasti kalliimmaksi kuin nyt ehdotettu sopimus, yritettiinpä siinä käyttää suoranaista ostoa tai ehkä pakkolunastusmenettelyä, edellyttäen voitavan osoittaa semmoinen pakkolunastukseen oikeuttava yleinen tarve.

Vaadittuun hintaan 700,000 markkaan nähden mainittakoon, että tästä määrästä 250,000 markkaa on laskettu rakennusten, 200,000 markkaa kasvivaraston ja kaluston sekä 250,000 markkaa lunastusoikeuden korvaukseksi. Molemmat ensimmäiset erät ovat verraten helpot laskea eivätkä, niinkuin toimitetut arvioinnit osoittavat, näytä kohtuuttoman suurilta. Kasvivaraston ja kaluston inventtausta ei tosin ole toimitettu 1920 vuoden alusta lähtien, mutta alivuokraaja, toiminimi H. & E. Andelin, on välikirjan mukaan velvollinen pysyttämään niiden arvon ennallaan. Lunastusoikeuden menetyksen korvaamiselle sitä vastoin on vaikea löytää varmaa pohjaa. Asiaa jossain määrin valaisevana mainittakoon, että puheenalainen korvaus on 14: 40 neliömetriltä. Kaupungilla ei ole ollut myytäväksi käytettäviä tehdastontteja vuodesta 1915 lähtien, jolloin eräät Katajanokan tontit myytiin 23—25 markasta neliömetri. Mainitusta ajasta lähtien on asuntotonttien hinta kohonnut 5—6-kertaiseksi. Tavallisena tehdastonttina voitaisiin Leppäsuon alueelle lähellä satamaa ja rautatieraidetta sijaitsevine edullisine asemineen nykyhetkellä myytäessä varmaan panna hintaa 100 markkaa neliömetriltä. Kaupungin hiljattain ostamasta Ruoholahdenkadun tehdastontista n:o 25 (Valion tontista) maksettiin noin 220 markkaa neliömetriltä. Näihin hintoihin verraten ei nyt vaadittu korvaus, joka on ainoastaan murto-osa tonttimaan osaksi vuokrakauden päättymisestä vuonna 1918 lähtien tulleesta hinnannoususta, näytä kohtuuttomalta.

Vuokrakauden päättymisestä lähtien ei vuokraaja ole maksanut vuokraa Leppäsuon tiluksesta 68 a, syystä että kaupunki oli kieltäytynyt vuokrakautta

pitentämästä. Yhtiö ilmoittaa suostuvansa suorittamaan tältä ajalta aikaisemman sopimuksen mukaisen maksun.

Mitä Leppäsuon palstain 68 a ja 68 b nykyiseen käyttöön ja niistä oleviin tuloihin tulee, on haltija ilmoittanut toiminimien H. & E. Andelinin ja A. B. Granitin, jotka alivuokraajina käyttävät ensinmainittua palstaa, pitävän niitä hallussaan toistaiseksi, niin että niiden vuokraoikeus lakkaa, kohta kuin A. B. M. G. Stenius luovuttaa palstan hallustaan, sekä että vuosivuokria nykyään kertyy toiminimi H. & E. Andelinilta 35,000 sekä A. B. Granitilta 5,000 markkaa. Puhdasta tuloa palstan 68 b työväenasunnoista oli vuonna 1920, niinkuin edellä mainittiin, 6,127: 43 markkaa.

Siihen nähden että kuluvan vuoden tilierotus on osoittava tuntuvaa vajausta ja kun vuosi kohdakkoin menee umpeen, näyttää oikealta, että kauppahinta, jos Kaupunginvaltuusto sen hyväksyy, maksetaan edeltäpäin kaupunginkassasta ja merkitään 1922 vuoden menosääntöön.

Edellä lausutun johdosta rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kvsto päättäisi

Aktiebolaget M. G. Steniuksen omistamain, Leppäsuon palstoilla 68 a ja 68 b olevain rakennusten, Leppäsuon palstalla 68 a puutarhakäyttöä varten olevan yhtiön kasvivaraston ja kaluston sekä yhtiöllä mainitun palstan lunastamiseen olevan oikeuden lunastamiseksi osoittaa 700,000 markkaa, joka rahamäärä on edeltäpäin maksettava kaupunginkassasta ja merkittävä 1922 vuoden menosääntöön.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Liite I.

Helsingissä, lokakuun 15 päivänä 1921.

AKTIEBOLAGET
M. G. STENIUS.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Leppäsuon aluetta koskevasta asiasta.

Täten sitoudumme Helsingin kaupungille myymään Leppäsuon n:ojen 68 a ja 68 b huvilarakennukset talousrakennuksineen, varastoineen ja kalustoineen seitsemänsadantuhannen (700,000: —) Suomen markan hinnasta käteistä rahaa. Kauppaan kuuluvat kaikki oikeudet, mitkä meillä on kaupungin kanssa maaliskuun 31 päivänä 1892 tehdyn vuokrasopimuksen nojalla, joka luovutetaan kaupungille. Kiinteistö on kiinnitysrasituksista vapaa.

Tämä tarjous on voimassa ensi marraskuun 1921 loppuun.

Kunnioittaen

Aktiebolaget M. G. Stenius.
Leopold Lerche.

Liite II.

Vuokrasopimus.

Puutarhuri Mårten Gabriel Steniukselle, jolla Uudenmaan läänin kuvernöörin joulukuun 20 päivänä 1873 antamalla päätöksellä on viidenkolmatta vuoden ajaksi myönnetty vuokraoikeus kaupungille kuuluvaan Leppäsuon huvilaan n:o 68, luovuttaa rahatoimikamari täten vastamainitun vuokrakauden päätyttyä eli tammikuun 1 päivästä 1899 edelleen kahdeksikymmeneksi (20) vuodeksi vuokralle ne edellä mainitun huvilatiluksen osat, jotka on tämän oheisessa kartassa osoitettu n:oilla 68 a ja 68 b ja joiden pinta-ala on, edellisen 1.737 ja jälkimmäisen 0.382 hehtaaria, seuraavin ehdoin:

1) Alueeseen n:o 68:a liitetään heti Leppäsuon huvilan lounaisrajan sekä Lapinlahden- ja Kallmistonkadun jatkeen välinen alue, lukuun ottamatta Helsingin kaupungin luterilaisen seurakunnan ehkä käyttämää maata.

2) Vuokraajalla on oikeus ja velvollisuuskin, kun Leppäsuon huvila kaupunginasemakaavaan otetaan, lunastaa alue n:o 68 a tehdastonteista voimassa olevin ehdoin.

3) Nykyisestä Leppäsuon huvilasta suorittaa vuokraaja 1893 vuoden alusta lähtien vuotuisen seitsemäänsataan (700: —) markkaan korotetun vuokramaksun, tammikuun 1 päivästä 1899 lähtien maksetaan alueista 68 a ja 68 b vuokraa sama määrä eli seitsemänsataa markkaa vuodessa.

4) Vuokraaja on velvollinen kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta kaupungille luovuttamaan 15 metriä leveän alueen satamaradan varrelta, satamaradan läntisestä sivumuurista lukien, sekä kaupungin maksettavasta neljäntuhannen markan korvauksesta muuttamaan pois kaksi lähempänä Lapinlahdenkatua, pääty päin satamarataa, olevaa kasvihuonetta (I ja II) niiden välillä olevine ulkohuoneineen.

5) Niinikään on vuokraaja velvollinen kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta rautatieraiteiden ja tien teettämistä varten luovuttamaan Kampin nummella varsinaisen Leppäsuon alueen ulkopuolella sijaitsevan kaakkoisosan laskuojaan asti sekä 12 metriä leveän alueen (u v x y) laskuojan luoteispuolelta.

6) Vuokrakauden joka kolmas vuosi tai useammin, jos niin tarpeelliseksi havaitaan, toimittaa kaupunki kesä—syyskuulla vuokraajan kustannuksella katselmuksen tiluksella saadakseen selville, missä kunnossa se on ja miten vuokraehdot on täytetty, jolloin huono ruokko sekä näiden ehtojen laiminlyönti ja rikkominen tarkoin merkitään ja kohtuulliseen raha-arvoon arvataan; ollen vuokraajan kutsun saatuaan itse tai asiamiehen kautta oltava katselmuksessa saapuvilla; ja on sellainen katselmus viimeisenä vuokravuotena toimitettaessa myös käypä lähtökatselmuksesta.

7) Jos tilus on käytettävä kaupungin tai yleiseen tarpeeseen ja vuokraajan tai hänen oikeudenomistajansa sen johdosta omatta syyttänsä täytyy vuokrasta luopua ennen vuokrakauden päättymistä, on tilus kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta seuraavan tammikuun 1 päivänä luovutettava ja semmoinen katselmus, kuin 6 kohdassa mainitaan, kaupungin toimesta ja kustannuksella toimitettava, jolloin kaikki tiluksen asumiseen ja hoitoon tarpeelliset ja asianmukaisessa järjestyksessä tehdyt rakennukset, vuokrakauden kuluessa toimitetut uutisviljelykset, joiden viljelyskustannuksia ei vielä ole saatu tuotolla korvatuiksi, sekä vuokraajan toimittamat istutukset, uusien aitain y. m. teettämiseen käytetyt kustannukset on kohtuullisesti arvioitava, minkä jälkeen arviosumma, kohta kuin tilus on kaupungille luovutettu, kaupunginkassasta vuokraajalle maksetaan, sikäli kuin sitä ei ole käytettävä vuokran tai vahingonkorvauksen suoritukseen. Muut, paitsi edellä mainitut rakennukset, tulee vuokraajan tilukselta poistaa.

8) Vuokrakauden päättymisen lähinnä edellisenä kesänä toimittaa kaupunki tiluksella lähtökatselmuksen vuokraajan tai hänen asiamiehensä läsnä ollessa, jolloin tilukset uudelleen arvioidaan sekä samanlainen katselmus kuin 6 kohdassa mainittu toimitetaan.

9) Jos kaupunki tai vuokraaja ei tyydy toimitusmiesten edellä mainituissa katselmuksissa ja katsastuksissa panemiin arvoihin tai heidän antamiinsa muihin määräyksiin, on tyytymätön velvollinen kuukauden kuluessa siitä, kuin on toteensaatavasti saanut toimituskirjan tiedokseen, siitä ilmoittamaan maistraatille, joka viivyttelemättä panee asianosaisille määräpäivän, jona heidän kumpaisenkin on valittava kaksi uskottua miestä, jotka valitsevat tai arpovat viidennen jäsenen puheenjohtajaksi sovinto-oikeuteen, joka sitten tutkii ja ratkaisee valitukset. Päätöksellä, johon muutosta ei ole asianmukaisessa järjestyksessä pyydetty, katsotaan katsastuksissa pannut arvot ja muut annetut määräykset asianosaisten hyväksymiksi eivätkä voi enää tulla tutkittaviksi.

10) Milloin tahansa syytä siihen voi ilmetä, on kaupungin palveluksessa olevalla viskaalilla oikeus asianmukaisessa järjestyksessä nostaa syyte ja ajaa edesvastuuvaatimusta vuokraajaa vastaan vuokraehtojen rikkomisesta.

11) Jos katsastuksessa tai katselmuksessa havaitaan vuokraajan pitäneen tilusta huonossa ruokossa tai laiminlyöneen velvollisuutensa tai rikkoneen vuokraehtoja, tulee maistraatin siitä ilmoitettua velvoittaa vuokraaja sakon tai vuokrasta luopumisen uhalla määräajan kuluessa täyttämään velvollisuutensa ja korvaamaan vahingon.

12) Kaupungin vakuudeksi tässä vuokrasopimuksessa määrätystä vuokramaksusta sekä muiden sopimuksessa olevain ehtojen täyttämisestä pidättää rahatoimikamari itselleen oikeuden vuokraajaa enempää kuulematta hakea ja saada ensimmäisen kiinnityksen puutarhuri Steniuksen hallussa nyt olevan Leppäsuon huvilan hallintaoikeuteen sekä siinä olevaan Steniuksen omistamaan rakennukseen.

Helsingin rahatoimikamarissa, maaliskuun 31 päivänä 1892.

Rahatoimikamarin puolesta:

Carl Nummelin.

Edvard Loo.

Edellä olevaan sopimukseen ilmoitan tyytyväni. Helsingissä huhtikuussa 1892.

Mårten Gabriel Stenius.

Todistavat:

K. B. Brunou. *Aug. E. Wahlström.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

Komitean mietintö alaikäisten lainrikkojain tutkinta-aikaisesta hoidosta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Historiikki.

Prokuraattorinviraston tekemän aloitteen johdosta määräsi senaatin siviilitoimituskunta joulukuun 15 päivänä 1910, ettei poliisin toimesta hairahduksista pidättettyjä alaikäisiä saa tutkinta-aikana eikä oikeuden päätöstä odotellessa säilyttää tavallisessa vankilassa, vaan on asianomaisen viranomaisen tuoksi ajaksi annettava heidät hoidettaviksi yksityishenkilöille tai lastenhoitolaitoksille, joiden siitä tulee saada korvausta yleisistä varoista. Tämän johdosta kehittyi Helsingissä semmoinen käytäntö, että poliisilaitos tavallisesti antoi nämä alaikäiset kaupungin kasvatuslautakunnalle, joka heitä säilytti laitoksissaan, 1913 vuoden alusta lähtien pääasiallisesti mainittuna vuonna tänne perustetussa poikain vastaanotto- ja havaintokodissa.

Sikäli kuitenkin kuin hairahduksista pidätettyjen alaikäisten luku lisääntyi, osoittautui kasvatuslautakunnan yhä vaikeammaksi ottaa niitä hoitoonsa. Tilanpuute aikaansai pian liikasijoituksen laitoksissa. Näihin otettuja alaikäisiä lainrikkojia ei enää voitu eristää muista hoidokeista, mistä oli seurauksena että edellisten aikaansaama siveellinen vaikutus jälkimmäisiin oli sangen haitallinen. Sitä paitsi puuttui riittäviä voimia näiden vartiointiin. Näihin seikkoihin viitaten kasvatuslautakunta poliisimestarille lokakuun 17 päivänä 1918 osoittamassaan kirjelmässä ilmoitti, ettei se enää voinut ottaa huostaansa poliisin pidättämiä alaikäisiä, ja pyysi samalla, että poliisi mahdollisimman pian ottaisi takaisin lähettämänsä, lautakunnan hoidettavina olevat pojat, minkä ohessa lautakunta huomautti suotavaksi, että poliisilaitoksen toimesta perustettaisiin puheenalaisten alaikäisten vastaanottolaitos.

Kun viimeksi mainittu aloite ei johtanut tarkoitettuun toimenpiteeseen, teki kasvatuslautakunta marraskuun 22 päivänä 1920 uuden esityksen asiasta, tällä kertaa sekä poliisimestarille että Uudenmaan läänin maaherralle. Vähää aikaisemmin, saman kuukauden 16 päivänä, oli poliisilaitoksen etsivä osastokin antanut samasta asiasta kirjelmän poliisimestarille, joka sen lähetti maaherralle.

Kasvatuslautakunta huomautti edellä mainitussa jälkimmäisessä esityksessään m. m., että aikaisemmin oli ollut yleisenä tapana, että poliisilaitos antoi

lainrikkomusten johdosta säilöön otetut viittätoista vuotta nuoremmat alaikäiset lautakunnan hoitoon, kunnes oikeus oli ratkaissut heitä vastaan nostetut jutut, ja piti niinikään puolestaan oikeana, ettei puheenalaisia alaikäisiä säilytetty poliisivankilassa. Heitä ei kuitenkaan jatkuvasti voitu säilyttää kunnan kustantamassa vastaanotto- ja havaintokodissa, koska tämä laitos oli tarkoitettu lautakunnan itsensä huostaan ottamien lasten hoitoa varten, joten sen tuli tyydyttää aivan toisten alaikäisten kasvatustarvetta kuin niiden, jotka olivat saattaneet itsensä syypäiksi hairahduksiin ja karkaamishalunsa johdosta olivat vaikeasti valvottavia. Erikoisesti halusi lautakunta huomauttaa, että noiden useinkin syvälle rikollisuuteen vajonneiden alaikäisten säilytykseen vastaanotto- ja havaintokodissa liittyi siveellinen vaara muille sinne otetuille lapsille, varsinkin kun lasten erottaminen eri ryhmiin tässä lastenkodin muotoon järjestetyssä laitoksessa ei ollut toimeenpantavissa. Poliisilaitoksen tulisi sentähden puheenalaisia alaikäisiä varten laittaa erikoinen vastaanotto- ja säilytyskoti, jossa näitä kotipaikkaoikeuteen katsomatta voitaisiin hoitaa, kunnes oikeus oli ratkaissut heidän juttunsa. Tämän käsityksen tueksi lautakunta sen ohessa mainitsi, että alaikäisten rikollisuuden lisääntymistä oli omansa edistämään se seikka, ettei poliisi- ja oikeusviranomaisilla ollut käytettävänään alaikäisten säilytys- ja pidätyslaitosta, mikä asianlaita osaltaan vahvisti sitä yleisesti esiintyvää käsitystä, etteivät alaikäisten tekemät lainrikkomukset ole mainittavan vaarallisia. Lopuksi lautakunta esitti toivomuksen ettei alaikäisten lainrikkojain juttujensa ratkaisua odotellessa eikä juttuja raastuvanoikeudessa käsiteltäessä tulisi saada päästä kosketuksiin aikuisten henkilöjen kanssa, jotka olivat tehneet itsensä syypäiksi rangaistavaan tekoon.

Etsivä poliisiosasto taas huomautti edellä mainitussa kirjelmässään, useihin hiljattain sattuneisiin tapauksiin viitaten, niistä vaikeuksista, joihin osasto oli joutunut sen johdosta, ettei alaikäisiä lainrikkojia varten kaupungissa ollut laitosta, jossa heitä heidän juttujensa käsittelyä raastuvanoikeudessa ja niiden lopullista ratkaisua odotellessa sopivasti voitiin säilyttää. Tämän johdosta oli osaston usein ollut pakko jättää alaikäiset lainrikkojat vanhempain tai edusmiesten hoitoon, siinäkin tapauksessa että nämä olivat ilmoittaneet ei voivansa vastata heidän valvonnastaan ja käytöksestään. Osasto sentähden esitti, että poliisimestari asianomaisille tekisi sen suuntaisen ehdotuksen, että 7 ja 15 ikävuoden välillä olevat lapset, jotka oli tavattu tekemistään, muutoin rangaistavista teoista, tutkinta-aikana ja kunnes raastuvanoikeus oli heidän juttunsa lopullisesti käsitellyt, otettaisiin muun viranomaisen kuin poliisin hoitoon, jolla jälkimmäisellä ei näihin alaikäisiin nähden saattanut katsoa olevan tarpeellisia edellytyksiäkään tässä kohden.

Maaherra lähetti molemmat edellä selostetut esitykset kouluhallituksen lastensuojeluosastoon pyytäen ryhtymään toimenpiteisiin kirjelmissä mainittujen epäkohtain poistamiseksi.

Tämän johdosta kouluhallituksen lastensuojeluosasto kirjelmässä tammikuun 19 päivältä kuluvaa vuotta kääntyi maamme kaupunkien valtuustojen puoleen kirjelmällä asiassa. Siinä lastensuojeluosasto huomautti m. m. että, vaikkei siitä rikoslaissa eikä uuden rikoslain voimaanpanoasetuksessa mitään nimenomaan sanota, on asian luonnossa, ettei alaikäistä, jonka hairahdus hänen ikänsä perusteella julistetaan rangaistuksesta vapaaksi ja jota ei voida tuomita muuhun kuin sijoitettavaksi yleiseen kasvatuslaitokseen tai saamaan ruumiillista kuritusta, myöskään sinä aikana, joka kuluu ennen oikeuden lopullisen ratkaisun julistamista, olisi pidettävä vankila- eikä poliisiviranomaisen huostassa. Se seikka että näin kuitenkin on tapahtunut, on epäkohta, joka olisi mikäli mahdollista korjattava. Kun valitettavasti oli otaksuttava, että vielä voi kulua useita vuosia, ennenkuin maassamme saadaan aikaan erikoinen lastensuojelulainsäädäntö ja siten laissa määrätyksi ne viranomaiset, joiden on otettava alaikäiset lainrikkojat huostaansa, näyttävät väliaikaiset toimenpiteet puheenalaisten epäkohtain poistamiseksi tarpeellisilta, ja näiden toimenpiteiden kustantamiseen tulisi valtion ottaa tuntuvassa määrässä osaa. Useissa maamme kaupunkikunnissa on kuitenkin kaupunginvaltuustojen asettamia kasvatus- eli lastensuojelulautakuntia, ja useiden näiden johtosäännöissä on säädetty, että lautakuntien tehtävänä on, niinkuin Helsingin kasvatuslautakunnan voimassa olevan johtosäännön 1 §:ssä sanotaan, »toimittaa yhteiskunnan asiana olevaa lasten- ja nuorisonhoitoa, sikäli kuin se lain tahi erityisten määräysten mukaan ei ole muun viranomaisen velvollisuutena.» Huolenpito alaikäisistä lainrikkojistakin on aivan epäilemättä yhteiskunnan velvollisuus. Puutteellisen lainsäädännön vuoksi eivät lastensuojeluosaston mielestä mitkään viranomaiset nykyään ole velvolliset pitämään huolta niistä viittätoista vuotta nuoremmista lapsista, jotka tekemiensä lainrikkomusten vuoksi on otettava huolenpidon alaisiksi, ennenkuin oikeus on lopullisesti ratkaissut heitä vastaan nostetut jutut ja ennenkuin heidät, jos oikeus on niin määrännyt, on toimitettu yleiseen kasvatuslaitokseen. Tältä kannalta katsoen ja ottaen huomioon ainakin Helsingin kaupungin kasvatuslautakunnan johtosäännön vastamainitun säännöksen olisi sellainen tulkinta ehkä mahdollinen, että mainituilla lautakunnilla on velvollisuuksia puheenalaisia lapsia kohtaan. Tähän tulee lisäksi, että kunta on velvollinen pitämään voimassa poliisivankilaa ja että se, koska tuollaista vankilaa ei ole käytettävä alaikäisten lainrikkojain säilytyspaikkana, ehkä voitaisiin velvoittaa näille järjestämään muita säilytyslaitoksia. Missään tapauksessa ei voisi pitää mahdollisena, että tuollaisten laitosten järjestäminen ja valvonta jätettäisiin poliisiviranomaisten tehtäväksi, koska siten loukattaisiin periaatetta ettei poliisi- ja vankilaviranomaisten tule ottaa huolehtiakseen kyseessä olevista alaikäisistä. Näin ollen lastensuojeluosasto ei voinut tulla muuhun käsitykseen, kuin että niissä kunnissa, joissa on kasvatus- eli lastensuojelulautakunta, tämän lautakunnan tulisi pitää huolta puheenalaisista lapsista sinä aikana, jona muu viranomainen ei heistä huolehdi. Siihen nähden että tämä

lautakunta oli syntynyt kunnan vapaasta tahdosta eikä lainsäännösten nojalla, ei sitä kuitenkaan voitaisi ilman muuta velvoittaa hoitoonsa ottamaan alaikäisiä lainrikkojia, vaan olisi asianomaiselle kaupunginvaltuustolle esitettävä, eikö se lasten ja yhteiskunnan hyväksi suostuisi kasvatus- eli lastensuojelulautakuntansa välityksellä olemaan apuna edellä mainittujen epäkohtain poistamisessa. Ennenkuin kysymys siitä valtioavusta, joka puheenalaisessa kohden voidaan katsoa tarpeelliseksi, valtioneuvostolle tehtävällä esityksellä ratkaistiin, pyysi lastensuojeluosasto sentähden Kaupunginvaltuustolta tiedustella, 1) voisiko Valtuusto velvoittaa kaupungin kasvatuslautakunnan, milloin tarpeelliseksi katsotaan, järjestämään niille viittätoista vuotta nuoremmille lapsille, jotka paikkakunnalla tekemistään lainrikkomuksista joutuvat syytteeseen, huoltoa tutkinta-ajaksi ja kunnes oikeus on lapsista tehnyt lopullisen päätöksen sekä odotellessa heidän lähettämistään yleiseen kasvatuslaitokseen, jos oikeus on niin määrännyt; sekä 2) minkä määräistä yleisistä varoista kunnalle myönnettävää avustusta Valtuusto siinä tapauksessa piti puheenalaiseen tarkoitukseen tarpeellisena.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta hankki lausunnot asiasta, ensin kasvatuslautakunnalta, joka antoi lausunnon viime helmikuun 28 päivänä, ja sitten rahatoimikamarilta, joka antoi lausunnon viime kesäkuun 2 päivänä (molemmat lausunnot julkaistuina *Pain. asiakirj. n:o 10 kuluvalta vuodelta*). Molemmat nämä viranomaiset olivat yhtä mieltä siitä, ettei poliisi- ja oikeusviranomaisten käsiteltäviksi saatettujen viittätoista vuotta nuorempien lainrikkojain hoitoa miltään kannalta katsoen voida panna kaupungin kasvatuslautakunnan velvollisuudeksi. Kasvatuslautakunta puolestaan oli sitä mieltä, että tuollaisia eri paikkakunnilta kotoisin olevia lapsia varten olisi valtion ja kunnan yhteisellä kustannuksella poliisilaitoksen tai mieluimmin kouluhallituksen lastensuojeluosaston toimesta ja sen silmälläpidon alaisena Helsinkiin perustettava vastaanotto- ja säilytyskoti, jonka kustannukset valtio ja kunta suorittaisivat samaa jakoperustetta noudattaen, jota nykyään sovelletaan poliisilaitoksen voimassapitokustannuksiin nähden. Rahatoimikamari taas lausui, että tuollainen koti olisi aikaansaatava valtion toimesta ja että Helsingin kaupungin tulisi ottaa osaa sen kustannuksiin siten, että korvausta suoritettaisiin päivää kohti kaupungista kotoisin olevain hoidokkien lukumäärän mukaan.

Asia esiteltiin Kaupunginvaltuustolle viime kesäkuun 15 päivänä, mutta pantiin silloin pöydälle johonkin myöhempään kokoukseen. Asiaa uudelleen käsiteltäessä valmisteluvaliokunnassa viime syyskuun 2 päivänä mainittu valiokunta kuitenkin päätti kasvatuslautakunnalta vaatia uutta lausuntoa asiasta selvityksineen 1) olisiko alaikäisten lainrikkojain hoito lähinnä oleva valtion vai asianomaisten kuntain asia; 2) mitä kustannuksia semmoisesta hoidosta kouluhallituksen ehdotuksen mukaan johtuisi; sekä 3) voitaisiinko asia väliaikaisesti, kunnes se ratkaistiin lainsäädäntötietä, järjestää kouluhallituksen ehdottamalla tavalla. Sittenkuin pyydetty uusi lausunto (selostettu marraskuun 2 päivän esityslis-

tassa, asia n:o 12) oli syyskuun 26 päivänä annettu, esiteltiin asia uudelleen kuluvan marraskuun 2 päivänä Kaupunginvaltuustolle, joka valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta silloin päätti antaa asian edelleen valmisteltavaksi komitealle, johon valittiin allekirjoittaneet Söderholm, Hakkila ja Juusela.

Komitealla, joka perustautui kuluvan marraskuun 11 päivänä ja silloin puheenjohtajakseen valitsi allekirjoittaneen Söderholmin, on kunnia omasta puolestaan asiassa lausua seuraavaa.

Komitean lausunto ja ehdotus.

Samoin kuin ne viranomaiset, jotka aikaisemmin ovat lausuneet mielensä asiasta, on komiteakin havainnut alaikäisten lainrikkojain tutkinta-aikaisen hoidon Helsingissä suovan paljon toivomisen varaa. Parannusta tässä kohden sai tosin aikaan Kaupunginvaltuuston syyskuun 24 päivänä 1912 tekemä päätös kasvatuslautakunnan alaisen vastaanotto- ja havaintokodin perustamisesta, joka aloitti toimintansa 1913 vuoden alusta ja jonka tarkoituksena m. m. oli väliaikaisesti hoidettaviksi vastaanottaa alaikäisiä, järjestysvallan lainrikkomuksista tapaamia poikia. Kun kodin päätehtävänä kuitenkin oli pitää huolta niistä kasvatuslautakunnan omista hoidokeista, jotka olivat tilapäisen hoidon tarpeessa tai jotka olisi asetettava tarkkailun alaisiksi, ja sekä näiden että poliisilaitoksen pidättämäin alaikäisten luku vuosien kuluessa suuresti lisääntyi, tuotti näiden jälkimmäisten hoito kodissa vähitellen yhä suurempia vaikeuksia, varsinkin kun heitä ei enää voitu eristää muista hoidokeista, ja kävi vihdoin tilanpuutteen johdosta aivan mahdottomaksi.

Näin ollen ja erittäinkin sittenkuin kasvatuslautakunta lokakuussa 1918 oli ilmoittanut, ettei se enää voinut vastaanotto- ja havaintokotiinsa ottaa alaikäisiä lainrikkojia, tuli poliisilaitoksen etsivän osaston pakko niihin alaikäisiin nähden, joita ei voitu uskoa vanhempain eikä edusmiesten hoitoon, joko säilyttää heitä poliisivankilassa tai laskea heidät vapaiksi. Valitsemalla edellinen vaihtopuoli sivuutettiin tässä edellä mainitut vuonna 1910 annetut määräykset; jälkimmäinen vaihtopuoli taas, useissa tapauksissa jo viikkoa lyhyemmän ajan kuluttua vapaaksi laskemisesta, johti lukuisiin samain hairahdusten uusimiseen, joista nämä alaikäiset ensin oli tavattu. Tässä tukalassa tilanteessa näyttää etsivä osasto aluksi koettaneen kulkea keskitietä siten, että se osin — suuressa mitassa — laski vapaiksi, osin — törkeänlaisissa tapauksissa — piti säiliössään puheenalaisia alaikäisiä. Myöhemmin, 1915 vuoden alusta lähtien, ei osasto tavallisesti ole poliisivankilassa säilyttänyt pidätettyjä alaikäisiä yhtä päivää kauemmin, ja 1920 vuoden alusta on tätä menettelyä aivan johdonmukaisesti noudatettu. Siten on tosin 1910 vuoden määräyksiä noudatettu, mutta toiselta puolen on lukuisat alaikäiset lainrikkojat jätetty aivan tuuliajolle ja saatettu tilaisuuteen uudelleen joutua selkkauksiin järjestysviranomaisten kanssa.

Selvän yleiskatsauksen saamiseksi poliisilaitoksen osuuteen alaikäisten lainrikkojain säilyttämisessä viime aikoina on komitea etsivältä osastolta hankkinut tilastotietoja vuosilta 1911—20 poliisilaitoksen pidättämistä viittätoista vuotta nuoremmista lainrikkojista, jaettuina sukupuolen, kotipaikkaoikeuden ja kuukausien mukaan, sekä säilytyspäiväin lukumäärästä. Nämä tiedot on pantu esillä olevan mietinnön oheen (liitteet I ja II); tässä alempana esitetään niiden yhdistelmä, josta kuitenkin kuukausien mukainen jako on poistettu:

Vuosi.	Alaikäisiä, joilla oli kotipaikkana Helsinki.			Alaikäisiä, joilla oli kotipaikkana muu paikkakunta.			Pidätettyjä alaikäisiä yhteensä.	Säilytyspäiviä.	
	Poikia.	Tyttöjä.	Yhteensä.	Poikia.	Tyttöjä.	Yhteensä.		Yhteensä.	Keskim. henkilöä kohti.
1911	68	7	75	4	3	7	82	268	3.3
1912	57	—	57	1	—	1	58	148	2.6
1913	53	2	55	3	1	4	59	199	3.4
1914	40	2	42	9	1	10	52	183	3.5
1915	106	3	109	18	—	18	127	160	1.3
1916	77	3	80	36	—	36	116	141	1.2
1917	55	5	60	33	13	46	106	140	1.3
1918	270	14	284	8	5	13	297	656	2.2
1919	152	17	169	16	2	18	187	307	1.6
1920	184	8	192	3	—	3	195	195	1.0
Koko ajanjakso	1,062	61	1,123	131	25	156	1,279	2,397	1.9

Edellä huomautetun lisäksi käy näistä numerotiedoista selville m. m., että poliisivankilassa säilytettyjen, kotipaikkaoikeutta Helsingin ulkopuolella nauttivien alaikäisten lainrikkojain määrä on puheenalaisen kymmenvuotiskauden kuluessa vaihdellut sangen paljon. Eräinä vuosina (1916 ja 1917) saattoi näiden suhteellinen luku kaikkien säilöön otettujen alaikäisten lukuun verraten nousta jopa 31—43 %:in, toisina taas (1912 ja 1920) vähetä niin mitättömään määrään kuin alle 2 %:n; koko ajanjakson keskimäärä oli 12.2 %.

Poliisilaitoksen säilyttämistä lapsista saatuihin tietoihin nähden on muutoin huomautettava, että samat lapset voivat niissä esiintyä kahdesti tai useammin, minkätähden säilytettyjen lukumäärä todellisuudessa on ollut ilmoitettua jonkin verran vähäisempi. Etsivän osaston päällikön ilmoituksen mukaan ei numerolukuja kuitenkaan ole missään tapauksessa vähennettävä 25 % enempää näiden lasten todellisen lukumäärän osoittamiseksi.

Siinäkin tapauksessa että tuollainen vähennys toimitetaan, edellä olevat numerotiedot kuitenkin komitean mielestä selvästi osoittavat nopeita toimenpiteitä tarvittavan sopivan säilytyksen ja hoidon hankkimiseksi alaikäisille lainrikko-

jille Helsingissä. Komitea on niinikään niiden asiantuntevain viranomaisten kanssa, jotka ovat tästä asiasta lausuntoja antaneet, täysin yhtä mieltä siitä, että puheenalaisia alaikäisiä olisi säilytettävä ja hoidettava niin, etteivät he tule kosketuksiin aikuisten rikollisten eikä niiden alaikäisten kanssa, jotka eivät ole lainrikkomuksia tehneet, toisin sanoen erityisessä heitä varten perustetussa laitoksessa.

Mitä tulee siihen periaatteelliseen kysymykseen, onko tämän laatuinen laitos valtion vai kunnan aikaansaatava, pyytää komitea, muutoin viitaten kasvatuslautakunnan ja rahatoimikamarin esittämään perusteluun (*Pain. asiakirj. n:o 10 kuluvalta vuodelta*) erikoisesti huomauttaa, että pääkaupunki paljon suuremmassa määrässä kuin maamme muut kaupungit on sellainen keskus, mihin rikollisia aineksia maamme muista osista kokoontuu, ja että näin, niinkuin edellä esitetystä tilastosta näkyy, ainakin ajoittain on suuressa määrin laita alaikäisiinkin lainrikkojiin nähden. Helsinkiin suunnitellusta laitoksesta pitäisi sentähden tulla jonkinlainen koko maan alaikäisten lainrikkojain vastaanottolaitos, ja tähän katsoen näyttää kohtuuttomalta velvoittaa Helsingin kaupunkia perustamaan ja johtamaan sitä. Kun erityinen lastensuojelulainsäädäntö maatamme varten kerran saadaan aikaan, johtunee myös asian luonnosta, että puheenalainen laitos, samoin kuin valtion kasvatuslaitokset, joihin useat sen hoidokeista epäilemättä joutuvat, asetetaan valtion ammattiviranomaisen, s. o. kouluhallituksen lastensuojeluosaston alaiseksi. Ruotsissa näytään valtion velvollisuuksiin nähden tässä kohden oltavan taipuvaisia asettumaan samalle kannalle, vieläpä menemään pitemmällekin. Tarkoitusta varten asetetun komitean viime huhtikuun 19 päivänä hallitukselle antamassa ehdotuksessa laiksi julkisesta lastenhoidosta ehdotetaan, että valtio velvoitettaisiin järjestämään erityisiä suojelukoteja niille pahatapaisille lapsille, joita ikänsä tai pahatapaisuuden laadun johdosta ei sovi ottaa lääninkäräjäin tai kaupunkien perustamiin suojelukoteihin (lakiehdotuksen 74 § 2 mom.) sekä kustantamaan niiden hoidon, ollen asianomaisten kuntain kuitenkin suoritettava vähäinen apumaksu (ehdotuksen 105 § sekä perustelujen siv. 312 ja 342). Mitä sentähden Helsinkiin perustettavaan tämänlaatuiseen pysyväiseen laitokseen tulee, on komitea sitä mieltä, että se olisi valtion viranomaisten sekä perustettava että johdettava ja että kunnan olisi ainoastaan muodossa tai toisessa suoritettava korvausta laitokseen otettujen, kotipaikkaoikeutta kaupungissa nauttivien alaikäisten puolesta.

Jonkin verran toisenlaisena esiintyy kysymys järjestää *väliaikaisesti* alaikäisten lainrikkojain säilyttäminen, kunnes heitä varten tarkoitettu valtion laitos on ehditty perustaa. Kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämiin seikkoihin nähden ja varsinkin katsoen näiden lasten todettuun pakottavaan suojelun ja hoidon tarpeeseen, heidät kun nykyoloissa usein heitetään suorastaan kadulle, on komitea sitä mieltä, että kaupungin tulisi mikäli ja niin pian kuin mahdollista ryhtyä väliaikaisiin toimenpiteisiin heidän huoltamisekseen.

Mahdollisuutta tähän tarjoutuu todellisuudessa vallitsevasta huoneistojen puutteesta huolimatta sen johdosta, että eräät kaupungin omistamat, Kumtähden maalla sijaitsevat rakennukset, jotka nykyään ovat valtion hallussa vuokralla, komitean saamain tietojen mukaan ensi vuoden alussa vapautunevat, kun sinne sijoitettu venerinen sairaala muutetaan muuanne. N. s. pienemmän kylkirakennuksen, jonka tarpeen vaatiessa voi eristää muista, onkin kasvatuslautakunta katselmuksen paikalla toimitettuaan havainnut alaikäisten lainrikkojain laitokselle sopivaksi. Kun tammikuun 1 päivänä 1929 päättyvässä vuokrasopimuksessa on määrätty, että valtion on käytettävä rakennukset naisten veneriseksi sairaalaksi tai muuhun kaupungin hyväksymään tarkoitukseen, voi valtio, sittenkuin edellä mainittu sairaala on muutettu pois, käyttää, jos kaupunki niin haluaa, hallintaoikeuttaan näihin rakennuksiin ainoastaan sillä edellytyksellä, että niihin sijoitetaan uusi samanlaatuinen valtionsairaala. Sitä ei kuitenkaan liene ajateltu, koska lääkintöhallitus on rahatoimikamarilta tiedustellut, kävisikö mainitun hallintaoikeuden vuokrakauden jäljellä olevaksi ajaksi siirtäminen sairaanhoitajataryhdistykselle, joka siinä tapauksessa laittaisi rakennuksiin sairaanhoitajatarkoulun. Tiedusteluun on sekä kamari että Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta ehdottanut annettavaksi epäävän vastauksen, mutta Valtuusto ei ole vielä asiaa käsitellyt. Toiveita että kaupunki jälleen saisi haltuunsa Kumtähden rakennukset voi siis pitää sangen hyvinä.

Jos siis kaupunki voi edellä mainitusta ajankohdasta lähtien jälleen käyttää puheenalaisia rakennuksia, pitää komitea suotavana ja sopivana, että kaupunki edellä mainittuun pienempään kylkirakennukseen perustaa väliaikaisen laitoksen alaikäisten lainrikkojain säilyttämiseksi ja hoitamiseksi tutkinta-aikana ja kunnes oikeus on heistä tehnyt lopullisen päätöksen sekä odotellessa heidän lähettämistään yleiseen kasvatuslaitokseen, jos oikeus on niin määrännyt. Laitoksen järjestäminen ja johto, joista asian nykyisessä vaiheessa on liian aikaista antaa seikkaperäistä lausuntoa, on komitean mielestä sopiva uskoa kasvatuslautakunnalle, joka aikaisemmin huoltaessaan puheenalaista laatua olevia lapsia on saavuttanut tarpeellista kokemusta tällä alalla ja jota muutoinkin täytyy pitää siihen hyvin sopivana.

Komitea on siis sitä mieltä, että Kaupunginvaltuuston on vastattava kouluhallituksen lastensuojeluosaston esittämään ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi, kuitenkin sillä ehdolla, että valtion vuokraamat Kumtähden rakennukset palautetaan kaupungin käytettäviksi, ja nimenomaan huomauttamalla että asian järjestämistä pidetään väliaikaisena; siinä tapauksessa taas, että valtio haluaa heti perustaa mainitun laatuisen pysyväisen laitoksen, suostuu kaupunki niiden laitoksessa säilytettyjen hoidokkien puolesta, joilla on kotipaikkaoikeus tässä kaupungissa, valtiolle suorittamaan enintään 50 % päivittäisistä ylläpitokustannuksista.

Vastatessa lastensuojeluosaston esittämään toiseen kysymykseen lienee otettava huomioon laitoksen sekä perustamis- että käyttökustannukset. Varsinkin kaikenlaatuisen kaluston nykyisiin korkeihin hintoihin katsoen komitea pitää kohtuullisena että, jos kaupunki mainitulla tavalla perustaa puheenalaista laatua olevan väliaikaisen laitoksen, valtio suorittaa puolet perustamiskustannuksista. Mitä taas käyttökustannuksiin tulee, pitäisi valtion komitean mielestä suorittaa puolet laitoksen henkilökunnan palkkauksesta sekä korvauksena Helsingissä kotipaikkaoikeutta nauttivain hoidokkien elatuskustannuksista toistaiseksi 10 markkaa ja muualta kotoisin olevain hoidokkien elatuskustannuksista 15 markkaa vuorokaudessa. Viimeksi mainittuun seikkaan nähden on huomautettava, että elatuspäiväin lukumäärä tietenkin tulisi liitteessä II mainittua suuremmaksi, mutta tämä lukumäärä on tuskin edeltäpäin täsmälleen laskettavissa. Jos voitaisiin edellyttää, ettei hoitopäivien luku ylittäisi liitteessä II julkaistun tilaston osoittamia numeroita vuodelta 1918, tulisi valtion osuus elatuskustannuksista olemaan noin Smk 7,000:— vuodessa. Varsin todennäköistä on kuitenkin että hoitopäivien luku henkilöä kohti, sittenkuin laitos on aikaansaatu, nousisi moninkertaiseksi ja valtion vuotuiset elatuskustannukset siten tuntuvasti lisääntyisivät, arviolta noin Smk:an 50,000:—, ehkäpä vielä suurempaan määrään. Kun lastensuojeluosastokin on, niinkuin edellä mainittiin, lausunut käsityksenään että valtion tulisi tuntuvassa määrässä ottaa osaa puheenalaisten väliaikaisten järjestelyjen kustannuksiin, voitanee tässä edellä valtiolle esitettyjä vaatimuksia pitää erittäin kohtuullisina. Toiselta puolen Helsingin kaupunki ylläesitettyihin sangen hellittäviin seikkoihin nähden ei voine kieltäytyä puolestaan kantamasta kustannuksia asian väliaikaisesta järjestämisestä, jonka tähden Valtuuston vastauksen tässä kohden komitean mielestä tulisi käydä edellä mainittuun suuntaan, kuitenkin siten että puheenalaisen väliaikaisen järjestelyn voimassaolo rajoitettaisiin viideksi vuodeksi laitoksen avaamisesta lukien.

Lopuksi komitea pyytää huomauttaa olevansa täysin tietoinen niistä melko suurista velvoituksista, joihin kaupunki sitoutuisi, siinä tapauksessa että Kaupunginvaltuusto vastaisi kouluhallituksen lastensuojeluosaston tekemään esitykseen komitean ehdottamalla tavalla. Se seikka että komitea yhtäkaikki ja kasvatuslautakunnan tuntuvasti eroavasta mielipiteestä huolimatta on puoltanut sen laatuista väliaikaista järjestelyä kuin lastensuojeluosasto on halunnut saada aikaan, johtuu osin siitä, että ilmeisesti on välttämätöntä esillä olevassa tärkeässä inhimillisyyskysymyksessä ryhtyä mahdollisimman nopeisiin toimenpiteisiin, osin siitä, että komitea toivoo lastensuojeluosaston tekevän aloitteen asian lopulliseksi ratkaisemiseksi siihen suuntaan, että puheenalaista laatua oleva vakituinen valtion laitos läheisessä tulevaisuudessa saadaan Helsinkiin.

Edellä lausutun johdosta on komitealla kunnia esittää:

että Kaupunginvaltuusto laatisi vastauksensa kouluhallituksen lastensuojeluosaston viime tammikuun 19 päivänä tekemään, alaikäisten lainrikkojain tutkinta-aikaista hoitoa koskevaan tiedusteluun tässä mietinnössä esitettyjen näkökohtain ja ehdotusten mukaisesti.

Helsingissä, marraskuun 30 päivänä 1921.

Arthur Söderholm.

Väinö Hakkila. **Väinö Juusela.**

Harald Dalström.

Liite I.

Helsingin poliisilaitoksessa säilytettyjä alaikäisiä lainrikkojia (alle 15 vuoden) vuosina 1911—20.

Vuosi.	Tammikuu.	Helmikuu.	Maaliskuu.	Huhtikuu.	Toukokuu.	Kesäkuu.	Heinäkuu.	Elokuu.	Syyskuu.	Lokakuu.	Marraskuu.	Joulukuu.	Yhteensä.
1911.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	3	3	10	6	6	8	4	7	3	7	9	2	68
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	7
Poikia, kotipaikka muualla	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	4
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	3
Yhteensä	5	3	10	6	7	10	4	8	10	8	9	2	82
1912.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	2	3	1	5	10	5	3	4	9	4	3	8	57
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poikia, kotipaikka muualla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	2	3	1	5	10	5	3	4	9	4	4	8	58
1913.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	4	12	2	5	2	7	3	2	4	4	6	2	53
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
Poikia, kotipaikka muualla	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	3
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Yhteensä	4	12	3	5	2	7	3	3	6	5	7	2	59

Vuosi.	Tammikuu.	Helmikuu.	Maaliskuu.	Huhtikuu.	Toukokuu.	Kesäkuu.	Heinäkuu.	Elokuu.	Syyskuu.	Lokakuu.	Marraskuu.	Joulukuu.	Yhteensä.
1914.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	1	9	6	2	—	2	—	2	2	9	—	7	40
Tyttöjä, „ „	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Poikia, kotipaikka muualla	—	2	2	1	—	—	—	—	1	2	—	1	9
Tyttöjä, „ „	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Yhteensä	1	11	11	3	—	2	—	2	3	11	—	8	52
1915.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	2	5	7	14	8	11	10	16	6	16	5	6	106
Tyttöjä, „ „	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	3
Poikia, kotipaikka muualla	—	1	—	—	—	1	5	—	4	2	3	2	18
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	2	6	7	15	9	12	15	17	10	18	8	8	127
1916.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	6	7	12	3	6	5	5	7	4	7	6	9	77
Tyttöjä, „ „	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	3
Poikia, kotipaikka muualla	1	1	5	10	1	—	1	9	—	3	—	5	36
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	7	8	17	14	7	5	7	16	4	10	6	15	116
1917.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	8	3	7	1	9	—	2	6	7	6	5	1	55
Tyttöjä, „ „	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	5
Poikia, kotipaikka muualla	3	—	4	6	2	—	4	3	4	2	5	—	33
Tyttöjä, „ „	2	1	—	2	—	—	2	—	2	—	3	1	13
Yhteensä	14	4	12	9	11	—	8	9	13	9	15	2	106
1918.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	8	4	7	4	24	71	44	51	10	7	20	20	270
Tyttöjä, „ „	—	—	2	—	1	—	2	4	1	—	1	3	14
Poikia, kotipaikka muualla	—	—	1	—	1	3	1	—	1	—	1	—	8
Tyttöjä, „ „	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3	5
Yhteensä	8	4	11	4	26	74	47	56	12	7	22	26	297

Vuosi.	Tammikuu.	Helmikuu.	Maaliskuu.	Huhtikuu.	Toukokuu.	Kesäkuu.	Heinäkuu.	Elokuu.	Syyskuu.	Lokakuu.	Marraskuu.	Joulukuu.	Yhteensä.
1919.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	13	16	19	9	13	8	13	16	15	13	8	9	152
Tyttöjä, „ „	2	4	1	2	—	1	2	3	1	1	—	—	17
Poikia, kotipaikka muualla	—	1	—	2	—	2	2	1	2	1	2	3	16
Tyttöjä, „ „	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Yhteensä	15	21	20	15	13	11	17	20	18	15	10	12	187
1920.													
Poikia, kotipaikkana Helsinki	10	7	9	19	14	9	13	16	19	35	23	10	184
Tyttöjä, „ „	—	1	2	—	1	—	—	—	1	1	1	1	8
Poikia, kotipaikka muualla	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3
Tyttöjä, „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	11	8	11	19	15	9	13	16	21	36	25	11	195

Liite II

Helsingin poliisilaitoksessa säilytettyjen alaikäisten lainrikkojain (alle 15 vuoden) hoitopäiviä vuosina 1911—20.

Vuosi.	Tammikuu.	Helmikuu.	Maaliskuu.	Huhtikuu.	Toukokuu.	Kesäkuu.	Heinäkuu.	Elokuu.	Syyskuu.	Lokakuu.	Marraskuu.	Joulukuu.	Yhteensä.
1911	13	6	38	12	16	19	14	36	31	45	30	8	268
1912	2	3	4	11	29	19	4	11	26	10	7	22	148
1913	19	31	8	10	7	18	7	21	18	25	28	7	199
1914	21	33	34	5	2	6	3	—	11	31	37	—	183
1915	2	22	14	14	14	13	20	17	10	18	8	8	160
1916	9	11	18	15	9	7	11	16	6	11	10	18	141
1917	19	14	9	13	11	—	7	12	15	12	16	12	140
1918	10	10	11	7	28	176	87	133	100	18	28	48	656
1919	19	29	21	26	37	14	29	22	23	32	38	17	307
1920	11	8	11	19	15	9	13	16	21	36	25	11	195

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1921.

***Esitys** lastensuojelulautakunnan järjestämisestä.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Jouluk. 15 p:nä 1921.

N:o 1 792.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta on lähetepäätöksellä kuluneen marraskuun 3 päivältä anonut rahatoimikamarin lausuntoa kasvatuslautakunnan ehdotuksesta lastensuojelulautakunnan ohjesäännöksi.

Rahatoimikamarin täytyy valittaa, että kasvatuslautakunta, joka jo toukokuussa sai Kaupunginvaltuustolta tehtäväkseen uuden ohjesäännön laatimisen, niin myöhään kuin lokakuun viimeisenä päivänä päivätyssä esityksessä esittää ei ainoastaan Kaupunginvaltuuston lautakunnalle toimeksi antaman ehdotuksen uudeksi ohjesäännöksi, vaan lisäksi lastensuojelulautakunnalle uuden palkkasäännön sekä erinäisten uusien virkojen perustamisen. Kun esitys on näin myöhään tehty, ei kamari olé voinut sitä ottaa huomioon menosääntöehdotusta ensi vuotta varten valmistaessaan. Kuitenkin siirtyvät Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti huhtikuun 21 päivältä 1921 köyhäinhoitohallituksen elättämät, oman kodin ulkopuolella hoidettavat lapset uudelle lastensuojelulautakunnalle, samoin lastensuojelukeskuksen neuvonta- ja rekisteriosasto. Lisäksi ovat lastenkotien menot menosääntöehdotuksessa otetut lastensuojelulautakunnan kohdalle. Näin ollen voinee kuitenkin itse käytännöllinen työ tulla vuoden alusta järjestetyksi kasvatuslautakunnan esittämällä tavalla.

Mitä sitten ehdotettuun ohjesääntöehdotukseen tulee, on sen laadinnassa yleensä otettu varteen ne huomautukset, jotka erinäisissä kaupungin viranomaisten lausunnoissa tehtiin lastensuojelutoiminnan keskittämistä varten annetun komitean mietinnön johdosta (kts. Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat N:o 27 vuodelta 1920 ja N:o 7 vuodelta 1921). Kuitenkin on eräs seikka jäänyt epäselväksi, nim. kysymys lastensuojelulautakunnan taloudenhoidosta. Siitä ei lausuta ohjesääntöehdotuksessa mitään. 23 § näyttää viittaavan siihen, kuin olisi köyhäinhoitohallituksen kamreerille jotain taloudenhoitajan tehtäviä ajateltu. Luonnotontahan on antaa toisen hallituksen alaisen viranomaisen ja lisäksi tiliviraston kamreerille sellaisia toimia. Olisi sen vuoksi syytä, että kasvatuslautakunta ottaisi harkittavakseen kysymyksen, olisiko mahdol-

lista asettaa lautakuntaan eri taloudenhoitaja. Siihen mennessä voitaisiin ohjesääntöön ottaa määräys, joka antaisi ammattiholhooja-sihteerille kansliapäällikkönä tehtäväksi lautakunnan valvonnan alaisena pitää huoli lautakunnan taloudesta ja omaisuudesta, jonka johdosta ohjesäännön 22 §:n olisi tehtävä sitä tarkoittava lisäys. Näin ollen esittää rahatoimikamari seuraavat muutokset lastensuojelulautakunnan ohjesääntöehdotukseen:

II luvun 13 §:n 8 kohta olisi muutettava näin kuuluvaksi:

8. meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, laskujen hyväksymiseen ja kirjanpanoon, inventaukseen sekä kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosohjesäännön määräyksiä.

IV luvun 22 §:än olisi lisättävä 9 kohta:

9. lautakunnan valvonnan alaisena hoitaa lautakunnan taloutta sekä valvoa lautakunnan haltuun uskotun kaupungin omaisuuden hoitoa.

IV luvun 23 § poistettaisiin ja siis 24 § tuli 23 §:ksi, 25 § 24 §:ksi, 26 § 25 §:ksi, 27 § 26 §:ksi ja 28 § 27 §:ksi. Samaan lukuun oli viimeiseksi eli 28 §:ksi otettava seuraava säännös:

28 §. Lastensuojelulautakunnan ja sen alaisten laitosten kassa- ja tilivirastona on köyhäinhoitohallituksen tilivirasto.

Mitä vaivaishoito-ohjesäännön muutosehdotuksiin tulee, ei rahatoimikamarilla ole ollut asiaan mitään muistuttamista.

Kun lastensuojelulautakunnan ohjesääntöehdotusta ei kamarissa ole voitu käsitellä ennen budjettiehdotuksen valmistumista, ei uutta ohjesääntöä voitane soveltaa täydellisesti ennen maaliskuun 1 päivää. Sen sijaan siirtyvät Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan huhtikuun 27 päivältä 1921 köyhäinhoitohallituksen elättämät, oman kodin ulkopuolella hoidettavat lapset samoinkuin lastensuojelukeskuksen neuvonta- ja rekisteriosasto tammikuun 1 päivästä 1922 lastensuojelulautakunnan alaisiksi. Niinikään asetetaan joutolastenhuolto-osasto samasta päivästä vakinaiselle kannalle.

Kasvatuslautakunnan uudesta palkkasääntöehdotuksesta on rahatoimikamari pyytänyt myötäseuraavassa palkkalautakunnan lausuntoa (kts. Liite IV). Kamari on samaa mieltä kuin palkkalautakuntakin, ettei lautakunnalle voida hyväksyä uutta palkkasääntöä, kun viranpitäjien palkkajärjestely saatettaneen päätökseen ensi vuoden alkukuukausina. Siihen mennessä voisi lastensuojelulautakunta palkkalautakunnan avulla järjestää lautakunnan alaisten viranpitäjien palkat käyttämällä budjettiehdotuksen 20 P. L. V. I ja 2:ssa olevia määrärahoja.

Ylläesitetyn perustalla saa rahatoimikamari täten kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

> *että kasvatuslautakunnan ehdotus Helsingin kaupungin lastensuojelulautakunnan ohjesäännöksi hyväksyttäisiin rahatoimikamarin edellä esittämin muutosesityksin noudatettavaksi maaliskuun 1 päivästä 1922;*

että lastensuojelulautakunnan kanslian turvattomain lasten osastolle palkataan tammikuun 1 päivästä 1922 uusi naisopastaja (lastenhoidonneuvoja);

että tähän asti yhteismäärärahasta palkatut 5 kanslia-apulaista merkitään 1923 vuoden alusta vakinaiseen menosääntöön;

että lastensuojelulautakunta oikeutetaan yhdessä palkkalautakunnan kanssa toistaiseksi järjestämään lastensuojelulautakunnan alaisten viranpitäjäin palkkaus käyttämällä vakinaisten palkkojen lisäksi budjettiehdotuksen 20 P. L. V. 1 ja 2 kohdalla olevia määrärahoja; sekä

että vaivaishoitohallituksen ohjesääntöön tehdään liitteessä III mainitut muutokset.

Rahatoimikamarin puolesta:

G. Idström.

Aimo Ervasti.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KASVATUSLAUTAKUNTA.

Helsingissä,
lokak. 31 p:nä 1921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 255.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime huhtikuun 27 päivänä oli päättänyt asettaa sille toukokuun 12 päivänä 1920 jätetyn komiteamietinnön lastensuojelutoiminnan keskittämisestä (Kvston pain. asiak. N:o 27 v. 1920) erinäisin muutoksin pääkaupungin lastensuojelutoiminnan vastaisen kehityksen pohjaksi sekä jättänyt kasvatuslautakunnan tehtäväksi antaa Kaupunginvaltuustolle uuden ehdotuksen lastensuojeluhallituksen ohjesäännöksi huomioon ottamalla

että joutolasten huolto-osasto asetetaan vakinaiselle kannalle tammikuun 1 päivästä 1922;

että lastensuojeluhallitus viimeksi mainitusta päivästä lähtien ottaa huostaansa köyhäinhoitohallituksen elättämät, oman kodin ulkopuolella hoidettavat lapset;

että lastensuojelukeskuksen neuvonta- ja rekisteriosasto samasta päivästä lähtien yhdistetään lastensuojeluhallitukseen, edellyttäen mainitun keskuksen johtokunnan tähän suostuvan; sekä

soveltuvilta kohdin ne muistutukset, joita komitean ehdotuksesta annetuissa lausunnoissa ja asiaa Kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä on esitetty,

saa kasvatuslautakunta kunnioittaen jättää tämän ohella kyseessä olevan uuden ohjesääntöehdotuksen sekä samalla esittää sen johdosta seuraavaa:

Yksityiskohtaisia perusteluja oheellisen ohjesääntöehdotuksen jokaisesta eri §:stä ei kasvatuslautakunta ole katsonut tarpeelliseksi tähän liittää, koska muutosehdotus pääasiallisesti rakentuu alkuperäiseen mietintöön sisältyneen ohjesääntöehdotuksen pohjalle, jonka eri kohdat on komitean mietinnössä perusteltu. Erinäisiä selventäviä täydennyksiä lukuunottamatta on lautakunta rajoittunut esittämään vain sellaiset muutokset ja ohjesäännön uudestaan muovailut, jotka johtuvat Valtuuston päättämän, aluksi ainoastaan osittaisen lastensuojelutyön keskityksen toimeenpanemisesta ja sen mukaisesti erinäisten komitean mietinnössä ehdotettujen kansliaosastojen poisjäämisestä, ottamalla samalla mahdollisuuden mukaan huomioon ne muistutukset, joita komitean ehdotuksesta annetuissa lausunnoissa ja asiaa Kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä on eri tahoilta esitetty. Monet näistä muistutuksista ovat kuitenkin siinä määrin eri suuntiin käypiä, ettei niitä kaikkia ole sellaisenaan voitu sovelluttaa. Lisäksi kasvatuslautakunta on uutta ohjesääntöehdotusta laatiessaan ottanut huomioon myöskin ne yleiset näkökohdat, mitä eräiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen uudistamista koskevassa valiokuntamietinnössä N:o 2 (Kvston pain. asiak. N:o 28 v. 1920) on esitetty.

Toisena uuden ohjesääntöehdotuksen entisestä poikkeamiseen enimmän vaikuttaneena syynä on mainittava komiteamietinnössä esitetyn lastensuojelujohtokunnan poisjääminen, jonka velvollisuuksia alkuperäisessä ohjesääntöehdotuksessa määrittelevät kohdat on täytynyt yhdistää ammattiholhoojasihteerin ja eri osastojen johtajain tehtäviin. Näistäkin on ohjesääntöehdotuksessa mainittu ainoastaan tärkeimmät pääkohdat, ollen tarkoitus sisällyttää niiden yksityiskohtainen eritteleminen lautakunnan kanslian eri osastoille ja virkailijoille laadittavaan työjärjestykseen. Tällaisella menettelyllä on tahdottu säilyttää lautakunnalle mahdollisuus järjestellä kanslian sisäiset tehtävät eri henkilöille sen mukaan kuin saavutettava kokemus parhaaksi näyttää, ilman että tarvitseisi jokaisen vähäpätöisen muutoksen takia Valtuustoa vaivata. Suurempia muutoksia uuden ohjesääntöehdotuksen kokoonpanossa aiheuttaa myöskin se, että komitean ehdottaman toimitusjohtajan ja siveellisesti vajamittaisten osaston johtajan tehtävät ovat kasvatuslautakunnan asiasta aikaisemmin antaman lausunnon mukaisesti yhdistetyt kasvatuslautakunnan tähänastisen ammattiholhoojasihteerin virkaan ja että ohjesääntöehdotukseen on rahatoimikamarin lausunnossa esitetystä toivomuksesta lisätty erikoinen luku lastensuojelulautakunnan tehtävistä sekä määräykset kasvatuslaitosten ja lastenkotien hallinnosta ynnä lautakunnan tililaitoksesta. Niinikään on katsottu tarpeelliseksi lisätä erikoinen luku, jossa tähänastista käytäntöä vastaavasti määritellään kunnan osanotto lautakunnan hoidossa olevain lasten aiheuttamiin kustannuksiin.

Vähäpätöisemmistä yksityiskohdista ansaitsee ensinnäkin mainitsemista uuden viraston nimi. Komitean mietinnössä samoinkuin Kaupunginvaltuuston edellämainitussa päätöksessäkin puhutaan lastensuojeluhallituksesta. Mutta kun alkujaan suunnitellun lastensuojeluhallituksen toinen tekijä, ajateltu osastonjohtajain muodostama lastensuojelujohtokunta, on rahatoimikamarin lausunnon mukaisesti poistettu, on muutosehdotukseen jäänyt jäljelle ainoastaan nykyistä kasvatuslautakuntaa vastaava lastensuojelulautakunta. Tämä nimitys lienee sopivin siitäkin syystä, että sitä käytetään äskettäin ilmestyneessä komitean mietinnössä, joka sisältää ehdotuksen koko maan yleiseksi lastensuojelulaiksi.

Ohjesääntöehdotuksen 2 §, joka vastaa komitean laatiman ehdotuksen 1 §:n 2 momenttia, on muovailtu uudelleen siitä syystä, että siinä on tahdottu saada sanotuksi kasvatuslautakunnan tähänastinen toiminta sekä uudessa järjestelyssä köyhäinhoitohallitukselta siirtyvistä lapsista aiheutuva toimialan laajennus. Niinikään on komitean ohjesääntöehdotuksen 5 §:ssä oleva n. s. lisättyä lastensuojelulautakuntaa koskeva säännös, jota vastaa oheellisen ohjesäännön 11 §, muodostettu yksinkertaisemmaksi ja tosiasiallista tarkoitustaan vastaavammaksi.

Terveydenhoitohallituksen esittämiä toivomuksia ei lautakunta ole katsonut voitavan nykyisissä toimintapuitteissa toteuttaa muussa muodossa kuin ehdottamalla ohjesäännön 4 §:än määräyksen, että lastensuojelulautakunnassa tulee olla m. m. terveydenhoitoon kuuluvain asiain tuntemus edustettuna. Muut lautakunnan jäseniä valittaessa huomioon otettavaksi ehdotetut näkökohdat ovat käytännöllisistä syistä siksi ymmärrettäviä, ettei niitä tarvinne tarkemmin perustellä eivätkä ne pääkaupungin oloissa muodostune millään tavalla esteeksi suhteellisen vaalitavan noudattamiselle. Mainittakoon vain, että samantapaisia ja vielä pitemmälle ulottuvia määräyksiä lastensuojelulautakuntain kokoonpanosta ehdotellaan myöskin edellä mainitussa, lastensuojelulakiehdotuksen sisältävässä komitean mietinnössä.

Ne muutokset, mitä Valtuuston päättämä lastensuojelutoiminnan keskitys sekä siitä aiheutuva kansliahenkilökunnan tehtävien ja palkkojen uudelleen järjestäminen vaikuttavat nykyisen kasvatuslautakunnan meno- ja tulosääntöön, ovat suurimmaksi osaksi näennäisiä ja verrattain vähän kaupungin menoja lisääviä. Vaikka ne ovatkin rahatoimikamariin jätetyssä budjettiehdotuksessa yksityiskohtaisesti perustellut, lienee paikallaan niitä tämänkin yhteydessä kosketella, varsinkin, kun Valtuuston päätös joulukuun 30 päivältä 1920 edellyttää, että menosääntöehdotukseen merkittävistä uusista viroista ja palkkojen muutoksista olisi aina etukäteen Valtuuston hyväksyminen hankittava, — mikä ei kuitenkaan tässä tapauksessa ole erinäisistä syistä voinut olla mahdollista.

Uudessa järjestelyssä siirtyvät Oulunkylän ja Kullan torpan lastenkodit, joissa on tätä nykyä yhteensä 143 täysihoidossa olevaa lasta, tähänastisine henkilökuntineen köyhäinhoitohallitukselta lastensuojelulautakunnan alaisiksi; samoin 1,300 yksityisperheissä hoidettavaa elättilasta. Lastensuojelukeskuksen tiedonanto- ja rekisteritoimisto, jonka ylläpitämiseksi kaupunki on aikaisemmin myöntänyt melkoisia summia ja vielä kuluvanakin vuona 15,000 markan suuruisen avustuksen, tulee yhdistettäväksi lastensuojelulautakunnan kansliaan. Toimiston mukana siirtyy sen hoitajatar lastensuojelulautakunnan palvelukseen. Edelleen siirtyy köyhäinhoitohallituksen kansliasta pari henkilöä lastensuojelulautakunnan kansliaan ja yksi uusi lastenhoidonneuvoja on välttämättömästi palkattava tähänastisten lisäksi turvattomain lasten osastolle.

Kasvatuslautakunnan kanslia-apulaiset, rouvat Alfhild Aminoff ja Dagmar Kangas sekä neidit Carin Nyström, Greta Boldt ja Mimmi Lidman, ovat tähän asti palkatut yhteismäärärahasta. Mutta koska heidän asemassaan olevat, köyhäinhoitohallituksesta lastensuojelulautakunnan kansliaan siirtyvät kanslia-apulaiset, neidit Ida Sulin ja Elna Ekholm, ovat jo ennestään vakinaisessa menosäännössä ja lastensuojelukeskuksesta tuleva korttitoimiston hoitajatar, neiti Maj Tavaststjerna, sekä kasvatuslautakunnan nuorison huoltaja S. Ojanne sekä hänen apulaisensa, neiti Elin Hirn ja rouva Tyyne Ojanne, tulevat otettaviksi siihen Kaupunginvaltuuston $^{27}/_{4}$ 1921 tekemän päätöksen perusteella, ei kasvatuslautakunta näe miltään kannalta katsoen muunlaista asiain järjestelyä oikeudenmukaiseksi, kuin että nämä kaikki merkitään vakinaiseen menosääntöön ja että neiti Nyström, joka on $^{15}/_{1}$ 1915 alkaen toiminut kasvatuslautakunnan kansliassa, saa hänelle 5 vuoden palveluksesta tulevan ikäkorotuksen. Tämä kasvatuslautakunnan jo aikaisemmin tekemä esitys jäi kuluvan vuoden budjetinkäsittelyssä huomioon ottamatta siitä syystä, että palkkalautakunnan lausunto, joka saadun ilmoituksen mukaan oli myöntävä, saapui myöhästyneenä Valtuuston kansliaan vasta sen jälkeen kun budjettivaliokunta oli jo kasvatuslautakunnan tulo- ja menoarvion käsitellyt. Edellä sanotun lisäksi pyytää kasvatuslautakunta huomauttaa, ettei näiden kyseessä olevien henkilöiden tehtäviä sovi suinkaan rinnastaa monessa muussa virastossa koneelliseen kirjuriapulaisen työhön, vaan edellyttää heidän toimensa asianmukainen hoitaminen paljon suurempaa vastuunalaisuutta, arvostelukykyä ja tottumusta. Uuteen työsuunnitelmaan sisältyvien tehtävien laadun mukaan on lastensuojelulautakunnan kanslistien peruspalkat ehdotettu samalla jonkin verran erilaisiksi.

Ammattiholhooja-sihteerin, jonka virkaan on pääasiallisesti yhdistetty komitean mietinnössä ehdotetun toimitusjohtajan ja sivullisesti vajamittaisten osaston johtajan tehtävät, vieläpä osa aiotulle terveydenhoito-osastollekin kuuluvista velvollisuuksista, pohjapalkkaa on korotettu kasvatuslautakunnan asiasta aikai-

semmin antaman lausunnon mukaisesti (vrt. Kvston pain. asiak. v. 1921 N:o 7 siv. 7 ja 8) 2,000 markalla. Lastenhuoltotarkastajan pohjapalkka on komitean mietinnön mukaan 10,000 markkaa, joten se tulisi lisääntymään entisestään 5,000 markalla, mikä samalla edellyttää, että lastenhuoltotarkastajan työpäivä pidennetään nykyisestään samaan tuntimäärään kuin kanslian muidenkin virkailijain. Nuorisonhuoltajan peruspalkaksi ikäkorotuksineen on rahatoimikamarin lausunnossa puollettu 6,600 markkaa. Tähän viimeksi mainittuun palkkaan ei lautakunta ole katsonut voivansa ehdottaa muutosta tämän yhteydessä, mutta ei kuitenkaan voi olla jo nyt huomauttamatta, että lautakunnan vakaumuksen mukaan nuorisonhuoltajan pohjapalkka, jotta tähän virkaan saataisiin vastaisuudessakin pätevä hoitaja, olisi korotettava ainakin samalle tasolle, jolle pääkaupungin kansakoulunopettajain pohjapalkat tulevat oppivelvollisuuslain mukaan korotettaviksi. Uudelle lastenhoito-opastajalle on ehdotettu samoin kuin ennestäänkin oleville 3,000 markkaa ja lastensuojelukeskuksesta siirtyvälle tiedonanto- ja rekisteritoimiston hoitajattarelle 3,600 markkaa. Uuden tehtävien järjestelyn johdosta, yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi sekä työpäivän pitenemisen vuoksi esim. joutolasten ja nuorisonhuolto-osastolla on lautakunta katsonut asianmukaiseksi samalla ehdottaa köyhäinhoitohallituksesta siirtyväin neiti Sulinin ja Ekholmin sekä kasvatuslautakunnan kansliassa ennestään toimivain rouvain Aminoffin ja Ojanteen sekä neitien Nyströmin ja Hirnin tähänastisiin pohjapalkkoihin lisättäväksi 600 markkaa kullekin. Lisääntyvien tehtäväin vuoksi olisi myöskin vahtimestarin pohjapalkka, joka nykyään on vain 2,400 markkaa, korotettava 3,000 markkaan.

Tuskin tarvinnee huomauttaa, että nämä peruspalkat ovat tietenkin menneen ajan palkkausoloja silmällä pitäen määrätyt siinä tarkoituksessa, että ne ehdotetulta pohjalta lähtien kaikki uudelleen järjestetään nykyaikaista rahanarvoa ja vallitsevia elinkustannuksia vastaavalla tavalla, jota yleistä palkkojen järjestelyä varten asetettu komitea lieneekin parhaillaan toiminnassa. Näin ollen muodostuisi siis lastensuojelulautakunnan kansliahenkilökuntaa koskeva palkkasääntö, edellä mainitut muutokset huomioon otettuina ja sellaisena kuin se on rahatoimikamariin jätetyssä 1922 vuoden budjettiehdotuksessa, seuraavaksi:

Ammattiholhooja-sihteeri			12,000: —
Lastenhuoltotarkastajaa			10,000: —
Nuorison huoltaja, palkka		5,500: —	
korot. 10 v. palv.		1,100: —	6,600: —
Kasvatuslaitoksia valvova lääkäri, palkka		4,000: —	
korot. 5 v. palv.		400: —	4,400: —
Elättilasten hoitoa valvova lääkäri			4,000: —
2 naistarkastajaa à 3,600: —			7,200: —
6 lastenhoitoneuvojaa à 3,000: —			18,000: —
1 tarkastusapulainen, palkka	3,600: —		
korot. 5 v. palv.	360: —	3,960: —	
1 tarkastusapulainen		3,000: —	
1 » (sivutoimi)		1,200: —	8,160: —
3 kanslianhoitajaa à 3,600: —		10,800: —	
1:lle kor. 5 v. palv.		360: —	11,160: —

4 kanslia-apulaista à 3,000: —	12,000: —	
1:lle kor. 5 v. palv.	300: —	12,300: —
1 vahtimestari	3,000: —	
kor. 5 v. palv.....	300: —	3,300: —
	Smk.	97,120: —

Vastaava kansliahenkilökunnan pohjapalkkojen summa kasvatuslautakunnan kuluvan vuoden menosäännössä on Smk 47,740: —, joten uuden järjestelmän aiheuttama näennäinen lisäys on 49,380 markkaa. Mutta kun tästä vähennetään tähän asti kertamäärärahasta maksetut joutolasten osaston palkat (joihin on ollut yhdistetty samalla kalliinajanlisä) ..... Smk 26,400: —
vakinaisella kannalla olleiden osastojen kanslia-apulaisten pohjapalkkoihin varattu yhteismääräraha ..... » 13,500: —
köyhäinhoitohallituksen menosäännöstä poistuvat neiti Sulinin ja Ekholmin tähänastiset palkat, yhteensä ..... » 5,940: — 45,840: —
on todellinen lisäys — joutolasten osaston henkilökunnan palkkamäärään 26,400 markkaan samalla sisältyviä kalliinajanlisiä lukuun ottamatta — ainoastaan 3,540 markkaa. Sitä paitsi on tämän yhteydessä huomattava, että yleishyödyllisistä määrärahoista lastensuojelukeskuksen korttikanslian ylläpitämiseksi myönnetty 15,000 markkaa tämän keskityksen jälkeen tietenkin lakkaa.

Koska muut kyseessä olevasta keskitystoimenpiteestä aiheutuvat meno- ja tulosäännön muutokset koskevat ainoastaan erinäisten määrärahojen siirtämistä köyhäinhoitohallituksen menosäännöstä lastensuojelulautakunnan menosääntöön ja koska ne ovat rahatoimikamarille jätetyssä 1922 vuoden budjettiehdotuksessa perusteluineen yksityiskohtaisesti esitetyt, voitaneen ne edellä mainittuun palkkasääntöön kuulumattomina ja samojen asioiden toistamisen välttämiseksi tämän yhteydessä kokonaan sivuuttaa.

Mitä tulee komitean ehdottamiin Helsingin kaupungin lokakuun 30 päivänä 1914 vahvistetun vaivaishoito-ohjesäännön 2, 6 ja 7 §:n muutoksiin, on 2 §:n 3 momentti pysytetty siten muutettuna kuin vaivaishoitohallitus on asiasta antamassaan lausunnossa ehdottanut (vrt. Kvston pain. asiak. 1921 N:o 7 siv. 9), 6:nnessa §:ssä esiintyvä »lastensuojeluhallitus» on muutettu »lastensuojelulautakunnaksi» tekemällä samalla mainitun §:n 2 momentin loppuosaan pieni, käytännön kannalta katsottuna tarpeellinen selvennys; 7 § on säilytetty komitean ehdottamassa muodossa. Vaivaishoitohallitus saanee tehtäväkseen panna toimeen lastenhoidontarkastajansa ohjesäännössä ne muutokset, jotka uudesta asiain järjestelystä aiheutuvat ja joita se on edellä mainitussa lausunnossaan ehdottanut.

Edellä esitetyn johdosta kasvatuslautakunta kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle ehdottaa,

että oheellinen lastensuojelulautakunnan ohjesääntö hyväksyttäisiin noudatettavaksi tammikuun 1 päivästä 1921;

että lastensuojelulautakunnan kanslian turvattomain lasten osastolle palkattaisiin yksi uusi lastenhoidonneuvoja;

että edellä mainitut kasvatuslautakunnan tähän asti yhteismäärärahasta palkatut 5 kanslia-apulaista merkittäisiin vakinaiseen menosääntöön;

että Valtuusto hyväksyisi lastensuojelulautakunnan kansliahenkilökunnan tähänastisiin pohjapalkkoihin ne lastensuojelutoiminnan keskityksestä aiheutuvat muutokset, jotka ovat edellä esitetyt ja kasvatuslautakunnan rahatoimikamarille jättämään 1922 vuoden meno- ja tulosääntöehdotukseen merkityt; sekä

että Helsingin kaupungin vaivaishoitohallituksen ja sen lastenhoidontarkastajan ohjesääntöihin määrättäisiin tehtäväksi edellä mainitut muutokset.

Kasvatuslautakunnan puolesta:

Martti Ruuth.

R. Liukkonen.

Liite II.

Helsingin kaupungin lastensuojelulautakunnan ohjesääntö.

I luku.

Lastensuojelulautakunnan tarkoituksesta ja kokoonpanosta.

1 §. Lastensuojelulautakunnan on pidettävä huolta Helsingin kaupunkikuntaan kuuluvain sekä muiden sen alueella asuvain, yhteiskunnan huollon tarpeessa olevain alaikäisten asianmukaisesta ruumiillisesta, älyllisestä ja siveellisestä kasvatuksesta, suojelusta ja hoidosta, mikäli tämä ei lain tai erityisten määräysten mukaan ole toisen viranomaisen asia, kuin myöskin ylinnä valvottava, että kunnallinen ja yksityinen lastensuojelu- ja kasvatustyö tukevat toisiaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

2 §. Lastensuojelulautakunta on oikeutettu ottamaan huostaansa hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevia lapsia, mikäli heidän vanhempansa ovat suostuneet luovuttamaan kasvatusoikeutensa lautakunnalle tai ovat oikeuden päätöksellä tuomitut sen menettämään.

Näiden lisäksi tulee lastensuojelulautakunnan ottaa köyhäinhoitohallitukselta toimekseen lasten huoltaminen kaikissa niissä tapauksissa, joissa hoidon voi katsoa käyvän enemmän tai vähemmän pitkälliseksi.

Milloin kysymys lapsen ottamisesta lautakunnan huostaan näyttää olevan köyhäinhoidollista laatua, on siitä tehtävä ilmoitus köyhäinhoitohallitukselle sen seikan toteamiseksi, voidaanko ja missä määrin tapauksen katsoa vaativan

köyhäinhoitohallituksen toimenpidettä. Samanlainen ilmoitus on tehtävä myöskin silloin kun lasten, joista köyhäinhoitohallitus hakee korvauksen hoitovelvollisilta, hoito lastensuojelulautakunnassa päättyy.

3 §. Jos toimeenpannusta tutkimuksesta käy selville, ettei lapsella ole kotipaikkaoikeutta Helsingissä, on lastensuojelulautakunta oikeutettu pitämään lapsen huostassaan vain siinä tapauksessa, että köyhäinhoitohallitus suostuu suorittamaan sen hoidosta lastensuojelulautakunnalle korvausta perien sen asetusten mukaisesti lapsen huoltamiseen velvolliselta kunnalta aikanaan takaisin.

4 §. Lastensuojelulautakuntaan kuuluu seitsemän kaupunginvaltuuston kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä ja tulee siinä olla edustettuna laintuntemus sekä perehtyneisyys köyhäin- ja terveydenhoitoon kuin myöskin opetustoimintaan.

Paitsi valtuuston valitsemia jäseniä, on lastensuojelulautakunnan kanslian johtajan tämän viraston edustajana oltava lautakunnan istunnoissa läsnä ollen hänellä niissä puhevalta ja ehdotusoikeus. Niinikään tulee kanslian muittenkin osastojen johtajain olla lautakunnan kokouksissa saapuvilla heidän osastoaan koskevia asioita käsiteltäessä.

Lastensuojelulautakunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Jos joku lautakunnan jäsenistä eroaa ennen toimikautensa päättymistä, on siitä tehtävä ilmoitus kaupunginvaltuustolle, joka valitsee toisen hänen sijaansa jälellä olevaksi ajaksi.

Lautakunnan puheenjohtaja ja jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

5 §. Kun lastensuojelulautakunta toimii sen alaisiin kasvatuslaitoksiin perustettujen kansakoulujen johtokuntana, on näiden koulujen opettajiston vuodeksi kerrallaan valitsema edustaja kutsuttava kokoukseen osaa ottamaan.

6 §. Lautakunta voi myöntää puheenjohtajalleen sekä virkailijoilleen tahi lautakunnan keskuudestaan valitsemalle valiokunnalle oikeuden päättää erinäisissä käytännöllisissä asioissa lautakunnan puolesta.

7 §. Lastensuojelulautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta tarpeen vaatiessa, ainakin kerran kuukaudessa.

8 §. Lautakunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun lautakunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Lautakunnan kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

9 §. Lastensuojelulautakunta on päätösvaltainen vähintään neljän jäsenen läsnäollessa ja ottaessa osaa päätöksiin.

Äänestettäessä tulee päätökseksi enemmistön mielipide ja äänten mennessä tasan se, jota puheenjohtaja kannattaa.

10 §. Puheenjohtaja on velvollinen, mikäli se ei kuulu tai sitä ei ole annettu toisen tehtäväksi, edustamaan lastensuojelulautakuntaa tuomioistuimissa ja muissa virastoissa.

11 §. Neuvottelemaan kunnallisen ja yksityisten lastensuojelutoiminnan välistä yhteistyötä koskevista asioista on lautakunnan ainakin kahdesti vuo-

dessa kutsuttava kokoukseensa sellaisten lastensuojelualalla toimivain yhdistysten ja liittymäin edustajat, jotka toimintaansa varten nauttivat kunnan avustusta tai joiden edustamisen lautakunta muuten katsoo asialle edulliseksi.

II luku.

Lastensuojelulautakunnan tehtävistä.

12 §. Lastensuojelulautakunnan tehtävänä on:

1. huolehtia kunnalle kuuluvista lasten koti- ja koulukasvatusta tukevista toimenpiteistä;
2. järjestää ja valvoa avioliiton ulkopuolella syntyneiden, elätti- ja yleensä turvattomain lasten hoitoa sekä pitää niistä luetteloa;
3. järjestää ja valvoa ammattiholhousta;
4. ryhtyä tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin 18 vuotta nuorempien hyväksi, jos nämä
   a) ovat suuremmassa määrässä älyllisesti jäljellejääneitä, sielullisesti viallisia, kaatumatautisia taikka raajarikkoja,
   b) laiminlyövät koulunkäyntinsä tai tavataan kerjäämässä ja viettämässä kulkurielämää,
   c) ovat kodeissaan siveellisessä suhteessa huonosti hoidettuja tai pahoinpideltyjä tahi ovat paheellista elämää viettäväin vanhempain lapsia,
   d) ovat sellaisia, että heitä ei kodin eikä koulun kasvatuskeinoilla voida ojentaa, tai ovat siveellisesti harhaantuneita, taikka
   e) ovat tehneet rikoksen.

13 §. Edelleen tulee lastensuojelulautakunnan

1. kaupunginvaltuuston päätösten ja tämän ohjesäännön mukaisesti ylinnä hoitaa kunnallisen lastensuojelutoiminnan järjestämistä;
2. päättää, tuleeko vanhempien ja millä määrällä ottaa osaa heidän lautakunnan huostaan otettujen lastensa hoitokustannuksiin;
3. toimeen ottaa ja mahdollisesti erottaa ne toimihenkilöt, joiden nimittäminen ei ole kaupunginvaltuuston asia;
4. tapauksissa, joihin ei vaadita kaupunginvaltuuston päätöstä, myöntää virkavapautta lastensuojelulautakunnan toimihenkilöille sekä saattaa näiden tekemät virkavirheet ja hairahdukset syytteeseen;
5. hallita lastensuojelutoimintaa varten luovutettuja kiinteistöjä, kalustoa, rahavaroja ja lahjoja voimassa olevien määräysten ja vahvistetun kulunkiarvion mukaan;
6. käsitellä kaikki kaupunginvaltuuston ratkaistaviksi alistettavat asiat sekä ratkaista yleensä sellaiset lastensuojelukansliasta ja sen alaisista laitoksista lautakunnan harkittavaksi alistetut kysymykset, joilla on syvempää periaatteellista merkitystä ja suurempaa taloudellista kantavuutta;
7. valvoa yksityistä lastensuojelutyötä, mikäli sitä avustetaan kunnan varoilla;
8. laatia lastensuojelutoimintaa varten vuosittain tulo- ja menosääntöehdotus sekä pitää huolta siitä, että lastensuojelulautakunnan edellisen vuoden toimintakertomus toimitetaan aikanaan kaupunginvaltuustolle.

III luku.

Kunnan osanotosta lastensuojelulautakunnan hoidossa olevain lasten aiheuttamiin kustannuksiin.

14 §. Lautakunnan huostaan otettujen lasten elättämisestä, vaatettamisesta, koulutuksesta ja kasvattamisesta vastaa kunta siksi kunnes he kykenevät itse toimeentulonsa hankkimaan tai ovat täyttäneet 18 ikävuotta.

Niinikään suorittaa kunta älyllisesti jäljellejääneiden, sielullisesti viallisten, kuuromykkien, kaatumatautisten, raajarikkoisten y. m. erikoista hoitoa kaipaavain lasten puolesta, jotka ovat lautakunnan toimenpiteestä sijoitetut sellaisia varten järjestettyihin valtion tai yksityisten ylläpitämiin kouluihin ja huoltolaitoksiin, säädetyt hoitomaksut sekä varustaa heidät niihin sisäänotettaessa vaadittavilla vaatekerroilla.

Kummassakin tapauksessa olkoot lapsen vanhemmat tai sen lautakunnalle luovuttajat kuitenkin velvolliset korvaamaan kunnalle täten aiheutuvia menoja lautakunnan harkitsemalla määrällä.

Muiden lasten hoito- ja elatuskustannuksista kunta sitä vastoin ei vastaa, vaikkakin lapset ovat lastensuojelulautakunnan valvonnan alaisina. Hellittävissä poikkeustapauksissa voidaan kuitenkin avioliiton ulkopuolella syntyneiden tai elättilasten tilapäiseen avustukseen käyttää sitä määrärahaa, joka lastensuojelulautakunnan vuosittaiseen menosääntöön on tätä tarkoitusta varten hyväksytty.

15 §. Lastensuojelulautakunnan huostaan otettujen lasten tulee saada riittävän hyvää hoitoa sekä oppivelvollisuuslaissa säädetty kansakouluopetus ja ammatillinen jatkokasvatus heidän omalla äidinkielellään.

Lautakunnalla olkoon oikeus avustaa tavallista lahjakkaampia, lujatahtoisia ja hyvää käytöstä osoittaneita hoidokkeja saamaan heidän luonnonlahjojensa mukaista kehitystä myöskin ylemmissä ammatti- ja oppikouluissa.

IV luku.

Lastensuojelulautakunnan kansliasta ja virkamiehistä.

16 §. Lastensuojelulautakunnan toimeenpanevana elimenä on lastensuojelulautakunnan kanslia, joka jakaantuu erilaisten toimialojen mukaan kolmeen osastoon. Nämä ovat:

1. yleinen kansliaosasto rekisteri- ja tiedonantotoimistoineen;
2. turvattomain lasten osasto; sekä
3. joutolasten ja nuorison huolto-osasto.

17 §. Kanslian virkailijoina ovat: ammattiholhooja-sihteeri, joka samalla toimii kanslian johtajana, lastenhuoltotarkastaja, nuorison huoltaja, kasvatuslaitoksia ja lastenkoteja sekä aviottomain ja elättilasten hoitoa valvovat lääkärit, tarpeellinen määrä apulaistarkastajia, lastenhoidonneuvojia, kanslianhoitajia, kanslia-apulaisia sekä vahtimestari. Näiden lisäksi saa lautakunta toiminnassaan käyttää apunaan tarpeen vaatiessa myöskin vapaaehtoisia voimia.

18 §. Ammattiholhooja-sihteerin lastenhuoltotarkastajan, nuorison huoltajan, sekä lääkärit nimittää kaupunginvaltuusto lastensuojelulautakunnan tehtyä siitä asianmukaisen ehdotuksen.

Ennenkuin ehdotus ammattiholhooja-sihteerin valitsemisesta tehdään, on holhouslautakunnan lausunto hankittava.

Muut lastensuojelulautakunnan virkailijat ja toimihenkilöt nimittää lautakunta ammattiholhooja-sihteerin esityksestä.

19 §. Ammattiholhooja-sihteerin johdossa olevan yleisen kansliaosaston tehtävänä on:

1. huolehtia hallintovirastollisista asioista ja yleisistä tiedonannoista;
2. hoitaa lastensuojelulautakunnan kirjeenvaihtoa sekä pitää tarkkoja diareja sen sekä saapuvista että lähtevistä toimituskirjoista;
3. olla koossapitävänä yhdyssiteenä lastensuojelulautakunnan ja kanslian eri osastojen välillä;
4. pitää lautakunnan alaisten virkailijoiden kuin myöskin kansliaan ilmoitettujen lastensuojelutapausten sekä kasvattikodeissa ynnä laitoksissa olevain hoitosijain rekisteriä ja luetteloja;
5. pitää huolta siitä, että siveellisesti vajamittaiset alaikäiset saavat jälleen kohoamisekseen tarpeellisen hoidon ja kasvatuksen ja siinä tarkoituksessa valvoa näitä varten perustettuja laitoksia;
6. yksityisissä lastensuojelutapauksissa alaikäisten ruumiillisiin, henkisiin, siveellisiin ja taloudellisiin seikkoihin nähden antaa yleisölle neuvoja, ohjeita ja varoituksia kuin myöskin välittää mahdollisesti tarpeelliseksi katsottavaa virka-apua;
7. huolehtia henkisesti ja ruumiillisesti vajamittaisten lasten sijoittamisesta heille soveltuviin hoitolaitoksiin, mikäli nämä eivät ole avioliiton ulkopuolella syntyneitä tai muuten turvattomain lasten osaston toimintapiiriin kuuluvia;
8. vastata muistakin kanslialle kuuluvista tehtävistä, mikäli ne eivät tämän ohjesäännön tai lautakunnan päätösten mukaan kuulu toisille osastoille.

20 §. Turvattomain lasten osaston, jonka johtajana on lastenhuoltotarkastaja, tulee:

1. pitää huolta orvoista, vanhempainsa hylkäämistä ja paheellista elämää viettäväin vanhempain lapsista kuin myöskin huonosti hoidetuista, pahoinpidellyistä sekä siveellisille vaaroille alttiina olevista alaikäisistä;
2. huolehtia näitä varten varattujen vastaanotto- ja lastenkotien valvonnasta sekä yksityisten kasvattikotien hankkimisesta ja niihin sijoitettujen elättilasten hoidon tarkastuksesta;
3. avustaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten äitejä elatus- ja kasvatusavun hankkimisessa asianomaisilta isiltä sekä katsoa, että joko suosiolla luvattu tai oikeuden määräämä elatusapu säännöllisesti suoritetaan;
4. olla niinikään edellämainituille äideille avullisena tekemässä sopimusta lapsen hoitamisesta kasvatuskodissa kuin myöskin avustaa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten äitejä sekä varattomia vanhempia yleensä välikirjan laatimisessa, jolla vanhemman oikeus lapseen luovutetaan vieraalle henkilölle;
5. huolehtia äitien ja pikkulasten suojelusta antamalla naimattomille ja muillekin huollon tarpeessa oleville lapsen synnyttäjille sellaista apua, jota näiden tila ennen ja jälkeen synnytyksen voi vaatia;
6. pitää huolta avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten hoidon ja kasvatuksen valvonnasta;

7. toimittaa lautakunnalle kuukausittain osaston toimintaa esittävät selostukset sekä antaa siitä vuosikertomukseen tarvittavat tiedot.

Tämän lisäksi tulee lastenhuoltotarkastajan tarpeen vaatiessa määräyttää itsensä tai jonkun muun sopivan ja siihen suostuvan henkilön avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten holhoojaksi.

21 §. Nuorison huoltajan johtamalle joutolasten- ja nuorisonhuolto-osastolle kuuluu:

1. alaikäisten katuammattilaisten toiminnan järjestäminen ja silmälläpito;
2. toimenpiteet alaikäisten kerjäämisen ja kulkurielämän vastustamiseksi;
3. oppivelvollisuuslain mukaisen koulunkäynnin valvominen sekä yhteiskunnan huoltoa kaipaavain koululasten virkistystä ja vapaa-ajan viettoa järjestävät toimenpiteet;
4. vapaan nuorisonhuollon sekä koulujen ja kasvatuslaitosten ulkopuolella tapahtuvan jälkikasvatuksen edistäminen;
5. toimittaa vähintäin neljännesvuosittain lautakunnalle selonteko osastonsa toiminnasta sekä antaa siitä vuosikertomukseen liitettävät tiedonannot.

22 §. Ammattiholhooja-sihteerin, jolle samoin kuin muillekin osastojen johtajille kuuluu seurata kunnan lastensuojelutoiminnan kehitystä sekä tehdä alotteita parannuksiin tällä alalla, velvollisuutena on:

1. jakaa lautakunnalle saapuneet asiat tämän ohjesäännön mukaisesti kanslian eri osastojen kesken kuin myöskin valvoa niiden toimintaa;
2. allekirjoittaa lähtevät toimituskirjat, mikäli niitä eivät allekirjoita lautakunnan puheenjohtaja tai asianomaiset osastonjohtajat;
3. allekirjoittaa rahatilaukset sekä maksettavaksi tarkastaa ja hyväksyä lastensuojelulautakunnalle saapuneet laskut;
4. huolehtia vastaanotto- ja oppilaskodin sekä kasvatuslaitosten tarkastuksesta, mikäli se ei kuulu kansakoulujen tarkastajille;
5. asianomaisten osastonjohtajain avustamana valmistella ja esitellä lastensuojelulautakunnan käsiteltävät asiat;
6. päättää lautakunnan huostaan otettujen lasten sijoittamisesta, mikäli ei asia kuulu muitten osastojen johtajille;
7. laatia lautakunnan vuosittain kaupunginvaltuustolle annettava toimintakertomus;
8. tarpeen vaatiessa määräyttää itsensä viran puolesta holhoojaksi, milloin ei ole kysymys aviottomista lapsista, joiden holhous kuuluu lastenhuoltotarkastajan tehtäviin.

Jos ammattiholhooja-sihteeri ja osastonjohtaja ovat eri mieltä siitä, kenen osaston käsiteltäväksi lautakunnalle saapunut asia kuuluu, on sen ratkaiseminen jätettävä lautakunnalle.

23 §. Niin kauan kuin lastensuojelulautakunnalla ja köyhäinhoitohallituksella on yhteinen kassavirasto, tulee tämän viraston kamreerin hoitaa lastensuojelulautakunnan alaisten laitosten kassahallintoa, tilejä ja inventaarioluetteloja sekä niiden kiinteistöjen, rakennusten ja kalustojen tarkastusta, jotka ovat hankitut lautakunnalle tai sen alaisille laitoksille tai jotka muuten ovat niiden käytettävänä kuin myöskin lautakunnan vuosikertomukseen yhdistellä kaikki taloudellista laatua olevat tiedot.

24 §. Lääkärien tulee avustaa lautakuntaa antamalla kaikkea sitä lääkärinapua, jota lautakunnan ja sen alaisten laitosten toiminnassa tarvitaan sekä antaa toiminnastaan selonteko liitettäväksi lautakunnan vuosikertomukseen.

25 §. Tarkempia määräyksiä lastensuojelulautakunnan toiminnasta ja sen kanslian eri osastojen sekä virkamiesten ja toimihenkilöjen tehtävistä annetaan erityisessä työjärjestyksessä.

26 §. Palkkaan, eläkkeeseen ja irtisanomisaikaan samoin kuin matkakulujen korvaukseen, virkalomaan ja virkavapauteen nähden on lastensuojelulautakunnan toimihenkilöistä voimassa, mitä kunnan viranpitäjistä näissä kohdin on säädetty.

27 §. Lastensuojelulautakunnan tai sen edustajan tulee kaupunginviranomaisilta saada tarpeellisia tietoja sekä voimassa olevain säännösten ja määräysten nojalla pyytämäänsä virka-apua.

28 §. Jäljennös lastensuojelulautakunnan pöytäkirjasta ja muista asiakirjoista annetaan asianomaisille puhtaaksikirjoitusmaksusta.

Liite III.

Ehdotus:

Helsingin kaupungille lokakuun 30 päivänä 1914 vahvistetun vaivaishoito-ohjesäännön 2, 6 ja 7 §:n muutokset.

2 §. Viimeinen momentti. — — —

Liite IV.

HELSINGIN KAUPUNGIN
PALKKALAUTAKUNTA.

Helsingissä,
marrask. 11 p:nä 1921.

N:o 223.

Rahatoimikamarille.

Kuluvan marraskuun 3 päivälle päivätyssä lähetepäätöksessä on Rahatoimikamari pyytänyt Palkkalautakunnan lausuntoa Kasvatuslautakunnan ehdotuksen johdosta joutolasten huolto-osastoon otettujen viranpitäjäin pohjapalkkain vahvistamisesta.

Tämän johdosta saa Palkkalautakunta kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Kyseessäolevan ehdotuksensa yhteydessä on Kasvatuslautakunta esittänyt lastensuojelulautakunnan jo ennestään olevan henkilökunnan pohjapalkkain korottamista. Koska kuitenkin yleinen pohjapalkkain järjestely on lähitulevaisuudessa odotettavissa ei Palkkalautakunta puolestaan katso syytä olevan tämän yhteydessä uudestaan järjestää kyseessäolevien viranpitäjäin palkkaetuja, vaan ehdottaa niinmuodoin ettei esitys tässä kohden antaisi aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Niinikään ei Lautakunta ainakaan toistaiseksi katso syytä olevan puoltaa yhteismäärärahasta palkattujen kanslia-apulaisvirkojen muuttamista vakinaiselle kannalle. Mikäli sitten koskee huolto-osastoon siirtyvien viranpitäjäin palkkaetuja, ehdottaa Lautakunta, että heidän pohjapalkat pysytettäisiin sellaisina kuin ne olivat heidän aikaisemmissa viroissaan, eli siis seuraavasti:

Joutolasten huoltaja S. Ojanne, palkkaa	5,500: —	
korot 10 v. palv.	1,100: —	6,600: —
Tarkastusapulainen Ida Sulin		3,000: —
Kanslia-apulainen Elna Ekholm.....		2,400: —
Kanslia-apulainen Elin Hirn		2,400: —
Tarkastusapulainen Tyyne Ojanne		2,400: —

Edelläolevan lisäksi on Kasvatuslautakunta ehdottanut että turvattomain lasten osastolle palkattaisiin yksi uusi lastenhoidonneuvoja. Koska tämän viran perustaminen näyttää välttämättömältä, saa Palkkalautakunta puoltaa esitystä tässä kohden sekä ehdottaa että viran haltijalle määrättäisiin 3,000 markan pohjapalkka.

Läheteasiakirjat palautetaan tämän ohella.

Palkkalautakunnan puolesta:

Ilmari Killinen.

Einar von Bonsdorff.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

Esitys Helsingin kaupungin viranpitäjäin palkanjärjestelystä.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Huhtikuun 30 p:nä 1922.

N:o 850.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetteessä viime tammikuun 10 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta rahatoimikamariin lähettänyt palkkalautakunnan laatiman ehdotuksen kaupungin viranpitäjäin palkanjärjestelyksi (Liite II) sekä kehoittanut kamaria asianomaisia lauta- ja johtokuntia kuultuaan viimeistään seuraavan helmikuun 20 päivänä antamaan lausunnon asiasta. Niinkuin rahatoimikamari on kirjelmässä viimeksi mainitun kuukauden 20 päivältä n:o 255 valmisteluvaliokunnalle ilmoittanut, on kamarin ollut mahdoton niin niukan ajan kuluessa antaa asiallista. laajan ja monessa kohden erittäin tärkeän ehdotuksen perinpohjaiseen tarkastukseen nojaavaa lausuntoa. Todellisuudessa ei kamari vielä ole ehtinyt käsitellä asiaa kokonaisuudessaan, mutta katsoo kuitenkin olevan Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi jättäminen sen tärkeimmän osan, nimittäin ehdotuksen vakinaisella menosäännöllä olevain viranpitäjäin palkkain järjestelystä, joka asia kamarin mielestä voidaan käsitellä erikseen, jota vastoin kamari on mahdollisimman pian antava lausunnon sivuvirkoihin, eläkkeeseen sekä erinäisiin muihin etuihin nähden annetuista ehdotuksista.

Asiaa on rahatoimikamarissa käsitellyt valiokunta, johon ovat kuuluneet kaupunginjohtaja Arthur Castrén, kanslianjohtaja Jarl W. Andersin sekä kamarin jäsenet, johtaja Toivo Salmio ja pankinjohtaja Yrjö Pulkkinen. Valiokunnan mietinnön, joka tässä seuraa liitteenä I, on kamari pannut esillä olevan lausunnon pohjaksi, ja pyytää kamari seuraavassa viitata valiokunnan tekemiin ehdotuksiin, jotka on tähän painettu kursiivilla.

Liukuva palkkaus. Samoin kuin valiokunta on rahatoimikamarikin katsonut siirtymistä liukuvaan palkkausjärjestelmään käyvän puoltaminen edellyttäen järjestelmän soveltamiseen nähden määrättävän lähes viiden vuoden koekauden eli vuoden 1926 loppuun, sekä palkka-asteikkoja P + 3 ja P — 3 katsottavan rajaarvoiksi, joita sivuuttamalla palkkain tarkistus tänä koekautena ei tulisi ilman eri harkintaa kysymykseen.

Palkantarkistusten määräaikoihin nähden on rahatoimikamari yhtynyt valiokunnan esittämään muutosehdotukseen, että tarkistukset toimitettaisiin ainoas-

taan kahdesti vuodessa, tammikuun 1 ja heinäkuun 1 päivänä. Kamarin vähemmistö, jäsenet Heinonen ja Salmio, on puoltanut palkkalautakunnan ehdotusta neljännesvuosittain toimitettavine tarkastuksineen.

Myöskin valiokunnan ehdotukseen että palkkain kohottamisen ja laskemisen perustukseksi pantaisiin koko maan elinkustannusindeksi eikä, niinkuin palkkalautakunta oli ehdottanut, Helsingin kaupungin indeksi, on rahatoimikamari yhtynyt. Sosialihallituksen tiedonannon mukaan ovat indeksiluvut, laskettuina kuukausittain vuonna 1921 ja tähän asti kuluneena osana tätä vuotta vaihdelleet seuraavasti:

		Elinkustannusindeksi	
		Koko maa	Helsingin kaupunki
1921	tammikuu	1136,1	1060,2
	helmikuu	1085,9	996,4
	maaliskuu	1100,6	1049,2
	huhtikuu	1085,2	1016,9
	toukokuu	1091,3	1002,5
	kesäkuu	1128,2	1049,0
	heinäkuu	1214,4	1142,4
	elokuu	1248,6	1147,6
	syyskuu	1277,5	1168,7
	lokakuu	1279,4	1180,0
	marraskuu	1231,3	1135,2
	joulukuu	1171,8	1070,9
1922	tammikuu	1124,4	1027,9
	helmikuu	1119,9	1024,0
	maaliskuu	1106,7	1024,6
	huhtikuu	noin 1110	1018,3

Niiden perustelujen lisäksi, joilla valiokunta on puoltanut koko maan indeksiluvun käyttämistä, mainittakoon, että nämä luvut ovat varmempia sekä jossain määrin vakiintuneempia kuin Helsingin kaupungin indeksi.

Tämän yhteydessä on rahatoimikamarin ollut määrättävä kantansa palkanjärjestelyehdotuksen varsinaiseen ydinkohtaan, nimittäin indeksilukujen ja palkkaasteikkojen keskinäiseen yhteyteen nähden. Palkkalautakunta on, lähtien vuoden jälkipuoliskolla vallinneista oloista, jolloin lautakunnan ehdotus laadittiin, ollut sitä mieltä, että pohja-asteikkoa P (lautakunnan mietintö siv. 9) sovellettaisiin Helsingin elinkustannusindeksin ollessa 1100—1199, mutta myöntänyt, että tämän mukaisesti maksettavia palkkoja ei käy pitäminen täysin tyydyttävinä. Rahatoimikamarin valiokunta on puoltanut siirtymistä maaindeksiin mainittuja rajoja muuttamatta, jommoinen menettely vaikuttaisi viranpitäjäin eduksi niin kauan kuin maaindeksi on Helsingin kaupungin indeksiä korkeampi. Valiokunnan jäsen Salmio

on halunnut yhdistää siirtymisen maaindeksiin rajoja muuttamalla, niin että nämä tasaluvuin vastaisivat maan ja kaupungin indeksilukujen nykyistä erotusta, ja siten pitää voimassa palkkalautakunnan ehdotusta. Kamari on yhtynyt valiokunnan käsitykseen, edellyttäen ettei järjestely saa taannehtivaa vaikutusta. Silmäys edellä lueteltuihin indeksilukuihin osoittaa, että maaindeksi on kuluvan vuoden alkukuukausina pysyttäytynyt jossain määrin rajan 1100 yläpuolella ja on luultavasti, kun menojen lisäännystä kesäkuussa kohonneiden vuokrakulujen johdosta on odotettavana, keskimäärin ensimmäisenä puolena vuotena ylittävä mainitun rajan. Jos kamarin ehdotus hyväksytään, tulevat siis viranpitäjät luultavasti jälkipuoliskon vuotta 1922 saamaan palkkaa asteikon P mukaan, mikä kamarin mielestä on oikeudenmukaista. Muistettava on, että kaupungin virkamiehet ovat aivan riittämättömin palkoin taistelleet kovan ajan kesäkuusta 1921 tammikuuhun 1922 sekä että, vaikka olot nyttemmin ovatkin kääntyneet hiukan paremmiksi, pula ei vielä ole väistynyt eikä viranpitäjäin suurelle enemmistölle mainitunlaajuinen palkanjärjestely suinkaan tee mahdolliseksi palata ennen sotaa vallinneeseen elintasoon. Herra Salmion ehdotusta vastaan täytyy huomauttaa, että se koko maan ja kaupungin indeksilukujen erotuksen vastedes tasauduttua saattaisi viranpitäjät tuntuvasti epäedullisempaan asemaan kuin palkkalautakunta on tarkoittanut.

Eroavan mielipiteen on julkilausunut herra Salmio, joka on pysynyt valiokunnassa lausumassaan mielipiteessä, sekä herra Heinonen, jonka vastalause tuonnempana esitetään.

Valiokunnan osoittamaa automaattisten palkanjärjestelyjen yksinkertaistuttamista, niin että kutakin palkka-asteikkoa varten tarpeelliset taulut edeltäpäin vahvistetaan, on kamari pitänyt onnistuneena, minkä ohessa kamari puolestaan on voinut hyväksyä valiokunnan tauluehdotukset.

Että Kaupunginvaltuustolle on tehtävä ilmoitus, siinä tapauksessa että lisävaroja tarvitaan automaattisesti kohonneiden palkkain maksamiseen, on ilman muuta selvä, mutta kamari on ollut sitä mieltä, että Kaupunginvaltuustolle on ilmoitettava myös palkkain tarkistamisesta alaspäin, ja on sen suuntainen määräys pantu uudesti laadittuun palkkalautakunnan »ehdotukseen palkkauksia ja eläkkeitä koskeviksi määräyksiksi» (palkkalautakunnan mietintö siv. 8), jommoisen kamari on pannut tämän oheen »ehdotuksena Helsingin kaupungin viranpitäjäin palkkaohjesäännöksi».

Palkkain luokitus. Ehdotetun luokitusjärjestelmän on rahatoimikamari katsonut voivansa puoltaa hyväksyttäväksi semmoisin valiokunnan vaatimin muutoksin, että ensimmäinen luokka poistetaan.

Vaikka kamari toistaiseksi on jättänyt avonaiseksi palkkalautakunnan käsittelemän kysymyksen eläkejärjestelmän uudenaikaistuttamisesta, näyttää kuitenkin tähänkin katsomatta tähänastisessa palkkausjärjestelmässä vallinnut palkan ja palkkion erotus voitavan lautakunnan ehdotuksen mukaisesti poistaa, kunhan vain

annetaan määräys siviliviraston leski- ja orpokassan osakkaiden velvollisuudesta suorittaa maksu mainittuun kassaan. Kamari on palkkalautakunnan tavoin mainitussa kohden havainnut, että viranpitäjäin tähän asti palkaksi katsottu osa on palkkana pidettävä ja pannut siinä kohden edellä mainitun ehdotuksen palkkaohjesääntöön. Mitä kaupungin maksamiin eläkkeisiin tulee, annettaneen niitä toistaiseksi entiset määrät.

Ikäkorotusjärjestelmä ja perheenelatusapumaksut. Valiokunnan ehdottamaan ikäkorotusjärjestelmään on kamari yksimielisesti yhtynyt. Sitä vastoin on eri mieliä ilmaantunut ikäkorotusten riippuvaisuudesta elatusvelvollisuudesta. Kamarin enemmistö on yhtynyt siihen herrain Castrénin ja Andersinin valiokunnassa edustamaan käsitykseen, ettei tuollaisen riippuvaisuuden pitäisi tulla kysymykseen, jota vastoin vähemmistö, herrat Heinonen, Salmio ja Pulkkinen, ovat yhtyneet esittelijäneuvos Loimarannan ja palkkalautakunnan vähemmistön lausumaan mielipiteeseen, että ikäkorotukset vähennettäisiin 50 %:in viranpitäjiltä, joilla ei ole elatusvelvollisuutta. Valiokunnan puoltamaan vähittäiseen perheenelatusapumaksujen lakkauttamiseen nähden on enemmistö ollut sitä mieltä, että lakkauttaminen voitaisiin toimeenpanna, jos indeksilukujen ja palkka-asteikkojen välinen suhde vahvistetaan kamarin ehdotuksen mukaisesti ja palkanmaksajille siis 1922 vuoden jälkipuoliskolta maksetaan palkat asteikon P mukaan. Kamari on kuitenkin siihen nähden, että nykyisissä vaihtelevissa oloissa on osoittautunut vaikeaksi tehdä päätöstä seuraavaan vuoteen nähden, päättänyt ehdottaa apumaksut edelleen suoritettaviksi kuluvan vuoden loppuun sekä kysymyksen menettelystä vuonna 1923 jätettäväksi riippuvaksi uudesta harkinnasta.

Luontoisedut. Luontoisetujen arviointiin nähden on kamari kaikilta kohdin yhtynyt valiokunnan ehdotukseen.

Viranpitäjäin luokitus. Kamari ei ole havainnut olevan aihetta tehdä muutosta valiokunnan luokitusehdotukseen.

Valiokunnan lausunnon eri sopimuksen nojalla otetuista viranpitäjistä on kamari katsonut olevan yksinkertaistutettava niin, että näille viranpitäjille on, siihen katsomatta, miten heidän virkansa on sovitettu järjestelmään ja myös automaattisesta palkanjärjestelystä huolimatta, taattava heille vakuutettu palkka, niin kauan kuin sopimus on voimassa. Tästä on määräys kamarin ehdottamassa palkkaohjesäännössä.

Niinikään on palkkaohjesääntöön pantu määräyksiä, joiden tarkoituksena on vähitellen tasoittaa säännöttömyys, jonka saa aikaan määräys, että viranpitäjäin palkka, joka uuteen järjestelmään siirryttäessä vähenisi, on toistaiseksi pysytettävä ennallaan. Tasoitus tulee, niinkuin valiokunta ehdottaa, toimeenpantavaksi pidättämällä sekä ikäkorotus että indeksiluvun kohoamisen johdosta syntyvät palkankorotukset, kunnes nämä korotukset ja lisäykset ynnä pohjapalkka siinä luokassa, johon virka on luettu, ovat saavuttaneet puheenalaiselle palkansaajalle tulevan palkkamäärän.

Palkanjärjestelyn voimaan tulo. Yhtyen valiokunnan lausuntoon tässä kohden rahatoimikamari ehdottaa, että säännöstely on tuleva voimaan heinäkuun 1 päivästä kuluvaa vuotta.

Palkanjärjestelyn kustannukset. Valiokunnan esittämäin numerotietojen lisäksi voi rahatoimikamari mainita alempana olevat tiedot nykyisen järjestelmän sekä palkkalautakunnan ja rahatoimikamarin ehdotusten mukaisista palkkauskustannuksista, perheenelatusapumaksua lukuun ottamatta, virastottain järjestettynä. Uuteen järjestelmään kuuluvista määristä on luettu pois viranpitäjille tulevain luontoisetujen arvo edellä vahvistettaviksi ehdotettujen perusteiden mukaan. Kun näiden arvojen arviointi on sangen epävarma, ei lopullisia numerotietoja voida esittää, vaan täytyy esitettyjä pitää likimääräisinä arvoina:

	Nykyiset palkat	Palkkaus: Palkkalautakunnan ehdotus		Rahatoimikamarin ehdotus	
		Asteikko P	P—1	P	P—1
Maistraatti	436,335: —	497,460: —	459,360: —	504,195: —	466,255: —
Raastuvanoikeus	1,293,560: —	1,737,700: —	1,611,600: —	1,944,020: —	1,801,150: —
Syyttäjistö	131,115: —	189,000: —	173,300: —	186,000: —	171,120: —
Ulosottolaitos	651,250: —	846,550: —	778,450: —	846,210: —	779,830: —
Raatihuoneen arkisto	31,200: —	48,600: —	47,200: —	48,600: —	47,220: —
Kaupunginvaltuuston kansl.	243,003: —	331,700: —	305,000: —	334,880: —	309,880: —
Rahatoimikamari	1,210,413: —	1,425,210: —	1,328,350: —	1,405 870: —	1,304,450: —
Satamahallinto	1,108,640: —	1,215,745: —	1,153,375: —	1,220,045: —	1,153,110: —
Tilastokonttori	293,840: —	333,000: —	305,650: —	327,060: —	301,085: —
Sosialilautakunta	20,550: —	40,800: —	37,400: —	43,980: —	40,440: —
Työnvälitystoimisto	225,300: —	308,900: —	283,500: —	305,640: —	281,220: —
Revisionikonttori	180,500: —	254,700: —	234,700: —	285,900: —	263,520: —
Verotusvalmistelukunta	113,400: —	154,800: —	142,000: —	146,400: —	134,340: —
Palkkalautakunta	7,200: —	17,000: —	15,600: —	7,200: —	7,200: —
Rakennustarkastus	165,685: —	219,000: —	200,900: —	219,480: —	201,340: —
Holhouslautakunta	7,200: —	7,700: —	7,200: —	7,200: —	7,200: —
Oikeusaputoimisto	49,200: —	54,900: —	52,100: —	54,900: —	52,140: —
Palolaitos	938,900: 10	1,582,900: —	1,530,400: —	1,573,920: —	1,522,320: —
Terveydenhoitolautakunta	89,145: —	105,780: —	97,040: —	104,220: —	97,220: —
Lääkärit ja sairaanhoitajat	455,475: —	608,900: —	550,200: —	592,980: —	543,110: —
Terveyspoliisi	391,620: —	580,600: —	532,800: —	578,620: —	530,000: —
Terv. tutk. laboratoori	150,930: —	198,050: —	182,550: —	206,360: —	189,660: —
Terveystoimisto	216,290: —	270,100: —	247,600: —	272,820: —	250,920: —
Lihantarkastusasema	158,450: —	210,800: —	193,300: —	210,140: —	191,430: —
Asuntotarkastus	76,150: —	106,400: —	97,500: —	106,440: —	98,140: —
Sairaalaylihallitus	72,600: —	97,400: —	89,200: —	85,200: —	77,100: —
Sairaalain tililaitos	152,700: —	177,600: —	164,900: —	180,000: —	165,050: —
Marian sairaala	640,923: 75	825,550: —	762,200: —	815,110: —	752,630: —
Kulkutautisairaala	461,044: 75	576,560: —	543,845: —	648,260: —	600,510: —
Kivelän sairaala	556,748: 50	832,150: —	774,950: —	845,120: —	786,310: —
Nikkilän „	496,414: 12	758,890: —	615,890: —	772,420: —	627,800: —

	Nykyiset palkat	Palkkaus: Palkkalautakunnan ehdotus		Rahatoimikamarin ehdotus	
		Asteikko P	P—1	P	P—1
Desinf. ja oppilaskoulu ..	19,642: 50	27,150: —	24,250: —	26,850: —	23,970: —
Köyhäinhoitohallitus.....	652,162: 50	837,600: —	768,400: —	864,000: —	791,700: —
S:n tililaitos	106,200; —	134,100: —	123,000: —	143,380: —	132,600: —
Kunnalliskoti	237,345: 75	377,900: —	346,700: —	386,940: —	356,530: —
Lastensuojelulaatakunta ..	282,455: —	385,800: —	354,900: —	385,020: —	354,500: —
Lastenkodit ja kasvatuslait.	582,099: 05	802,000: —	735,800: —	796,400: —	730,500: —
Suomenkieliset kansakoulut	6,486,578: 28	9,104,600: —	8,323,300: —	8,868,900: —	8,107,240: —
Ruotsinkieliset „	2,516,718: 09	3,632,800: —	3,392,200: —	3,516,800: —	3,285,870: —
Ammattiopet.lait. kesk.laut.	18,600: —	32,200: —	29,600: —	34,380: —	31,680: —
Valmist. poika-ammattikoul.	141,120: —	204,500: —	187,800: —	179,340: —	164,580: —
Tyttöjen ammattikoulu ..	214,725: —	332,300: —	305,000: —	330,120: —	302,500: —
Työväenopisto	50,437: 50	78,800: —	72,300: —	82,000: —	74,420: —
Lastentarhat	21,300: —	26,400: —	24,200: —	30,000: —	27,540: —
Kaupunginkirjasto.....	610,451: 26	819,500: —	753,900: —	856,870: —	786,210: —
Helsingin kaupungin museo	13,650: —	16,200: —	14,900: —	13,650: —	13,650: —
Musiikkilautakunta	42,590: —	51,000: —	46,900: —	51,060: —	47,280: —
Vesijohtolaitos	296,042: 50	418,400: —	384,000: —	414,800: —	380,700: —
Kaasulaitos.....	243,560: —	350,200: —	292,100: —	343,900: —	286,300: —
Sähkölaitos.....	273,555: —	407,700: —	368,600: —	404,760: —	365,900: —
Rakennuskonttori	633,650: —	895,900: —	821,900: —	923,100: —	846,600: —
S:n tililaitos	56,350: —	75,900: —	69,600: —	75,900: —	69,600: —
Puhtaanapitolaitos.....	125,700: —	141,750: —	131,150: —	140,550: —	130,550: —
Kauppahallit ja tontit	118,847: 50	159,400: —	146,900: —	158,020: —	145,630: —
Kaupungin kiinteistöt	15,900: —	17,400: —	15,960: —	17,400: —	15,960: —
Luonnonpuistot	26,800: —	31,200: —	28,740: —	34,600: —	31,940: —
Yhteensä	24,811,282: 15	33,975,145: —	31,230,160: —	33,957,880: —	31,257,650: —

Vuoden 1922 jälkipuoleksi tarvittaisiin siis tässä ehdotetun laajuista palkanjärjestelyä varten asteikon P mukaan noin 4,570,000 markkaa ja asteikon P—1 mukaan 3,220,000 markkaa. Tähän tulee lisäksi palkkalautakunnan ehdottaman, yhteismäärärahoista palkattujen viranpitäjäin palkkaetujen järjestämiseksi, jota järjestelyä kamari on pitänyt kohtuullisena, noin 750,000 markkaa, jos palkat järjestetään asteikon P mukaan, ja noin 550,000 markkaa, jos palkka-asteikkoa P—1 noudatetaan. Niinkuin valiokunta on huomauttanut, ei budjetissa ole määrärahoja näitä lisäkustannuksia varten, syystä että budjettivaliokunnan tarkoitusta varten tilille 20. V. 2 ehdottamaa 5 miljoonan markan lisäystä »kalliinajanlisäyksiksi (lukuunottamatta teknillisiä laitoksia) tai palkanjärjestelyyn» ei budjettiin merkitty. Näin ollen lienee valiokunnan ehdottama menettely, että palkkamäärärahat ylitettäisiin, hyväksyttävä, kuitenkin siten, että aluksi kaikki budjettiin merkityt kalliinajanlisäysmäärärahat käytetään uusien palkkain maksamiseen sekä vakinaisille että ylimääräisille viranpitäjille.

Palkkaohjesännön ehdotus. Palkkalautakunnan laatiman ehdotuksen *Hel-*

singin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkoja ja eläkkeitä koskeviksi määräyksiksi (lautakunnan mietintö siv. 8) on rahatoimikamari laatinut uudestaan *Helsingin kaupungin sääntöpalkkaisten viranpitäjäin palkkausohjesäännöksi* olemaan voimassa ehdotetun koeajan eli tammikuun 1 päivään 1927 semmoisin muutoksin, poistoin ja täydennyksin, kuin on havaittu tarpeellisiksi ja edellä on perusteltu. Sen ohessa on kamari laatinut uudestaan lautakunnan ehdotuksen järjestelmän käytäntöön ottamisesta aiheutuviksi muutoksiksi erinäisiin Helsingin kaupungin viranpitäjäin palvelusehtosäännön pykäliin.

Eroava mielipide. Rahatoimikamarin jäsen, herra Heinonen, on mielipiteenään lausunut, että palkanjärjestelyn aika jo on sivuutettu, koska olot ovat muuttuneet melkoista paremmiksi sen jälkeen, kuin järjestelyehdotus laadittiin. Kun kuitenkin vahva mielipide puolsi järjestelyä, ei herra Heinonen tahtonut sitä vastustaa. Herra Heinonen ei kuitenkaan voinut puoltaa palkkain maksamista palkka-asteikkojen P tai P—1 mukaan, koska tästä olisi seurauksena, että indeksilukujen jatkuva aleneminen nähtävästi jo kohdakkoin vaatisi vähentämään siten määrättyjä palkkoja, mikä olisi omansa synnyttämään tukalia hankauksia. Sentähden olisi asteikko P—2 pantava nyt maksettavain palkkain pohjaksi ja pysytettävä siksi, kunnes indeksiluvut ovat alentuneet vastaavalle tasolle.

Oheen pannen kaikki asiassa syntyneet kirjat pyytää rahatoimikamari edellä lausutun kooten kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

heinäkuun 1 päivästä 1922 tammikuun 1 päivään 1927 sovellettavaksi palkkausjärjestelmää virkaluokituksin ja liukuvin palkka-asteikoin;

vahvistaa tämän oheiset ehdotukset palkkausohjesäännöksi sekä lokakuun 29 päivänä 1918 vahvistetun Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännön 8, 14 ja 20 §:n muutoksiksi;

antaa palkkalautakunnan tehtäväksi heti ryhtyä toimiin yhteismäärärahoista palkattujen viranpitäjäin palkkaetujen saattamiseksi menosääntöön merkittyjen viranpitäjien palkkausten mukaisiksi sekä valvoa, että vakinaisten viranpitäjäin palkkaukseen nähden vahvistettuja periaatteita sovelletaan ensin mainittuunkin palkansaajain ryhmään;

palkanjärjestelyn toimeenpanoon tarvittavat varat etusijassa suoritettaviksi kuluvan vuoden menosääntöön kalliinajanlisäyksiä, ehdollisesti palkanjärjestelyä varten tileille 12. I. 44, 12. II. 53, 12. III. 65

ja 20. V. 2 merkityistä määrärahoista sekä sallia asianomaiset palkkamäärärahat ylitettävän, siltenkuin nämä määrärahat on kulutettu; sekä

antaa rahatoimikamarin tehtäväksi esittää lausunnon muista palkkalautakunnan mietinnössä olevista kysymyksistä.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin sääntöpalkkaisten viranpitäjäin palkkausohjesääntö.

1 §. Kaupungin menosääntöön merkityt viranpitäjät palkataan heinäkuun 1 päivästä 1922 tammikuun 1 päivään 1927 virkain luokitusta ja liukuvaa palkkaasteikkoa noudattavan palkkausjärjestelmän mukaan. Tähän nähden ovat voimassa:

a) taulu, osoittava luokittelujärjestelmän sekä palkkausten määrän eri hintatasojen vallitessa (siv. 11);

b) taulu, osoittava virkaiän mukaisten palkanlisäysten määrän eri hintatasojen vallitessa (siv. 12); sekä

c) sääntöpalkkaisten virkain luokitus (siv. 13).

Sivilliviraston leski- ja orpokassan osakkaille on tähänastista pohjapalkkaa vastaava määrä mainitun kassan osallisuuteen nähden edelleen oleva pohjapalkkana.

2 §. Kukin 1 §:ssä mainittu viranpitäjä saa palkkaa sen palkkausluokan mukaan, johon hänen pitämänsä virka on luettu.

Viranpitäjä, jonka palkkaus tähän järjestelmään siirryttäessä vähenee, olkoon oikeutettu toistaiseksi kantamaan entisen palkkansa.

Viranpitäjä, joka pääviran ohella hoitaa muuta päävirkaa valtion tahi yksityisen palveluksessa ja jolle palkkalautakunta on asianmukaisessa järjestyksessä myöntänyt oikeuden nauttia virkaan tahi toimeen kuuluvan menosäännön mukaisen palkkauksen siihen myönnettyine kalliinajanlisäyksineen, saakoon edelleen toistaiseksi nauttia entisen palkkauksensa.

Tehdystä esityksestä sekä sen johto- tahi lautakunnan puoltosanan nojalla, jonka alainen edellisessä momentissa mainittu viranpitäjä on, voi palkkalautakunta poikkeustapauksissa määrätä tällaiselle viranpitäjälle toistaiseksi suoritettavaksi korkeintaan menosäännön mukaisen palkkauksen ilman ikäkorotuksia.

3 §. Viranpitäjälle tulee ikäkorotus 3, 6 ja 10 vuoden palveluksesta, kunakin kertana yhtä suuri määrä 1 § b):n kohdalla olevan taulun mukaan.

Ikäkorotukset maksetaan viranpitäjille heidän virkavuosiensa mukaan samassa palkkaluokassa, vaarinottaen että viranpitäjällä 2 §:n 4 momentissa mainituin poikkeuksin on sama oikeus virkavuosien lukemiseen kuin tähänkin asti.

Viranpitäjä, joka 2 §:n 2 momentin nojalla nauttii korkeampaa palkkaa kuin mihin viran asema järjestelmässä hänet oikeuttaa, saa ikäkorotusta vasta sittenkuin virkaan kuuluva alkupalkka ikäkorotuksineen on noussut hänelle suoritettavan palkkauksen määrään.

4 §. Liukuvaa palkka-asteikkoa sovelletaan puolivuosittain seuraavien perusteiden mukaisesti:

a) Palkkausten perustuksena pidetään palkka-asteikkoa P ikäkorotuksineen, ja palkkaukset suoritetaan tämän pohja-asteikon mukaan puolen vuoden kuluessa sekä edelleen niin kauan kuin koko maan kuukausittainen virallinen elinkustannusindeksi keskimäärin vaihtelee 1,100—1,199 välillä.

b) Jos edellä mainittu elinkustannusindeksi on edellisenä puolena vuotena keskimäärin ollut 1,099—1,000 välillä, maksetaan palkkaukset seuraavan puolen vuoden kuluessa palkka-asteikon P — 1 mukaan sekä vastaavalla tavalla, joko alempina tai ylempinä, seuraavan asteikon mukaan:

Elinkustannus-indeksin ollessa:	Sovellutetaan palkkausasteikkoa:
1499—1400	P + 3
1399—1300	P + 2
1299—1200	P + 1
1199—1100	P
1099—1000	P — 1
999— 900	P — 2
899— 800	P — 3

Jos elinkustannusindeksi kohoaa 1,499 ylemmäksi tai alenee 800 alemmaksi, on asteikkoja P + 1 tai P — 3 sovellettava, kunnes Kaupunginvaltuusto toisin päättää.

c) Kun siirtyminen alempaan tai ylempään palkka-asteikkoon muuttuneen elinkustannusindeksin perusteella on toimeenpantava, on rahatoimikamarin asia ajoissa määrätä palkkain maksamisesta seuraavana puolena vuotena vahvistetun taulun mukaan ja siitä Kaupunginvaltuustolle ilmoittaa.

d) Viranpitäjälle, joka 2 §:n 2 momentin nojalla nauttii suurempaa palkkaa kuin mihin viran paikka järjestelmässä hänet oikeuttaa, on siirryttäessä ylemmästä alempaan palkka-asteikkoon palkanalennus luettava saman prosenttiluvun mukaan kuin muillekin viranpitäjille, jota vastoin siirryttäessä alemmasta ylempään asteikkoon palkan korotus on tuleva kysymykseen vasta sittenkuin palkka siinä luokassa, mihin virka kuuluu, on saavuttanut hänelle suoritettavan määrän.

5 §. Vapaa asunto ja lämpö on toistaiseksi rahaksi arvioitava seuraavien perusteiden mukaan

1 huone	1,800	mk.	vuodessa
1 huone ja keittiö	3,000	»	»
2 huonetta ja keittiö	4,500	»	»
3 » » »	6,000	»	»

j. n. e. 1,500 markkaa jokaiselta seuraavalta huoneelta.

Vapaa ruoka arvioidaan niinikään toistaiseksi 400 markaksi kuukaudessa ja täysi hoito 750 markaksi kuukaudessa.

Edellä mainitut arviot vahvistaa rahatoimikamari jokaiseksi kalenterivuodeksi asianomaisten laitosten ja lautakuntain ehdotuksesta.

6 §. Perheenelatusapumaksuja annetaan edelleen 1922 vuoden loppuun nykyisillä perusteilla.

7 §. Viranpitäjät, joille on myönnetty henkilökohtainen palkan- tai palkkionlisäys tai jokin muu etu, saakoot nauttia tätä etua ainoastaan mikäli heidän palkkauksensa uuden järjestelmän mukaan olisi vähempi heidän aikaisemmin saamaansa palkkaa.

8 §. Viranpitäjä, jolla eri sopimuksella on taattu määrätty palkka, on liukuvasta palkka-asteikosta huolimatta nauttiva mainittua palkkaa niin kauan kuin sopimus on voimassa.

Taulu, **Tabell,**

osoittava luokittelujärjestelmän sekä palkkausten määrän eri hintatasojen vallitessa. **utvisande klassifikationssystemet samt avlöningsbeloppen vid olika prisnivåer.**

Luokka. — Klass.	Suomen elinkustannusindeksi. — Levnadskostnadsindex för Finland							Luokka. — Klass.
	800—899	900—999	1,000—1,099	1,100—1,199	1,200—1,299	1,300—1,399	1,400—1,499	
	Aste. — Skala.							
	P—3	P—2	P—1	P	P+1	P+2	P+3	
1	750	835	915	*1,000*	1,085	1,165	1,250	1
2	860	960	1,055	*1,150*	1,245	1,340	1,440	2
3	975	1,085	1,195	*1,300*	1,405	1,515	1,625	3
4	1,085	1,210	1,330	*1,450*	1,570	1,690	1,815	4
5	1,200	1,335	1,470	*1,600*	1,730	1,865	2,000	5
6	1,350	1,505	1,650	*1,800*	1,950	2,095	2,250	6
7	1,500	1,670	1,835	*2,000*	2,165	2,330	2,500	7
8	1,650	1,835	2,020	*2,200*	2,380	2,565	2,750	8
9	1,875	2,085	2,295	*2,500*	2,705	2,915	3,125	9
10	2,100	2,340	2,570	*2,800*	3,030	3,260	3,500	10
11	2,325	2,590	2,845	*3,100*	3,355	3,610	3,875	11
12	2,550	2,840	3,120	*3,400*	3,680	3,960	4,240	12
13	2,850	3,175	3,485	*3,800*	4,115	4,425	4,730	13
14	3,150	3,510	3,855	*4,200*	4,545	4,890	5,210	14
15	3,450	3,840	4,220	*4,600*	4,980	5,350	5,680	15
16	3,750	4,175	4,585	*5,000*	5,415	5,800	6,140	16
17	4,125	4,590	5,045	*5,500*	5,955	6,355	6,710	17
18	4,500	5,010	5,505	*6,000*	6,495	6,885	7,260	18
19	4,875	5,425	5,965	*6,500*	7,035	7,410	7,800	19

Taulu,

osoittava virkaiän mukaisten palkanlisäysten määrän eri hintatasojen vallitessa.

Tabell,

angivande ålderstilläggens belopp vid olika prisnivåer.

Luokka Klass	Palkkausaste — Löneskala							Luokka Klass
	P—3	P—2	P—1	P	P+1	P+2	P+3	
	Yhden ikäkorotuksen kuukautinen määrä Beloppet av ett ålderstillägg, per månad							
1	115 —	125 —	135 —	150 —	165 —	175 —	190 —	1
2	115 —	130 —	140 —	155 —	170 —	180 —	195 —	2
3	120 —	135 —	145 —	160 —	175 —	185 —	200 —	3
4	125 —	140 —	150 —	165 —	180 —	190 —	205 —	4
5	130 —	145 —	155 —	170 —	185 —	200 —	215 —	5
6	135 —	150 —	165 —	180 —	195 —	210 —	225 —	6
7	140 —	160 —	175 —	190 —	205 —	220 —	235 —	7
8	150 —	165 —	185 —	200 —	215 —	235 —	245 —	8
9	160 —	180 —	195 —	215 —	230 —	250 —	265 —	9
10	170 —	190 —	210 —	230 —	245 —	265 —	285 —	10
11	180 —	205 —	225 —	245 —	260 —	285 —	300 —	11
12	195 —	215 —	240 —	260 —	280 —	300 —	325 —	12
13	210 —	230 —	255 —	280 —	300 —	325 —	345 —	13
14	225 —	250 —	275 —	300 —	325 —	350 —	370 —	14
15	240 —	265 —	295 —	320 —	345 —	375 —	395 —	15
16	260 —	285 —	310 —	340 —	370 —	400 —	420 —	16
17	280 —	310 —	340 —	370 —	400 —	425 —	450 —	17
18	300 —	335 —	365 —	400 —	435 —	460 —	485 —	18
19	320 —	360 —	395 —	430 —	465 —	490 —	515 —	19

Palkkasääntöisten virkojen luokittelu.

I palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,000: —; vuodessa Smk 12,000: —;
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,450: —; vuodessa Smk 17,400: —.

Maistraatin vahtimestari.
Kaupunginvaltuuston kanslian vahtimestariapulainen.
Satamahallituksen kirjuriapulainen.
Satamaliikennekonttorin parmaajainvanhin.
Satamaliikennekonttorin pakkaaja.
Satamakannantakonttorin konttorivahtimestari.
Satamakannantakonttorin koneenkäyttäjäapulainen.
Tilastokonttorin vahtimestari.
Revisionikonttorin vahtimestari.
Rakennustarkastuskonttorin vahtimestari.
Kaupunginkätilö.
Terv. tutk. laboratoorin vahtimestariapulainen.
Terveystoimiston konttoriapulainen.
Asuntotarkastuksen kanslia-apulainen.
Sairaalain tiliviraston:
konekirjoittajatar,
konttoriapulainen,
inventtausapulainen,
vahtimestari.
Marian sairaalan:
sisätautien osaston alihoitajatar,
sisätautien osaston yöhoitajatar,
kirurgisen osaston alihoitajatar,
kirurgisen osaston yöhoitajatar,
lastenosaston alihoitajatar,
lastenosaston yöhoitajatar.
Kulkutautisairaalan:
alihoitajattarena toimiva oppilas,
avustava liinavaatevaraston johtajatar,
puhelimenhoitajatar.
Kivelän sairaalan:
yleisen osaston alihoitajatar,
yleisen osaston yöhoitajatar,
mielisairaalaosaston alihoitajatar,
pesun apulaisjohtajatar,
avust. työnjohtajatar.
Nikkilän mielisairaalan:
alihoitajatar.
Humaliston sairaalan alihoitajatar.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston konttoriapulainen.
Oulunkylän lastenkodin lastenhoitajatar.

Kullan torpan lastenkodin nuor. lastenhoitajatar.
Kallion haarakirjaston vahtimestariapulainen.
Harjutorin kauppahallin kaitsija.

II palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,150: —; vuodessa Smk 13,800: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,615: —; vuodessa Smk 19,380: —.

Kaupunginvaltuuston kanslian apulaiskanslisti.
Rahatoimikamarin kanslian vahtimestariapulainen.
Satamakannantakonttorin:
vahtimestari,
hissilaitoksen koneenkäyttäjä,
koneenkäyttäjä.
Satamakonstaapeli.
Tilastokonttorin laskuapulainen.
Rakennustarkastuskonttorin apulaiskanslisti.
Terveydenhoitolautakunnan:
kanslia-apulainen,
päivystäjä,
vahtimestari.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin puhtaaksikirjoittajatar ja kassanhoitajatar.
Terveystoimiston:
sairaanhoitajatar,
naisapulainen,
vahtimestari.
Marian sairaalan:
valvova yöhoitajatar,
sisätautien osaston osastohoitajatar,
sisätautien poliklinikan hoitajatar,
kirurgisen osaston osastohoitajatar,
kirurgisen osaston leikkaushoitajatar,
kirurgisen poliklinikan hoitajatar,
lastenosaston osastohoitajatar,
vahtimestari,
poliklinikkain vahtimestari,
ovenvartija.
Kulkutautisairaalan:
alihoitajatar,
desinfiointihoitajatar,
valvova yöhoitajatar,
sairaankuljetushoitajatar,
konttoriapulainen,
vahtimestari,
ovenvartija,
puuseppä.

Kivelän sairaalan:
yleisen osaston osastohoitajatar,
mielisairaalaosaston osastohoitajatar,
mielisairaalaosaston hoitaja,
konttoriapulainen,
vahtimestari,
puuseppä.
Nikkilän mielisairaalan:
käsityönjohtajatar,
osastohoitajatar,
hoitaja,
konttoriapulainen,
pesunjohtajatar,
vahtimestari,
puuseppä,
maalari,
seppä,
suutari,
räätäli.
Humaliston sairaalan osastohoitajatar.
Köyhäinhoitohallituksen kirjuriapulainen (sihteerinapulainen).
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitoksien sairaanhoitajatar.
Kunnalliskodin:
pientenlastenosaston hoitajatar,
osastohoitajatar,
yöhoitajatar,
käsitöiden opettajatar,
työlaitoksen konttoriapulainen,
Lastenhuoltolautakunnan:
vahtimestari,
tarkastusapulainen.
Oulunkylän lastenkodin vanh. lastenhoitajatar.
Kullan torpan lastenkodin vanh. lastenhoitajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen emännänapulainen.
Valmistavan poika-ammattikoulun vahtimestari.
Kaupunginkirjaston amanuenssi, alempaa palkkaluokkaa.
Kallion haarakirjaston amanuenssi, alempaa palkkaluokkaa.
Musiikkilautakunnan taloudenhoitaja.
Hietalahden kauppahallin kaitsija.
Kasarmintorin kauppahallin kaitsija.
Vallilan kauppahallin kaitsija.
Bölen kauppahallin kaitsija.

III palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,300: —; vuodessa Smk 15,600: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,780: —; vuodessa Smk 21,360: —.

Maistraatin reistraattorinapulainen.
Maistraatin kanslisti.
Maistraatin kaupunginpalvelija.

Raastuvanoikeuden kaupunginpalvelija, alempaa palkkaluokkaa.
Ulosottolaitoksen kassanhoitajatar.
Ulosottoapulainen, alempaa palkkaluokkaa.
Kaupunginvaltuuston kanslian kanslisti.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston vahtimestari.
Rahatoimikamarin kassaosaston konttorikirjuri.
Satamakannantakonttorin konttorikirjuri.
Satamakannantakonttorin avust. vaakamestari.
Satamaliikennekonttorin ilmoitusosaston avustava johtaja.
Satamaliikennekonttorin tarkastuskonstaapeli.
Nuorempi palomies.
Bölen alueläkäri.
Kunnan sairaanhoitajatar (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Lihantarkastusaseman:
päiväkirjanpitäjä,
trikinientutkija,
laboratoorin vahtimestari.
Sairaalaylihallituksen kanslisti.
Marian sairaalan liinavaatevaraston johtajatar.
Apulaisjohtajatar (Marian sairaalan ruokalahenkilökunta).
Kulkutautisairaalan:
osastohoitajatar,
autonkuljettaja,
liinavaatevaraston johtajatar,
desinfioitsija,
avust. johtajatar (ruokalahenkilökunta).
Kivelän sairaalan liinavaatevaraston johtajatar.
Emännöitsijä (Kivelän sairaalan ruokalahenkilökunta).
Nikkilän mielisairaalan:
varastonhoitajatar,
avust. johtajatar (ruokalahenkilökunta),
kolmas konemestari,
lämmittäjä-mekaanikko.
Humaliston sairaalan ylihoitajatar.
Humaliston sairaalan koneenkäyttäjä.
Köyhäinhoitohallituksen:
tarkastusapulainen,
diakonissa,
kaitsija,
vahtimestari.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston avust. rahastonhoitaja.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitoksien:
konttoriapulainen,
työnjohtaja,
puutarhuri,
lämmittäjä-mekaanikko,
työlaitoksen vahtimestari,
pesulaitoksen johtajatar.

Lastenhuoltolautakunnan kanslisti.
Lastenhuoltolautakunnan naisopastaja.
Ammattioppilaskodin kaitsija.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija, alempaa palkkaluokkaa.
Toivoniemen kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen vahtimestari, alempaa palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen vahtimestari, alempaa palkkaluokkaa.
Kaupunginkirjaston toinen vahtimestari.
Kallion haarakirjaston vahtimestari.
Rakennuskonttorin vahtimestari.
Rantatorin kauppahallin kaitsija.
Hakaniemen kauppahallin kaitsija.

IV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,450: —; vuodessa Smk 17,400: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,945: —; vuodessa Smk 23,340: —.

Toinen julkinen notaari.
Raatihuoneenarkiston arkistoapulainen.
Kaupunginvaltuuston kanslian vahtimestari.
Rahatoimikamarin kanslian kanslisti.
Rahatoimikamarin kanslian vahtimestari.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston konttorikirjuri.
Rahatoimikamarin asiamiesosaston konttorikirjuri.
Satamahallituksen sihteeri.
Satamakannantakonttori:
nuor. kassanhoitaja,
nuor. kirjanpitäjä,
vaakamestari.
Tilastokonttorin assistentti.
Työnvälitystoimiston nuor. naisapulainen.
Työnvälitystoimiston vahtimestari.
Palolaitoksen vanh. palomies.
Terveydenhoitolautakunnan konttorinjohtaja.
Sairaanhoitajatar (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveyspoliisin näytteidenottaja maidontark. varten.
Terveyspoliisin kaitsija.
Terveyspoliisin desinfioitsija.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin näytteidenottaja.
Terveystoimiston kaitsija.
Lihantarkastusaseman halliesimies.
Asuntotarkastuksen naispuolinen tarkastusapulainen.
Marian sairaalan ylihoitajatar,
ruokalan johtajatar,
koneenkäyttäjä.

Kulkutautisairaalan ylihoitajatar,
ruokalan johtajatar,
toinen koneenkäyttäjä.
Kivelän sairaalan yleisen osaston ylihoitajatar,
mielisairaalaosaston ylihoitajatar,
ruokalan johtajatar,
Nikkilän mielisairaalan ylihoitajatar,
ruokalan johtajatar,
toinen konemestari.
Sairaanhoitajatarkoulun johtajatar.
Köyhäinhoitohallituksen avust. kanslianjohtaja.
Köyhäinhoitohallituksen järjestysmies.
Kunnalliskodin emäntä.
Kunnalliskodin ylihoitajatar.
Kunnalliskodin työlaitoksen työesimies.
Lastenhuoltolautakunnan naistarkastaja.
Oulunkylän lastenkodin johtajatar.
Kullan torpan lastenkodin johtajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija, keskim. palkkaluokkaa.
Tavolan kasvatuslaitoksen emäntä.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen räätäli.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen vahtimestari, ylempää palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen vahtimestari, ylempää palkkaluokkaa.
Valmistavan poika-ammattikoulun alityömestari puutöissä.
Valmistavan poika-ammattikoulun alityömestari metallitöissä.
Kaupunginkirjaston vahtimestari.
Nuorempi metsänvartija.

V palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,600: —; vuodessa Smk 19,200: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,110: —; vuodessa Smk 25,320: —.

Raastuvanoikeuden kaup. palvelija, ylempää palkkaluokkaa.
Ensimäinen kaupunginvouti.
Ulosottoapulainen, ylempää palkkaluokkaa.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston ylivahtimestari.
Satamakannantakonttorin:
nuor. kirjuri,
vanh. kassanhoitaja,
vanh. kirjanpitäjä.
Satamaliikennekonttorin kassanhoitaja.
Satamaliikennekonttorin ilmoitusosaston johtaja.
Palolaitoksen nuor. korpraali.

Aluelääkäri (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret), alempaa palkkaluokkaa.
Naislääkäri (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveyspoliisin ylikaitsija.
Terveyspoliisin desinfioinnin johtaja.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin laboraattori.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin vahtimestari.
Terveystoimiston assistentti.
Terveystoimiston naistarkastaja.
Lihantarkastusaseman kassanhoitaja.
Asuntotarkastuksen miespuolinen tarkastusapulainen.
Marian sairaalan toimitsijan apulainen.
Marian sairaalan koneenkäyttäjä.
Kulkutautisairaalan ensim. koneenkäyttäjä.
Nikkilän mielisairaalan konemestari.
Nikkilän mielisairaalan puutarhuuri.
Köyhäinhoitohallituksen rekisteritoimiston johtajatar.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston rahastonhoitaja.
Kunnalliskodin koneenkäyttäjä.
Lastenhuoltolautakunnan kanslianjohtaja.
Vastaanotto- ja havaintokodin johtajattaren apulainen.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija, ylempää palkkaluokkaa.
Suomenkielisten kansak. opettajatar, alempaa palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten » » » »
Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen työmestari puutöissä.
Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen työmestari metallitöissä.
Kaupunginkirjaston amanuenssi alempaa palkkaluokkaa.
Kallion haarakirjaston » » »
Vesijohtolaitoksen rahastonhoitajatar.
Vanhempi metsänvartija.

VI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,800: —: vuodessa Smk 21,600: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,340: —; vuodessa Smk 28,080: —.

Maistraatin reistraattori.
Rahatoimikamarin kanslian reistraattori.
Satamakannantakonttorin vanh. kirjuri.
Sörnäsin satamamestari.
Satamaliikennekonttorin kirjuri.
Tilastokonttorin amanuenssi.
Työnvälitystoimiston vanh. naisapulainen.
Revisionikonttorin reistraattori.
Rakennustarkastuskonttorin kanslisti.
Palolaitoksen vanh. korpraali.
Terveyspoliisin miespuol. kunnall. ammattientarkastaja.
Terveyspoliisin naispuol. kunnall. ammattientarkastaja.

Marian sairaalan lastenosaston nuor. assistenttilääkäri.
Köyhäinhoitohallituksen kanslianjohtaja.
Kunnalliskodin konttoristi.
Lastenhuoltolautakunnan lääkäri.
Lastenhuoltolautakunnan kasvattilasten hoidon valvontalääkäri.
Kaasulaitoksen rahastonhoitajatar.
Sähkölaitoksen rahastonhoitajatar.
Rakennuskonttorin varastonhoitaja.

VII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,000: —; vuodessa Smk 24,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,570: —; vuodessa Smk 30,840: —.

Maist:n siht. ja ensim. julkinen notaari.
Rahatoimikamarin asiamiesosaston rahastaja.
Työnvälitystoimiston nuor. miesapulainen.
Palolaitoksen kersantti.
Marian sairaalan kirjanpitäjä.
Kulkutautisairaalan s:n.
Kivelän sairaalan s:n.
Vastaanotto- ja havaintokodin johtajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen veistonopettaja.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen veistonopettaja.
Suomenkielisten kansakoulujen opettajatar, ylempää palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen opettajatar, ylempää palkkaluokkaa.
Tyttöjen ammattikoulun opettajatar.
Rakennuskonttorin varaston kirjanpitäjä.
Puhtaanapitolaitoksen varastonhoitaja.
Talojen isännöitsijä.

VIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,200: —; vuodessa Smk 26,400: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,800: —; vuodessa Smk 33,600: —.

Ylimäär. kaupunginviskaali.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston ekspeditööri.
Tilastokonttorin toinen aktuaari.
Työnvälitystoimiston vanh. miesapulainen.
Palolaitoksen ruiskumestari.
Palolaitoksen koneenkäyttäjä.
Palolaitoksen työnjohtaja.
Toinen kaupunginlääkäri.
Alueläkäri, ylempää palkkaluokkaa (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).

Terveydellisten tutkimusten laboratoorin bakteriologisen osaston johtaja.
S:n assistentti.
Sairaalain tiliviraston kirjanpitäjä.
Marian sairaalan kirurgisen osaston nuor. assistenttilääkäri.
Nikkilän sairaalan kirjanpitäjä.
Humaliston sairaalan nuor. assistenttilääkäri.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kirjanpitäjä.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen opettaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen opettaja.
Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen opettaja.
Tyttöjen ammattikoulun johtajatar.
Kansanlastentarhain tarkastaja.
Musiikkilautakunnan intendentti.
Vesijohtolaitoksen kirjanpitäjä.
Rakennuskonttorin tiliviraston kirjanpitäjä.

IX palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,500: —; vuodessa Smk 30,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 3,145: —; vuodessa Smk 37,740: —.

Raastuvanoikeuden ylimäär. neuvosmies.
Raastuvanoikeuden siviilinotaari.
Raatihuoneenarkiston aktuaari.
Palomestarin apulainen.
Terveystoimiston lääkäri.
Lihantarkastusaseman nuor. tarkastuseläinlääkäri.
Marian sairaalan sisätautien osaston assistenttilääkäri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston assistenttilääkäri.
Kulkutautisairaalan assistenttilääkäri.
Kivelän sairaalan yleisen osaston assistenttilääkäri.
Kivelän sairaalan mielisairaalaosaston assistenttilääkäri.
Kunnalliskodin työlaitoksen kaitsija.
Lastenhuoltolautakunnan joutolasten huoltaja.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen luokkaopettaja.
Finbyn kasvatuslaitoksen johtajatar, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen jatkoluokan opettaja.
Kansakoulujen voimistelunneuvoja.
Valmistavan poika-ammattikoulun johtaja.
Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan miestarkastaja.
Lastentarhain tarkastaja.
Kaasulaitoksen kirjanpitäjä.
Sähkölaitoksen kirjanpitäjä.

X palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,800: —; vuodessa Smk 33,600: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 3,490: —; vuodessa Smk 41,880: —.

Nuorempi kaupunginkirjuri.
Rahatoimikamarin kassaosaston toinen avust. kassanhoitaja.
Tilastokonttorin ensim. aktuaari.
Oikeusavustaja.
Humaliston sairaalan ylilääkäri.
Kunnalliskodin apulaisjohtaja.
Tavolan kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Laversin (Porvoo) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen johtajatar, samalla opettajatar.
Vanjoen (Vihti) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen lääkäri.
Työväenopiston ruots. osaston johtaja.
Kaasulaitoksen avustava johtotyöinsinööri.
Tori- ja hallikaupan valvoja.

XI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,100: —; vuodessa Smk 37,200: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 3,835: —; vuodessa Smk 46,020: —.

Maistraatin kunnallisneuvosmies.
Kaupunginviskaali.
Toinen kaupunginvouti.
Rahatoimikamarin kassaosaston ensim. avust. kassanhoitaja.
Satamaliikennekonttorin avust. satamakapteeni.
Rakennustarkastuskonttorin valvoja.
Toinen palomestari.
Marian sairaalan sisätautien osaston alilääkäri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston alilääkäri.
Marian sairaalan lastenosaston lääkäri.
Marian sairaalan toimitsija.
Kulkutautisairaalan alilääkäri.
Kulkutautisairaalan toimitsija.
Kivelän sairaalan yleisen osaston alilääkäri.
Kivelän sairaalan toimitsija.
Nikkilän mielisairaalan toimitsija.
Köyhäinhoitohallituksen johtajan apulainen.
Lastenhuoltolautakunnan lastenhoidontarkastaja.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen johtaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen taloudenhoitaja.
Työväenopiston suomenkielisen osaston johtaja.
Kaupunginkirjaston apulaishoitaja.
Kallion haarakirjaston hoitaja.
Vesijohtolaitoksen kemistin apulainen.

XII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,400: —; vuodessa Smk 40,800: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 4,180: —; vuodessa Smk 50,160: —.

Raastuvanoikeuden nuor. oikeusneuvosmies.
Rahatoimikamarin kanslian notaari.
Satamakannantakonttorin kamreeri.
Sosialilautakunnan sihteeri.
Työnvälitystoimiston johtaja.
Verotusvalmistelun toinen sihteeri.
Lihantarkastusaseman vanh. tarkastuseläinlääkäri.
Nikkilän sairaalan toinen alilääkäri.
Vesijohtolaitoksen insinööri, samalla johtotöiden tarkastaja.
Vesijohtolaitoksen insinööri, samalla mittaripajan johtaja.
Kaasulaitoksen kemisti.
Kaasulaitoksen johtotyöinsinööri.
Sähkölaitoksen laboratoorin insinööri.
Puhtaanapitolaitoksen tarkastaja.
Luonnonpuistojen intendentti.

XIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,800: —; vuodessa Smk 45,600: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 4,640: —; vuodessa Smk 55,680: —.

Maistraatin oikeusneuvosmies.
Rahtoimikamarin kamreeriosaston vanh. kaupunginkirjuri.
Tilastokonttorin johtaja.
Revisionikonttorin reviisori
Rakennustarkastuskonttorin rakennusinsinööri.
Ensim. palomestari.
Terveydenhoidontarkastaja (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin kemiallisen osaston johtaja.
Lihantarkastusaseman johtaja, bakteriologi.
Asuntotarkastaja.
Sairaalain tiliviraston kamreeri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston ylilääkäri.
Kivelän sairaalan yleisen osaston ylilääkäri.
Köyhäinhoitohallituksen sihteeri.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreeri.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitosten johtaja.
Suomenkielisten kansakoulujen apulaistarkastaja.
Suomenkielisten kansakoulujen taloudenhoitaja.
Suomenkielisten kansakoulujen lääkäri.
Kaupunginkirjaston hoitaja.
Vesijohtolaitoksen kamreeri.
Vesijohtolaitoksen kemisti, laboratoorin ja Vanhankaupungin laitoksen johtaja.

Kaasulaitoksen kamreeri.
Sähkölaitoksen kamreeri.
Kaupunginasemainsinööri.
Apul. geodeetti.
Kaupunginpuutarhuri.
Rakennuskonttorin varastonjohtaja.
Rakennuskonttorin tiliviraston kamreeri.

XIV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 4,200: —; vuodessa Smk 50,400: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 5,100: —; vuodessa Smk 61,200: —.

Kaupunginvaltuuston kanslian notaari.
Kaupunginrahastonhoitaja.
Satamaliikennekonttorin satamakapteeni. Ei nauti kannantaprosenttia.
Verotusvalmistelun ensim. sihteeri.
Kaupungineläinlääkäri.
Marian sairaalan sisätautien osaston ylilääkäri, laitoksen johtaja.
Kivelän sairaalan mielisairaalaosaston ylilääkäri, sairaalan johtaja.
Nikkilän sairaalan ensim. alilääkäri.
Lastenhuoltolautakunnan ammattiholhooja.
Sähkölaitoksen apulaiskäyttöinsinööri.
Rakennuskonttorin apulaistyöpäällikkö.
Rakennuskonttorin apulais-kaupunginarkkitehti.
Avustava kaupunginasema-arkkitehti.

XV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 4,600: —; vuodessa Smk 55,200: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 5,560: —; vuodessa Smk 66,720: —.

Raastuvanoikeuden vanh. oikeusneuvosmies.
Kaupunginvaltuuston kanslian toinen sihteeri.
Kaupunginvaltuuston kanslian sihteeri valiokuntatöitä varten.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston apul. kamreeri.
Verotusvalmistelun puheenjohtaja.
Rakennustarkastaja.
Palopäällikkö.
Köyhäinhoitohallituksen toimitusjohtaja.
Suomenkiel. kansak. tarkastaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen tarkastaja.
Vesijohtolaitoksen assistentti.
Kaasulaitoksen käyttöinsinööri.
Sähkölaitoksen jakeluosaston johtaja.
Puhtaanapitolaitoksen johtaja.

XVI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 5,000: —; vuodessa Smk 60,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 6,020: —; vuodessa Smk 72,240: —.

Rahatoimikamarin kanslian sihteeri.
S:n asiamiesosaston asiamies.
Kaupunginkamreeri.
Kaupunginreviisori.
Sairaalatarkastaja.
Kulkutautisairaalan ylilääkäri.
Sähkölaitoksen käyttöinsinööri, samalla osaston johtaja.
Rakennuskonttorin satamatöiden työpäällikkö.
Rakennuskonttorin katu- ja viemäritöiden työpäällikkö.
Kaupunginarkkitehti.
Kaupunginasema-arkkitehti.
Kaupungingeodeetti.

XVII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 5,500: —; vuodessa Smk 66,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 6,610: —; vuodessa Smk 79,320: —.

Oikeuspormestari.
Kaupunginvaltuuston ensim. sihteeri.
Rahatoimikamarin kanslianjohtaja.
Rahatoimenjohtaja.
Satamapäällikkö.
Ensim. kaupunginlääkäri.
Nikkilän mielisairaalan ylilääkäri, laitoksen johtaja.
Vesijohtolaitoksen toimitusjohtaja.
Kaasulaitoksen toimitusjohtaja.

XVIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 6,000: —; vuodessa Smk 72,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 7,200: —; vuodessa Smk 86,400: —.

Sähkölaitoksen toimitusjohtaja.
Kaupungininsinööri.

XIX palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 6,500: —; vuodessa Smk 78,000: —.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 7,790: —; vuodessa Smk 93,480: —.

Kunnallispormestari.
Kaupunginjohtaja.

Ehdotus lokakuun 29 päivänä 1918 vahvistetun Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtoja koskevan säännön 8, 14 ja 20 §:n muuttamisesta.

8 §. Kaupungin menosääntöön merkitty kunnallinen viranpitäjä on oikeutettu saamaan sen palkan ja ne virkaiän mukaiset palkanlisäykset, mitkä palkkausten luokittelun mukaan eri hintatasojen vallitessa virkaan tai toimeen kuuluvat, kuitenkin seuraavin rajoituksin:

jos viranpitäjälle on osoitettu virka-asunto tahi sellainen asunto lämmityksineen ja muine etuineen, on näiden, samoin kuin kaikkien muidenkin luontoisetujen arvo käypien hintojen mukaan rahaksi arvioitava.

1. Jos asunto on erittäin hyvin varustettu ja muuten erinomaisessa kunnossa, voi rahatoimikamari asianomaisen johto- tai lautakunnan esityksestä määrätä siitä suoritettavan korvauksen 20 % keskimääräistä arviota korkeammaksi, samoinkuin päinvastaisessa tapauksessa korkeintaan yhtä paljon alhaisemmaksi.

2. Kasvatuslaitosten ja muiden niihin verrattavien laitosten viranpitäjien asuntoedut arvioidaan ylempänä mainittujen perusteiden mukaisesti, kuitenkin siten, että vähäisemmät puutarha- y. m. edut katsotaan sisältyvän itse vuokramääriin.

3. Muut luontoisedut ovat samoin rahaksi arvioitavat käypien hintojen mukaan, ei kuitenkaan teknillisten laitosten viranpitäjille jo myönnettyä vapaata kaasua ja sähköä, jotka edelleenkin saadaan ilman korvausta nauttia.

Luontoisedut ovat sovelluttamalla edellä mainittuja perusteita ja huomioon ottaen käyvät hinnat vuosittain, viimeistään ennen marraskuun loppua rahatoimikamarin asianomaisten virastojen ja laitosten ehdotuksesta rahaksi arvioitavat.

Näin arvioituja luontoisetuja vastaava määrä on kuukausittain vähennettävä asianomaisten viranpitäjäin palkkauksesta. Virkaloma ei aiheuta muutosta suoritettavaan vähennykseen.

Viranpitäjä olkoon oikeutettu virkaiän nojalla myönnettyyn palkanlisäykseen ainoastaan samassa palkkaluokassa, kuitenkin sillä poikkeuksella, että hän ylempään palkkaluokkaan siirtyessään saa, siinä tapauksessa että alkupalkka tässä luokassa olisi alhaisempi kuin se palkka, minkä hän ikäkorotuksineen jo kantaa alemmassa palkkaluokassa, pitää saavuttamansa palkkaedut, mutta saa uudessa toimessaan ikäkorotuksia vasta sen jälkeen kuin nämä ynnä virkaan kuuluva alkupalkka ylittävät hänen saavuttamansa palkkausmäärän. Viranpitäjä, joka siirtyy ylemmästä palkkausluokasta alempaan, olkoon sitä vastoin ikäkorotukseen nähden oikeutettu hyväkseen lukemaan edellisessä palkkaluokassa palvelemansa ajan.

Viranpitäjän oikeuden palkankorotukseen määrävuosien palveluksesta tutkii ja ratkaisee asianomaisen viranomaisen esityksestä palkkalautakunta, ollen kuitenkin, jos on poikettava näistä yleisistä ehdoista ja määräyksistä, asia alistettava kaupunginvaltuuston tutkittavaksi.

Aikaa, jonka kuluessa viranpitäjä on nauttinut virkalomaa tahi virkavapautta ellei se ole ollut kuutta kuukautta pitempi kalenterivuotta kohti, älköön palvelusajasta poisluettako, jota vastoin virkavapauden ollessa pitempi ylimenevä aika on pois luettava.

Palkankorotus luetaan lähinnä sen jälkeisen kuukauden 1 päivästä, jona korotuksen nauttimiseen nähden säädetyt ehdot on täytetty.

Viranpitäjä olkoon oikeutettu palkankorotuksen saamiseksi tässä säännössä mainittujen perusteiden mukaan lukemaan hyväkseen sen ajan, mikä ennen muutettujen palkkausehtojen voimaan astumista on kulunut kuhunkin virkaan tulemisesta lähtien.

14 §. Viranpitäjälle, jolle kuuluu vapaa ruoka, mutta joka ilmeisesti ei voi käyttää tätä etua hyväkseen, voi palkkalautakunta myöntää oikeuden tätä etua vastaavaan korvaukseen vahvistetun luontoisetujen arvion mukaan ja huomioon ottaen tästä muutoksesta kaupungille ehkä aiheutuvan tappion.

20 §. Jokainen viranpitäjä, joka heinäkuun 1 päivän 1922 jälkeen, jolloin uusi palkkaussääntö astuu voimaan, tulee virkaan kunnan palveluksessa, on velvollinen alistumaan edellä oleviin ehtoihin ja määräyksiin.

Viranpitäjä, jolla aikaisemmin on ollut palkkaussääntöön merkitty toimi, on niinikään velvollinen alistumaan muutettuihin ehtoihin ja määräyksiin, ellei hän kuukauden kuluessa siitä päivästä lukien, jolloin muutokset on vahvistettu noudatettaviksi, ole sanonut itseänsä irti toimestaan tai asianmukaisessa järjestyksessä hakenut eroa.

Kaupungin hallitusten, laitosten ja lautakuntain palkanjärjes-

Laitos.	Periaatteellisia muistu-	
	1) Järjestelmään.	2) Ikäkorotuksiin.
Maistraatti.	Hyväksytään periaatteessa.	
Raastuvanoikeus.		
Kaupunginvaltuuston sihteeri.		
Rahatoimikonttori; kamreeriosasto.	Liukuva palkkajärjestelmä hyväksytään, mutta on siviliviraston leski- ja orpoinkassan jäsenille nykyinen palkka pantava kassaan suoritettavain maksujen pohjaksi. Pohjaasteikoksi on määrättävä asteikko P, mutta 1922 vuoden alusta P—1, kuitenkin niin että palkat eivät alene nykyisisiä vähemmiksi.	Korotuksiin nähden on konttori epäröivällä kannalla, mutta yksimielinen siitä, että alempipalkkaisilla pitää olla useampi korotus. Ikäkorotusten tulee olla samat naineille ja naimattomille.
Rahatoimikonttori; kassaosasto.		
Satamahallitus.	Yhteismäärärahasta palkatut toimet on käsiteltävä erikseen.	
Tilastokonttori.	Asteikkoa P—1 olisi sovellettava, jotta alempipalkkaiset saisivat riittävät korotukset.	Ikäkorotusten pitäisi olla riippumattomia elinkustannusindeksistä, samain sekä naineille että naimattomille.
Sosialilautakunta.	Ei tarkastanut.	
Työnvälitystoimisto.	S:n s:n.	

telyehdotusta vastaan tekemäin muistutusten yhdistelmä.

tuksia, jotka kohdistuvat:			Muistutuksia luokitusta vastaan.
3) Elatusapumaksuihin.	4) Eläkkeeseen.	5) Palvelusehtoihin.	
	Viranpitäjäin tulee 15 vuotta oltuaan kaupungin palveluksessa saada lukea hyväkseen sekin aika, minkä on ollut valtion palveluksessa.		Erinäisiä korotuksia vaaditaan, samaten lainopillisen apulaisen asettamista 1 kaupunginvoudille luokitellun sivuviran pitäjänä.
		Kesälomaa koskevat määräykset eivät sovellu raastuvanoikeuteen.	Korotuksia vaaditaan, katsoen tuomio-oikeutta käyttäväin henkilöiden vastuunalaiseen asemaan. Eräiden alempain viranpitäjäin luokitus on liian alhainen rkmrin kansliaan verraten.
Apumaksut ehdotetaan lakkautettaviksi: v. 1923 50 %:lla nykyisistä ja 1924 vuoden alusta poistettaviksi.	Täysi eläke maksettava 60 vuoden iässä. Määräystä lisävirasta maksettavasta eläkkeestä puuttuu.	Nykyiset lomamääräykset on säilytettävä. Irtisanomista koskeva määräys kohtuuton.	Alennusta ehdotetaan. Korotuksia ehdotetaan. S:n s:n.
Apumaksuja olisi tuntuvasti korotettava.		Lomat samoin kuin tähän asti; erikoisia määräyksiä tarvitaan opetuslaitosten viranpitäjille. Virkavapautta koskevissa asioissa olisi päätösvalta annettava eri elimelle. Uusien määräysten soveltaminen vaatii irtisanomista.	S:n s:n. S:n s:n. S:n s:n.

Laitos.	Periaatteellisia muistu-	
	1) Järjestelmään.	2) Ikäkorotuksiin.
Revisionilaitos.		
Verotusvalmistelukunta.		
Rakennustarkastuskonttori.		
Oikeusapulautakunta.		
Palotoimikunta.	Järjestelmä periaatteessa hyväksytty.	
Terveydenhoitolautakunta.		
Sairaalaylihallitus.		
Köyhäinhoitohallitus.	Ei mitään muistuttamista.	
Lastenhuoltolautakunta.		
Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta.	Periaatteet oikeat.	
Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta.	Yksi jäsen vaatinut asteikon P—1 panemista järjestelyn pohjaksi.	Hankaus lainsäädösten kanssa osoitetaan.

tuksia, jotka kohdistuvat:			Muistutuksia luokitusta vastaan.
3) Elatusapumaksuihin.	4) Eläkkeeseen.	5) Palvelusehtoihin.	
		Ehdotettuja säännöksiä vastaan on tehty erinäisiä, osin asiallisia, osin muodollisia muistutuksia.	Luokitus liian alhainen.
			Korotuksia ehdotetaan sekä ehdotetaan otettavaksi palkkausluokka eräille aikaisemmin yhteismäärärahasta palkatuille viranpitäjille.
			Korotuksia ehdotetaan.
			S:n s:n.
		Lomamääräykset aiheuttaisivat lisämenoja.	S:n s:n; sihteerinvirka on merkittävä lisäviraksi.
			Palkkain oikeudenmukaista tasoitusta eri laitosten kesken ei ole saavutettu. Korotuksia vaaditaan.
		Muistutuksia luontoisetuihin ja kesälomaan nähden; muutoksia ja täydennyksiä määräyksiin ehdotetaan.	Korotuksia ja alennuksia ehdotetaan.
	Erinäiset virkailijat on asetettava sairaalain viranpitäjäin vertaisiksi.	Muistutetaan luontoisetuihin ja virkalomaan nähden.	Vaaditaan korotuksia sekä pois jätettyjen viranpitäjäin luokittamista.
			Korotuksia vaaditaan.
			Korotuksia vaaditaan. Naispuolinen opettaja on sijoitettava miespuolista alempaan luokkaan. Vastalause.
Erilaisuuksia voimassa olevan lain kanssa osoitetaan.			Muutoksia ehdotetaan. Vähemmistö vaatii samaa palkkaa mies- ja naispuolisille opettajille.

Laitos.	Periaatteellisia muistu-	
	1) Järjestelmään.	2) Ikäkorotuksiin.
Työväenopiston johtokunta.	Ei ole tarkastanut.	
Opetuslaitosten keskuslautakunta.		
Kansanlastentarhain johtokunta.		
Kirjaston johtokunta.		
Museon johtokunta.		
Kaupungin teknillisten laitosten hallitus.	Luokitus ei sovellu teknillisille laitoksille.	
Kaupungin yleisten töiden hallitus.	Hyväksytään.	
Puhtaanapitohallitus.		
Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistys.	Käytännöllisistä syistä ei mitään vastaväitettä.	Useampia ikäkorotuksia ylemmissä luokissa. Ylempään luokkaan siirtyessä olisi aikaisempi palvelus otettava huomioon.

tuksia, jotka kohdistuvat:			Muistutuksia luokitusta vastaan.
3) Elatusapumaksuihin.	4) Eläkkeeseen.	5) Palvelusehtoihin.	
			Korotuksia vaaditaan. Johtajat on palkkoja alennettaessa muutettava ylempään luokkaan, niin että heidän palkkansa pysyy ennallaan.
		Tyttöjen ammattikoulun opettajatarten vapaa ruoka on poistettava.	Korotuksia ehdotetaan. Valmistavan poika-ammattikoulun johtajalle on asetettava opetusvelvollisuus.
			Korotuksia ehdotetaan.
	Määräyksiä sivuvirkain tuottamasta eläkkeestä puuttuu.		S:n s:n.
			S:n s:n.
	Erinäiset viranpitäjät on asetettava sairaalain virkailijain vertaisiksi.	Kesälomaa on annettava kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloja koskevan lain mukaisesti.	
		Lomamääräykset on saatettava kauppa- y. m. liikkeiden työoloja koskevan lain määräysten mukaisiksi.	Korotuksia vaaditaan.
			S:n s:n.
	Täysi eläke maksettava 60 ikävuoden ja 30 virkavuoden kuluttua.	Lomaoikeutta ei ole rajoitettava. Loman aikaisia ruokarahoja ei ole lakkautettava. 20 §:n 2 momentissa oleva määräys irtisanomisesta on sopimaton.	

Liite I.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Rahatoimikamarin valitsemina tarkastamaan ja lausumaan mielemme palkkalautakunnan laatimasta, joulukuun 29 päivänä 1921 päivätystä ehdotuksesta Helsingin kaupungin viranpitäjäin palkanjärjestelyksi, sekä kaupungin hallitusten, laitosten ja lautakuntain ehdotuksen johdosta lausumista muistutuksista ja toivomuksista on allekirjoittaneilla kunnia esittää seuraavaa:

Säännöllisinäkin aikoina vaatii kehityskulku aika ajoin uusiintuvia palkanjärjestelyjä, jotka ovat johtuneet osin palkansaajain työtaakan muutoksista, osin raha-arvon vähitellen tapahtuneista vaihteluista. Että aikoina, jolloin suurempia vaihteluja ilmenee, palkanjärjestelyn tarvetta on tuntuva useammin, on itsestään selvä. Niinkuin tunnettu, on viime aikoina nopeasti lisääntyvä kallis aika pakottanut kaupunginviranomaiset sekä kotimaassa että ulkomailla tässä kohden ryhtymään erittäin laajalle meneviin toimenpiteisiin. Tässä kohden on meillä tähän asti noudatettu sitä periaatetta, että viranpitäjillä on pysytetty pohjapalkka, joka on ainoastaan hiukan kohonnut ennen sotaa maksetusta palkasta, jota vastoin kalliin ajan varsinainen korvaus on myönnetty kalliinajanlisäyksenä, jota on suoritettu aika ajoin vahvistetuin, osin vakinaisin, osin prosentittaisin määrin pohjapalkasta. Näihin ovat lisäksi tulleet n. s. perheenelatusavut, joiden määrä riippuu kunkin viranpitäjän vastattavana olevasta henkilökohtaisesta elatusvelvollisuudesta. Nykyisen palkkausjärjestelmän mukaan siis palkansaajille taataan palkka, joka ei mitenkään vastaa vallitsevaa hintatasoa, jota vastoin toimeentulomahdollisuus on pantu tilapäisluontoisten lisäysten varaan.

Tämän asianlaidan täytyy ilmeisesti katsoa johtuneen siitä, ettei nopeus, jolla kallis aika on edistynyt, ole saattanut mahdolliseksi vastaavain pohjapalkanjärjestelyjen toimeenpanoa, minkä ohessa tähän osaltaan lienee vaikuttanut se viranomaisten käsitys, että kallis aika olisi verraten ohimenevä ilmiö. Samat syyt, epäilemättä lisäksi kaupungin ahtaan rahataloudellisen aseman tukemina, ovat saaneet aikaan, etteivät kaupungin viroista, varsinkaan ylemmistä, maksetut palkat kaikista kalliinajanlisäyksistä huolimatta ole voineet pysyä tasolla, joka rahan huonontuneeseen arvoon verraten vastaisi ennen sotaa maksettujen palkkain arvoa. Viime vuosina eräille laitoksille ja virkaryhmille myönnetty palkkasäännön korotus ei ole voinut järkyttää tätä yleistä sääntöä, mutta on kyllä asettanut tästä osalliseksi tulleet viranpitäjät ennen muita suosittuun asemaan. Yleistä palkanjärjestelyä, joka olisi omansa saattamaan palkkaedut

paremmin elantokustannusten mukaisiksi ja tasoittamaan syntyneet epätasaisuudet, täytyy sentähden pitää suuressa määrin tarpeen vaatimana.

Palkkalautakunnan nyttemmin, kahden vuoden kuluttua siitä, kuin Kaupunginvaltuusto teki päätöksensä palkkain uudestijärjestelystä, esittämä ehdotus menee kuitenkin paljon pitemmälle kuin edellä on huomautettu ja tarkoittaa monessa kohden Helsingissä tähän asti sovelletun palkkausjärjestelmän perinpohjaista muuttamista, minkä ohessa muutoksia ehdotetaan viranpitäjille myönnettyihin muihin etuihin, niinkuin eläkkeeseen, virkalomaan ja taudintapauksessa myönnettyyn virkavapauteen. Kun kysymys siltäkin kohdalta, joka koskee yksinomaan palkkoja, on erittäin laaja ja kun muut tähän yhdistetyt kysymykset haitatta näyttää voivan ottaa erikseen käsiteltäviksi, on valiokunta päättänyt ehdottaa, *että rahatoimikamari aluksi lausuisi mielensä ainoastaan puheena olleesta, asian painokohdan käsittävästä osasta ja lupaisi antaa lähitulevaisuudessa lausunnon ehdotuksen muusta osasta,* jommoinen menettely valiokunnan mielestä olisi omansa takaamaan asialle seikkaperäisen pohdinnan ja saattamaan sen helpommin käsiteltäväksi, kuin jos se käsiteltäisiin samassa yhteydessä. *Myöskin yksityiskohtainen kysymys sivuviranhaltijan palkkaeduista näyttää voivan jäädä myöhemmän käsittelyn varaan.*

Liukuva palkka. Ehkäpä tärkein palkkalautakunnan nykyään voimassa olevaan järjestelmään ehdottamista muutoksista koskee siirtymistä kokonaan liukuvaan palkkaukseen. Tahtomatta käydä tarkemmin perustelemaan tätä jyrkkää muutosehdotusta lautakunta mietinnössään huomauttaa, että eräässä lisätyn palkkalautakunnan kokouksessa esittelijäneuvos Yrjö Loimarannan sekä virkamiesyhdistyksen ja kunnallisyhdistyksen ynnä suomen- ja ruotsinkielisten kansakoulunopettajain edustajain läsnäollessa oli yhdytty siitä, että siihenastisen järjestelmän sijaan, jonka mukaan palkka jakautui kahteen aivan eriluontoiseen osaan, nimittäin pohjapalkkaan ja kalliinajanlisäyksiin, olisi vahvistettava jakamaton, kulloinkin vallitsevan hintatason pohjalla liukuva palkkaus. Kuitenkin olisi perheenelatusapumaksuja toistaiseksi ja kunnes kaupungin raha-asiat sallivat täysin tyydyttäväin palkkain maksamisen, maksettava silloisten perusteiden mukaan. Miten lautakunta on ajatellut liukuvan järjestelmän käytännössä sovelletuksi, näkyy lautakunnan mietinnön siv. 9 olevista 4 §:n määräyksistä. Palkkaukset riippuisivat Helsingin kaupungin kuukausittaisesta elantokustannusindeksistä, laskettuna 1914 vuoden alkupuoliskon kustannusindeksin ja valtioneuvoston vahvistamain perusteiden mukaan, ja tarkistettaisiin kunkin vuosineljänneksen alussa ylös- tahi alaspäin, siinä tapauksessa että mainitun indeksin keskiluku on kuluneen vuosineljänneksen aikana kohonnut tahi laskeutunut eräitä mainittuja rajoja ylemmäksi tahi alemmaksi. Tämän mukaisesti on laadittu seitsemän palkkausasteikkoa, jotka vaihtelevat indeksin mukaan 800:sta 1,499:en, joiden rajain yli lautakunta nähtävästi ei ole katsonut vaihtelujen ylinähtävän ajan kuluessa voivan ulottua.

Kieltämättä täytyy ehdotetulle järjestelmälle, sovellettuna pula-aikoina suuresti vaihtelevin hintatasoin, myöntää olevan eräitä etuja. Rahan arvon vaihtelujen johdosta tarpeelliseksi käyvät palkanjärjestelyt toteutuvat itsestään ja elintaso voidaan pysyttää kutakuinkin muuttumattomana, koska palkka yhtäjaksoisesti ja notkeasti sovittautuu rahan muuttuneen ostokyvyn mukaan. Jotta kuitenkin tämä järjestelmä tyydyttäisi palkansaajia, täytyy palkat alun pitäen mitata riittäviksi. Muussa tapauksessa on tyytymättömyys oleva yhtäjaksoinen ja voimakkaimmin esiintyvä aikoina, joina rahan arvo kohoaa ja palkat

sen johdosta alenevat. Ansainnee huomioon ottamista, että kysymystä siirtymisestä itsetoimivaan palkanjärjestelyyn on pohdittu sekä Tukholmassa että Kööpenhaminassa, mutta kielteisin tuloksin kumpaisellakin paikkakunnalla. Järjestelmää vastaan on tällöin m. m. huomautettu, että se on omansa vaikeuttamaan budjetin järjestelyä ja mutkistamaan itse palkkateknikkaa. Valiokunnan tieten ei järjestelmää nyt ehdotetussa muodossa ole vielä missään otettu käytäntöön: palkkoja Tukholmassa vuonna 1921 järjesteltäessä on pysytetty vakinaiset palkat, mutta näihin lisätty liikkuva päällysrakenne, joka vaihtelee elinkustannusindeksin mukaisesti.

Mitä eritoten Suomen kaupunkeihin tulee, näyttää jonkinlainen epäröinti itsetoimivan palkanjärjestelyn käytäntöön ottamista kohtaan johtuvan siitä, etteivät palkkausasteikon kohoamisen ja painumisen syyt näytä täysin riidattomilta. Sosialihallituksen kuukausittain laatimat kokonaiselantokustannusten indeksiluvut kootaan, niinkuin tunnettu, eräiden työläisperheiden elantokustannuksista kokooman tilaston osoittamain indeksilukujen perusteella. Ovatko tällä tavoin saadut indeksiluvut täysin soveltuvia virkamiesoloihin, saattaa epäillä.

Vaikka tosin edellä mainitut seikat näyttävät olevan omiansa herättämään jonkinlaista epäilystä itsetoimivan eli liukuvan palkkausjärjestelmän käytäntöön ottamista kohtaan, ei valiokunta kuitenkaan ole tahtonut ehdottaa lausuntoa evättäväksi. Suurin paino näyttää olevan pantavan siihen, että sekä kaikki puolueryhmät, että kaikki asiassa kuullut asianharrastajat ovat vastaan sanomatta mainitun järjestelmän hyväksyneet. Näin ollen olisi valiokunnan mielestä epäviisasta panna järjestely alttiiksi ehdottamalla sille toista muotoa, joka kenties ei saavuttaisi yleistä kannatusta. Toiselta puolen ei kuitenkaan olisi hyvin harkittua kaupunginviranomaisilta lopullisesti siirtyä uuteen, koettelemattomaan järjestelmään, minkätähden *aluksi voitaisiin määrätä esimerkiksi viiden vuoden koekausi.* Jos tämän ajan kuluttua olot ovat vakiintuneet ja palautuminen järjestelmään vakinaisin palkoin havaitaan suotavaksi, on se helposti toimeenpantavissa panemalla näiden vakinaisten palkkain pohjaksi vakiintunutta rahan arvoa vastaava palkka-asteikko.

Samalla kuin liukuva palkka-asteikko siten edellä mainituin varauksin voitanee periaatteessa hyväksyä, näyttää ehdotus voittavan eräistä täydennyksistä ja yksityiskohtaisista muutoksista.

Palkkalautakunnan mietinnössä on jätetty sanomatta, miten on meneteltävä, siinä tapauksessa että Helsingin kaupungin elantokustannusten indeksi kohoaa lukua 1,499 ylemmäksi tai alenee lukua 800 alemmaksi. Vaikkakin tuollaiset äärimmäiset tapaukset, eritoten ehdotettuna 5 vuoden aikana, näyttävät erittäin epäluultavilta, lienee kuitenkin paikallaan panna ehdotukseen niitäkin koskevia määräyksiä. Jotta sanotun koeajan kuluessa toiselta puolen palkansaajille taattaisiin kaikissa tapauksissa alin palkka, samalla kuin toiselta puolen rajoitettaisiin kaupungin velvollisuus korottaa palkat johonkin ylimpään määrään, ehdottaa valiokunta lausuttavaksi, että *palkka-asteikkoja P + 3 ja P — 3 pidettäisiin raja-arvoina, joita ylemmiksi tahi alemmiksi palkkoja ei saisi ilman Kaupunginvaltuuston päätöstä määrätä.*

Määräajat, joiden kuluessa palkka-asteikko olisi tarkistettava, ovat palkkalautakunnan ehdotuksen mukaan kolme kuukautta. Valiokunnan mielestä voi nämä määräajat haitatta pitentää *puoleen vuoteen.* Tästä ehkä johtuvan puutteellisuuden palkan ja elantokustannusten vastaavaisuudessa korvaa enemmän kuin täysin määrin se sekä kaupungille että yksityiselle koituva etu, että voi

varmemmin laskea tulonsa ja menonsa. Eriävää mielipidettä on ollut valiokunnan jäsen, herra Salmio, joka on katsonut puolenvuodentarkistelujen käyvän liian harvoiksi indeksilukujen nähtävästi nopeasti vaihdellessa, jonka vuoksi palkkalautakunnan ehdotusta olisi seurattava.

Palkka-asteikon tarkistusperusteeksi on palkkalautakunta ehdottanut Helsingin kaupungin indeksilukuja. Valiokunta on kuitenkin sosialihallituksen tilastoosastolta saanut tietää, ettei osasto vastedes ehkä voi antaa näitä lukuja kaupungin käytettäviksi. Osasto odottaa Helsingin kaupungin esimerkin palkkain järjestelykysymyksessä saavan seuraajiksi maamme muita kaupunkeja, jotka siinä tapauksessa niinikään voisivat vaatia saada käytettäväkseen erikoisesti niitä varten laskettuja indeksilukuja, mikä työn laajuuteen nähden tuskin on aikaansaatavissa kaikille kaupungeille. Tämän johdosta on osasto ehdottanut, että Helsingin kaupunki järjestelynsä pohjaksi panisi *koko maan yleiset indeksiluvut*. Tällaisesta menettelystä ilmeisesti johtuisi, etteivät palkat ja elantokustannukset täysin hyvin kävisi yhteen, mutta ajan oloon eroavaisuudet tasoittuisivat. Valiokunta onkin havainnut tämän ehdotuksen ansaitsevan huomiota. Olisi tosin ajateltavissa, että kaupunki lasketuttaisi omat indeksiluvut, jotka paremmin vastaisivat paikallisoloja. Näyttää kuitenkin olevan suurempaa painoa pantava siihen, että nämä luvut laskee valtion laitos, joka on kaupungin ja sen viranpitäjäin etupiirien ulkopuolella. Helsingin indeksiluvun vaihtaminen koko maan indeksilukuun on toimeenpantavissa muuttamatta palkkalautakunnan laatimaa asteikkoa. Ensin mainitut indeksiluvut ovat todella nykyään jossakin määrin viimeksi mainittuja alemmat, syystä että Helsingin elantokustannukset 1914 vuoden alkupuoliskolla, verrattuina elantokustannuksiin koko maassa, olivat nykyaikaisia korkeammat, mutta on odotettavissa, että tässä suhteessa ennen pitkää tapahtuu tasaantuminen.

Valiokunnan jäsen herra Salmio on katsonut että, siinä tapauksessa että maan indeksi tulisi käytäntöön otetuksi, olisi eri palkka-asteikkoja vastaavat elintarveindeksin rajaluvut korotettava 100:lla, mikä vastaisi jokseenkin nykyistä maan ja kaupungin indeksilukujen välistä erotusta.

Palkkalautakunta on ehdottanut, että on oleva lautakunnan asia seurata indeksilukujen vaihtelua ja ennen kunkin palkkauskauden päättymistä hyvissä ajoin ilmoittaa rahatoimikamarille, mitä palkkausasteikkoa on seuraavana maksukautena sovellettava, sekä toimitettava rahatoimikamarille ehdollisessa palkkausten muutoksessa tarpeelliset taulut. Valiokunnan mielestä asia kävisi yksinkertaisemmin päinsä siten, *että Kaupunginvaltuusto edeltäpäin vahvistaisi kaikkia seitsemää palkka-asteikkoa varten vahvistetut taulut, minkä jälkeen olisi rahatoimikamarin asia sosialihallituksesta saamainsa indeksilukujen perusteella käydä maksamaan tätä vastaavia palkkoja.* Tauluehdotus pannaan tämän oheen.

Ylempään palkka-asteikkoon siirryttäessä on palkkalautakunnan ehdotuksen mukaan Kaupunginvaltuustolle tehtävä ilmoitus tarpeellisten lisävarain saamisesta. Tämä määräys näyttää olevan muutettava siihen suuntaan, *että sellainen ilmoitus on tehtävä, jos palkankorotuksen johdosta budjettimäärärahat ylitetään.*

Valiokunnan edellä ehdottamat muutokset vaativat tekemään vastaavia muutoksia palkkalautakunnan ehdottamiin, Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkoja ja eläkkeitä koskeviin määräyksiin (palkkalaut. miet. siv. 8).

Palkkain luokitus. Palkkain yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi sekä suuremman selvyyden ja johdonmukaisuuden saavuttamiseksi myöskin vastaisessa

palkkain vahvistuksessa on palkkalautakunta laatinut luokitusjärjestelmän, johon kaikki vakinaiset viranpitäjät on sovitettu. Periaatteessa ei näy olevan mitään muistuttamista semmoista järjestelmää vastaan, jota jo pitemmän aikaa on käytetty Ruotsissa ja Tanskassa ja joka hiljattain on otettu käytäntöön Turun kaupungissa. Päinvastoin pitänee tämän uudistuksen liukuvan palkkauksen vastakohtana tulla pysyväiseksi, vaikkakin luokkain lukumäärään ja luokkain väleihin luultavasti vastedes tulee tehtäväksi muutoksia, niinkuin Tukholmasta saatu esimerkki osoittaa.

Ehdotettu luokitusjärjestelmä käsittää 20 luokkaa menosääntöön merkityille viranpitäjille ja 10 luokkaa sivutointen haltijoille. Ensin mainitut luokat alkavat palkka-asteikossa P 900 markan kuukausipalkoin ja päättyvät 6,500 markan kuukausipalkkaan. Luokkain välinen erotus kohoaa 100 markasta kuukaudessa alimmissa luokissa 500 markkaan ylimmissä luokissa ja pysyttäytyy kuukausipalkan kymmenesosan vaiheilla. Järjestelmä näyttää varsin hyvin sovitetulta nykyisten olojen mukaan, eikä sitä vastaan ole mitään muistutettu. Kuitenkin käy jo nyt lausutusta selville lähemmin tarkastamatta kunnallisten virkain sijoitusjärjestelmää, ettei ehdotuksen mukaisesti toimeenpantu palkkain järjestely voi sallia ylempäin viranpitäjäin palata heillä ennen sotaa olleeseen elintasoon. Vertailussa vuonna 1914 maksettuja suurimpia palkkamääriä nyt ehdotettuihin korkeimpiin palkkoihin huomaa, että näissä viroissa voi tulla kysymykseen palkankorotus noin kuudenkertaiseen määrään elantokustannusten noustua yksitoista-, jopa kaksitoistakertaiseen määrään. Kun kuitenkin aina on olemassa mahdollisuus myöhemmässä palkanjärjestelyssä lisätä palkkaluokkain lukumäärää ja kun kaupungin raha-asiat nykyään yhtä vähän kuin vuonna 1918, jolloin viime palkanjärjestely toimeenpantiin, sallivat palauttaa rauhanaikaista taloudellista tasoa kaikille virkamiehille, ei muutosta mainittuun suhteeseen liene esitettävä. Sitä vastoin on valiokunnan mielestä *ensimmäinen palkkaluokka 900 markan kuukausipalkoin voitu haitatta poistaa*, koska noin alhainen palkka elantokustannusindeksin ollessa 1,200 tuskin voi olla riittävä korvaus henkilölle, jolla on virka kaupungin palveluksessa päätoimena. Tästä olisi seurauksena, että ensimmäiseen luokkaan merkityt viranpitäjät täytyisi siirtää seuraavaan luokkaan, mikä ainoastaan vastaisi asianomaisten henkilöjen esittämiä vaatimuksia eikä mainittavasti lisäisi järjestelystä olevia kustannuksia, varsinkin kun puheenalaisia viranpitäjiä on vain vähäinen lukumäärä.

Ikäkorotusjärjestelmä ja perheenalatusapumaksut. Erittäin laajaperäistä muutosta tähänastisiin oloihin ehdottaa palkkalautakunta määräaikaisesta palveluksesta annettaviin palkankorotuksiin eli n. s. ikäkorotuksiin nähden. Lautakunnan mielestä on viime vuosina käytäntöön otettu lapsiavustusten maksaminen saanut aikaan, ettei varsinaista ikäkorotusjärjestelmää ole taloudellisista syistä voitu kehittää kyllin tehokkaasti. Lautakunnan ehdotus on esitetty taulun muodossa Liitteenä I sivulla 1 ja laadittu n. s. Tenowin periaatteen mukaan, joka tarkoittaa alkupalkan määräämistä verraten alhaiseksi, jota vastoin huomattava osa palkkaa sijoitetaan lukuisiin, useampain vuosien kuluessa myönnettäviin palkankorotuksiin. Eri palkkaluokille on ehdotettu eri järjestelmä. Ikäkorotuksia on viisi 5 alimmassa, neljä 6—10, kolme 11—17 ja kaksi 3 ylimmässä palkkaluokassa. Aika, jonka kuluttua ensimmäinen korotus saadaan, on 2 alimmassa luokassa vuosi, 3—5 luokassa kaksi vuotta, 6—17 luokassa kolme vuotta ja 3 ylimmässä luokassa viisi vuotta. Viimeinen korotus taas saadaan 2 alimmassa

luokassa 10 vuoden, 3 ja 4 luokassa 12 vuoden, 5—10 luokassa 15 vuoden, 11—18 luokassa 12 vuoden ja 3 viime luokassa 10 vuoden kuluttua. Yhteenlasketut ikäkorotukset ovat prosentittain alkupalkasta kahdessa alimmassa luokassa 50, joka määrä yhtäjakoisesti vähenee palkkaluokkain kohotessa ja alenee 20:en kolmessa ylimmässä luokassa.

Kun nykyisen järjestelmän mukaisia ikäkorotuksia on kaksi, nimittäin 5 ja 10 vuoden palveluksesta ja kumpikin 10 prosenttia pohjapalkasta, käsittää heti, että suuri osa uuden palkkajärjestelmän vaatimista kustannuksista kohdistuu taajoihin ja runsaihin, korotetuille palkoille laskettuihin ikäkorotuksiin. Tämän johdosta on esittelijäneuvos Loimaranta ehdottanut, että naimattomille viranpitäjille annettaisiin ainoastaan 50 % ikäkorotuksista, jotka siten luonnostaan jossain määrin asetettaisiin perheenelatusapumaksujen kaltaisiksi. Tähän ehdotukseen on lautakunnan vähemmistö yhtynyt, enemmistön ollessa sitä mieltä, ettei lisämeno koko laajuudessaan ole kohtuuton.

Viranpitäjäin taholta on lausuttu toivomus, että ikäkorotukset maksettaisiin siltä ajalta, minkä henkilö on ollut kaupungin palveluksessa, katsomatta missä virassa hän on ollut ja mihin palkkaluokkaan hän on kuulunut. Rahataloudellisista syistä ei palkkalautakunta ole voinut yhtyä tällaiseen menettelyyn, vaan ehdottanut (siv. 11, 3 kohta), että viranpitäjä on oikeutettava ikäkorotukseen ainoastaan siltä ajalta, minkä hän on palvellut samassa palkkaluokassa, kuitenkin niin, ettei hänen palkkansa ylempään luokkaan siirtyessä vähene, mutta ei myöskään lisäänny, ennenkuin hänen tähän luokkaan kuuluvat ikäkorotuksensa pohjapalkan kera hänen palvelusaikansa mukaan uudessa virassa ovat kohonneet hänen saavuttamaansa palkkamäärään. Siirtyessä ylemmästä alempaan luokkaan pitäisi sitä vastoin viranpitäjän olla oikeutettu lukemaan hyväkseen edellisessä palkkaluokassa palvelemansa aika. Siv. 9, 4 § c kohdassa olevasta määräyksestä näkyy, että myöskin ikäkorotusten pitää vaihdella elantokustannusindeksin kohoamisen ja laskemisen mukaan. Palkkalautakunnan asia olisi laatia tätä varten tarvittavat taulut.

Ikäkorotusjärjestelmiä koskevaa kysymystä on sangen seikkaperäisesti käsitelty Tukholmassa vuosina 1920 ja 1921 toimeenpannussa palkanjärjestelyssä. Mainitussa kaupungissa oli aikaisemmin sovellettu Tenowin periaatetta, mutta tulos ei ollut täysin tyydyttävä. Käytännössä olivat viranpitäjät panneet enemmän huomiota niihin palkkaetuihin, jotka voitiin saavuttaa heti virkaan tullessa kuin sen jälkeisiin palkankorotuksiin. Sen ohessa saattoi järjestelmää vastaan esittää vastaväitteitä periaatteelliselta kannalta. Se nojasi nimittäin tarveperiaatteeseen, tarkoitus kun nimittäin oli korottaa viranpitäjän palkkaa sikäli kuin hän lisääntyneen elatusvelvollisuutensa tai muutoin kohonneiden elantokustannustensa johdosta tarvitsi lisätuloja. Tästä periaatteesta on Tukholmassa koetettu päästä esittämällä, että palkankorotuksen tulee olla korvaus saavutetusta suuremmasta kokemuksesta ja taidosta viran täyttämisessä. Tukholman palkanjärjestelykomitea onkin tämän mukaisesti ehdottanut 3 ikäkorotusta 3, 6 ja 9 palvelusvuoden kuluttua sekä sitä maksettavaksi alimmassa palkkaluokassa 35 prosenttia ja ylimässä ainoastaan 5 prosenttia alkupalkasta.

Kööpenhaminassa sovelletaan ikäkorotusjärjestelmää, joka likeisesti liittyy Tukholmassa ehdotettuun järjestelmään.

Tämän yhteydessä ansainnee mainitsemista, että Suomen kansakoulunopet-

tajat nyttemmin lain mukaan ovat oikeutetut ikäkorotukseen 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta.

Edellä lausuttuun nähden ja myös huomioon ottaen, että Tenowin periaate, sovellettuna liukuvaan palkkajärjestelmään, suuressa määrin mutkistaisi palkkateknikkaa, ei niin pitkälle kehitetty ikäkorotusjärjestelmä kuin edellä ehdotettu näytä suositeltavalta. Tämä koskee erittäinkin koko korotusmäärän jakamista kokonaiseen viiteen osaan sekä useiden aivan erilaisten ohjeiden asettamista eri luokissa tahi luokkaryhmissä maksettaville ikäkorotuksille. Valiokunta voi yhtyä palkkalautakunnan ehdotukseen niin pitkälle, *että korotusten kokonaismäärää on tuntuvasti korotettava alimmissa luokissa ja yhtäjaksoisesti alennettava kohoavissa palkkaluokissa sekä että ikäkorotusten luvun voi lisätä kolmeksi.* Nämä korotukset sopisi maksaa 3, 6 ja 10 vuoden palvelusajan jälkeen, samat kaikissa luokissa. Valiokunnan mielestä tuskin on suotava, että viranpitäjää lukuisain, niin pitkälle ajalle jakaantuvain ikäkorotusten avulla kehoitetaan pysymään samassa virassa koko ajan, minkä hän on työkykyinen, sen sijaan että hän ylennystä hakemalla saavuttaisi suurimman kehitysmäärän ja sitä vastaavat palkkaedut. — Kun alin palkkaluokka vastaa palkkalautakunnan ehdotuksen toista luokkaa ja aika, jonka kuluessa koko ikäkorotusmäärä maksettaisiin, on lyhennetty 10 vuodeksi, on valiokunta katsonut olevan edellyttäminen tämän määrän jonkin verran vähenevän, *joten sitä alimmassa luokassa suoritettaisiin 45 % alkupalkasta ja se tasaisesti laskisi 20 %:in ylimmissä luokissa,* niinkuin tämän oheisista tauluista ja kaarteista lähemmin näkyy.

Niinkuin edellä lausutusta on käynyt selville, on palkkalautakunta toisiinsa yhdistänyt ikäkorotuksia ja perheenelatusapumaksuja koskevat kysymykset, minkätähden valiokuntakin on nämä kysymykset käsitellyt toistensa yhteydessä. Mainittuun apumaksuun nähden on niin ollen ollut lähinnä tutkittava, onko sitä palkkalautakunnan ehdottamalla tavalla edelleen annettava, vai eikö sitä voitaisi lakkauttaa. Tämän yhdeydessä on valiokunnan ollut määrättävä kantansa naimattomain viranpitäjäin ikäkorotukseen nähden, josta asiasta palkkalautakunnassa on ilmaantunut erimielisyyttä. Valiokunta on tullut siihen käsitykseen, *että perheenelatusapumaksut olisi ilmeisinä sota-ajan ilmiöinä mahdollisimman pian poistettava ja että nyt ehdotettujen runsaiden ikäkorotusten pitäisi jo nyt tehdä sellaisen toimenpiteen mahdolliseksi.* Jottei kuitenkaan lakkautus kohtaisi viranpitäjiä ylen raskaasti, olisi se toimeenpantava vähitellen, *niin että apumaksuja suoritettaisiin entiset määrät vuonna 1922, niitä vähennettäisiin 50 % vuonna 1923 ja ne poistuisivat kokonaan vuonna 1924.* Ikäkorotusten riippuvaisuus elatusvelvollisuudesta on valiokunnassa synnyttänyt erimielisyyttä. Valiokunnan jäsenet Castrén ja Andersin ovat Tukholmassa vallitsevan käsityksen mukaisesti olleet sitä mieltä, että ikäkorotuksia etusijassa on katsottava virassa saavutettujen tietojen ja kokemuksen vastikkeeksi, *minkätähden niitä ei olisi pantava riippuviksi yksinomaan elatusvelvollisuudesta, vaan olisi suoritettava samojen perusteiden mukaan kaikille viranpitäjille.* Jäsenet Salmio ja Pulkkinen sitä vastoin ovat katsoneet, ettei ikäkorotusten tarkoituksena ainoastaan ole edelleen pysyttää virassa henkilöitä, jotka vuosien kuluessa ovat saavuttaneet yhä suurempia ansioita viran hoidossa, vaan myös korvata heille ajan mittaan syntyneet lisäkustannukset, m. m. lisääntyneet perhemenotkin, *minkätähden elatusvelvollisuutta vailla olevain viranpitäjäin ikäkorotuksia olisi vähennettävä 50 %.*

Luontoisedut. Viranpitäjäin luokitus helpottuu ilmeisesti siitä, että ehdollisesti kysymykseen tulevat luontoisedut luetaan eri luokille vahvistettuihin palkkausmääriin ja näitä etuja vastaavat määrät palkanmaksuissa vähennetään maksettavista palkoista. Palkkalautakunnan ehdotuksen mukaan olisi luontoisetujen raha-arvo vuosittain arvioitava asianomaisen laitoksen esityksestä ja arvo Kaupunginvaltuuston tahi ainakin rahatoimikamarin vahvistettava palkkalautakuntaa kuultuaan. Valiokunta on sitä mieltä, että *näiden vähennysten määrääminen käytännöllisistä syistä haitatta voidaan jättää toimeksi rahatoimikamarille,* joka, noudattaen elantokustannusindeksin vaikutusta luontoisetujen arvoon, marraskuun kuluessa vahvistaisi kuluvana vuonna tehtävät vähennykset ja niistä ilmoittaisi yksityisille laitoksille, joiden sitten tulisi antaa erikoisehdotuksensa rahatoimikamarin tutkittaviksi ja ratkaistaviksi. Näidenkin arvioiden tarkastaminen, siinä tapauksessa että palkka-asteikkoa vuoden varrella ehkä muutetaan, näyttää tuskin tarpeelliselta siihen katsoen, että arvio aina on enemmän tai vähemmän likimääräinen. Palkkalautakunnan vuodeksi 1922 ehdottamat korvausmäärät hyväksyttäneen, kuitenkin edellyttäen *poikkeustilaa myönnettävän enemmän kuin 10* %. Kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotuksen mukaan lienee *sallittava 20 %:n liikkumavara kumpaisellekin puolelle,* jotta eri laitoksissa suuressa määrin vaihtelevain etujen oikeudenmukainen arvio voidaan saada aikaan.

Viranpitäjäin luokitus. Tarkastaessaan palkkalautakunnan ehdottamaa vakinaisten viranpitäjäin luokitusta on valiokunta noudattanut sitä järjestelyä, jossa virat on järjestetty laitosten mukaan, ja tällöin ottanut tiedokseen erinäisten laitosten ja yksityisten viranpitäjäin esittämät toivomukset. Jotta vertailu lautakunnan ehdotukseen kävisi helpommin päinsä, on valiokunta tässä aluksi ottanut lukuun poistettavaksi ehdottamansa 1 luokan, ja on valiokunta seuraavassa osoittava siten ehdottamansa luokkanumeron. *Kokonaisluokituksessa on sittemmin kaikista numeroluvuista vähennettävä yksi yksikkö.*

Aikaisemmin huomautettu, palkkalautakunnankin osoittama asianlaita, etteivät ylempäin palkkaluokkain viranpitäjät tämän palkanjärjestelyn avulla saavuta sitä taloudellista asemaa, mikä heillä oli ennen sotaa, on viranpitäjäin virkain luokitusta tarkastaessa yhä selvimmin esiintynyt. Vertailu vuonna 1918 toimeenpantuun palkkain järjestelyyn näyttää osoittavan, että palkkalautakunta on tätä pitänyt esikuvanaan ja nyt käsiteltävänä olevan ehdotuksen pohjana, samalla kuin on toimitettu eräitä aikaisemmin ja myöhemmin vahvistetuista palkkamääristä johtuneiden epäkohtain poistamisia. Palkkain korotuksen pohjaksi mainitussa palkanjärjestelyssä pantiin niinkuin tunnettu, asteikko, jonka mukaan kunkin kuukausipalkan ensimmäistä 100-lukua korotettiin 50 %, toista 40 %, kolmatta 30 %, neljättä 20 %, viidettä ja kuudetta 10 % sekä kaikkia muita 5 %. Kaikkien 100 ja 1,000 markan välillä olevain kuukausipalkkain prosentittainen korotus osoitti sentähden seuraavia numerolukuja:

kuukausipalkka	korotus %:a
100	50
200	45
300	40
400	35
500	30
600	26,7
700	23,6

800	21,1
900	19,6
1,000	18

Että palkat tämän johdosta tulisivat paljon tasoitetuiksi alaspäin on selvä, ja ehdotusta tekevä komitea perustelee tätä sillä, etteivät kaupungin raha-asiat salli yhtä paljon prosentittain korottaa kaikkia palkkoja, jota vastoin pienemmät palkansaajat tarvitsevat runsaampaa palkankorotusta kuin paremmassa asemassa olevat palkkausryhmät. Nyt esillä oleva ehdotus liittyy, niinkuin sanottu, jokseenkin likeisesti 1918 vuoden järjestelyyn, mutta tässä on eräissä tapauksissa huomattavana pyrkimystä yhäkin enemmän korottamaan alhaisimpia palkkoja runsaammin kuin ylempiä, jos kohta toiselta puolen ei puutu esimerkkejä siitä, että laitosten johtajille tai muille ylemmille viranpitäjille on myönnetty jonkin verran runsaampi prosentittainen palkankorotus kuin välivirkain pitäjille.

Valiokunta on voinut yleispiirtein hyväksyä lautakunnan luokitusehdotuksen, joka tietenkään ei tarkoita kaupungin virkamiesten arvojärjestyksen vahvistamista, vaan ainoastaan palkkaetujen määräämistä kaikkia niitä näkökohtia huomioon ottaen, joitten pitää mainitussa kohden tulla kysymykseen. Ainostaan seuraavat muutokset vaikeasti ratkaistavaan ja arkaluontoiseen luokitustyöhön on pidetty perusteltuina ja käyvät pääasiassa samaan suuntaan kuin asianomaisten virastojen ehdotukset.

Maistraatti:	Maistraatinsihteeri ja ensimm. julkinen notari siirret.	5	l:sta	8:an	
	Toinen julkinen notaari	»	1	»	5 »
Raastuvanoikeus:	Oikeuspormestari	»	17	»	18 »
	Vanhempi oikeusneuvosmies	»	15	»	17 »
	Nuorempi s:n	»	12	»	13 »
	Ylimääräinen s:n	»	8	»	10 »
Rahatoimikamarin kansliaosasto:	Vahtimestari	»	4	»	5 »
Rahatoimikamarin kamreeriosasto:	Vanh.kaupunginkirjuri	»	15	»	14 »
	Nuorempi s:n	»	12	»	11 »
	Vahtimestari	»	5	»	4 »
»	*asiamiesosasto:* Asiamies	»	16	»	17 »
Satamaliikennekonttori:	Sörnäsin satamamestari	»	5	»	7 »
	Parmaajain vanhin	»	1	»	2 »
	Pakkaaja	»	1	»	2 »
Satamakannantakonttori:	Kamreeri	»	12	»	13 »
Sosialilautakunta:	Sihteeri	»	12	»	13 »
Revisionikonttori:	Kaupunginreviisori	»	16	»	17 »
	Reviisori	»	12	»	14 »
Terveydenhoitolautakunta:	Kanslia-apulainen	»	2	»	3 »
	Päivystäjä	»	2	»	3 »
	Vahtimestari	»	2	»	3 »
Lääkärit ja sairaanhoitokunta:	Ensimm. kaupunginlääkäri	»	19	»	18 »
Terveyd. tutkimusten laboraatoori:	Assistentti	»	8	»	9 »
	Vahtimestariapulainen	»	1	»	2 »
Lihantarkastusasema:	Nuor. katsastuseläinlääkäri	»	9	»	10 »
Sairaalaylihallitus:	Sairaalatarkastaja	»	19	»	17 »
	Kanslia-apulainen	»	2	»	4 »

Sairaalain tilivirasto: Kamreeri	siirret.	13	l:sta	14:an
Kirjanpitäjä	»	8	»	9 »
Marian sairaala: Ruokalan johtajatar	»	6	»	5 »
Kulkutautisairaala, hoitohenkilökunta: Osastohoitajatar	»	3	»	4 »
Alihoitajatar	»	2	»	3 »
» *taloushenkilökunta:* Uusi kirjanpitäjä				8 »
» *ruokalahenkilökunta:* Johtajatar	»	6	»	5 »
Kivelän sairaala, taloushenkilökunta: Uusi kirjanpitäjä				8 »
» » *ruokalahenkilökunta:* Johtajatar	»	6	»	5 »
Nikkilän mielisairaala: Ensimm. aliläkäri	»	16	»	15 »
Toinen s:n	»	14	»	13 »
Uusi kirjanpitäjä				9 »
» » *ruokalahenkilökunta:* Johtajatar	»	6	»	5 »
» » *käsityöläiset:* Puutarhuri				6 »
Köyhäinhoitohallitus: Toimitusjohtaja	»	15	»	16 »
Johtajan apulainen	»	11	»	12 »
Kunnalliskoti laitoksineen, yhteiset virkailijat: Apulaisjohtaja	»	10	»	11 »
Emäntä	»	4	»	5 »
» *pesulaitos:* Johtajatar	»	3	»	4 »
Suomenkieliset kansakoulut: Opettajatar	»	7	»	6 »
Ruotsinkieliset s:n: s:n	»	7	»	6 »
Kansakoulujen yhteiset menot: Voimistelunneuvoja	»	11	»	10 »
Valmistava poika-ammattikoulu: Johtaja	»	11	»	10 »
Työväenopisto, ruots. osasto: Johtaja	»	10	»	11 »
Kansanlastentarhat: Tarkastaja	»	9	»	10 »
Kaupunginkirjasto, pääkirjasto: Kirjanhoitaja	»	13	»	14 »
Apul. kirjastonhoitaja	»	11	»	12 »
Amanuenssi	»	5	»	6 »
» *Kallion haarakirjasto:* Johtaja	»	11	»	12 »
Amanuenssi	»	5	»	6 »
Vahtimestariapul.	»	1	»	2 »
Kaasulaitos: Kamreeri	»	15	»	14 »
Sähkölaitos: Kamreeri	»	15	»	14 »
Rakennuskonttori: Kaupunginasema-arkkitehti	»	16	»	17 »
Avustava s:n	»	14	»	15 »
Geodeetti	»	16	»	17 »
Luonnonpuistot: Intendentti	»	12	»	13 »

Luokitusta tarkastellessaan on valiokunta havainnut oikeudenmukaisen luokituksen kohdanneen vaikeuksia sen johdosta, että eräisiin virkoihin liittyy virkasivutuloja. Kun tämä järjestelmä muutoinkin on haitallinen, lienee rahatoimikamarin ensi tilassa otettava käsiteltäväksi kysymys sen poistamisesta.

Pari pienenlaista selvennystä luokituksen soveltamista koskevaan palkkalautakunnan ehdotukseen on valiokunta havainnut tarpeellisiksi.

On kaupungin palveluksessa melkoinen joukko vakinaisella palkalla olevia virkamiehiä, joiden palkkoja kaupunginviranomaiset eivät voine yksipuolisesti alentaa, ja osa näistä on asetettu myös määräajaksi. Miten näihin nähden on meneteltävä, siinä tapauksessa että heidän palkkansa indeksiluvun painumisen

johdosta järjestelyehdotuksen mukaan alenevat määräeriä vähemmiksi, *lienee jätettävä erityisen toimenpiteen varaan.*

Sitä vastoin on varsin suuri ryhmä viranpitäjiä, joiden nykyiset palkkaedut, erittäinkin jos, niinkuin on luultava, pohja-asteikkoa P—1 tulee sovellettavaksi palkan järjestelyä toimeenpannessa, ovat suuremmat pohjapalkkaa siinä luokassa, johon heidät on luettu. Näihin nähden palkkalautakunta ehdottaa, että he toistaiseksi saisivat kantaa nykyiset palkkansa. Täydellisyyden vuoksi olisi pantava määräys, miten näiden palkkain on vaihdeltava vastedes toimeenpantavissa itsetoimivissa palkanjärjestelyissä, ja valiokunnasta on näyttänyt oikeudenmukaiselta, *että niitä, jos palkkain alennus tulee kysymykseen, olisi vähennettävä samalla prosenttimäärällä kuin muita palkkoja, toisin sanoen 8 %:lla siirryttäessä pohja-asteikosta lähinnä alempaan, mutta ettei palkankorotus tulisi kysymykseen, ennenkuin palkka siinä luokassa, johon viranpitäjä oikeastaan kuuluu, on saavuttanut asianomaisen viranpitäjän nykyisen palkan määrän.*

Palkanjärjestelyn voimaanastumisaika. Palkkalautakunnan ehdotuksen mukaan tulisi järjestely voimaan tammikuun 1 päivästä 1922. Palkkaetujen tuntuviin korotuksiin nähden valiokunta on ollut sitä mieltä, ettei järjestelylle olisi annettava taannehtivaa vaikutusta muissa kohdin, kuin mikäli tulee ikäkorotukseen uuden järjestelmän mukaan jo täytetyltä virka-ajalta, ja pyytää sentähden ehdottaa, että edellä mainittu ajankohta siirrettäisiin *heinäkuun 1 päivään kuluvaa vuotta,* joten se kävisi yhteen vastaisten palkantarkistusaikojen kanssa.

Kustannukset palkanjärjestelyn toimeenpanosta. Rahatoimikonttorin laatima laskelma osoittaa, että kaupungin kaikille nykyään sääntöpalkkaisille viranpitäjille palkkalautakunnan järjestelyehdotuksen mukaan menisi, sittenkuin vahvistettujen määräin mukaiset luontoisedut on vähennetty, kaikkiaan tasaluvuin 33,500,000 markkaa, jos asteikkoa P:sovellettaisiin, ja 30,700,000 markkaa, jos asteikkoa P—1 sovellettaisiin. Näihin lukuihin ei kuitenkaan ole luettu niitä määriä, joilla eräät nykyään suoritettavat palkat ylittävät ehdotetut määrät. Jos päätetään, ettei nykyisiä palkkoja ensinkään ole alennettava, lisääntyy niin ollen asteikon P:n loppusumma noin 150,000 ja asteikon P—1:n loppusumma noin 250,000 markalla eli 33,650,000 ja 30,950,000 markkaan. Kun viranpitäjäin palkkain summa nykyhetkellä rahatoimikonttorin laskelman mukaan on noin 24,750,000 markkaa, tarvitaan siis valiokunnan ehdottaman laajuisen järjestelyn toimeenpanoon lisäksi 8,900,000 tai 6,200,000 markkaa vuodessa eli, jos säännöstely toimeenpannaan ensi heinäkuun 1 päivästä, 1922 vuoden jäljellä olevaa osaa varten 4,450,000 markkaa asteikon P ja 3,100,000 markkaa asteikon P—1 mukaan. Tarkempaa laskelmaa ei ole ehditty toimittaa, minkälaisia muutoksia valiokunnan ehdottamat muutokset aikaansaavat, mutta toimitetuista eräiden erikoissääntöjen laskelmista on käynyt selville, että ikäkorotusjärjestelmään ehdotetut muutokset vaikuttavat ainoastaan mitättömän vähäisen mainitussa suhteessa, jota vastoin seuraus ehdotetusta viranpitäjäin siirtelystä on suhteellisesti suurempi. Kun on ehdotettu ylennettäviksi useampia kuin alennettaviksi, ylittävät valiokunnan loppusummat varmaankin jonkin verran palkkalautakunnan loppusummat ja ero voidaan arvata noin 200,000 markaksi. Valiokunta ehdottaa, että aloitettu laskelma, johon tämä arvio perustuu, toimeenpannaan ennen asian saattamista Kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi, jotta lopullisessa harkinnassa on lopullisia, mahdollisimman paikkansapitäviä numerotietoja.

Muistettava on myös, että palkkalautakunta ehdottaa yhteismäärärahoistakin palkattujen viranpitäjäin palkkaetuja järjestettäväksi ja tämä järjestely

luultavasti tulee toimeenpantavaksi, siinä tapauksessa että vakinaisten palkansaajain palkkoja parennetaan. Kustannuksia tästä järjestelystä on palkkalautakunta laskenut olevan noin 1,500,000 markkaa. Niinikään lähiaikoina odotettavana oleva eläkkeiden parannus ei sitä vastoin voi vaatia enempää kuin jonkin satatuhatta markkaa, mutta kun valiokunta on ehdottanut eläkekysymyksen käsiteltäväksi toisessa yhteydessä, ei tätä määrää nyt tarvinne tarkoin laskea.

Nyt ehdotettuun palkanparannukseen käytettäviä budjettivaroja ei ole olemassa. Kun määrä epäilemättä on maksettava verotusvaroista, näyttää olevan ainoa keino osoittaa tämä kuluvan vuoden tilierotuksesta. Huomattava on, että 1921 vuoden tilinpäätös antoi likimain 4 miljoonan markan ylijäämän sekä että likimain saman vertainen ylijäämä, elintarvelautakunnan rahasäännön ulkopuolella harjoittamasta toiminnasta olevia varoja tiettävästi on odotettavana.

Lopuksi valiokunta pyytää ilmoittaa, että valiokunta on työssään saanut arvokasta apua sekä esittelijäneuvos Loimarannalta että palkkalautakunnan edustajilta, eikä mainituilla asiantuntijoilla ole ollut mitään muistuttamista valiokunnan muutosehdotuksia vastaan.

Helsingissä, huhtikuun 30 päivänä 1922.

Arthur Castrén.

Yrjö Pulkkinen. **Toivo Salmio.** **Jarl W. Andersin.**

Liite II.

Valtuusmiehille.

Valtuuston kokouksessa lokakuun 8 päivänä 1918 vahvistettu kaupungin viranpitäjäin yleinen palkanjärjestely astui voimaan seuraavan vuoden alusta lukien. Tällöin seurattu järjestelmä rikottiin kuitenkin hyvinkin pian sen jälkeen. Niinpä Valtuusto jo helmikuun 25 päivänä 1919 vahvisti uuden korotetun palkkasäännön Valtuuston kanslian virkailijoille, jota paitsi niinikään korotettuja palkkasääntöjä myöhemmin on vahvistettu rahatoimikonttorille ja verotusvalmistelukunnalle ynnä sitä paitsi erinäisille virkaryhmille. Viimeinen ja tärkein uusista palkkasäännöistä on rahatoimikamarille, sen uudestaan järjestelyn yhteydessä, vahvistettu sääntö. Seurauksena tästä on luonnollisesti ollut, että ne viranpitäjät, jotka eivät ole tulleet osallisiksi täten korotetuista palkkasäännöistä, ovat viime mainittuihin verrattuina joutuneet hyvinkin epäedulliseen asemaan, joka seikka erittäinkin tulee huomattaviin siitä syystä, että tärkein kalliinajanlisäysmäärä, n. k. prosentittainen lisäys, lasketaan pohjapalkan perusteella. Nykyään tämä lisäys on 175 % pohjapalkasta. Niin hyvin tämä epäkohta kuin myöskin hinta-tason alituinen kohoaminen on aiheuttanut sen, että kysymys uudesta yleisestä palkanjärjestelystä jo kauan on ollut päiväjärjestyksessä. Ensimmäisen päätöksen tähän suuntaan teki Valtuusto jo kokouksessaan lokakuun 12 päivänä 1919, jolloin palkkalautakuntaa käskettiin ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin ehdotuksen laatimiseksi mainitussa suhteessa. Palkkalautakunnan sen jälkeen tekemän esityksen johdosta, että tämän ehdotuksen laatiminen jätettäisiin erityisesti asetetulle komitealle, päätti Valtuusto sittemmin marraskuun 24 päivänä 1920, hyljäten mainitun esityksen, oikeuttaa palkkalautakunnan jättämään ehdotuksen laatimisen asiantuntevan jäävittömän henkilön tehtäväksi, jota paitsi Valtuusto asiantuntijan valitsemista ja palkanjärjestelyehdotuksen tarkastamista varten lisäsi palkkalautakuntaa kolmella henkilöllä, valiten näiksi filosofiantohtori Henrik Ramsayn, pankinjohtaja F. Hallion ja filosofiantohtori Julius Ailion. Samalla kehoitti Valtuusto palkkalautakuntaa suomaan kaupungin viranpitäjille tilaisuuden äänioikeudetta edustajiensa kautta ottamaan osaa kyseessä olevan palkkakysymyksen käsittelyyn.

Tämän johdosta kokoontui lisätty palkkalautakunta saman kuun 29 päivänä, jolloin lautakunnan onnistui ehdotuksen laatijaksi saamaan esittelijäsihteeri Yrjö Loimarannan. Sittemmin piti lisätty palkkalautakunta esittelijäsihteeri Loimarannan kanssa seuraavan huhtikuun 25 päivänä kokouksen, johon myöskin oli kutsuttu saapuville virkamiesten yhdistyksen, kunnallisyhdistyksen sekä suomen- ja ruotsinkielisten kansakoulunopettajain yhdistysten edustajat. Tällöin käsiteltiin kysymystä siitä ohjelmasta, jonka perusteella yksityiskohtainen ehdotus oli laadittava, ja tultiin yksimielisyyteen siitä, että nykyisestä palkkausjärjestelmästä, jonka mukaan palkkaus jakautuu kahteen aivan eriluontoiseen osaan, nimittäin pohjapalkkaan ja kalliinajanlisäykseen, olisi luovuttava ja että sen sijaan olisi määrättävä jakamaton, vallitsevan hinta-tason mukaan liukuva palkka, sillä poikkeuksella kuitenkin, että toistaiseksi, kunnes kaupungin raha-asiat sallisivat täysin tyydyttävien palkkojen suorittamisen viranpitäjilleen,

heille edelleenkin maksettaisiin nykyisten perusteiden mukaan taattu perheenelatusapumaksu. Edelleen katsottiin tarpeelliseksi, että palkat järjestettäisiin määrätyn luokituksen mukaan ja maksettaisiin yksinomaan rahassa, joten siis, jos viranpitäjälle kuului luontoisetuja, nämät edut olivat arvioitavat rahaksi ja siten saatu summa vähennettävä palkasta, sekä että niin hyvin ikälisäys- kuin myös eläkejärjestelmä saatettaisiin ajanmukaisemmalle kannalle säätämällä huomattavampia korotuksia määrävuosien palveluksesta ynnä riittävän suuret eläke-edut.

Sittenkuin palkkalautakunta oli esittelijäsihteeri Loimarannalle valmistanut tilaisuuden viime toukokuussa mieskohtaisesti ottaa selkoa Tukholman, Kööpenhaminan ja Kristianian kaupunkien viranpitäjien nykyisistä palkkausoloista, on hän läheisessä yhteistoiminnassa palkkalautakunnan kanssa laatinut ehdotuksensa, jonka palkkalautakunta näin ollen voi omana ehdotuksenaan esittää Valtuuston hyväksyttäväksi. Palkkalautakunnan jäsenistä ovat lähinnä sen puheenjohtaja ynnä jäsen, filosofianmaisteri Y. Heikel sekä sihteeri ottaneet osaa ehdotuksen yksityiskohtaiseen valmisteluun, minkä ohella työhön on palkkalautakunnan pyynnöstä ottanut osaa rahatoimikamarin v. t. kamreeri O. Paldani. Eri virastojen palkkausluokituksia laadittaessa on käytetty asiantuntijain apua. Palkkalautakunnan lisäjäsenet ja kaupungin viranpitäjät ovat myöskin ottaneet osaa asian käsittelyyn.

Niistä periaatteista, joita ehdotetussa palkkausten järjestelyssä on noudatettu, mainittakoon seuraavaa:

Palkkausten luokittelu. Yhtenäisyyden aikaansaamiseksi on pidetty välttämättömänä saada aikaan varma palkkausten luokitusjärjestelmä mahdollisimman harvalukuisine palkkausluokkineen ja kohtuullisine erotuksineen eri palkkausluokkien välillä. Näin toivotaan saatavan aikaan suurempi selvyys ja johdonmukaisuus palkkausten vastaisissakin määrittelyissä. Suhteet eri palkkausluokkien välillä ovat laaditut silmällä pitäen toisaalta kysynnän ja tarjonnan lakia, toisaalta kaupungin maksukykyä. Seurauksena tästä on ollut, että palkkauksia on täytynyt osittain tuntuvastikin korottaa, ilman että kuitenkaan olisi ylemmissä palkkausluokissa palattu niihin palkkaussuhteisiin, jotka vallitsivat ennen sotaa.

Kun eläkejärjestelmä on laadittu enemmän nykyaikaisia perusteita silmällä pitäen, on erotus palkkion ja kalliinajanlisäyksen samoinkuin eräissä tapauksissa palkan ja palkkion välillä voitu poistaa, menettelytapa, jota tietääksemme kaikissa nykyaikaisissa palkkausjärjestelmissä noudatetaan. Kun erinäiset kaupungin viranpitäjät kuitenkin kuuluvat siviiliviraston leski- ja orpokassaan ja tähän kassaan kuuluvat viranpitäjät eivät suorita maksujansa koko palkkauksensa, vaan ainoastaan palkan perustuksella, on palkkalautakunnan mielestä välttämätöntä määrätä, että niiden viranpitäjien palkkauksesta, jotka kuuluvat siviiliviraston leski- ja orpokassaan, se osa, mikä tähän asti on pidetty palkkana, edelleenkin siviiliviraston leski- ja orpokassalle meneviin maksuihin nähden sellaisena pidettäisiin.

Ikälisäysjärjestelmä. Nykyaikaisissa palkkausjärjestelmissä on yhä enemmän ruvettu kiinnittämään huomiota runsaitten virka-iän mukaisten palkanlisäysten suorittamiseen. Kun meillä viimeisten vuosien kuluessa on alettu suorittaa n. s. lapsiavustuksia, ei varsinaista ikälisäysjärjestelmää ole taloudellisista syistä voitu kyllin tehokkaasti kehittää. Kaikesta huolimatta on nyt jo kuitenkin aika tässäkin suhteessa siirtyä normaalisiin oloihin. Tosin tällainen järjestelmä lisää kau-

pungin menoja, mutta toisaalta se vapauttaa kunnan suorittamasta ainakaan korotettuja lapsiavustuksia. Siltä varalta että taloudellisista syistä katsottaisiin mahdottomaksi semmoisenaan hyväksyä nyt valmistettua ehdotusta, voitaisiin esittelijäsihteeri Loimarannan mielestä määrätä, että naimattomille viranpitäjille myönnetään esimerkiksi ainoastaan 50 % ehdotetuista ikälisäyksistä, tämä sitä suuremmalla syyllä, koska n. s. lapsiavustus, jonka maksamiseen nähden ei kuitenkaan mitään muutosta ehdoteta, nykyään on pidettävä sangen alhaisena ja koska naimattomien toimeentulo nykyistenkin palkkausten voimassa ollen on ollut verrattain tyydyttävä. Kun palkkalautakunta puolestaan ei ole pitänyt uudistuksesta koituvaa lisämenoa kohtuuttomana, ei se ole tahtonut asiassa tehdä ehdotusta Valtuustolle.

Viranpitäjien taholta on esitetty sen suuntaisia toivomuksia, että määrävuosien mukaisia palkansiläyksiä suoritettaisiin yleensä sen ajan mukaan kuin viranpitäjä on ollut kaupungin palveluksessa, siis riippumatta siitä, onko hän palvellut koko ajan samassa taikka kahdessa tai useammassa palkkaluokassa. Kieltämättä tämän katsantokannan teoreettista oikeutusta ei palkkalautakunta kuitenkaan etupäässä rahallisten syitten tähden ole voinut sitä puoltaa. Sillä käytännössä toteutettuna tietäisi ehdotus sitä, että jokainen kaupungin palveluksessa 10, 12 tai 15 vuotta palvellut ilman muuta olisi oikeutettu saamaan korkeimpaan palkkaluokkaan kuuluvan palkkauksen. Kun ei ole mahdotonta, että siirtymisiä tapahtuu myöskin alempaan palkkaluokkaan, voisi siis tällainen järjestelmä, ellei mitään erikoissäännöksiä annettaisi, johtaa siihenkin, että alempaan palkkaluokkaan siirtynyt viranpitäjä voisi siinä nauttia korkeampaa palkkausta kuin mikä sen palkkaluokan loppupalkkaukseksi on aiottukaan.

Mutta toisaalta on otettava huomioon, että ehdotetusta ikälisäysjärjestelmästä johtuu, että loppupalkkaus alemmassa palkkausluokassa on suurempi kuin alkupalkkaus esim. lähinnä ylemmässä. Ellei siis viranpitäjä siirtyessään alemmasta palkkaluokasta ylempään, saisi säilyttää niitä ikälisäyksiä, joita hän alemmassa palkkaluokassa on ehtinyt saada, joutuisi hän toiseen toimeen siirtyessään monessa tapauksessa nauttimaan vähempää palkkausta kuin jos hän pysyisi entisessä toimessaan. Katsoen siihen että tällainen järjestelmä vaikuttaisi ehkäisevästi viranpitäjien ylenemismahdollisuuksiin, ehdottaa palkkalautakunta, että virkaiän nojalla myönnetään palkanlisäystä ainoastaan samassa palkkaluokassa, kuitenkin sillä poikkeuksella että viranpitäjä oikeutetaan ylempään palkkaluokkaan siirtyessään pitämään siihen asti saavuttamansa palkkaedut, sekä saamaan siis uudessa toimessaan ikäkorotuksia vasta sen jälkeen kuin ne yhdessä hänen nauttimansa alkupalkkauksen kanssa nousevat yli hänen ja saavuttamansa palkkausmäärän.

Eläkkeet. Viime vuosien muuttuneet olot ovat erittäin turmiollisesti vaikuttaneet voimassa olevaan eläkejärjestelmään, johon siitä syystä ehdotetaan perinpohjaisia uudistuksia. Lautakunta puolestaan on hyväksynyt sen yleisesti omaksutun katsantokannan, että täyden eläkkeen tulee alimmassa palkkaluokassa vastata noin $^2/_3$ osaa viranpitäjän nauttimasta loppupalkkauksesta, sekä alentua siitä asteettain ylemmissä palkkausluokissa noin 40 prosenttiin. Tämän periaatteen mukaisesti on hyväksytty se maksuperustejärjestelmä, jonka mukaan täysi eläke kussakin palkkaluokassa määrätään 35 %:ksi viranpitäjän eroamishetkellä nauttimasta palkkauksesta, mihin summaan kuitenkin aina on lisättävä 5,000 markkaa.

Kun eläkkeet siis ehdotetaan niin korkeiksi, että ne voidaan katsoa täysin vastaavan elinkustannuksia, on esittelijäsihteeri Loimaranta katsonut, että sään-

nökset eläkeoikeudesta voitaisiin tarkistaa siihen suuntaan, ettei olisi odotettavissa tarpeettomia eläkkeelle siirtymisiä. Esittelijäsihteeri Loimaranta, niin tärkeänä kuin hän pitääkin, että täysin riittävät eläkkeet kaupungin viranpitäjille taataan, on sentähden pitänyt mahdollisena, että eläkeoikeuteen nähden pääasiassa sovellutettaisiin niitä säännöksiä, jotka esim. Kööpenhaminan kunnallishallitus 18 p. maaliskuuta 1920 on hyväksynyt ja jotka Tanskan sisäasiainministeriö 31 p. maaliskuuta 1920 on Kööpenhaminan kunnallisiin viranpitäjiin nähden noudatettavaksi vahvistanut.

Tärkeimmät näistä säännöksistä ovat seuraavat: Viranpitäjä on oikeutettu saamaan täyden eläkkeen saavutettuaan 65 vuoden iän ja palveltuaan kuntaa nuhteettomasti vähintäänkin 30 vuotta. Viranpitäjän oikeus lukea hyväkseen virkavuosia eläkkeeseen nähden alkaa vasta hänen täytettyään 30 vuotta, mutta on hän heti tämän ajan jälkeen oikeutettu saamaan eläkettä erityisen asteikon mukaan, jossa eläkemäärä hyvin suuressa määrässä riippuu palvelusvuosien lukumäärästä eikä kuten meillä vain muutamista määrätyistä vuosista (15, 20, 25 v. j. n. e.). Luonnollisesti tähänkin järjestelmään sisältyy määräyksiä siitä, että erinäisissä erittäin rasittavissa toimissa täysi eläkeoikeus saavutetaan jo ennen ylempänä mainittua 65 vuoden ikärajaa.

Edelleen on Kööpenhaminan palkkaussäännöissä määrätty, että viranpitäjä on velvollinen eroamaan toimestaan täytettyään 70 vuotta, ellei hänelle poikkeustapauksissa myönnetä, tosin ainoastaan vuodeksi kerrallaan, oikeutta vielä senkin jälkeen pysyä virassaan tai toimessaan.

Esittelijäsihteeri Loimaranta olisi siis pitänyt suotavimpana, ettei meilläkään, katsoen kaupungin taloudellisiin mahdollisuuksiin, jotka eivät hänen mielestään ole niinkään suuret kuin Kööpenhaminan, pyrittäisi eläke-etuja järjestämään paremmiksi kuin mitä esim. Kööpenhaminassa on voitu tehdä, mutta koska palkkalautakunnassa toisaalta on kannatettu kaupunkien viranpitäjien yhteisesti esittämää vaatimusta täyden eläkeoikeusikärajan määräämistä 60 vuodeksi, niin on palkkalautakunta päättänyt ehdottaa, että eläkeoikeudesta nykyään voimassa olevat säännökset pääasiassa pysytettäisiin entisellään, joten siis täyteen eläkkeeseen oikeuttava ikäraja olisi edelleenkin pysytettävä 63 vuodessa, nykyään voimassa olevilla erinäisillä rajoituksilla. Tämän ohella olisi kuitenkin määrättävä, että viranpitäjä, joka yhtäjaksoisesti on ollut kaupungin palveluksessa 15 vuotta, on sen jälkeen, parantumattoman sairauden tai työhön kykenemättömyyden tähden virasta erotessaan, oikeutettu saamaan eläkkeenä $^{15}/_{30}$ siitä eläkemäärästä, johon hän olisi oikeutettu siinä tapauksessa, että hän eroaisi toimestaan täydellä eläkeoikeudella, $^{16}/_{30}$ 16 vuoden jälkeen, $^{17}/_{30}$ 17 vuoden jälkeen j. n. e., ollen viranpitäjä oikeutettu täyteen eläkkeeseen 30 palvelusvuoden jälkeen.

Kun uusi eläkejärjestelmä vaatii melkoisia varoja, varsinkin jos eläkkeelleasettumisia suuremmassa määrässä tapahtuu, pitää palkkalautakunta tarpeellisena, että kaupungille pidätettäisiin oikeus, itse eläkemääriä kuitenkaan muuttamatta, myöhemmin lopullisesti vahvistaa ne määräykset, joiden mukaisesti kaupungin viranpitäjät ovat oikeutettuja nauttimaan nyt vahvistettavaksi ehdotettavia eläkkeitä.

Palkkalautakunnan ehdotukset eläkkeisiin nähden käyvät lähemmin ilmi oheenliitetystä ehdotuksesta muutoksiksi Helsingin kaupungin palveluksessa olevain viranpitäjäin eläkeperusteisiin.

Sen jälkeen kuin Valtuusto on lopullisesti käsitellyt kysymyksen viranpitäjäin eläkeoikeudesta, aikoo palkkalautakunta Valtuustolle jättää ehdotuk-

sen jo eläkkeellä olevien viranpitäjien eläkkeisiin myönnettävistä kalliinajanlisäyksistä.

Luontoisedut. Sijoitettaessa viranpitäjiä palkkausluokkiin on huomioon otettu, että luontoisedut sisältyvät ehdotettuihin palkkamääriin. Tästä johtuu, että luontoisetuja nauttivien viranpitäjien palkkauksista on kuukausittain vähennettävä sellainen määrä, mikä täysin vastaa luontoisetujen todellista arvoa. Nämä luontoisedut olisivat lautakunnan mielestä vuosittain asianomaisen viraston siitä tekemän ehdotuksen johdosta ja sittenkuin palkkalautakunta ehdotusten johdosta on lausuntonsa antanut, Valtuuston tai ainakin rahatoimikamarin vahvistettavat. Vuodeksi 1922 olisivat luontoiseduista suoritettavat korvaukset vahvistettavat seuraavasti:

Vapaa asunto, lämpö ja valo:	1 huoneesta	1,800: —
» » » » »	1 huone ja keittiö	3,000: —
» » » » »	2 huonetta ja keittiö	4,500: —

j. n. e. 1,500 markkaa jokaiselta seuraavalta huoneelta.

Vapaa ruoka olisi arvioitava 400 markaksi kuukaudessa ja täysihoito (palolaitoksessa, sairaaloissa y. m.) 750 markaksi kuukaudessa.

Myöskin muut luontoisedut, lukuun ottamatta kasvatuslaitosten y. m. virkailijoille kuuluvia vähäisiä puutarhaetuja, mitkä lautakunta katsoo tulevan korvatuiksi sen kautta, että vuokra näissä laitoksissa lasketaan samojen perusteiden mukaan kuin kaupungin alueellakin olevissa asunnoissa, olisivat rahaksi arvioitavat ja siis kuukausittain asianomaisten palkkauksista vähennettävät.

Kun kuitenkin on mahdotonta yksityiskohtaisesti toimittaa ennakkoarviointia, olisi se johto- tai lautakunta, jonka alainen viranpitäjä on, oikeutettava poikkeustapauksissa edellä mainituista arviomääristä myöntämään alennusta korkeintaan 10 %, samoin kuin toisaalta, jos luontoisetu on poikkeuksellisen suuriarvoinen, korottamaan siitä suoritettavan korvausmäärän samoin 10 %:lla. Erikoisen arvioimisen varaan, ylempänä mainittuja perusteita noudattaen, olisivat sairaalain viranpitäjäin luontoisedut jätettävät, syystä että niiden arviointiin vaikuttavat monet erikoisseikat, joiden luetteleminen ei tässä yhteydessä voine tulla kysymykseen. Tämäkin arviointi olisi vuodeksi kerrallaan vahvistettava edellä mainitussa järjestyksessä.

Kun hintatason muuttuessa siirrytään palkkausten perusasteesta toiseen palkkausasteeseen, on luontoisetujen arvioinnissa vastaava muutos huomioon otettava ja näin muutetut uudet perusteet esitettävä Valtuuston hyväksyttäviksi samalla kertaa kun ehdotus itse siirtymisestäkin tehdään.

N. s. sivuvirat. Laatiessaan uutta palkkaussuunnitelmaa on palkkalautakunta tullut siihen tulokseen, että erinäisiä vakinaisia virkoja, joita nykyään hoidetaan sivuvirkoina, voitaisiin ilman mitään tai ainakin ilman mainittavampaa haittaa pysyväisestikin sellaisina hoitaa. Kun tällainen menettely olosuhteiden pakosta on välttämätönkin ja koska se lisäksi supistaa kaupungin menoja, ehdottaa palkkalautakunta, että virat, jotka eivät ole sen laatimiin painettuihin luetteloihin merkityt, kasottaisiin *sivuviroiksi*, joiden haltijat siis eivät olisi oikeutettuja niihin etuihin, eläkeoikeus niihin luettuna, jotka uusi palkkausten järjestely kaupungin varsinaisille viranpitäjille takaa. Palkkalautakunnan ei tarvinne muuta kuin viitata siihen, että nämä sivuvirat kauttaaltaan ovat senlaatuisia, ettei niiden hoita-

miseen tarvita täyttä päivittäistä toimintaa kaupungin palveluksessa. Erityiseen painettuun luetteloon, joka on liitetty kaupungin varsinaisten viranpitäjien luettelon jälkeen, ovat kaikki tähän ryhmään otetut kaupungin virat merkityt. Koska yleensä kuitenkin on tärkeää, että viranpitäjät näissäkin toimissa pysyvät pitemmän aikaa, ehdottaa palkkalautakunta, että näistäkin viroista suoritettaisiin palkanlisäystä määrävuosien jälkeen sekä että itse palkkaukset palkanlisäyksineen suoritettaisiin tähän oheen liitetyn erityisen taulukon mukaan. On itsestään selvää, että liukuvaa palkkausjärjestelmää tässäkin tapauksessa olisi noudatettava.

Virkalomat. Kunnan viranpitäjäin palvelusehtosäännön 15 §:n mukaan kuuluu palkkalautakunnan tehtäviin vahvistaa ne perusteet, jonka mukaan kaupungin viranpitäjillä on oikeus saada kesälomaa enintään kuukausi. Koska näiden perusteiden vahvistaminen kuitenkin olisi voinut erinäisissä tapauksissa aiheuttaa lisämenoa kaupungille, ei lautakunta ole katsonut voivansa ilman Valtuuston suostumusta sitä tehdä, vaan on vuosittain ilmoittanut kaupungin eri virastoille, että entiset kesälomaa varten käytännössä olleet säännökset ovat edelleenkin vuoden kuluessa noudatettavat. Kun viranpitäjien palkat nyttemmin ehdotetaan ajanmukaiselle kannalle järjestettäviksi, ehdottaa palkkalautakunta, että Valtuusto kesälomiin nähden päättäisi, että viranpitäjällä, ne sivuviranpitäjät, joilla on päivittäinen virka-aika, niihin luettuina, on oikeus saada yhden viikon loma oltuaan 6 kuukautta palveluksessa, kahden viikon loma oltuaan yhden vuoden kunnan palveluksessa, kolmen viikon loma oltuaan kaksi vuotta kunnan palveluksessa sekä vuosittain kuukauden loma oltuaan kolme vuotta tai sitä pitemmän ajan kunnan palveluksessa. Virkaloma olisi viranpitäjille suotava mahdollisuuden mukaan kesäkuukausien aikana. Milloin tämä virkatehtävien laatuun nähden ei kuitenkaan ole mahdollista, olisi virkaloma sovitettava semmoiseen aikaan vuodesta, jolloin asianomaisen poissaolo tuottaa vähintä hankaluutta virkatehtävien hoidolle. Jos virkaloma järjestetään loka—huhtikuun ajaksi, olisi palkkalautakunnan mielestä kohtuullista, että sitä vähintään kolme vuotta kaupungin palveluksessa olleelle pitennettäisiin yhdellä viikolla.

Loma-ajat olisivat mikäli suinkin mahdollista järjestettävät siten, ettei kaupungille niiden johdosta koituisi mitään lisämenoja. Palkkalautakunta on sitä mieltä, että samaan vriastoon kuuluvat viranpitäjät yleensä hoitaisivat virkalomien aikana toistensa tehtäviä, mutta tulisi lautakunnan mielestä rahatoimikamarin tämän lisäksi saada oikeus määrätä toisenkin johto- tai lautakunnan alaisen viranpitäjän hoitamaan viransijaisuutta kesäloman aikana toisessa virastossa.

Virkavapaus. Korotetut palkkaukset oikeuttavat kaupungin asettamaan nykyistään ankarampia määräyksiä virkavapauden myöntämiseen nähden. Palkkalautakunnan mielestä olisi virkavapauden saamisen ehdoksi siis nimenomaan määrättävä, että viranpitäjän sairaus lääkärintodistuksen mukaan todella on sitä laatua, että hän on kokonaan kykenemätön virkaansa toimittamaan. Tällaisissa todellisissa ja vaikeissa sairaustapauksissa tulisi viranpitäjän edelleenkin saada nauttia palkkaetunsa lyhentämättöminä aina kahden kuukauden kuluessa. Sitä vastoin ei ilman tuntuvaa palkanlyhennystä tai palkkaetujen täydellistä pidättämistä olisi myönnettävä virkavapautta yleistä terveyden hoitamista varten, eikä myöskään yksityisasiain hoitoa tai erikoisia tehtäviä varten.

Ehdotuksen toteuttamisen aiheuttamat kustannukset.

Palkkalautakunnan toimittamien laskelmien mukaan tarvitaan, edellyttäen että vuonna 1922 kaupungin viranpitäjille suoritetaan samat palkkaukset kuin vuonna 1921, varoja seuraavasti:

Vakinaisten viranpitäjien palkkauksiin	6,673,000: —		
Kalliinajanlisäyksiin lapsiavustuksineen	20,100,000: —	26,773,000: —	
Yhteismäärärahasta palkkatuille viranpitäjille	2,650,000: —		
Kalliinajanlisäystä lapsiavustuksineen	4,900,000: —	7,550,000: —	34,323,000: —
Vesijohtolaitoksen viranpitäjäin palkkauksiin:			
vakinaisille	100,000: —		
ylimääräisille	146,000: —		
Kalliinajanlisäyksiin lapsiavustuksineen	800,000: —	1,046,000: —	
Kaasulaitoksen, samoin:			
vakinaisille	76,360: —		
ylimääräisille	264,000: —		
Kalliinajanlisäyksiin lapsiavustuksineen	1,000,000: —	1,340,360: —	
Sähkölaitoksen, samoin:			
vakinaisille	80,000: —		
ylimääräisille	618,000: —		
Kalliinajanlisäyksiin lapsiavustuksineen	2,000,000: —	2,698,000: —	5,084,360: —
		Yhteensä	39,407,360: —

Nyt laaditun ehdotuksen toteuttaminen vaatisi, edellyttäen että perusasteen mukaiset palkkaukset suoritettaisiin koko vuonna ja huomioon ottaen ettei mitään supistuksia tehtäisi naimattomille tuleviin ikälisäyksiin, lisävaroja seuraavasti:

Vakinaisille viranpitäjille (26.25 %)	7,023,000: —
Yhteismäärärahoista palkatuille (20 %)	1,510,000: —
Vesijohtolaitosta varten kaikkiaan (25 %)	265,000: —
Kaasulaitosta » » »	335,000: —
Sähkölaitosta » » »	675,000: —
Lisäystä yhteensä Smk	9,808,000: —

eli siis tasaluvuin 9,800,000 markkaa.

Edellä olevien laskelmien selitykseksi on mainittava että, vaikka kaikille viranpitäjille on kussakin palkkaluokassa ehdotettu samansuuruinen korotus, ei

määrärahoja, siihen nähden että yhteismäärärahasta palkattavien viranpitäjien lukumäärää voitaneen 1922 vuoden kuluessa supistaa, lisäystä ole otettu aivan saman prosenttimäärän mukaan kuin vakinaisille viranpitäjille.

Edelleen on huomattava, että ehdotettu liukuva palkkausjärjestelmä tekee mahdolliseksi palkkausten yleisen alentumisenkin. Kun siirtyminen palkkausten perusasteesta yhtä astetta alempaan vähentää yleistä palkkausten määrää 8 ¼ %:lla eli noin 3,900,000 markalla ja koska voitaneen laskelmissa edellyttää, että palkkaukset puolen vuoden aikana voidaan suorittaa asteen P — 1 mukaan, syntyisi tästä kaupungin menoihin vastaava säästö, jonka suuruus voitaisiin arvioida 1,950,000 markaksi. Samoin voitaisiin, siinä tapauksessa että lisämenoa katsottaisiin liian suureksi, määrätä, että se elinkustannusindeksi, jonka mukaan liukuva palkkausasteikko sovellutetaan, on oleva esim. 4 % korkeampi kuin ehdotuksessa on edellytetty. Tällöin sovellutettaisiin palkkausastetta P—1 sen jälkeen kuin elinkustannusindeksi on laskenut 4 %:lla. Kuitenkin olisi joka tapauksessa määrättävä, että kaikki viranpitäjät v. 1922 saavat nauttia vähintäänkin samat palkkamäärät kuin v. 1921.

Kuten edellä olevasta käy ilmi, tarjoaa liukuvan palkkausasteikon sovelluttaminen monia mahdollisuuksia järjestää palkkaukset kaupungin maksukyvyn mukaan.

Jättäen työnsä tulokset Kaupunginvaltuuston käsiteltäviksi, liittää palkkalautakunta tähän seuraavat ehdotukset:

I.

Ehdotus Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkauksia ja eläkkeitä koskeviksi määräyksiksi.

1 §. Kaupungin menosääntöön merkityille viranpitäjille suoritetaan 1 päivästä tammikuuta 1922 lukien palkkausta ja eläkettä tähän liitettyjen luokittelujärjestelmäin, liukuvan palkkausasteikon ja palkkausluokitusten mukaan.

Palkkausten luokittelujärjestelmä Helsingin kaupungin menosääntöön merkittyjä viranpitäjiä varten (sivu 1*).

Helsingin kaupungin viranpitäjien eläkkeiden luokittelujärjestelmä (sivu 2*)

Helsingin kaupungin sivutoimena hoitavien virkojen palkkojen luokittelujärjestelmä (sivu 3*).

Taulukko osoittava palkkausten määrän eri hintatasojen vallitessa (sivu 4*).

Palkkaussääntöisten virkojen luokittelu (sivu 5*).

Virastojen palkkausluokittelu (sivu 20*).

Sivutoimien luokittelu (sivu 37*).

2 §. Kukin edellisessä pykälässä mainittu viranpitäjä kantaa palkkausta sen palkkausluokan mukaan, mihin hänen hoitamansa virka on merkitty kuulumaan.

Jos viranpitäjän palkkaus tämän järjestelmän mukaan tulisi alhaisemmaksi kuin vuonna 1921, olkoon hän toistaiseksi oikeutettu kantamaan saman palkkauksen kuin mainittuna vuonna, kuitenkin sillä rajoituksella, että hän tämänkin ajan kuluessa on oikeutettu eläkkeeseen ainoastaan niiden perusteiden mukaisesti, mitkä uusi palkkausjärjestelmä edellyttää.

Viranpitäjä, joka pääviran ohella hoitaa muuta päävirkaa valtion tai yksityisessä palveluksessa ja jolle palkkalautakunta asianmukaisessa järjestyksessä on myöntänyt oikeuden nauttia virkaan tai toimeen kuuluvan menosäännön mukaisen palkkauksen siihen myönnettyine kalliinajanlisäyksineen, nauttikoon edelleenkin toistaiseksi saman palkkauksen kuin v. 1921.

Tehdyn esityksen johdosta ja sen johto- tai lautakunnan puoltosanan nojalla, jonka alainen edellisessä momentissa mainittu viranpitäjä on, voi palkkalautakunta poikkeustapauksissa määrätä tällaiselle viranpitäjälle toistaiseksi suoritettavaksi korkeintaan menosäännön mukaisen palkkauksen ilman ikäkorotuksia.

3 §. Ikälisäyksiä suoritetaan viranpitäjille heidän palvelusvuosiensa mukaan samassa palkkausluokassa, huomioon ottaen, että viranpitäjällä yleensä on sama oikeus lukea hyväkseen virkavuosia kuin tähänkin asti. Ikälisäysmääräysten sovelluttamista varten tulee asianomaisten lauta- ja johtokuntain pikimmiten tehdä esitys palkkalautakunnalle.

4 §. Liukuva palkkausasteikko sovellutetaan käytäntöön vuosineljänneksittäin seuraavien perusteiden mukaisesti:

a) Palkkausten perusasteena pidetään palkkausten luokittelujärjestelmään merkittyjä palkkauksia ikälisäyksineen, ja suoritetaan tämän perusasteen mukaiset palkkaukset vuosineljänneksen aikana ja niin kauan kuin Helsingin kaupungin kuukautinen elinkustannusindeksi, laskettuna vuoden 1914 tammi—heinäkuun elinkustannusindeksin ja valtioneuvoston vahvistamien, nykyään voimassa olevien perusteiden mukaisesti, keskimäärin vaihtelee 1,100 — 1,199 välillä.

b) Jos edellä mainittujen perusteiden mukaan laskettu elinkustannusindeksi on edellisen vuosineljänneksen kuukausina keskimäärin ollut 1,099—1,000 välillä, suoritetaan palkkaukset, niinikään vähintäänkin vuosineljänneksen aikana, palkkausasteen P—1 mukaan sekä vastaavasti, joko pienempinä tai suurempina, seuraavan asteikon mukaan:

Elinkustannusindeksin ollessa:	Sovellutetaan palkkausasteikkoa:
1499—1400	P + 3
1399—1300	P + 2
1299—1200	P + 1
1199—1100	P
1099—1000	P — 1
999— 900	P — 2
899— 800	P — 3

c) Kun siirtyminen alempaan palkkausasteeseen tulee toimeenpantavaksi, ilmoittakoon palkkalautakunta, oheenliittäen valmiin taulukon uusista palkka- ja ikälisäysmääristä kussakin palkkaluokassa, hyvissä ajoin siitä rahatoimikamarille, jonka asiana on, tarkistettuaan taulukon, määrätä alemmat palkat suoritettaviksi seuraavana vuosineljänneksenä sen jälkeen kuin elinkustannusindeksi on laskenut edellisen palkkausasteen edellyttämän määrän.

d) Kun siirtyminen ylempään palkka-asteeseen tulee toimeenpantavaksi, meneteltäköön niinkuin c) kohdassa on sanottu, mutta on rahatoimikamarin ennen määräyksen antamista ilmoitettava asiasta Kaupunginvaltuustolle tarvittavien lisävarojen osoittamista varten.

e) Edellä mainitut määräykset koskevat myöskin niitä viranpitäjiä, jotka uuden palkkaussäännön mukaan ovat asettuneet eläkkeelle, niin myös sivuviranpitäjiä.

5 §. Vapaa asunto ja lämpö on toistaiseksi rahaksi arvioitava seuraavien perusteiden mukaan:

1 huone	1,800	mk.	vuodessa
1 huone ja keittiö	3,000	»	»
2 huonetta ja keittiö	4,500	»	»
3 » » »	6,000	»	»

j. n. e. 1,500 markkaa jokaiselta seuraavalta huoneelta.

Vapaa ruoka arvioidaan niinikään toistaiseksi 400 markaksi kuukaudessa ja täysi hoito 750 markaksi kuukaudessa.

6 §. Perheenelatusapumaksua suoritetaan edelleenkin toistaiseksi samojen perusteiden mukaisesti kuin tähänkin asti, siis siten että päätoimena olevan viran pitäjälle annetaan, siinä tapauksessa että viranpitäjällä, paitsi itseään, on elätettävänä useampia kuin yksi henki, tuollaista apumaksua ja luetaan kunkin lisäksi olevan hengen osalle 120 markkaa kuukaudessa. Elatusvelvollisuuden laajuuteen nähden sovelletaan yleisen lain säännöksiä, kuitenkin siten, että elatusvelvollisuus lapsiin nähden lakkaa vasta näiden täytettyä 18 vuotta ja että palkkalautakunnalla on oikeus hellittävissä tapauksissa harkinnan mukaan myöntää elatusapumaksua muunkin viranpitäjälle läheisen henkilön osalta.

7 §. Yhteismäärärahoista palkattujen viranpitäjien palkat määrää palkkalautakunta asianomaisen viranomaisen esityksestä; ollen lautakunnan siinä katsottava, että semmoiselle viranpitäjälle tuleva palkkaus on kohtuullisessa suhteessa kaupungin menosääntöön merkityistä viroista maksettaviin palkkaetuihin.

8 §. Viranpitäjä, jolle on myönnetty henkilökohtaista palkan- tai palkkionlisäystä taikka joku muu etu, nauttikoon tätä etua ainoastaan sikäli kuin hänen palkkauksensa uuden palkkausjärjestelmän mukaan tulisi olemaan pienempi kuin vuonna 1921.

9 §. Palkkalautakunnan asiana on valvoa uuden palkkausjärjestelmän sovelluttamista sekä tarvittaessa tehdä sen johdosta aiheutuvia esityksiä kaupunginvaltuustolle.

Tätä tarkoitusta varten on palkkalautakunta oikeutettu käyttämään asiantuntijain apua.

II.

Ehdotus lokakuun 29 päivänä 1918 vahvistetun Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtoja koskevan säännön 8, 14, 15, 18 ja 20 §:n muuttamisesta.

8 §. Kaupungin menosääntöön merkitty kunnallinen viranpitäjä on oikeutettu saamaan sen palkan ja ne virkaiän mukaiset palkanlisäykset, mitkä palkkausten luokittelun mukaan eri hintatasojen vallitessa virkaan tai toimeen kuuluvat, kuitenkin seuraavin rajoituksin:

jos viranpitäjälle on osoitettu virka-asunto tahi sellainen asunto lämmityksineen ja muine etuineen, on näiden, samoin kuin kaikkien muidenkin luontoisetujen arvo käypien hintojen mukaan rahaksi arvioitava.

1. Jos asunto on erittäin hyvin varustettu ja muuten erinomaisessa kunnossa, voi rahatoimikamari asianomaisen johto- tai lautakunnan esityksestä määrätä siitä suoritettavan korvauksen enintään 10 % keskimääräistä arviota korkeammaksi, samoinkuin päinvastaisessa tapauksessa korkeintaan yhtä paljon alhaisemmaksi.

2. Kasvatuslaitosten ja muiden niihin verrattavien laitosten viranpitäjien asuntoedut arvioidaan ylempänä mainittujen perusteiden mukaisesti, kuitenkin

siten, että vähäisemmät puutarha- y. m. edut katsotaan sisältyvän itse vuokramääriin.

3. Muut luontoisedut ovat samoin rahaksi arvioitavat käypien hintojen mukaan, ei kuitenkaan teknillisten laitosten viranpitäjille jo myönnettyä vapaata kaasua ja sähköä, jotka edelleenkin saadaan ilman korvausta nauttia.

Luontoisedut ovat sovelluttamalla edellä mainittuja perusteita ja huomioon ottaen käyvät hinnat vuosittain, viimeistään ennen marraskuun loppua rahaksi arvioitavat.

Samoin on arvio tarkistettava joka kerta kuin yleisen hintatason muuttuminen aiheuttaa siirtymisen palkkausten perusasteesta toiseen palkkausasteeseen tai tästä asteesta takaisin perusasteeseen.

Näin arvioituja luontoisetuja vastaava määrä on kuukausittain vähennettävä asianomaisten viranpitäjäin palkkauksesta. Virkaloma ei aiheuta muutosta suoritettavaan vähennykseen.

Viranpitäjä olkoon oikeutettu virkaiän nojalla myönnettyyn palkanlisäykseen ainoastaan samassa palkkaluokassa, kuitenkin sillä poikkeuksella, että hän ylempään palkkaluokkaan siirtyessään saa, siinä tapauksessa että alkupalkka tässä luokassa olisi alhaisempi kuin se palkka, minkä hän ikäkorotuksineen jo kantaa alemmassa palkkaluokassa, pitää saavuttamansa palkkaedut, mutta saa uudessa toimessaan ikäkorotuksia vasta sen jälkeen kuin ne nousevat yli hänen saavuttamansa palkkausmäärän. Viranpitäjä, joka siirtyy ylemmästä palkkausluokasta alempaan, olkoon sitä vastoin ikäkorotukseen nähden oikeutettu hyväkseen lukemaan edellisessä palkkaluokassa palvelemansa ajan.

Viranpitäjän oikeuden palkankorotukseen määrävuosien palveluksesta tutkii ja ratkaisee asianomaisen viranomaisen esityksestä palkkalautakunta, ollen kuitenkin, jos on poikettava näistä yleisistä ehdoista ja määräyksistä, asia alistettava kaupunginvaltuuston tutkittavaksi.

Aikaa, jonka kuluessa viranpitäjä on nauttinut virkalomaa tahi virkavapautta ellei se ole ollut kuutta kuukautta pitempi kalenterivuotta kohti, älköön palvelusajasta poisluettako, jota vastoin virkavapauden ollessa pitempi ylimenevä aika on pois luettava.

Palkankorotus luetaan lähinnä sen jälkeisen kuukauden 1 päivästä, jona korotuksen nauttimiseen nähden säädetyt ehdot on täytetty.

Viranpitäjä olkoon oikeutettu palkankorotuksen saamiseksi tässä säännössä mainittujen perusteiden mukaan lukemaan hyväkseen sen ajan, mikä ennen muutettujen palkkausehtojen voimaan astumista on kulunut kuhunkin virkaan tulemisesta lähtien.

14 §. Viranpitäjälle, jolle kuuluu vapaa ruoka, mutta joka ilmeisesti ei voi käyttää tätä etua hyväkseen, voi palkkalautakunta myöntää oikeuden tätä etua vastaavaan korvaukseen vahvistetun luontoisetujen arvion mukaan ja huomioon ottaen tästä muutoksesta kaupungille ehkä aiheutuvan tappion. Tätä oikeutta älköön kuitenkaan sovellutettako kesälomiin.

15 §. Viranpitäjällä, niin myös sivuviranpitäjällä, jolla toimessaan on päivittäinen kanslia-aika, on oikeus mahdollisuuden mukaan saada yhden viikon loma oltuaan 6 kuukautta, kahden viikon loma oltuaan yhden vuoden, kolmen viikon loma oltuaan kaksi vuotta sekä vuosittain kuukauden loma oltuaan kolme vuotta tai sitä pitemmän ajan kunnan palveluksessa. Kaupungin muut viranpitäjät ovat asianomaisten johto- tai lautakuntien määräysten mukaan mahdollisuuden mukaan velvolliset hoitamaan lomalla olevan viranpitäjän tehtävät, mikäli ne

ovat kiireellistä laatua tai muuten välttämättä loma-ajan kuluessa suoritettavat. Tällaisen velvollisuuden voi rahatoimikamari ulottaa toisenkin johto- tai lautakunnan alaisiin viranpitäjiin.

Ellei virkalomaa voida järjestää touko—syyskuun ajaksi, olkoon vähintäänkin kolme vuotta kunnan palveluksessa ollut viranpitäjä oikeutettu saamaan loka-huhtikuun välisenä aikana lomaa viisi viikkoa.

Ellei viranpitäjälle, joka on ollut vähintäänkin kolme vuotta kunnan palveluksessa, voida järjestää virkalomaa ilman erityistä viransijaista, määrätköön asianomainen viranomainen sellaisen palkkiota vastaan, joka on kokonaan osoitettava maksettavaksi virkaa hoitamaan määrätylle sijaiselle. Asianomaisen viranomaisen asiana on kaupunginvaltuustolta hankkia määräraha tällaisen tapauksen varalta.

18 §. Jos viranpitäjä lääkärintodistuksen mukaan sairauden takia on kokonaan kykenemätön virkaansa toimittamaan, on hänellä oikeus enintään kahden kuukauden aikana nauttia palkkaetunsa vähentämättöminä. Jos sairautta kestää kauemmin, tulee asianomaisen viranomaisen kaupunginvaltuustolle tehdä esitys siitä, saako hän edelleen nauttia palkkaansa ja minkä verran.

Jos viranpitäjä anoo virkavapautta raskauden johdosta, terveytensä hoitamista, yksityisasioitaan tai erikoista tehtävää varten, voidaan anomukseen suostua ehdolla että viranpitäjä palkkaa sijaisen, jonka asianomainen viranomainen voi sellaiseksi hyväksyä. Rahatoimikamarin asiana on, palkkalautakuntaa kuultuaan, ratkaista, saako viranpitäjä tämän ajan kuluessa nauttia palkkaansa ja minkä verran.

20 §. Jokainen viranpitäjä, joka heinäkuun 1 päivän 1922 jälkeen, jolloin uusi palkkaussääntö astuu voimaan, tulee virkaan kunnan palveluksessa, on velvollinen alistumaan edellä oleviin ehtoihin ja määräyksiin.

Viranpitäjä, jolla aikaisemmin on ollut palkkaussääntöön merkitty toimi, on niinikään velvollinen alistumaan muutettuihin ehtoihin ja määräyksiin, ellei hän kuukauden kuluessa siitä päivästä lukien, jolloin muutokset on vahvistettu noudatettaviksi, ole sanonut itseänsä irti toimestaan.

III.

Ehdotus 1 ja 2 kohdan muuttamiseksi lokakuun 29 päivänä 1918 annetun Helsingin kaupungin palveluksessa olevien viranpitäjäin eläkeperusteissa.

1. Jokainen kaupungin palveluksessa oleva vuosi- tai kuukausipalkkainen viranpitäjä on virkaeroa ottaessaan, jos on tullut 63 vuoden ikään ja kaupungin palveluksessa nuhteettomasti ollut 30 vuotta, oikeutettu jäljellä olevaksi eliniäkseen saamaan kaupungilta eläkettä, jonka suuruus kussakin palkkausluokassa on 35 % hänen silloisista palkkaeduistaan ynnä 5,000 markkaa.

2. Jos viranpitäjä todistetaan työhön kykenemättömäksi tai omatta syyttänsä on pakotettu eroamaan toimestaan, ennenkuin hän on saavuttanut täydet ikä- tai virkavuodet, olkoon niinikään oikeutettu saamaan eläkettä, jonka kokonaismäärä lasketaan edellisessä pykälässä mainittujen perusteiden mukaisesti ja suoritetaan asianomaiselle seuraavan asteikon mukaan:

15	vuoden	palveluksesta	15/30	täydestä	eläkkeestä,
16	»	»	16/30	»	»
17	»	»	17/30	»	»

18	vuoden	palveluksesta	18/30	täydestä	eläkkeestä,
19	»	»	19/30	»	»
20	»	»	20/30	»	»
21	»	»	21/30	»	»
22	»	»	22/30	»	»
23	»	»	23/30	»	»
24	»	»	24/30	»	»
25	»	»	25/30	»	»
26	»	»	26/30	»	»
27	»	»	27/30	»	»
28	»	»	28/30	»	»
29	»	»	29/30	»	»
30	»	»	täysi eläke.		

Palolaitoksen päällystö, alipäällystö ja miehistö saavat 1 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisen täyden eläkkeen 50 vuotta täytettyään ja 25 vuotta virassa oltuaan sekä edellisessä kappaleessa mainituissa tapauksissa seuraavan asteikon mukaan:

15	vuoden	palveluksesta	150/300	täydestä	eläkkeestä
16	»	»	165/300	»	»
17	»	»	180/300	»	»
18	»	»	195/300	»	»
19	»	»	210/300	»	»
20	»	»	225/300	»	»
21	»	»	240/300	»	»
22	»	»	255/300	»	»
23	»	»	270/300	»	»
24	»	»	285/300	»	»
25	»	»	täysi eläke		

Sairaanhoidossa palvelevat hoitajattaret sekä houruinhoitajat saavat 1 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisen täyden eläkkeen 50 vuotta täytettyään ja 20 vuotta virassa oltuaan sekä toisen kohdan ensimmäisessä kappaleessa mainituissa tapauksissa seuraavan asteikon mukaan:

10	vuoden	palveluksesta	150/300	täydestä	eläkkeestä
11	»	»	165/300	»	»
12	»	»	180/300	»	»
13	»	»	195/300	»	»
14	»	»	210/300	»	»
15	»	»	225/300	»	»
16	»	»	240/300	»	»
17	»	»	255/300	»	»
18	»	»	270/300	»	»
19	»	»	285/300	»	»
20	»	»	täysi eläke.		

Kaupungin poliisilaitoksen virka- ja palvelusmiesten eläkeoikeudesta on voimassa mitä siitä on säädetty tai vast'edes erittäin säädetään.

Jos viranpitäjä kuuluu toiseen eläke- kuin palkkaluokkaan, on eläkkeen suuruuden määräämistä varten hänen palkkansa laskettava eläkeluokkaa vastaavan palkkaluokan mukaisesti.

Lopuksi saa palkkalautakunta kunnioittaen ilmoittaa, että se yhdessä lisäjäsentensä kanssa on yksimielisesti hyväksynyt Valtuustolle täten jätetyt ehdotukset, ilmoittaen kuitenkin lautakunnan jäsenet, kansanedustajat, tohtori Ailio ja taloudenhoitaja Halme sekä herra Lyly, että heidän mielestään P-asteen mukaiset palkkaukset olisivat viranpitäjille suoritettavat Helsingin kaupungin elinkustannusindeksin ollessa 1,300—1,200, joten siis v. 1922 alusta palkkaukset olisivat suoritettavat asteikon P—1 mukaan. Niinikään katsovat mainitut jäsenet puolestaan, että naimattomille viranpitäjille olisi maksettava ainoastaan 50 % ehdotetuista ikälisäyksistä. Heidän tähän liitetyssä lausunnossan olevaa ehdotusta kaupungin työmiesten palkkausten uudelleen järjestämisestä ei palkkalautakunta asian laatuun nähden ole katsonut voivansa ottaa käsittelyn alaiseksi.

Valtuuston valmisteluvaliokunnan palkkalautakunnalle lausunnon antamista varten lähettämät esitykset ja anomukset palkkausten parantamisesta palautetaan tämän ohella.

Helsingissä, 29 päivänä joulukuuta 1921.

Palkkalautakunnan puolesta:

Ilmari Killinen.

Einar von Bonsdorff.

Liite II.

Eriävä mielipide.

Pyydämme merkitä seuraavissa kohdin eriävän kantamme kaupungin virkamiehiä koskevan ehdotetun uuden palkkausjärjestelmän suhteen.

Runkona koko järjestelmälle ovat eri palkkausluokissa ja eri hintatasojen vallitessa suoritettavaksi ehdotetut palkkausmäärät, joista yleissilmäyksen antaa ehdotuksen loppuun (s. 4*) liittyvä taulukko. Tämän mukaan tulisi koko ehdotuksen toteuttaminen suunniteltuine ikälisineen, eläkkeineen j. n. e. vaatimaan lähes 10-miljoonaa markkaa enemmän kuin nykyisen palkkausjärjestelmän mukaan. Ehdotus merkitsee siis ei ainoastaan uutta palkkauksenjärjestelyä, vaan

myös sangen tuntuvaa palkkausmääräin korotusta. Jos se voitaisiin toteuttaa, olisi Helsinki tässä suhteessa miltei ihanne-esikuvana meidän oloissamme. On myönnettävä, että virkamiesten palkkaus kaupungin oman edun kannalta on useissa kohdin pikaisen ja osiksi suurenkin parannuksen tarpeessa. Mutta samalla on huomioon otettava, kuten ehdotuksen perusteluissa on esitetty, myös kaupungin maksukykyä, s. o. veromaksajain säästämistä liian raskaalta verotaakalta. Niinikään on huomioon otettava, että virkamiesten palkkauksen järjestely ja parannus meidän mielestämme luonnollisesti edellyttää kaupungin palveluksessa olevain työläistenkin palkkauksen järjestelyä ja parannusta. Muuten tulisi epäsuhde virkamiesten ja työmiesten palkkausoloissa liian räikeäksi. Tosin voidaan sanoa, että työmiesten palkat sodan aikana ovat nopeammin nousseet kuin virkamiesten, mutta ne olivatkin jääneet siinä määrässä jäljelle, että työmiesten ynnä heidän perheittensä toimeentulo oli uhattuna. Lisäksi on vielä varteen otettava, että kaupungin menoarviossa kuluvaksi vuodeksi virkamiesten palkkauksien parannukseen on varattuna 5 miljoonan markan erä.

Puheena olevaan palkkausjärjestelyehdotukseen ei voi tehdä osittaisia muutoksia särkemättä samalla koko järjestelmää. Mutta sellainen muutos on helposti tehtävissä, että perusasteeksi nykyisen hintatason vallitessa otetaan edellä mainitun taulukon sarekkeessa P—1 oleva asteikko. Siten olisi koko ehdotus toteutettavissa lähes 4 miljoonaa markkaa vähemmällä rahamäärällä, ja virkamiesten palkkauksessa tapahtuisi kuitenkin sangen tuntuva, tällä hetkellä tyydyttäväksi katsottava parannus. Vastedes voitaisiin asteikkoa tietenkin korottaa, mikäli olosuhteet vaativat ja sallivat. Mainittu muutos edellyttää vastaavia muutoksia ehdotettujen »Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkauksia koskevain määräysten» 4 §:ssä.

Pyydämme näin ollen ehdottaa:

että perusasteikoksi nykyisen hintatason vallitessa otetaan edellä mainitun taulukon sarekkeessa P—1 oleva asteikko, silmälläpitäen, etteivät palkkamäärät missään tapauksessa tule nykyisiä alemmiksi; ja

että ehdotettujen «Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkauksia koskevain määräysten» 4 § muutetaan vastaavaan muotoon.

Ehdotetun ikälisäysjärjestelmän suhteen on huomautettava, että sen tarkoituksena osittain on ollut, kuten ehdotuksen perusteluissa on esitetty, päästä korottamasta nykyisiä lapsiavustuksia, vaikka näitä on pidettävä sangen alhaisina. Ehdotettu ikälisäysten nopea saanti jo palvelusajan alkupuolella perustuu suureksi osaksi myös tarkoitukseen keventää monilukuisten perheiden toimeentuloa ja velvollisuuksia lastensa kasvattajina. Jos ehdotettu ikälisäysjärjestelmä sellaisenaan hyväksyttäisiin myös naimattomiin viranpitäjiin, sekä naisiin että miehiin nähden, tulisivat he suhteellisesti edullisempaan asemaan kuin naineet virkailijat, varsinkin kun heidän toimeentulonsa uuden palkkausjärjestelyn nojalla muutenkin tulisi parannetuksi. Tältä yhteiskunnan kannalta katsoen olisi väärin, jos naineet ja naimattomat viranpitäjät saisivat yhtä suuren ikälisäyksen.

Pyydämme sen vuoksi ehdottaa,

että »Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia palkkauksia koskeviin määräyksiin» otettaisiin seuraava uusi (10:s) pykälä:

»Naimaton viranpitäjä on oikeutettu saamaan ainoastaan 50 % luokittelujärjestelmän mukaista ikälisäystä, ellei hän ole leski, jolla on yksi tai useampia alaikäisiä lapsia.»

Helsingissä, 29 päivänä joulukuuta 1921.

Julius Ailio. **A. F. Lyly.** **Aatu Halme.**

Liite III.

Ote pöytäkirjasta, joka tehtiin Helsingin kaupungin lisätyn palkkalautakunnan kokouksessa joulukuun 23 päivänä 1921.

1 §.

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen edustajain, kamreeri O. Paldanin, kansakoulutarkastaja Matti Pesosen ja kamreeri Georg Weckmanin, ruotsinkielisten kansakoulujen opettajiston edustajain, kansakoulunopettajain Algot Janssonin ja A. Kronströmin, suomenkielisten kansakoulujen opettaja-yhdistyksen edustajan, kansakoulunopettaja Alpo Noposen sekä Helsingin kaupungin kunnallisyhdistyksen edustajain, kaupunginpalvelija K. G. Lindqvistin ja lihantarkastuksen kaitsija V. Meriläisen läsnä ollessa otettiin tarkistettavaksi esittelijäsihteeri Y. Loimarannan ehdotus kaupungin viranpitäjäin palkkojen uudestaan järjestämiseksi.

Tämän keskustelun tuloksena merkittiin, että edellä mainitut edustajat paitsi erinäisiä pienempiä muistutuksia viranpitäjäin luokituksen suhteen, pääasiassa katsoivat voivansa hyväksyä ehdotetun palkkausjärjestelmän; kuitenkin ilmoitti maisteri Pesonen, että virkamiesyhdistys puolestaan ehdottaisi sellaista menettelytapaa noudatettavaksi, että palkkalautakunta hankkisi eri virastojen lausunnot ehdotuksen johdosta, minkä jälkeen yhdistysten edustajille annettaisiin uudestaan tilaisuus lausua mielensä asiassa. Edelleen ehdotti maisteri Pesonen omasta puolestaan, että ehdotus, mikäli se koski ikäkorotus-, perheenelatusapu- ja eläkeoikeutta, sovellutettaisiin vastaamaan kansakoululaitoksen kustannuksista 15 päivänä huhtikuuta 1921 annetussa laissa tässä suhteessa annettuja määräyksiä.

Tämän jälkeen luettiin virkamiesten yhdistyksen edustajan, kaupunginreviisori G. Winterin sekä suomenkielisten kansakoulujen opettajayhdistyksen edustajan, neiti Olga Oinolan, palkkalautakuntaan lähettämät seuraavat, tähän liitetyt kirjelmät:

HELSINGIN
KAUPUNGINREVIISORI.

Helsingissä, jouluk. 23 p:nä 1921.

Palkkalautakunnalle.

Kuumetaudin estämänä saapumasta lisätyn palkkalautakunnan kokoukseen pyydän virkamiesyhdistyksen edustajana palkanjärjestelykysymyksestä lausua seuraavaa:

Kokouskutsussa on lautakunnan sihteeri ilmoittanut, mikäli minä sen käsitin puhelimessa oikein, että esittelijäsihteeri Loimarannan mietintö tulee siellä julkiluettavaksi ja käsiteltäväksi sekä sen jälkeen valmis ehdotus jo lähipäivinä Kaupunginvaltuustolle annettavaksi. Kaupunginvaltuuston kahtena eri kertana tekemäin päätösten mukaan on asianomaisten liittymäin edustajilla ollut oikeus ottaa osaa yleisen palkanjärjestelyehdotuksen laadintaan. Edustajille ei kuitenkaan ole suotu tilaisuutta ottaa semmoista osaa työhön, mikä olisi näiden päätösten hengen ja tarkoituksen mukainen. Viime keväänä on meidät kutsuttu ja olemme olleet saapuvilla yhdessä ainoassa kokouksessa, jossa herra Loimaranta esitti eräitä periaatteellisia näkökohtia, ja oli meillä silloin tilaisuus, niin hyvin kuin aivan valmistumattomina kykenimme, lausua mielemme. Muita asiakirjoja kuin suunniteltujen palkkaluokkain ja näiden palkkamääräin osoittavan taulun sekä muutama päivä takaperin valmiin ehdotuksen viranpitäjäin sijoittamiseksi eri palkkaluokkiin emme ole saaneet vastaanottaa. Lienee asian luonnossa, että jokaiselle yksityiselle tai ryhmälle, jonka on tähän asiaan puututtava, olisi sekä hyvissä ajoin suotava tilaisuus mitä tarkimmin perehtyä esillä oleviin asiakirjoihin ja perusteltuihin ehdotuksiin että myös harkinnan toimitettuaan saada lausua mielensä asian kaikista yksityiskohdista. Meiltäkään ei puutu runsasta, koottua ja valaisevaa aineistoa tämän kysymyksen, eritoten palkkaluokituksen, käsittelemiseen ja onnelliseen ratkaisemiseen, josta aineistosta asianomaisella ehdotuksentekijällä ainakaan osittain ei näy olleen tietoa tai josta asiallisia perustietoja ainakaan ei näy tulleen käytäntöön.

Sille, joka on lähemmin perehtynyt tähän asiaan, on selvä, että tuhatkuntaisen virkailijajoukon yleinen palkanjärjestely on mitä vaikeimpia kysymyksiä, eikä minun varman käsitykseni mukaan semmoista tehtävää voida ratkaista tyydyttävästi alustavassakaan muodossa tähänastisella tavalla. Tämän palkanjärjestelyn aikaansaaminen, jolla on suunnaton ja laajakantoinen merkitys kunnalle ja sen palkansaajille, vaaditaan pääkaupungin laajan kunnallisen hallintokoneiston perinpohjaista tuntemusta, jommoisten tietojen hankkimiseen vaaditaan monivuotinen työ sekä ainakin jonkin verran kokemusta eri hallintoaloilla.

Esimerkkinä kaikin puolin oikeasta menettelystä samantapaisessa asiassa esiintyy mielestäni se erittäin asiallinen, tunnontarkka ja valaiseva työ, jonka Tukholman kaupungin palkanjärjestelykomitea on suorittanut viime vuonna siellä yleistä palkanjärjestelyä toimeenpantaessa (Bihang n:o 75 till Stadskollegiets i Stockholm utlåtanden och memorial för år 1920).

Kun minun käsitykseni mukaan myöskin Kaupunginvaltuuston päätös asianomaisten viranpitäjäyhdistysten hartaiden toivomusten jälkeen, että hei-

dän edustajilleen suotaisiin osallisuus täkäläisen yleisen palkanjärjestelyn toimeenpanoa tarkoittavassa alustavaan työhön siten on sivuutettu, täytyy minun sitä vastaan panna vastalauseeni.

Samalla pyydän, että tämä ilmoitus saatettaisiin kokouksen tiedoksi sekä otettaisiin pöytäkirjaan tai liitettäisiin asianomaisiin asiakirjoihin.

Kunnioittaen

Gunnar Winter.

Helsingin kaupungin palkkalautakunnalle.

Koska allekirjoittaneelle on annettu tilaisuus lausua kantansa sen ehdotuksen johdosta, minkä palkkalautakunnan asettama komitea kunnan viranomaisten palkkojen järjestelyksi on laatinut, pyydän mielipiteenäni esiintuoda seuraavaa:

Noin viisitoista vuotta sitten asetti Helsingin Kaupunginvaltuusto komitean kansakoulunopettajien palkkojen järjestämiseksi, ja on sittemmin asia ollut vireillä yhtämittaa kymmenen vuoden aikana, kunnes kansakoulujen opettajiston palkkausasia sai uuden vaiheen tultuaan yhdistetyksi kunnan muiden viranomaisten palkkakysymykseen. Asiapapereita selaillessa huomaa, että palkankorotusanomuksia perustellessa aina samat näkökohdat ovat olleet määräävinä, nimittäin lisääntyvät, vuosi vuodelta nousseet elinkustannukset ja niihin nähden riittämättömät palkat. Samalla on merkille pantava, miten kansakoulunopettajien palkkoja järjesteltäessä on otettu huomioon ei työn laatu: opettajan tehtävä samojen pätevyysehtojen vallitessa, vaan ennen kaikkea sukupuoli: mies- tai naisopettaja, ja se on määrännyt viranhaltijan palkan suuruuden. Tämä seikka on edelleen otettu lähtökohdaksi Helsingin kaupungin kansakoulunopettajiin nähden mietinnössä, minkä Helsingin kaupungin palkkalautakunnan asettama komitea kunnan viranomaisten palkkojen järjestelyksi on julkaissut siitä huolimatta, että naisopettajat yksimielisesti lukuisissa kirjelmissään Valtuustolle tai sen asettamille komiteoille ovat julkilausuneet mielipiteenään periaatteen: samasta työstä on maksettava sama palkka.

Edellisen lisäksi mainittakoon, että Valtuuston asettama komitea opettajien palkkojen järjestämiseksi v. 1908 asetti ehdotuksessaan ylemmän kansakoulun mies- ja naisopettajat palkkaetuihin nähden yhdenvertaisiksi, johon mielipiteeseen silloinen kansakoulunjohtokunta yhtyi. Myöskin suomen- sekä ruotsinkielisten kansakoulujen tarkastajat lausuivat samansuuntaisen periaatteen Valtuustolle jättämässään lausunnossa. Mutta nyttemmin, kun Helsingin kaupunkikunta järjestää viranomaistensa palkat vakinaisiksi, ei enää voitane katsoa ajan hengen mukaiseksi asettaa eri palkkausluokkaan mies- ja naisopettajat, josta toimenpiteestä johtuisi edellisen lisäksi kansakoulunopettajien luokittelu eläkkeeseenkin nähden eri ryhmiin, kuten ehdotuksesta näkyy. Tämä olisi vastoin sitä periaatetta, minkä palkkalautakunta jo viime keväänä pitämässään kokouksessa periaatteessa yksimielisesti omaksui ehdottaen sekä alemman että ylemmän kansakoulun opettajille yhtäläisen eläkkeen.

Yhtäläisyysperiaate palkoissa ei nykyäänkään ole aivan vieras Helsingin kansakoululaitoksessa; maksetaanhan jatkoluokkien sekä mies- että naisopettajille, johtajille ja johtajattarille yhtäläinen palkka; samoin nauttivat ylitunneista ylemmän koulun opettajat sukupuoleen ja perhesuhteisiin katsomatta saman palkkion. Ja eritoten kun oppivelvollisuuslaki valtion suorittamassa osuudessa kansakoulunopettajien palkkauksessa on asettunut yhdenvertaisuuden kannalle, ei mielestäni Helsingin kaupunkikunnalla olisi syytä ottaa takaaskelta sellaista kuin palkkalautakunnan asettama komitea ehdottaa. Senvuoksi pyydän mielipiteenäni arvoiselle palkkalautakunnalle lausua:

1) että lautakunta oikeudenmukaista periaatetta noudattaen ehdottaisi ylemmän kansakoulun sekä mies- että naisopettajille yhtäläiset palkat;

2) että alemman kansakoulun opettajattarien palkat korotettaisiin samassa suhteessa ottaen huomioon alemman koulun pienempi tuntimäärä; ja

3) että eläkkeeseen nähden kaikille Helsingin kansakoulun opettajille myönnettäisiin samat edut.

Helsingissä, jouluk. 20 p. 1921.

Olga Oinola
kansak. opettajatar.

Kuten yllä.

Vakuudeksi:
Einar von Bonsdorff.

Palkkausten luokittelujärjestelmä Helsingin kaupungin palkkasääntöön merkittyjä viranpitäjiä varten.

Klassificering av lönerna för Helsingfors stads å stat upptagna befattningshavare.

Luokka. — Klass.	Pohjapalkka kuukaudessa. — Grundlön per månad.	Virka-iän mukainen palkanlisäys kuukaudessa. — Ålderstillägg per månad.	Virka-iän mukainen palkanlisäys prosentteina alkupalkasta. — Ålderstillägg i % av grundlönen.	Virka-iän mukaisista palkanlisäystä myönnetään allamainittujen virkavuosien jälkeen. — Ålderstillägg beviljas efter en tjänstetid av nedanstående antal år.	Kuukausipalkka allamainittujen virkavuosien jälkeen. Månadslön efter nedanstående antal tjänsteår.									Lopullinen palkka prosentteina pohjapalkasta. — Slutlönen i % av grundlönen.	Vuosipalkka. Årslön.		Luokka. — Klass.
					1	2	3	4	5	6	7—9	10—11	12—14	15		Pohjapalkka. Grundlön.	Lopullinen palkka. Slutlön.	
1	900	90	10,0	1,3,5,7,10	990	990	1,080	1,080	1,170	1,170	1,260	1,350	1,350	1,350	150,0	10,800	16,200	1
2	1,000	100	10,0	„	1,100	1,100	1,200	1,200	1,300	1,300	1,400	1,500	1,500	1,500	150,0	12,000	18,000	2
3	1,150	100	8,7	2,4,7,10,12	1,150	1,250	1,250	1,350	1,350	1,350	1,450	1,550	1,650	1,650	143,5	13,800	19,800	3
4	1,300	110	8,5	„	1,300	1,410	1,410	1,520	1,520	1,520	1,630	1,740	1,850	1,850	142,3	15,600	22,200	4
5	1,450	120	8,3	2,4,7,10,15	1,450	1,570	1,570	1,690	1,690	1,690	1,810	1,930	1,930	2,050	141,5	17,400	24,600	5
6	1,600	150	9,4	3,6,10,15	1,600	1,600	1,750	1,750	1,750	1,900	1,900	2,050	2,050	2,200	137,5	19,200	26,400	6
7	1,800	150	8,3	„	1,800	1,800	1,950	1,950	1,950	2,100	2,100	2,250	2,250	2,400	133,3	21,600	28,800	7
8	2,000	160	8,0	„	2,000	2,000	2,160	2,160	2,160	2,320	2,320	2,480	2,480	2,640	132,0	24,000	31,680	8
9	2,200	170	7,7	„	2,200	2,200	2,370	2,370	2,370	2,540	2,540	2,710	2,710	2,880	131,0	26,400	34,560	9
10	2,500	185	7,4	„	2,500	2,500	2,685	2,685	2,685	2,870	2,870	3,055	3,055	3,240	129,5	30,000	38,880	10
11	2,800	275	9,8	3,7,12	2,800	2,800	3,075	3,075	3,075	3,075	3,350	3,350	3,625	3,625	129,5	33,600	43,500	11
12	3,100	300	9,7	„	3,100	3,100	3,400	3,400	3,400	3,400	3,700	3,700	4,000	4,000	129,0	37,200	48,000	12
13	3,400	325	9,5	„	3,400	3,400	3,725	3,725	3,725	3,725	4,050	4,050	4,375	4,375	128,5	40,800	52,500	13
14	3,800	325	8,6	„	3,800	3,800	4,125	4,125	4,125	4,125	4,450	4,450	4,775	4,775	125,7	45,600	57,300	14
15	4,200	350	8,3	„	4,200	4,200	4,550	4,550	4,550	4,550	4,900	4,900	5,250	5,250	125,0	50,400	63,000	15
16	4,600	350	7,6	„	4,600	4,600	4,950	4,950	4,950	4,950	5,300	5,300	5,650	5,650	122,8	55,200	67,800	16
17	5,000	350	7,0	„	5,000	5,000	5,350	5,350	5,350	5,350	5,700	5,700	6,050	6,050	121,0	60,000	72,600	17
18	5,500	550	10,0	5,10	5,500	5,500	5,500	5,500	6,050	6,050	6,050	6,600	6,600	6,600	120,0	66,000	79,200	18
19	6,000	600	10,0	„	6,000	6,000	6,000	6,000	6,600	6,600	6,600	7,200	7,200	7,200	120,0	72,000	86,400	19
20	6,500	650	10,0	„	6,500	6,500	6,500	6,500	7,150	7,150	7,150	7,800	7,800	7,800	120,0	78,000	93,600	20

1*

Helsingin kaupungin viranpitäjien eläkkeiden luokittelujärjestelmä.

Klassificering av pensionerna för Helsingfors stads befattningshavare.

Luokka. Klass.	Peruspalkka vuodessa. Grundlön per år.	Loppupalkka vuodessa. Slutlön per år.	Täysi eläke = 35 % loppupalkasta + 5,000 mk. Full pension = 35 % av slutlönen + 5,000 mk.	Eläke prosentteina loppupalkasta. Pensionen i % av slutlönen.	Luokka. Klass.
1	10,800: —	16,200: —	10,670: —	65,86	1
2	12,000: —	18,000: —	11,300: —	62,78	2
3	13,800: —	19,800: —	11,930: —	60,25	3
4	15,600: —	22,200: —	12,770: —	57,52	4
5	17,400: —	24,600: —	13,610: —	55,33	5
6	19,200: —	26,400: —	14,240: —	53,94	6
7	21,600: —	28,800: —	15,080: —	52,36	7
8	24,000: —	31,680: —	16,090: —	50,79	8
9	26,400: —	34,560: —	17,100: —	49,48	9
10	30,000: —	38,880: —	18,610: —	47,86	10
11	33,600: —	43,500: —	20,225: —	46,49	11
12	37,200: —	48,000: —	21,800: —	45,42	12
13	40,800: —	52,500: —	23,375: —	44,52	13
14	45,600: —	57,300: —	25,055: —	43,73	14
15	50,400: —	63,000: —	27,050: —	42,94	15
16	55,200: —	67,800: —	28,730: —	42,37	16
17	60,000: —	72,600: —	30,410: —	41,89	17
18	66,000: —	79,200: —	32,720: —	41,31	18
19	72,000: —	86,400: —	35,240: —	40,79	19
20	78,000: —	93,600: —	37,760: —	40,34	20

Helsingin kaupungin sivutoimena hoidettavien virkojen palkkojen luokittelujärjestelmä.

Klassificering av lönerna för innehavare av Helsingfors stads bitjänster.

Luokka. — Klass.	Pohjapalkka kuukaudessa. Grundlön per månad.	Virka-iän mukainen palkanlisäys kuukaudessa. — Ålderstillägg per månad.	Virka-iän mukainen palkanlisäys prosentteina alkupalkasta. Ålderstillägg i % av grundlönen.	Virka-iän mukaista palkanlisäystä myönnetään allamainittujen virkavuosien jälkeen. — Ålderstillägg bevilljas efter en tjänstetid av nedanstående antal år.	Kuukausipalkka allamainittujen virkavuosien jälkeen. — Månadslön efter nedanstående antal tjänsteår.			Loppupalkka prosentteina alkupalkasta. — Slutlönen i % av grundlönen.	Vuosipalkka. Årslön.		Luokka. — Klass.
					3	6	9		Alkupalkka. Grundlön.	Loppupalkka. Slutlön.	
1	300	30	10,0	3, 6, 9	330	360	390	130,0	3,600	4,680	1
2	400	35	8,7	„	435	470	505	126,25	4,800	6,060	2
3	500	40	8,0	„	540	580	620	124,0	6,000	7,440	3
4	600	45	7,4	„	645	690	735	122,5	7,200	8,820	4
5	750	50	6,7	„	800	850	900	120,0	9,000	10,800	5
6	900	55	6,1	„	955	1,010	1,065	118,25	10,800	12,780	6
7	1,050	60	5,7	„	1,110	1,170	1,230	117,0	12,600	14,760	7
8	1,200	65	5,4	„	1,265	1,330	1,395	116,25	14,400	16,740	8
9	1,350	70	5,1	„	1,420	1,490	1,560	115,5	16,200	18,720	9
10	1,500	75	5,0	„	1,575	1,650	1,725	115,0	18,000	20,700	10

Taulukko

osottava palkkausten määrän eri hintatasojen vallitessa.

Tabell

utvisande avlöningsbeloppet vid olika prisnivåer.

Luokka. — Klass.	Aste. — Skala.							Luokka. — Klass.
	P—3	P—2	P—1	P	P+1	P+2	P+3	
	25—32 %	16—24 %	8—15 %	*Perusaste nykyisen hintatason vallitessa. Grundskala vid nuvarande prisnivå.*	8—15 %	16—24 %	25—32 %	
	nykyistä alemman hintatason vallitessa. vid en nedgång mot nuvarande prisnivå med				nykyistä ylemmän hintatason vallitessa. vid en stegring mot nuvarande prisnivå med			
	25—32 %	16—24 %	8—15 %		8—15 %	16—24 %	25—32 %	
1	675	750	825	*900*	975	1,050	1,125	1
2	750	835	915	*1,000*	1,085	1,165	1,250	2
3	860	960	1,055	*1,150*	1,245	1,340	1,440	3
4	975	1,085	1,195	*1,300*	1,405	1,515	1,625	4
5	1,085	1,210	1,330	*1,450*	1,570	1,690	1,815	5
6	1,200	1,335	1,470	*1,600*	1,730	1,865	2,000	6
7	1,350	1,505	1,650	*1,800*	1,950	2,095	2,250	7
8	1,500	1,670	1,835	*2,000*	2,165	2,330	2,500	8
9	1,650	1,835	2,020	*2,200*	2,380	2,565	2,750	9
10	1,875	2,085	2,295	*2,500*	2,705	2,915	3,125	10
11	2,100	2,340	2,570	*2,800*	3,030	3,260	3,500	11
12	2,325	2,590	2,845	*3,100*	3,355	3,610	3,875	12
13	2,550	2,840	3,120	*3,400*	3,680	3,960	4,240	13
14	2,850	3,175	3,485	*3,800*	4,115	4,425	4,730	14
15	3,150	3,510	3,855	*4,200*	4,545	4,890	5,210	15
16	3,450	3,840	4,220	*4,600*	4,980	5,350	5,680	16
17	3,750	4,175	4,585	*5,000*	5,415	5,800	6,140	17
18	4,125	4,590	5,045	*5,500*	5,955	6,355	6,710	18
19	4,500	5,010	5,505	*6,000*	6,495	6,885	7,260	19
20	4,875	5,425	5,965	*6,500*	7,035	7,410	7,800	20

Palkkasääntöisten virkojen luokittelu.

I palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 900: —; vuodessa Smk 10,800: —; 5 korotusta à 90 Smk kuukausittain 1, 3, 5, 7 ja 10 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,350: —; vuodessa Smk 16,200: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 10,670: —.

Maistraatin toinen julkinen notaari. Nauttii eläkettä XII l. mukaan.
Satamaliikennekonttorin parmaajainvanhin.
Satamaliikennekonttorin pakkaaja.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin vahtimestariapulainen.
Kallion haarakirjaston vahtimestariapulainen.

II palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,000: —; vuodessa Smk 12,000: —; 5 korotusta à 100 Smk kuukausittain 1, 3, 5, 7 ja 10 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,500: —; vuodessa Smk 18,000: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 11,300: —.

Maistraatin vahtimestari.
Kaupunginvaltuuston kanslian vahtimestariapulainen.
Satamakannantakonttorin konttorivahtimestari.
Satamakannantakonttorin koneenkäyttäjäapulainen.
Satamaliikennekonttorin kirjuriapulainen.
Tilastokonttorin vahtimestari.
Revisionikonttorin vahtimestari.
Rakennustarkastuskonttorin vahtimestari.
Terveydenhoitolautakunnan:
kansliapulainen,
päivystäjä,
vahtimestari.
Kaupunginkätilö.
Terveystoimiston konttoriapulainen.
Asuntotarkastuksen kanslia-apulainen.
Sairaalaylihallituksen kanslia-apulainen.
Sairaalain tiliviraston:
konekirjoittajatar,
konttoriapulainen,
inventtausapulainen,
vahtimestari.
Marian sairaalan:
sisätautien osaston alihoitajatar,
sisätautien osaston yöhoitajatar,
kirurgisen osaston alihoitajatar,
kirurgisen osaston yöhoitajatar,
lastenosaston alihoitajatar,
lastenosaston yöhoitajatar.

Kulkutautisairaalan:
alihoitajatar,
alihoitajattarena toimiva oppilas,
avustava liinavaatevaraston johtajatar,
puhelimenhoitajatar.
Kivelän sairaalan:
yleisen osaston alihoitajatar,
yleisen osaston yöhoitajatar,
mielisairaalaosaston alihoitajatar,
pesun apulaisjohtajatar,
avust. työnjohtajatar.
Nikkilän mielisairaalan:
alihoitajatar.
Humaliston sairaalan alihoitajatar.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston konttoriapulainen.
Oulunkylän lastenkodin lastenhoitajatar.
Kullan torpan lastenkodin nuor. lastenhoitajatar.
Harjutorin kauppahallin kaitsija.

III palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,150: —; vuodessa Smk 13,800: —; 5 korotusta à 100 Smk kuukausittain 2, 4, 7, 10 ja 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,650: —; vuodessa Smk 19,800: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 11,960: —.

Kaupunginvaltuuston kanslian apulaiskanslisti.
Rahatoimikamarin kanslian vahtimestariapulainen.
Satamakannantakonttorin:
vahtimestari,
hissilaitoksen koneenkäyttäjä,
koneenkäyttäjä.
Satamakonstaapeli.
Tilastokonttorin laskuapulainen.
Rakennustarkastuskonttorin apulaiskanslisti.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin puhtaaksikirjoittajatar ja kassanhoitajatar.
Terveystoimiston:
sairaanhoitajatar,
naisapulainen,
vahtimestari.
Marian sairaalan:
valvova yöhoitajatar,
sisätautien osaston osastohoitajatar,
sisätautien poliklinikan hoitajatar,
kirurgisen osaston osastohoitajatar,
kirurgisen osaston leikkaushoitajatar,

kirurgisen poliklinikan hoitajatar,
lastenosaston osastohoitajatar,
vahtimestari,
poliklinikkain vahtimestari,
ovenvartija.

Kulkutautisairaalan:
osastohoitajatar
desinfiointihoitajatar,
valvova yöhoitajatar,
sairaankuljetushoitajatar,
konttoriapulainen,
vahtimestari,
ovenvartija,
puuseppä.

Kivelän sairaalan:
yleisen osaston osastohoitajatar,
mielisairaalaosaston osastohoitajatar
mielisairaalaosaston hoitaja,
konttoriapulainen,
vahtimestari,
puuseppä.

Nikkilän mielisairaalan:
käsityönjohtajatar,
osastohoitajatar,
hoitaja,
konttoriapulainen,
pesunjohtajatar,
vahtimestari,
puuseppä,
maalari,
seppä,
suutari,
räätäli.

Humaliston sairaalan osastohoitajatar.

Köyhäinhoitohallituksen kirjuriapulainen (sihteerinapulainen).

Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitoksien sairaanhoitajatar.

Kunnalliskodin:
pientenlastenosaston hoitajatar,
osastohoitajatar,
yöhoitajatar,
käsitöiden opettajatar,
työlaitoksen konttoriapulainen,
pesulaitoksen johtajatar.

Lastenhuoltolautakunnan:
vahtimestari,
tarkastusapulainen.

Oulunkylän lastenkodin vanh. lastenhoitajatar.

Kullan torpan lastenkodin vanh. lastenhoitajatar.

Bengtsårin kasvatuslaitoksen emännänapulainen.

Valmistavan poika-ammattikoulun vahtimestari.
Kaupunginkirjaston amanuenssi (alempaa palkkaluokkaa).
Kallion haarakirjaston amanuenssi, (alempaa palkkaluokkaa).
Musiikkilautakunnan taloudenhoitaja.
Hietalahden kauppahallin kaitsija.
Kasarmintorin kauppahallin kaitsija.
Vallilan kauppahallin kaitsija.
Bölen kauppahallin kaitsija.

IV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,300: —; vuodessa Smk 15,600: —; 5 korotusta à 110 Smk kuukausittain 2, 4, 7, 10 ja 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,850: —; vuodessa Smk 22,320: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 12,770: —.

Maistraatin reistraattorinapulainen.
Maistraatin kanslisti.
Maistraatin kaupunginpalvelija.
Raastuvanoikeuden kaupunginpalvelija, alempaa palkkaluokkaa.
Ulosottolaitoksen kassanhoitajatar.
Ulosottoapulainen, alempaa palkkaluokkaa.
Kaupunginvaltuuston kanslian kanslisti.
Rahatoimikamarin kanslian vahtimestari.
Rahatoimikamarin kassaosaston konttorikirjuri.
Satamakannantakonttorin konttorikirjuri.
Satamakannantakonttorin avust. vaakamestari.
Satamaliikennekonttorin ilmoitusosaston avustava johtaja.
Satamaliikennekonttorin tarkastuskonstaapeli.
Nuorempi palomies.
Bölen alueläkäri.
Kunnan sairaanhoitajatar (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Lihantarkastusaseman:
päiväkirjanpitäjä,
trikinientutkija,
laboratoorin vahtimestari.
Marian sairaalan liinavaatevaraston johtajatar.
Apulaisjohtajatar (Marian sairaalan ruokalahenkilökunta).
Kulkutautisairaalan:
autonkuljettaja,
liinavaatevaraston johtajatar,
desinfioitsija,
avust. johtajatar (ruokalahenkilökunta).
Kivelän sairaalan liinavaatevaraston johtajatar.
Emännöitsijä (Kivelän sairaalan ruokalahenkilökunta).

Nikkilän mielisairaalan:
varastonhoitajatar,
avust. johtajatar (ruokalahenkilökunta),
kolmas konemestari,
lämmittäjä-mekaanikko.
Humaliston sairaalan ylihoitajatar.
Humaliston sairaalan koneenkäyttäjä.
Köyhäinhoitohallituksen:
tarkastusapulainen,
diakonissa,
kaitsija,
vahtimestari.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston avust. rahastonhoitaja.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitoksien:
konttoriapulainen,
työnjohtaja,
puutarhuri,
lämmittäjä-mekaanikko,
emäntä,
vahtimestari.
Kunnalliskodin työlaitoksen vahtimestari.
Lastenhuoltolautakunnan kanslisti.
Lastenhuoltolautakunnan naisopastaja.
Ammattioppilaskodin kaitsija.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija, alempaa palkkaluokkaa.
Toivoniemen kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen hoitajatar, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen vahtimestari, alempaa palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen vahtimestari, alempaa palkkaluokkaa.
Kaupunginkirjaston toinen vahtimestari.
Kallion haarakirjaston vahtimestari.
Rakennuskonttorin vahtimestari.
Rantatorin kauppahallin kaitsija.
Hakaniemen kauppahallin kaitsija.

V palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,450: —; vuodessa Smk 17,400: —; 5 korotusta à 120: — Smk kuukausittain 2, 5, 7, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,050: —; vuodessa Smk 24,600: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 13,610: —.

Maistraatin sihteeri ja ensim. julkinen notaari. Nautti eläkettä XII l. mukaan.
Raatihuoneenarkiston arkistoapulainen.
Kaupunginvaltuuston kanslian vahtimestari.
Rahatoimikamarin kanslian kanslisti.

Rahatoimikamarin kamreeriosaston konttorikirjuri.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston vahtimestari.
Rahatoimikamarin asiamiesosaston konttorikirjuri.
Satamakannantakonttori:
nuor. kassanhoitaja,
nuor. kirjanpitäjä,
vaakamestari.
Satamahallituksen sihteeri.
Sörnäsin satamamestari.
Tilastokonttorin assistentti.
Työnvälitystoimiston nuor. naisapulainen.
Työnvälitystoimiston vahtimestari.
Palolaitoksen vanh. palomies.
Terveydenhoitolautakunnan konttorinjohtaja.
Sairaanhoitajatar (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveyspoliisin näytteidenottaja maidontark. varten.
Terveyspoliisin kaitsija.
Terveyspoliisin desinfioitsija.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin näytteidenottaja.
Terveystoimiston kaitsija.
Lihantarkastusaseman halliesimies.
Asuntotarkastuksen naispuolinen tarkastusapulainen.
Marian sairaalan ylihoitajatar,
Marian sairaalan koneenkäyttäjä.
Kulkutautisairaalan ylihoitajatar.
Kulkutautisairaalan toinen koneenkäyttäjä.
Kivelän sairaalan yleisen osaston ylihoitajatar.
Kivilän sairaalan mielisairaalaosaston ylihojtajatar.
Nikkilän mielisairaalan ylihoitajatar,
Nikkilän mielisairaalan toinen konemestari.
Sairaanhoitajatarkoulun johtajatar.
Köyhäinhoitohallituksen avust. kanslianjohtaja.
Köyhäinhoitohallituksen järjestysmies.
Kunnalliskodin ylihoitajatar.
Kunnalliskodin työlaitoksen työesimies.
Lastenhuoltolautakunnan naistarkastaja.
Oulunkylän lastenkodin johtajatar.
Kullan torpan lastenkodin johtajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija, keskim. palkkaluokkaa.
Tavolan kasvatuslaitoksen emäntä.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen räätäli.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen emäntä, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen vahtimestari, ylempää palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen vahtimestari, ylempää palkkaluokkaa.
Valmistavan poika-ammattikoulun alityömestari puutöissä.
Valmistavan poika-ammattikoulun alityömestari metallitöissä.

Kaupungin kirjaston amanuenssi, ylempää palkkaluokkaa.
Kaupunginkirjaston vahtimestari.
Kallion haarakirjaston amanuenssi, ylempää palkkaluokkaa.
Nuorempi metsänvartija.
Kunnan työväenasuntojen isännöitsijä.

VI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,600: —; vuodessa Smk 19,200: —; 4 korotusta à 150: — Smk kuukausittain 3, 6, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,200: —; vuodessa Smk 26,400: —
Täysi eläke vuodessa Smk 14,240: —.

Raastuvanoikeuden kaup. palvelija, ylempää palkkaluokkaa.
Ensimäinen kaupunginvouti. Nauttii eläkettä XII l. mukaan.
Ulosottoapulainen, ylempää palkkaluokkaa.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston ylivahtimestari.
Satamakannantakonttorin:
nuor. kirjuri,
vanh. kassanhoitaja,
vanh. kirjanpitäjä.
Satamaliikennekonttorin kassanhoitaja.
Satamaliikennekonttorin ilmoitusosaston johtaja.
Palolaitoksen nuor. korpraali.
Alueläkäri (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret), alempaa palkkaluokkaa.
Naislääkäri (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveyspoliisin ylikaitsija.
Terveyspoliisin desinfioinnin johtaja.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin laboraattori.
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin vahtimestari.
Terveystoimiston assistentti.
Terveystoimiston naistarkastaja.
Lihantarkastusaseman kassanhoitaja.
Asuntotarkastuksen miespuolinen tarkastusapulainen.
Marian sairaalan toimitsijan apulainen.
Marian sairaalan ruokolan johtajatar.
Marian sairaalan koneenkäyttäjä.
Kulkutautisairaalan ruokalan johtajatar.
Kulkutautisairaalan ensim. koneenkäyttäjä.
Kivelän sairaalan ruokalan johtajatar.
Nikkilän mielisairaalan ruokalan johtajatar.
Nikkilän mielisairaalan konemestari.
Köyhäinhoitohallituksen rekisteritoimiston johtajatar.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston rahastonhoitaja.
Kunnalliskodin koneenkäyttäjä.
Lastenhuoltolautakunnan kanslianjohtaja.
Vastaanotto- ja havaintokodin johtajattaren apulainen.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen kaitsija.

Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen työmestari puutöissä.
Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen työmestari metallitöissä.
Vesijohtolaitoksen rahastonhoitajatar.
Vanhempi metsänvartija.

VII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,800: —; vuodessa Smk 21,600: —; 4 korotusta à 150: — Smk kuukausittain 3, 6, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,400: —; vuodessa Smk 28,800: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 15,080: —.

Maistraatin reistraattori.
Rahatoimikamarin kanslian reistraattori.
Satamakannantakonttorin vanh. kirjuri.
Satamaliikennekonttorin kirjuri.
Tilastokonttorin amanuenssi.
Työnvälitystoimiston vanh. naisapulainen.
Revisionikonttorin reistraattori.
Rakennustarkastuskonttorin kanslisti.
Palolaitoksen vanh. korpraali.
Terveyspoliisin miespuol. kunnall. ammattientarkastaja.
Terveyspoliisin naispuol. kunnall. ammattientarkastaja.
Marian sairaalan lastenosaston nuor. assistenttilääkäri.
Köyhäinhoitohallituksen kanslianjohtaja.
Kunnalliskodin konttoristi.
Lastenhuoltolautakunnan lääkäri.
Lastenhuoltolautakunnan kasvattilasten hoidon valvontalääkäri.
Suomalaisten kansakoulujen opettajatar, alempaa palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen opettajatar, alempaa palkkaluokkaa.
Kaasulaitoksen rahastonhoitajatar.
Sähkölaitoksen rahastonhoitajatar.
Rakennuskonttorin varastonhoitaja.

VIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,000: —; vuodessa Smk 24,000: —; 4 korotusta à 160 Smk kuukausittain 3, 6, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,640: —; vuodessa Smk 31,680: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 16,090: —.

Raastuvanoikeuden ylim. neuvosmies.
Rahatoimikamarin asiamiesosaston rahastaja.
Työnvälitystoimiston nuor. miesapulainen.
Palolaitoksen kersantti.

Terveydellisten tutkimusten laboratoorin assistentti.
Sairaalain tiliviraston kirjanpitäjä.
Marian sairaalan kirjanpitäjä.
Vastaanotto- ja havaintokodin johtajatar.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen veistonopettaja.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen veistonopettaja.
Suomenkielisten kansakoulujen opettajatar, ylempää palkkaluokkaa.
Ruotsinkielisten kansakoulujen opettajatar, ylempää palkkaluokkaa.
Tyttöjen ammattikoulun opettajatar.
Rakennuskonttorin varaston kirjanpitäjä.
Puhtaanapitolaitoksen varastonhoitaja.

IX palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,200: —; vuodessa Smk 26,400: —; 4 korotusta à 170: — Smk kuukausittain 3, 6, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 2,880: —; vuodessa Smk 34,560: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 17,100: —.

Ylimäär. kaupunginviskaali.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston ekspeditööri.
Tilastokonttorin toinen aktuaari.
Työnvälitystoimiston vanh. miesapulainen.
Palolaitoksen ruiskumestari.
Palolaitoksen koneenkäyttäjä.
Palolaitoksen työnjohtaja.
Toinen kaupunginlääkäri.
Aluelääkäri, ylempää palkkaluokkaa (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin bakteriologisen osaston johtaja.
Lihantarkastusaseman nuorempi tarkastuseläinlääkäri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston nuor. assistenttilääkäri.
Humaliston sairaalan nuor. assistenttilääkäri.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kirjanpitäjä.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen opettajatar.
Finbyn kasvatuslaitoksen opettajatar.
Vanjoen kasvatuslaitoksen opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen opettaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen opettaja.
Valmistavan poika-ammattikoulun vakinainen opettaja.
Tyttöjen ammattikoulun johtajatar.
Kansanlastentarhain tarkastaja.
Musiikkilautakunnan intendentti.
Vesijohtolaitoksen kirjanpitäjä.
Rakennuskonttorin tiliviraston kirjanpitäjä.

X palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,500: —; vuodessa Smk 30,000: —; 4 korotusta à 185: — Smk kuukausittain 3, 6, 10, 15 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 3,240: —; vuodessa Smk 38,880: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 18,610: —.

Raastuvanoikeuden siviilinotaari.
Raatihuoneenarkiston aktuaari.
Palomestarin apulainen.
Terveystoimiston lääkäri.
Marian sairaalan sisätautien osaston assistenttilääkäri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston assistenttilääkäri.
Kulkutautisairaalan assistenttilääkäri.
Kivelän sairaalan yleisen osaston assistenttilääkäri.
Kivelän sairaalan mielisairaalaosaston assistenttilääkäri.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitosten apul. johtaja.
Kunnalliskodin työlaitoksen kaitsija.
Lastenhuoltolautakunnan joutolasten huoltaja.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen luokkaopettaja.
Finbyn kasvatuslaitoksen johtajatar, samalla opettajatar.
Suomenkielisten kansakoulujen jatkoluokan opettaja.
Työväenopiston ruotsinklelisen osaston johtaja.
Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan miestarkastaja.
Kaasulaitoksen kirjanpitäjä.
Sähkölaitoksen kirjanpitäjä.

XI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 2,800: —; vuodessa Smk 33,600: —; 3 korotusta à 275: — Smk kuukausittain 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 3,625: —; vuodessa Smk 43,500: —.
Täysi eläke vuodessa 20,225: —.

Rahatoimikamarin kassaosaston toinen avust. kassanhoitaja.
Tilastokonttorin ensim. aktuaari.
Oikeusavustaja.
Köyhäinhoitohallituksen johtajan apulainen.
Tavolan kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Karstun (Lohja) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Laversin (Porvoo) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Toivoniemen (Lohja) kasvatuslaitoksen johtajatar, samalla opettajatar.
Vanjoen (Vihti) kasvatuslaitoksen johtaja, samalla opettaja.
Voimistelunneuvoja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen lääkäri.
Valmistavan poika-ammattikoulun johtaja.

Kaupungin kirjaston avust. kirjastonhoitaja.
Kallion haarakirjaston johtaja.
Kaasulaitoksen avustava johtotyöinsinööri.
Tori- ja hallikaupan valvoja.

XII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,100: —; vuodessa Smk 37,200: —; 3 korotusta à 300: — Smk kuukausittain 3, 7 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 4,000: —; vuodessa Smk 48,000: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 21,800: —.

Maistraatin kunnallisneuvosmies.
Raastuvanoikeuden nuor. oikeusneuvosmies.
Kaupunginviskaali.
Toinen kaupunginvouti.
Nuorempi kaupunginkirjuri.
Rahatoimikamarin kassaosaston ensim. avust. kassanhoitaja.
Satamakannantakonttorin kamreeri.
Satamaliikennekonttorin avust. satamakapteeni.
Sosialilautakunnan sihteeri.
Revisionikonttorin reviisori.
Rakennustarkastuskonttorin valvoja.
Toinen palomestari.
Marian sairaalan sisätautien osaston alilääkäri.
Marian sairaalan kirurgisen osaston alilääkäri.
Marian sairaalan lastenosaston lääkäri.
Marian sairaalan toimitsija.
Kulkutautisairaalan alilääkäri.
Kulkutautisairaalan toimitsija.
Kivelän sairaalan yleisen osaston alilääkäri.
Kivelän sairaalan toimitsija.
Nikkilän mielisairaalan toimitsija.
Humaliston sairaalan ylilääkäri.
Lastenhuoltolautakunnan lastenhoidontarkastaja.
Bengtsårin kasvatuslaitoksen johtaja.
Ruotsinkielisten kansakoulujen taloudenhoitaja.
Työväenopiston suomenkielisen osaston johtaja.
Vesijohtolaitoksen kemistin apulainen.
Luonnonpuistojen intendentti.

XIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,400: —; vuodessa Smk 40,800: —; 3 korotusta à 325 Smk kuukausittain 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 4,375: —; vuodessa Smk 52,500: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 23,375: —.

Rahatoimikamarin kanslian notaari.
Työnvälitystoimiston johtaja.
Verotusvalmistelun toinen sihteeri.
Lihantarkastusaseman vanh. tarkastuseläinlääkäri.
Sairaalain tiliviraston kamreeri.
Kaupunginkirjaston kirjastonhoitaja.
Vesijohtolaitoksen insinööri, samalla johtotöiden tarkastaja.
Vesijohtolaitoksen insinööri, samalla mittaripajan johtaja.
Kaasulaitoksen kemisti.
Kaasulaitoksen johtotyöinsinööri.
Sähkölaitoksen laboratoorin insinööri.
Puhtaanapitolaitoksen tarkastaja.

XIV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 3,800: —; vuodessa Smk 45,600: —; 3 korotusta à 325 Smk kuukausittain 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 4,775: —; vuodessa Smk 57,300: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 25,055: —.

Maistraatin oikeusneuvosmies.
Tilastokonttorin johtaja.
Rakennustarkastuskonttorin rakennusinsinööri.
Ensim. palomestari.
Terveydenhoidontarkastaja (Lääkärit ja sairaanhoitajattaret).
Terveydellisten tutkimusten laboratoorin kemiallisen osaston, samalla laboratoorin johtaja.
Lihantarkastusaseman johtaja, bakteriologi.
Asuntotarkastaja.
Marian sairaalan kirurgisen osaston ylilääkäri.
Kivelän sairaalan yleisen osaston ylilääkäri.
Nikkilän mielisairaalan toinen alilääkäri.
Köyhäinhoitohallituksen sihteeri.
Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreeri.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitosten johtaja.
Suomenkielisten kansakoulujen apulaistarkastaja.
Suomenkielisten kansakoulujen taloudenhoitaja.
Suomenkielisten kansakoulujen lääkäri.
Vesijohtolaitoksen kamreeri.
Vesijohtolaitoksen kemisti, laboratoorin ja Vanhankaupungin laitoksen johtaja.
Apulais-asemakaava-arkkitehti.
Kaupunginasemainsinööri.
Apul. geodeetti.
Kaupunginpuutarhuri.
Rakennuskonttorin varastonjohtaja.
Rakennuskonttorin tiliviraston kamreeri.

XV palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 4,200: —; vuodessa Smk 50,400: —; 3 korotusta à 350 Smk 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 5,250: —; vuodessa Smk 63,000: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 27,050: —.

Raastuvanoikeuden vanh. oikeusneuvosmies.
Kaupunginvaltuuston kanslian notaari.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston vanh. kaupunginkirjuri, samalla konttoripäällikkö.
Kaupunginrahastonhoitaja.
Satamaliikennekonttorin satamakapteeni. Ei nauti kantoprosenttia.
Verotusvalmistelun ensim. sihteeri.
Kaupungineläinlääkäri.
Marian sairaalan sisätautien osaston ylilääkäri, laitoksen johtaja.
Kivelän sairaalan mielisairaalaosaston ylilääkäri, sairaalan johtaja.
Köyhäinhoitohallituksen toimitusjohtaja.
Lastenhuoltolautakunnan ammattiholhooja.
Kaasulaitoksen kamreeri ja konttoripäällikkö.
Sähkölaitoksen kamreeri ja konttoripäällikkö.
Sähkölaitoksen apulaiskäyttöinsinööri.
Rakennuskonttorin apulaistyöpäällikkö.
Rakennuskonttorin apulais-kaupunginarkkitehti.

XVI palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 4,600: —; vuodessa Smk 55,200: —; 3 korotusta à 350 Smk kuukausittain 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 5,650: —; vuodessa Smk 67,800: —.
Täysi eläke vuooessa Smk 28,730: —.

Kaupunginvaltuuston kanslian toinen sihteeri.
Kaupunginvaltuuston kanslian sihteeri valiokuntatöitä varten.
Rahatoimikamarin kamreeriosaston apul. kamreeri.
Rahatoimikamarin asiamies-osaston asiamies.
Kaupunginreviisori.
Verotusvalmistelun puheenjohtaja.
Rakennustarkastaja.
Palopäällikkö.
Nikkilän mielisairaalan ensim. alilääkäri.
Ruotsinkielisten kansakoulujen tarkastaja.
Vesijohtolaitoksen assistentti.
Kaasulaitoksen käyttöinsinööri.
Sähkölaitoksen jakeluosaston johtaja.
Kaupungin asemakaava-arkkitehti.
Rakennuskonttorin geodeetti.
Puhtaanapitolaitoksen johtaja.

XVII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 5,000: —; vuodessa Smk 60,000: —; 3 korotusta à 350 Smk kuukausittain 3, 7, 12 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 6,050: —; vuodessa Smk 72,600: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 30,410: —.

Oikeuspormestari.
Rahatoimikamarin kanslian sihteeri.
Kaupunginkamreeri.
Kulkutautisairaalan ylilääkäri. Nauttii eläkettä XV l. mukaan.
Suomenkielisten kansakuolujen tarkastaja.
Sähkölaitoksen käyttöinsinööri, samalla osaston johtaja.
Rakennuskonttorin satamatöiden työpäällikkö.
Rakennuskonttorin katu- ja viemäritöiden työpäällikkö.
Kaupunginarkkitehti.

XVIII palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 5,500: —; vuodessa Smk 66,000: —; 2 korotusta à 550 Smk kuukausittain 5, 10 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 6,600: —; vuodessa Smk 79,200: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 32,720: —.

Kaupunginvaltuuston ensim. sihteeri.
Rahatoimikamarin kanslianjohtaja.
Rahatoimenjohtaja.
Satamapäällikkö.
Nikkilän mielisairaalan ylilääkäri, laitoksen johtaja.
Vesijohtolaitoksen toimitusjohtaja.
Kaasulaitoksen toimitusjohtaja.

XIX palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 6,000: —; vuodessa Smk 72,000: —; 2 korotusta à 600 Smk kuukausittain 5, 10 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 7,200: —; vuodessa Smk 86,400: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 35,240: —.

Ensim. kaupunginlääkäri.
Sairaalaylihallituksen sairaalatarkastaja.
Sähkölaitoksen toimitusjohtaja.
Kaupungininsinööri.

XX palkkaluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 6,500: —; vuodessa Smk 78,000: —; 2 korotusta à 650 Smk kuukausittain 5, 10 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 7,800: —; vuodessa Smk 93,600: —.
Täysi eläke vuodessa Smk 37,760: —.

Kunnallispormestari.
Kaupunginjohtaja.

Virastojen palkkaluokittelu.

Luokka.	Maistraatti.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
20	Kunnallispormestari	78,000: —	93,600: —
14	Oikeusneuvosmies	45,600: —	57,300: —
12	Kunnallisneuvosmies	37,200: —	48,000: —
5	Maistraatin sihteeri ja ensim. julkinen notaari (Eläkeluokka 12)	17,400: —	26,400: —
1	Toinen julkinen notaari (Eläkeluokka 12)	10,800: —	16,200: —
7	Reistraattori	21,600: —	28,800: —
4	Reistraattorinapulainen	15,600: —	22,200: —
4	Kanslisti	15,600: —	22,200: —
4	Kaupunginpalvelija	15,600: —	22,200: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Raastuvanoikeus.		
17	Oikeuspormestari	60,000: —	72,600: —
15	Vanh. oikeusneuvosmies	50,400: —	63,000: —
12	Nuor. oikeusneuvosmies	37,200: —	48,000: —
8	Ylim. neuvosmies	24,000: —	31,680: —
10	Siviilinotaari	30,000: —	38,880: —
6	Kaupunginpalvelija (ylempää palkkaluokkaa)	19,200: —	26,400: —
4	Kaupunginpalvelija (alempaa palkkaluokkaa) (Eläkeluokka 6)	15,600: —	22,200: —
	Syyttäjistö.		
12	Kaupunginviskaali	37,200: —	48,000: —
9	Ylim. kaupunginviskaali	26,400: —	34,560: —
	Ulosottolaitos.		
6	Ensim. kaupunginvouti (Eläkeluokka 12)	19,200: —	26,400: —
12	Toinen kaupunginvouti	37,200: —	48,000: —
4	Kassanhoitajatar	15,600: —	22,200: —
6	Ulosottoapulainen (ylempää palkkaluokkaa)	19,200: —	26,400: —
4	Ulosottoapulainen (alempaa palkkaluokkaa) (Eläkeluokka 6)	15,600: —	22,200: —
	Raatihuoneenarkisto.		
10	Aktuaari	30,000: —	38,880: —
5	Arkistoapulainen	17,400: —	24,600: —

Luokka.	Kaupunginvaltuuston kanslia.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
18	Ensim. sihteeri	66,000: —	79,200: —
16	Toinen sihteeri	55,200: —	67,800: —
16	Sihteeri valiokuntatöitä varten	55,200: —	67,800: —
15	Ensimäinen notaari	50,400: —	63,000: —
4	Kanslisti	15,600: —	22,200: —
3	Apulaiskanslisti	13,800: —	19,800: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
2	Vahtimestariapulainen	12,000: —	18,000: —
	Rahatoimikamari.		
20	Kaupunginjohtaja	78,000: —	93,600: —
18	Kanslianjohtaja	66,000: —	79,200: —
18	Rahatoimenjohtaja	66,000: —	79,200: —
	Kanslia.		
17	Sihteeri	60,000: —	72,600: —
13	Notaari	40,800: —	52,500: —
7	Reistraattori	21,600: —	28,800: —
5	Kanslisti	17,400: —	24,600: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
3	Vahtimestariapulainen	13,800: —	19,800: —
	Kamreeriosasto.		
17	Kaupunginkamreeri	60,000: —	72,600: —
16	Apul. kamreeri	55,200: —	67,800: —
15	Vanh. kaupunginkirjuri, samalla konttoripäällikkö	50,400: —	63,000: —
12	Nuor. kaupunginkirjuri	37,200: —	48,000: —
9	Ekspeditööri	26,400: —	34,560; —
5	Konttorikirjuri	17,400: —	24,600: —
6	Ylivahtimestari	19,200: —	26,400: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
	Kassaosasto.		
15	Kaupunginkassanhoitaja	50,400: —	63,000: —
12	Ensim. avust. kassanhoitaja	37,200: —	48,000: —
11	Toinen avust. kassanhoitaja	33,600: —	43,500: —
4	Konttorikirjuri	15,600: —	22,200: —
	Asiamiesosasto.		
16	Asiamies	55,200: —	67,800: —
8	Rahastaja	24,000: —	31,680: —
5	Konttorikirjuri	17,400: —	24,600: —

Luokka.	Satamahallitus.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
18	Satamapäällikkö	66,000: —	79,200: —
5	Sihteeri	17,400: —	24,600: —
2	Kirjuriapulainen	12,000: —	18,000: —
	Satamaliikennekonttori.		
15	Satamakapteeni	50,400: —	63,000: —
12	Avust. satamakapteeni	37,200: —	48,000: —
5	Sörnäsin satamamestari	17,400: —	24,600: —
7	Satamakonttorin kirjuri	21.600: —	28,800: —
6	Kassanhoitaja	19,200: —	26,400: —
6	Ilmoitusosaston johtaja	19,200: —	26,400: —
4	Apul. ilmoitusosaston johtaja	15.600: —	22,200: —
4	Tarkastuskonstaapeli	15,600: —	22,200: —
3	Satamakonstaapeli	13,800: —	19,800: —
1	Parmaajainvanhin	10,800: —	16,200: —
1	Pakkaaja	10,800: —	16,200: —
	Satamakannantakonttori.		
12	Kamreeri	37,200: —	48,000: —
7	Vanh. kirjuri	21,600: —	28,800: —
6	Nuor. kirjuri	19,200: —	26,400: —
6	Vanh. kassanhoitaja	19,200: —	26,400: —
5	Nuor. kassanhoitaja	17,400: —	24,600: —
6	Vanh. kirjanpitäjä	19,200: —	26,400: —
5	Nuor. kirjanpitäjä	17,400: —	24,600: —
4	Konttorikirjuri	15,600: —	22,200: —
5	Vaakamestari	17,400: —	24,600: —
4	Avust. vaakamestari	15,600: —	22,200: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
2	Konttorivahtimestari	12,000: —	18,000: —
3	Hissilaitoksen koneenkäyttäjä	13,800: —	19,800: —
3	Koneenkäyttäjä	13,800: —	19,800: —
2	Koneenkäyttäjänapulainen	12,000: —	18,000: —
	Tilastokonttori.		
14	Konttorinjohtaja	45,600: —	57,300: —
11	Ensim. aktuaari	33,600: —	43,500: —
9	Toinen aktuaari	26,400: —	34,560: —
7	Amanuenssi	21,600: —	28,800: —
5	Assistentti	17,400: —	24,600: —
3	Laskuapulainen	13,800: —	19,800: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Sosialilautakunta.		
12	Sihteeri	37,200: —	48,000: —

Luokka.	Työnvälitystoimisto.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
13	Johtaja	40,800: —	52,500: —
9	Vanh. miesapulainen	26,400: —	34,560: —
8	Nuor. miesapulainen	24,000: —	31,680: —
7	Vanh. naisapulainen	21,600: —	28,800: —
5	Nuor. naisapulainen	17,400: —	24,600: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
	Revisionikonttori.		
16	Kaupunginreviisori	55,200: —	67,800: —
12	Reviisori	37,200: —	48,000: —
7	Reistraattori	21,600: —	28,800: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Verotusvalmistelu.		
16	Puheenjohtaja	55,200: —	67,800: —
15	Ensim. sihteeri	50,400: —	63,000: —
13	Toinen sihteeri	40,800: —	52,500: —
	Rakennustarkastuskonttori.		
16	Rakennustarkastaja	55,200: —	67,800: —
14	Rakennusinsinööri	45,600: —	57,300: —
12	Valvoja	37,200: —	48,000: —
7	Kanslisti	21,600: —	28,800: —
3	Apulaiskanslisti	13,800: —	19,800: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Oikeusaputoimisto.		
11	Oikeusavustaja	33,600: —	43,500: —
	Palolaitos.		
16	Palopäällikkö	55,200: —	67,800: —
14	Ensim. palomestari	45,600: —	57,300: —
12	Toinen palomestari	37,200: —	48,000: —
10	Palomestarin apulainen	30,000: —	38,880: —
9	Ruiskumestari	26,400: —	34,560: —
9	Koneenkäyttäjä	26,400: —	34,560: —
9	Työnjohtaja	26,400: —	34,560: —
8	Kersantti	24,000: —	31,680: —
7	Korpraali	21,600: —	28,800: —
6	Nuorempi korpraali	19,200: —	26,400: —
5	Vanhempi palomies	17,400: —	24,600: —
4	Nuorempi palomies	15,600: —	22,200: —

Luokka.	Terveydenhoitolautakunta.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
5	Konttorijohtaja	17,400: —	24,600: —
2	Kanslia-apulainen	12,000: —	18,000: —
2	Päivystäjä	12,000: —	18,000: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Lääkärit ja sairaanhoitajattaret.		
19	Ensim. kaupungin lääkäri	72,000: —	86,400: —
9	Toinen kaupungin lääkäri	26,400: —	34,560: —
14	Terveydenhoidontarkastaja	45,600: —	57,300: —
9	Aluelääkäri (ylempää palkkaluokkaa)	26,400: —	34,560: —
6	Aluelääkäri (alempaa palkkaluokkaa)	19,200: —	26,400: —
6	Naislääkäri	19,200: —	26,400: —
4	Aluelääkäri, Bölessä	15,600: —	22,200: —
2	Kaupunginkätilö	12 000: —	18,000: —
5	Sairaanhoitajatar	17,400: —	24,600: —
4	Kunnan sairaanhoitajatar	15,600: —	22,200: —
	Terveyspoliisi.		
15	Kaupungineläinlääkäri	50,400: —	63,000: —
5	Näytteidenottaja maidontark. varten	17,400: —	24,600: —
7	Miespuol. kunnall. ammattitarkastaja	21,600: —	28,800: —
7	Naispuol. kunnall. ammattitarkastaja	21,600: —	28,800: —
6	Ylikaitsija	19,200: —	26,400: —
5	Kaitsija	17,400: —	24,600: —
6	Desinfioinnin johtaja	19,200: —	26,400: —
5	Desinfioitsija	17,400: —	24,600: —
	Terveydellisten tutkimusten laboratoori.		
14	Kemiallisen osaston, samalla laboratoorin johtaja	45,600: —	57,300: —
8	Assistentti	24,000: —	31,680: —
9	Bakteriologisen osaston johtaja	26,400: —	34,560: —
6	Laboraattori	19,200: —	26,400: —
5	Näytteidenottaja	17,400: —	24,600: —
3	Puhtaaksikirj. ja kassanhoitajatar	13,800: —	19,800: —
6	Vahtimestari	19,200: —	26,400: —
1	Vahtimestariapulainen	10,800: —	16,200: —
	Terveystoimisto.		
10	Lääkäri	30,000: —	38,880: —
6	Assistentti	19,200: —	26,400: —
6	Naistarkastaja	19,200: —	26,400: —
3	Sairaanhoitajatar	13,800: —	19,800: —

Luokka.		Alku-palkka.	Loppu-palkka.
3	Naisapulainen	13,800: —	19,800: —
2	Konttoriapulainen	12,000: —	18,000: —
5	Kaitsija	17,400: —	24,600: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
	Lihantarkastusasema.		
14	Johtaja, bakteriologi	45,600: —	57,300: —
13	Vanhempi tarkastuseläinlääkäri	40,800: —	52,500: —
9	Nuorempi tarkastuseläinlääkäri	26,400: —	34,560: —
6	Kassanhoitaja	19,200: —	26,400: —
4	Päiväkirjanpitäjä	15,600: —	22,200: —
4	Trikinientutkija	15,600: —	22,200: —
5	Halliesimies	17,400: —	24,600: —
4	Laboratoorin vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Asuntotarkastus.		
14	Asuntotarkastaja	45,600: —	57,300: —
6	Miespuolinen tarkastusapulainen	19,200: —	26,400: —
5	Naispuolinen tarkastusapulainen	17,400: —	24,600: —
2	Kanslia-apulainen	12,000: —	18,000: —
	Sairaalaylihallitus.		
19	Sairaalatarkastaja	72,000: —	86,400: —
2	Kanslia-apulainen	12,000: —	18,000: —
	Sairaalain tilivirasto.		
13	Kamreeri	40,800: —	52,500: —
8	Kirjuri	24,000: —	31,680: —
2	Konekirjoittajatar	12,000: —	18,000: —
2	Konttoriapulainen	12,000: —	18,000: —
2	Inventtausapulainen	12,000: —	18,000: —
2	Vahtimestari	12,000: —	18,000: —
	Marian sairaala.		
	Lääkärit.		
	Sisätautien osasto.		
15	Ylilääkäri, laitoksen johtaja	50,400: —	63,000: —
12	Alilääkäri	37,200: —	48,000: —
10	Assistenttilääkäri	30,000: —	38,880: —

Luokka.		Alku. palkka.	Loppu- palkka.
	Kirurginen osasto.		
14	Ylilääkäri	45,600: —	57,300: —
12	Alilääkäri	37,200: —	48,000: —
10	Assistenttilääkäri	30,000: —	38,880: —
9	Nuor. assistenttilääkäri	26,400: —	34,560: —
	Lastenosasto.		
12	Lääkäri	37,200: —	48,000: —
7	Nuor. assistenttilääkäri	21,600: —	28,800: —
	Hoitohenkilökunta.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Valvova yöhoitajatar	13,800: —	19,800: —
	Sisätautien osasto.		
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
2	Yöhoitajatar	12,000: —	18,000: —
3	Hoitajatar sisätautienpoliklinikalla	13,800: —	19,800: —
	Kirurginen osasto.		
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
2	Yöhoitajatar	12,000: —	18,000: —
3	Leikkaushoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Hoitajatar kirurgisella poliklinikalla	13,800: —	19,800: —
	Lastenosasto.		
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
2	Yöhoitajatar	12,000: —	18,000: —
	Taloushenkilökunta.		
12	Toimitsija	37,200: —	48,000: —
6	Toimitsijan apulainen	19,200: —	26,400: —
8	Kirjanpitäjä	24,000: —	31,680: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
3	Poliklinikkain vahtimestari	13,800: —	19,800: —
3	Ovenvartija	13,800: —	19,800: —
4	Liinavaatevaraston johtajatar	15,600: —	22,200: —
	Ruokalahenkilökunta.		
6	Johtajatar	19,200: —	26,400: —
4	Apulaisjohtajatar	15,600: —	22,200: —
	Konehenkilökunta.		
6	Koneenkäyttäjä	19,200: —	26,400: —
5	Koneenkäyttäjä	17,400: —	24,600: —

Luokka.	Kulkutautisairaala.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
	Lääkärit.		
17	Ylilääkäri	60,000: —	72,600: —
12	Alilääkäri	37,200: —	48,000: —
10	Assistenttilääkäri	30,000: —	38,880: —
	Hoitohenkilökunta.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
2	Alihoitajattarena toimiva oppilas	12,000: —	18,000: —
3	Desinfioimishoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Valvova yöhoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Sairaankuljetushoitajatar	13,800: —	19,800: —
	Taloushenkilökunta.		
12	Toimitsija	37,200: —	48,000: —
3	Konttoriapulainen	13,800: —	19,800: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
4	Autonkuljettaja	15,600: —	22,200: —
3	Ovenvartilja	13,800: —	19,800: —
4	Liinavaatevaraston johtajatar	15,600: —	22,200: —
2	Avust. liinavaatevaraston johtajatar	12,000: —	18,000: —
2	Puhelimenhoitajatar	12,000: —	18,000: —
4	Desinfioitsija	15,600: —	22,200: —
	Ruokalahenkilökunta.		
6	Johtajatar	19,200: —	26,400: —
4	Avust. johtajatar	15,600: —	22,200: —
	Konehenkilökunta.		
6	Ensim. koneenkäyttäjä	19,200: —	26,400: —
5	Toinen koneenkäyttäjä	17,400: —	24,600: —
	Käsityöläisiä.		
3	Puuseppä	13,800: —	19,800: —
	Kivelän sairaala.		
	Lääkärit.		
	Mielisairaalaosasto.		
15	Ylilääkäri. — Kivelän sairaalan johtaja	50,400: —	63,000: —
10	Assistenttilääkäri	30,000: —	38,880: —
	Yleinen osasto.		
14	Ylilääkäri	45,600: —	57,300: —
12	Alilääkäri	37,200: —	48,000: —
10	Assistenttilääkäri	30,000: —	38,880: —

Luokka.	Hoitohenkilökunta.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
	Mielisairaalaosasto.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
3	Hoitaja	13,800: —	19,800: —
	Yleinen osasto.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
2	Yöhoitajatar	12,000: —	18,000: —
	Taloushenkilökunta.		
12	Toimitsija	37,200: —	48,000: —
3	Konttoriapulainen	13,800: —	19,800: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
4	Liinavaatevaraston johtajatar	15,600: —	22,200: —
2	Pesun apulaisjohtajatar	12,000: —	18,000: —
2	Apulaistyönjohtajatar	12,000: —	18,000: —
	Ruokalahenkilökunta.		
6	Johtajatar	19,200: —	26,400: —
4	Emännöitsijä	15,600: —	22,200: —
	Käsityöläisiä.		
3	Puuseppä	13,800: —	19,800: —
	Nikkilän mielisairaala.		
	Lääkärit.		
18	Ylilääkäri, laitoksen johtaja	66,000: —	79,200: —
16	Ensim. alilääkäri	55,200: —	67,800: —
14	Toinen alilääkäri	45,600: —	57,300: —
	Hoitohenkilökunta.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Käsityönjohtajatar	13,800: —	19,800: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
3	Hoitaja	13,800: —	19,800: —
	Taloushenkilökunta.		
12	Toimitsija	37,200: —	48,000: —
3	Konttoriapulainen	13,800: —	19,800: —
4	Varastonhoitajatar	15,600: —	22,200: —
3	Pesunjohtajatar	13,800: —	19,800: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —

Luokka.		Alkupalkka.	Loppupalkka.
	Ruokalahenkilökunta.		
6	Johtajatar	19,200: —	26,400: —
4	Apul. johtajatar	15,600: —	22,200: —
	Konehenkilökunta.		
6	Konemestari	19,200: —	26,400: —
5	Toinen konemestari	17,400: —	24,600: —
4	Kolmas konemestari	15,600: —	22,200: —
4	Lämmittäjä-mekaanikko	15,600: —	22,200: —
	Käsityöläisiä.		
3	Puuseppä	13,800: —	19,800: —
3	Maalari	13,800: —	19,800: —
3	Seppä	13,800: —	19,800: —
3	Suutari	13,800: —	19,800: —
3	Räätäli	13,800: —	19,800: —
	Humaliston sairaala.		
	Lääkärit.		
12	Ylilääkäri	37,200: —	48,000: —
9	Nuor. assistenttilääkäri	26,400: —	34,560: —
	Hoitohenkilökunta.		
4	Ylihoitajatar	15,600: —	22,200: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Alihoitajatar	12,000: —	18,000: —
	Desinfioimislaitos.		
4	Koneenkäyttäjä	15,600: —	22,200: —
	Oppilaskoulu.		
5	Johtajatar	17,400: —	24,600: —
	Köyhäinhoitohallitus.		
15	Toimitusjohtaja	50,400: —	63,000: —
11	Johtajan apulainen	33,600: —	43,500: —
14	Sihteeri	45,600: —	57,300: —
4	Tarkastusapulainen	15,600: —	22,200: —
7	Kanslianjohtaja	21,600: —	28,800: —
5	Avust. kanslianjohtaja	17,400: —	24,600: —
6	Rekisteritoimiston johtajatar	19,200: —	26,400: —
3	Kirjuriapulainen	13,800: —	19,800: —
4	Diakonissa	15,600: —	22,200: —
4	Kaitsija	15,600: —	22,200: —
5	Järjestysmies	17,400: —	24,600: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —

Luokka.	Köyhäinhoidon kassa- ja tilivirasto.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
14	Kamreeri	45,600: —	57,300: —
9	Kirjanpitäjä	26,400: —	34,560: —
6	Rahastonhoitaja	19,200: —	26,400: —
4	Avust. rahastonhoitaja	15,600: —	22,200: —
2	Konttoriapulainen	12,000: —	18,000: —
	Kunnalliskoti ja sen yhteydessä olevat laitokset.		
	Yhteiset virkailijat.		
14	Johtaja	45,600: —	57,300: —
10	Apul. johtaja	30,000: —	38,880: —
7	Konttoristi	21,600: —	28,800: —
4	Konttoriapul.	15,600: —	22,200: —
3	Sairaanhoitajatar	13,800: —	19,800: —
4	Työnjohtaja	15,600: —	22,200: —
4	Puutarhuri	15,600: —	22,200: —
6	Koneenkäyttäjä	19,200: —	26,400: —
4	Lämmittäjä-mekaanikko	15,600: —	22,200: —
4	Emäntä	15,600: —	22,200: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Kunnalliskoti.		
5	Ylihoitajatar	17,400: —	24,600: —
3	Pientenlastenosaston hoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Osastohoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Yöhoitajatar	13,800: —	19,800: —
3	Käsitöiden opettajatar	13,800: —	19,800: —
	Työlaitos.		
10	Kaitsija	30,000: —	38,880: —
3	Konttoriapulainen	13,800: —	19,800: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
5	Työesimies	17,400: —	24,600: —
	Pesulaitos.		
3	Johtajatar	13,800: —	19,800: —
	Lastenhuoltolautakunta.		
15	Ammattiholhooja	50,400: —	63,000: —
12	Lastenhuollontarkastaja	37,200: —	48,000: —
10	Joutolasten huoltaja	30,000: —	38,880: —
7	Lääkäri	21,600: —	28,800: —
7	Kasvattilasten hoidon valvontalääkäri	21,600: —	28,800: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
5	Naistarkastaja	17,400: —	24,600: —

Luokka.		Alkupalkka.	Loppupalkka.
6	Kanslianhoitaja	19,200: —	26,400: —
4	Kanslisti	15,600: —	22,200: —
3	Tarkastusapulainen	13,800: —	19,800: —
4	Naisopastaja	15,600: —	22,200: —
	Kasvatuslaitokset.		
	Vastaanotto- ja havaintokoti.		
8	Johtaja	24,000: —	31,680: —
6	Johtajattaren apulainen	19,200: —	26,400: —
	Ammattioppilaskoti		
4	Kaitsija	15,600: —	22,200: —
	Oulunkylän lastenkoti.		
5	Johtajatar	17,400: —	24,600: —
3	Vanh. lastenhoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Lastenhoitajatar	12,000: —	18,000: —
	Kullan torpan lastenkoti.		
5	Johtajatar	17,400: —	24,600: —
3	Vanh. lastenhoitajatar	13,800: —	19,800: —
2	Nuor. lastenhoitajatar	12,000: —	18,000: —
	Bengtsår.		
12	Johtaja	37,200: —	48,000: —
10	Luokkaopettaja	30,000: —	38,880: —
8	Veistonopettaja	24,000: —	31,680: —
5	Emäntä, samalla opettajatar	17,400: —	24,600: —
6	Kaitsija	19,200: —	26,400: —
5	Kaitsija	17,400: —	24,600: —
4	Kaitsija	15,600: —	22,200: —
3	Emännänapulainen	13,800: —	19,800: —
	Tavola, Nummi.		
11	Johtaja — samalla opettaja	33,600: —	43,500: —
5	Emäntä	17,400: —	24,600: —
	Karstu, Lohja.		
11	Johtaja, samalla opettaja	33,600: —	43,500: —
8	Veistonopettaja	24,000: —	31,680: —
5	Räätäli	17,400: —	24,600: —
	Lavers, Porvoo.		
11	Johtaja, samalla opettaja	33,600: —	43,500: —

Luokka.	*Toivoniemi, Lohja.*	Alkupalkka.	Loppupalkka.
11	Johtajatar, samalla opettajatar	33,600: —	43,500: —
9	Opettajatar	26,400: —	34,560: —
5	Emäntä, samalla opettajatar	17,400: —	24,600: —
4	Hoitajatar, samalla opettajatar	15,600: —	22,200: —
	Finby, Sjötorp.		
10	Johtajatar, samalla opettajatar	30,000: —	38,880: —
9	Opettajatar	26,400: —	34,560: —
5	Emäntä, samalla opettajatar	17,400: —	24,600: —
4	Hoitajatar, samalla opettajatar	15,600: —	22,200: —
	Vanjoki, Vihti.		
11	Johtaja, samalla opettaja	33,600: —	43,500: —
9	Opettajatar	26,400: —	34,560: —
5	Emäntä, samalla opettaja	17,400: —	24,600: —
4	Hoitajatar, samalla opettajatar	15,600: —	22,200: —
	Suomenkieliset kansakoulut.		
17	Tarkastaja	60,000: —	72,600: —
14	Apulaistarkastaja	45,600: —	57,300: —
14	Taloudenhoitaja	45,600: —	57,300: —
14	Lääkäri	45,600: —	57,300: —
9	Opettaja	26,400: —	34,560: —
10	Jatkoluokan opettaja	30,000: —	38,880: —
8	Opettajatar	24,000: —	31,680: —
7	Opettajatar	21,600: —	28,800: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Ruotsinkieliset kansakoulut.		
16	Tarkastaja	55,200: —	67,800: —
12	Taloudenhoitaja	37,200: —	48,000: —
11	Lääkäri	33,600: —	43,500: —
9	Opettaja	26,400: —	34,560: —
8	Opettajatar	24,000: —	31,680: —
7	Opettajatar	21,600: —	28,800: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Kansakoulujen yhteiset menot.		
11	Voimistelun neuvoja	33,600: —	43,500: —
	Valmistava poika-ammattikoulu.		
11	Johtaja	33,600: —	43,500: —
9	Vakinainen opettaja	26,400: —	34,560: —

Luokka.		Alku-palkka.	Loppu-palkka.
6	Vakinainen työmestari puutöissä	19,200: —	26,400: —
6	Vakinainen työmestari metallitöissä	19,200: —	26,400: —
5	Alityömestari puutöissä	17,400: —	24,600: —
5	Alityömestari metallitöissä	17,400: —	24,600: —
3	Vahtimestari	13,800: —	19,800: —
	Tyttöjen ammattikoulu.		
9	Johtajatar	26,400: —	34,560: —
8	Opettajatar	24,000: —	31,680: —
	Työväenopisto.		
	Suomenkielinen osasto.		
12	Johtaja	37,200: —	48,000: —
	Ruotsinkielinen osasto.		
10	Johtaja	30,000: —	38,880: —
	Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta.		
10	Miestarkastaja	30,000: —	38,880: —
	Kansanlastentarhat.		
9	Tarkastaja	26,400: —	34,560: —
	Kaupunginkirjasto.		
	Pääkirjasto.		
13	Kirjastonhoitaja	40,800: —	52,500: —
11	Avust. kirjastonhoitaja	33,600: —	43,500: —
5	Amanuenssi	17,400: —	24,600: —
3	Amanuenssi	13,800: —	19,800: —
5	Vahtimestari	17,400: —	24,600: —
4	Toinen vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Kallion haarakirjasto.		
11	Johtaja	33,600: —	43,500: —
5	Amanuenssi	17,400: —	24,600: —
3	Amanuenssi	13,800: —	19,800: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
1	Vahtimestariapulainen	10,800: —	16,200: —
	Musiikkilautakunta.		
9	Intendentti	26,400: —	34,560: —
3	Taloudenhoitaja	13,800: —	19,800: —

Luokka.	Vesijohtolaitos.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
18	Toimitusjohtaja	66,000: —	79,200: —
16	Assistentti	55,200: —	67,800: —
14	Kamreeri	45,600: —	57,300: —
9	Kirjanpitäjä	26,400: —	34,560: —
6	Kassanhoitajatar	19,200: —	26,400: —
	Käyttö.		
14	Kemisti, laboratoorin ja Vanhankaup. laitoksen johtaja	45,600: —	57,300: —
12	Kemistin apulainen	37,200: —	48,000: —
	Johtoverkko ja vesisäiliö.		
13	Insinööri, samalla johtotöiden tarkastaja	40,800: —	52,500: —
	Johtotyöosasto, työpaja ja varasto.		
13	Insinööri, samalla mittaripajan johtaja	40,800: —	52,500: —
	Kaasulaitos.		
18	Toimitusjohtaja	66,000: —	79,200: —
15	Kamreeri ja konttoripäällikkö	50,400: —	63,000: —
10	Kirjanpitäjä	30,000: —	38,880: —
7	Rahastonhoitajatar	21,600: —	28,800: —
	Käyttö.		
16	Käyttöinsinööri	55,200: —	67,800: —
13	Kemisti	40,800: —	52,500: —
	Johtotyöosasto.		
13	Johtotyöinsinööri	40,800: —	52,500: —
11	Avustava johtoinsinööri	33,600: —	43,500: —
	Sähkölaitos.		
19	Toimitusjohtaja	72,000: —	86,400: —
15	Kamreeri ja konttoripäällikkö	50,400: —	63,000: —
10	Kirjanpitäjä	30,000: —	38,880: —
7	Kassanhoitajatar	21,600: —	28,800: —
	Käyttö.		
17	Käyttöinsinööri, samalla osaston johtaja	60,000: —	72,600: —
15	Apulaiskäyttöinsinööri	50,400: —	63,000: —
	Jakeluosasto.		
16	Johtaja	55,200: —	67,800: —
13	Laboratoorin insinööri	40,800: —	52,500: —

Luokka.	Rakennuskonttori.	Alkupalkka.	Loppupalkka.
19	Kaupungininsinööri	72,000: —	86,400: —
17	Satamatöiden työpäällikkö	60,000: —	72,600: —
17	Katu- ja viemäritöiden työpäällikkö	60,000: —	72,600: —
15	Apulaistyöpäällikkö	50,400: —	63,000: —
17	Kaupunginarkkitehti	60,000: —	72,600: —
15	Apulais-kaupunginarkkitehti	50,400: —	63,000: —
16	Kaupunginasemakaavaarkkitehti	55,200: —	67,800: —
14	Apulais-asemakaava-arkkitehti	45,600: —	57,300: —
14	Kaupunginasemakaava-insinööri	45,600: —	57,300: —
16	Geodeetti	55,300: —	67,800: —
14	Apul. geodeetti	45,600: —	57,300: —
14	Kaupunginpuutarhuri	45,600: —	57,300: —
14	Varastonjohtaja	45,600: —	57,300: —
8	Varaston kirjanpitäjä	24,000: —	31,680: —
7	Varastonhoitaja	21,600: —	28,800: —
6	Vanhempi metsänvartija	19,200: —	26,400: —
5	Nuorempi metsänvartija	17,400: —	24,600: —
4	Vahtimestari	15,600: —	22,200: —
	Rakennuskonttorin tilivirasto.		
14	Kamreeri	45,600: —	57,300: —
9	Kirjanpitäjä	26,400: —	34,560: —
	Puhtaanapitolaitos.		
16	Johtaja	55,200: —	67,800: —
13	Tarkastaja	40,800: —	52,500: —
8	Varastonhoitaja	24,000: —	31,680: —
	Kauppahallit ja kauppatorit.		
11	Tori- ja hallikaupan valvoja	33,600: —	43,500: —
	Rantatori.		
4	Kaitsija	15,600: —	22,200: —
	Hietalahti.		
3	Kaitsija	13,800: —	19,800: —
	Kasarmintori.		
3	Kaitsija	13,800: —	19,800: —
	Harjutori.		
2	Kaitsija	12,000: —	18,000: —

Luokka.		Alku-palkka.	Loppu-palkka.
	Hakaniementori.		
4	Kaitsija	15,600: —	22,200: —
	Wallila.		
3	Kaitsija	13,800: —	19,800: —
	Böle.		
3	Kaitsija	13,800: —	19,800: —
	Kaupunkitalot.		
5	Kunnan työväenasuntojen isännöitsijä	17,400: —	24,600:
	Luonnonpuistot.		
12	Intendentti	37,200: —	48,000: —

Sivutoimien luokittelu.

I palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 300: —; vuodessa Smk 3,600: —; 3 korotusta à 30 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 390: —; vuodessa Smk 4,680: —.

II palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 400: —; vuodessa Smk 4,800: —; 3 korotusta à 35 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 505: —; vuodessa Smk 6,060: —.

Musiikkilautakunnan sihteeri.

III palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 500: —; vuodessa Smk 6,000: —; 3 korotusta à 40 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 620: —; vuodessa Smk 7,440: —.

Maistraatin notaari, oikeutettu pöytäkirjan lunastukseen.
Tehtaankadun haarakirjaston johtaja.

IV palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 600: —; vuodessa Smk 7,200: —; 3 korotusta à 45 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 735: —; vuodessa Smk 8,820: —.

Raastuvanoikeuden siviilinotaari, alempaa palkkausluokkaa.
Ulosottolaitoksen avustava toinen kaupunginvouti.
Holhouslautakunnan sihteeri.
Kunnalliskodin ja sen yhteydessä olevien laitosten saarnaaja.
Puhtaanapitohallituksen sihteeri.

V palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 750: —; vuodessa Smk 9,000: —; 3 korotusta a 50 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.
Loppupalkka kuukaudessa Smk 900: —; vuodessa Smk 10,800: —.

Ulosottolaitoksen rikostuomioiden toimeenpanija.
Satamahallituksen sihteeri.
Terveystoimiston assistentti.

VI palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 900: —; vuodessa Smk 10,800: —; 3 korotusta à 55 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.

Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,065: —; vuodessa Smk 12,780: —.

Terveydenhoitolautakunnan sihteeri.
Sairaalaylihallituksen sihteeri.
Töölön haarakirjaston johtaja.
Kaupungin yleisten töiden hallituksen sihteeri.

VII palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,050: —; vuodessa 12,600: —; 3 korotusta à 60 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.

Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,230: —; vuodessa Smk 14,760: —.

Marian sairaalan lastenosaston lääkäri.
Ruotsinkielisten kansakoulujen taloudenhoitaja.
Hermannin haarakirjaston johtaja.

VIII palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,200: —; vuodessa Smk 14,400: —; 3 korotusta à 65 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.

Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,395: —; vuodessa Smk 16,740: —.

Oikeusavustajan apulainen.
Raatihuoneen ja ent. Seurahuoneen isännöitsijä (Kaupunkitalot).

IX palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,350: —; vuodessa Smk 16,200: —; 3 korotusta à 70 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.

Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,560: —; vuodessa Smk 18,720: —.

Raastuvanoikeuden rikosasiain notaari.
Ylim. kaupunginviskaali.
Palkkalautakunnan sihteeri.
Museon johtaja.
Kunnan työväenasuntojen isännöitsijä (Kaupunkitalot).

X palkkausluokka.

Alkupalkka kuukaudessa Smk 1,500: —; vuodessa Smk 18,000: —: 3 korotusta à 75 Smk kuukausittain 3, 6 ja 9 vuoden jälkeen.

Loppupalkka kuukaudessa Smk 1,725: —; vuodessa Smk 20,700: —.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

Elantokustannusindeksin vaihtelut vuonna 1921 ja 1922 vuoden alussa sekä sitä vastaavat palkka-asteikot rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan.

Levnadskostnadsindexens variationer under år 1921 och början av år 1922 samt däremot svarande löneskalor enligt drätselkammarens förslag.

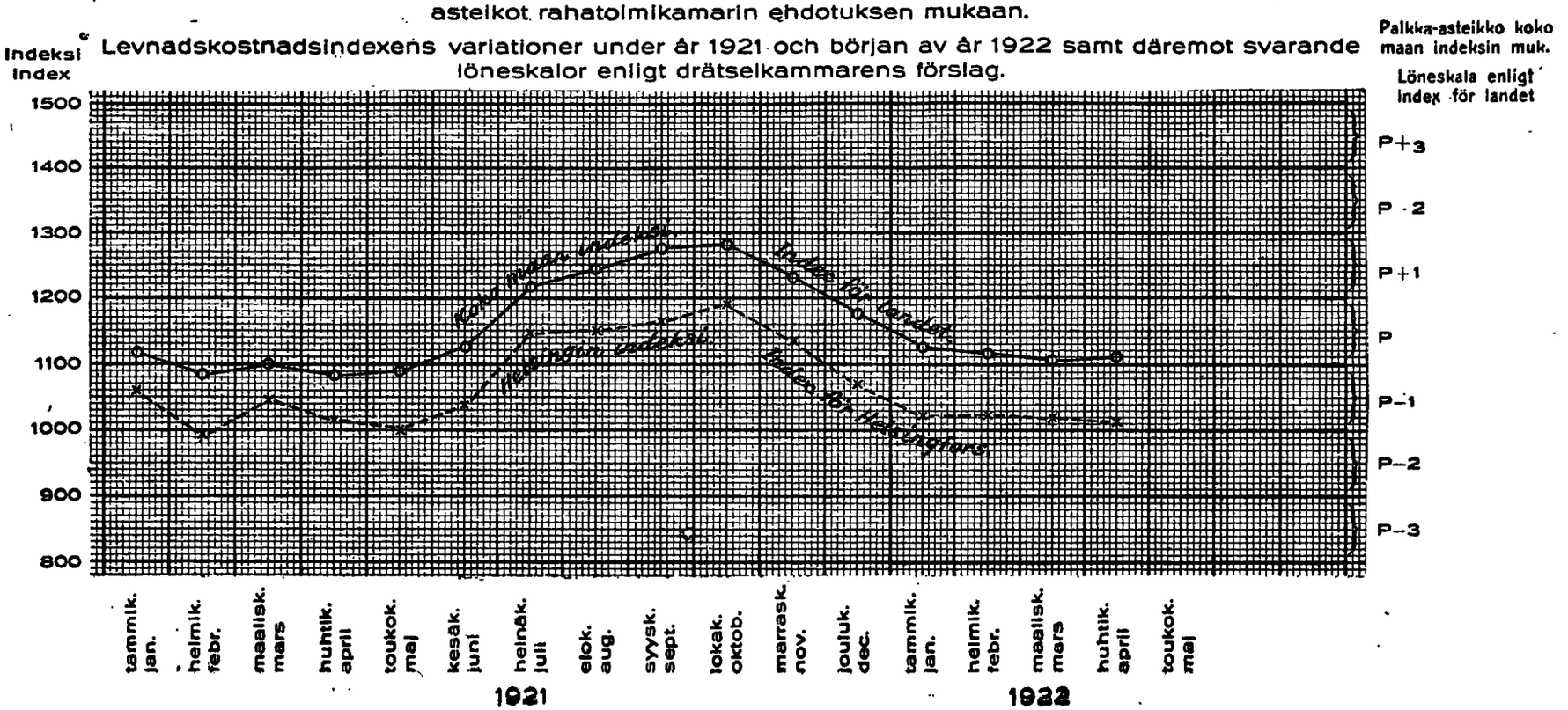

Graafillinen esitys loppupalkkain suhtautumisesta alkupalkkaan eri palkkaluokissa palkkalautakunnan ja rahatoimikamarin ehdotusten mukaan.

Grafisk framställning av slutlönens förhållande till begynnelselönen vid olika löneklasser enligt lönenämndens och drätselkammarens förslag.

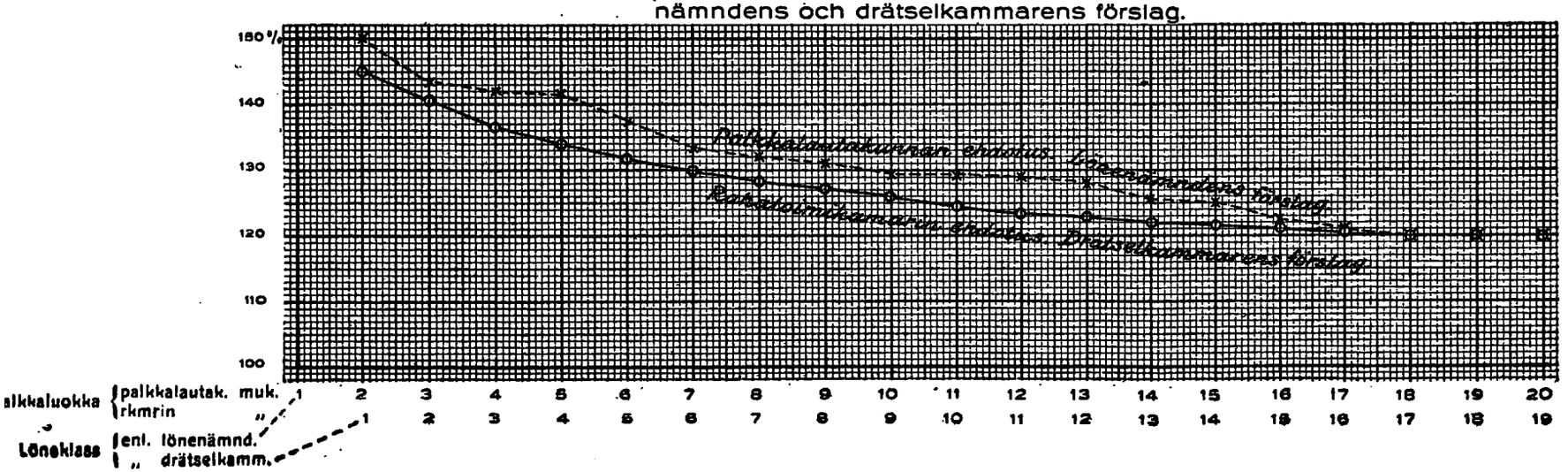

Juovutusjuoma-asiain valmisteluvaliokunnan ehdotus erinäisten ravintola- ja kahvilaliikkeen harjoittamista koskevien hakemusten johdosta.

Maaherralle ovat alempana mainittujen kahvilain ja ravintolain haltijat osin tehneet säädetyn ilmoituksen 3/6 1921 annetussa asetuksessa lähemmin mainitun elinkeinon harjoittamisesta (ks esityslistaa 5/10 1921, asiaa n:o 7), osin anoneet lupaa sen harjoittamiseen, minkä jälkeen maaherra on maistraatin välityksellä vaatinut Kvston lausuntoa asiasta.

Puheenalaisen asetuksen 1 §:n 2 mom:ssa säädetään, että lupaa ravintola- tai kahvilaliikkeen harjoittamiseen on haettava maaherralta, sekä että ne, jotka jo asetuksen voimaan tullessa elinkeinoilmoituksen nojalla harjoittavat tuollaista liikettä, ainoastaan ovat velvolliset 2 kuukauden kuluessa eli siis viimeistään 3/8 1921 siitä ilmoittamaan, sen uhalla että laiminlyöjä sittemmin saa harjoittaa liikettä vasta luvan siihen saatuaan. Luettelossa mainituista ravintolan- ja kahvilanpitäjistä ovat *llä merkityt laiminlyöneet ajoissa tehdä säädetyn ilmoituksen.

Liikkeen laatu, nimi ja omistaja.	Missä liike sijaitsee.	Helsingin poliisimestarin luokitusehdotus.	Muistutuksia.
Kahvila, Elin Maria Wahlström	Fredrikink. 32	III	
Ravintola „Gradin", A/B Gradin O/Y	Bulevardink. 2.....	I	Raittiuslautakunta ilmoittaa, että ravintolassa oli 29/8 takavarikoitu suurehko varasto erilaatuisia juovutusjuomia, ja että ravintolan johdon taholta oli törkeästi rikottu kieltolakia. Lautakunta ehdottaa, että ravintolaan sen kustannuksella asetettaisiin lautakunnan johtosäännössä määrätyllä tavalla valittu erityinen valvoja tai että ravintola siirrettäisiin alempaan luokkaan. — Poliisilla ei ole mitään muistuttamista puheenalaista ravintolaa vastaan.
Kahvila ja ruokala, Alexandra Vilhelmina Sveholm.....	L. Viertotie 28	III	
Kansanruokala „Kallion Kansanruokala", Verner Metsänen	Hämeenk. 2 b	III	
Kahvila, „Marin" Emil Järvinen	Vyökatu 10	III	
Kahvila „Santos", Väinö Aalto	Fredrikink. 12.....	III	

Kahvila ja ruokala „Alppi", Hilma Kwjatkowsky	Porvoonkatu 37.	III	
Kahvila ja ruokala Anni Schaaf-Auvinen	Maurink. 4.	III	
Kahvila „Kronan", Anna Ek..	I. Heikink. 1.	II	
Kahvila ja ruokala sekä Kesäravintola Helsingin Työväenyhdistys r. y.	Sirkusk. 5. ..... Mustikkamaa	II	
Ravintola „Grand Hotell Fennia", A/B Mikaelsgatan 21..	Mikonk. 21.	I	
Kahvila „Empire", Israel Perlman	Unionink. 41.....	II	
Kahvila, Karl Fredrik Hartell	Punavuorenk. 3.	II	
Kahvila „National", Gunhild Irene Hellne	Fredrikink. 20.....	III	Raittiuslautakunta viittaa asianomaisen poliisikomisariuksen antamaan lausuntoon, josta käy selville, että poliisi on erinäisiä kertoja kahvilassa pidättänyt juopuneita henkilöjä, minkä ohessa poliisille tunnetut henkilöt ovat siellä harjoittaneet luvatonta juovutusjuomain myyntiä. Lautakunta ehdottaa kahvilan suljettavaksi.
Kahvila, Anna Franciska Winstén.....	Uudenmaank. 13	III	
Ravintola Nyländska Jaktklubben.....	Blekholman kari	I	
Kahvila „Central", Paul Konstantin Laxén ja Urho Lauri Nissinen	Aleksanterink. 46....	II	
Kahvila ja ruokala, Anna Tuorila	Vaasank. 34	III	
Kahvila, Olga Matilda Lindberg	Kirkkok. 9	II	
Kahvila, Anna Tuorilainen ..	Siltasaarenk. 3	III	
* Ravintola ja kahvila „Trocadero", A/B Franska Konditoriet	I. Heikink. 9.....	II	
* Ruokala ja kahvila, Edvard Väisänen	Sörnäisten Rantatie 3	III	
* Kahvila „Aikala", Juho Aleksander Vaaranto	Mikonk. 8	II	
* Kahvila, Kustaa Koskinen ..	Vanhakaupunki, Huvila Koskela	III	
* Kahvila ja ruokala „Kulmala", Matti Härsilä	Flemingink. 10.....	III	
* Kahvila ja ruokala „Salve", Aino Artukka	P. Makasiinink. 5 ..	III	
* Kahvila ja ruokala, Elina Niemi	Antink. 9	III	

* Kahvila ja ruokala, Nestor Laine	Hakaniementori 2	III	
* Kahvila ja ruokala, Amanda Haajanen	Castrenink. 13	III	
* Kahvila ja ruokala, Kaarlo Ilmari Soine	Sörnäisten Rantatie 7	III	
* Kahvila ja ruokala, Maria Sandberg	Ahdinkuja 1	III	
* Ravintola „Kleinehs Hotell", Heinrich Bitte	Katarinank. 1	I	
* Ruokala ja kahvila, Juho Edvard Veranen	Aleksanterink. 12	III	
* Ruokala, Johan August Peltonen	L. Brahenk. 8	III	
* Ruokala ja kahvila, Elvira Alexandra Hamberg	L. Ranta 14	III	
* Ravintola „Nya Hotellet", Sigrid Dahl	Kluuvik. 8	III	
* Ruokala ja kahvila, Hilma Tervonen	Kotkank. 14	III	
* Kahvila ja ruokala Oskari Salo	Sörnäisten Rantatie 1	III	
Kahvila, Antti Wanninen	Vladimirink. 45	III	Raittiuslautakunta huomauttaa, että kahvilassa on vietetty epäraitista elämää ja ettei järjestys siellä muutoin ole ollut mallikelpoinen, minkätähden lautakunta ehdottaa kahvilan siirrettäväksi III luokkaan.
Kahvila ja kansanruokala, Anna Johanna Gonezewskij	Antink. 33	III	
Kahvila ja ruokala, Miina Turunen	Punavuorenk. 14	III	
Kahvila, Eva Peltonen	Bulevardink. 24	III	
Kahvila, Ida Maria Sorsa	Sepänk. 7	III	
Kahvila ja ruokala, Matilda Vilhelmina Kivi	Hämeenk. 4	III	
2 kahvilaa ja ruokalaa, Otto Werho	Pursimiehenk. 18 „ 27	III	
Ravintola ja Kahvila „Kahvila Argos", Väinö Alexander Hurme ja Kalle Kustaa Wuorinen	I. Heikink. 1	II	Raittiuslautakunta tekee samna muistutuksen, kuin A. Vannisen kahvilaan nähden, ja ehdottaa ravintolan siirrettäväksi II luokkaan.

Kahvila ja ruokala, Ida Erika Niklander	I. Brahenk. 15	III	
Kahvila ja ruokala, Hilma Maria Toivonen	Eerikink. 20	III	
Kahvila, Elina Kivimäki	Wladimirink. 15	II	
Kahvila ja ruokatarjoilu, Elina Rajala	Alppik. 17	III	
Kahvila ja ruokatarjoilu, Ida Martikainen	Huvila Isberg 5	III	
Kahvila, Emma Maria Abrahamsson	Aleksanterink. 26	II	
Kansanruokala, Herman Brynolf Helke	Mikonk. 19	III	
Kahvila ja ruokala, Hilja Siviä Aulanko (o. s. Sirén)	Punavuorenk. 14	III	
Kahvila ja ruokala, Ida Maria Heinonen	P. Rautatienk. 19	II	
2 kahvilaa ja ruokalaa „Sörnäisten kahvila automaatti Sörnäs kafé automat N:rot 1 ja 2", Malviina Sinervä	I. Viertotie 22, III linja 13	III	
Kahvila, Anna Wiola Grönstrand ja Hilja Maria Kumlander	Wladimirink. 5	II	Raittiuslautakunta tekee saman muistutuksen kuin tässä edellä ja ehdottaa kahvilan siirrettäväksi III luokkaan.
Kahvila ja ruokatarjoilu, Martta Lydia Lehtonen	Merimiesk. 23	III	
Kahvila, Fredrika Saarinen	Eerikink. 4	III	
Kahvila ja ruokatarjoilu, Benjamin Helminen	V Linja 10	III	
Kahvila ja ruokala, Linda Josefina Heino	Meilahdenk. 10	III	
Kahvila, Agnes Irene ja Ingrid Anna Hede	Katariinank. 3	III	
Kansanruokala, Kustaa ja Hilda Sofia Flinkman	Flemingink. 30	III	
Kansanruokala, Maria Jemina Ruusulaakso	Ruoholahdenk. 14	III	
Kahvila ja ruokala, Anna Österman	L. Viertotie 26	II	

Kahvila ja ruokala, Lempi Tamminen	Vegak. 2	II	
Kahvila ja ruokala, Olga Maria Rönnblad	Eerikink. 16	II	
Kansanruokala, Arthur Vestenius	I. Viertotie 27	III	
Kansanruokala, Maria Paljakka	Tokank. 7	III	
Kahvila „Suomi", Tyyne Lindholm	Simonk. 6	II	
Kahvila ja ruokala, Frans Artur Sarén	Kauppiask. 2	III	
Ruokala, Viktor Laitinen	Korkeavuorenk. 1	III	
Kahvila, E. F. Brusell Ek	L. Ranta 18	III	Raittiuslautakunta tekee saman muistutuksen kuin edellä ja ehdottaa kahvilan suljettavaksi.
Kahvila, Henrik Männikkö	III Linja 28	III	
Kahvila ja ruokala, Karoliina Leino	Hietalahdenk. 4	III	
Kahvila ja ruokala, Olga Holmberg	Ruusulank. 20	III	
Kahvila ja ruokala „Seura kahvila", K. A. Nieminen	Eläintarhantie 1	II	
Kahvila ja ruokala, Hugo Sundberg	Kristiinank. 4	III	
* Ravintola ja kahvila, Helsingfors Oldboys Club	Kaisaniemen keilarata	II	
* Kahvila, Emilia Valtonen	I. Robertink. 30	III	
* Ruokasali ja kahvila, Helena Dubkewicz	Castrénink. 14	III	
* Kahvila ja ruokala, Johan Edvard Leppävirta	Tehtaank. 34	III	
* Ruokala „City Automat", A/B City Automat O/Y	Erottajank. 11	II	
* Kahvila ja ruokala, Alexandra Sofia Suominen	Vaasank. 34	III	
* Kahvila, Hulda Aleksandra Tuominen	Munkkisaarenk. 8	III	
* Kahvila, Amalia Andersson	I. Viertotie 10	III	

* Kahvila ja ruokala, Ida Sofia Leman-Kummer	I. Viertotie 54	III
* Kahvila, Wera Sundholm	Korkeavuorenk. 1	III
* Kahvila ja ruokala, Josef Sawitzky	Vyök. 4	III
* Kahvila ja ruokala, Ilmari August Hult	Pääskylänk. 11	III
* Kahvila, Alice Valborg Olli	Katriinank. 3	III
* Kahvila, Hilma Emilia Nordström	Museok. 3	III
* Ruokala, Vilhelmina Gustafsson	Vladimirink. 55	III
* Kahvila ja ruokala, Greeta Haapalainen	Lönnrothinkatu 1	III
Kahvila ja ruokala, Anni Koistinen	Flemingink. 8	III
Kahvila ja ruokala Kahvila-Ravintola Café-Restaurant, Frans Herman Sylvan	Kapteenink. 11	II
Kahvila „Blomqvists Café", Edvard Blomqvist	Aleksanterink. 34	I
Kahvila ja ruokala, Olga Elina Rajala	Kruunuvuorenk. 7	III
Kahvila ja ruokala, Olga Theresia Renman	I. Heikink. 9	II
2 kahvilaa, A/B K. M. Brondin O/Y	Kruunuvuorenk. 1 E. Esplanadink. 20	III II
Kahvila ja ruokala, Matilda Saarinen	Dagmarink. 13	III
Kahvila „Iris", Jalo Sulo Veikko Roini	Vilhonk. 5	III
Kahvila ja ruokala, Alexander Tuomikoski	P. Esplanadink. 7	III
Kahvila ja ruokala, Juho Fredrik Sohlman	I. Viertotie 73	III
Ruokala, Jalmari Lähteenmäki ja Nestor Kuusisto	I. Robertink. 16	III
Kahvila ja ruokala, Juho Emil Lehto	L. Heikink. 26	III
Kahvila, Albin ja Rosalia Snellman	Tähtitornink. 22	II

Kahvila ja kansanruokala, Frans August Koskinen....	Vladimirink. 32	III	
Kahvila ja ruokala, Eliin Elisabet Helin	Liisank. 29.....	III	
Kahvila ja Ruokala, Hilma Pöyssy	I. Viertotie 29	III	
Kahvila ja ruokala, Hulda Maria Rosenqvist	Konstantiinink. 17 ..	III	
Kahvila ja ruokala Emma Elisa Saloranta	Maneesink. 2.....	III	
Kahvila ja ruokala, Juho Miettinen	I. Viertotie 69	III	
Kahvila ja ruokala, Jaakko Kalle Tammivuori	Castrénink. 10	III	
Leipuri ja kahvilaliike, A/B Karl Fazer Konditori O/Y..	Kluuvik. 3	I	
Kahvila ja ruokatarjoilu, Mathilda Lehto	Kotkank. 4.....	III	
Kahvila „Torgcafé", Sonja Kiökemeister	P. Esplanaadink. 7..	III	
Ruokatarjoilu, Ida Aliina Putkonen	Ylioppilastalolla Aleksanterink. 23.....	I	
Kahvila, A/B Mark O/Y.....	Aleksanterink. 54....	I	
Kahvila ja ravintola, Uusmaalainen Osakunta	Kasarmink. 40	I	
Kahvila ja ruokala, Marta Lauraeus	Helenank. 4	III	Raittiuslautakunta tekee saman muistutuksen kuin edellä ja esittää, I piirin poliisikomisariuksen lausuntoon viitaten, kahvilan heti suljettavaksi.
* Kahvila, Helmi Dagmar Kinnunen.....	Helsingink. 21	III	
* Kahvila ja ravintola „Honolulu", Vilho Kukkonen	I. Viertotie 27	II	
Kahvila ja ravintola, Helsingfors Segelsällskap f. r.....	Liuskasaari	II	
Ravintola „Hotell Societetshuset", A/B Societetshuset..	Kaivok. 12	I	Raittiuslautakunta huomauttaa, että ravintolassa on takavarikoitu juovutusjuomia sekä että johtaja on tuomittu rangaistukseen kieltolain rik-

			komisesta, minkätähden lautakunta ehdottaa asetettavaksi erityisen raittiusvalvojan pitämään silmällä puheenalaista ravintolaa.
Ravintola „Restaurant Central", A/B Restaurant Central	Hakasalmenk. 4	II	Raittiuslautakunta tekee saman muistutuksen kuin Seurahuoneeseen nähden ja ehdottaa asetettavaksi erityisen raittiusvalvojan.
7 kahvilaa ja ruokalaa, Ravintola N:o 1	Kluuvik. 5	II	
„ „ 2	Siltasaarenk. 8—10		
„ „ 3	Kluuvik. 5		
„ „ 4	Siltasaarenk. 8—10		
„ „ 5	I. Viertotie 12		
„ „ 6	I. Robertink. 11		
„ „ 7	Eerikink. 3		
Osuusliike Elanto r. l.			
Kahvila ja ruokala, Elin Amanda Backman-Andersson	Ludvigink. 5	III	
Ravintola „Café Restaurant Royal", Tor Andreas Lindberg	I. Heikink. 3	II	Raittiuslautakunta ilmoittaa, että ravintolan johtaja on tuomittu rangaistukseen kieltolain rikkomisesta, sekä ehdottaa samaa toimenpidettä kuin Seurahuoneeseen nähden.
Kahvila„ Suomen Ilmailuliikenne O/Y	Paloholma	II	
*Ravintola „Restaurant Börs", A/B Restaurant Börs	Fabianink. 14	I	Raittiuslautakunta ilmoittaa poliisin puolelta erinäisiä kertoja ryhdytyn toimenpiteisiin sen johdosta, että ravintolassa on tarjoiltu juovutusjuomia, sekä tekee saman ehdotuksen kuin Seurahuoneeseen nähden. — I piirin poliisikomisariuksella sitä vastoin ei ole ravintolaa vastaan mitään muistuttamista.
*Kahvila ja ruokala, Matilda Aurora Aaltonen	Pursimiehenk. 14	III	Raittiuslautakunta huomauttaa, että kahvilanomistaja on tuomittu rangaistukseen kieltolain rikkomisesta, sekä ehdottaa kahvilan heti suljettavaksi.
*Kahvila ja ruokala, Raittiusyhdistys Koitto r. y.	Yrjönk. 31	II	

* Ravintola „Restaurant Karl König", A/B Restaurant Karl König	Mikonk. 4	II	Raittiuslautakunta toteaa, että ravintola on ammattimaista väkijuomatavarain kauppaa harjoittavain henkilöjen olinpaikka, ja vaatii ryhdyttäväksi samoihin toimenpiteisiin kuin Seurahuoneeseen y. m. nähden. III piirin poliisikomisarius mainitsee, että ravintolassa on takavarikoitu väkijuomatavaroita ja että ravintolan silloinen haltija 1919 vuoden lopulla ja 1920 vuoden keskivaiheilla on tuomittu rangaistukseen kieltolain rikkomisesta.
* Ravintola „Gambrini", Augusta Jonsson	Fabianink. 29	II	
* 2 Ruokalaa, Helsingin Rautatiekonepajalaisten Osuusruokala r. l.	Fredriksberginkadun varrella, Fredriksbergin konepajan alueella, L. Viertotien varrella, Rautatien alueella	III	
* Kahvila ja ruokala „Novilla", Liina Irene Olivia Johansson	Kumtähden huvila, Hermanni	II	
Ravintola „Klippan", Nikolai Noschis	Etelä Blekholma (Luoto)	I	Raittiuslautakunta mainitsee, että ravintolassa 28/8 1921 takavarikoitiin juovutusjuomia ja että oikeudenkäynti on tämän johdosta aloitettu ravintolan haltijaa vastaan. Lautakunta ehdottaa ryhdyttäväksi samoihin toimenpiteisiin kuin Seurahuoneeseen nähden. — I piirin poliisikomisarius myöntää sattuneen tapauksia, jolloin ravintolan asiakkaat ovat esiintyneet päihtyneinä, mutta huomauttaa samalla selvitystä puuttuvan siitä, onko ravintolan haltija valvonnan laiminlyönnin johdosta ollut tähän syynä.
Ravintola „Seurasaaren Ravintola", Ernst Ax	Seurasaari	I	
Kahvila ja ruokala, Johan Waldemar Kajander	Luotsik. 13.....	III	

Kahvila ja ruokala „Franciskaner", A/B Franska Konditoriet	I. Robertink. 3—7	II	
Kahvila ja ruokala, Jukka Junes	II linja 17	III	
Kahvila Amalia Augusta Hammarström	Aleksanterink. 21	II	
Kahvila ja biljardi, Johan Aksel Erland Lindroos	L. Heikink. 24	II	
Ruokala (Automaatti) „Automat Boulevard", Helsingin Automat Aktiebolag O/Y	Yrjönk. 3	II	
Hotelli ja ravintola „Café de Paris", Juho Edvard Kuronen	Mikonk. 23	II	Raittiuslautakunta ja asianomainen poliisikomisarius huomauttavat, että ravintolassa on takavarikoitu väkijuomia ja että siellä pitemmän aikaa on tuollaisia juomia tarjoiltu. Vararikon johdosta pidetään ravintolaa nykyään suljettuna, ja lautakunta on sitä mieltä että, jos ravintola jälleen avataan, on se asetettava edellä mainitun laatuisen valvonnan alaiseksi.
Kahvila „Maja", Fanny Toivonen	Suok. 1	III	
Kahvila ja ruokala, Fanny Tuliniemi	Böölenk. 2	III	
Kahvila ja ruokala „Restaurant och matservering Fortuna", Amalia Rolig	Uudenmaank. 13	III	
Kahvila ja ruokala, Maria Lovisa Eriksson	Neitsytpolku 3	III	
Ruokala (auttomaatti), A/B Finska Automaten Suomalainen Automaatti O/Y	Unionink. 26	II	
Kahvila ja ravintola „Hotell Kämp", A/B Hotell Restaurant	P. Esplanadink.	I	Raittiuslautakunta huomauttaa, että ravintolassa on pitemmän aikaa harjoitettu ammattimaista väkijuomain myyntiä, sekä esittää saman ehdotuksen kuin edellä. I piirin poliisikomisarius mainitsee ravintolan johtoa vastaan täkäläisessä raastuvanoikeudessa nostetun kanteen

			alkoholipitoisten juomain laittoman tarjoilun johdosta, jossa jutussa ei vielä ole annettu päätöstä.
Kahvila ja ruokala, Elin Sandström	I. Robertink. 46	III	
Kahvila, Aina Bergroth	Fabianink. 23	II	
Kahvila, Johan Albert Tallgren	Fredrikink. 59	III	
Kahvila ja ruokala „Hiillos", Viktor Palmula	I. Robertink. 4	III	
Ravintola „Kaivohuone", K. E. Jonsson	Kaivopuistossa	I	
Kahvila „Santos", Axel Bergroth	Fredrikink. 12	III	
Kahvila, Anna Hammarén	E. Esplanadink. 14	II	
Kahvila ja ruokala, Fanny Maria Nyberg	Ruusulank. 14	III	
Kansanruokala, Hilda Saura	Pursimiehenk. 24	III	
Kahvila ja ruokala, Ida Emilia Lindebäck	Vallilantie 15	III	
Kahvila, Hanna Alina Mattsson	Korkeavuorenk. 25	III	
Kahvila ja ruokala, Anna Helena Mononen	Konstantiinink. 24	III	
Kahvila ja ruokala, Karl Viktor Nyman	Nikolaink. 29	III	
Kahvila ja ravintola, A/B Restaurant & Consert Café O/Y	Kaivok. 8	II	Kun raittiuslautakunta on saanut tietää, että ravintolassa on nautittu juovutusjuomia, esittää lautakunta ravintolan siirrettäväksi II luokkaan tai kokonaan suljettavaksi.
Ravintola „Angleterre", Edvin Theodor Henriksson	Hallitusk. 14	II	
Kahvila, Henrika Johansson	Fredrikink. 33	III	Lautakunta viittaa raastuvanoikeuden 15/9 1921 antamaan päätökseen. jolla kahvilanomistaja on tuomittu rangaistukseen luvattomasta alkoholipitoisten aineiden myynnistä, sekä ehdottaa kahvilan heti suljettavaksi.

Kahvila ja ravintola, „Restaurant Freden", A/B Karl Ljungdell	I. Robertink. 16	II	Raittiuslautakunta ilmoittaa ravintolan johtajan asetetun syytteeseen kieltolain rikkomisesta, minkätähden ja kun siellä on sallittu nauttia väkijuomia, ravintola olisi siirrettävä III luokkaan. — I piirin poliisikomisarius toteaa, ettei ravintolassa toteensaatavasti ole sattunut mainittavia epäjärjestyksiä eikä säännöttömyyksiä.
Kahvila ja ravintola „Restaurant City", A/B Restaurant City	Aleksanterink. 54	I	
Kahvila, Maria Saarinen	Maneesink. 3	III	
Kahvila, Frans Gustafsson	Sofiank. 2	II	
Kahvila ja ruokala, Kaarlo Vihtori Ranta	Vladimirink. 23	III	
Kahvila, Nikolai Leino	P. Makasiinink. 4	III	
Kahvila ja ruokala, Ida Vilhelmina Kivistö	L. Viertotie 20	III	
Ravintola, A/B Runan O/Y	L. Heikink. 16	II	
Ravintola, A/B Restaurant Cecil O/Y	Uudenmaank. 16	II	
Ravintola, A/B Gourmand	Aleksanterink. 32	II	Raittiuslautakunta ehdottaa ravintolan siirrettäväksi II luokkaan, koska ravintolan johtajatar on tuomittu rangaistukseen luvattomasta alkoholipitoisten aineiden säilyttämisestä eikä järjestys ravintolassa ole ollut mallikelpoinen.
Ravintola „Operakällaren", A/B Operakällaren	Esplanadinkadun varrella, Ruotsalaisen Teatterin talossa	I	
Ruokatarjoilu „Grande Automat", Naima Breitenstein	Korkeavuorenk. 45	II	
Kahvila „Elbe", Hanna Elovaara	Kasarmink. 44	III	
Kahvila „Leimu", Maria Tainio	Hämeenk. 2 B	III	
Kahvila „Esplanad", Knut Holm	P. Esplanadink. 25	II	

Kahvila ja ravintola, Hedda Sofia Peltonen	Simonk. 12.....	III	
Kahvila ja ruokala, Elin Silfver	IV Linja 10	III	
Kahvila, Fridolf Fredrik Ekberg	Bulevardink. 9	I	
Kahvila ja ravintola „Alphyddan", A/B Alphyddan	Eläintarha	I	
Kahvila ja ruokala, Johan Vilhelm Sävel	Korkeavuorenk. 24..	III	Raittiuslautakunta vaatii kahvilaa heti suljettavaksi, koska siellä on nautittu väkijuomia sekä kahvilanomistajan vaimo ja tytär on tuomittu rangaistukseen alkoholipitoisten aineiden luvattoman myynnin harjoittamisesta kahvilassa. Lautakunta viittaa tässä kohden poliisikomisariuksen lausuntoon.
Ravintola „Restaurant Hult", ravintoloitsija Bernhard Bengtssonin kuolinpesä	Aleksanterink. 19....	II	
Ruokala, Gustaf Adolf Lindfors.....	Annank. 6	III	
Kahvila ja ruokala, Gustaf Adolf Lindfors	Aleksanterink. 18....	II	
Kahvila ja ravintola, Amanda Josefina Carlstedt.....	Mariank. 13 B	II	
Kahvila „Merikeinu", Lempi Sovijärvi	Eläintarhan lahdella.	II	
Ravintola, Gustaf Edvin Björkqvist	Korkeasaari	I	
* Ravintola, Lauluseura „M.M."	Rauhank. 8	I	
* Ravintola „Kaisaniemi Restaurant", A/B Restaurant Kaisaniemi	Kaisaniemi.....	I	
* Ravintola„ Esplanad Kapellet", A/B Restaurant Börs..	Kapelliesplanadi	I	
* Kahvila ja ruokala, Theodor Forsten.....	Korkeavuorenk. 13..	III	Raittiuslautakunta vaatii kahvilaa heti suljettavaksi, koska kahvilan vahtimestari on tuomittu rangaistukseen kieltolain rikkomisesta eikä järjestys kahvilassa ole ollut hyvä.
* Kahvila, Helena Alho	Neitsytpolku 12	III	

* Kahvila ja ruokala, Ida Männynväli	Merimiehenk. 37	III	
* Ruokala, Matilda Sofia Ketola	Perämiehenk. 13	III	
* Kahvila, Vendla Hainari	Annank. 9	III	
* Kahvila, Sofia Paulina Hellsberg	Tehtaank. 34	III	
* 2 Kansanruokalaa, Vihtori Lehtinen	Fredriksbergink. 42 Fredriksbergink. 28	III	
* Kahvila, Heikki Kaario	Porthanink. 7	III	
* Kahvila ja ruokala, Aino Alander	Liisank. 25	III	
Ravintola ja kahvila, Hulda Pavlov	Rahapajank. 3	II	
Kahvila ja ruokala, Malviina Ripatti	Ruoholahdenk. 5	III	
Kahvila ja ruokala, Sofia Urbin	Annank. 13	II	Raittiuslautakunta huomauttaa, että kahvilassa on vietetty epäraitista elämää, sekä ehdottaa sen siirrettäväksi III luokkaan.
Kansanravintola Kalle Oskar Isosalo	Köydenpunojank. 3	III	
Kahvila ja ruokala, Elin Raitio	Siltasaarenk. 3	II	
Kahvila ja ruokala, Sulo August Nurmo	L. Viertotie 61	III	
* Kahvila ja ruokala, Carin Cecilia Laurell	Sibyllank. 10	III	
* Kahvila ja ruokala, Rosa Jauhia	Vallininkuja 5	III	
Kahvila ja ruokatarjoilu, O/Y Mick	Mikonk. 2	II	
Kahvila ja ruokatarjoilu „Sailor", Viktor Ferdinand Fagerström	Kruunuvuorenk. 11	III	
Kahvila ja ruokatarjoilu Heikki Alvian Aho	I. Viertotie 12	III	
* Kahvila, Alina Maria Vikström	Kulmak. 3	III	
* Kahvila ja ruokala, Mauritz Waltonen	Näkinkuja 3	III	

* Ruokala ja kahvila, Matilda Sofia Tuomikoski	Fredrikink. 23	III	
* Kahvila, O/Y Teollisuus-Kahvila-Industri-Café A/B.....	Saunak. 14	II	
„Kafé Phoenix“ (tarjoilijatar Edit Weckman).....	Kasarmink. 28	—	Poliisimestari huomauttaa että kahvilan oikeastaan omistaa Ruotsin alamainen, rouva Iris Strömfelt, joka tiettävästi ei ole hankkinut itselleen oikeutta kahvilaliikkeen harjoittamiseen. Tähän nähden ja kun kahvila on osoittautunut päihtyneiden henkilöjen olinpaikaksi, ehdottaa poliisimestari kahvilan heti suljettavaksi. Raittiuslautakunta yhtyy poliisimestarin ehdotukseen.
* Kahvila „Palats-kaféet—Palatsi-kahvila“, Gösta Herman Stenman	L. Heikink. 10 A	I	
* Ruokala, Elsa Lydia Saloranta ja Ida Adolfina Aarniala	Eerikink. 4	III	
* Kahvila A/B Kaffeaffär City Kahvilaliike O/Y, C. A. Wolff	Citykujanne	III	
* Kahvila, Emma Tammi	Kaarlenk. 1.	III	
* Ruokala ja kahvila, Maria Lydia Wiljanen	Porthanink. 10.....	III	
* Ravintola, Gustaf Vilhelm Waldemar Gustafsson (ennen Café de Paris, ks ylemp.)	Mikonk. 19.....	II	
* Ruokala ja kahvila „Luotsi“, Kalle Kalervo	Luotsik. 13.....	III	
* Ruokala ja kahvila, Hilja Sofia Ilola.....	Kruunuvuorenk. 13	III	
* Ruokala ja kahvila, Paulina Fredrika Åström	Eerikink. 20	III	
* Ravintola „Maxim“, Edla Sofia Maljanen	I. Heikink. 9.....	II	
* Kahvila, Johanna Maria Paatero.....	Kaivok. 8	III	
* Ruokala ja kahvila „Työmies“, Ida Karolina Nyholm	Flemmingink. 6	III	
* Ruokala ja kahvila, Arttur Haaparanta	Vilhovuorenk. 8	III	

* Ruokala ja kahvila, Juho Vihtori Laiho	Arkadiank. 19	III	
* Ruokala ja kahvila, Aina Saarlund	Porthanink. 1	III	
* Kahvila A/B Gustav Paulig O/Y	P. Esplanadink. 17 / Fabianink. 29	II	
* Ruokala ja kahvila, Elli Emilia Angervo	Kaarlenk. 1	III	
* Ruokala ja kahvila, Olga Ypyä	Katajanokank. 7	III	
* Ruokala ja kahvila Osmola Osuuskunta r. l.	P. Esplanadink. 35	II	
* Kahvila Pekka Väyrynen	L. Heikink. 14 / Laivurink. 10	II	
* Ruokala ja kahvila, Ida Maria Jansson	Nikolaink. 29	III	
* Ruokala ja kahvila, Helga Fredrika Othelia Gekath	Liisank. 25	III	
* Ruokala ja kahvila, Otto Nurminen	Kotkank. 4	III	
* Kahvila, Lennart Wegelius	Meilahti N:o 3, huvila Bergvik		Poliisimestari ja raittiuslautakunta ehdottavat kahvilan suljettavaksi, koska siellä on takavarikoitu väkijuomatavaroita ja niitä tarjoiltukin.
* Kahvila ja ruokatarjoilu, Juho Evert Kemppi	P. Makasiinink. 3		Poliisimestari ja raittiuslautakunta vaativat kahvilaa suljettavaksi, koska hakija on tuomittu rangaistukseen kieltolain rikkomisesta.
Uusia sekä säädetyn elinkeinoilmoituksen tekemättömiä ravintoloja ja kahviloita:			
„Kaffehandeln Salvador Kahvikauppa", liikemies J. S. Pihlgren	Unionink. 22	II	
Kahvila, Otto Hjalmar Loimaranta	Vladimirink. 49	III	
Kahvila ja ruokala, Anna Ulrika Vuorio	IV linja 10	III	
Kahvila ja ruokala (tähänastisen hotelliliikkeen yhteydessä), Ada Hedvig Hällberg	Wladimirink. 3	I	

Kahvila- ja leipomoliike, Knut Tilgmann	Aleksanterink. 17 ..	I
Kahvila- ja leipomoliike, Enok Armas Wäisänen	I. Viertotie 12	III
Virkamiesyhdistysten Keskusliiton ravintola	P. Makasiinik. 5	I

Kun edellä mainitun asetuksen säännökset osoittavat, että Kvston lausunto on hankittava ainoastaan uusista hakemuksista, mutta ei asetuksen ilmestyessä harjoitetusta liikkeestä eikä liikkeiden luovutuksesta, on valiokunta harkittavaksi ottanut ainoastaan edellä olevan luettelon lopussa mainitut uudet sekä niiden ravintolain ja kahvilain hakemukset, jotka ovat laiminlyöneet asetuksessa säädetyn ajan kuluessa tehdä ilmoituksen ja jotka asetuksen mukaan on käsiteltävä uusina hakemuksina. Valiokunnan kantaa asiassa perustelee edelleen se seikka, ettei valiokunta mielestään ole omannut sitä asiantuntemusta, mikä vaaditaan liikkeiden luokittelukysymyksen kaikinpuoliseen ja oikeudenmukaiseen tutkimiseen. Tähän nähden valiokunta on sitä mieltä, ettei Kvstolla ole aihetta antaa lausuntoa muista kuin vastamainittuihin ryhmiin kuuluvista hakemuksista ja että Vsto voisi siinä, niinkuin asetus mainitsee, rajoittua kysymykseen oikeuksien myöntämisestä kajoomatta kysymykseen liikkeiden luokituksesta tai ehdotettujen valvojain asettamisesta eräisiin ravintoloihin. Valiokunnan vähemmistö, joka muutoin on asettunut enemmistön kannalle, on kuitenkin sitä mieltä, että Vston niinikään olisi annettava lausuntonsa viimeksi mainitusta ehdotuksesta.

Edellyttäen Vston hyväksyvän valiokunnan edellä lausuman mielipiteen ehdotetaan, että Vsto raittiuslautakunnan esittämillä perusteilla ehdottaisi evättäviksi M. A. Aaltosen, T. Forsténin, Lennart Wegeliuksen ja Juho Evert Kempin hakemukset kahvilainsa edelleen avoinna pitämisestä sekä muihin puheenalaiseen ryhmään kuuluviin hakemuksiin nähden ilmoittaisi, ettei Vstolla ole niitä vastaan mitään muistuttamista. Valiokunnan vähemmistö sitä vastoin ehdottaa, että Vsto samalla puoltaisi raittiuslautakunnan ehdotusta erinäisten raittiudenvalvojain asettamisesta Pörssiravintolaan ja Karl Königin ravintolaan.

Helsingissä, marraskuun 15 p:nä 1921.

K. A. Moring.

J. O. Aarnio. **Santeri Ivalo.**

V. Mikkola. **Alpo Noponen.**

Einar Cavonius.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.